

**Eötvös Lóránd Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar
Történelemtudományok Doktori Iskola
Új- és jelenkori magyar történeti program**

DOKTORI DISSZERTÁCIÓ

Berki Imre

Az adyligeti Határőrezred története

Doktori iskola vezetője: Dr. Erdődy Gábor DSc, az MTA doktora, tanszékvezető, egyetemi tanár

Oktatási program vezetője: Dr. Varga Zsuzsanna CSc, habilitált egyetemi docens

A bizottság elnöke: Dr. Székely Gábor Dsc, professor emeritus

A bizottság tagjai és tudományos fokozatuk:

Dr. Csapó Csaba PhD, habilitált egyetemi docens

Dr. Szerencsés Károly PhD, habilitált egyetemi docens

Dr. Gecsényi Lajos Csc, c, egyetemi tanár (póttag)

Témavezető: Dr. Izsák Lajos DSc, professor emeritus

Budapest, 2015

Tartalom

I. Bevezetés	4
I.1. Problémafelvetés	4
I.2. A határőrizet történetének historiográfiája és forrásai	6
II. A határőrség újkori története	15
II. 1. Modern határőrizet kialakítása	15
II.2. Két világháború közötti határőrizeti rendszer	17
II. 3. A határőrség újjászervezése a II. világháború után	20
II. 4. A határőrség átszervezése 1946-ban	23
II. 5. Határőrség az Államvédelmi Hatóság keretei között	25
II. 6. A Kádár-korszak határőrsége	29
II. 7. Határőrség a rendszerváltás után	38
III. Adyligeti Határőrezred története	45
III. 1. Önálló határvadász-híradószakasz	45
III. 2. Önálló híradószázad	46
III. 3. Híradózászlóalj	50
III.4. Közvetlen híradózászlóalj	54
III. 4. 1. A híradózászlóalj az 1956-os forradalom és szabadságharcban	55
III. 4.1.2. Forradalmi események az adyligeti laktanyánál	59
III. 4.1.3. Katonai Forradalmi Tanács	61
III. 4.1.4. Felelősségre vonás, megtorlás	63
III. 4.2. Egerváry László emlékezete	65
III.4.3. Konszolidáció	67
III. 4.4. Kihelyezések	71
III. 4.5. Határőr szobor	76
III.4.6. A közvetlen híradózászlóalj munkája	77
III. 4.7. Díszszemlék	94
IV. A Határőrezred	96
IV.1. Papdi Illés határőr ezredes parancsnoksága alatt	96
IV.2. Sebők Sándor határőr ezredes parancsnoksága alatt	115
IV.3. Varga Jenő határőr ezredes parancsnoksága alatt	122
IV.3.1. Új szemlélettel az Ezred élén	122
IV.3.2 Határőrezred a rendszerváltás folyamatában	146

V. A Határőrezred utódalakulatai	155
V.1. Biztosító és kiszolgáló igazgatóság	155
V.2. Budapesti határőr-igazgatóság	160
V.3. Az alakulat felszámolása a sorállományú határőrség megszűnésével	165
V. A Határőrezred önálló szervezeti egységei	167
V.1. Híradó kiképzőbázis, kiképzőzászlóalj	167
V.2. Új Kiképzési Rendszerű Műszakizászlóalj	174
V.3. Őrzászlóalj	184
V.4. A Határőrség Zenekara	191
V.5. Híradó Műhely és Raktár	195
VI. Alapfeladatokon túl	201
VI.1. A határőrség bemutatóhelye	201
VI.2. Kulturális és sport tevékenység	206
VII. Következtetések	209
Bibliográfia	215
Jegyzetekben alkalmazott rövidítések	245
Rövidítések	279
Névmutató	283
Fegyverzeti és technikai eszközök	334
Mellékletek jegyzéke	354

I. Bevezetés

I.1. Problémafelvetés

Határőrizet határ nélkül? Mit keres a határőrség, mit keresnek a határőrök a fővárosban? Mi volt a— helye, szerepe az adyligeti Határőrezrednek? Ezekre a kérdésekre keres választ az értekezés.

A válaszok megadásához elengedhetetlen néhány alapfogalom meghatározása, a határőrség történetének áttekintése, elhelyezése a magyar társadalmon belül.

Ezen fogalmak a következők:

- Az államhatár: nemzetközi szerződésben meghatározott képzeletbeli függőleges síkok összefüggő sorozata, amelyek egy ország területét a légtérben, a föld (víz) felszínén, valamint a föld (víz) mélyében a szomszédos államok területétől elválasztja;
- Az államhatár őrzése: az államhatár sérthetetlenségének biztosítására a határőrség által a határterületen folytatott állandó szolgálati tevékenység;
- Az államhatár rendjének védelme: a határőrségnek a zavartalan határmenti viszonyok megőrzésére irányuló szolgálati tevékenysége, amelyet az államhatár őrzésével, a határforgalom ellenőrzésével, a határrend fenntartásával és a jogszabályokban meghatározott egyéb feladatok végrehajtásával valósít meg;
- A határőrizet célja: az államhatár sérthetetlenségének biztosítása érdekében az államhatár jogellenes átlépésének megakadályozása, az államhatár rendjét sértő vagy veszélyeztető cselekmények megelőzése, felderítése, megakadályozása, illetőleg megszakítása;
- Határforgalom ellenőrzése: a határforgalomban részt vevő személyek, járművek szállítmányok államhatáron történő áthaladásának jogszerűségének ellenőrzése az erre feljogosított személyek, szervek által;
- Zöldhatárőrizet: a határátkelőhelyek közötti terepen haladó határszakasz biztosítása;
- Határrend betartása: két szomszédos állam határán és annak közelében kölcsönösen elismert, elfogadott szerződésekben rögzített viszonyok biztosítása.

Ezen feladatait a határőrség több szervezeti rendszerben és funkcióban látta el.

A határőrizet és határellenőrzést Európa legtöbb államában a rendőrség vagy a csendőrség végzi, Magyarországon azonban önálló fegyveres erő, fegyveres testület, majd közigazgatási szerv látta el ezt a feladatot, a határőrség fennállásának 62 éve alatt (1945–2007).

A mindenkori határőrizet három fő részből áll: a határforgalom ellenőrzéséből, az úgynevezett „zöldhatárőrizetből” és a határrend betartatásából.

A mélységi ellenőrző rendszernek köszönhetően a határőrség nem csak a határterületeken volt aktívan jelen, de a városokban is, főként olyan csomópontokon mint a pályaudvarok, ahol fennállt az illegális bevándorlók megjelenésének veszélye. Emellett általános rendőri feladatokat is ellátott, karhatalmi tartalékot jelentetett a kormányok számára.

A politikai változásokat is jól tükrözik a szervezet elnevezésének változásai. Kezdetben Honvéd Határőrség¹ néven a honvédség keretén belül a határportyázó alakulatok látták el a határőrizeti feladatokat 1945-től egészen 1949-ig. Más feladatot is szántak a többször átalakított szervezetnek, egy kommunista vezetésű ütőképes „párthadsereget” hoztak létre, amely szükség esetén bevethető volt egy „reakciós zendülés”, katonai ellenállás letörésére.

Az ország szovjet típusú átszervezésével párhuzamosan változott a szervezet feladata és elnevezése is. Az Államvédelmi Hatóságba történő beolvasztását követően ÁVH Határőrség néven működött². Ezzel a belbiztonsági erők rendszerében megvalósult a szovjet mintájú totális határőrizeti modell bevezetése.

Az MDP KV 1953. júniusi határozatának értelmében átszervezték a Belügyminisztériumot és ennek során a korábban önálló ÁVH-t, a határőrséggel együtt annak szervezetébe illesztették³. Ettől az időtől beszélhetünk BM Határőrség elnevezésről, amely egészen a rendszerváltásig megmaradt.

Ekkor feladatai jelentősen megváltoztak, már nem az ország állampolgárait kellett megakadályozni az ország elhagyásában, hanem az országot kellett megóvni a kívülről történő behatolástól.

1990-től megkezdődött a hivatásos határőrizet kiépítése és ezzel együtt a határőrség szervezetének gyökeres átalakítása. Megszerveződött a tíz határőr-igazgatóság, a határőrség regionális irányító szerve, a nagy számban felvett hivatásos határőrök

1 20 183/1945. HM. int.

2 4353/1949. (XII. 28.) MT. r.

3 Gáspár: 66. p.

felkészítésére határőr szakközépiskolák jöttek létre. 1998 áprilisában az utolsó sorkatonák is leszereltek a határőrségtől. Megszületett a határőrizet szabályozó 1997. évi XXXII. törvény⁴.

Az Európai Unióhoz való csatlakozás jegyében megtörtént a Schengeni Egyezmény által előírt határőrizeti feltételek teljesítése. Magyarország Európai Unióhoz való csatlakozása után megtörtént a Rendőrség és a Határőrség integrációja. A testület 2008. január 1-jén megszűnt, beolvadt a Magyar Köztársaság Rendőrségébe.

Ennek a szervezetnek volt része az adyligeti Határőrezred, 1946. március 25-től a Honvéd Határőr Főparancsnokság híradását biztosító önálló híradószakaszként. Majd feladatai bővülésével 1948-tól híradószázad lett. A főparancsnokság híradásának biztosítása mellett, megtörtént a határvasdász-zászlóalj és a parancsnokság vezetékes és rádió összeköttetésének megteremtése, a híradó állomány kiképzése. 1950-től az Államvédelmi Hatóságba történő beolvadást követően már híradózászlóalj néven volt Adyligeten. Itt került kiépítésre és bemutatásra az elektromos jelzőrendszer. 1971-től határőrezred a műszakizászlóaljjal kibővítve. 1975-től Őr Zászlóalj is tartozik hozzá. 1992-től – elnevezése tükrözi feladatait– Biztosító és Kiszolgáló Igazgatóság. 1995-től Budapesti Határőr Igazgatóság. Az utolsó határőr sorkatona leszerelését követően, 1998. április 1-jétől Balassi Bálint Határrendészképző Szakközépiskola néven kezdte meg működését az igazgatóság bázisán létrejött tanintézet. Neve 1999-től Adyligeti Rendészeti Szakközépiskolára változott, a korábbi határrendész-képzés pedig kiegészült a rendőrszakképzéssel.

Ezzel a lépéssel megtörtént a határőrizet militáns szervezetből rendészeti szervezetté történő átalakítása, áttérése, visszatérése a nyugat-európai határőrizeti modellhez.

I.2. A határőrizet történetének historiográfiája és forrásai

A témaválasztás aktualitását a határőrség megszűnése, pontosabban a rendőrségbe olvadása adta. Mint a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság tagja, valamint határőrtiszt édesapa gyermeke, magamhoz közel állónak és fontosnak érzem a témát.

⁴ 1997/XXXII. tv.

Elsődleges forrásaim nem korlátozódtak csak levéltári anyagra, hiszen a téma jogtörténeti jellegénél fogva rendelkezésre állnak kiadott rendeletek és törvények. Legfontosabb jogszabály-gyűjtemények: a Magyar Törvénytár, a Belügyi Közlöny (1945–1950. közt Rendőrségi Közlöny néven jelent meg), a Törvények és Rendeletek Hivatalos Gyűjteménye, és természetesen a hivatalos lap (a Magyar Közlöny). A kiadott rendeletek hátterére, keletkezésének okaira és helyes értelmezésére elsősorban a levéltári források adnak lehetőséget. A kor sajátosságai (főleg a közvetlen pártirányítás) miatt az MDP, illetve MSZMP központi szerveinek irataiban találtam fontos dokumentumokat. Az elvi, politikai döntéseket itt hozták, a belügyi szakszervekre csak a részletek kidolgozása maradt. Az elvi döntéseket a Politikai Bizottság hozta meg (1956 előtt az MDP PB⁵; a forradalom után az MSZMP PB⁶), időnként a párt Titkársága. A határőrséggel kapcsolatos kérdéseket a PB mellett a kormány (Minisztertanács), esetleg a Belügyminisztérium is tárgyalta, érdemben azonban sosem lépett túl a PB irányelvein. Szerepe ezért formális, csak technikai jellegű volt. Iratai az MT jegyzőkönyvei⁷ és határozatai⁸ közt maradtak fenn.

A honvéd határőrség időszakáról igen kevés forrás található a Hadtörténelmi Levéltárban.

A honvédelem, a katonapolitika, a hadiipar és a belbiztonság legfontosabb magyarországi döntéshozó testülete a Honvédelmi Tanács (HT, 1952–1962), illetve Honvédelmi Bizottság (HB, 1962–1990)⁹ volt. 1976-ig a testületnek még a létezéséről is csak nagyon szűk kör tudott, ekkor a honvédelmi törvényben röviden megemlítték a HB-t. A HT/HB szigorúan titkos határozatai viszont sohasem jelentek meg nyilvános közlönyben vagy jogszabálygyűjteményben. Döntései ugyanakkor kötelező érvénnyel bírtak nem csak a fegyveres erőkre és a hadiiparra, hanem az államigazgatás egészére is.

Az egyik legfontosabb forrássá az MSZMP Határőr Bizottságának iratai¹⁰ és a Határőrség Országos Parancsnokságának iratai váltak¹¹, ezen belül is főleg a Biztosító és Kiszolgáló Igazgatósággal foglalkozó iratok. A határőrezred iratainak másik őrzési helye Budapest Főváros Levéltára¹².

5 MOL. 276.f.53.cs.

6 Loc. cit. 288.f.5.cs.

7 Loc. cit. XIX-A-1

8 Loc. cit. XIX-B-1

9 Loc. cit. XIX-A-98.

10 Loc. cit. 825/1.cs.

11 Loc. cit. XIX-B-10.

12 Határőr ezred iratai / Budapesti Határőr Igazgatóság iratai. BFL. XXIV.25.a. új jelzet: XXIV.1601.a.

A híradózáslóalj 1956-os eseményekben való részvételéről az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárában találunk fontos forrásokat a különböző perek anyagaiban.¹³

A kutatás során felhasználtam az „*oral history*” módszertanát és eszközeit, megkerestem mindazokat az embereket, akiknek segítségével e történet (a határőrezred és általában a határőrség történelme) hiányzó mozzanatai feltárhatóak valamint az informális döntések, illetve a határőrség és a határőrök mindennapjai rekonstruálhatóak.

Másodlagos források a határőrség belső és külső kiadványai, a Határőrség Tudományos Tanácsa és az általa kiadott *Határrendészeti Tanulmányok*, egyetemi doktori értekezések valamint a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság¹⁴ és a Magyar Rendészettudományi Társaság Határrendészeti Tagozatának kiadványai.

Fontos forrásaim a *Határőr*, *Hazáért*, *Országhatár* című újságok, a *Rendészeti és Belügyi Szemle*, a *Hadtudomány*, a *Hadtörténeti Közlemények* cikkei.

Statisztikai művek nem készültek a vizsgált területre és időszakra vonatkozóan, a statisztikai adatokat abban az időszakban nem publikálták, sőt kifejezetten titkos adatként kezelték. Statisztikai adatokat a megjelent tudományos művekből nyertem.

A laktanya nyilvánosan elérhető terveit a Lechner Lajos Tudásközpont Nonprofit Kft őrzi.¹⁵

A határőrizet-történeti szakirodalom első alkotásai már a XIX. században megjelentek. E szakirodalom azóta gyarapodott, formálódott. A magyar rendvédelem-történet körében a határőrizet szakterülete rendelkezik a legnagyobb számú feldolgozással. E művek feltárják

13 Galgóczi Zoltán és társai ügye. ABTL. 3.1.5.V-143777.

14 A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által publikált periodika a *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774., amelyben a nemzeti rendvédelem-történet körébe tartozó tartalmú és a tudományos közléssel szemben támasztott elvárásokkal harmonizáló tanulmányok jelennek meg. Az 1991-ben alapított periodikában 2013. év végéig 394 tanulmány jelent meg. A publikált tanulmányok zöme a magyar határőrizet történetével foglalkozik. A *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774 periodika tartalmáról repertórium is készült, amely a periodika első évtizedében publikált tanulmányok bibliográfiai adatait rendszerezte. A kiadó emellett könyvsorozatokat is megjelentet.

SZÉKELY – BUGNITS

A periodika kiadója emellett könyvsorozatokat is publikál. „*A magyar rendvédelem-történet öröksége*” című könyvsorozatban a magyar rendvédelem-történet egy-egy részterületét mutatják be a sorozat kötetei. E sorozatban határőrizeti témakörben már megjelent alkotás.

PARÁDI – SUBA – VEDŐ

A kiadó által publikált „*Segéd tudományok a magyar rendvédelem-történet szolgálatában*” sorozatban is megjelent határőrizet történetéhez kapcsolódó kötet.

SOM

15 Az adyligeti laktanya tervei. LLTNK. ÁTV.526.

a szakterület fejlődésének tendenciáit, az újabb alkotások egyre inkább a részletek bemutatására törekszenek.

A Zrínyi Miklós Katonai Akadémia Határőr Tanszéke 1990-ben összegyűjtötte a *Határőrizeti szakirodalom bibliográfiáját*.¹⁶

A magyar határőrizet fejlődéstörténetét mutatja be a honfoglalástól az ezredvégig Gáspár László: *A határőrzés története I-II. kötet*¹⁷ című alkotása. E mű nagy érdeme, hogy az ezeréves szakmai fejlődés tendenciáit ragadja meg. *A magyar határvédelem történetének* rövid összefoglalását adja Berki Imre tanulmánya.¹⁸

A magyar határőrizet fejlődése során keletkezett tapasztalatanyag ismertetésére vállalkozott Keserű István – Parádi József: *A magyar határőrizet története, hagyományai és Határőrizetünk 1867–1990* című műveikben.¹⁹

A modernkori magyar határrendészet száztiz évét foglalja össze a Magyar Rendészettudományi Társaság Határrendészeti Tagozatának tanulmánykötete,²⁰ amelyet azonban erős forráskritikával kell kezelni, mivel nem csak tudományos értékű munkákat tartalmaz.

A magyar államhatár, határőrizet és etnikai határ történetét ismerteti Sallai János habilitációs disszertációja.²¹

A magyar határőrizet és határvédelem szerveinek modern kori történetét mutatja be a HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum *HatárŐrségben*²² című kiadványa.

A végvári időszak határőrizetét, a fontosabb és érdekesebb végvárak történetét ismerteti Pusztay Sándor: *Korok, végvárak, határőrök*²³ című munkája.

Teleki Domonkos: *A székely határőrség története*²⁴ című könyve és Bur Márta: *A magyar határőrvidék felszámolása a házközösség (zadruga) válsága*²⁵ című kandidátusi értekezése a polgári típusú magyar határőrizet kialakulását közvetlenül megelőző határőrizeti formákat mutatja be eltérő stílusban, de történeti hűséggel.

16 FÓRIZS – GÁSPÁR – KÓNYA

17 GÁSPÁR: *A határőrzés története*. I.kötet; Idem: *A magyar határőrzés története*. II. kötet

18 BERKI: *A magyar határvédelem története*

19 KESERŰ – PARÁDI: *A magyar határőrizet története, hagyományai*. Idem: *Határőrizetünk 1867–1990*

20 GAÁL – HAUTZINGER

21 SALLAI

22 KÖMŰVES – NAGY – RAVASZ: *HatárŐrségben*

23 PUSZTAY

24 TELEKI

25 BUR

Parádi József: *A dualista Magyarország határőrizete 1867–1914.* című bölcsészdoktori disszertációja, átfogó, rendszerezett és alapos ismereteket nyújt a magyar határőrizet dualizmuskori helyzetéről és *A magyar állam határőrizete 1920–1941.* című kandidátusi értekezése²⁶.

A kishatárforgalom sajátos körülményeit és szabályozását ismerteti meg Parádi József: *Határőrizet és kishatárforgalom a dualizmus alatt és a két világháború között*²⁷ és Suba János: *A határszéli forgalom szabályozása Magyarországon a XIX–XX. században*²⁸ című írásaikban.

Suba János: *A dualista Magyarország államhatárainak változásai 1867–1918*²⁹ című tanulmányában és *Magyarország határainak változásai 1867–1947*³⁰ című PhD disszertációjában, valamint Suba János: *Magyarország államhatárainak változásai 1867–1914 között*³¹ című monográfiájában a történelmi Magyarország határai változásának, illetve gondozásának utolsó szakaszát tárja fel.

Parádi József számos írásában több szemszögből tárta fel a polgári magyar állam határőrizetét: a polgári korszak két nagy időszakát, a dualizmus és a két világháború közötti határőrizet sajátosságait³², a korabeli magyar határőrizeti szervezeteket³³, a határőrizeti metodikát és struktúrát³⁴, a határőrizet terének változásait³⁵, illetve a határőrizetre közvetlenül hatást gyakorló folyamatokat³⁶.

26 PARÁDI: *A dualista Magyarország határőrizete 1867–1914*; Idem: *A magyar állam határőrizete 1920–1941*

27 Idem: *Határőrizet és kishatárforgalom a dualizmus alatt és a két világháború között*

28 SUBA: *A határszéli forgalom szabályozása Magyarországon a XIX–XX. században*

29 Idem: *A dualista Magyarország államhatárainak változásai 1867–1918*

30 Idem: *Magyarország határainak változásai 1867–1947*

31 Idem: *Magyarország államhatárainak változásai 1867–1947*

32 PARÁDI: *A dualista Magyarország határőrizeti rendszerének kialakulása*; Idem: *A polgári Magyarországi határőrizeti szervezetének kialakulása, tevékenységének jellemzői, a két világháború közötti magyar határőrizet változásai*; Idem: *A magyar határőrizet 1867–1945*; Idem: *A magyar állam határőrizete a két világháború között*; Idem: *Nemzeti határőrizetünk polgári szakasza*

33 Idem: *A polgári magyar állam első határőrizeti szakszerve. A Magyar Királyi Határrendőrség 1906–1904*; Idem: *A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti feladatai 1891–1914*; Idem: *A Magyar Királyi Pénzügyminisztérium határőrizeti feladatai az Osztrák–Magyar Monarchia magyarországi vámhatárain 1867–1914*; Idem: *A Magyar Királyi Határrendőrség a magyar határőrizet szakmai vezető testülete*; Idem: *A dualizmuskori magyar rendvédelem és határőrizet. A Magyar Királyi Határrendőrség.*; Idem: *A Magyar Királyi Határrendőrség*; Idem: *Rendőrség a magyar határőrizetben*; Idem: *A Magyar Királyság határrendőrsége*; Idem: *A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti szolgálata*; Idem: *A csendőrség teendői az Osztrák–Magyar Monarchia Magyar Királysága külső határainak őrzésében*; Idem: *Az Osztrák–Magyar Monarchia Magyar Királyságának határszéli csendőrsége*

34 Idem: *Határőrizeti metodika a két világháború közötti Magyar Királyságban*; Idem: *A magyar állam határőrizete a két világháború között*. *A magyar határőrizeti struktúra változásai a két világháború között*; Idem: *A magyar állam határőrizeti struktúrájának fejlődése a századfordulótól a második világháborúig*

35 Idem: *A magyar határőrizet tere a kiegyezéstől a II. világháborúig*

36 Idem: *A dualista Magyarország határőrizete a migráció tükrében*

A határőrizet nemzetgazdaságra gyakorolt hatását, illetve a nemzetgazdaságnak a korabeli magyar határőrizettel szemben támasztott igényeit és azok teljesülését vizsgálja Parádi József: *A magyar határőrizet teendői a nemzetgazdaság védelme terén az Osztrák–Magyar Monarchiában és a két világháború közötti Magyar Királyságban*³⁷ című tanulmányában.

A katonai határőrizetet tárja fel Gáspár László – Parádi József: *A magyar határőrizeti szervek feladatai a katonai határőrizetre történő áttérés időszakában 1912–1914*³⁸ és Parádi József: *Áttérés a háborús határőrizetre az első világháború előtt*³⁹ című tanulmányában. Összegzi a XIX–XX. századi rendvédelem határőrizetben betöltött szerepét három kötetes monográfiájában⁴⁰.

A második világháború utáni magyar hadseregről ad történeti áttekintést Ehrenberger Róbert: *A béketábor magyar hadserege* című munkája, amely értékes dokumentumokat is tartalmaz⁴¹.

Gáspár László: *A magyar határőrség szolgálati tevékenységeiben ható elvek érvényesülése és változásai 1945-től az 1980-as évek végéig*⁴² című kandidátusi értekezésében ismerteti a II. világháború utáni magyar határőrizet kialakulásának és fejlődésének tendenciáit. Az államvédelmi rendszerben működő határőrséget mutatja be doktori értekezése⁴³.

Mucs Sándor *a Határőrség megalakulása és harca a népi hatalomért 1945–1948*⁴⁴ című gyűjteményes műve, valamint *Adatok a magyar határőrség 1945 utáni történetéhez (1945. február–1946. március)*⁴⁵ című tanulmánya a határőrség megalakításának időszakát és első éveit ismerteti, csakúgy, mint a Szöcs Ferenc szerkesztette *Fejezetek a határőrség történetéből*⁴⁶ című kötet, amely tanulmányok, visszaemlékezések és korabeli dokumentumok alapján mutatja be a határőrség első tíz évét.

37 Idem: *A magyar határőrizet teendői a nemzetgazdaság védelme terén az Osztrák–Magyar Monarchiában és a két világháború közötti Magyar Királyságban*

38 GÁSPÁR – PARÁDI: *A magyar határőrizeti szervek feladatai, a katonai határőrizetre történő áttérés időszakában 1912–1914*

39 GÁSPÁR – PARÁDI: *A két világháború közötti Magyar Királyság határőrizete a trianoni békeszerződésig 1919. 08 7.–1920. 06. 4*; Parádi: *Áttérés a háborús határőrizetre az első világháború előtt*

40 PARÁDI: *Pénzügyőrség és vámhivatalok a határőrizetben*; Idem: *Csendőrség a határőrizetben*; Idem: *Rendőrség a határőrizetben*

41 EHRENBERGER

42 GÁSPÁR: *A magyar határőrség szolgálati tevékenységeiben ható elvek érvényesülése és változásai 1945-től az 1980-as évek végéig*

43 Idem: *A határőrség fejlődése 1950–1956 között*, op. cit.

44 MUCS: *A Határőrség megalakulása és harca a népi hatalomért 1945–1948*

45 Idem: *Adatok a magyar határőrség 1945 utáni történetéhez (1945. február–1946. március)*

46 SZÖCS: *Fejezetek a határőrség történetéből*

Szőcs Ferenc: *a Határőrség felállítása*⁴⁷ és a *Honvéd határőrség életéből*⁴⁸ című tanulmánya ismerteti a kezdeti időket. Berki Imre tanulmánya az újjászervezést mutatja be *A magyar határőrség újjászervezése 1946-ban.*⁴⁹ Baráth Magdolna: *Adalékok a határvédelem/határőrség második világháború utáni újjászervezéséhez* című tanulmány áttekintést ad az időszak eseményeiről⁵⁰.

Keserő István kandidátusi értekezése *a határőrség megalakulása és tevékenysége a népi demokratikus forradalom időszakában*⁵¹ ismerteti a kezdeti éveket, *a Magyar Határőrizet 1947–1957*⁵² című tanulmánya a szervezet világháború utáni történetét dolgozza fel a forradalom leveréséig.

Nagy József: *A határőrség szervezetének, létszámának, területi elhelyezkedésének és tevékenységének fejlődése 1958–1988-ig*⁵³ című tanulmánya ad összefoglalást a Kádár-korszak határőrizetéről. Szabó Miklós a magyar határőrség újkori történetét foglalta össze 1950-től a rendszerváltásig⁵⁴.

A szervezet 1946 és 1986 közötti történetét mutatja be a *Határőrség negyven éve* című kiadvány, amely az ez alkalomból elhangzott előadásokat, visszaemlékezéseket gyűjtötte egybe⁵⁵.

A határőrség életében is igen jelentős szerepet játszott az 1956-os forradalom és szabadságharc, Kovács Jenő: *A határőrség az ellenforradalom elleni harcban, a konszolidációért vívott küzdelemben*⁵⁶ című munkája a határőrség szerepvállalását ismerteti, a harcokban részt vevő alakulatok hősi halottairól emlékezik meg Szilvási Ferenc *Határőr hősök nyomában*⁵⁷ és Tóth Judit: *Neved ismerjük, tetted nem felejtjük*⁵⁸ című munkája, Berki Imre: *Az 1956–57. évi sortűzek rövid története*⁵⁹ a forradalom időszakának

47 Idem: *A Határőrség felállítása*

48 Idem: *A honvéd Határőrség életéből*

49 BERKI: *A magyar határőrség újjászervezése 1946-ban*

50 BARÁTH

51 KESERŐ: *A határőrség megalakulása és tevékenysége a népi demokratikus forradalom időszakában*

52 Idem: *Magyar határőrizet 1947–1957*

53 NAGY József: *A határőrség szervezetének, létszámának, területi elhelyezkedésének és tevékenységének fejlődése 1958–1988*

54 SZABÓ: op. cit.

55 *A határőrség negyven éve*

56 KOVÁCS Jenő

57 SZILVÁSI

58 TÓTH

59 BERKI: *Az 1956–57. évi sortűzek rövid története*

ezen szörnyű eseményeit mutatja be. *Sortüzek 1956* a Tényfeltáró Bizottság Kahler Frigyes szerkesztésében 3 kötetes antológiája⁶⁰.

A műszaki zár történetével foglalkozik Léka Gyula: *A műszaki zár- és erőrendszer (vasfüggöny) felszámolása 1948–1989*⁶¹ című tanulmánya és Sallai János: *A magyar „vasfüggöny” története*⁶² valamint az *Egy idejétmúlt korszak lenyomata. A vasfüggöny története*⁶³ című művei.

Az útlevílügy szabályozását járja körbe, arról átfogó képet nyújtva Bencsik Péter: *Az útlevílügy jogi szabályozásának változásai és hatásuk a határforgalomra 1903–1941*⁶⁴ című tanulmányában és az *Útlevílkérdés története Magyarországon, a törvényi szabályozástól a II. világháborúig*⁶⁵ című PhD disszertációjában. Ezt a témát dolgozzák fel Bencsik Péter: *A magyar úti okmányok története 1867–1945*⁶⁶; Bencsik Péter – Nagy György: *A magyar úti okmányok története 1945–1989*⁶⁷; Csapó Csaba: *Utazási okmányok az 1880-as években*⁶⁸; Vass Ferenc: *A magyar útlevílrendszer történetének változási folyamatai és fejlődésének tendenciái 1903-tól napjainkig*⁶⁹; Az útlevíl és a külföldre utazáshoz való jog nemzetközi jogi alapjai⁷⁰; Suba János: *Utazási okmányok az I. és II. világháborúban*⁷¹ című munkáikban. Ugyanerről a témáról szól Nagy György: *A határforgalom és a határforgalom-ellenőrzés története 1945–1980-ig*⁷² című egyetemi doktori értekezése, továbbá *Magyarország határforgalmat ellenőrző szervezetének, a szervezet feladatrendszerének, alkalmazott módszereinek változása 1945–1991 között* címet viselő kandidátusi értekezése⁷³. *A határforgalom ellenőrzése és szervezeti fejlődése*

60 KAHLER: *Sortüzek – 1956 I. jelentés*; Idem: *Sortüzek – 1956 II. jelentés*; Idem: *Sortüzek – 1956 III. jelentés*

61 LÉKA

62 SALLAI: *A magyar vasfüggöny története*

63 Idem: *Egy idejét múlt korszak lenyomata. A vasfüggöny története*

64 BENCSIK: *Az útlevílügy jogi szabályozásának változásai és hatásuk a határforgalomra 1903–1941*

65 Idem: *Útlevílkérdés története Magyarországon a törvényi szabályozástól a II. vh-ig*

66 Idem: *A magyar úti okmányok története 1867–1945*

67 BENCSIK – NAGY

68 CSAPÓ

69 VASS: *A magyar útlevílrendészet történetének változási folyamatai és fejlődésének tendenciái 1903-tól napjainkig*

70 Idem: *Az útlevíl és a külföldre való utazáshoz való jog nemzetközi jogi alapjai*

71 SUBA: *Utazási okmányok az I. és II. világháborúban*; PARÁDI: *Útlevíl és útlevílellenőrző szervezetek a két világháború közötti Magyar Királyságban*

72 NAGY György: *A határforgalom és a határforgalom-ellenőrzés története 1945–1980*

73 Idem: *Magyarország határforgalmat ellenőrző szervezetének, a szervezet feladatrendszerének, alkalmazott módszereinek változása 1945–1991*

1903 és 1950 között⁷⁴, a határforgalom ellenőrzése és az azt végrehajtó szervezet fejlődése 1950–1991⁷⁵ című tanulmánya, továbbá *A határforgalom és ellenőrzése 1945–1950 között*⁷⁶ és *A határforgalom változásai és az azt meghatározó főbb tényezők a nyolcvanas évektől napjainkig*⁷⁷ című előadásai. Átfogó képet ad a *Határőrség 1957–2007*⁷⁸ című tanulmánya is.

Az új feladatokat Kiss Kálmán *A magyar határőrség feladata, a működés főbb tapasztalatai* című összegzése⁷⁹ foglalja össze

A rendszerváltás után történt eseményeket, változásokat ismerteti *A magyar határőrség a rendszerváltás folyamatában*⁸⁰ című tanulmánykötet, Katona Klára: *A határőrség a rendszerváltás időszakában (1987–1990)*⁸¹ és Babos Albert *A magyar határőrség újkori története a rendszerváltozástól napjainkig*⁸² című tanulmánya is.

Kiss Kálmán: *A határőrség jogainak és kötelezettségeinek rendszere a határőrizetről és a határőrsegről szóló törvényben*⁸³ című cikke Ritecz György: *Az illegális migráció és az EU csatlakozás hatása a magyar határőrség zöldhatár őrizetére*⁸⁴ című PhD értekezése, Faggyas Zoltán: *A Határőrség feladatrendszerében és szervezeti felépítésében 1989 óta bekövetkezett változások gazdálkodásra gyakorolt hatásainak elemzése, a határőr gazdálkodás korszerűsítésének kutatása és tudományos vizsgálata*⁸⁵ című PhD értekezése.

Disszertációmban a magyar helyesírás szabályai mellet a szakszavak helyesírásához a katonai helyesírás szabályait alkalmaztam, az alakulatok elnevezését a korszakban használt módon rögzítettem.

A határőrség megszűnését követően a téma kutatása háttérbe szorult, majd a rendszerváltozás 25. évfordulóján ismét előtérbe kerültek az akkori események, a vasfüggöny lebontásának körülményei, amelyről tudományos konferenciákon emlékeztek meg.

74 Idem: *A határforgalom ellenőrzése és szervezeti fejlődése 1903–1950*

75 Idem: *A határforgalom ellenőrzése és az azt végrehajtó szervezet fejlődése 1950–1991*

76 Idem: *A határforgalom ellenőrzése 1945–1950*

77 Idem: *A határforgalom változásai és az azt meghatározó főbb tényezők a nyolcvanas évektől napjainkig*

78 Idem: *Határőrség 1957–2007*

79 KISS Kálmán: *A magyar határőrség feladatai, a működés főbb tapasztalatai*

80 BAKONDI-SÁNDOR-SZABÓ

81 KATONA

82 BABOS

83 KISS Kálmán: *A határőrség jogainak és kötelezettségeinek rendszere a határőrizetről és a Határőrsegről szóló törvényben*

84 RITECZ: *Az illegális migráció és az EU csatlakozás hatása a magyar Határőrség zöldhatár őrizetére*

85 FAGGYAS

II. A határőrség újkori története

II. 1. Modern határőrizet kialakítása

A határok őrzése, védelme egyidős hazánkkal. Ahhoz, hogy megérthessük a határőrizeti rendszer fejlődését, elengedhetetlen az előzmények áttekintése.

Elméletileg már Carl von Clausewitz⁸⁶ is kifejtette, hogy egy esetleges háború megvívása szempontjából nem szükséges katonai erőket a határon szétagoltan felvonultatni. Békeidőben pedig –a speciális felszereléssel és szervezettel rendelkező– haderő nem vehető hatékonyan igénybe a határok őrzése céljából. A határok őrzésére a haderőtől eltérő típusú felszereléssel és szervezettel rendelkező testületre van szükség. A határőrizet ezen megítélése alapvetően eltért a korábbi időszakokétól, az oka pedig egyértelműen a technikai fejlődésben rejlett.⁸⁷ A Clausewitz-féle értékelés abból indult ki, hogy a határ mindkét oldalán hasonló közbiztonsági állapotok uralkodnak. A XIX. század második felére ez a helyzet is előállt a Magyar Királyság külső határain. A határőrizet tehát átkerült a haderőtől a rendvédelemhez.⁸⁸

A vámhatárőrizetről a politikai határok őrizetére tevődött át a hangsúly. Az államhatáron szükségessé vált a határátkelőhelyek létesítése, szükségessé az egységes, a szomszéd országok által is elfogadott, a határ átlépésére feljogosító úti okmány megalkotása, valamint az átlépés jogszerűségét ellenőrző szervezet felállítása is.

A dualizmus kori magyar államvezetés a liberális elveiből és a nemzetközi gyakorlatból fakadóan nem tartotta szükségesnek olyan határőrizeti szervezet kialakítását, amely komplex módon megvalósíthatta volna a legfontosabb határőrizeti feladatokat. A magyar határőrizet megszervezése során azt a gyakorlatot alakították ki, hogy a rendvédelmi testületek határ menti alakulatainak a hatáskörébe utalták azon határőrizeti részfeladatokat, amelyek a testület alapfeladataival harmonizáltak. Ily módon rendkívül takarékos, de

86 CLAUSEWITZ

87 PARÁDI: *A magyar rendvédelem története*. 101-135. p.

88 A határőrizet a rendvédelmen belül a központi kormányzat kompetenciájába tartozott. A határőrizet a rendvédelmi szakterület azon csoportjába tartozott, amelyet a központi államhatalom saját hatáskörében kívánt rendezni. Egyébként ugyanis a korabeli magyar államvezetés a rend védelmét alapvetően az önkormányzatoktól várta. Csupán speciális szakterületeken, illetve kiemelt fontosságú térségekben hozott létre a központi államhatalom a közvetlen alárendeltségébe tartozó rendvédelmi testületeket, mint például a testőrségek, képviselőházi őrség, fővárosi rendőrség stb. PARÁDI: *Rendvédelem vagy rendészet*. 97. p.

mégis hatékony határőrizetet sikerült létrehozni azokon a határszakaszokon ahol határőrizeti szervezetre egyáltalán szükség volt.

A magyar határőrizetben részt vettek:

1. a Magyar Királyi Pénzügyőrségnek a Magyar Királyság vámhatárai mentén állomásozó alakulatai, a zöldhatárőrizetben történő részvételük által, (549 fő);
2. a Magyar Királyi Csendőrségen belül fegyvernemi jelleggel működő határszéli csendőrség⁸⁹. Tevékenységét elsősorban a román és a szerb viszonylatban végezte. Feladata volt a határjelek ellenőrzése, az illetéktelen határátlépők letartóztatása, állategészségügyi felügyelet végrehajtása, a határsávon lévő erdő-nyiladékok ellenőrzése, határvizekre vonatkozó rendelkezések végrehajtása és a kishatárforgalom ellenőrzése a Magyar Királyság külső határain (1430 fő)⁹⁰;
3. a Magyar Királyi Vámhivatal a vámeljárások megvalósításával (300 fő);
4. a Magyar Királyi Határrendőrség a határőrizeti részfeladatok koordinálása és a távolsági határforgalom ellenőrzése által, mint a magyar határőrizet szakmai vezető testülete (451 fő)⁹¹;

89 50 431/1891. BM.r.; PARÁDI: *A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti feladatai 1891–1914* op. cit.; Idem: *A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti szolgálata* op. cit.; Idem: *A csendőrség teendői az Osztrák–Magyar Monarchia Magyar Királysága külső határainak őrzetében* op. cit.; Idem: *Az Osztrák–Magyar Monarchia Magyar Királyságának határszéli csendőrsége* op. cit.; Idem: *Csendőrség a határőrizetben* op. cit.

90 A csendőrségek és ezen belül a lovas csendőrségek 1910-től alkalmazták –a szervezet időközben módosult feladataihoz kapcsolódva– gyorsreagálású és akár viszonylag nagyobb tömegben is bevethető erőként. A szervezet alapvető feladatai természetesen nem változtak, csak kiegészültek. A határszéli csendőrség 1912-ben –a megnövekedett feladatok végrehajtása miatt– jelentősen gyarapodó létszámmal 160 csendőrőrsön 1038 fővel látott el szolgálatot. PARÁDI: *Csendőrség a határőrizetben* op. cit.;

FERY Oszkár altábornagy a Magyar Királyi Csendőrség 1919-ben mártírhalt felügyelője 1918. VII. 3-án kelt memorandumában a honvédelmi miniszternek azt javasolta, hogy a határőrizetet békeidőben teljesen ki kell vonni a csendőrség határáköréből és annak végzésére külön határőrcsapatokat kell létrehozni. A honvédelmi tárca illetékesei úgy vélték, hogy a magyar–román és a magyar–szerb határ mentén már békeidőben is határőrző csapatokat célszerű alkalmazni, melyek a határszéli csendőrség, a pénzügyőrség és a határrendőrség támogatásával tevékenykedhetnek. Végeredményben a határszéli csendőrséget szervezték újjá, amelynek létszámát 80 %-kal felemelték. PARÁDI: *Csendőrség a határőrizetben* op. cit.

91 A magyar országgyűlés 1903-ban törvényben szabályozta a határőrizet helyzetét. A törvény első paragrafusa kimondta „...a határrendészeti teendők ellátására állami határrendőrség állítatik fel...” A Magyar Királyi Határrendőrség volt az első korszerű magyar határőrizeti szervezet, amely a belügyminisztérium alárendeltségében viszonylagos önállósággal működő konszolidált magyar állami szervezatként jött létre. A testületnél –amely az I. világháború végéig eredményesen működött– már megvalósult a határőrizet, határforgalom-ellenőrzés és az idegenrendészet egysége. Tényleges felállítására azonban csak 1906. I. 5-én került sor külön belügyi rendelet nyomán. A belügyminiszter 1906. I. 16-i hatállyal hozta létre a Magyar Királyi Határrendőrséget. A rendelet első paragrafusa szerint a határrendőrséget a határrendészeti teendők ellátására hozták létre. A testület tevékenysége a határőrizet, a határforgalom ellenőrzése, a határrend fenntartása, az idegenrendészeti feladatok végrehajtásából állt. A testület a belügyi tárca közvetlen irányítása alatt működött. Szervezetét tekintve 11 határrendőr-kapitányságból állt, amelyek alárendeltségében összesen 29 határrendőr-kirendeltség működött. A határrendőr-kapitányságok élén a határrendőr kapitányok álltak. A határrendőr-kapitányságokon átlagosan 20 fő teljesített szolgálatot, közülük a központban többnyire 10 fő, a kirendeltségeken pedig mintegy 7 fő,

5. a Magyar Királyi Belépőállomás az utasforgalom egészségügyi ellenőrzésével, szükség esetén karantén alkalmazásával Magyarország külső határain (72 fő);
6. a Magyar Királyi Vesztegintézet a mezőgazdasági termékek ellenőrzésével az ország külső határain (39 fő);
7. együttműködő szervezetként részt vettek még a határőrizet segítésében a határ menti erdőhatóságok felfegyverzett munkatársai (450 fő) és a rév hivatalok (70 fő).

Összesen 2841 fegyveres és 520 fegyver nélküli személy, összesen 3361 fő láthatott el valamilyen határőrizeti szakfeladatot. Emellett szükség esetén bevonhatóak voltak a határ menti vármegyék területén működő városi rendőrségek is, továbbá a csendőrségtől is igénybe lehetett venni időlegesen erősítést.⁹² (1. számú melléklet.)

Maga a határőrizet többlépcsős volt. Az első lépcsőt a pénzügyőrség csapatai alkották, a másodikat pedig a határszéli csendőrség alakulatai. A lépcsőkön belül –a valószínű mozgási időkre és irányokra koncentráltan– pedig többvonalas határőrizetet valósítottak meg, ahol a járőröknek folyamatos összeköttetésben kellett állniuk.⁹³ A határ őrzésének ezen rendszere több évtizedes fejlődés eredményeként valósult meg.⁹⁴

II.2. Két világháború közötti határőrizeti rendszer

Az 1918–1919. évi forradalmak idején a határőrizeti tevékenység háttérbe szorult a hadászati, hadműveleti tevékenységek miatt, és csak demarkációs vonalak léteztek. Ebben az időben határőrizetről csak a Vörös Őrség megalakulását követően beszélhetünk.

továbbá a határrendőr-őrségeken átlagosan 3 fő teljesített szolgálatot. A Magyar Királyi Határrendőrség személyi állományának a létszáma hozzávetőlegesen 500 fő volt. A későbbiek során a szervezet módosításai alkalmával összesen 16 határrendőr-kapitányságot hoztak létre. A Magyar Királyi Határrendőrség a határőrizeti feladatok irányítását illetve koordinálását látta el, a szervezet saját erőivel csupán a határforgalom ellenőrzését végezte. Feladatai túlnyomórészt preventív jellegűek voltak. A teendőiből fakadóan hatósági területe közvetlenül a határszélekre terjedt ki.

1903/VIII.tc.; 5692/1905.ME.r.; 91 000/1905.BM.kr.; 91 000/1905.BM.kr. melléklete.; PARÁDI: *A polgári magyar állam első határőrizeti szakszerve a Magyar Királyi Határrendőrség 1906–1914* op. cit.; Idem: *A Magyar Királyi Határrendőrség a magyar határőrizet szakmai vezető testülete* op. cit.; Idem: *A Magyar Királyi Határrendőrség* op. cit.; Idem: *Rendőrség a magyar határőrizetben* op. cit.; Idem: *A Magyar Királyság határrendőrsége* op. cit.; Idem: *Rendőrség a határőrizetben* op.c it.

92 KESERŰ – PARÁDI: *Határőrizetünk 1867–1990* op. cit.; PARÁDI: *A dualista Magyarország határőrizeti rendszerének kialakulása* op. cit.; Idem: *A határőrizet erői*; Idem: *A dualista Magyarország határőrizete 1867–1914* op. cit.; Idem: *A magyar rendvédelem története* op. cit. 284. p.

93 Loc. cit.; *A magyar rendvédelem története* op. cit. 79-86. p.

94 PARÁDI: *A dualizmus kori magyar rendvédelem és határőrizet. A Magyar Királyi Határrendőrség* op. cit.; Idem: *A dualista Magyarország határőrizeti rendszerének kialakulása* op. cit.; Idem: *A dualizmus kori magyar rendvédelem*; Idem: *A polgári magyar rendvédelem a XIX–XX. században*; Idem: *A Magyar Királyság rendvédelme 1867–1919*

A Vörös Hadsereg, és így a Vörös Őrség, valamint a határvéd-kerületparancsnokságok illetve azok védőszakaszai gyengén felszerelt és felfegyverzett csapatok voltak. Fegyverzetük alapvetően a császári és királyi hadsereg fegyverzetéből, illetve a különböző harcok során zsákmányolt fegyverekből állt. A Vörös Őrség személyi állománya 16 fő főtisztből, 104 fő tisztből, 388 fő altisztből és 2220 fő őrszemélyzetből állt, összesen 2728 főből. Ezek a csapatok alapvetően határvédelmi feladatokat láttak el illetve a tömeges méretűvé vált csempészet ellen harcoltak. (2. számú melléklet.)

A tanácsköztársaság bukását követően, a két világháború között, a trianoni békeszerződés által engedélyezett lehetőségek befolyásolták a határ őrizetét. A magyar belpolitikai életben egyetlen párt sem tudott támogatottságot szerezni magának, ha nem állt ki a területi revízió mellett. Ezért hazánk törekedett katonai erejének fokozására.

1921. január 4-én került felállításra a Magyar Királyi Vámőrség, amely az újonnan kijelölt határok mentén látta el a határőrizetet és a kishatárforgalom ellenőrzést. Szervezeti felépítését tekintve a központi főparancsnokság alárendeltségében 7 kerületparancsnokság, bennük összesen 54 szakaszparancsnokság, ezek alárendeltségében 151 őrs működött. A testület létszáma 4210 fő volt. Létszámukat az 1922. évi VIII. számú törvény⁹⁵ 4500 főben maximalizálta. Tevékenységét a Pénzügyminisztérium alárendeltségében hajtotta végre, azonban öltözete, fegyverzete, rendeltetése és diszlokációja alapján egyértelműen a honvédség rejtett alakulata volt.⁹⁶

A távolsági határforgalom ellenőrzését az Állami Rendőrségbe beolvasztott Határrendőrség kapitányságai végezték.

A katonai Ellenőrző Bizottság 1927. március 31. napjával megszüntette közvetlen ellenőrzési tevékenységét. Ezt kihasználva a magyar vezérkar hozzákezdett a nagyobb arányú hadseregfejlesztéshez. 1929-ben korszerűsítették az Állami Rendőrség és a Magyar Királyi Vámőrség fegyvereit.

1932. október 1-jétől kezdve a Vámőrség elnevezése Határőrségre változott.

⁹⁵ 1922/VIII.tc.

⁹⁶ Az ANTANT elősírása szerint a személyi állományt önkéntes jelentkezés útján kellett volna ugyan biztosítani, azonban –a kellő számú jelentkező hiányában– az ANTANT személt hunyt az úgynevezett kényszerszolgálat felett, amely tulajdonképpen a sorozás egy sajátos elnevezése volt. Az önkéntes jelentkezésű személyi állomány számára a szolgálati idő az altiszt és a legénységi állomány esetében 6 év, a tisztviselők számára pedig 20 év volt.

PARÁDI: *A magyar állam határőrizete a két világháború között* op. cit.; Idem: *A magyar állam határőrizeti struktúrájának fejlődése a századfordulótól a második világháborúig* op. cit.; Idem: *A magyar állam határőrizete 1920–1941* op. cit.

Megnevezésével együtt szervezése és tagozódása is megváltozott. Diszlokációja azonban megegyezett a Magyar Királyi Vámőrség diszlokációjával, hiszen abból alakították ki. Hét határőrkerületet hoztak létre, amelyekben 24 osztály, 155 őrs és 5734 fő tevékenykedett.⁹⁷

1935–1936-ban a honvédség irányítása kiszélesedett. 1937. október 1-jén 7 vadász-zászlóaljat állítottak fel. Ezek azonban a határőrizetben nem vettek részt, valójában honvédalakulatok voltak.

A katonai és a politikai életben bekövetkezett változások következményeként előbb 1935-ben, majd 1937-ben szervezeti módosítást hajtottak végre a határőrségnél. Ezek alapvetően a katonai jelleg erősítését szolgálták (nehézgéppuskás-, aknavető-, árkászszakaszok, rajok létrehozása), de természetesen kapcsolódott a határ őrizetéhez is, hiszen létrehozták a határbiztosító-osztályok alárendeltségében a határügyi tiszti beosztásokat (2-5 fő, akik 2-5 őrs tevékenységét irányították). 1937 végére a Magyar Királyi Határőrség 7 kerületből, 24 határbiztosító osztályból, 70 határügyi tisztből és 155 őrsből állt, amely 7 314 főt foglalt magába. A határőrkerületek alárendeltségében 1-1 határvadász-zászlóaljat is felállítottak. Ezeknek a zászlóaljoknak a beosztottjai piros-zöld határőrségi hajtókát viseltek, de a gyakorlati határőrizetben nem vettek részt.

1938. október 1-jén a határőrség kikerült a Pénzügyminisztérium alárendeltségéből és a Honvédelmi Minisztérium alárendeltjeként 1939-ben határvadász néven beolvasztották a hadseregbe. (3. számú melléklet)

Ettől kezdve a határőrizeti feladatokat a Magyar Királyi Honvédség határvadász csapatneme látta el. 8 határvadászdandárból állt (határőrkerület-parancsnokságokból jöttek létre), amelyek 3-5 (összesen 30) határvadász-zászlóaljból (amelyek a határbiztosító-osztályokból jöttek létre), bennük határportyázó-századokból (határvadászőrsők alkották) és határvadászszázadokból álltak. A portyázószázadok látták el a határőrizet feladatait.⁹⁸

Az 1938-as müncheni döntést, majd az első bécsi döntést, Kárpátalja megszállását, a második bécsi döntést és a délvidék visszacsatolását követően került sor a Magyarország által már régóta áhított területi revízió gyakorlati végrehajtására.

97 A kerület-parancsnokságok határőrizeti feladatait a határszolgálatosok hajtották végre, amelyek három határőrosztályból, azok három-három határőrszárnyból álltak. Egy-egy szárny általában négy határőrőrs – összesen 156 őrs volt – felett diszponált. Az őrsök létszáma 10-28 fő között mozgott. A vámőrszakaszok helyébe felállításra került kerületenként három, összesen 21 gyalogzászlóalj. Kerületenként egy, összesen hét gyalogezred-parancsnokság működött egyenként egy-egy ezredközvetlen századdal.

PARÁDI: *A magyar állam határőrizete 1920–1941* op. cit.

98 A portyázószázadokhoz 3-19 őrs tartozott, amelyek létszáma egyenként 6-17 fő között mozgott. A portyázószázadok alárendeltségében összesen 178 őrs működött. Loc. cit.

A Magyar Királyság keleti határainak védelmére 1942. március 1-jén megkezdtek a Székely Határőrség újbóli szervezését, a Székely Határvédelmi Erők parancsnokság törzse pedig 1942. november 15-én került felállításra. 20 székely határőrzászlóalj⁹⁹, amely területi alapon a lakosság soraiból szerveződött és a korábbi katonai határőrvidékre emlékeztető milíciajellegű egységek a határvadászcsoporthoz működési területeihez kötődtek. A határőrzászlóaljak feladata volt egy esetleges román támadás során a segítség beérkezéséig – helyismeretük kihasználásával – a határvadász-alakulatok harcának támogatása.

A határvadász-alakulatok a második világháború éveiben határőrizeti és határbiztosítási feladatok mellett alkalmazásra kerültek különböző hadműveletekben is. Ott találjuk a határvadász-alakulatokat a magyar honvédség részeként az 1938. évi felvidéki és az 1940. évi erdélyi békés bevonulásnál, 1939-ben Kárpátalja elfoglalásában. Az 1941. évi délvidéki hadműveletekben, majd a Szovjetunió elleni háborúban alkalmazták a határvadász-alakulatokat. 1941. június végén a „Kárpát csoport” támadó hadműveletében vettek részt, majd megszálló feladatokat láttak el, amíg 1944 nyarától a Kárpátok keleti előterében és a Kárpátokban folyó támadó hadműveletében vettek részt, majd megszálló feladatokat láttak el, amíg 1944 nyarától a Kárpátok keleti előterében és a Kárpátokban folyó védelmi harcokban kerültek alkalmazásra. Az 1944–1945 során folyt harcokban a határőr csapatok a honvédség szerves részeként vettek részt.¹⁰⁰

II. 3. A határőrség újjászervezése a II. világháború után

Az Ideiglenes Nemzeti Kormány már 1944-ben elhatározta a határőrség újjászervezését. Erre a fegyverszüneti egyezmény megkötése után nyílt lehetőség. Az egyezményben Magyarország vállalta, hogy a Németország elleni háborúban aktívan részt vesz, és fegyveres erőit e célból a szövetséges (szovjet) főparancsnokság rendelkezésére bocsátja. Leszögezte: *„Magyarország kötelezi magát, hogy Csehszlovákia, Jugoszlávia, Románia*

99 Székely határőrzászlóaljak (hadrendi számuk zárójelben) szerveződtek Gyergyószentmiklóson (1-2.), Ditrón (3.), Csíkszépvízen (4.), Csíkszentdomonkoson (5.), Csíkszeredán (6.), Kézdivásárhelyen (8.), Kovásznán (10.), Sepsiszentgyörgyön (11-12.), Baróton (13.), Székelyudvarhelyen (14.), Oklándon (15.), Székelykeresztúron (17.), Parajdon (18.), Marosvásárhelyen (19.), Erdőszentgyörgyön (20.), Ákosfalván (21.), Mezőmadarason (22.) és Nyárádszeredán (27.).

100 TORNIAI

*által a megszállt területéről visszavonja az összes magyar csapatokat és hivatalnokokat Magyarországra 1937. december 31-én fennállott határai mögé.*¹⁰¹

Ezzel lehetőség nyílt a hadsereg és ezen belül a határőrség megszervezésére. Ezen szervezetek létrehozása az állam létét szimbolizálta, a szuverenitása megnyilvánulási formáját jelentette. A nyitott határok veszélyeztették az ország politikai, gazdasági, közbiztonsági érdekeit.

1944 után a front előrehaladtával párhuzamosan a visszaállt trianoni határok őrzését és védelmét a szovjet hadsereg vette át. A távolsági forgalomra használt út- és vasútvonalak meghatározott, a határvonalhoz közel eső helyeire szovjet ellenőrző őrsképeket telepítettek, amelyeket a Szövetséges Ellenőrző Bizottság (továbbiakban SZEK) szovjet képviselője, és a szovjet belbiztonsági szervezet, az NKVD egyszerre felügyelt és ellenőrzött, és ezt a közvetlen ellenőrzést a párizsi béke 1947. február 10-i aláírásáig fennmaradt a közben megalakult magyar szervezetek felett is. A határ átlépéséhez a magyar okmányok mellett minden esetben szükség volt a SZEK külön engedélyére is¹⁰².

A határőrizet újjászervezésére a trianoni határokon kerülhetett sor, ahol eddigre már nyomai sem maradtak a visszacsatolásokat megelőző határőrizeti rendszernek. Kezdetben a határőrség első alegységeit is spontán állították fel a Nemzeti Bizottságok, amelyek később megszűntek vagy beolvadtak a határvédelem-alegységekbe¹⁰³.

A visszaállított, 1937 előtti, határok létesítését és őrzését a szomszédos országok az egyik legfontosabb politikai kérdésnek tekintették. A határok közelében települt szovjet katonai parancsnokságok is sürgették a határőrizet megszervezését, mert a bűnözés és csempészet annyira elharapódzott, hogy veszélyeztette a front mögötti terület nyugalma, a hadtápvonalak biztonságát, sőt az ország gazdasági stabilizációját.¹⁰⁴

A határőrség megszervezésére a Honvédelmi Minisztérium 1945. február 23-án kiadott 20183 számú rendeletével került sor¹⁰⁵. A szervezési osztály a határőrség megszervezéséről szóló rendeletet a SZEK szovjet tagozatával konzultálva készítette elő. Kolesznyikov ezredes a SZEK nevében 1945. május 14-én jóváhagyta a határőrség eddigi tevékenységét, valamint közölte, hogy a SZEK a határőrség számára 5000 fős létszámot engedélyez. 27

101 ROMSICS: I. kötet 378-383. p.

102 Ravasz: *Határőrségben* 28. p.

103 PARÁDI: *A magyar rendvédelem története*. op. cit. 112. p.

104 Ravasz: *op. cit.* 29. p.

105 EHRENBERGER: *op. cit.* I. fejezet 5. dokumentum.

határportyázó-századból és 150 határportyázóőrsből álló határőrizeti szervezetet alakítottak ki.¹⁰⁶ (4. számú melléklet)

A határőrség létrehozása a harcok elültével fokozatosan valósult meg. A határőrség szervezetének kiépítése –a rendkívül szerény anyagi lehetőségek között– három ütemben valósult meg 1945 áprilisáig az Alföld és az Északi-középhegység területén, májusban a Dunántúlon, a nyugati határ kivételével és júniusban pedig a nyugati határon.

A csempészet oly mértéket öltött, hogy veszélyeztette az ország gazdasági életének normalizálását. Az újonnan létrejött határőrség legfontosabb feladata a csempészet, a határon való szabad átjárás megakadályozása, valamint a határ menti fegyveres csapatok elleni harc volt. Mindezt anyagi, technikai ellátottság hiányában, kifejezetten nehéz körülmények között kellett végrehajtania.

„Határőrizeti helyzetünk igen előnytelenül alakul azáltal, hogy határőrségünk részére a SZEB puskánál hatásosabb fegyverek használatát megtiltotta, a környező államok határőrizeti csapatainak (Ausztria kivételével) zöme pedig automata fegyverekkel rendelkezik. Kis hatósugarú fegyverzettel ellátott, igen ritka határmegfigyelésünk többnyire nem képes határsértéseket, vagy fosztogatásokat megakadályozni.”¹⁰⁷

Ezt a feladatot segítette a határrendőrség, amelynek felállításra 1945 nyarán került sor a 145 389/1945.IV.12. sz. BM rendelet nyomán¹⁰⁸. A határrendőrség kapitányságokból és őrsökből állt, 34 kapitányság alárendeltségében 150 őrs működött. A határrendőrség végezte a távolsági határforgalom ellenőrzését és a kishatárforgalom ellenőrzés egy részét valamint –őrsei révén– a „zöldhatár őrizetében” is részt vett. Mindkét szervezet sajátos feladata volt még a háborús bűnösök felderítése és elfogása, továbbá a hazatérő személyek ellenőrzésében való közreműködés¹⁰⁹.

106 KESERŐ: *A magyar határőrizet 1945–1947* op. cit. 38-41. p.

107 Vörös János honvédelmi miniszter Miklós Béla miniszterelnöknek szóló 1945. VII. 4-i tájékoztatója a demokratikus hadsereg aktuális állapotáról, a katonai helyzetről és egyes szervezési kérdésekről. EHRENBARGER: op. cit. 16. dokumentum.

108 145 389/1945.BM.r.

109 PARÁDI: *A népi demokratikus forradalom határrendőrsége 1945–1949*

II. 4. A határőrség átszervezése 1946-ban

1946 márciusában a SZEB elrendelte a magyar hadsereg létszámának 25 000 főre történő csökkentését. A kormány az ország gazdasági helyzetéből kiindulva csak 20 000 főnyi hadsereget kívánt fenntartani¹¹⁰. A határvadász-alakulatok átszervezéséről szóló HM Eln.kat.pol. 102.000/1946. intézkedéssel a határportyázó-századokat kivonták a kerületi parancsnokságok alárendeltségéből, és az újonnan megszervezett Határőr Parancsnokság alá rendelték¹¹¹. A rendelkezésre álló fegyverzeti felszerelés és személyi állomány válogatott része a határőrséghez került. Ezzel megtörtént egy kommunista vezetésű, ütőképes „párthadsereg” kialakítása, amely szükség esetén felhasználható volt akár egy budapesti „reakciós zendülés”, akár egy esetleges katonai ellenállás letörésére.

A határőrség parancsnokává Pálffy György ezredest, vezérkari főnökévé Németh Dezső alezredest, a nevelési osztály vezetőjévé Loránt Imre századost nevezték ki. A határőrség parancsnoka közvetlenül a honvédelmi miniszter alárendeltségébe tartozott, magasabb parancsnoki jogkörrel¹¹². A korábban a kerületi parancsnokságok alárendeltségében felállított 27 határportyázó-századból és az új erőkből 14 határvadász-zászlóalj –amelyek a középszintű irányítás mellett a képzés színterei voltak és személyi állományuk egyben a határőrizet manővertartalékát is képezte– 50 század és 250 őrs tagozódású szervezet jött létre, valamint egy vasútbiztosító-ezred, később zászlóalj. Az átszervezés kapcsán a határőrség létszámát 9928 főre növelték. A határőrség struktúrája és létszáma alapvetően változatlan maradt az ÁVH-ba történő beolvasztásáig¹¹³. (5. számú melléklet)

„A határőrség a határőrség parancsnokságából –amely nagyjából megfelel egy hadosztályparancsnokságnak– 14 önálló határvadász zászlóaljból és 1 vasútbiztosító zászlóaljból áll. Egy-egy zászlóalj hatásköre 2-300 kilométeres határszakaszra terjed ki, a határ mentén húzódó, átlag 15-20 kilométer mélységű sávban, az ún. határsávban. Minden határvadász zászlóalj 3 századra, a századok mindig 4-5 őrsre tagozódnak. Egy-egy őrs tiszt parancsnoksága alatt áll és gazdálkodási egységet képez.”¹¹⁴

110 „A honvédség hivatásos tagjainak számát ténylegesen szolgáló 20 000 főre kell csökkenteni.” 5000/1946.ME.r. 2. § 8.bek.

111 102 000/1946.HM.int.; KOLLEGA – TARSOLY: op. cit. I.köt. 402. p.

112 MUCS: op. cit. 24-26. p.

113 GÁSPÁR: op. cit. 34-35. p.

114 NÉMETH

A nevelési osztály kezelésében 1946. május elsején megjelent a Honvéd Határőr Parancsnokság tájékoztató lapja, a *Határőr*. A lap első számában Pálffy György vezérkari ezredes, a Honvéd Határőrség parancsnoka, *Feladataink* című cikkében határozta meg a határőrség feladatait: „*Várjuk a határőrségtől határaink biztos, hézagmentes védelmét*”. Meghatározta, hogy a rendszer kit tekint ellenségének: „*Ellenségeink: a magyar demokrácia gazdasági ellenségei, a csempészek, feketézők, a gazdasági kártevők, a banditák és hivatásos bűnözők, a fiatal magyar demokrácia politikai ellenségei, a külföldi magyar reakcióemberei, a magyar demokrácia itthoni ellenségei és árulói, a svábok kitelepítése körüli szabotázs.*”¹¹⁵

A magyar határőrizeti szervek szolgálatellátása is magán viselte a korszak körülményeiből következő sajátosságokat. Az államhatárokon talán még katasztrofálisabb helyzet uralkodott, mint az ország belsejében. A csempészt nagyban űzték. Előfordult, hogy szekér- és kocsikaravánok hajtottak át a határokon. A háborús bűncselekményeket elkövetők kedvenc helye volt az államhatár, mert ha megszorították őket átszöktek a túloldalra. A bűnözők kezdetben többen voltak, mint a határt őrzők és fegyvereik is korszerűbbek voltak. A határőrségnek és a határrendőrségnek azonban fokozatosan, a rendőrség és a szovjet csapatok segítségével sikerült úrrá lenni a helyzeten.

A határőrség és a határrendőrség –amellet, hogy visszaállította a „zöldhatáron” az ország törvényeivel harmonizáló állapotot– fontos és sajátos forgalomellenőrzési teendőt is végzett. Jelentős létszámot alkottak a hazatérő menekültek, a németek és csatlósai által elhurcoltak és életben maradtak, továbbá a hadifogságból érkezők. Különösen a kontinens nyugati feléből jövők továbbirányítása terén akadtak sarkalatos feladatai a testületnek. Az e területről érkezőket ugyanis nem engedhették tovább úti céljuk felé. Először az ország belsejében gyűjtő- vagy szűrőtáborokba helyezték el őket, Komáromban és Debrecenben. A tényleges szűrést a Katonapolitikai Osztály munkatársai végezték. Nehézséget jelentett a tömeges kishatárforgalom lebonyolítása, a csempésztől történő elkülönítése.

Különleges határőrizeti teendőt képezett továbbá a reszlovakizáció nyomán Magyarországra menekülők fogadása. Hasonló volt a helyzet a kitelepített német ajkú magyar polgárok esetében is. Közülük sokakat négyszer-ötször is elfogtak a határon vagy az ország belsejében és szállítottak ismét nyugatra a magyar hatóságok, mire az érintettek

belenyugodtak abba, vagy legalábbis nem tettek semmit ellene, hogy szülőföldjüket végleg el kell hagyniuk.

A határőrizeti szervek szolgálatukat a háború előtti szabályzatokban lefektetett elveknek megfelelően végezték, attól lényegesen nem tértek el. A szolgálat jellegében azonban a hangsúly a nagyméretű –társ rendvédelmi szerveket is bevonó, több ezer főt érintő– razziaakra¹¹⁶ került.¹¹⁷

A társadalomban végbe menő változások nem kerülhették el a hadsereget sem. 1949 nyarán Pállfy György altábornagy letartóztatása előrevetítette a későbbi tragédiák árnyékát. A jugoszlávok magyarországi felforgató szerepének bizonyítására politikai pert indítottak Rajk László belügyminiszter ellen, és mivel összeesküvés nem lehetséges katonai résztvevők nélkül, a nyomozást kiterjesztették a honvédség felügyelőjének személyére. A katonapolitikai osztály élén hírhedtté vált, de a honvédség fejlesztésében érdemeket szerzett tábornok 1949. október 24-i kivégzéséről film készült, amelyet tiszti gyűlésen kötelező volt megtekinteni. Az üzenet –ahogy azt korábban Farkas Mihály is kíméletlen őszinteséggel megfogalmazta– nyilvánvaló volt: *„mindenkiből a munkásosztály, illetve annak élcsapata, a párt csinált vezetőt és mindenki csak addig marad vezető, ameddig a munkásosztály érdekében dolgozik, ameddig a párt utasításait teljesíti.”*¹¹⁸

A politikában azonban olyan események és folyamatok indultak meg, főleg 1949 második felében, amelyek már a határőrség történetének következő szakaszába tartoznak.

II. 5. Határőrség az Államvédelmi Hatóság keretei között

Az MDP KV Államvédelmi Bizottsága 1949. szeptember 29-én hozott határozatot a határőrség átadásáról az ÁVH-nak. A Minisztertanács 4.353/1949 (XII. 28.) számú rendeletével¹¹⁹ 1950. január 1-jén a határőrség kilépett a Honvédelmi Minisztérium

116 Razzia mint határrendészeti akció valemely területnek rendészeti erőkkel való meglepetésszerű átfésülése, bűncselekményt elkövető személyek kézre kerítésére, bűnözők felkutatására, valamint határrendészeti szabályértést elkövetők felkutatása és felelősségre vonása végett. SZABÓ: *Hadtudományi Lexikon* 334. p.

117 PARÁDI: *Határőrizet (1945–1949) = Határvadászok?*; KESERŐ: *A felszabadult Magyarország rendőri és határőrizeti szerveinek megalakulása és tevékenysége a népi demokratikus forradalom időszakában 1944–1948* Bölcsészdoktori disszertáció (ELTE-BTK) Kézirat, Budapest, 1977.; Idem: *A határőrség megalakulása és tevékenysége a népi demokratikus forradalom időszakában.*

118 KOLLEGA – TARSOLY: op. cit. 406.p.

119 4353/1949. (XII.28.) MT.r. op. cit

alárendeltségéből és az önállóvá vált Államvédelmi Hatóság része lett. Létrejött az ún. „zöld ávó”.

1951. február 1-jével a határőrség átvette a határrendészet feladatkörének, állományának és eszközeinek zömét. Az átállás 1951 decemberében fejeződött be, ezzel a határőrizeti, határvédelmi és határrendészeti szervezetek a közvetlen politikai irányítás alatt álló állambiztonsági apparátus részévé váltak.

A határőrizeti tevékenység egységes jelleget öltött, s a határőrizet katonai vonásai megmerevedtek, ami bizonyos változtatásokkal egészen a 80-as évek végéig működött. A határőrség feladatkörének ez az egyoldalú felfogása egyenes következménye lett más területek és feladatok téves kezelésének is. A katonai jelleg eltűlése következtében az annak leginkább megfelelő tevékenységi formák: az államhatár tiltott átlépésének minden körülmények közötti megakadályozásának feladatrendszere abszolutizálódtak.

Az Államvédelmi Hatóság hivatásos állományú tisztjeit, alezredesig bezárólag az ÁVH vezetője nevezte ki. A sorállományú legénység szolgálati ideje 3 évre változott. A határrendőrséget beolvasztották, ezzel a határőrség létszáma 17 777 főre emelkedett. Az új szervezet átszervezését politikai érdekeknek alárendelve szovjet mintára hajtották végre. A Határőrség Országos Parancsnokságánál és a határőrkerületeknél megjelent szovjet tanácsadók részt vettek a tevékenység irányításában. A határőrség fejlesztésének új koncepciója nem jelentett mást, mint a szovjet határőrizeti modell maradéktalan átvételét. Így Magyarországon fokozatosan kialakult az ún. „totális határőrizet”, ami –egyebek mellett– magával hozta az államhatár közeli területek letarolását, a határsávot, és a robbanózárát. A „totális” határőrizet legszélsőségesebb formája 1951–1952-ben a déli határszakaszon kialakult „se béke, se háború” állapota volt. Az itt diszlokált határőrcsapatokat a nyári táborozások során kötelékharcászatra képezték ki, amelynek szinte kizárólagos tárgyköréit a határvédelem, illetve az ejtőernyős deszant elleni harc kérdései képviselték.

Ezen időszak határőrizetét a törvényesség alacsony szintje, a korábbi gyakorlattól teljesen eltérő antihumánus módszerek és eszközök (lakosság-kitelepítés, aknazárak) is jellemezték.

Mind gyakoribb intézkedéssé vált a „fokozott” szolgálat¹²⁰ helyett bevezetett „megerősített” szolgálat¹²¹. Ennek lényege az volt, hogy bizonyos alegységeket (kivételesen kerületet) megerősítettek tartalék alegységekkel. Arra viszont már nem volt megfelelő tartalék, hogy ugyanezt eszközökkel is végrehajtsák, illetve csak nagyon elvétve és korlátozottan nyílt rá lehetőség. Sőt, az 50-es évek egyre fokozódó gazdasági nehézségei következtében a határőrség létszámát is csökkentették, sokszor már az alegységekkel való megerősítés szintén komoly erőfeszítéseket követelt¹²². A műszaki zár- és erőrendszer kiépítésével valamint a nyugati és a déli határszakasz átfogó lezárásával kezdetét vette a fokozott határvédelem. A Minisztertanács 1948 májusában –a nyugati határ mentén garázdálkodó fegyveres bandák és csempészek ellen, délen a Jugoszláviával megromlott viszony miatt– a HM és a BM előterjesztésére a nyugati és a déli határszakasz megerősítését rendelte el. A BM IV. Főosztály 16/1950 számú utasítása alapján 1950. június 20-tól a jugoszláv határon 15 km széles határövezetet létesítettek, amelyet a 0390/1952 számú utasítással, 1952. szeptember 1-jétől az osztrák határra is kiterjesztettek. A határövezeteken belül 2 km-es szigorított sávot, ezen belül 500 és 50 méteres határsávot jelöltek ki, amelyekbe csak rendőrségi, illetve határőrségi engedéllyel lehetett belépni. Az 50 m-es határsávba csak határőrök léphettek be¹²³.

A műszaki zár, a drótakadályok és aknamezők létrehozása során először a magasfigyelőket készítették el, és a határőrség tervei szerint állították fel. 1949 kora tavaszán megkezdtek a drótakadályok építését. Az osztrák határszakaszon 356, a jugoszláv határszakaszon 630 km hosszan egy- és kétsoros drótakadályt építettek. A határ akadályjellegének fokozására 1949-től a nyugati, 1950 nyarától a déli szakaszon aknamezőket telepítettek. 1950 végére a két határszakaszon kiépítettek 1000 km drótakadályt, amelyből 871 km-t aknásítottak is, és megépítettek 291 magasfigyelőt. E rendkívül nehéz és veszélyes műszaki munkát a határőrök fegyveresen biztosították. Erre azért volt szükség, mert a határ túlsó oldaláról gyakori volt a provokáció, a határsértés, különösen a déli szakaszon. Előfordult, hogy elvontatták a drótakadályokat, több helyen felszedték a telepített aknákat, és átlövöldöztek. Tekintettel ezekre, a HM elrendelte a felszedett és hatástalanított aknák pótlásán felül a műszaki záruk hatásfokának növelését. Ennek érdekében az aknamezőkben sűrűbbre

120 Fokozott határőrizet elrendelése esetén az érintett őrsöknek 7-12 fős kisőrsöket kellett a határhoz telepíteniük. RAVASZ: op. cit. 35. p.

121 Megerősített határőrizet elrendeléskor az érintett határszakaszra a tartalékokból megerősítő erőket rendeltek ki. A járőrök a határvonaltól „befelé” 2-3 km, az osztrák és a jugoszláv határon 15 km mélységben látták el szolgálatukat. RAVASZ: op. cit. 35. p.

122 SZABÓ: op. cit. 2-5.p.

123 GÁSPÁR: *A határőrség fejlődése 1950-1956 között.* op. cit. 85-87.p

telepítették az aknákat, azok egy részét felszedés ellen biztosították, és érintő repeszaknákat is alkalmaztak. Sajnos, ezek nem csak a határsértőkre, hanem a telepítést végzőkre is veszélyt jelentettek. Az állományban is több haláleset és súlyos sérülés történt¹²⁴.

1953-tól megkezdődött a kapcsolatok rendezése a szomszédos országokkal, ami lehetővé tette a határőrség létszámának csökkentését. 1955. július 27-én a Szovjetunió és Ausztria külügyminiszterei aláírták Ausztria semleges állammá alakulásáról az államszerződést. Majd 1955. október 26-án a szovjet csapatok kivonultak Ausztriából. A határőrségnél olyan erő átcsoportosítást vont maga után, amely a nyugati határszakasz megerősítését szolgálta.

1955. május 11–14-én Varsóban a szovjet, albán, bolgár, csehszlovák, lengyel, magyar, román és NDK kormányküldöttségek aláírták a barátságról, együttműködésről és a kölcsönös segítségnyújtásról szóló egyezményt, létrejött a Varsói Szerződés. A Varsói Szerződés a szovjet csapatok Kelet-Európában történő további állomásoztatása céljából jött létre, mivel Ausztria és Szovjetunió közötti szerződés, illetve a szovjet csapatok Ausztriából történő kivonulása után azok további magyarországi és romániai állomásoztatása okafogyottá vált volna.

1955. június 15-én fejezték be a Honvédelmi Tanács intézkedésére a déli határszakasz megerősítését célzó erődítési munkálatokat, amelyek során 90 zászlóalj, 25 század védőkörletet, 201 szakasz, 146 raj támpontot, 963 hadműveleti akadálycsomópontot, 513 figyelő és óvóhelyet, valamint több száz színlelt építményt készítettek el. A politikai változásoknak köszönhetően 1956 áprilisában megkezdték az aknamező felszedését a nyugati és a déli határon, amit szeptember 15-re be is fejeztek. A déli határon megszűnt az erődrendszer, valamint a drótkerítés, a területet visszaadták a lakosságnak. A határsértők aktivitása, különösen a nyugati határon a többszörösére nőtt, ezért szükségessé vált a nyugati kerületek megerősítése. A határforgalom gyorsan növekedett, s ez –a szigorú ellenőrzési követelmények függvényében– nagy terhet rótt a forgalomellenőrzési pontokra¹²⁵.

Sztálin halálát követő normalizálódás következtében az ÁVH a Belügyminisztériumba integrálódott, ezzel megszűnt különleges helyzete. A minisztertanács döntése alapján 1953.

124 LÉKA: op. cit.

125 GÁSPÁR: *A határőrség fejlődése 1950–1956 között* op. cit. 87. p.; SUBA: *Magyarország határán létesített műszaki zárák fölszámolója 1956-ban*.

július 15-i hatállyal az ÁVH a Belügyminisztérium alárendeltségébe került. A Határőrséget és a Belső Karhatalmat közös parancsnokság alá helyezték. A határőrség létszáma 1954–1955-ben 3542 fővel csökkent, megszűnt a két zászlóalj, és három aknavetőszázad. A folyamatos létszámcsökkenések elbizonytalanították a hivatásos állományt¹²⁶. (6. 7. számú melléklet.)

A határőrizet ebben a periódusban is formálisan körkörös volt, valójában azonban súllyal a nyugati határra összpontosult. Jól mutatja ezt az a tény, hogy a 350 km-es osztrák határon (az államhatár 16%-án) 7 km/őr volt az őrzési sűrűség, míg a jugoszlávon 11,1; a románon 17,7; a csehszlovákon 21,8; a szovjeten pedig 22,5 km-re jutott átlagosan egy őr¹²⁷.

A határőrség csapatai az 1956-os forradalom és szabadságharc időszakában is fő feladatukat teljesítették elsősorban: őrizték a magyar állam határát. A vezetők ellentmondásos intézkedései között az alegységparancsnokok döntő többsége az állomány együtt tartására törekedett. Ennek következtében 1956. november 3. után ugyanott és ugyanabban a beosztásban teljesítettek szolgálatot, mint október 23-a előtt.

Az országos parancsnokságon megalakult Határőrség Forradalmi Katonai Bizottsága a testület országos irányításában nem tudott befolyást szerezni.

A kormány utasítására Budapestre vezényelt szombathelyi és pécsi határőrzászlóalj október 28-ig vett részt a harcokban. Mosonmagyaróváron a határőrlaktanya felé vonuló tömegbe lőttek; több, mint száz ember meghalt és sokan megsebesültek.¹²⁸ A vidéki városokban és falvakban –főleg november 4-e után– a határőrség karhatalmi feladatokat is ellátott.

Az ellentmondásos helyzetben a vezetési hibák és a felfokozott indulatok közepette sajnálatos tragédiákra került sor.

II. 6. A Kádár-korszak határőrsége

1956 utolsó és 1957 első hónapjaiban rendkívüli helyzet alakult ki a nyugati és a déli határon. A menekülési hullám feltartóztatása érdekében rövid ideig a Fegyveres Erők

126 KESERŐ: *A határőrség megalakulása és tevékenysége a népi demokratikus forradalom időszakában* op. cit. 47-49. p.

127 SZABÓ: op. cit. 5. p.

128 RAVASZ: op. cit. 38. p.

Minisztériuma, majd a Belügyminisztérium alárendeltségében működő Határőrség tevékenységének támogatására a Magyar Néphadseregéből rendelték ki erőket. Ezzel rövid idő alatt sikerült stabilizálni a határőrizetet.

Az 1956-os forradalom és szabadságharc nyomán a határőrség a Belügyminisztérium önálló fegyveres testületévé vált. A struktúra és a személyi állomány a régi maradt, néhány nem döntő módosítástól eltekintve. A határőrség a rendszerváltásig 15 000–20 000 fő között ingadozó létszámmal látta el feladatait. Működési területe a határ menti 5-10 km-es területsávra csökkent. A határsávval kapcsolatos korábbi korlátozásokat feloldották. Kialakult a határőrség szervezetének feladatorientált felépítése. Az őrsők látták el a „zöld-határőrizetet”, a forgalomellenőrző pontok (FEP-ek) azaz határátkelőhelyek a határforgalom ellenőrzésére voltak hivatottak. Egy-egy régió FEP-jeit és őrsseit a kerületparancsnokságok fogták össze, amelyek szakalegységekkel, gazdálkodó apparátussal is rendelkeztek. Az egészet a Határőrség Országos Parancsnoksága irányította, amelyhez szakosodott kiképzőbázisok is tartoztak ¹²⁹.

1957. március 12-én megjelent egy ENSZ kimutatás, amelyben az 1957. március 1-jéig a külföldi államok által befogadott magyarok számát teszik közzé. A kimutatás szerint összesen 115 391 fő távozott az országból. Egy áprilisban kiadott összegzés szerint 193 885 fő, azaz az ország lakosságának csaknem 2 %-a távozott. Akkori szóhasználatnál élve „disszidált”. Év végén az osztrák belügyi szerv is közzéteszi a befogadottak létszámáról szóló kimutatását, mely szerint Ausztriában csaknem 175 ezer fő magyar állampolgár kért politikai menedékjogot. Jugoszláviába 19 ezren. Ugyan ebben az időszakban legálisan, útlevelemel hagyta el az országot további 12 345 személy.

1957. március 1-jével megszűnt a Fegyveres Erők Minisztériuma¹³⁰, és a Határőrség ismét BM alárendeltségbe került (önálló parancsnoksággal).

Az 1953-mal kezdődő politikai enyhülés az 1956-os forradalom és szabadságharc leverésével véget ért. A nyugattal való szembenállásunk újra éleződött. A lehetséges fegyveres konfliktus iránya délről nyugatra, Ausztria felé helyeződött át. A Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány 1957. március 2-i határozatával elrendelte a nyugati országhatár műszaki zárákkal történő újbóli lezárását. Ismét bezárult a vasfüggöny. Az újraaknásítást –a kormány döntésére, a HM utasítására– a műszaki csapatok 1957 áprilisától 1957. június 30-ig hajtották végre. Megépítettek 350 km kétsoros tükés

129 4353/1949. (XII.28.) MT.r. op. cit.

130 1025/1957. Korm. sz. hat

drótkerítést, telepítettek 243 km négysoros, 107 km ötsoros, gyalogság elleni aknamezőt, benne 800 ezer db taposóaknával. E munkák során 1 fő meghalt, 10 fő súlyos, 5 fő könnyebb sérülést szenvedett. A határ lezárása a fenti munkákkal nem ért véget, hanem a határőrség záró tevékenységével folytatódott. Erre azért volt szükség, mert a drótakadályok állapota az idő múlásával fokozatosan romlott, az aknák veszítettek működőképességükből, és pótolni kellett a határsértések következtében előállt aknaveszteséget. A határőrség országos parancsnoka –a BM jóváhagyásával– intézkedett a fenti hiányosságok megszüntetésére. A drótakadályokat magasabbra építették és érintőaknákkal megerősítették. Bevezették a buktató drótháló alkalmazását.

Az MSZMP Ideiglenes Központi Bizottsága döntött arról, hogy a fegyveres erőknél helyre kell állítani a pártbizottságokat és a politikai szerveket, továbbá a határőrség pártirányítását. Ebben az évben a határőrség számára fontos kormány- és párthatározatok születtek, amelyek megszilárdították helyét, szerepét és ezzel a határőrizetet. Ennek eredményeként a határsértési kísérletek száma jelentősen csökkent. 1958-ban kiadták az új Határőrizeti Szabályzatot. Az évtized végére a határőrség erőinek zöme a határvonallal párhuzamos területsávban helyezkedett el. Az őrsök, forgalom-ellenőrző pontok a határvonaltól 5 km-es sávban települtek és hajtották végre feladataikat. A közvetlen irányításukat végző zászlóalj, önálló zászlóalj és határőrkerületek általában 20 km-es területsávban helyezkedtek el.

1958-ban a határőrség szervezetébe 11 határőrkerület, 3 zászlóalj, 189 őrs, 25 forgalom-ellenőrző pont, a Tiszti Továbbképző Iskola, a Kutyakiképző Iskola és a Lovas Iskola tartozott. Az őrsök rendszeresített létszáma Jugoszlávia irányában 40 fő volt. Minden őrsre 2-2 tiszt volt beosztva.

Az osztrák határszakasz korszerűsítését 1963-ra fejezték be. Megépítettek 282 km új típusú műszaki zárat (drótakadályt), telepítettek 1 124 900 db aknát. A négy évre tervezett költség közel 37 millió forint volt. A korszerűsített műszaki zár ellenére továbbra is szükség volt karbantartásra, aknák, kerítések pótlására. A határőrségnél ebben az időszakban nagyarányú technikai, műszaki fejlesztések kezdődtek, jelentősen javult az ellátás. Ebben az évben a honvédelmi törvény a fegyveres erők feladataul szabta az MNK határainak őrizetét. Az erőösszpontosítás fokozatosan áttevődött az osztrák határra. A csehszlovák, szovjet és román határszakasz után a jugoszláv szakaszon is bevezették az 1 fős járőrözési rendszert. Déli viszonylatban létrehozták az 500 méteres határsávot (nyugaton 2 km-es volt).

Az újraaknásítás időszakában, az MSZMP Politikai Bizottsága 1957. februári ülésén felvetődött a korszerűbb határőrizet megteremtésének gondolata, de azt –annak gazdasági kihatásai miatt– Kádár János nem támogatta. Erre a problémára 1964-ig nem is tértek vissza. A határőrség országos parancsnoka a kevésbé hatékony műszaki zár helyett a Szovjetunióban alkalmazott SZ-100-as jelzőrendszer bevezetését szorgalmazta. Ennek érdekében 1964 júniusában Adyligeten felépítettek egy kísérleti határszakaszt, amelyet bemutattak a meghívott vezető állománynak. A kedvező vélemény alapján született javaslat a belügyminiszter egyetértésével a Politikai Bizottság elé került. A javaslat indokolásában az szerepelt, hogy a jelenlegi aknazár, pszichikai visszatartó ereje mellett, csekély mértékben képes a műszaki záron való áthatolást megakadályozni. Továbbá az, hogy az új rendszer mindenféle mozgást jelez, ezáltal a határ szilárdabban őrizhető. Hátránya: magas költségkihatás (350 000 Ft/km), és élőerő-megtakarítást nem eredményez. A Politikai Bizottság ekkor már az új jelzőrendszer bevezetése mellett döntött. Így 1965 augusztusában –további tapasztalatszerzésre– megépítették a csornai és a szombathelyi kerületek területén. Az SZ-100-as elektromos jelzőrendszer (EJR) a nyugati határszakasz legfontosabb irányainak lezárására, 50 km hosszúságban 10 őr területén épült fel és 1965. december 15-én 17 órakor bekapcsolták a határőrizetbe. Megépítése 20 millió Ft-ba került. A kísérleti szakaszon szerzett kedvező tapasztalatok alapján a párt- és az állami vezetés az EJR továbbépítése mellett döntött. Ez az építkezés rendkívül bonyolult, sokrétű és veszélyes munka volt. Véglegesen el kellett távolítani az aknazárakat és a drótakadályokat, nagy kiterjedésben kiirtani az erdőt, és megépíteni a jelzőkerítést valamint a vadfogó kerítést. Létre kellett hozni a 8-12 m széles nyomsávot és megépíteni a jelzőrendszer előtti és utáni utakat valamennyi őrshöz.

Az újonnan telepített elektromos jelzőrendszer (EJR) és az államhatár vonala közötti területen 33 lakott település „ragadt benn”, amelyek lakosainak és a hozzájuk látogató állampolgárok mozgása jelentősen korlátozásra került, csak (zöld vagy piros) határsávi engedéllyel lehetett belépni az így lezárt határsávba. A műszakiak által szovjet mintára lerakott EJR-en *„különböző változtatásokat hajtottunk végre annak érdekében, hogy alkalmazását eredményesebbé tegyük: így „bolgár lécet” szereltünk fel a kisvadak ellen; aláásás elleni akadályt építettünk; mindkét oldalon összefüggővé tettük a vadterelő kerítést; tetőfa biztosító hurkokat szereltünk fel stb. Erőfeszítéseink ellenére az EJR jelzéseinek döntő többsége nem határsértőtől ered (vadmozgás, időjárási viszonyok, technikai hiba stb.). A gyakori jelzés, a többször megszakított pihenő negatívan hat az*

*állományra, növeli fizikai, pszichikai megterhelését, áttételesen károsítja egészségi állapotát.*¹³¹ Az EJR kiépítése 1970-ig folyamatosan, bár évenként eltérő ütemben és módon valósult meg. Az új EJR a biztonság növelése mellett is fokozta a határőrállomány leterheltségét. Ez abból adódott, hogy az EJR nem csak emberi beavatkozásra, hanem műszaki-technikai hibákra, időjárási változásokra, vadállatok okozta jelzésekre is reagált. Évente átlag 1500-4000 esetben kellett emiatt az állománynak beavatkozni. A jelzések 2/3-a vadmozgások miatt következett be, a vadfogó kerítés nem bizonyult elégségesnek. A rendszer karbantartásához is sok emberre volt szükség, tetemes pénzt igényelt és jelentős mennyiségű földterületet is kivont a gazdaságból. Nem elhanyagolható negatív hatással bírt a jószomszédi kapcsolatok alakulására is. Érdekesség, hogy az érintkezést beadó, speciális drót nyugatnémet cég gyártmánya volt.¹³²

A 60-as évek enyhültebb légkörében csökkent a határőrizet karhatalmi jellege, csökkentek az adminisztratív korlátozások, fokozatosan csökkent a határőrizet katonai jellege, mérséklődött a határvédelmi funkció. Bár továbbra is gyakori volt –a korábban említett– „megerősített” szolgálat elrendelése, de a határőrség csupán extenzív fejlesztése következtében már a csak élőerővel való megerősítés is nehézségekbe ütközött, így elrendelése esetén lényegét tekintve „fokozott” szolgálatként működött. Ennek ellenére ekkor még a fő feladatot a Varsói Szerződés ránk eső határszakaszának biztonságos lezárása képezte, így a nyugati irányban korlátozott mélységű határon túli felderítést is végre kellett hajtani.

A Varsói Szerződéssel kapcsolatos jellemző feladat volt 1968 augusztusában a csehszlovákiai bevonulás alkalmával, a szembenálló határőrőrsök kiiktatása és átlépőkapuk nyitása az átvonuló haderők részére a magyar–csehszlovák államhatáron, amelyet az északi határ őrsei egy puskalövés nélkül nagyon ügyesen megoldottak.¹³³

1970. március 3-án kihirdették az 1970. évi 4. számú törvényerejű rendeletet az útlevelekről, amely szerint: *„minden magyar állampolgárnak joga van ahhoz, hogy útlevelet kapjon, és külföldre utazzék, amennyiben a jogszabályokban meghatározott feltételeknek megfelel.”* A törvényerejű rendelet végrehajtására kiadott belügyminiszteri végrehajtási rendelet értelmében az útlevél 5 évig, de csak eseti kiutazási engedéllyel érvényes. A legtöbb országba látogatás céljából két-, turistaútra háromévenként lehetett

131 HÖR. KI. 0022/43/1987.

132 LÉKA: op. cit.

133 KESERŐ

utazni (kivéve a rendkívüli családi eseményt, illetve ha a valutaellátás biztosított volt). Ugyanez a rendelet kötelezővé tette az útlevélkérelemhez a munkahelyi vélemény csatolását! Jelentős előrelépés volt a korábbi gyakorlathoz képest, hogy az addig teljesen titkos, belső határozatok és utasítások rendszerével szakítva a jogszabályok egy része (az állampolgárokra vonatkozó része) már nyilvános, kihirdetett rendelet volt, és törvényerejű rendeletek formájában jelent meg.

A 70-es évek fokozódó enyhülésének körülményei között tovább liberalizálódott a határőrizet. A határőrségnek mint fegyveres erőnek és egyben mint rendészeti szervnek tisztázódott helye, szerepe, feladatrendszere, egyértelműsödtek jogai és kötelességei. Egyre elfogadottabb lett az a törekvés, hogy a határ ne elválasszon, hanem összekössön. Így a határellenőrzési feladatok nyertek egyre inkább teret.

A határőrizeti rendszerben jelentős változást hozott az a tény, hogy 1973. október 10-i hatállyal a Belügyminiszter megszüntette a BM Karhatalom Országos Parancsnokságát, ezzel magát a BM Karhatalmat, aminek feladatait – a Rendőrség mellett – a Határőrségnek kellett átvennie. A lényegesen megnőtt ellátó–biztosító–kiszolgáló feladatok elvégzésére már kevésnek bizonyult, így jelentős fejlesztésre szorult az addigi „közvetlen zászlóalj”. Ennek következtében azonban nagymértékben torzult a határőrség erőcsoportosítása: a határőr csapatok jelentős része már nem a határtérségben diszlokált és tevékenykedett.

A 70-es évek második felében nagy jelentőségű állami szabályzókat adtak ki, amelyek meghatározták a Határőrség tevékenységét is (pl. 1974. Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsának 1974. évi 17. számú törvényerejű rendelete az állam és közbiztonságról, valamint a Minisztertanács 40/1974. számú rendelete a Magyar Népköztársaság államhatárának őrizetéről, az ennek végrehajtására kiadott I/1975. számú BM rendelet, a Minisztertanács 26/1975. számú rendelete a Belügyminisztérium munkájának önkéntes segítőiről, 1976. törvény a honvédelemről.) Ezek meghatározták a határőrség helyét, szerepét, jogait, kötelességeit. Megalapozták továbbá az önkéntes segítői mozgalom kifejlesztését, az új határőrizeti szabályzatok kiadását.

A világban és hazánkban zajló folyamatok következtében a 80-as években általánossá vált az egész világra érvényes magyar útlevél, kiszélesedtek a vízumegyezmények és jelentősen felfutott a határforgalom. Előtérbe került a kulturált tömegkiszolgálás fokozásának igénye. Ez további eltolódást indukált a határőrizet ellenőrzési funkciók irányában. Jelentős változások következtek be a határőrizet terén, aminek legeklatánsabb mutatói voltak az

elektromos jelzőrendszerek, és az un. „vasfüggöny” lebontása, a határőrizet mélységének csökkentése, valamint a fegyverhasználat szigorítása. A már többször említett „megerősített” szolgálat lényegében elhalt. Mint látható, a határőrség feladatrendszere mindinkább elmozdult a koalíciós érdekek kiszolgálásától a nemzeti érdekek szolgálatának irányába¹³⁴.

A nemzetközi és hazai politikai helyzetben a 80-as évekre bekövetkezett pozitív változások nyomán egyre többször vetődött fel, hogy az EJR és a határzár további fenntartása nem indokolt. A felszámolás gondolata először 1981-ben, majd konkrétan az 1984-ben megtartott, „*A határőrség és a társadalom*” témájú konferencián vetődött fel. Egyre több helyről érkeztek jelzések a Határőrség Országos Parancsnokságára a jelzőrendszerrel kapcsolatos gondokról. 1987. október 5-én Székely János hőr. vezérőrnagy, a határőrség országos parancsnoka a BM-hez terjesztett jelentésében vázolta az EJR-rel kapcsolatban felmerült aggályokat, kiemelve annak működési zavarait, a határőrök ebből következő fokozott leterheltségét, a növekvő pénzügyi terheket. Jelezte, hogy az elöregedett rendszert fel kellene újítani, ami azonban több százmilliós kiadást jelentene. *„Az akkor már több mint 20 éves szerkezet össze-vissza jelzett. Madarak, vadak és széllekeések akár naponta 3-4-szer is riasztották az ettől már kissé demoralizált állományt, így nyilvánvaló volt, hogy a vasfüggöny mind kevésbé felel meg a feladatnak, amire szánták.”*¹³⁵ Ezek a gondok az 1987 őszi megtartott belügyminisztériumi konferencián újból vita tárgyát képezték, és felmerült az EJR felszámolásának gondolata is. A BM vezetői –bizonytalankodva és félve a Varsói Szerződés tagországainak várható reagálásától– végül is az EJR, a határzárak megszüntetése mellett foglaltak állást. Az 1988-as BM-konferencián újból tárgyaltak az EJR leépítéséről, amelynek eredményeként 1989 elején az MSZMP PB számára készített előterjesztésben az EJR lebontását javasolták. A Politikai Bizottság az 1989. február 28-i ülésén a javaslatot elfogadta, és intézkedett az érintett minisztériumoknál a szükséges lépések megtételére. Az ülésen készült jegyzőkönyv szerint a Politikai Bizottság *„Egyetért azzal, hogy a Határőrség a nyugati és a déli viszonylatban is az állampolgárookra vonatkozó korlátozó intézkedések megszüntetésével valósítja meg az államhatár eredményes őrzését. Szükségesnek tartja a határsáv, a határvizekkel kapcsolatos korlátozások felszámolását, az elektromos jelzőrendszer megszüntetését és 1991. január 1-*

134 4/1970.tvr.; 17/1974.ET.tvr.; 1974/40.MTr.; 1/1975.BM.r.; 26/1975.MT.r.; I/1976.tv.; SZABÓ: op. cit. 6.p.

135 BERKI: *Visszapillantás egy megszűnt rendvédelmi szervezetre, a Határőrségre*

jéig történő lebontását, nem tartja indokoltnak a nyomsáv fenntartását sem nyugati, sem déli viszonylatban.”¹³⁶

A határőrség országos parancsnoka 1989. március 19-én előterjesztette a jelzőberendezés lebontására vonatkozó feladattervet. Ennek alapján április 18-án a határőrség egy gyakorlattal egybekötve megkezdte a vasfüggöny lebontását. A bontás hivatalos megkezdését 1989. május 2-án Nováky Balázs ezredes, az országos parancsnok helyettese jelentette be. Ezen a napon, a magyar–osztrák határon négy helyen –Jánossomorja, Bécsi út, Kőszeg, Rábafüzes– kezdték meg az EJR felszámolását. A próbabontáson részt vettek a határőrkerületek vezetői, szakemberei, több vállalkozó, hogy a teljes bontás megvalósításához tapasztalatokat szerezzenek¹³⁷. Amikor a bontásra vonatkozó kormányhatározat megszületett, már 150 km-es szakaszon megtörtént a felszámolás. Az EJR megszüntetését döntően a határőrség erői végezték, és csak kismértékben vett részt benne a honvédség (2 műszaki század). A határőrség fokozott erőfeszítésével, –a BM által tervezettnél egy évvel korábban– 1989 augusztusára a vasfüggöny véglegesen leomlott¹³⁸. A bontás olyan jól sikerült, hogy mikor sor került volna az osztrák és magyar külügyminiszter ünnepélyes drót átvágására, már elfogyott a „vasfüggöny”, ezért *„Alois Mock és Horn Gyula akkori külügyminiszterek ünnepélyes kerítésvágására kiszemelt szakaszon az elbontott helyére új szögesdrótot kellett húzni.*”¹³⁹

A Határőrség országos parancsnoka még 1988-ban a járőr fegyverhasználatát: a menekülő határsértő ellen már a nyugati határon sem lehetett fegyvert használni.¹⁴⁰

A Magyar Demokrata Fórum debreceni szervezete és a Soproni Ellenzéki Kerekasztal pártjai 1989. augusztus 19-re Páneurópai Piknik elnevezéssel rendezvényt hirdettek a vasfüggöny lebontásának és a határok nélküli közös Európa eszméjének népszerűsítésére. Ezen a rendezvényen törte át az osztrák–magyar államhatáron álló „vasfüggöny” kapuját több száz NDK-s állampolgár, hogy szabad földre jutva továbbutazhassanak az NSZK-ba¹⁴¹. A látványos tömegmenekülés adott újabb lökést a változásoknak. Magyarország 1989-ben csatlakozott a menekültek helyzetére vonatkozó 1951. évi Genfi Egyezményhez. A magyar változások hatására sok NDK-állampolgár jött Magyarországra, mert remélte, hogy itt sikerül majd továbbjutnia Nyugat-Németországba. A kormány döntése alapján a

136 MOL MSZMP KV és MSZMP KB AO. 288.f.5/1054. öe 5-7.

137 ABINÉRI Ottó: Megkezdődik az EJR felszámolása. *Határőr*, XLIV. évf. (1989) 19. sz. 2-3. p.

138 LÉKA: op. cit.

139 SALLAI: *A magyar „vasfüggöny” története*. op cit.

140 RAVASZ: op. cit. 47. p.

141 ABINÉRI Ottó: Páneurópai piknik határőr szemmel. *Határőr*, XLIV.évf. (1989) 34. sz. 6-7.p. HU-ISSN

határőrség 1989. szeptember 11-én megnyitotta számukra a nyugati határszakasz határátkelőhelyeit¹⁴².

A magyar kormány által hozott döntés értelmében a Magyarországon tartózkodó keletnémet állampolgárok 1989. szeptember 11-én 00.00 órától „további intézkedésig vízum nélkül, NDK és NSZK útlevéllel, személyi igazolvánnyal, a Vöröskereszt által kiállított utazási okmánnyal az átkelőhelyeken elhagyhatják a Magyar Köztársaságot.”¹⁴³ Ennek következtében november 9-éig, a berlini fal lebontásáig 60 000 NDK-állampolgár települt át Németország nyugati felébe. Mindez már az EJR felszedésének következménye volt, amely közvetve a berlini fal leomlásához, a két német állam egyesüléséhez és a szocialista világrendszer felbomlásához vezetett.

A határőrség történetében 1989-től történelmi jelentőségű változások kezdődtek. A Magyarországon belüli és az akkori Szovjetunióban történt politikai változások egyre nyilvánvalóbbá tették, hogy a totális határőrizeti rendszer már túlhaladott és további működtetése sem erkölcsileg, sem technikailag nem volt tartható. A világútlevélről szóló törvényerejű rendelet¹⁴⁴ alapján a külföldre utazás gyakorlatilag minden magyar állampolgár számára elérhetővé vált. A magyar törvényhozás bűncselekményből szabálysértéssé enyhítette a tiltott határátlépés minősítését, ennek megfelelően módosult a határőrök fegyverhasználata. A nyugati és déli határon megszűnt a határsáv és a nyomsáv. 1989. május 2-án megkezdődött az elavult elektromos jelzőrendszer felszámolása, amely még ugyanabban az évben be is fejeződött. A határvonal melletti területek teljes rehabilitációja során, 1990 elején felszámolták a külső szögesdrót-kerítés maradványait is.

Az áttekintett négy évtizedben óriási változásokat éltek meg a határőrök, bár a létszámuk lényegesen nem változott, hiszen 15 000 és 19 000 fő között mozgott.

A másik, a fontosabb megállapítás az, hogy a vizsgált időszakban a határőrizet elmélete folyamatosan fejlődött. Az olyan alapelvek, mint:

- az államhatáron kialakult helyzet és a határőrizeti rendszer összhangja,
- az időben és térben folyamatos határőrizet létrehozása, majd fenntartása,
- a mélyhatárőrizet kiépítése és működtetése, valamint
- a határőrizeti erők és eszközök összpontosítása

142 LENGYEL Tibor: Útnak indultak az NDK-beli áttelepülők. *Határőr*, XLIV.évf. (1989) 37. sz. 2-3.p.HU-ISSN

143 BERKI: op. cit.

144 25/1987.tvr.

végigkövették fejlődésükben, vagy éppen visszafejlesztésükben a nemzetközi- és a belpolitika változásait, igyekezvén megfelelni a kialakult új helyzet teremtette követelményeknek. Mindezek eredményeként 1989-re kedvező feltételek jöttek létre a határőrizet átfogó koncepcióváltásához. (8. számú melléklet)

II. 7. Határőrség a rendszerváltás után

A rendszerváltás pillanatában a határőrség alapvetően katonai módszerekkel látta el feladatát, szigorúan centralizáció és a „titkosság” magas foka jellemezte tevékenységét. Legfontosabb feladata az ország illegális elhagyásának megakadályozása volt, ami kiterjedt a többi volt szocialista ország polgárai nyugatra szökésének megakadályozására is. A demokratikus jogállam működési elvei¹⁴⁵ az európai integrációhoz való csatlakozás politikailag semleges, feladat és eszközrendszerét tekintve a jog által szigorúan és egyértelműen körülhatárolt, tevékenységében hatékony, és törvényesen működő határőrséget követel¹⁴⁶.

A határőrség 1989-től kezdve aktív kezdeményezője volt a nyugat-európai mintára történő szervezeti- működési átalakulásnak. Ennek szellemében született meg a 3141/1989. és a 2046/1989. (HT. 17.) MT határozat a Magyar Köztársaság államhatáráról, annak rendjéről, őrizetéről és átlépésének szabályairól.

A testület tisztjei 1989. december 18-án letették az esküt a Magyar Köztársaság alkotmányára. 1990-ben megszűnt a határőrség közvetlen párt- és tömegszervezeti irányítása. Ezzel megkezdődött a határőrség gyökeres átalakításának folyamata, amely a megszüntetéséig tartott.

1990 áprilisától a totális ellenőrzés helyett bevezették a szelektív ellenőrzést, a határon átkelő utasokat három csoportra osztották: vízummentes, külföldiek, illetve magyar állampolgárok.

A minisztertanácsi határozat előírta, hogy 1990 és 1995 között fokozatosan ki kell vonni a sorozott állományt a határőrség szervezetéből, és meg kell teremteni a hivatásos

145 UGRÓ Szilárd: Eskü a Belügyminisztériumban. *Határőr*, XLIV. évf. (1989) 51-52. sz. 3. p. HU-ISSN

146 KISS Kálmán: *A határőrség jogainak és kötelezettségeinek rendszere a határőrizetről és a határőrségről szóló törvényben* op. cit.

határőrizeti rendszert.¹⁴⁷ Az áttérés során több őrs megszüntetésre, összevonásra került. Változtak a megnevezések is. A határőrőrsökből határőrizeti kirendeltségek, a forgalom ellenőrző pontokból határforgalmi kirendeltségek, a határőr kerületparancsnokságokból határőr igazgatóságok lettek 1992. március 1-jével.

Ezek szervezeti felépítése jelentősen eltért a korábbi modelltől. Új igazgató-helyettesi szervezetet alakítottak ki, amely magába foglalta a kiképzési, humánszolgálati és közművelődési, valamint az informatikai osztályokat.

A határsáv őrizetéről a fontosabb irányok, helyek őrizetére tért át a határőrség. Területfelelősi rendszer váltotta fel a katonai elvek szerint végrehajtott járőrözési rendszert. Az ugyanebben az időszakban bekövetkezett „közép európai politikai térkép-rajzolás” eredményeként jelenleg hét szomszédos országunk van, a trianoni békeszerződés idején még csak négy volt!

Az ország migrációs szempontból a tranzitország mellett „puffer”-országgá vált. A határőrség a gyorsan változó helyzethez, körülményeihez rugalmasan igazodott. Megőrizte működőképességét, gyorsította a megváltozott biztonsági rendszerbe történő integrálódását. A szervezet és tevékenység korszerűsítésére számtalan tervezet készült.

A déli határszakaszon bekövetkezett harci cselekményekre tekintettel több határátkelőhely forgalmát időlegesen szüneteltetni kellett, ezzel a romániai irányra terelődött át a tranzitforgalom. A vezetés úgy ítélte meg, hogy az új határőrizeti rendszer sem nélkülözheti a sorállományt a tömeges migrációs nyomás esetén. A biztonsági kockázatok erősödése, gyors reagáló-képességű, megerősített, kellő mobilitással rendelkező alegységek létrehozását tette szükségessé. Ennek jegyében alkották meg a 3028/1992 számú Kormányhatározatot az államhatárok azonnali lezárására alkalmas kötelék felállításáról. A kormányhatározat döntése alapján létre jöttek a „rendészeti-akció” századok¹⁴⁸, amelyek rövid időn belül elnyerték a határvadászszázad nevet¹⁴⁹. A századok 4 szakaszos szervezetét PSZH-kal, páncéltörő eszközökkel szerelték fel¹⁵⁰. Békében határőrizeti, közbiztonsági részfeladatokat láttak el, illetve felkészültek a védelmi feladatok ellátására, az államhatár gyors lezárására.

147 RITECZ: *Az illegális migráció és az EU csatlakozás hatása a magyar határőrség zöldhatár őrizetére* op. cit.; 3141/1989. MT. hat.; 2046/1989. MT. hat.

148 ÓNODI János: Akciószázadok. Interjú dr. Bakondi György ezredessel a Határőrség törzsfőnök-helyettesével. *Országhatár*, XLVI. (1991) 50.sz. 4-5.p. HU-ISSN 1217-6427.; 328/1992. korm. hat.

149 FAGGYAS: op. cit.

150 SZENDREI Mihály: Helyükön a századok. *Országhatár*, XLVII. évf. (1992) 5. sz. 34. p. HU-ISSN 1217-6427

A környezetünkben kialakult helyzet szükségessé tette a határőrség védelmi feladatokra történő fokozottabb felkészítését. Ennek érdekében a déli határ megerősítésére került sor. Felkészültek az államhatár fegyveres védelmére és határrendészeti feladatok ellátására.

Mindezek ellenére a régi, totális ellenőrzési rendszer nem volt beilleszthető egy demokratikus társadalmi rend értékei, normái közé. Nem volt szükség az addig alkalmazott túlbiztosításra. Gyakorlatilag ugyan féloldalasan, de elkezdődött a szervezet rendészeti szervezetté alakítása. Az országos parancsnokságon 1992. március 1-jével rendészeti és szervezési főigazgatóságot és a gazdasági igazgatóságot állítottak fel. Az év folyamán három alkalommal történt állománytábla módosítás. Befejeződött valamennyi határforgalmi kirendeltség átállása hivatásos és polgári állományúvá történő komplex átszervezése¹⁵¹.

Időközben a sorkatonai szolgálat ideje 12 hónapra csökkent. Egyre nyilvánvalóbbá vált, hogy a határőrség feladatai elsősorban rendészeti jellegűek, amelyek nincsenek összhangban a kizárólag fegyveres erőként való minősítéssel. Az Alkotmány 1993. évi módosításában rögzítésre került, hogy a határőrség kettős rendeltetésű szerv, amelyek védelmi és rendészeti feladatai egyaránt vannak. Az időközben megszületett jogszabályok¹⁵² megteremtették a határőrizet, valamint a határőrség működéséhez szükséges alapvető jogszabályi feltételeket.

Ugyanebben az évben a parlament elfogadta az idegenrendészeti törvényt, melynek 1994. május 1-jei hatályba lépése jelentősen megváltoztatta a határőrség jogállását, hatáskörét, működésének feltételeit. (1920 óta először volt ismét jogi alapja a határőrség ilyen irányú tevékenységének.)

Ausztria 1995. május 26-án csatlakozott a Schengeni Egyezményhez, amellyel hazánkkal közös határszakasza az Európai Unió külső határává vált, az osztrákok szigorították a határellenőrzést. Ez szervezeti korrekciókat vont maga után. Megváltozott a határőrség diszlokációja, a folyamatos átszervezések eredményeként felszámolták a zalaegerszegi és soproni igazgatóságokat. Budapesti Határőr Igazgatóság elnevezéssel összevonásra került a Budapesti Határforgalmi Igazgatóság és a Biztosító és Kiszolgáló Igazgatóság. Ezzel csökkent a vezető szervezetek száma, befejeződött a határőrizeti kirendeltségek teljes hivatásos állományúvá történő átszervezése. Kialakították a Győri és Szombathelyi Határőr

151 NAGY György: *Határőrség 1957–2007* op. cit.

152 1993/CX. tv.; 1993/LXXXVI. tv.; 1994/XXXIX. tv.

Igazgatóság új határőrizeti rendszerét. Elfogadták a határforgalom ellenőrzés nemzetközi chartáját.

A délszláv viszonyok normalizálódásának megkezdődésével javultak a magyar–jugoszláv kapcsolatok.

Az ideiglenes körleteket közösségi szállásokká szervezték át. Területi bűnügyi felderítő szolgálatokat hoztak létre. Az idegenrendészeti és a rendőrségi törvény hatálybalépésével a határőrség nyomozó-, és idegenrendészeti hatósági jogköröket kapott.

Eközben eltelt a hivatásos határőrizetre történő átállásra eredetileg tervezett öt év. A kormány a 2186/1996. (VII.6.) kormányhatározatban értékelte az eltelt időszakot, és meghatározta a további feladatokat. Ennek szellemében fogadták el a 73/1997. (VII.17.) OGY határozatot, a határőrség fejlesztésének irányairól¹⁵³ (9. 10. számú melléklet). A sorozott állomány teljes kivonásának ütemét a 2141/1997. (V.30.) számú kormányhatározat írta elő.¹⁵⁴

Így jutunk el 1998. április 25-ig, az utolsó határőr sorkatonák búcsúztatására rendezett központi ünnepségig, amelyre a Budapesti Határőr Igazgatóságon, Adyligeten került sor.¹⁵⁵

Lezárult a határőrség történetének 1946–1998-ig tartó 52 éves szakasza, és kezdetét vette a hivatásos határőrizet 2008-ig tartó alig tíz éve, amely a rendőrségbe történő integrációval, a határőrségnek mint szervezetnek a megszűnésével zárult.

Bővült a határőrség feladatköre és folyamatosan megszülettek azok a törvények, amelyek már a szervezet részére is szabtak feladatokat. A határvédelmi feladatokat a honvédelmi, az idegenrendészeti feladatokat és jogköröket az idegenrendészeti törvény szabályozta. A rendőrségről szóló törvény egyes részei a határőrök jogkörét is érintették. A törvényalkotási folyamat során az 1997. évi XXXII. a határőrizetről és a határőrségről szóló törvény teljessé tette a határőrség tevékenységét szabályozó jogi háttérrel. A határőrség nyomozati jogkört kapott az embercsempészás, az úti okmány tekintetében elkövetett közokirat-hamisítás, a határjelrongálás, a fegyveres tiltott határátlépés, a jogellenes belföldi tartózkodás bűncselekmények esetén. Az 1999. évi –a szervezett bűnözés elleni– LXXV. tv. felhatalmazta bűnügyi szerveinket a bírói engedélyhez kötött

153 2186/1996. (VII.6.) korm. hat.; 73/1997. (VII.17.) ogy. hat.; DANYI: Kormánydöntés a határőrségről. *Országhatár*, LII. évf. (1997) 23.s z. 3. p. HU-ISSN 1217-6427.

154 2141/1997. (V.30.) korm. hat.; SZENDREI Mihály: Elbúcsúznak. Volt egyszer egy sorállomány. *Országhatár*, LII. évf. (1997) 22. sz. 10-14. p. HU-ISSN 1217-6427.

155 Kuncze Gábor: Néhány gondolat a sorállományú határőrség megszűnése kapcsán. *Országhatár*, LIII. évf. (1998) 8. sz. 3-4.p. HU-ISSN 1217-6427.

titkosszolgálati eszközök alkalmazására a szervezett bűnözői csoportok elleni hatékony fellépés ellenében.

Az államhatár őrzetében jelentős kihívást jelentett a határőrség számára a tartósan magas kelet–nyugat irányú migráció feltartóztatása. Nagymértékben megnőtt az illegális migrációhoz kapcsolódó nemzetközi bűnözés az államhatárokon, különösen az embercsempészet, az áru-, kábítószer- és lopott gépjármű csempészet. A jugoszláviai eseményekkel összefüggésben a határ mentén élők élet- és vagyonbiztonságának megóvására és az államhatár őrzetének megerősítésére két esetben került sor jelentősebb összevont határvadász erők alkalmazására. Először 1995-ben a Duna és a Dráva kifolyás közötti határszakaszon, másodszor 1999-ben a jugoszláv határszakaszon. A megerősítő erők mindkét esetben példásan teljesítették feladatukat.

Az Európai Unióhoz való csatlakozás jegyében a határőrség 1998-ban megkezdte, és eredményesen folytatta a Schengeni Egyezmény által előírt határőrizeti feltételek teljesítésére való felkészülést.¹⁵⁶

Magyarország 2004. május 1-jén csatlakozott az Európai Unióhoz, ezzel Ausztriával ideiglenes schengeni külső, Szlovéniával és Szlovákiával 1 139 km hosszú belső uniós határvonal alakult ki. Az Ukrajnával, Romániával, Szerbia–Montenegróval és Horvátországgal közös határszakaszon 1 103 km hosszan az Európai Unió külső határa jött létre, ahol a magyar határőrségnek már nem csak a Magyar Köztársaság érdekeit kellett szem előtt tartania, hanem valamennyi tagállamét, éppen ezért a magasabb biztonsági követelményeknek maradéktalanul meg kellett felelni. A belső határokon megszűnt a vámellenőrzés, a tagállamok között pedig a magyar állampolgárok is utazhattak személyi igazolvánnyal.

A 2004-ben módosított alkotmány alapján 2005. január 1-jétől megváltozott a Határőrség jogállása. Országos hatáskörű, alapvetően rendészeti feladatokat ellátó, fegyveres rendvédelmi szervezetté vált, amely 2006 júniusáig a Belügyminisztérium, majd –a Rendőrségbe történő beolvasztásáig– az Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium felügyeletével működött.

A szervezet korszerűsítése során a határőrizeti és a határforgalmi kirendeltségek összevonásával 63 határrendészeti kirendeltséget hoztak létre, és ennek megfelelően

¹⁵⁶ 1997/XXXII. tv. op. cit.; 1999/LXXV.tv.; RITECZ: *Az európai (schengeni) határőrizeti követelményekre való felkészülés helyzete és a további feladatok Magyarországon*

módosult a területi és a központi szervezeti egységek struktúrája is. A határőr igazgatóságok elsődlegesen az államhatáron és Budapesten (a légi és a vízi határátkelőhelyeken), de összességében az ország egész területére kiterjedő illetékességgel működtek. Az igazgatóságok, mint területi szervezetek, irányították a helyi szervezeteket, konkrétan a határrendészeti kirendeltségeket, a bűnügyi és felderítő szolgálatokat, az idegenrendészeti központokat.¹⁵⁷ (11. számú melléklet)

A schengeni csatlakozás érdekében a Határőrség 24 milliárd forint értékben felhasználási keretet kapott, amelyet 2004. és 2007. között a mélységi ellenőrzés hatékonyságára, adatszolgáltatási képesség növelésére, külső határőrizet megerősítésére és a nemzetközi bűnügyi együttműködés fejlesztésére fordítottak. Az integrált rendvédelmi, technikai jellegű fejlesztések értéke megközelítette a 10,6 milliárd forintot. Magyarország 2007. december 21-én teljes jogú schengeni tag lett, egyidejűleg végbement a Határőrség Rendőrségbe történő integrálása.

A szovjet mintájú Határőrség kettős jogállású szerv volt, egyszerre látott el rendészeti-adminisztratív és katonai jellegű határvédelmet, fénykorában nehéztechnika állt rendelkezésére, mobil erejét a veszélyeztetett viszonylatba (területre) átvezényelhető csapaterőként a határvadászszázadok alkották. Kettős jogállása abban is tetten érhető, hogy háború esetén a határvadászszázadok az Alkotmány alapján beolvadnak a honvédségbe a honvédelemért felelős minisztérium irányítása alatt. Rendészeti feladatai ellátása közben mélységi ellenőrzéseket hajtott végre az ország belsejében a migráns-célterületeken (közlekedési csomópontok, le- és átrakóhelyek), a személyi állomány gyakran rendőrökkel együtt járőrözött és intézkedett¹⁵⁸.

A Határőrség megszűnésekor speciális ütőerővel: határvadászszázadokkal rendelkezett. A mobil erőt alkotó egykori határvadászszázadok (összesen 15 század) öt szakaszból álltak. Egy-egy században négy szolgálati szakasz, egy pedig ún. technikai szakasz volt továbbá egy biztosító részlegből állt. A technikai szakaszba vonták össze az adott század rendelkezésére álló nagy értékű technikai eszközök kezelőit (pl. „schengen busz”, elfogójárművek, mobil hőkamerás gépjárművek), akik az általuk kezelt technikai eszközzel együtt a mindenkor szolgálatban lévő szakasz mellé kerültek beosztásra. A század könnyű gyalogsági fegyverekkel rendelkezett (Parabellum maroklófegyver, AMMSZ gépkarabély,

157 NAGY György: *Határőrség 1957–2007* op. cit. 64.p.

158 VEZDA László: *Határőrség 1906–1946–2007*. Budapest, 2007, Határőrség. 72 p.

PKM géppuska, SZVD távcsöves puska)¹⁵⁹. A Rendőrség és a Határőrség integrációját követően a határvadász századok átalakultak, elnevezésük megszűnt és a (részben) belőlük létrehozott bevetési egységek igazodtak a rendőrségi igényekhez. Az egykori határvadász századok még aktív állománya jellemzően a korábbi Határőr Igazgatóságok illetékességi területein látott el közbiztonsági, idegenrendészeti valamint mélységi ellenőrzési feladatokat.

Az integrált Határőrség teljes vagyona mintegy 40 milliárd forint volt; 500 ezer négyzetméter lakott ingatlan, több száz jármű, 4 800 számítógép, 160 szerver, 2 000 EDR-rádió és 800 autóba szerelt EDR-rádió. A személyi állományból 9 433 fő került át, így az integrált rendőri szervezet akkori létszáma 44 372 fő volt. A felkínált beosztást nem fogadta el 932 határőr, a rendőrségnél pedig 390, így összesen 1 322 fő választotta a nyugdíjat, főleg az ötven év feletti tisztek, és a vezetők száma mintegy 250 fővel csökkent. Az állomány újratervezésénél szempont volt, hogy mindenkinek a lakóhelyéhez közeli munkát ajánljanak fel. A szervezeti módosítások között szerepelt, hogy a schengeni külső határokon a megyei rendőrfőkapitányságok szervezetébe integrálták a határrendészeti kirendeltségeket – kapitánysági jogállással. Képzési kihívást jelentett, hogy a feladatkörök összefésülésével a rendőröket határrendészeti képzésben részesítsék, a volt határőröknek pedig megtanítsák a rendőri munka elemeit. A jelzések és látványelemek területén lecserélték a határőrök zöld váll-lapját, a határőrség zöld autóit pedig átmatricázták „Rendőrség” felirattal.¹⁶⁰

Ezzel a lépéssel a kettős jogállású határőrséget demilitarizálva kizárólagosan a közigazgatás részévé tették, előtérbe helyezve rendészeti feladatait. A rendészeti szervek korszerűsítése új minőséget hozott létre, új szervezeti kultúra megteremtését jelentette. Fontos elvárás, hogy az új típusú rendőrség legyen képes Magyarország biztonságának jelentős, a bűnüldözéssel és a rendészettel összefüggő szeletének biztosítására, továbbá az EU tagságból adódó feladatok teljesítésére.

159 KOVÁCS Gábor: *A rendészet, határrendészet értelmezése a határőrségi csapaterő feladat- és tevékenységrendszerében*

160 A határőrség átadta vagyonát a rendőrségnek.

III. Adyligeti Határőrezred története

III. 1. Önálló határvadász-híradószakasz

A határvadászalakulatok átszervezéséről szóló HM Eln.kat.pol. 102.000/1946. intézkedéssel megalakításra került a Honvéd Határőrség Parancsnokság.¹⁶¹ A Főparancsnokság híradásának biztosítására a 15. központi kiképzőzászlóaljon belül egy önálló határvadász-híradószakasz került kialakításra 1946. március 25-én.¹⁶²

Ezt a napot tekintették a későbbi Határőrezred alapítási napjának. A létrehozás körülményei már előre vetítik a későbbi ezred alapfeladatait, az Országos Parancsnokság kiszolgálását, biztosítását, valamint az országos híradás biztosítását.

A központi kiképzőzászlóalj a Hámán Kató utcában a Nádasdy laktanyában¹⁶³ később a Vorosilov laktanyában¹⁶⁴ volt. A zászlóalj parancsnoka Buzsáki László őrnagy nevelőtiszt, majd politikai tiszt, Kiss százados, később Pajor Gyula százados, majd Liszt Vilmos őrnagy volt.

161 KOLLEGA – TARSOLY: op. cit.; 102 0000/1946HM.r. op. cit.

162 A BM Határőrezred parancsnokának 26. számú napi parancsa, Budapest, 1976. III. 24. MOL HÖR BKI OPK XIX-B-10. 617.

163 A Haller utca–(a laktanyáról a nevét nyerő) Nádasdy utca–Tóth Kálmán utca–Vaskapu utca által határolt jelentős méretű tömb az egykori Nádasdy-laktanya. 1896–1897-ben a Fővárosi Közmunkák Tanácsa tervének eredményeként –amely terv eredményezte a nem messze fekvő Gschwindt-gyár eredeti helyéről a Ferencvárosba átköltözését– az eredetileg a mai Szabadság téren álló laktanyát szintén ide, az akkori külvárosba költöztették át egy évvel később (egyidőben a népligeti buszpályaudvar mögött nemrégiben kiürített egykori I. Ferenc József gyalogsági és a nem messze, a mostani Pénzverde helyén álló lovassági laktanyákkal). A Vágóhíd utca mentén egyébként további három laktanya is állt akkoriban. A Nádasdy utcai laktanya katonai funkciója egészen 1950-ig megmaradt (sőt, még 1956-ban is tanyáztak itt honvédek), azóta pedig a IX. kerületi rendőrkapitányság és ügyészség székhelye. Ferencváros tehát tekintélyes honvéd múlttal rendelkezik, számos egykorú fénykép, amely az I. világháborúba induló katonákat örökítette meg, erre felé készült. Nádasdy Ferenc, –akinek Sárvárrott áll vára– a XIX. században Habsburg-birodalom hadvezéréként ért el sikereket, az örökösödési háborúban egészen Berlinig eljutva, így mind a magyar, mind az osztrák fél számára elfogadható névadó lehetett. Az eredeti építészeti struktúrákat az épületeken belül még jól meg lehet figyelni. Különleges érdekesség még továbbá az épületegyüttes hosszú, téglaburkolatú frontja, ahol embermagasságban számos régi téglába vésett (akár cirill betűs) felirat található még –bár a felújítás nyomán elvégzett csiszolás eredményeként sajnos a korábbiaknál halványabban– amelyeket az Osztrák–Magyar Monarchia minden részéből ide vezényelt egykori unatkozó posztosok hagytak ránk örökl.

164 A Pálffy- és Andrássy-laktanyákat elválasztó kerítést elbontották, így a Hadiakadémia nagyobb területhez jutott. Ennek következtében 1952–1953-ban épült meg a III. piros téglás épület és a mellette elhelyezkedő egyemeletes világos színű épület. Az ingatlan végében elhelyezkedő sportpálya a háború előtt lovaspálya volt istállókkal. A hajdani istállók átalakításával, hozzáépítésével hozták létre a sportbázis termeit. Az átalakított laktanya 1956-ig a Vorosilov nevet viselte. OROSZI

A honvédelmi miniszter 1947/1948. kiképzési évre vonatkozó szervezési rendelet III. fejezete foglalkozik a határőrséggel. Ebben a dokumentumban név szerint említésre kerül a központi határvadász-kiképzőzászlóalj és önálló határvadász-híradószakasz¹⁶⁵.

Ebből tudjuk, hogy az ősalakulat 6 tisztből, 32 tiszthelyettesből (7 főtörzsőrmester, 9 törzsőrmester, és 16 őrmester) és 94 fős legénységből állt, amelyből 50 fő tisztes: összesen 132 katonából állt. (12. számú melléklet.)

Rendelkeztek 4 kerékpárral, egy személykocsival és 4 tehergépkocsival, amelyből az egyik rádiós volt. Fegyverzete 31 pisztolyból, 4 géppisztolyból (tishti és tiszthelyettesi állomány részére) és 94 puskából állt. Ez nagyon jó felszerelésnek számított az akkori viszonyok között.

A szervezési és állománytáblából az is megállapítható, hogy az önálló híradószakasz két rajra tagozódott a rádiós és a távbeszélő rajra. Felelt a hírközpontért, volt retjelző, műszerész, és az ezeket kiszolgáló beosztások, a szakaszparancsnokság alárendeltségében.

III. 2. Önálló híradószázad

A megnövekedett feladatok következtében 1949-ben az önálló szakaszt tovább kellett fejleszteni híradószázaddá. A század parancsnoka Pék Márton főhadnagy volt, helyettese Darvas Sándor alhadnagy.

Az önálló híradószázad szervezeti felépítése a következő volt: századtörzs, szolgálati-szakasz, rádiós-kiképzőszakasz, géptávírási-kiképzőszakasz¹⁶⁶, vezetékes-kiképzőszakasz¹⁶⁷, telefonközpont-kezelők, futárszakasz. (13. számú melléklet.)

A híradó tiszthelyettes-képzés 1949-től Újpesten volt a Folyamőr laktanyában,¹⁶⁸ a tanfolyam parancsnokának 1951-ben Szőke András áv. hadnagy, –aki később még jelentős

165 Dinnyés Lajos honvédelmi miniszter 1947–1948. évi kiképzési évre vonatkozó szervezési rendelete. HIM-HL HM.E-Á.I. VIII.1.fond. HM törzsanyag (1945–1949) iratai. 15000/el.n.szerv.-1947.sz.

166 A szakasz parancsnoka Varga István törzsőrmester volt, aki alezredesként vonult nyugállományba. *Híradó-kiképzőbázis története* kézirat SZGY

167 Lucza István, a vezetékes építőszakasz parancsnoka, később a határőrezred hivatásos tisztje. *Híradó-kiképzőbázis története* kézirat SZGY

168 Az Államvédelmi Hatóság vezetőjének 2. számú tishti parancsa Budapest, 1951. VI. 13. Az újpesti híradótanfolyam parancsnokának Szőke András ÁV hadnagynak és a tanfolyam politikai tisztjének Révész Gyula ÁV hadnagynak eredményes, jó munkájáért dicsérő elismerésben részesítéséről. ABTL ÁVH PK 1.4 1, 2. kötet 1 doboz.

szerepet tölt be az alakulat életében– politikai tisztje Révész Gyula áv. hadnagy volt. A híradó tiszti iskolához hasonlóan női szakaszok is kiképzésre kerültek.¹⁶⁹

A század fő feladata az országos parancsnokságon a szolgálat ellátása és a parancsnokság híradásának biztosítása, továbbá a teljes személyi állomány kiképzésének biztosítása, amely az egész híradó szolgálat ellátásához volt szükséges.

A feladat ellátása érdekében kiépítették a parancsnokság távbeszélő híradását. Budapesten először a Veres Péter utcában, majd a Keleti pályaudvar melletti Park szállodában¹⁷⁰, és 1950-től a parancsnokság jelenlegi helyén a „Manrézában”¹⁷¹ került megszervezésre a híradó ügyeletesi szolgálat. Az összeköttetés biztosítása érdekében Budapesten telepítettek: egy rádióközpontot, két darab R-14-es rádióállomással és két darab egységes vevővel. A határvadász-zászlóaljknál biztosították a rádióösszeköttetést, telepítettek 1-1 db 40 KW-os rádió adó-vevő készüléket.

A híradós szolgálat több szempontból is nagyon szerény lehetőségekkel rendelkezett a híradó eszközöket figyelembe véve. Egyfelől a II. világháború előtt gyártott kevésbé korszerű rádiókkal volt ellátva. Másfelől az országos postai vezetékes hálózat teljesen leromlott állapota miatt, nem tudták alkalmazni az összeköttetésre.

169 Híradó tiszthelyettes képző iskolán teljesítettek szolgálatot és később fontos szerepet játszottak a határőrezred és a testület életében. Ott teljesített szolgálatot: Papp András, aki alezredesként vonult nyugdíjba és a határőrezred törzsfőnöki beosztását töltötte be. Tassy Zoltán századosként vonult nyugdíjba. Vajtó Lajos őrnagyként vonult nyugdíjba az országos parancsnokságtól. Magyar József őrnagyként, Tóth László pedig alezredesként vonult nyugdíjba a határőrezredtől. Mónus József a határőrség híradóosztályának vezetője és Szőke András a határőrség híradószázadának, valamint a határőrség híradózászlóaljának parancsnoka szintén alezredesként vonult nyugdíjállományba. *Híradó-kiképzőbázis története* kézirat SZGY

170 A Park Szálló Budapest legfontosabb közlekedési csomópontja mellett, a Keleti pályaudvar szomszédságában, a Baross tér 10. szám alatt található.

171 Jezsuita noviciátusként és férfi lelkigyakorlatos házként a Zugligetben, Bernádt Győző műépítész tervei alapján épült a létesítmény, amely kápolnát, lelkigyakorlatos házat, noviciátust, gazdasági szárnyat, borospincét, virágházat és garázst foglalt magába. Az építkezés költségeit országos gyűjtésből fedezték. Az egri püspök 31 000 000 koronájából, valamint a nemes érzésű nők ékszereiből és szolgálólányok garasából rakták le a ház alapköveit. Az építőbizottság fővédnöke öfelsége József királyi herceg, díszelnöke pedig herceg Batthyány-Strattmann László volt. A kápolnát 1928. VI. 29-én szentelte fel Szmercsányi Lajos egri érsek. A manréza parkjának terveit Pfeiffer Károly készítette, amely kezdetben franciakert volt, majd angolparkká alakították. A parkban sétautak, sportpálya és úszómedence is volt. A gyümölcsösben dió-, cseresznye-, meggy-, szilva- és barackfákat ültettek. A jelenlegi növényállomány jelentős része minden bizonnyal az eredeti kertépítészeti kompozíció része lehetett. Mindszenty József hercegprímás is itt végezte lelkigyakorlatát primátusi kinevezése előtt. A gyönyörű épület, az impozáns lépcsőház és különösen az arányos, szép kápolna még őrzik az egykori építetők, a jezsuiták igényességét. A szerzetesrendek 1950. évi feloszlásakor a szerzeteseket elűzték és a nagy, elmélkedésre alkalmas parkban lévő épületet kiürítették. Az épületet a Határőrség Országos Parancsnoksága vette igénybe, majd dr. Lamperth Mónika belügyministerségének időszakában –még a határőrség megszüntetése előtt– a Határőrség Országos Parancsnoksága feje fölül az épületet értékesítették és az új tulajdonostól visszabérelték a testület feloszlásáig.

CSEH Gáborné: *Férfi lelkigyakorlatos ház és jezsuita noviciátus*. 2011. október 18. Budai Polgár online

A távbeszélő-technikához tartozott: a CB-35-ös távbeszélő-készülék; az LB-37-es távbeszélő-készülék; a K-10/15-ös távbeszélőközpont; a K-20-as távbeszélőközpont; az OR-100-as távbeszélőközpont; az 5/5-ös távbeszélőközpont.

Belső híradás céljára szolgált a tábori könnyűvezetékes-rajanyag, amelyet a razzia harcálláspont híradásának létesítésére is használtak.

A híradóalegységek motorizált szállítóeszközökkel és járművekkel nem rendelkeztek.

A híradóállomány kiképzésére már eben az időben 3-6 hónapos tanfolyamokat szerveztek, a tanfolyamok után lehetővé vált, hogy a zászlóalj és a századok között megteremthették az összeköttetést.

A kiképzés során nagy szerepet tulajdonítottak a gyakorlati kiképzésnek. Több hetes gyakorlatok során napi 20-30 kilométert tettek meg gyalog a fiatal rádiósok. Az R-3-as¹⁷² és R-7-es¹⁷³ rádiókat használták, amelyeket a HM híradóalakulattól kaptak. A rádiók áramellátását kézi- illetve lábhajtású áramátalakítóval illetve generátorral biztosították.

Domos Sándor, akit 1948 augusztusában avatták alhadnaggyá az iskola elvégzése után Szerencsre került a kiképzőzászlóaljhoz, onnan a Budapestre a Nádasdy laktanyába a híradószázadhoz politikai tisztnek.

Mint a század nevelőtisztje a következőkben emlékszik vissza ezekre az időkre: *„Eleinte a századnál csak elnéztem, hogy a századparancsnok és helyettese a papírmunka elvégzése, az ebéd után eltűnnek, azon a címen, hogy a híradó szolgálatot ellenőrizték az országos parancsnokságon. Volt olyan is, hogy a parancsnok és helyettese minden szó nélkül 3 napra is elment.”* A vezérkari főnöknek jelentette ilyenkor az esetet, aki 24 órán belül elő is vezettette a rokonainál tartózkodó illetőket.¹⁷⁴ Így igen hamar, minden olyan munka rá maradt, ami a személyi állomány nem szolgálati idejével volt összefüggésben, pl. kimaradás, eltávozás, szabadság, stb. *„Legyen a politikai tiszt a rosszfű”.*

172 R-3-as rádió teljességi készletnyilvántartásának jegyzékében szerepelt az adóvevő-készülék, az áramátalakító és a keretantenna. Kiszolgáló személyzete három fő volt. *Híradó-kiképzőbázis története* kézirat SZGY

173 Az R-7-es teljességi készletnyilvántartásának jegyzékében szerepelt adókészülék, vevőkészülék, áramátalakító-készülék, lábhajtású generátor, antenna árboc, szerelések zsák a szerelésekkel, hír-rajláda a tartozékokkal. Kiszolgáló személyzete 6-7 fő volt. *Kiképzőbázis története* kézirat SZGY

174 A parancsnok két éves börtönbüntetést kapott, helyettesét pedig, –mint alkalmatlant– leszerelték. *Híradó-kiképzőbázis története* kézirat SZGY

Domos Sándor nevelőtisztként olyan katonákat választott ki segítőül, mint Kelemen Lajos, Baán István, Fekszí László, Radics Sándor, Hornyák Pál, akik később tisztek, főtiszték lettek, Bokor József határvadász-híradóból pedig tábornok lett.

A katonai-szakmai feladatok mellett mindenekelőtt nagy szükség volt a nevelő munka szervezésére, végzésére.¹⁷⁵

1949-ben megalakult egy állandó vezetékes-hálózatépítőalegység is. Kiképzésük 1950-ben Miskolcon történt 300 fővel. Ott készítették fel őket a híradó szakfeladatok végrehajtására, többek között az állandó vezetékes hálózat építésének szabályaira. Az egyhónapos kiképzés után a vezetékesekből építőcsoport alakult, amely megkezdte a határország vezetékes híradásának kiépítését a jugoszláv határon. Nem könnyű feladatot látott el a rövid idő alatt kiképzett állomány. Nehézséget jelentett számukra a Jugoszláviával való rendezetlen viszony.

A másik nehézséget az jelentette, hogy az építőanyag szállításához kevés gépkocsi állt rendelkezésre. Ezért az állomány az anyagokat, felszereléseket gyalogosan szállította.

Az alakulat szerves része volt a Néphadseregnek, részt vett rendezvényein, ezek közül az egyik legemlékezetesebb a Farkas Mihály labdarugó kupa volt, amelyet 1949-ben rendeztek meg a Néphadseregben belül. Az 1. Budapesti Honvéd Kiegészítő Parancsnokság a győzelem biztosítására a Csepel NB I-es csapatából behívott öt játékost. A határvadászok is rendelkeztek behívási lehetőséggel, így a Kispesti Clubban megegyeztek az edzővel, idősebb Puskás Ferencsel („Öcsi” édesapjával), hogy kéthónapos kiképzésre behívják a csapatot. Puskást azonban nem sikerült bevonultatni. A játékosok a zászlóaljtörzsbe kerültek írnok, küldönc, gépkocsivezető beosztásokba. Csire Lajos hadnagy volt a sporttiszt, az ő vezetésével indult a Határország csapata a Kupában. Nem volt jó kapusa ekkor a KISTEX-nek, így Grosicsot hívták be a TEFU-tól, egy jobbszélsőt pedig a FÁSOK-tól. Minden helyőrségben 20-25 góllal győztek, de hasonló eredményeket ért el a Budapest Honvéd kiegészítő csapata is.

A csapatban játszott Bozsik József, Gyulai, Patyi Mihály, Rákóczi László. A döntő a Megyeri úti pályán került megrendezésre, a Néphadsereg vezetőinek jelenlétében, ahová az

175 DOMOS: 101-105. p.

egész zászlóalj kivonult. A mérkőzés eredménye döntetlen lett, ám a jobb gólaránynak köszönhetően a Határőrség csapata vehette át a kupát.¹⁷⁶

Ez az eset is érdekes epizódja az alakulat történetének, hiszen a határőrezred lesz majd az Újpesti Dózsa sportolójának gyűjtőhelye, itt teljesítik sorkatonai szolgálatukat az aktív versenysport mellett.

III. 3. Híradózászlóalj

A Határőrség 1950. január 1-jével az átszervezés folytán az Államvédelmi Hatóság alárendeltségébe került. (14. számú melléklet). Ezzel megnövekedtek feladatai, a híradók létszáma. Tanfolyamokat szerveztek azok számára, akik más szervezettől kerültek a Határőrség állományába.¹⁷⁷

1951-ben a megnövekedett és szerteágazó feladatok ellátására Kucsera Mihály áv. őrnagy javaslatára létrehozásra került a híradózászlóalj.

A zászlóalj feladata volt a határőrség híradásának kiépítése¹⁷⁸ és a parancsnokság őrzése, valamint a híradóberendezések telepítése, karbantartása, a kerületek alkatrészekkel való ellátása a műhelyen és a raktáron keresztül, a sorállomány kiképzésével a híradószakember utánpótlásának biztosítása. A zászlóalj a határőr főparancsnokság karhatalmi tartalékát képezte Budapesten. Az átmenetileg szétagoltan elhelyezett zászlóalj parancsnoka Lága Sándor áv. főhadnagy volt.

A Nádasdy laktanyában került elhelyezésre a parancsnokság, a törzsszázad a rádiós és géptávíráshoz kiképző század, a központi hírműhely és raktár. Újpesten a Kohut majd Folyamőr utcában volt elhelyezve a tiszti és tiszthelyettesi iskola.¹⁷⁹ Mosonmagyaróváron az államhatár vezetékes építő század, aztán a feladatellátáshoz igazított elhelyezéssel végig a határ mentén. (15. számú melléklet).

A századoknál általában egy évben két bevonult korosztály kiképzését hajtották végre. Ez volt az első időszak, amikor jól felkészült híradó szakképzettségű tisztesek kerültek ki az

176 Loc. cit.: 105.p.; DOMOS: Bozsik a határvadász. *Határőr*, XLI. évf. (1986) 50.sz. 29.p. HU-ISSN 1217-6427

177 DOMOS: op. cit. 107.p.

178 Az Államvédelmi Hatóság vezetőjének 89. számú parancsa. Budapest, 1951. XI. 1. ABTL ÁVH PCS 1.4 1,2 kötet 1 doboz 112.

179 ABTL ÁVH PCS 1.4 1,2 kötet 1 doboz

iskolából. A tankönyvekben, oktatási segédletekben leírtak jó útmutatást adtak a kiképzés, továbbképzés és a napi tevékenység végrehajtásához.¹⁸⁰

A széttagolt elhelyezésből adódó problémákat ismerte fel Kucsera Mihály áv. őrnagy határőrség híradó szakterületének vezetője és szorgalmazta egy új laktanya megalapítását. Helyének kijelölésére háromtagú bizottságot hoztak létre Kucsera Mihály áv. őrnagy vezetésével, Varga Jenő áv. hadnagy és Mongor Ferenc áv. hadnagy részvételével.

A bizottság a laktanya helyének kijelölésénél a következő szempontokat vette figyelembe: A Főparancsnokság közelében helyezkedjen el, jól megközelíthetően, megfelelő infrastrukturális ellátottsággal, legyen megfelelő —szükség esetén bővíthető— gyakorlótér.

A fenti szempontoknak legjobban Adyliget felelt meg.

Az Adyligeti-medence az Ördög-ároktól¹⁸¹ és a Remete-szurdokától¹⁸² délre fekvő, lösszel feltöltött, kb. 1 km széles és 2 km hosszú, lapos mélyedés, ami a Fekete-fej,¹⁸³ a Hosszú-erdő-hegy¹⁸⁴ és a Vöröspocsolyás-hát keleti nyúlványa között helyezkedik el. Mielőtt

180 Volt olyan segédlet is, amely a tisztesek, tiszthelyettesek napi tevékenységéről szólt, elősegítette napi munkájukat, a személyi állomány tevékenységének irányítását. Hasznosnak bizonyult a „*Vezérfonal a híradó szakasz-parancsnokok részére*”, „*Útmutató a harcászati kiképzés megszervezéséhez*” és az „*Alaki szabályzat*”-ban az oktatási kérdések, szabályzati pontok mozzanatonként voltak felépítve, szinte kész foglalkozási tervként is hasznosíthatóak voltak.

Híradó-kiképzőbázis története kéziratos SZGY

181 Az Ördögárok-patak a Budai-hegységben a Nagykovácsi-medencében ered. Nagykovácsin és a Remete-szurdokon keresztül érkezik a Hűvösvölgybe. A Hírázó utcától –iszapfogón átfolyva– föld alatt folytatja útját. A Városmajor, a Maros utca, a Vérmező, a Horváth-kert és a Döbrentei tér alatt végigfolyva az 1646,2 folyamkilométernél az Erzsébet-híd fölött éri el a Dunát. 1945 februárjában a Budai Váralagútban lévő főhadiszállásáról az Ördögárok csatornájában kísérelt meg kitörni a német és a magyar parancsnokság, a kísérlet azonban kudarcba fulladt.

SZABLYÁR

182 A Remete-szurdok a Nagykovácsi- és a Pesthidegkúti-medence között húzódik. Csaknem 20 kisebb-nagyobb karsztvíz formálta üreget rejt, amelyek közül 3 fokozottan védett. Az Ördög-árok szurdokvölgye a Budai-hegységben a Remetehegy délkeleti oldalán, Remeteszőlős és a Budapest II. kerületéhez tartozó Máriaremete között terül el.

BERZA 361 P.

183A Fekete-fej 386 méter magas „hegy”. A Pesthidegkúti-medence délkeleti szöglete és a Kisördög-árok völgye között elhelyezkedő, északnyugat felé kétoldalasan kiemelkedő mészkőrög, amelynek meredek lejtői vannak. A Nagy Hárshegytől a Kisördög-árok választja el. Délkeleti oldalának lépcsős gerincét hárshegyi homokkő, a lejtők alját pedig törmelékeny löszszerű üledék borítja. A hegy tetejét alacsony növésű erdő borítja sok cserjével, ami sekély és száraz talajra utal, ahol a fák növekedése lassú. A talaj védelme érdekében folyamatos erdőborításra van szükség, ezért erdőgazdálkodás a hegy tetején régóta nem folyik. A sziklás erdőben számos értékes növényfaj él, például a nyár elején virágzó nagygyezyerjű vagy a turbánliliom. A Fekete-fej hegy tetején örökzöld tanösvény található.

Idem. 416 P.

184 Az Örökzöld 373 méter magas „hegy”, amely dachsteini mészkőből és hárshegyi homokkőből áll, a Pesthidegkúti-medence keleti szegélyén.

Idem: 20.p.

kialakult volna a Remete-szurdok, az Ördög-árok ezen keresztül folyt le a Hűvösvölgy felé. Ma az ellenkező irányba, északnyugat felé lejt.

Az 1920-as években kialakított, eredetileg Tisza Istvánról elnevezett családi házas telepet később Tisza István-kertvárosnak nevezték, majd 1939-től Tisza István-liget volt a neve, végül 1949-ben kapta mai nevét.¹⁸⁵ Adyliget¹⁸⁶ 1950-ig, Budapesthez való csatolásáig Nagykovácsihoz tartozott, majd nagy Budapest létrejöttével városrész a II. kerületben.

A laktanyának a Zugliget út–Zala út–Templom út által határolt üres teleket javasolta a bizottság, amely Nagykovácsihoz tartozott. Kajli József áv. ezredes, a főparancsnokság törzsfőnöke hagyta jóvá a javaslatot és jelölte ki a laktanya helyét. Építését 1951-ben a híradózászlóalj elhelyezésére kezdték meg, Makrai Károly tervező HM-típusú terve alapján, 400 fő elhelyezésére.

Az építkezés első üteme Sík Endre építésvezető irányításával 1951-ben kezdődött és 1952-ig tartott. Az Állami Kivitelező Vállalat végezte a kivitelezési munkákat, de a szakemberhiány miatt rabokat is foglalkoztattak az építkezésen. Ekkor készült el a parancsnoki épület, a legénységi épületek, az étkeзде és kulturális terem, a gyengélkedő, a gépkocsi garázs, a központi híradóműhely és raktár, a hidroforház, az őrség számára a csapat, a kapuügyeletes és az őrszoba épülete, a kapu, a burgonyatároló és a szennyvízderítő tó.

1952-től már Simon János áv. főhadnagy parancsnoksága alatt (1952. október 1-jétől 1953. október 31-ig) megkezdődhetett a híradózászlóalj és alegységeinek folyamatos beköltözése. Először a legénységi épület vált lakhatóvá, bár bevakolva még nem volt. Az irodákat még nem parkettázták le. Utakat még nem alakították ki, a laktanya területén sártenger volt.¹⁸⁷

Az építkezés második üteme 1952-től 1954-ig tartott. Ekkor készült el a tantermi épület, a laktanya kislőtere, a trafóház, a hármashatárhegyi adóház, és a szabadtéri színpad

185 A legenda szerint a területet azért nevezték el Ady Endréről, mert a költő szeretett a közeli, hűvösvölgyi Balázs-vendéglőben étkezni. Bronz portrészobor Kiss István alkotása, amelyet 1982-ben állítottak fel a városrész központjában. Adyliget másik –mészkőből készül köztéri– szobra Borbás Tibor „Tisza” című műve a kertváros előző nevére utalva. Évtizedekig e két szobor helyén állt egy-egy női és férfi akt ülőszobor. Ezek a Klebesberg Kunó emlékmű mellékalakjai voltak, amelyeket a szoboregyüttes újbóli felállításakor visszahelyeztek az eredeti helyükre. Loc. cit.

186 Németül Hotterberg

187 Kelemen Lajos nyugállományú alezredes a határőr-híradózászlóalj alapítójának 1988. III. 3-án az alakulatnál tett látogatása alkalmából elmondott visszaemlékezése. *Híradó-kiképzőbázis története* kézirat SZGY

vízfüggönnyel.¹⁸⁸ A tantermi épületben a tantermeket a következők szerint szakosították és rendezték be: politikai kabinet, lökiképzési kabinet, rádiós tanterem, géptávírási tanterem, műszerész tanterem, hírharcászati tanterem (később vezetékes lett). A tantermek berendezése esztétikusan, oktatásban használatos szemléltető eszközökkel voltak berendezve, amelyeknek az állomány viselte gondját. Kialakításukban, berendezéseinek korszerűsítésében sok segítséget nyújtott a Központi Híradó Műhely részéről: Takács Rezső áv. főhadnagy, Karáth Tibor áv. hadnagy, és Varga István áv. főtörzsőrmester.

Ezzel egy időben zajlottak a parkosítási munkálatok is 1952-től 1956-ig. A terület szántóföld volt az építkezés előtt. A körülmények jobbá tétele érdekében a személyi állomány a kiképzés után 8-9 óráig is végezte a laktanya területének rendbetételét. Szép park létesült a parancsnoki- és a gyengélkedő épület környékén. Szökőkút színes villanyvilágítással, galambház, kikövezett tavacska aranyhalakkal –amit a Margit szigetről hoztak– és vizesárok. Egy bekerített részben özike volt. Kialakították a laktanya virágkertészetét is, ahol nyaranta sok szép színes virág volt. 1955–1957-ig építették az első sportpályát és egy 25 méteres uszodát is. A látogatók azt hitték, ez egy szanatórium.¹⁸⁹

Az építkezés, költözés mellett folyamatosan zajlott a munka is. 1949–1955-ig a Határőrség híradásának kiépítése következett, az Országos Parancsnokságtól az őrsőkhöz. Nyugaton és délen a járőrökig történt az állandó vezetékes hálózat kiépítése. Ezen munkákat Lucza István áv. hadnagy és Mónus József áv. hadnagy vezette építő alegységek végezték.

A Híradó Tisztesiskola 1952 végén költözött Adyligetre. 1953 elejétől folytatódott az újonc és tisztes kiképzés, amely jó eredménnyel fejeződött be. Ezért dicséretben részesítették az előjárók az alakulatot. A kezdeti évekhez tartozik a Központi Híradó Műhely és Raktár laktanyába költözése.

A hivatásos állomány szervezési adatainak táblázatából¹⁹⁰ megismerhetjük az alakulat 1954. évi szervezeti felépítését és személyi állományát. (16. számú melléklet.)

A zászlóalj parancsnoka 1953. november 1-jétől Szőke András áv. százados, törzsfőnöke Mónus József áv. főhadnagy. A törzs felépítése: általános harc kiképzési előadó, híradó kiképzési előadó, lökiképzési és határügyi előadó, híradó szervező tiszt, sport előadó és személyügyi tiszt.

188 Kimutatás az ÁVH Határőrség 1954. évi építési igényéről.

ÁBTL 1.4 ÁVH iratai 4. d. 0164/1953

189 Krizsán Zoltán visszaemlékezése. SZGY

190 MOL HÖR BKI OPK XIX-B-10. 2.

Hadtáp: Hirisz József áv. százados parancsnokságával. Ide tartozott az élelmezési szolgálat, ruházat és vonatanyag szolgálat, fegyver és lőszeranyag szolgálat, szállító szolgálat, pénzügyi szolgálat, egészségügyi szolgálat.

Törzsszárad: Veróczy László áv. főhadnagy parancsnokságával. Alegységei: rádiósszakasz, távbeszélő- és távgépírószakasz.

Építőszárad: Lucza István áv. főhadnagy parancsnokságával. Alegységei: I. II. III. építőszakasz.

Határőr és belső karhatalom tiszteskiképző-szárad: Hidli József áv. főhadnagy parancsnokságával. Alegységei: kiképzőszakasz, távbeszélőközpont és mérőszakasz.

Határőr és belső karhatalom tanfolyam szárad: Bajnóczy Gyula áv. főhadnagy parancsnokságával. Alegységei: I. és II. távgépírásszakasz, rádió-műszerésszakasz, vezetékes-műszerésszakasz.

Híradóközpont: parancsnok Molnár György áv. hadnagy.

Híradóműhely: parancsnok Takács Rezső áv. főhadnagy.

1954-es dunai árvíz idején a híradózászlóalj feladata volt a híradó-összeköttetés biztosítása.

III.4. Közvetlen híradózászlóalj

A megnövekedett feladatok és a Határőrség átszervezése keretében 1956-ban került létrehozásra az Országos Parancsnokságnak alárendelt közvetlen híradózászlóalj 409 fős létszámmal. (17. számú melléklet).

A zászlóalj parancsnoka Szőke András áv. százados, politikai helyettese Gurmáncki János áv. százados, zászlóaljparancsnok helyettes Domos Sándor áv. százados.^{191.}

A zászlóalj kötelékébe tartozott a tisztesiskola-szárad. Száradparancsnok: Papp András áv. százados, politikai helyettese Révész Gyula áv. százados. A tisztes iskola rádiós, géptávírássz, vezetékes és műszerész kiképzéssel foglalkozott. Iskola szakaszparancsnokok: Varga István áv. hadnagy, Kovács József áv. hadnagy, Prisztovak János áv. hadnagy, Lőrinc Imre áv. hadnagy. Rádiósszárad: parancsnoka Kiss Balázs áv. főhadnagy, politikai

191 Sz.K: A törzs munkájából. *Hazáért*, XI.évf. (1956) 12.sz.

helyettes. Blajer Ferenc áv. hadnagy, szolgálatvezető Csábi László áv. őrmester. Szakaszparancsnokok: Tóth László áv. hadnagy rádiósszakasz; Rózsa Gyula áv. hadnagy vezetékeszakasz; Boros György áv. főhadnagy géptávírásszakasz; Tamási József áv. hadnagy 2. géptávírásszakasz. Vezetékeszázad: századparancsnok Lucza István áv. főhadnagy, politikai helyettese: Vellai Ferenc áv. hadnagy; technikus: Merc János áv. őrmester; szolgálatvezető Maródi Pál. A zászlóalj törzsbe tartozott Sír György áv. szakaszvezető, rádiós rajparancsnok. A vezetékesekből építőszázad alakult, ők az állandó vezetékes hálózatot építették és a karbantartást, felújítást végezték.

A híradóműhelyben történt a kerületeknél nem javítható eszközök, készülékek javítása: aknakeresők, hordozható R-10-es, R-20-as; és telepített R-30-as rádiókészülékek.

Szükség esetén az állományt közvetlenül a helyszínre vezényelték az aknakereső-zászlóaljokhoz az aknakereső műszer vagy keret helyi javítására. (18. sz. melléklet) A fő feladat az aknakereső keret javítása, tekeréscseréje, elem cseréje volt. Az aknakereső katonák megpróbálták élesebbé tenni a műszereket, amivel azok meghibásodását okozták.

Kétféle akna volt telepítve ÉRA érintő, vagy taposóakna, a megtalált aknákat óránként a helyszínen robbantották fel.¹⁹² A fő problémát az jelentette, hogy az 50-es évek elején telepített aknamezőkről nem rendelkeztek rajzzal vagy leírással.

III. 4. 1. A híradózászlóalj az 1956-os forradalom és szabadságharcban

A híradózászlóalj a Határőrség Országos Parancsnokságának karhatalmi tartalékát képezte.

1956. október 23-án éjfél után Szalva János a Határőrség Országos Parancsnoka mozgósítást rendelt el az adyligeti határőr laktanyában.

Majdnem teljesen kiürült a laktanya, hajnalra már csak tiszti, tiszthelyettesi csoport maradt. A kijelölt állományt Kelemen Lajos áv. hadnagy parancsnokságával hajnalban teherautóra ültették. Fegyverzetük TT pisztoly volt 12 lőszerrel, valamint égőgyújtó nélküli nyeles kézigránát, a sorállománynak géppisztoly. A gépkocsioszlop a Rózsadombon keresztül haladt Óbudára, aztán az Árpád hídon a Róbert Károly körúton át jutottak el a Bajcsy laktanyába¹⁹³. Itt kapták meg a feladatokat, felszereléseket, osztották el az erőket. A feladat

¹⁹² Krizsán Z.; Sz. K.: Aknakutatók. *Hazáért*, XI.évf. (1956) 20. sz. 5. p.

¹⁹³ 1101 Budapest, Kerepesi út 47-49. Ma a Készletlét Rendőrség található az épületegyüttesben.

a Rádió, a Szabad Nép Székház, a József Telefonközpont, különböző stratégiai pontok, (pl. hidak), védelme, megerősítése, esetleges tömegoszlítás.¹⁹⁴

Körülbelül 25 fő határőr tartalékként a laktanyában maradt, 3-4 napig voltak ott és biztosítási feladatokat láttak el: a vasúti töltés felőli lőszerraktárt őrizték.

Egy másik, a helyszínen karhatalmistákból és határőrökből létrehozott alegység 1956. október 24-én hajnalban, 5 óra körül 3 tehergépkocsival és egy rádiós autóval indult a Kerepesi úton keresztül a Keleti pályaudvaron át, a Baross utcán keresztül a rádió stúdiót védők megsegítésére, utánpótlás szállítására.

Először az Orczy térnél lőttek az alegységre, de ott még nem viszonyozták a tüzet, a stúdióhoz kellett eljutniuk.

Orbán László áv. százados volt az alegység parancsnoka, tagja, Adyligetről Egervári László határőr, (19. számú melléklet) Ferenczi Nándor határőr, Szemenyei István határőr, Rózsa Sándor határőr, Dobozi Géza határőr, Ferenc Nándor határőr, Konopa Adorján határőr, Krizsán Zoltán határőr.

A tanúkihallgatási jegyzőkönyvek és a visszaemlékezések alapján az események az alábbiakban eleveníthetők fel. (20. 21. számú melléklet)

A Baross utcán lévő Vörös Meteor tenispályát elhagyva észlelte a gépkocsioszlop, hogy a Körút és a Baross utca sarkán téglából és autóbusból álló barikád állja el útjukat. Az autóbusból sorozat- és maroklőfegyverekkel lőttek rájuk. Erre a kocsikról leszállva tűzzel válaszoltak. Így kezdődött a tűzharc. A katonák a kocsikat elhagyva a sportpálya mellé húzódtak, valamint a pálya mellett lévő hirdetőoszlop mögött kerestek fedezéket.

A parancsnok megállapította, hogy a tüzet főleg a Baross utca és a Körút sarkán lévő rendőrbódé és az autófuvarozási vállalat irodája felől kapják géppisztolyból, puskákból és pisztolyokból. Szemenyei István, Egervári László, Konopa Adorján és Ferenczi Nándor határőrök a gépkocsikról leugrálva a tüzelőállást a Vörös Meteor pálya előtt lévő hirdetőoszlopnál foglalták el.

A forradalmárok a hirdetőoszlopot tűz alatt tartották a József körút és a Baross utca sarkán lévő ház sarkából, a Baross utca úttestén álló autóbusból, a Baross utca és a Körút sarkán lévő rendőrbódé háta mögül valamint az ablakokból.

194 TóthL, SZGY

A katonák közül Konopa Adorján sebesült meg elsőnek.¹⁹⁵ Egervári László a hirdetőoszlop mögött feküdt, amikor kb. 1 órás tűzharc után koponyalövést kapott. Dobozi Géza határőr hagyta el utolsónak a gépkocsit. Ezt követően a hirdetőoszlophoz ment, később a házban lévő fodrászüzlet bejáratáig. Visszaemlékezése szerint a főtűzet a ház sarkából kapták, így visszament a hirdetőoszlopon túl kb. 3 méterre. Rózsa Sándor határőr a hirdetőoszlop mellett lévő sportpálya kapujánál tartózkodott. Láta, amikor Egervári Lászlót meglőtték. A lövést a Körút és a Baross utca sarkán lévő rendőrbódé előtt lévő ház sarkáról adták le. A forradalmárok leginkább innen tartották tűz alatt a katonákat.

Krizsán Zoltán határőr a gépkocsikról leugorva a Vörös Meteor pálya mellett lévő járdaszakaszon vette fel a harcot.

Az első sebesülés után a parancsnok egy golyószórót állíttatott fel a rendőrbódé irányába. A harc közben érkezett egy oldalkocsis motorkerékpár, amelyben két személy ült. Befordultak a rendőrbódé felé, és egészen felhajtottak a járdára, ahol a forradalmárok tartózkodtak. Ezt a motorkerékpárt golyószóróval annyira megrongálták, hogy nem lehetett tovább használni. Eközben a TEFU iroda sarkáról egy szürke lódenkabátos, vékonydongájú, fiatal férfi lépett ki, aki segítséget nyújtott a két motorkerékpárosnak, hogy fedezék mögé kerüljenek.

Két szovjet harckocsi megjelenése után a harc tüze alább hagyott, lehetőség nyílt a visszavonulásra, az állomány, valamint a teherautókon lévő fegyver és utánpótlás biztonságba helyezése érdekében. Közben az egység rádió parancsot kapott a visszavonulásra, mivel nehézfegyverek, harckocsik támogatása nélkül a Rádiót már nem lehet megközelíteni. A parancs értelmében az alakulat a Horváth Mihály térig, a József távbeszélőközpontig vonult vissza, amely a nemzetközi összeköttetést biztosította. A központot őrizték egészen november 2-ig.¹⁹⁶

A harc folyamán Egervári László elesett, továbbá 4-5 katona megsebesült.

A visszavonulás biztosítására Krizsán Zoltán négy társával, a tenispályával szemben lévő ház kapualjába futott. Miután a gépkocsik megfordultak, az egység tagjai feltették a sebesülteket a teherautókra, majd gépkocsira szálltak. Krizsán Zoltán a kapu alatt maradt, utolsónak szállt volna fel társaival, azonban a zűrzavaros helyzetben a gépkocsi felé futva lemaradt a már induló autóról, így a Harminckettesek terén lévő szobor mögött keresett

195 Tüdő, borda, lép és 8 átszakított lött sebe a hasfalon és a beleken. GALGÓCZI és társai ügyének aktája. ABTL OD 3.1.9. V-144360/2.

196 Tóth L.

menedéket. Amikor a tüzelés elcsendesedett a kapualjba akart menni ott maradt társához, Szemenyei Istvánhoz. A szobor mögül kilépve lövést kapott a mellkasába. Visszalépett a szobor mögé és onnan két perccel később minden erejét összeszedve futott a kapu alá, ahol Szemenyei felkarolta és egy, a házban lévő II. emeleti lakásba vitte be. A lakásban elsősegélyben részesítették, majd mentőt hívtak hozzá, és bevitték a Koltói Anna Kórház sebészetre. Néhány nap múlva édesapja segítségével sikerült hazamennie. Veszélyes volt a kórházban maradni, katonaként, egyenruhában, sebesülten a forradalmárok állandó igazoltatásai és a közhangulat alakulása miatt.¹⁹⁷

Szemenyei István a tűzharc után, azaz délelőtt 10 óra körül lement az utcára és megnézte az ott fekvő halott katonát, akiben bajtársát, Egervári Lászlót ismerte fel. Egervári három lövést kapott a fejébe, valamint a karján és az oldalán is lőtt sebek voltak láthatóak. Azt is észrevette, amikor egy férfi levette Egervári karóráját, és igazolványát kivette a zsebéből, hogy megnézzé. A Harminckettesek tere 3. szám alatt lévő ház II. emeleti ablakából látta, amikor egy idősebb nő a sporttelep oldalán lévő plakátot leszakítva letakarta Egervári holttestét. Bene János Harminckettesek tere 4. II. 4. szám alatti lakos tanúkihallgatása során elmondta, hogy 1956. október 24-én arra ébredt fel, hogy a házuk előtt lövöldözés van, kb. 6 óra lehetett. Amikor már a tűzharc megszűnt, akkor kinézett az ablakon, és az ablakával szemben lévő Meteor sportpálya bejáratánál látott egy halott katonát, tőle a Baross utcai templom felé pedig két civil halottat. Elmondta, hogy a katonát október 28-a körül a reggeli órákban a Harminckettesek terén lévő szobor előtt többedmagával temette el. Az igazolványát megnézve tudta meg, hogy Egervári Lászlónak hívták.¹⁹⁸ Temetés közben látta, hogy több lövést kapott. A halottól elszedett iratokat a házfelügyelőnél, Gold Józsefnél tették le.

A katona kb. 180 cm magas, szőke hajú, sovány gyerek volt, határőr egyenruhában zöld államvédelmi sapkával, teljes katonai felszereléssel, csupán fegyver nem volt nála. Losonczy Ferenc Harminckettesek tere 4. sz. alatti lakos így emlékszik a halottra. A későbbiek során hallotta, hogy az illető katona holttestét édesanyja elvitette és eltemettette.

¹⁹⁷ KRIZSÁNZ

¹⁹⁸ Galgóczi és társai ügyének aktája. ABTL OD 3.1.9. V-144360/2.

III. 4.1.2. Forradalmi események az adyligeti laktanyánál

Az oroszlan yi büntetés-végrehajtási intézet foglyait kiszabadították a forradalmárok. A volt elítéltek Szirmai István vezetésével elindultak Budapestre, hogy csatlakozzanak a forradalmárokhoz. Október 27-én érkeztek Nagykovácsiba, ahol elfoglalták a HM üdülőt, és ott be is rendezkedtek.

Október 28-án a délelőtti órákban a közvetlen zászlóalj egyik polgári alkalmazottja jelentette Papp András áv. századosnak –aki a parancsnoki teendőket látta el, mivel Szőke András áv. százados a forradalom kitörését követően elhagyta a laktanyát¹⁹⁹—, hogy Nagykovácsiban szökött rabok vannak, akik meg akarják támadni a laktanyát.

Az állítások igazolására, felderítésre Feige Antal áv. törzsőrmester parancsnoksága alatt, Sándor áv. őrmestert és Németh Vilmos áv. őrzetöt küldte ki a parancsnok, egyben jelentette a laktanya megtámadásának lehetőségét a feletteseinek.

A felderítők nem mehettek az úton, mert a Nagykovácsi sertéshizlaldához érve látták, hogy a szökött rabok —kb. 18-20 személy— az út két oldalán felfegyverkezve az árokban a laktanya felé haladnak. Innen Feige áv. törzsőrmester visszaküldte Sándor áv. őrmestert, hogy jelentse Papp András áv. századosnak a tapasztaltakat. Ők továbbmentek Nagykovácsi felé, hogy megállapítsák, hogy milyen készülődés folyik a faluban a laktanya elleni támadásra. Amikor a sertéshizlaldát elhagyták két ágyúlövést halottak. Továbbmentek, hogy megállapítsák, a Kopasz-hegyről lőttek-e, vagy a Nagykovácsi HM üdülőből. Azt is meg akarták nézni, hogy a tüzekek átálltak-e. Visszafelé látták, hogy egy 63 jelzésű autóbusszal fegyvert, löszert és embert szállítanak a sertéshizlaldához²⁰⁰. A falu szélén két géppuskafészek volt, amit a laktanyára irányítottak.²⁰¹

1956. október 28-án 11 óra és dél között két tüzérségi lövést adtak le a laktanyára a Kopasz-hegyen lévő honvédségi légoltalmi ütegből. Az egyik lövés a laktanya udvarán csapódott be. A lövéseket figyelmeztetésnek szánták. A déli órákban fehér zászlóval Nagykovácsi felől kéttagú küldöttség érkezett motorkerékpáron a laktanyához.

199 Tóth L

200 KÖVÁRI Ede a 63-as autóbusz vezetője elmondta, hogy 1956. X. 28-án a Nagykovácsiban rekedt rabok elvették tőle a buszt és a HM üdülőbe a sertéstelepre mentek vele. Miután őt elengedték tájékoztatta a határőroket a rabok számáról és fegyverzetéről, majd hazament.

ABTL VJ 319 V-1444228.

201 FEIGE Antal határőr törzsőrmester tanúkihallgatási jegyzőkönyve 1958. V. 6. Loc. cit.

A motorkerékpárt a parlamenterek a laktanyától kb. 300 méterre hagyták és bementek a laktanyába. A parancsnokkal akartak beszélni, aki nem engedte be őket az objektumba, hanem lement hozzájuk a kapuba és ott érdeklődött szándékaik felől. A küldöttség vezetője felszólította a határőröket, hogy álljanak át hozzájuk és adjuk át a fölösleges fegyvereket, ezért cserébe bántatlanságot és a rendfokozatok megtartását ígérte. Papp András áv. százados erre kijelentette, hogy a laktanyát nem adja át, és ha megtámadják őket, akkor védekezni fognak, ami mindkét oldalon áldozatokkal jár majd. A parlamenterek erre délután 13 óráig adtak gondolkodási időt, annak lejártával támadást indítanak. Állításukat azzal nyomatékosították, hogy a honvédség már átállt hozzájuk, aminek bizonyítéka a két ágyúlövés volt.

Október 28-án reggel, Papp András áv. százados jelzése alapján a Határőrség Országos Parancsnokságáról az a hír érkezett a Bajcsy laktanyába hogy, Adyligetet meg akarják támadni, és annak védelmére vissza kell menniük, mert az ott maradt –kevésnek bizonyuló— személyzet erre képtelen. Domonkos áv. alezredes vezényletével szerveztek egy századot Adyliget védelmére. Azért volt ennyire fontos és különleges pont, mivel itt volt a Belügyminisztérium üzemanyag- és lőszerraktára.

A Bajcsy laktanya udvarán álló billenős ZIL teherautókkal mentek ki Adyligetig. A teherautókra helyben választott sofőrök kerültek. A vámháznál az alezredes parancsára csatárláncot alkotva az erdőn keresztül közelítették meg Adyligetet. Ez azért volt veszélyes, mert helyismeret nélküli emberek is voltak a században. Az adyligetiek vállalták, hogy egy rajjal felderítik a terepet és előre mennek. A rajt a szállító szolgálat vezetője irányította.

Az erdőben egyik oldalon Tóth László, másik oldalon Sasvári József vezette egység nyomult előre, a horhosban pedig a raj. A Budapest táblánál találkoztak az adyligetiekkel, akik várták őket. Ezek után a század biztonságosan, beavatkozás nélkül érkezett meg a laktanyába. Az Akadémián lévő honvédségi erőktől is érkezett egy századnyi erősítés Adyliget védelmére.²⁰²

Megérkezett Domonkos alezredes vezetésével az erősítés. Domonkos alezredes Papp András áv. százados jelentését követően átvette a parancsnokságot, és együtt szervezték meg a laktanya védelmét.²⁰³ A felderítő jelentése után Domonkos alezredes parancsnokságával gépkocsira szálltak, és elindultunk Nagykovácsi felé. A

202 TÓTH L

203 PAPP András határőr százados visszaemlékezése. ABTL VJ 319 V-1444228. op. cit.

sértéshízlaldánál a szökött rabok tüzeltek a gépkocsira, amire az megfordult és visszatért a laktanyába. Haláleset vagy sérülés nem történt.

A rabok ezt követően elhagyták Nagykovácsit és Pilisszentivánon át akartak Budapestre jutni. Ott október 29-én reggel Rusznyák László megkereste Szirmai Istvánt és közölte vele, tud arról, hogy ő Nagykovácsiban parancsnok volt. Utasította őt és Kocsis Gyulát, hogy menjenek el Nagykovácsiba, és derítsék fel a határőr laktanyát. Milyen védelemmel és fegyverrel rendelkeznek, meg lehet-e a támadni. Az utasításnak eleget téve elindultak a felderítésre. A laktanyához közel betértek egy házhoz ahol, egy asszonyt és egy gyereket találtak otthon. Az asszony közölte velük, hogy ő nem tud felvilágosítást adni a laktanyáról, menjenek ahhoz a házhoz, ahol egy határőr szakaszvezető lakik, és épp otthon tartózkodik, az a laktanyában szolgál, és majd felvilágosítást nyújt részükre. A szakaszvezető tájékoztatta őket, hogy a laktanyában egy olyan parancsnok van, aki a fegyvereket semmilyen körülmények között nem fogja átadni, és kész a laktanya megvédésére. Aztán elmentek a laktanya mögé, hogy megnézzék, mi van bent. Különös dolgot nem láttak. Visszamentek Pilisszentivánra, és jelentették, hogy nem lehet megtámadni a laktanyát.²⁰⁴

Ezt követően nem érte fegyveres támadás a közvetlen híradózáslóaljat.

III. 4.1.3. Katonai Forradalmi Tanács

A társadalomban végbe menő változások, a forradalmi események nem kerültek el a laktanyát sem. 1956. október 29-én tartotta alakuló ülését a Katonai Forradalmi Tanács. A gyűlés úgy volt megszervezve, hogy minden század jelölt két főt. A zászlóaljtorzsból is 2-3 főt jelöltek. A követeléseket alegységenként terjesztették elő: régi magyar egyenruha visszahozatala, modernbb fegyverek, kopaszra nyírás megszüntetése, karácsonyi- és aratószabadság visszaadása, szolgálati szabályzat megváltoztatása, a szovjet csapatok távozása. (22. számú melléklet) Ezután választották meg a Katonai Forradalmi Tanácsot.²⁰⁵

204 SZIRMAI István tanúkihallgatási jegyzőkönyve. Loc. cit.
205 ÁBTL 319 V-142283 dosszié Kutas Miklós ügyében

Domos Sándor áv. főhadnagyot is jelölték, de leszavazták, mert politikai tiszt volt. A tanácskozás egyik hangadója Kutas Miklós volt, a Katonai Forradalmi Tanács elnökévé Varga László áv. hadnagyot választották.²⁰⁶

A Katonai Forradalmi Tanács megalakulás után, annak döntésére október 29-én a nagykovácsi nemzetőrség megerősítésre hat darab puskát adtak át hozzá egy láda lőszert, és egy láda kézigránátot.²⁰⁷

A Katonai Forradalmi Tanács javaslatára a pesti lakosokat október 30-án elengedték meglátogatni a szüleiket, családjukat. Lakhely szerint határozták meg az eltávozások idejét, a leghosszabb 48 óra volt. Nem vihettek magukkal fegyvert, mert az igazoltatásoknál csak bajuk esett volna belőle.

Híreket kaptak arról, hogy Egervári elesett, hogy kiküldött bajtársaik (Konopa, Krisán és még egy páran a műhelyből) megsebesültek.

Megszervezték a laktanya őrzését, a laktanya kapuőrsége 30 főnyi felfegyverzett személyből állt ezen kívül az ablakban, a tetőn, és minden védelemre alkalmas helyen fegyveresek voltak.

Novemberben egy alkalommal Király Béla is megjelent a laktanyában és kereste a parancsnokot. A legmagasabb rendfokozatú Takács Rezső áv. százados volt, akitől tiszti összekötőt kért a Nagykovácsi kastélyban kialakított vezetési ponthoz. Tamási Tibor -aki Nagykovácsiba udvarolt- lett kinevezve összekötőnek.²⁰⁸ A kastélyba küldtek egy R 105-ös rádiót és ezzel a rádióval tartották a kapcsolatot.

A Nagykovácsi kastélyban kialakított vezetési ponthoz 1956. november 7-én 13 óra körül 35 fő érkezett tehergépkocsival. Két órát pihentek, majd egy férfi, akinek civil kabátja gallérján két csillag volt, kiadta a parancsot, hogy sürgősen rakjanak rendet, mert egy magas rangú parancsnok fogja meglátogatni az egységet. Ez a parancsnok Király Béla volt, aki közölte velük, hogy: *"Önök nem fognak részt venni harcokban, ezt az egységet kinevezem testőrcsapatomnak"*.

A kastélyban telepített rádióleadó állomás akkumulátora lemerült, az adások folyamatos biztosítása érdekében Király Béla parancsot adott, hogy hozzanak a laktanyából egy

206 BOLCZÁR János, DOMOS Sándor, VERECZI László tanúkihallgatási jegyzőkönyvei. ABTL VJ 319 V-1444228. op. cit.

207 Dr. SCHMIDT Imre és társai ügye, SOM Gyula gyanúsított kihallgatásának jegyzőkönyve. ABTL VJ 319 V-143230.

208 A szovjet csapatok bevonulásakor értesítették TAMÁSI menyasszonyát, hogy TAMÁSI jöjjön vissza a laktanyába nehogy valami baj érje. TÓTH L.

aggregátort. Öt fő küldött tehergépkocsival a laktanyába, ahol egy százados fogadta őket és közölte, hogy az aggregátort nem adhatja ki, mert neki azzal el kell számolni. Hozzanak a kérésükről egy hivatalos papírt, és akkor semmi akadálya sem lesz az átadásnak. Erre a forradalmárok visszamentek a kastélyba, jelentették az eseményeket Király Bélának, akitől kaptak egy nyíltparancsot, melyre minden további nélkül megkapták az aggregátort.

1956. november 9-én 8-9 óra tájban megjelentek a harckocsik. Király Béla ígérete ellenére parancsot adott a szovjetek feltartóztatására²⁰⁹. Katonai fegyelmet követelt, és katonai megtorlást helyezett kilátásba a parancs magtagadása esetén. Hozzávetőleg harmincfős csoportot küldött ki tehergépkocsival a közeli akácosba a szovjet csapatok feltartóztatására. Feladatuk az volt, hogy az erdőben lévő emelkedőn foglaljanak harcálláspontot. A tehergépkocsi előtt egy híradó kocsis haladt, ez rádión tartotta a kapcsolatot a kastéllyal. Mintegy 200 méterre lehettek az általuk elfoglalandó helytől, amikor a híradó kocsis jelzésére megálltak. A szovjet harckocsik láttán leugráltak a gépkocsiról és szétszéledtek, bemenekültek a laktanyába, ahol a szovjet katonák foglyul ejtették őket.²¹⁰

Ezzel véget értek az 1956-os forradalom és szabadságharc eseményei az alakulatnál.²¹¹

III. 4.1.4. Felelősségre vonás, megtorlás

Egervári Lászlót halála után a Munkás-Paraszt Hatalomért Emlékéremmel és a Vörös Csillag Érdemrenddel tüntették ki.²¹² Az új hatalom az elmúlt időszakban történetekért felelősöket keresett, és talált is Lachky Albert személyében (23. számú melléklet)

A nyomozati anyagból megtudhatjuk, Lachky Albert október 24-én reggel részt vett a rádió ostromában, és egy autó háta mögül lőtte az épületet. Röviddel utána a Baross utca és körút sarkán tűzharcban vett részt egy határőr egység ellen, ahol egy határőr - Egervári

209 A Nagykovácsi melletti erdőségben leleplezett csoport megsemmisítésére november 10-én éjjel a 97. gépesített ezred alegységeit jelölték ki... Harc bontakozott ki a gépesített ezred és a nemzetőrök között. A foglyul ejtett nemzetőrök tudunkra adták, hogy Király Béla az osztrák határ irányába távozott. Konyev marsall utasítására egy különleges csoport indult útnak, élén a tapasztalt felderítő tiszttel, I. I. Szkripko ezredessel, hogy Király Bélát feltartóztassa. Király Bélát azonban sem felkutatni, sem feltartóztatni nem sikerült.” J. I. Malasenko, „A Különleges Hadtest Budapest tűzében” In: Szovjet katonai intervenció 1956. Szerk.: Györkei J., Horváth M., Budapest, 2001., pp. 273–274.

210 BOKODI Ferenc és társai ügye, TEREBESI Sándor tanúvallomása. ABTL VJ 319 V-142555.

211. Nem tartom a disszertáció feladatának a „nagykovácsi csata” eseményeinek és az ezzel kapcsolatos vitának az ismertetését, az események részletesebb bemutatását.

212 TÓTH : op. cit. 37-38.p.

László - életét vesztette és több sebesülés is történt. Erről később társai előtt úgy dicsekedett, hogy „*megölt egy államvédelmistát*”.

Fő bűne azonban az volt, hogy részt vett a pártház ostromában. Először a Rákóczi út 61. sz. ház tetején foglalt tüzelőállást, onnan lőtte a pártházat géppisztollyal, majd később a Kenyérmező utcán át igyekezett megközelíteni az épületet. Jelen volt, amikor a pártház védői a pincéből jöttek ki, és bántalmazta őket. Több társával a pártház védőit ütlegelések közepette a Kenyérmező utca irányába terelték, ahol kivégző sortűzet adtak le rájuk. Lachky Albert géppisztollyal lőtte a pártház védőit. A sérülések következtében Kucsera Zoltán áv. sorkatona életét vesztette, öt társa pedig súlyosan megsebesült. A sortűz után további cselekményekben vett részt. A meggyilkolt katonákat sorba rakta, hogy fényképezni lehessen őket. Nevezett október 30-án a Corvin közti fegyveres csoporthoz csatlakozott, és november 4-éig ott tevékenykedett.²¹³ Főként a Köztársaság téren betöltött szerepéért Galgóczi Zoltán és társai perében V-öd rendű vádlottként a Tutsek-tanács I. fokon bűnösnek találta a népköztársaság megdöntésére irányuló szervezkedés vezetésével és a népköztársaság megdöntésére irányuló cselekmény elkövetésével megvalósított büntettségben, számszerűleg meg nem határozható, többrendbeli gyilkosság büntettségben részben, mint tettes, részben, mint bűnsegéd, társadalmi tulajdon sérelmére ismételt és bünszövetkezetben elkövetett rablás és lopás útján különösen nagy kárt okozó büntettségben.

Ezért ezen bűncselekményekért összbüntetésképpen halálra, mint főbüntetésre, illetve bárhol feltalálható vagyonának teljes elkobzására, mint mellékbüntetésre ítélték.²¹⁴ 1958. szeptember 4-én, a Borbély-tanács sem látott okot a verdikt enyhítésére 1958. november. 25-én. Az ítéletet 1958. november 28-án végrehajtották.²¹⁵

A közvetlen híradózászlóalj állományából az 1956-os eseményekkel kapcsolatban a BM Határőrség Országos Parancsnokának 015-ös számú parancsa alapján az alábbi tiszteket bocsájtották el. A híradószázad szakaszparancsnokát: Kiss Balázs hőr. főhadnagyot. A vezető orvost: dr. Szűcs Károly hőr. orvos századost. A kiképzőszázad parancsnokát: Hidli József hőr. főhadnagyot. A vezetékes technikuskiképző-szakasz parancsnokát: Lörincz Gyula hőr. hadnagyot. A vezetékes-építőszázad szakaszparancsnokát: Keresztes József hőr. hadnagyot. A zászlóalj politikai helyettesét: Gyurmánszki János hőr. századost.

213 Jelentés GALGÓCZI Zoltán és társai ügyében 1958. II. 1. ABTL OD 3.1.5. V-143777.

214 GALGÓCZI Zoltán ítélete. ABTL OD 3.1.5. V-144360/1.

215 EÖRSI: 130.p.

Lutyák István hőr. hadnagyot és Pompos Tibor hőr. főhadnagyot rádió adó-vevő szakaszparancsnokokat.²¹⁶

III. 4.2. Egervári László emlékezete

*„Ropogó fegyverek
tűzesője lángolt
ködös őszi éjen,
haj
mennyi vér elfojt.
Egervári László
egri hősök sarja
ott maradt a kövön”²¹⁷*

A belügyminiszter-helyettes 1957. szeptember 15-én kelt 51. sz. utasítása szabályozta az 1956-os hősi halottak emlékének ápolását.

1957. április 30-án a határőr híradó-laktanyában bensőséges keretek között avatták föl a zászlóalj hősi halottjának emlékművét, (24. számú melléklet) és postumus alhadnaggyá léptettek elő. A határőrség híradó tisztesképző iskoláját pedig Egervári László alhadnagyról nevezték el.

Az avatóünnepségen Szalva János hőr. ezredes, a határőrség főparancsnoka meleg és szenvedélyes szavakkal emlékezett meg Egervári Lászlóról és a határőrség többi hősi halottjáról, akik életüket áldozták a proletárdiktatúra védelmében.²¹⁸

A megemlékezésen részt vett Egervári édesapja és testvére, valamint harcostársai a központi híradóműhely- és raktár parancsnokai és beosztottai. A központi híradózászlóalj vezetésével a szolgálaton kívüli teljes személyi állomány.

Ezt követően minden év november 4-én ünnepélyes keretek között tartotta az alakulat a megemlékezését az emlékműnél.

Később elkészült Egervári László mellszobra, amely a rendszerváltásig az alakulat területén volt elhelyezve.

216 A BM Határőrség Országos Parancsnokának 015-ös számú parancsa alapján közvetlen híradózászlóalj állományából az 1956-os eseményekkel kapcsolatban elbocsájtott tisztek névsora. SZGY.

217 KISS Zoltán: Egervári László

218 SZILVÁSI: op. cit. 185.p.

Róla nevezték el 1958-ban a híradó-kiképzőbázis 2. század KISZ klubját.

Egervári László nevét viselte a híradózászlóalj híradóműhelyének szocialista brigádja, mely 1978 tavaszán a határőrségnél elsőként kapta meg a szakma kiváló brigádja címet.²¹⁹

Az alegység, a híradóműhely dolgozói nem feledkeztek meg Egervári László családjáról. Édesapját rendszeresen meghívták a fia tiszteletére rendezett ünnepekre. Otthonát társadalmi munkában kifestették, rendbe hozták. Szintén társadalmi munkából összegyűjtött pénzen televíziót vásároltak és ajándékoztak Egervári László édesapjának.²²⁰

1971-ben az Egervári László szocialista brigád tagjai megtudták, hogy névadójuk édesapja nehéz körülmények között él Kelenföld környékén. Saját kezükbe vették az ügyet és új lakást szereztek számára a Kozma utcában. A kiutalt lakás nagyon rossz állapotban volt, azt a brigád tagjai hozták rendbe.²²¹

1988. november 4-én került sor annak az Egervári Lászlót ábrázoló fa domborműnek a felavatására, amit az ezred adományként kapott a szolnoki határőr klubból.

A faragott domborművet, írásos emlékeket és fényképeket a domborművel együtt a főbejárati falnál az ezredügyelettel szemben helyezték el.

Egervári László nevét viselte az ezred központi híradóműhelye, amelynek több tagja — Schnemlich József hőr. százados és Németh Zoltán hőr. hadnagy— együtt szolgáltak a műhelyben sorállományú technikusként dolgozó Egervári Lászlóval.

A videotechnika segítségével az újoncok megismerhették Egervári László történetét, a munkáshatalom védelmének körülményeit Krizsán Zoltán tolmácsolásában.²²²

A Határőr Ezred illetékességi területéhez 11 hősi halott tartozott, akik emlékének ápolása, sírjainak gondozása, hozzátartozóikkal való kapcsolattartás a Határőr Ezred feladata volt.²²³

219 HALÁSZ Kálmán: Szocialista módon élni, dolgozni, tanulni. *Hazáért*, XXIII. évf. (1968) 18.sz. 10.p.

220 FEHÉR: Szavakkal, tettekkel *Hazáért*, XXVI. évf. (1971) 16. sz. 6-7.p.

221 Loc. cit.

222 SZ M : Emléket állítunk *Határőr*, XLIII. évf. (1988) 45.sz. 14. p. HU-ISSN 1217-6427

223 Hősi halottak síremlékének koszorúzásával kapcsolatos tapasztalatok jelentése SZGY.

III.4.3. Konszolidáció

Az 1956-os események miatt a novemberi bevonulás elmaradt, ez 1957 áprilisára tolódott, ezért 1957. márciusig megszervezték a kiképző keretet Szőke András áv. százados zászlóaljparancsnok irányításával.

Az adyligeti laktanyában is felmérésre kerültek a forradalom okozta károk. Sok anyag elveszett a laktanyából. A lakosságtól szerzett információkból megtudták, hogy a környező lakosoknál katonai anyagok találhatók, ezért a felsőbb katonai vezetés utasítására 1957 májusában az Adyliget és Pesthidegkút közötti terület rendőrséggel együtt történő zárására és átkutatására került sor.

Át kellett kutatni mindazokat a helyeket, ahol a feltételezés szerint katonai anyagok lehettek elrejtve. Nem mindenki nézte jó szemmel, hogy a kutatás áthalad az udvarokon, vagy a kerteken, volt ahol kiabáltak a házak lakói. A kutatás során sok anyag előkerült: tábori takarók, rövidszárú csizmák, gépkocsi alkatrészek, benzin, olaj egyéb tárgyakat, felszereléseket. Adyligeten az egyik ház udvarában lévő vízóra aknában egy karabélyt is találtak. Pesthidegkúton a helyi lakosok bejelentése alapján a rendőrség házkutatást tartott az ott lakó volt csendőrnél, ahol megtaláltak egy forgópisztolyt, kézigránátot, valamint a múlt rendszerből megmaradt iratokat.

Nem volt zavartalan a kapcsolat az alakulatnál régen szolgáló határőrök és a megerősítésre oda vezényelt honvédek között sem, a honvédek a határőröket ÁVÓ-soknak, a határőrök a honvédeket ellenforradalmároknak tartották.²²⁴

A felfokozott helyzetben a forradalom leverése után a hatalom komolyan tartott a forradalmárok által kiadott jelszótól: „Márciusban Újra Kezdjük”, ezért 1957. március 11-én 17 órától 1957. március 19-én 17 óráig összetartást rendeltek el az állomány részére.²²⁵

1957. április 8-tól módszertani foglalkozásokat vezettek a közvetlen híradózászlóalj Törzs valamint a kiképzőszázadok vezetése a kiképzőkeret részére. A foglalkozás tematikája a tárgyi tudásra, az ennek átadásához szükséges módszertani készségek fejlesztésére, a gyakorlati kivitelezésre az alakiságra koncentrált. Ezzel egységes szemléletben kezdhették meg az újoncok kiképzését.

224 Rendkívüli esemény jelentése. MOL HÖR BKI OPK XIX. B 10.10.10.026/1957.

225 BM Határőrség Híradó Zászlóalj parancsnokságának 05.sz. laktanya parancsnoki parancsa 1957. III. 8. MOL HÖR BKI OPK XIX. B 10.5.

A forradalom után az első bevonulásra 1957. április 18-án került sor, 493 fő sorállományú határőr vonult be a különleges alakulathoz, a közvetlen híradózáslóaljhoz.²²⁶ Az ide bevonult állománynak nem csak a híradószakma különböző ágait kellett megtanulni, hanem el kellett sajátítani a minden határőr számára kötelező határőrizeti ismereteket is.²²⁷

A kiképzőkeret szervezeti felépítése a következő volt: első kiképzőszázad: parancsnoka: Német Károly hőr. főhadnagy, politikai helyettese, Baljer Ferenc hőr. főhadnagy, a szolgálatvezető, Gulyás Mihály hőr. őrmester. Szakaszparancsnokok: Tóth Ferenc hőr. főhadnagy, Szenes Tibor hőr. főhadnagy, Bakos Károly hőr. hadnagy, Gulyás József hőr. őrmester.

Második század: tisztesiskola: századparancsnok: Mónus József hőr. főhadnagy, politikai helyettes Révész Gyula hőr. százados, századparancsnok-helyettes Szekér Sándor hőr. főhadnagy, a szolgálatvezető Sándor Mihály hőr. törzsőrmester. Szakaszparancsnokok: Tamási József hőr. hadnagy, Tóth László hőr. hadnagy, Gállfi István hőr. hadnagy, Margel Kálmán hőr. hadnagy, Magyar József hőr. alhadnagy.

A kiképzés áprilistól szeptemberig került végrehajtásra. A kiképzőkeret jól felkészült volt, a tiszthelyettesek, tisztesek többségére rá lehetett bízni a foglalkozások vezetését. Alakításuk, határozott katonás fellépésük volt. A szakaszparancsnok-helyettesek vezették a kispuska-lövészetet. A tisztesállomány példát mutatott a fegyelemben, kiképzésben, szolgálat ellátásban, valamint a gazdasági munkák végzésében is. Parancsnoki tekintélyüket megtartották a beosztottak előtt. Nem voltak velük tegező viszonyban. Többségük kivette a részét a DISZ, majd később a KISZ szervezet munkájából is.

1956—57 fordulóján a közvetlen híradózáslóaljnál is megalakult a pártszervezet. A pártszervezet megalakulása után 1957 áprilisában megtörténtek az átigazolások az MDP-ből az MSZMP-be. Az alapszervezetnek feladata a párt politikájának, valamint marxista-leninista elveinek hirdetése volt a pártonkívüliek körében.

A párthatározatok alapján a híradó tisztesiskolán is megalakult a KISZ szervezet. A DISZ tagok valamennyien csatlakoztak a KISZ-hez.. Az alapítók közül ebben a munkában részt vett: Mónus József hőr. főhadnagy iskolaparancsnok, Révész Gyula hőr. százados politikai helyettes. Szekér Sándor hőr. főhadnagy előadó, Kovács József hőr. főhadnagy szakaszparancsnok, Magyar József hőr. alhadnagy szakaszparancsnok. A sorállomány

226 BM határőrség híradózáslóalj parancsnokság 09.sz. parancsa 1957. V. 2.

MOL HÖR BKI OPK XIX. B 10.6.

227 SzK : Híradás a híradókról. *Határőr*, XIV. évf. (1959) 27. sz. 6. p.

közül: Sír György, Bárdos Sándor, Varga Gyula, Petró József szakaszvezető, Fehér László tizedes szakaszparancsnok-helyettes. A KISZ-szervezetnek a forradalom és szabadságharc leverését követő időszakban szánt és betöltött helyét és szerepét a parancsnokok hamar felismerték. A KISZ-tagga nevelés jelentős szerepet kapott, vetélkedőket, szakmai és kispuska-lóversenyeket, tereptannal egybekötött rendezvényeket szerveztek. A KISZ tagjai részét vettek a sportpálya- és az úszómedence építésében, 1959-ben a parkosításban.²²⁸

A szakmai foglalkozásokat az országos parancsnokság által kijelölt előadók tartották, ez megkönnyítette a szakaszparancsnokok munkáját. Több idő jutott az egyéb foglalkozásokra való felkészülésre.

1957. június 3-án tartotta a Határőrség Országos Pártértekezletét Adyligeten az „Egervári László” híradózászlóalj tisztesiskolájának kultúrtermében.

Szőke András határőr százados, a közvetlen híradózászlóalj parancsnoka, hozzászólásában (25. számú melléklet) ismertette a zászlóalj 1956-os tevékenységét, felhívta a figyelmet a forradalom leverését követő kivizsgálások visszasságaira. Híradó szakmai szemmel elemezte az őrsökön található rádiók helyzetét. Felvetette a kulturkocsik lecserélését, azok televíziókészülékekkel való kiváltását. Javaslati a meglévő pénzeszközök jobb felhasználását célozták.²²⁹

A vezetőség válaszában túl korinak vélte a felvetést. A televíziónál fontosabbnak ítélték a kulturkocsikat, mivel azok nem csak az őrsökön, hanem a lakosság körében is terjesztették a kulturális és propagandaanyagokat.

Azonban ez a felvetés is jelzi a zászlóaljban és vezetésében meglévő innovációs készséget, rávilágít arra, hogy előre látták a híradás és a híradástechnika változásait, főbb trendjeit.

1957. augusztus 1. és 10. között került leszerelésre az 1953. augusztus hónapban bevonult sorállomány. Felhívták a figyelmüket a titoktartás szabályaira, amely a leszerelés után is kötelező rájuk nézve. A korabeli helyzetre jellemző, hogy azok részére, akik nem rendelkeztek polgári ruházattal, egy rend ruházat térítésmentesen került kiadásra.²³⁰

228 DALNOKI Sándor: A KISZ újjászervezése a híradó-tisztesiskolán *Határőr*, XLII. évf. (1987) 24.sz. 14.p. HU-ISSN 1217-6427

229 MOL MZMP HÖR BIZ 821/1.cs.1.öe.10-12.p.

230 BM Határőrség híradózászlóalj parancsnokának 01. számú állományparancsa 1957. VII. 23. MOL HÖR BKI OPK XIX. B 10.BKI.4.

A forradalom kitörésének első évfordulója alkalmából a hatalom komoly intézkedéseket hozott annak érdekében, hogy ne ismétlődhessenek meg az események. A felderítési adatok alapján október hónapban számoltak a forradalmárok tevékenységének aktivizálódásával. *„A külső és belső ellenség készülődik, hogy 1957 októberében –az ellenforradalom 1 éves évfordulóját– zavarkeltéssel, provokációval esetleg támadással megünnepelje.”* A rend biztosítása érdekében, a BM HŐR Országos Parancsnoka Parancsa alapján a híradózászlóalj személyi állománya részére 1957. október 10-én 17 órától 1957. október 30-án 17 óráig összetartást²³¹, ezen belül október 19-én 17 órától 25-én 17 óráig megerősített szolgálatot rendeltek el.

Szintén tartottak a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 40. évfordulójának megzavarásától, ezért ennek megakadályozására 1957. november 3-án 15 órától november 8-án 17 óráig a híradózászlóalj személyi állománya részére megerősített szolgálatot rendeltek el.

A megerősített szolgálatoktól eltekintve a mindennapi kerékvágásban folyt az élet az alakulatnál. A laktanya udvarán folyt az újonckiképzés. A rádiójavító műhelyben, (ahol gombnyomásra, elektromágnessel nyíltak az ajtók) javították a kerületektől érkezett híradóeszközöket, de még a televíziókat is. A telephelyen rendszeresen ellenőrizték és karbantartották a gépjárműveket, amellyel nem csak a zászlóalj, hanem az Országos Parancsnokság szállítási feladatait is ellátták. Nem sokkal korábban került átadásra a tiszti étkezdé és a klubhelyiség. A klubhelyiségben és a legénységi étkezdében is volt televízió készülék, amely esténként a harcosok szórakozását biztosította csakúgy, mint a szervezett diavetítések.

1958. április 4-én a felderítési adatok alapján a Magyar Népköztársaság törvénybe iktatott állami ünnepén a „felszabadulás” napjának 13. évfordulóján számolni lehetett rendzavarásra, ennek megakadályozására 1958. április 3-án 17 órától 6-án 8 óráig összetartást rendeltek el. Hasonlóan május 1-jén is számolni lehetett rendzavarásra, ennek megakadályozására 1958. április 30-án 17 órától május 2-án 8 óráig összetartás rendeltek el.

231 Összetartása

III. 4.4. Kihelyezések

A Határőrség híradórendszerének korszerűsítésére, karbantartására, az őrsök villamosításának elősegítésére a közvetlen híradózászlóalj egyes alegységeit a nyári időszakokban szakmai feladat végrehajtás és gyakorlatszerzés céljából tartósan vezényelték, kihelyezték az országhatár mentén kijelölt területekre. A kihelyezett alegységeken kívül a közvetlen híradózászlóalj folyamatosan végezte a napi feladatait.

1957 nyarán a Híradó Tisztiskola vezetékszázada három szakasszal kihelyezésre került a nagykanizsai kerülethez a nagyatádi határőrlaktanyába. Feladatuk a Posta- és az őrsök állandó hálózatának felújítása, karbantartása volt Toronytól–Berzencéig. Ezt a feladatot három szakasz mintegy 30-30 fővel végezte. Szakaszparancsnokok: Szenes Tibor hőr. hadnagy, Kovács József hőr. hadnagy, Kristyán Mihály hőr. törzsőrmester voltak. Üzemben lévő vonalakon dolgoztak, hiszen a határőrizet szükségessé tette, hogy a híradás folyamatos legyen. Az elvégzendő munka a kettős távbeszélőtartók lecserélése hajlított peckű/keresztúri féle/U vasra. A merevítő elemek/huzalkötelek, támfák/megdőlő oszlopok helyreállítása, az elkorhadt oszlopok cseréje. Öt oszloponként el kellett készíteni a vihartűzvédelmi oszlopokat. A határőrség vonalát Bélavártól–Berzencéig alulról-felülre kellett átrakni anélkül, hogy az összeköttetést szüneteltették volna. Az elhasználódott huzalokat jobb minőségűre kellett cserélni. Fel kellett újítani a járőrök részére épített távbeszélő/figyelő/vonalakat. A honvédtűzvédelem részére épített távbeszélővonalat pedig 6-8 km távolságon le kellett bontani. A szakmai egységesség miatt a munkákat közösen irányította az építőszázad-parancsnok (Lucza István hőr. százados,) és vezetékszázadparancsnok (Lukács György hőr. főhadnagy). A távbeszélővonalak egy része nehezen megközelíthető helyen a vasút mentén helyezkedett el, ahová oldalkocsis motorkerékpárral vagy gyalogosan kellett az építéshez szükséges eszközöket szállítani.

A munkák közvetlenül a jugoszláv határ mentén folytak. Volt olyan hely, ahol a magyar és a jugoszláv határőrök közös úton közlekedtek. Vigyázni kellett, nehogy valaki áttévedjen jugoszláv területre.

A kitűzött feladatokat egy hónap alatt határidőre elvégezték. Az elvégzett munkát az átadás-átvétel során Kovács Antal hőr. százados, a nagykanizsai kerület híradófőnöke és a berzencei vonalfelügyelő Balogh József ellenőrizték, és meg voltak elégedve az elvégzett munka minőségével.

A félig kiképzett állomány jó szakmai gyakorlatot szerzett az állandó vezetékes hálózat-építés és karbantartás során a kihelyezés alatt.

A következő évben, 1958. augusztus 1-jétől szeptember közepéig a Híradó Tisztesiskola vezetékes százada híradó szakmai gyakorlati munkára a szovjet és a román határra került kihelyezésre. Az 1. szakasz Szenes Tibor hőr. főhadnagy vezetésével a Lónyai őrs híradó vezetékes hálózat felújítását, majd az őrs részére a villanyhálózat oszlopainak építését végezte. A 2. szakasz Lukács György és Kovács Antal hőr. főhadnagy vezetésével Urán és Csengeren az őrs villanyhálózatának építését végezte. A 3. szakasz a barabási és berekszászi őrs között a szovjet–magyar közös távbeszélő vonalat, valamint a Lónyai őrs villanyhálózat oszlopsorának építését végezte Kristyán Mihály hőr. törzsőrmester vezetésével. A villanyhálózat építéséhez 12 méteres oszlopokat kellett elszállítani a mándoki vasútállomásról Lónyára, az őrs területére. A Tisza árterületére betongyámot is kellett szállítani. Az oszlopok szállítása, a gödörásás, oszlopállítás erősen igénybe vette az embereket. Az oszlogödörök ásásánál versenyeztek a szakaszok, amelyet a 3. szakasz nyert meg.

Az őrsök sorkatonáival bajtársias kapcsolatot alakítottak ki, segítettek a gazdasági munkákban, a raktár rend kialakításában. Az állomány azon része, akivel nem volt semmi probléma szabadidejében 17 órától takarodóig bemehetett a faluba szórakozni, eközben összebarátkoztak a helyi lakossággal.

A villamosítási munkákban való közreműködéssel nagy tekintélyt szereztek a Határőrségnek a lakosság körében. Urát és Csengert sikerült villamosítani.

A következő évben 1959. augusztus közepétől szeptember végéig a csornai Határőr-kerülethez Mosonszentjánosra került kihelyezésre az állandó vezetékes hálózat újjáépítésére a Híradó Tisztesiskola vezetékes századának három szakasza. A távbeszélő hálózat korszerűsítése, az újabb határőrizeti követelményeknek megfelelő kiépítése volt a feladat a Hanság villanyteleptől Kázmérpusztáig. Az őrsök működési területén ki kellett építeni a határvonallal párhuzamosan haladva a honi terület felé 600 m mélységben az őrsöket-járőröket összekötő távbeszélő vonalakat, valamint a magasfigyelőkhöz és a járőrök szolgálati helyeihez csatlakozó vonalakat. Az őrsökön H-59-es jelzőkészülékek is voltak telepítve. Ezen kívül le kellett bontani megközelítőleg 1000 db elavult távbeszélő oszlopot. A század önellátó volt. Az étkezést a kihelyezett főszakács Turi hőr.

törzsőrmester és a hozzá beosztott szakácsok biztosították. Ebédre az állomány hidegételmet kapott.

A hivatásos állomány közül a kihelyezésen részt vett: Mónus József hőr. százados Tisztes Iskola Parancsnok; Kelemen Lajos hőr. százados Tisztes Iskola politikai helyettes; Likács György hőr. főhadnagy századparancsnok; Szenes Tibor hőr. főhadnagy szakaszparancsnok; Kovács József hőr. főhadnagy szakaszparancsnok. Az állományt a munkahelyre gépkocsival szállították, az utazás oda vissza 100 km-t tett ki. A munkavégzés naponta 8 órától 17 óráig tartott, az építést a tisztes iskola parancsnoka és a század parancsnok irányításával. Az építésre normaidők voltak meghatározva. A munka megszervezését tervben rögzítve, naponta kellett végrehajtani a szakaszparancsnokoknak. Biztosítási feladatok céljából fegyver és éles lőszer volt a szakaszparancsnokoknál és a tiszteseknél.

A tisztesiskola vezetése felvette a kapcsolatot a mosonszentjánosi mezőgazdasági termelőszövetkezet elnökével, és a kor politikai elvárásainak megfelelően meghívta tájékoztató előadás megtartására a termelőszövetkezet 10 éves fennállása alatt elért eredményekről. Ekkor ünnepelte a TSZ fennállásának 10. évfordulóját. Erre az ünnepségre várták Kádár Jánost.

A vezetékek század személyi állománya is meghívást kapott az ünnepségre. Az ünnepség előtti héten segítséget nyújtottak a TSZ-nek a fogadóhelyiség meszelésében, díszítésben, az udvar rendbehozatalában. Az előkészületek jól sikerültek, de az ünnepségen az állomány nem vehetett részt, mert a márialigeti őrs területén az úgynevezett halálkanyarban²³² az ünnepség előtt négy nappal befelé irányuló határsértés történt.

A határsértés helyétől kb. 1 km-re dolgozott a harmadik vezetékes szakasz. Az osztrák területen láttak megjelenni a határvonal közelében egy fehér színű személygépkocsit. A gépkocsi kb. 100-150 m-re állt meg a műszaki zártól (amelynek drótjai faoszlopokra, karókra voltak ráerősítve, akkor még a műszaki zár mellett lévő nyomsáv aknásítva volt).

Két férfi eljött a műszaki zárig, ott rátámaszkodtak az oszlopokra és figyeltek a magyar terület felé. Később onnan elmentek és a gépkocsi is eltűnt.

Ezután következett be a határsértés, az ott munkát végzett állomány később arra lett figyelmes, hogy lövöldözés van, tehát egy személy átjött a határon. Az üldözés

²³² Ez volt az őrs legveszélyesebb területe járőrözés szempontjából. Híradó Kiképző bázis története kézirat SZGY

megkezdődött. A határ közelében kukoricás és erdős bozotos terület volt. Az átjött személy ott tűnt el. A járőr közvetlenül üldözni nem tudta, mert nyomát veszítette. Az őrzendő területet zárócsoporttal²³³ megerősítették. Elkezdődött a kutatás. A zárásra és a kutatásra az őr ereje nem volt elég. A határsértő felkutatására bevetették a kerületszintű razziát²³⁴. A nyomsáv átvizsgálásakor megtaláltak egy rugós tört, mellyel a határsértő megállapította azt a helyet, ahol nem volt akna, és így jutott át balesetmentesen. A határsértés elkövetésétől már eltelt négy nap és a határsértő még nem volt meg. Ezért a kihelyezett vezetéképítőket is riadóztatták, erősítésként a közvetlen híradózászlóalj szolgálaton kívüli állományát is igénybe vette a felsőbb katonai vezetés a razzia idejére. A zárás a lajtahansági harmadik csatorna honi terület felé eső part mentén, valamint Rajka és Hegyeshalom irányába került végrehajtásra. Ebben részt vett a harmadik vezetékes építő szakasz is egyik nap délutántól másnap reggelig. A beosztottak kettesével voltak felállítva a zárvonaltól egymástól látótávolságra. A zárásban részt vevők felállításában a volt csornai Határőr Kerület Határügyi tisztje nyújtott segítséget. Az időjárás őszi, hideg volt. Párolgott a víz a csatornából, éjszaka belepte a dér az embereket. A sorállomány posztó köpenyt öltött magára, a hivatásos állományúak valamennyien nyári öltözetben voltak. A gumírozott belsejű esőköpeny nem melegített, a hideg időjárás miatt kénytelenek voltak többet mozogni. Vacsorát a zárvonaltól lévő állománynak este kb. 20-21 órakor osztották ki gépkocsiról. Akit nem találtak a zárvonaltól a nem kapott vacsorát csak később, amikor a parancsnokok jelezték, hogy kik nem kapták meg.

A szakaszparancsnokok, szakaszparancsnok-helyettesek járőrözést hajtottak végre a zárvonaltól mentén. Éberrel kellett tartani az állományt a határsértő kitörésének megakadályozása miatt. A zárvonaltól jelzőtöltényeket lőttek fel, hogy a határsértőt visszatartsák. A gazdasági csatornán keresztül vezető hidaknál ellenőrző-áteresztő-pont (EÁP) volt, ott az őr járőrei teljesítettek szolgálatot. A járőrnek felszólítására az ott közlekedők jelszóval igazolták a jogos ott tartózkodásukat, s így nem volt korlátozva a mozgás. A razzia híradása vezetéken és rádióval történt a razziát vezető parancsnok, az őrök, a záró és kutató csoportok, valamint a került parancsnokság között. A Kerület Parancsnokság a Határőrség Országos Parancsnokságával tartotta az összeköttetést a különböző híradóeszközökkel. A razziát a kerületparancsnok vezette. A zárásból leváltott

233 Zárócsoport: meghatározott vonalon (bekerítés zárás vonalán) egyesével, vagy maximum 3 fővel települt határőrök, akik fő feladatuként figyelő-, felderítő tevékenységet folytatnak, elfogást végeznek, terepszakaszt zárnak.

234 Kerületszintű razzia: olyan erők eszközök koncentrációjával járó ideiglenes határőrizeti tevékenység, amelyet konkrét eseményre, vagy megelőzési céllal hajtottak végre egy vagy több határőr kerületben.

állomány nappal kutatási feladatokat hajtott végre. A razziaát vezető parancsnok nyomtatékosan felhívta a kutatócsapat parancsnokainak a figyelmét tereptárgyak pontos átkutatására.

A lajtahansági 1-es csatorna partjait gumicsónakról kutatták át. A kutatás a határvonalról kezdődött. A kutatólánc Rajkától Hegyeshalomig terjedt. A belső területen az operatív szervek²³⁵ végezték a felderítést. A márialigeti gyerekek elmondták a felderítőknek, hogy láttak egy személyt a fenyvesbe bemenni. A fenyves átkutatás is megtörtént, amely több mint egy négyzetkilométer terület lehetett. Ezt a területet csak négykézláb kúszással lehetett átkutatni, mert az ágak alacsonyan voltak a földfelszín felett. A fenyvesben lévő vadak (őzek, vadnyulak) menekültek a kutatók elől. A razzia nem ért véget, mert a határsértőt az első terepszakaszon nem találták meg. Ezért át kellett helyezni a zárást, kutatást mélyégi területre Márialiget és Mosonmagyaróvár közötti terepszakasza, mert egy munkásőr jelentette, hogy egy ismeretlen személyt látott a reggeli órákban a kocsmában féldeci pálinkát inni. A kutatás tovább folytatódott Mosonmagyaróvár irányába. Levél és Mosonmagyaróvár között állítólag négyszer igazoltatták a keresett személyt és az igazolványát mindig rendben találták. Az ötödik esetben történt igazoltatáskor úgy bukott le, hogy véletlenül az osztrák igazolványát vette elő és azt mondta, hogy „pardon tévedés”, ekkor letartóztatták, megbilincseltek. Ezzel a razzia befejeződött, a határsértőt gépkocsival elvitték.

Az állandó vezetéképítés főbb munkálatait már a razzia előtt befejezték. Sok hasznos tapasztalatot szerzett az állomány a kihelyezés és a több ezer embert megmozgató razzia során.

1959 májusában a Híradó Tisztiskola első és harmadik vezetékes szakaszát vezényelték 20-20 fővel a Hanságba a KISZ tábor villanyhálózatának kiépítésére. Az első szakaszt Horvátkimlére, a harmadik szakaszt a Hanság villanytelep fölé az Asztalos János táborba.

Az építéshez szükséges anyagokat, szerszámokat a szakaszok vitték magukkal. Az áramfejlesztéséhez szükséges aggregátorokat a néphadsereg egyik alakulata biztosította. 25- 30 helyre, valamint a parancsnoki irodákba, raktárakba, stúdióba, színpadra kellett a villanyt beszerezni. A 220 Volt feszültséget transzformátorok beiktatásával 24 Voltra kellett redukálni. A munkát Szenes Tibor hőr. főhadnagy és Kristyán Mihály hőr.

235 Operatív szervek: operatív munkásokból (titkos, álcázott személyekből) és csapaterőből ideiglenesen összeállított önállóan, vagy kötelékben, szervezetben működtetett csoport, amelyet adott körzetben tartózkodó határsértők felderítésére, felkutatására, elfogására alkalmaztak

alhadnagy irányításával határidőre a táborparancsnok meglegedésére sikerült végrehajtani. A KISZ tábor fennállásának ideje alatt a Hanság lecsapolása során a villany elősegítette a táborban lévők kulturáltabb elhelyezését, egyéb ellátását.

1960 nyarán a nyugati határra került kihelyezésre a vezetékes építő egység Kozári László hőr. főhadnagy parancsnokságával. A magasabbegység egész körzetében átépítették a telefon-vezeték hálózatot, korszerűsítették a vonalakat, felújították a berendezéseket. A vezeték-hálózat átépítésével kettős célt értek el. Egyrészt jobbra tették a híradást, másrészt a felesleges törések és kerülők megszüntetésével jelentős anyagi eszközöket takarítottak meg. A határőrség a faluvillamosítás meggyorsítását is segítette oszlopok felajánlásával.²³⁶

Következő feladat a Fertő tónál várt a híradókra. Ki kellett építeni a telefonvonalakat a vízi határ fölött a megfigyelőpontok és az őrs között. 6 kilométeren állítottak fel oszlopokat a tó felett Lucza István hőr. százados parancsnoksága alatt.²³⁷

A laktanyában bennmaradt állomány sem tétlenkedett (rádiósok, géptávírók, műszerészek) a híradó tisztesiskolán, amíg a vezetékesek kihelyezésen voltak, addig végezték a kiképzést.

III. 4.5. Határőr szobor

1960. szeptember 28-án ünnepélyes keretek között határőr szobrot avattak az adyligeti határőr laktanyában. Az avató ünnepségen BM és a határőrség vezetőin kívül részt vettek a néphadsereg alakulatainak, az ideiglenesen Magyarországon állomásozó szovjet csapatok képviselői. Avató beszédében Nyíri Lajos hőr. százados elmondta „Szobrot, emléket állítunk határőreink bátor küzdelmeinek, szívós, fáradságot nem ismerő szolgálatellátásának. Emléket állítunk ezzel a szoborral azoknak a hősöknek, akik a példák sorozatát szolgáltatták arra, miként kell a hazát igazán szeretni. Emléket állítunk a határőrök ezreinek, akinek akarateréje, bátorsága megbecsülté tette a határőr nevet. ... Értékes számunkra ez az alkotás mert Gyenes Tamás. szobrászművész őszinte törekvése nagyszerűen sikerült és valószerűen ábrázolja határőreink nehéz, küzdelmes és fáradságos szolgálatát.”²³⁸

236 HALÁSZ Kálmán: Naponta 6000 forint. *Határőr*, XV.évf. (1960) 29.sz. 5.p.

237 HALÁSZ Kálmán: Vonalépítők a Fertőn. *Hazáért*, XV.évf. (1960) 31.sz. 16-17. p.

238 Sz.K._: Határőr szobrot avattak *Hazáért*, XV.évf. (1960) 40.sz. 7.p.

A szobrot Császár András határőrrel mintázta a művész, kb. 70 ezer forintba került. Az eredetileg a Határőrök helytállása című szobor két méteres talapzaton állt, melyre egy Majakovszkij idézetet véstek: „*Olyan védőket vár a hon határa, akik végső dobbanásig állnak helyt a sorban.*”²³⁹

A szobor a mai napig megtalálható az Adyligeti Rendészeti Szakközépiskola udvarán. (26. számú melléklet)

III.4.6. A közvetlen híradószázlój munkája

A BM Határőrség adyligeti laktanyájában volt elhelyezve a BM Határőrség közvetlen híradószázlój, a kommandánsszárad, a híradószázlójhoz voltak beosztva a különböző sportágakkal foglalkozó sportolók is. (27. számú melléklet)

A BM Határőrség Országos Parancsnoksága reprezentatív értekezleteket, bemutatókat ebben a laktanyában tartott. Anyagi téren is ez a laktanya volt a legjobban ellátott. Milliókat érő híradó-tantermeket, műhelyeket, géptermet hoztak létre. A laktanya saját melegházzal, virágkertészettel rendelkezett. A polgári alkalmazottak nagy száma (27 fő) biztosította, hogy a laktanya gépészeti berendezései, külső képe, parkosítása, mindig használható, kifogástalan állapotban legyen.²⁴⁰ A közvetlen híradószázlój fő feladata a tisztes iskolán keresztül a híradó szakkiképzés biztosítása volt. A híradó szakkiképzés alapvető célkitűzése, hogy megtanítsa a határőröket a híradó szakmai ismeretekre, hogy rendszeresített berendezésekkel hírváltási, építési és karbantartási feladatokat tudjanak önállóan végrehajtani. A híradó szakkiképzés végcélja: kiváló gyakorlati szakemberek képzése, nevelése. Ez azonban nem zárja ki azt, hogy a kiképzés során ne törekedjenek bizonyos elméleti ismeretek elsajátítására, a tudatos tevékenységre való nevelésre is. Az elérendő szakkiképzési célok kiképzési időszakonként változtak. Az újonckiképzés időszakában a szakkiképzés anyagának tudatos elsajátítása, a gyakorlati munkában való bizonyos fokú jártasság elsajátítása a legfontosabb. Az újonccal szemben támasztott követelmény: ismerjék munkájuk jelentőségét, a gyakorlás szükségességét, hogy az újonckiképzés befejezése után kellő irányítás és ellenőrzés mellett, képesek legyenek a szolgálati feladatok végrehajtására, a hírközpontok egyes elemeinek kiszolgálására, a

239 VERRASZTÓ

240 Feljegyzés MAROSÁN György elvtárs részére az adyligeti díszszázlój ellenőrzéséről. MOL MSZMP KV és MSZMP KB AO 288.f. 30/1960.8.öe.13-18.p.

vezetékes híradó hálózat fenntartására, karbantartására. A csapatkiképzés időszakában a híradó szakkiképzés ismeretanyagának elmélyítése, továbbfejlesztése mellett a gyakorlati munkában való szilárd készségek kialakítása kell fokozott gondot fordítani. Igyekezni kell, hogy az egyes cselekvések és fogások automatizálódjanak, beidegződjenek. A céltudatosan kialakított készségek teszik lehetővé, hogy a katonák figyelmüket az alapvető feladatok megoldására – hírváltás, építés, készüléktelepítés, lehangolás – összefüggő, komplex végrehajtására összpontosítsák. Alapvető célkitűzés: a határőrök az előző időszakhoz képest magasabb szinten sajátítsák el a híradó szakkiképzés ismeretanyagát, és ezeket a gyakorlati munkában a tökéletes készségek fokára fejlesszék. A híradó tisztes-iskolások szakkiképzésének végső célkitűzése alapjaiban megegyezik a csapatkiképzés célkitűzéseivel. A tisztesképzés fő feladatai mellett rajparancsnokká, rádió- és géptávíró állomásparancsnokká, építőrészleg vezetővé, oktatóvá, nevelővé való kiképzés, melynek módszerei megegyeznek a lövész tisztes hallgatókéval. A fenti célkitűzésekből kiindulva kerültek meghatározásra a híradó szakkiképzés során alkalmazott alapvető oktatási módszerek, melyek alapvetően nem különböznek az általános katonai kiképzésen alkalmazottaktól. A rádió- és géptávírással gyakorlati szakkiképzésénél azonban a módszertani fogások rendkívüli gazdagságával és egy sor olyan sajátossággal találkozunk, amelyek más kiképzési ágaknál nem fordulnak elő. Az elbeszélést és magyarázatot különösen a rádió- géptávíró, távbeszélő technikai ágakon belül alkalmazhatjuk sikeresen a rendszeresített híradó technikai eszközök harcászati-technikai adatainak az elektro- és rádiótechnikai alapismereteknek, a balesetvédelem szabályainak oktatása során.

A kihelyezések után a laktanyába visszatért egységek anyagrendezés-anyagkarbantartás után visszatértek a laktanya mindennapi életébe. Ezzel a módszerrel célszerű levezetni az állandó vezetékes hálózat felosztásával, a vonalkarbantartó szolgálat feladataival, a titoktartás szabályinak betartásával, a rádióforgalom általános alapelveivel, és a hírközpontokban szolgálatot teljesítők kötelemeinek ismeretével kapcsolatos foglalkozásokat. Az elbeszélés és magyarázat módszere a felsorolt anyagok oktatásánál csak úgy volt eredményes, ha az oktató a foglalkozás vezetése során, mint kiegészítő módszert, feltétlenül alkalmazza a segédeszközöket is. Különböző vázlatok, képek, plakátok felhasználásával teszi szemléltetővé egyik, vagy másik tétel, szabály helyességét. Abban az esetben, ha a felsorolt témák valamelyikéről oktató film áll rendelkezésre a szemléltetés fő módszereként alkalmazhatták megfelelő magyarázattal kísérve. Az elméleti anyagok oktatásakor a szóbeli kifejtés mellett a csapatkiképzés, és főleg a tisztes-kiképzés

időszakában eredményesen alkalmazhatták a beszélgetés módszerét is. Az oktató az elbeszélés és magyarázat helyett a határőrök korábban szerzett ismereteire támaszkodva kérdések feltevésével győződött meg az anyag elsajátítási fokáról, a már tanult ismeretek elsajátítást biztosította és azokhoz új ismeretanyagot kapcsolt. A híradó szakkiképzés elméleti anyagának megfelelő elsajátítása érdekében helyes, ha egyéni tanulást (tanulóköri foglalkozást) és a nehezebben érthető anyagokat az ismétlő foglalkozásokon, vagy egy későbbi időpontban ismételten oktatják. A gyakorlati bemutatás rövid magyarázattal és a gyakorlás módszereit a híradó szakkiképzés során igen széles körben alkalmazhatták. A rádió, vezetékes és géptávíró technikai kiképzési ágak egyes tárgyköreinek oktatásakor például: a rendszeresített berendezések és készülékek szerkezeti felépítésével, üzembe helyezésével, használatával, a rendszeresített antennák ismeretével és telepítésével, a hibaelhárítással és karbantartással kapcsolatban levezetett foglalkozásokon, mint fő oktatási módszerek szerepeltek. E módszerek alkalmazásával oktatták a morze abc vételével és adásával, a távírójelek adásának magtanításával az ütemsebesség fokozásával, a rádió és géptávíró hírváltással, a forgalmi szolgálat szabályainak gyakorlati alkalmazásával a forgalmi okmányok vezetésével kapcsolatos foglalkozásokat. A gyakorlati bemutatást rövid magyarázattal, és a gyakorlást a híradó szakkiképzés gyakorlati foglalkozásai során általában együtt alkalmazták. A gyakorlás oktatási módszerként akkor használható, ha a rádió s géptávíró hírváltás, készüléképítés és karbantartási foglalkozásokon az adott gyakorlati fogást bemutatták, ahhoz rövid magyarázatot fűztek és a jártasság begyakorlását tűzték ki célul. Az egyéni gyakorlást a híradó szakkiképzés gyakorlati kérdéseivel összefüggő minden olyan foglalkozáson alkalmazták, ahol az egyéni gyakoroltatás a lényeges, ahol önálló munkára kell nevelni az embereket. A csoportos gyakoroltatás módszereit azokon a foglalkozásokon kellett alkalmazni, ahol egyes járőrnek, csoportnak, rajnak, építő szakasznak bonyolult, kollektív ténykedést kell végrehajtania: antennatelepítés, összefüggő és állandó vezetéképítés szakasz kötelékben. A gyakorlati munkamód a híradó szakkiképzésben igen célszerű és eredményesen alkalmazható.²⁴¹

A tanított tantárgyakból havonta vizsgáztattak, a vizsgák során szerzett tapasztalatokat jól hasznosították a továbbiakban, úgy a parancsnokok, mint a beosztottak. Mindezek elősegítették a beosztottak képességeinek megismerését, és a velük való differenciált foglalkozás megvalósítását. Nagy szerepe volt a kiképző munkában a tisztas hallgatók

241 VARGA

parancsnokká képzésének. A szocialista versenymozgalom ebben az időben még kezdetleges volt. Alakulaton belül felhívások születtek a versenyre való benevezésre, és a verseny követelményeinek teljesítésére. A jó eredményt minden esetben sikerült elérni a kiképzés során.

A közvetlen híradózászlóalj vezetése a Híradó Tisztesiskola Parancsnokság bevonásával nagy gondot fordított a kiképzésre, a kiképzőkeret eredményes munkájának elismerésére erkölcsi és anyagi vonatkozásban egyaránt.

A hatvanas években a 24 hónapos sorkatonai szolgálat idején egy évben kétszer volt bevonulás: áprilisban és novemberben. A kiképzésre meghatározott létszámú állományt a határőrkerületekhez bevonultatott állományból válogatták ki a politikai, szakmai követelményeknek megfelelően. Sokszor ez nem ment simán, mert a képzettebb embereket nem akarták átadni az ottani parancsnokok. Ezért a továbbiakban a határőrség törzsfőnöke által aláírt névsorral mentek a kísérők az újoncokért.

Minden híradó szakmának meg volt a tekintélye az állomány körében. Egymásnak drukoltak a jó helyezéért a megrendezett szakmai versenyeken. Egy alkalommal az építőszázad és a Híradó Tisztesiskola vezetékeszakasza között megrendezett 1 km-es állandóvezeték-építési verseny idején a rádiósok a tantermi épület tetejéről drukoltak az iskola vezetékesszakaszának. A versenyen első helyezést ért el az építőszázad első szakasza, második helyezést az iskola második szakasza érte el. A helyezést elérték tárgyjutalomban és jutalomszabadságban részesültek.

A Híradó Tisztesiskolán a szakaszok beosztottai közül a tehetségesebbek kiképzési segédeszközöket (állandó vezetékes makettet, célzás ellenőrzéséhez tükrös dobozt, morze billentyűt, határőrizeti foglalkozásokhoz okmány mintákat, szakmai foglalkozásokhoz szemléltető tablót, a ruhák felakasztására 5 mm-es vashuzalokból ruhaakasztókat) készítettek. A tantermek a szakágaknak megfelelően voltak berendezve különböző szemléltető eszközökkel. Ezek felhasználásával érthetőbbé tették a foglalkozás vezetői a beosztottaknak oktatott anyagot. A szakágaknak megfelelően normakövetelményeket határoztak meg a 6 hónapos kiképzés idejére. (28. számú melléklet)

Az alapkövetelmények elsajátítása után a laktanyában és Budakeszi lőtérén telepített géptávíró állomásokon gyakorolták a hírváltást. A géptávírók közötti összeköttetéshez az állandóvezetékes hálózatot a Híradó Tisztesiskola vezetékesei építették.

A közvetlen híradózászlóalj vezetése a kiképzésen részt vevő állomány részére megszervezte az őrsöknek megfelelő határőrizeti feladatokat. Ki kellett építeni a vezetékes híradást a Zászlóalj és az őrsök között. Be kellett rendezni az eligazító helyiséget, töltőhelyet. Ki kellett jelölni a határvonalat, a járőrök útvonalait és szolgálati helyeit, a laktanya és Nagykovácsi, valamint Júlia- és Erzsébet major közötti területen. Végre kellett hajtani az őrs szolgálatának megszervezését, a járőrök szolgálatra való felkészítését, eligazítását, útba indítását, szolgálati tevékenységének figyelemmel kísérését, ellenőrzését, bevonuláskor a fogadását. A járőrszolgálat gyakoroltatása kb. két hétig tartott. Meg volt az eredménye, mert az állomány megfelelő felkészítést kapott az őrs határőrizeti tevékenységének szervezéséből és ellátásából.

Egy alkalommal a 02.00-05.00 óráig portyázó járőrszolgálatba 2 fős járőr Adyliget–Ságvári liget között teljesített járőrszolgálatot. Szolgálat közben a Budakeszi úti Ságvári laktanya Észak-nyugati kerítése mellett haladtak el. A laktanyaőr észlelte és feltartóztatta őket, az őrség készültségi részlege pedig bekísérte őket a laktanyába. A járőr a feltartóztatáskor a gyakorló löszert csőre töltötte és a tisztítóveszőt a csőbe helyezte azzal a céllal, hogy rálő az őrsre. Ez szerencsére nem következett be, mert az őrség készültségi részlege megakadályozta. A történetről az őrs eligazítóját a Ságvári laktanya ügyeletes tisztje értesítette. az esemény tisztázása után a járőrt 07.00-kor elengedték és bevonult az őrsre.

A közvetlen híradózászlóaljnál az alábbi személyzeti jellegű változások történtek. 1959 októberétől a Híradó tisztesiskolai század századparancsnoka Varga István hőr. főhadnagy, politikai helyettese Gregor György hőr. főhadnagy. Szakaszparancsnokok: géptávírásszakasz: Takács József hőr. főhadnagy; géptávírásszakasz II. szakasz Boros György hőr. főhadnagy; rádiósszakasz: Tóth László hőr. főhadnagy; II. rádiósszakasz Kozár István hőr. főhadnagy; műszerésszakasz Kónya Zoltán hőr. főhadnagy.

A közvetlen híradózászlóalj vezetése 1960 nyarán vezetéképítési és hibaelhárítási gyakorlatot szervezett a vezetékes szakaszok részére Adyliget és Nagykovácsi közötti terepen, a távbeszélő központban és a vonalakhoz csatlakoztak a távbeszélő állomások. Az állomásokon és a központban központkezelők és távbeszélő ügyeletesek teljesítettek állomásslolgálatot. A szakaszok sáttortáborba települtek ki. A vonalak mentén nappal és éjszaka járőrözést hajtottak végre. Egy éjszaka az egyik járőr Nagykovácsiból Nagyszénás irányába haladt a vonal mentén, ahol árpatarló volt, amiből a vadászok vaddisznóra lestek, akik nem kaptak értesítést járőrözésről. Ahogy közeledtek a járőrök a vadászok célba

vették őket. Annak köszönhetően az életüket, hogy az elemlámpájukkal világították meg az utat és így feltűnt, hogy nem vaddisznók.

A parancsnok által kijelölt személyek szándékosan hibákat okoztak, elvágták a huzalkötelet, a vezetékeket, oszlopokat döntöttek ki az áramkörökkel együtt. Ezt követően 01.00-02.00 óra között a tisztesiskola Parancsnokának parancsára riadóztatták a vezetékes szakaszt és elkezdtek a hibaelhárítást, ki-ki a saját maga építette vonalakon. A harmadik szakasz a hibát 03.00 órára hárította el, volt olyan szakasz is, amelyik csak reggel 06.00 órára állította helyre az összeköttetést.

A Határőrség Híradó Osztálya részéről gyakoriak voltak az ellenőrzések ezzel is igyekeztek a híradó tisztesiskolán szakmai téren elősegíteni a képzést.

1957-től a hatvanas évek közepéig minden kiképzési ciklusban szervezésre és végrehajtásra kerültek 10-25 km távolságban teljes menetfelszerelésben teljesített menetgyakorlatok. A lőtérre, Budakeszire és Pilisborosjenőre, a lövészetek végrehajtására és a bemutató lövészetekre gyalogmenetben kellett be- és kivonulni, mert a gépkocsi kevés volt a zászlóaljnál. Amikor már gépkocsival szállították az állományt a lőtérre, akkor a nem megfelelő lövők gyalog vonultak be a laktanyába annak a szakaszparancsnok helyettesnek a vezetésével, akinek a szakaszában a legtöbb rossz teljesítmény volt..

Megkülönböztetett figyelmet fordítottak a határőrizeti kiképzésre. Az állomány megértette, hogy elsősorban határőrök és csak aztán híradók. A határőrizeti foglalkozásokat szigorú vizsgákkal zárták. Ez azért is fontos volt, mivel több esetben kerültek vezényelésre a nyugati és a déli határra, határőrizeti feladatokra az őrsők megerősítésére.

A jól végzett munkáért a Zászlóalj beosztottjai elismerésben részesültek. A Közbiztonsági Érdemérem Arany Fokozatát kapta meg: Sári György hőr. őrmester, rádiós kiemelkedő munkájáért 1960. január 22-én. A Közbiztonsági Érdemérem Ezüst Fokozatát kapta meg: Kristyán Mihály hőr. alhadnagy, Tamási József hőr. főhadnagy, Cs. Pató Miklós hőr. főhadnagy, Szenes Tibor hőr. főhadnagy, Garai József hőr. főhadnagy, Baljer Ferenc hőr. főhadnagy. Kiváló Határőr jelvényt kapott 1960. április 4-én: Szenes Tibor hőr. főhadnagy, Cs. Pató Miklós hőr. főhadnagy. 10 éves hivatásos szolgálatért érdemérmet: Szabó Gyula hőr. főhadnagy 1960. április 22-én. 1960. november 7-én főhadnagyból előléptették határőr századossá Garai Józsefet és Kozári Istvánt. 1960 októberétől a Zrínyi Miklós Katonai Akadémiára vezényelték Mónus József hőr. századost, a Híradó Tisztesiskola parancsnokát és politikai helyettesét Kelemen Lajos hőr. századost.

1960. március 28-án 20 és 21 óra között Marosán György meglátogatta a díszszemlére készülő alakulatot és ellenőrizte annak elhelyezési körülményeit. Megszemlélt néhány hálókörletet, az étkezdét és a konyhát, valamint a gyengélkedő szobákat és az orvosi rendelőt. Az ellenőrzést végzők az alábbiakat tapasztalták: A díszelgésen részt vevők hálótermeiben viszonylagos rendet találtak. Néhány kisebb hiányosságtól eltekintve (szellőztetés hiánya, zsúfoltság, stb.) különösebb kifogás nem merült fel. A laktanyában állandóan elhelyezett ú.n. „vegyes század” körlete rendetlen volt. Az egyik szobában pl. fedetlen lábasban a földön találták a távol lévő ökölvívók vacsoráját. (kihűlt, megmerevedett tészta). Kérdésükre, hogy a szoba lakói hol melegítik meg az ételt, azt a választ kaptuk, „sehol, máskor is hidegen szokták megenni a vacsorájukat”. A tisztai étkezdében és a mellett lévő klubhelyiségben rendetlenség volt. Bár senki nem tartózkodott bent, valamennyi villany égett a helyiségben, a levegő áporodott, bűdös volt, az ételmaradékok szét voltak dobálva. (pl. almacsutkák az ablakpárkányon). Az ügyeletes tiszt szerint takarodó előtt szoktak takarítószolgálatot küldeni a rend helyreállítására. A konyhában a higiénia legelemibb feltételei sem voltak biztosítva. Nagyfokú zsúfoltság volt tapasztalható mindenütt. Az egyik helyiségben például nyitott zsákban, illetve edényben találtak a legkülönbözőbb helyeken az ételhez szükséges nyersanyagokat. (liszt, száraztészta, stb.) a piszkos köveket ugyanakkor seprűvel takarították, a szennyest vizet szanaszét spriccelték. A legviszatasztóbb képet a gyengélkedő körletben tapasztalták. Az orvosi rendelő nem volt kitakarítva. A gyógyászati eszközök a legkülönbözőbb helyen voltak szétdobálva. a nappali kezelés során használt géz és kötszer nyitott edényben a rendelőben bűzlött. Hasonló rendetlenséget és piszkot találtak a két gyengélkedő szobában az orvos és a felcser hálósobájában is. Az ágyneműk és a takarók kopottak, piszkosak olajfoltosak voltak.²⁴²

Az MSZMP Adminisztratív Osztálya 1960. március 31-én ellenőrizte a Marosán György által feltárt hibák kijavítását. Megvizsgálták a díszzászlóalj elhelyezési körletét, az étkezdét, konyhát, a gyengélkedőt. Elbeszélgettek a díszzászlóalj parancsnokával, politikai helyettesével, törzsfőnökével, a laktanyában elhelyezett híradó zászlóalj parancsnokával, törzsfőnökével. A díszzászlóalj körletében délutáni takarodó volt. A szobák a délutáni takarodónak megfelelően, rendben voltak. Gondoskodtak az ablakok elsötétítéséről. A fegyvertámlákon a fegyverek rendben voltak. A gyengélkedő szoba rendben volt. Az

242 Feljegyzés MAROSÁN György elvtárs részére az adyligeti díszzászlóalj ellenőrzéséről. op. cit. MOL MSZMP KV és MSZMP KB AO 288.f. 30/1960.8.öe.13-18.p..

orvosi műszerek, a vizsgálóhelyiségek, a gyógyszerraktár rendje a követelményeknek megfelelt. A betegszobák rendben voltak, azonban a tábori takarókat lecserélni nem tudták, mert jobb állapotú takarókkal nem rendelkeztek. A gyakorló orvos és a felcser szobáját rendbe hozták, kulturáltan berendezték. Kifogásolták, hogy a várakozó helyiség a gyengélkedőn nem volt tiszta. Sárdarabok, cigarettavégek voltak az előtérben szétdobálva. A konyha rendje ellen nem tettek kifogást. A rend a követelményeknek megfelelt. Az ételek elkészítése higiénikus. Megkóstolták a díszegység részére kiadott ebédet, ami mennyiségileg és minőségileg is kifogástalan volt. Az étkezde rendje nem volt kifogástalan. Az ellenőrzés ideje alatt folyt az étkeztetés. Az ételhulladékok leszórva hevertek a földön, a maradékokat az asztalra dobálták, egy részük a földre hullott, mert a hulladéknak az étkezőasztalon nem helyeztek el táányérok. a lehullott ételhulladék azért is veszélyes, mert könnyen elcsúszhatnak rajta a katonák és balesetet okozhat. Alapvető hiba, hogy nem nevelik arra a katonákat, hogy kulturált módon, ha kell egymást is figyelmeztetve étkezzenek. A vegyes század körleteinek ellenőrzésekor a szobák rendje a szabályzatoknak megfelelt. A szakácsok fürdőhelyiségét kipakolták, újra festették teljes egészében rendbe hozták. Az ellenőrzést végzők az ellenőrzés tapasztalatit a parancsnokkal részletesen megbeszélték. Felhívták a figyelmet a nagyobb igényességre, valamint arra, hogy a helyi rendelkezésre álló erőkkel, odafigyeléssel a hibák nagy része megszüntethető.²⁴³

1957-től egészen 1982-ig²⁴⁴ bemutató lövészetet szervezett a kiképzendő állomány részére. Bemutatásra kerültek a gyalogsági fegyverek és azok lövedékeinek átütő ereje. A bemutató lövészet kellő élményt nyújtott a bevonult újoncok részére. Szemléltetően bemutatta, hogy a fegyverek megbízhatóan használhatóak minden időben, minden terepen az ellenség elleni harcban.

1960-tól a DP golyószórót, PPS 7,62 mm-es géppisztolyt, a karabélyt és a maxim géppuskát az újabb korszerűbb fegyverek 7,62. mm-es AK géppisztoly, RPD golyószóró, KGK géppuska váltotta fel. A 42 M. kézigránát öntöttvas burokkal került kiegészítésre. A fegyverek kiadása előtt 1960 nyarán 10 napos tanfolyamot tartottak Fóton a fegyverszertárban azok részére, akik később az egységeknél oktatták ezek kezelését. Egyfajta képzők képzése volt ez. A Híradó Tisztes Iskoláról Kristyán Mihály hőr. hadnagy került vezényleésre a képzésre. A tanfolyamra már félig felkészülten kellett menni a

243 Feljegyzés MAROSÁN György elvtárs részére az adyligeti díszzászlóalj utóellenőrzéséről.

Loc. cit.

244 A bemutató lövészet anyagtakarékosság miatt elmaradt. Híradó Kiképző bázis története kézirat SZGY

kezdése előtt egy héttel már tanulmányozni kellett a fegyvereket valamint azok kezelési utasításait. A tanfolyam elvégzése után Kristyán Mihály hadnagy tanította meg a fegyveranyag ismeretét a Tisztes Iskola kiképző keretével. A fegyverek ez után kerültek kiadásra az állománynak az 1961/62-es kiképzési év kezdetén. A fegyveranyag oktatását már a szakaszparancsnokok végezték. A lövészetet ezekkel a fegyverekkel kiváló és jó eredménnyel hajtotta végre az állomány. Szilárdult a fegyver iránti bizalma, azok megóvására nagy gondot fordítottak. A jó lögyakorlatok végrehajtását alapos felkészülés előzte meg. A felkészülést a Határőrség Harckiképzési osztály tisztje Kis és Déry hőr. őrnagyok irányították. A bemutatásra a Híradó Tisztesiskola 3. szakaszát vették igénybe.

A lögyakorlatra történő felkészülés alatt a lőtér őrségébe vezényelt Albert határőr egyik katonatársával a Pilisborosjenői turistaházba bement szeszesitalt fogyasztani. Bentlétük hasznos volt, mert egy fiatal férfi és egy fiatal nő érdeklődött a határőrzés iránt. Ők erre felfigyeltek és jelentették rádión az eseményt Kiss hőr. őrnagynak, aki gépkocsival a helyszínre ment és igazoltatás után előállította a két polgári személyt a Határőrség Országos Parancsnokságára, ahol beismerték határsértési szándékukat. A két határőr a szeszesital fogyasztásért fenyítést nem kapott.

A lövészetek bemutatása során a szakasz beosztottai jól helytálltak, valamennyien országos parancsnoki dicséretben részesültek. Az adyligeti hivatásos állomány Ocskó Ferenc hőr. százados vezetésével gyakorolta be az új lögyakorlatot.

Ebben az időben változott a technikai eszközök egy része is, mert az 5/5-ös távbeszélő központ helyett korszerűbb 5/3-at kapott a Híradó Tisztesiskola vezetékeszázada oktatás céljára. Ennek a megtanítására a kiképző keret részére új követelményeket támasztott.²⁴⁵ A foglalkozási tervet jóváhagyás előtt két nappal a tisztesiskola parancsnokánál fel kellett mondani az oktatandó anyagot. A tisztes képzés során nagy gondot fordítottak a parancsnokká való képzésre. Már az újoncképzés kezdetén úgy válogatták ki az állományt, hogy az a tisztes képzésen is részt vett. A parancsnok munkamódszereit raj és szakaszparancsnok-helyettesi szinten a kiképzés kezdetétől oktatták. Gyakorló rajparancsnok, szakaszparancsnok-helyettes, századügyeletes, felvezető, őrsparancsnokok, foglalkozásvezetők voltak. Az 1 km állandóvezetékes távbeszélővonal építését is meg kellett a tiszteshallgatóknak szervezni és az építést levezetni. Egy esetben Flajsz János

245 Ennek az elsajátításában Flajsz és Engel határőrök jeleskedtek, mert a kiképzési időn kívül ők rajzolták fel a központ elvi kapcsolási rajzát a tanteremben lévő táblára. Ezzel elősegítették a hallgatók oktatását, mivel nekik a központ elvi működését is el kellett sajátítaniuk.
Híradó Kiképző bázis története kézirat SZGY

határőrre esett a választás, Garai József százados a tisztesiskola parancsnok felügyelete alatt hajtotta végre normaidőre az építést. A szakasz és a rajparancsnokok nem szóltak bele a munka irányításába. Nem vezetékes centrikusságról volt itt szó, mert a vezetékeseknek az R-10 R 20 rádiót is meg kellett alaposan ismerni, tudni kellett vele összeköttetést létesíteni és távbeszélő üzemmódban forgalmazni. A géptávírásszoknak el kellett sajátítani a könnyűvezeték anyagismeretét, építését, az aggregátorok (SLB FESZ) kezelését is a szakkiképzési feladatok mellett. Vezetékepítési gyakorlatot gázálcban is végre kellett hajtani. A kiképzés végére 2 órát kellett gázálcban gyakorolni.

Harcászati és Harcászati-alaki foglalkozások egyes harcos, raj és szakasz szinten kerültek megtartására az Adyliget feletti Zsíros hegyen. Az állományt század kötelékben a századparancsnokok vezették ki a gyakorló térre, a foglalkozásokon a politikai helyettesek is jelen voltak. A foglalkozásokat jól elő kellett készíteni fontos feladat volt a harcserű viszonyoknak megfelelő terepkiválasztás is, az álcázás, a jó kilátás, kilövés. Pontosan meg kellett határozni a harcászati helyzetet, ki kellett jelölni a lőszerfelvevőket és segélyhelyeket, óvóhelyet is. A 3-4 órás harcászati foglalkozásokon minden egyes beosztottal megtanították a harcos kötelezettségeit a harcmezőn. A tüzelőállásokat (lövészeknél térdelő, álló lövészgödör, lövész és közlekedőárok) a harcászati foglalkozások alatt a katonák építették ki. Gyakoroltatni kellett a szennyezett terepszakaszon való mozgást, áthaladást természetes és mesterséges vegyvédelmi segédeszközök alkalmazásával.

A Híradó Tisztesiskola parancsnoka 1961 júniusában Síri György hőr. törzsőrmestert alhadnaggyá léptették elő, és a Zrínyi Akadémiára vezényelte.

1961. februárban személyzeti változások történtek a zászlóaljnál. Simon János őrnagy lett a zászlóalj parancsnoka, Nyíri Lajos hőr. százados a politikai helyettese. Blajer Ferenc hőr. főhadnagy a vezetékes század politikai helyettese őrsre került áthelyezésre. Molnár Árpád hőr. őrmester rádiósszakasz-parancsnok helyre lett beosztva. Tóth László hőr. főhadnagy lett a Tisztes Iskola rádiós század parancsnoka. Lucza István hőr. százados lett. 1961 szeptemberében. Dicsőő oklevelet kaptak a KISZ szervezet irányításában, segítségében és a határőrizetben végzett kiemelkedő munkáért Tóth Béla hőr. hadnagy, Kristyán Mihály hőr. hadnagy, Hegyi János hőr. hadnagy. 1961. október 5-től az újonc kiképzés időtartamára század parancsnok Garai József hőr. százados, Tamási József hőr. főhadnagy, Cs. Pató Miklós hőr. főhadnagy. Politikai-helyettes Kardos Márton hőr. százados, Havas Péter hőr. hadnagy, Gregor György hőr. főhadnagy. Szakaszparancsnokok: Tóth László hőr.

főhadnagy, Szenes Tibor hőr. főhadnagy, Hegyi János hőr. hadnagy, Kristyán Mihály hőr. hadnagy, Szabó István hőr. főhadnagy, Kovács József hőr. főhadnagy, Rózsa Gyula hőr. főhadnagy, Tóth Béla hőr. hadnagy, Gállfi István hőr. hadnagy, Tóth György hőr. hadnagy, Síri György hőr. hadnagy, Molnár Árpád fsz. hőr. őrmester, Pecze László fsz. hőr. őrmester. Század szolgálatvezetők. Sándor Mihály fsz. hőr. őrmester, Gulyás Mihály fsz. hőr. őrmester. Tiszti iskolára lettek vezényelve a tisztes iskola állományából 1961 szeptemberétől Kosztolányi Péter határőr, Bodócsi Mihály hőr. tizedes.

A közvetlen híradózáslóalj 1961. évi munkájáról szóló beszámoló jelentésből megtudjuk, hogy a politikai oktatás helyzetét jónak a határszolgálat kiképzést kiválónak a lökiképzést jónak és a szakmai munkát is jónak értékelte a Zászlóalj új parancsnoka. Fő feladat, hogy az kiképzett katonák a gyakorlatban tudják segíteni a határőrizeti munkát. 1961-ben két rendkívüli esemény történt: Milák Mihály hőr. főtörzsőrmester anyagi visszaélés miatt a felelősségre vonástól való félelmében öngyilkos lett. Lehel Sziggyel határőr pedig 140 db töltényt elvesztett az autóbuszban VÁP²⁴⁶ szolgálatba való menet alkalmával. 1961-ben összesen 137 fenyítés 1328 dicséret történt. Sajnálatos módon jellemző volt a túlzott italozás.²⁴⁷

1961 októberében bensőséges ünnepség keretében Abel László alezredes a BM Határőrség politikai csoportfőnöke jelenlétében ismertették a BM Határőrség Országos parancsnokának parancsát. Tóth László főhadnagy kiváló szakasza mellett, három hallgató: Kovács László tizedes, Láng Jenő örvezető és Nyemcsók Béla örvezető egyéni eredményével érte el a kiváló címet.²⁴⁸

1963 októberében ünnepélyes keretek között került sor a tanfolyam zárásakor az „Élenjáró alegység” címet elnyert szakaszok és a „Kiváló határőr” jelvényt szerzett tisztesek megjutalmazására. Az ünnepélyes parancskihirdetésre a laktanya alakuló-terén sorakoztak fel az új tisztesek. A BM Határőrség Országos Parancsnoksága és Pártbizottsága nevében Gém László hőr. őrnagy köszöntötte a kimagasló eredményt elért tiszteseket, és átadta az elismeréseket, a kiváló jelvényeket és a megkülönböztető ezüst csíkokat. Kimagaslóan szép eredményt ért el ebben az évben a közvetlen híradózáslóalj, mivel a tisztesiskola szakaszai közül csupán egy nem érte el a kiváló címet. A szocialista mozgalomba

246 VÁP: Városparancsnokság hivatalos rövidítéséből. A városparancsnokság alárendeltségében került végrehajtásra a Katonai Rendészeti feladat és ennek az egységnek volt a katonai szleng elnevezése a VÁP-os.

247 Beszámoló jelentés a BM Határőrség Híradó Zászlóalj 1961. évi munkájáról.

MOL HÖR BKI OPK XIX. B 10.0209/1961.

248 H. S. : Odaadó munkával – Elérték a kiváló címet *Hazáért*, XVI. .évf.. (1961) 41.sz. 8.p.

benevezett hallgatók fele érte el a kiváló szintet.²⁴⁹ Harmadszor 1969.-ben ért el kiváló címet az egység.²⁵⁰

1963. február 7-én a BM Határőrség Országos Parancsnokságának kis tanácstermében megtartott MSZMP Végrehajtó Bizottsági ülése tárgyalta a Híradó Zászlóalj helyzetéről szóló jelentést. A beszámoló jelentéséből megtudjuk, hogy feladatuknak tekintették a határőrzés híradásának zavartalan biztosítását. A határőrzés elősegítése érdekében javították a kiképzés irányítását, a gyakorlati életre készítették fel az állományt. A közvetlen híradózászlóalj összkiképzési eredménye 1962.-ben „Kiváló” volt. A fegyelmi helyzet terén szerény javulást tudtak elérni. Az MSZMP PB 1960. augusztus 9-i határozata nyomán az egyszemélyi parancsnoki rendszer erősítésével párhuzamosan a kollektíva véleményének felhasználásával minőségileg javították a munkát. A tapasztalatok elemzése, a kiképzési módszerek javítása következtében szakítottak a korábbi gyakorlattal, mely szerint huzamosabb ideig kint, táborszerű elhelyezésben folytattak rádiós kiképzést. Ezzel csökkentették a hivatásos állomány leterheltségét is. A beszámoló végén a Zászlóalj segítséget kért az Országos Parancsnokságtól munkájukhoz, lakásproblémáik megoldásához, a híradó tiszti utánpótlás biztosításához, valamint kérték a híradó tartalék részére szóló gyakorlatok tervezésébe a zászlóalj bevonását.²⁵¹

A hatvanas években határőr tisztek többször jártak a Szovjetunióban, és megtekintették az SZ-100 elektromos jelzőrendszert, melyet a műszaki zár alternatívájának tekintettek. Sőt ugyanebben az időben, 1964 júniusában, Adyligeten felépítették a kísérleti SZ-100 elektromos jelzőrendszert, amelyet a Határőrségi vezetők, nyugati kerületparancsnokok megtekintettek. (29. számú melléklet.) Az SZ-100-as elektromos jelzőrendszer kísérlete mellett 1964.-ben előtérbe került a H-63-as jelzőkészülék rendszeresítése is a Határőrségnél. A Haditechnikai Intézettől átvett néhány kísérleti példányt, ezt később kb. 10.000 db komplett H-63 megrendelése követte. Ezek üzembe helyezése és karban tartása is a közvetlen híradózászlóalj feladata volt. Mindezek már jelzik, hogy a brutális aknamezők napjai meg voltak számlálva. Csak egy fontos, határozott döntésre volt szükség, amely kezdeményezi a felszedést. A javaslat az új rendszer bevezetésére 1964. december 12-én készült el és került felterjesztésre a Belügyminisztériumba. A felterjesztés szerint 8 nyugati határőr őrsön tervezték megépíteni az SZ-100-as rendszert. A javaslat

249 PAPP András: A kiválóak jutalma *Hazáért*, XVIII. évf.. (1963) 41.sz. 5-6.p

250 H TÓTH József :A plusz ami nélkülözhetetlen *Hazáért*, XXIV. évf. (1969) 7.sz. 5.p.

251 Jelentés a BM Határőrség Híradó Zászlóalj helyzetéről. MOL MSZMP KV és MSZMP KB AO 288.f. 30/1963.3.öe.

valóra váltása már az 1965. év egyik fő feladata lett. A Politikai Bizottság 1965. május 11-i ülésén határoztak az aknamező felszedéséről és az SZ-100-as elektromos jelzőrendszer megépítéséről. A Politikai Bizottság ülésére készült anyagban részletesen ismertették a műszaki technikai eszközt: „Az SZ-100-as műszaki jelzőtechnika a Szovjetunióban és Csehszlovákiában alkalmazásban lévő gyengeáramú rendszer, amely a terepviszonyoktól függően 500-1500 méter távolságra épül fel az államhatártól. A jelzőrendszer a határon minden mozgást időben jelez, és a határ lezárása gyorsan és eredményesen biztosítható. Bevezetésével élő erőket megtakarítani nem tudunk, költségkihatása megegyezik a jelenlegi aknamező költségkihatásával. A jelzőrendszer és a határvonal közötti területen dolgozó személyek biztosítása azonban nehezebbé válik” Az újonnan bevezetésre kerülő határőrizeti eszköz, az SZ-100-as gyakorlati kivitelezésére 1965. július 10-én adták ki az utasítást, melynek első legfontosabb feladata a nyomvonal kitűzése volt, melyet követett a terepen kitűzött nyomvonal térképi rögzítése, valamint az építéshez szükséges terület kisajátítása, nyomvonal kialakítása, tereprendeze, SZ-100-hoz szükséges anyagok előkészítése. Sor került az építő állomány összevonására, az akkor még fennálló drótkadály lebontására, az aknamező felszámolására, a műszaki, híradós feladatok végrehajtására. Az EJR telepítését nagy érdeklődés fogadta. Erről tanúskodik az 1965. augusztus 30-án kelt hangulatjelentés is. Már az első időszakban több elfogásra került sor az EJR segítségével. A lakosságot is nagyon érdekelte az SZ-100-as, több helyen azt hitték, hogy magasfeszültség van a vezetékekben. Az SZ-100-as építése és közben az aknamező felszedése hihetetlen nagy kihívás volt mind a műszaki munkákat végző állomány, mind a népgazdaság teherbíró képessége szempontjából.²⁵² Ennek az új rendszernek a felügyelete, karbantartása, oktatása is a Zászlóalj feladata lett. A megépített jelzőrendszer a kiképzési feladatok mellett a laktanya őrzését is szolgálta.

1964 júliusában Simon István hőr. őrnagyot kinevezték a BM Határőrség Országos Parancsnokság Híradó osztályának vezetőjévé. A közvetlen híradózászlóalj parancsnoka ideiglenesen Papp András hőr. őrnagy, októbertől Ludvig István hőr. őrnagy lett. Az 1964/65-ös újonckiképzés idejére a kiképző keretbe lettek vezényelve század parancsnoknak Tamási József hőr. százados, politikai helyettese Szabó Gyula hőr. százados. Szakaszparancsnokok: Kovács József hőr. százados vezetékes, Flaisz János hőr. szakaszvezető vezetékes, Tóth György hőr. főhadnagy rádiós, Simon László hőr.

²⁵² SALLAI: *Egy idejét múlt korszak lenyomata. A vasfüggöny története.* op. cit. 46-52.p.,

szakaszvezető rádiós, Molnár Árpád hőr. alhadnagy rádiós, Bodócsi Mihály hőr. hadnagy rádiós.

1965-től volt az alakulatnál hadtáp kiképzés is egy században szervezve, a század parancsnok Kács János hőr. százados volt. Két és fél hónapos műszerészképző tanfolyamot szerveztek a kisegítő hírközpont műszerész képzés keretében.

Komoly kulturális és társadalmi élt folyt, együttműködésben az MSZMP II. kerületi bizottságával és az úttörőcsapatokkal.

1967-es Országgyűlési képviselő és tanácsstag választások alkalmából a Zászlóaljat készenlétbe helyezték, megerősített szolgálat került elrendelésre az esetleges rendzavarások megakadályozására. Fokozott figyelmet fordítottak a nyugati, diplomáciai rendszámú gépkocsik ellenőrzésére, a fegyver, lőszer, robbanó anyagok fokozottabb őrzése, a másoló sokszorosító eszközök munkaidő utáni elzárására.²⁵³ A felderítés adatai szerint támadás volt várható a Közvetlen Zászlóalj állandó elhelyezési körletében. Ennek következtében a Közvetlen Zászlóalj teljes személyi állománya részére harckészültségi riadó végrehajtása került elrendelésre.²⁵⁴

1967-ben Papp András őrnagy lett a zászlóalj parancsnoka.²⁵⁵

A Közvetlen Zászlóalj szervezetileg állt:

- Zászlóalj parancsnokságból: Zászlóalj parancsnok Papp András őrnagy, közvetlen beosztottai Kakó János alezredes, Személyzeti és Szervezési főelőadó és az ügykezelő.
- Párt és KISZ bizottságból: Párt Csúcstítkárr Domos Sándor alezredes, KISZ bizottsági titkár Hegyi János hadnagy és a nyilvántartó.
- Zászlóalj törzs: Törzsfőnök Garai József alezredes, T ügykezelő²⁵⁶, Gyors és gépiró.
 - Kiképzési csoport Csoportvezető, törzsfőnök helyettes Ocskó Ferenc őrnagy, Tervezési főelőadó Cs. Pató Miklós őrnagy, Híradó Kiképzési előadó Kristián Mihály százados. Vegyvédelmi kiképzési előadó, Technika előadó, Testnevelési előadó, Híradó anyag kezelő.

253 BM Határőrség Híradó Zászlóalj parancsnokának 01. számú parancsa 1967. II. 6.

MOL HÖR BKI OPK XIX. B 10.97.

254 BM Határőrség Országos Parancsnokság Közvetlen Zászlóalj parancsnokának 01. számú parancsa 1968. VII. 18. MOL HÖR BKI OPK XIX. B 10.101.

255 Jegyzőkönyv a BM Határőrség Híradó Zászlóalj parancsnoki átadás átvételéről 1967.

MOL HÖR BKI OPK XIX. B 10.94.

256 T ügykezelő: Titkos ügykezelő, aki az alakulat nyílt és titkos ügyviteli feladatit látta el.

- Politikai alosztály: Alosztályvezető Mezei György alezredes, főelőadó, előadó, nyilvántartó, gyors és gépíró.
- Pénzügyi és anyagi főnökség: Pénzügyi anyagi főnök Szarka József alezredes, ügykezelő.
 - Pénzügyi alosztály: alosztályvezető Tóth László százados, pénztáros, könyvelő.
 - Anyagi alosztály: alosztályvezető: Papp Miklós őrnagy, beszerző, élelmezési szolgálatvezető, élelmezési nyilvántartó, főszakács, ruházati szolgálatvezető, ruházati tiszthelyettes, épület elhelyezési szolgálatvezető, épület kezelő tiszthelyettes, nyilvántartó, irodaszer anyagi előadó, két raktárkezelő.
 - Technikai alosztály: alosztályvezető Kiss József őrnagy, fegyvermester, gépjármű szolgálatvezető, gépjármű műmester, gépjármű indító, vegyvédelmi műmester, nyilvántartó, 2 raktárkezelő.
 - Szállító szakasz: parancsnok Keresztesi László hadnagy, helyettese Polyák Tibor törzsőrmester.
 - Egészségügyi szolgálat: vezető orvos, egészségügyi-anyagi tiszthelyettes
- „Egerváry László” Híradó Tisztesiskola. Iskola parancsnok Siry György főhadnagy, politikai helyettes Szabó Gyula őrnagy, technikai előadó, parancsnok helyettes Kozári József főhadnagy, szolgálatvezető, rádiós szakasz parancsnok, géptávíráshoz szakasz parancsnok, három vezetékes szakasz parancsnok.
- Híradó központ század: parancsnok Szemes Tibor őrnagy, politikai-helyettes Deák Gyula főhadnagy, szolgálatvezető, szolgálati szakasz parancsnok.
 - Központ kezelő: váltás parancsnok
 - Rádió adó-vevő kezelő: két váltás parancsnok.
 - Géptávíró kezelő: váltás parancsnok, műszerész szakasz parancsnok.
- Híradó tartalék század: parancsnok, politikai helyettes, szolgálatvezető.
 - Rádiós részleg: részlegparancsnok.
 - „Szeged” típusú nehéz rádió állomás: négy állomás parancsnok.
 - Kiképzési célra: állomás parancsnok.

- „Keszthely” típusú nehéz rádióállomás: négy állomásparancsnok négy helyettes;
- Adóállomás kiképzési célra: állomásparancsnok;
- Vevőállomás kiképzési célra: állomásparancsnok;
- Építő és technikai részleg: részlegparancsnok, vezetékes műszerész.
- Kommendánsszázad: századparancsnok Kőhegyi András őrnagy, Szűcs István százados politikai helyettes, szolgálatvezető, három eligazító tiszthelyettes, gépjárműszakasz-parancsnok három, ebből egy a BM Akadémián. ÁBV szakaszparancsnok és helyettes;
- Központi híradóműhely: parancsnok Takács Rezső őrnagy, részlegvezető hat technikustiszt, két antennaszerelő.
- Híradó-anyagraktár: raktárparancsnok Magyar József alezredes, nyilvántartó, két raktárkezelő.²⁵⁷

A közvetlen híradózászlóalj a határőrség szervezetén belül az ötvenes években kis létszámú alakulatnak számított. A kiképzés ideje alatt 300-400 fő között mozgott a létszáma, majd ez a 60-as évek közepétől megnövekedett, a kommendánsszázaddal, a rádiós-, géptávírási-tanfolyamszázaddal.

1968-ban a közvetlen híradózászlóalj létszáma 434 fő volt. (30. számú melléklet) Ebből hivatásos állományú 117 fő az alábbi megoszlásban: tiszt 55 fő hivatásos tiszthelyettes 52 fő, irodai állomány 9 fő.

A sorállomány létszáma 318 fő volt, ebből tiszt 58, fő határőr 260 fő.

A közvetlen híradózászlóalj 1970. évi rendszeres gazdasági és pénzügyi revíziójáról szóló jelentés megállapította, hogy a személyi állomány tekintetében nagy volt a fluktuáció. Az új beosztásba kerülő emberek betanítása sok időt vesz igénybe, azok munkavégzése a kezdeti időszakban alacsony szintű. A pénzügyi anyagi főnökség állományának egészségügyi helyzete nagyon rossz. Az éves betegszabadságok három ember egész éves munkáját fedik le.

A Műszaki Zászlóalj és a Díszzászlóalj felállítása, a Zászlóalj ellátásának megszervezése, biztosítása, az Országos Parancsnokság ellátásában és kiszolgálásában jelentkező, sokszor

257 BM Határőrség Közvetlen Zászlóalj Állománytáblája MOL XIX B 10 100 0014/68

soron kívüli – előre nem látható – igények teljesítése nehéz helyzet elé állította a zászlóalj vezetését.

Az erkölcsi fegyelmi helyzet terén komoly megingást jelentett Kiss József hőr. őrnagy technikai alosztályvezető sikkasztási ügye, akit ezért a katonai bíróság lefokozásra és állásvesztésre ítélt. Ebben az eljárásban a Katonai bíróság Suky Zoltán hőr. százados ügyét parancsnoki hatáskörbe utalta, akit 10 nap laktanyafogságra büntetett a parancsnok, valamint további 3 személy ellen hoztak fegyelmi intézkedést.

Az ellenőrzés komoly hibaként rótta fel, hogy az anyagi és pénzelszámolásra, a bizonylati fegyelemre kevés gondot fordít az állomány. Az ellenőrzések elmaradása, nem megfelelő végrehajtása a hibák, hiányosságok fő oka, melynek javítására szólították fel a zászlóalj vezetését.

A zászlóalj és a századok raktár helyiségei kicsik és zsúfoltak, ami további problémákhoz vezet.

A zászlóalj 49 darab különböző gépjárművel, 5 darab 251 köbcentis motorkerékpárral és 10 darab kerékpárral rendelkezett, ehhez jött még a Műszaki zászlóalj 21 darab különféle járműve.

Az ellenőrzés következtetés rovatában megállapítja, hogy a pénzügyi anyagi szakterület az alapvető követelményeknek eleget tett, fokozni kell az irányító és ellenőrző tevékenységet, valamint a feladat meghatározások során nagyobb figyelmet kell fordítani a lehetőségekre és a teljesítő képességre.²⁵⁸

A jelentés készítője Papdi Illés hőr. ezredes az Országos Parancsnokság Ellenőrzési Osztályának vezetője.

Az új gazdasági mechanizmus bevezetése után rendkívül felgyorsultak a beruházások, az építőipari vállalatok sok esetben olyan kényszerhelyzet elé lettek állítva, amely meghaladta kapacitásukat, munkaerő lehetőségüket. Ebben a munkaerő hiányos időben döntött úgy a párt- és állami vezetés, hogy a honvédelmi és belügyi beruházások, valamint a népgazdaság számára kiemelt beruházások végrehajtásához katonai munkaerőt kell biztosítani.

258 Jegyzőkönyv a BM Határőrség Országos Parancsnokság Közvetlen Zászlóaljának 1970. évi rendszeres pénzügyi és gazdasági revíziójáról.
MOL HÖR BKI OPK XIX. B 10.44.44.

A HM és BM kötelékében megalakultak az új kiképzési rendszerű műszaki egységek. HB kiadta a 4/207/1969-es számú határozatát, és a Belügyminiszter 020/1969. számú parancsát. Ezek a parancsok 400 főben és a határőrség szervezetében rendelte el 1970. január 10-i hatállyal a Műszaki zászlóalj felállítását.

III. 4.7. Díszszemlék

Az 1848-as forradalom centenáriuma alkalmából 1948. szeptember 29-e kapcsán honvédhetet rendeztek. Ez volt a néphadsereg első nagyszabású nyilvános demonstrációja. Az 1949-es május 1-jei díszszemle a Hősök terén került megrendezésre. A határőrség egy géppisztolyos és nyolc puskás századból álló egysége a Szépművészeti Múzeum előtt került felállításra. A díszmenetet századkötelékben kilences sorokban hajtották végre.

1953-tól a felvonulási tér dísztribünje előtt zászlóalj kötelékben 18-as sorokban történt a díszmenet.

1949-től – 1957 kivételével – 1965-ig évente tartottak díszszemléket április 4.-én..²⁵⁹

Központi fekvése miatt az adyligeti zászlóalj adott helyett a határőrség díszelgő egységének a felkészülés és a díszelgés ideje alatt. Ez nagy megtiszteltetést és nagy nehézséget jelentett a Zászlóalj számára.

1958. április 4-én, a díszszemlén egy két zászlóaljba szervezett határőr díszezred vett részt. A díszezredbe a Híradó Tisztesiskola állományából is be lett osztva, aki oda megfelelt. A díszezred parancsnoka Mézes György hőr. őrnagy. politikai helyettese Matók Béla hőr. százados volt.²⁶⁰ Az egyik díszszázad parancsnoka Mónus József hőr. főhadnagy Híradó Tisztesiskola parancsnoka volt, aki április 4-i hatállyal léptettek elő századossá.

Szolgálatvezetők voltak: Első zászlóaljnál: Gulyás Mihály hőr. őrmester, a második zászlóaljnál Sándor Mihály hőr. törzsőrmester, aki közben megbetegedett és kórházba került, ezért a közvetlen híradózászlóalj parancsnoka a díszelgés idejére Kristyán Mihály hőr. törzsőrmestert bízta meg a szolgálatvezetői teendők ellátásával.

A sorállomány öltözete: tányérsapka, posztóruha, zöld ing, durábelbőr bakancs, a zubbonyon zöldszínű sárgaszínű, fehér kesztyű. Fegyverzete karabély.

²⁵⁹ ERDÉLYI József: Határőrök a díszszemlén *Határőr*, XL.évf. (1985) 10.sz. 6.p. . HU-ISSN 1217-6427
²⁶⁰ Sz.K.: Erőnkét tükrözi a díszszemle *Határőr*, XIII.évf. (1958) 21.sz. 8-9.p.

Hivatásos állomány öltözete: tányérsapka, fehér ing, nyakkendő, fésűs csizmanadrág, fésűs zakó, lógó kitüntetéssel, bokszcsizma, díszöv, barna kesztyű. Fegyverzetet: Kossuth kard.

Az első helyet a határőrség díszezrede nyerte el a szemlén. Az ünnepi ebéden, Adyligeten, amelyen Marosán György is részt vett, a tisztek pénzjutalomban, a sorállomány dicséretben és jutalomszabadságban részesült, a szolgálatvezetők dicséretet kaptak.

1959-ben egy díszzászlóalj vett részt a díszszemlén. A díszelgők kiszolgálását a közvetlen híradózászlóalj végezte. Nem kis feladatot jelentett számára az elhelyezés biztosítása és az állomány ellátása.²⁶¹

1965-től öt évenként került megrendezésre a díszszemle, az akkori hatalom által állami ünnepnek nyilvánított, legitimitást képző „felszabadulás” kerek évfordulóihoz igazítottan. Az elhelyezés, az ellátás továbbra is Adyligeten történt.

A díszszemle után a díszszemle miatt elmaradt kiképzést rövidített óraszámban kellett bepótolni.

261 Híradó Kiképző bázis története kézirat SZGY

IV. A Határőrezred

A Határőrezred történetét az ezredparancsnokok személyéhez kötve szakaszolom és így mutatom be. Személyük megkerülhetetlen korszakhatárt jelentett az alakulat életében, fejlődésében.

IV.1. Papdi Illés határőr ezredes parancsnoksága alatt

Az MSZMP KB 1969. november 28-ai ülése és annak állásfoglalásai szerint a rendvédelmi szervezet és a munka átszervezését és csökkentését határozta el, döntött a karhatalmi feladatok ellátásának, szervezeti formájának felülvizsgálatára.²⁶² A belügyminisztérium vezetése az átszervezéssel kapcsolatosan „összbelügyi” téma prioritásokat határozott el a BM országos méretű szervezetrendszerének és létszámának újragondolásához. Mindenkor alapelvnek tekintették az állami és közigazgatási tagozódáshoz igazodást. A másik legfontosabb alapelvnek pedig azt tekintették, hogy a pénzügyi–dologi ellátottság a gazdaság teherbíró képességével álljon összhangban.²⁶³

Az átszervezéssel kapcsolatos politikai döntést azonban az MSZMP KB Politikai Bizottsága 1970. februári határozata mondta ki, és a végrehajtás felelőséül a belügyminisztert, Benkei Andrást, mint a Politikai Bizottság tagját jelölték ki. Ennek végrehajtására a BM Mozgósítási és Szervezési Csoportfőnökség elkészítette az 1971. évi középtávú szervezési koncepciót. Ebben szervezési célként határozták meg a belügyi feladatokhoz jobban igazodó szervezet kialakítását, a tervszerűség és a folyamatosság biztosítását, a szervezési szükségletek meghatározását, egyúttal felkészültek 1991-ig a közép- és hosszútávú, valamint a prognosztikus szervezés bevezetésére.

A Belügyminiszter az 1971. július 1-jei – átszervezési – intézkedése prioritásaihoz a belügyi szervek, testületek vezetőitől óriási tömegű szervezési javaslat érkezett.

A politikai döntést követően a belügyminiszter parancsával módosította a belügyminisztérium szervezetét és szolgálati tagozódását.²⁶⁴ Jelentősen módosították a belügyi szervek közvetlen struktúráját. Az 1971-es átszervezéssel országosan

262 BAJKÁN Mihály: Részletek a BM és szerveinek történetéből. BM KI 54-14/29-1983.

263 BAJKÁN

264 08/1970.BM.pcs..

csökkentették az alosztályok számát 184-gyel, a csoportok számát 241-gyel, a karhatalmi századok számát 36-tal, a rendőrőrsök számát 42-vel, megszüntették a karhatalom 2 ezredét, 6 önálló zászlóalját és 3 kötelékben, működő zászlóalját.

Ezzel egy időben a korszak egyik legfontosabb, a belső biztonsággal kapcsolatos döntése volt a Honvédelmi Bizottság 1971. évi határozatának megjelenése, amely 1-es számú mellékletében elrendelte a BM Karhatalom megszüntetését és a Készenléti Rendőri Ezred létrehozását. A karhatalmi feladatok végrehajtását valamennyi fegyveres erő- és testület, valamint paramilitáris szervezet közös feladatává tette, amelyet rendőrségi alárendeltségben, úgymond utalt erőként kellett később is teljesíteni.²⁶⁵ (31. számú melléklet)

A karhatalmi feladatok részletes meghatározását valósította meg az 1972. évi BM-HM-MOP közös parancs, amely meghatározta és részletezte a karhatalmi és fegyveres biztosítási feladatokat és az együttműködés rendjét, részletesen meghatározva karhatalmi feladat jelentkezése, bekövetkezése esetére a fegyveres erők és testületek teendőit.²⁶⁶

A közös parancs tételesen felsorolta: a karhatalmi feladatként a Magyar Népköztársaság társadalmi rendjének megdöntésére irányuló belső ellenséges tevékenység elfojtását, az ország közbiztonságát, törvényes rendjét közvetlenül veszélyeztető nyílt, tömegjellegű tevékenység felszámolását, súlyosabb elemi csapások, tömegszerencsétlenségek bekövetkezése esetén a rend helyreállítását. Fegyveres feladatként határozta meg a párt- és állami (védett) vezetők utazásainak, a politikai, sport és kulturális rendezvényeknek, a magyar és szövetséges csapatok manővereinek biztosítását, amely egyúttal közúti, vasúti, vízi- és légi biztosítást is jelentett, továbbá az ellenséges csapás által veszélyeztetett terület kiürítését, valamint az esetenként elrendelt országos és jelentős helyi feladatok biztosítását.

A gyakorlatban azonban a mozgósítási időszak karhatalmi feladatai között kiemelt helyet kaptak a mozgósítás rendőri biztosításával kapcsolatos feladatok, a hátországvédelmi feladatok rendőri biztosításával összefüggő feladatok, valamint az ellenséges felderítő- és diverziós csoportok elleni harc megszervezése és kivitelezése.

Mindezek együttesen jelentették a Belügyminisztérium szervezetének és tevékenységének a jelentős módosítását a 70-es évek elejére. Megállapítható volt, hogy a belügyi szervezet

265 2/221/1971.HB.hat.

266 001/1972.BM-HM-MOP.pcs.

és feladatok tükrözték és igazodtak a politikai helyzethez, takarékosabb lett a működés és javult a létszámgazdálkodás helyzete.²⁶⁷

Ezért a BM átszervezésének keretében 1971. július 1-jén megalakult a Határőrezred. A határőrség szervezetén belül a kerületparancsnokságokkal megegyező besorolású magasabbegységként. A meglévő feladatok mellett az átszervezés eredményeként az Ezred alárendeltségébe került a műszaki zászlóalj. A BM Karhatalom őrzési felelőssége 1971. augusztus 21-én 24. órakor megszűnt. Az állambiztonságilag különösen fontos objektumok őrzését a Belügyminiszter 09/1971. számú parancsával a BM Határőrség, ezen belül a Határőrezred vette át.

Az őrzést ebben az időszakban az ezredparancsnokság közvetlen alárendeltségében tartozó 1. és 2. őrségi század vette át. Őrzési feladatokat látott el a Kommendáns század is.²⁶⁸ Szintén ekkor került a Határőrség Zenekara az Ezred alárendeltségébe.

A Határőrezred feladata volt biztosítani a BM Határőrség Országos Parancsnoksága részére a kerületek és a Határőrezred felé, valamint az együttműködő szervekkel különböző híreszközökön a folyamatos összeköttetést, rejtett vezetést. Biztonságosan ellátni a kijelölt objektumok őrzését és védelmét, együttműködve az objektumok parancsnokaival. Biztosítani az állandó harcászaltság követelményeinek teljesítését, az országos parancsnokság és a Belügyminisztérium magasabb készségszintbe helyezésének feltételeit a vonatkozó tervek alapján. Együttműködési terveknek megfelelően részletezni a csapaterővel megoldandó karhatalmi és fegyveres biztosítási feladatokban. Folyamatosan végrehajtani a határőrség sor híradó állományának alap-, szak, és tisztess kiképzését, az ezred személyi állományának politikai oktatását, nevelését, katonai és szakkiképzését. Biztosítani a BM szervekhez az előjárói utasításokban meghatározott vezényelt sorállományt, megszervezni politikai oktatását nevelését, katonai és szakkiképzését. Az új kiképzési rendszerű műszaki zászlóalj erőivel a tervek szerint folyamatosan végezni az építőipari /vállalati/ munkát. Folyamatosan biztosítani az Országos Parancsnokság anyagi, technikai ellátását. Végezni a Híradó osztály szakfelügyeletével a híradó eszközök és berendezések javítását, karbantartását, a híradó anyagok elosztását, tárolását, nyilvántartását.²⁶⁹

²⁶⁷ FORRÓ: 41-43.p.

²⁶⁸ CSONKAI: 5.p.

²⁶⁹ A BM Határőr Ezred ügyrendje 1976. MOL HÖR BKI OPK XIX. B 10.

Az új feladatokat az MSZMP XI. kongresszusa, a KB 1969. novemberi határozatának megfelelően hatékonyabbá, korszerűbbé tette a vezetést. A vezetői tevékenység teljes folyamatában, minden szinten biztosította a központi akarat érvényesülését, a vezetés egységét, döntések előkészítésénél a demokratizmust. Negyedévenként munkaértekezleteken megtárgyalták a fontosabb munkaterületekről készített jelentéseket, meghatározták a következő időszak feladatait, fokozták az ellenőrzési tevékenységet.

A szervezeti változások kapcsán javítani kellett az elhelyezési körülményeket, ezért épültek fel a barakk épületek a műszaki zászlóalj elhelyezésére. Megépült az új hírműhely és garázs épülete. Műszaki zászlóalj szétagoltan volt elhelyezve a laktanyában és a palotai temető melletti munkásszálláson.

Az Ezred látta el a Határország budapesti bevonultatási feladatit a GANZ MÁVAG kultúrtermében gyülekeztek és a szétosztás után innen indultak az ország majd minden pontjára a fiatalok.²⁷⁰

A határorségnél folyó szakkiképzés rendszerében fontos helyet foglalt el a híradókatonák felkészítése a speciális feladatok elvégzésére. A korszerű híradás, különösen annak egyes ágai a rádió- és reléállomások kezelői csak megfelelő alapképzettség után volt elsajátítható. A határország híradó állományának magas szintű kiképzése mellett nagy figyelmet kellett fordítani a sorozásra és a megfelelő előképzettséggel rendelkező fiatal katonák kiválogatására. Ebben nyújtott segítséget az MHSZ szervezetek megfelelő katonai előképző munkája. Annyi híradó előképzettségű fiataalt nem kaphatott a határország amennyire szüksége lett volna.²⁷¹ A BM Építési Osztályának igénye alapján folyamatosan biztosítani kellett a műszaki zászlóalj építési feladatainak végrehajtásához a szükséges szakemberszükségletet.²⁷²

A határországhez bevonultatott fiatalok kiválasztása többszörös szűrőn keresztül történt, ahol fontos szempont volt a megbízhatóság, a külföldi kapcsolatok hiánya.

Az alakulat életében a bevonultatás, az alapkiképzést lezáró ünnepélyes eskütétel és a szakkiképzés biztosította az állandóságot, kiszámíthatóságot.

Az Országos Parancsnokság tervezett és váratlan ellenőrzésekkel felügyelte, segítette az Ezred munkáját.

270 HALÁSZ Kálmán: Új határőrök jöttek *Hazáért*, XXIX.évf. (1974) 49.sz. 2.p. HU-ISSN 0201-0615

271 Idem. : Az OHM törvény ismerete előny *Hazáért*, XXX.évf. (1975) 5.sz. 5.p. HU-ISSN 0201-0615

272 Munkaterv a BM Határőr Ezred parancsnoksága részére 1976. II. 1. – 1977. I. 31.
MOL HÖR BKI OPK XIX. B 10.707.

1972. január 15-én felterjesztésre került az ezred előző félévi belső ellenőrzéseiről szóló jelentés. Az átszervezés következtében az alakulat létszáma lényegesen megnövekedett, olyan bonyolult rendkívüli feladatok jelentkeztek, amelyek ellátása más feladatok rovására történhetett meg. Nagyarányú anyag- és embermozgatással járt, ami az átszervezés után jelentkezett és mind az 5 közvetlen századot érintette. Az 1971. évi jóváhagyott költségvetés nem biztosította az átszervezés folytán megnövekedett szükségleteket, annak módosítását követően elégnak bizonyult. A sertéstartás és a kertgazdálkodás elősegítette az élelmezés színvonalának javítását. Az ebből származó tiszta haszon lehetővé tette a sorállomány élelmezési normájának 48 fillérrel történő emelését. A sorállomány ruházati színvonala a 70 M ruházat biztosításával nagymértékben javult. Az ezrednek az elhelyezés területén voltak a legalapvetőbb problémái, amelyek elsősorban annak következményei, hogy a létszámnövekedésével arányosan nem növekedett az alakulat hálókörzeteinek, raktárhelyiségeinek száma. Alapvető problémaként jelentkezett és sürgős megoldásra vár a szennyvíz derítése, a csatornahálózat és a vízhálózat bővítése, valamint a villany hálózat bővítése és korszerűsítése. Ezek a munkák 1972—73. évben realizálódtak.

A BM Építési Osztálya által irányított beruházás és generál felújítás munkákban az ezred is részt vett az erre a célra létrehozott 30 fős brigádjával.

A tervek 1970-ben és 1974-ben készültek a következő épületek megépítésére: Új Híradó Műhely, szennyvíz átemelő szivattyútelep, garázs és telephely, út és csatorna burgonya és zöldségtároló. Felújításra került a régi tantermi épület és új rész került hozzáépítésére a porta épületkorszerűsítésre került és felújításra a legénységi épület. Korszerűsítésre került a kazánház és a központi fűtés is.²⁷³

1972. október 4 én 17.00 óra és 22.00 óra között a Határőrség Országos Parancsnoksága váratlan ellenőrzésen vizsgálta a Határőrezred általános katonai rendjét, az egységek 24 órás szolgálatát, a harckészültség egyes elemeit és tényezőit, a gépjármű technika ügyeleti szolgálatát, a telephely rendjét valamint az objektumok őrzését. A Határőrezred általános katonai rendje, szabályzat szerinti élete az ezredparancsnok részéről megfelelően szabályozott volt. Az egész napi élet a szolgálati, kiképzési feladatok teljesítését és a gazdasági munkák végzését az egységparancsnok napirendben és napiparancsban határozta meg.

273 A terveket az UVATERV által foglalkoztatott építésze készítették LLTNK ÁTV.526.

Az ellenőrzés az alábbiakat állapította meg. A körletek, mellékhelyiségek állapota több helyen kifogásolható volt. A tisztesek szolgálati tevékenység végrehajtása közben tegeződtek, a gépjármű telephely rendje nem felelt meg az elvárásoknak, nem tartották be a tűzbiztonsági rendszabályok. Az őrségi és karhatalmi löszert a századoknál nem megengedett módon tárolták, a fegyverállványokról hiányoztak a névtáblák, és az állványon elhelyezett fegyverek fajtáit és darabszámát feltüntető táblák. Kimaradások és eltávozások engedélyezése a szabályzattól eltért. A hivatásos állomány és a belszolgálat igénytelensége miatt a katonák öltözete hiányos, vegyes, néhány katona hajzata nagy. Az étkezdének, konyhának és mellékhelyiségeinek rendje erősen kifogásolható. A következő napi ebédhez előkészített húst a feldolgozó helyiségben fedetlenül, kiterítve tárolták. Az ezredügyeletes tiszt szolgálatát megfelelően látta el. A kimenőn, kimaradáson, eltávozáson, szabadságon lévők száma nem haladta meg az előírt harckészültségi százalékot. A kiértéslési rendszert megszervezték, ellenben az alegység ügyeletesek és a naposok ténykedése sok esetben nem volt előírás szerű. A századügyeleteseknél lévő okmányok kulturálatlanok, vezetésük pontatlan és hiányos. nincsenek nyilvántartásba véve. A Határőrezred elhelyezési körletén kívül lévő objektumőrző alegységek elhelyezése megfelelő a helyiségek tiszták. Az 1. őrségi századnál az állománytáblán felül 26 fő tisztes teljesített őrségi szolgálatot, akik sérelmezték ezt, ugyanakkor 1 fő tiszt és 8 fő sorállományú hiányzott. A Határőrezred ritmikus, szervezett életét zavarta, hogy a 24 órás szolgálat váltása az ezreden belül nem volt egységes. Az őrségek egy része reggel, más rész este váltott. A laktanyaőrség váltása a Helyőrségi és Őrszolgálati Szabályzattól eltérően 18 órakor ősszel és télen sötét időben került végrehajtásra. A gépjármű telephely ügyelet és indító szolgálat ezredparancsnoki parancs szabályozta, amit nem tartunk be. A telephely ügyeletes nem ellenőrizte a visszaérkező gépkocsit, a gépkocsivezetőt nem számoltatta be. A helyiségek piszkosak. Az indítónapló vezetése kulturálatlan és szabálytalan. Az ezred harckészültsége üzemanyag ellátás szempontjából —benzintároló tér hiánya miatt— nem volt megfelelő. A visszaérkező gépjárművek üzemanyag kiszolgálása 22.00 óráig volt csak megoldott. A telephelyen lévő gépjárművek őrzése nem volt biztonságos. A telephely körülkerítése nem megfelelő.

Az ellenőrzés a bel- és őrszolgálatban lévő sorállomány hangulatát, felkészültségét megfelelőnek értékelte, ellenben hibaként jelezte, hogy a hivatásos állomány követelménytámasztása nem egységes és folyamatos. Az eligazítások hiányosak, az ellenőrzések és elszámoltatások nem kielégítőek voltak.

A váratlan ellenőrzés sok fogyatékoságot, szabályzattól eltérő rendellenességet hozott felszínre, melyek azt mutatták, hogy az ezredparancsnokság szervei nem fordítottak kellő figyelmet a kiadott normák maradéktalan teljesülésére. Ehhez az is hozzájárult, hogy az ezred parancsnoka, majd a törzsfőnöke esett ki hosszabb időre a szolgálatból, továbbá az, hogy 4 tiszti, 1 törzsszázlósi, 18 tiszthelyettesi hely nem volt betöltve. Az őrzés eredményességét csökkentette a szolgálati okmányok pontatlansága.²⁷⁴

Intézkedések történtek az ellenőrzés által feltárt hiányosságok megszüntetésére. A parancsnoki és teljes hivatásos állomány előtt a szinteknek megfelelően értékelésre kerültek az ellenőrzés tapasztalatai és részükre a hibák megszüntetésére a feladatokat meghatározták. Az objektumok őrzési rendszert az Országos Parancsnoksággal közösen felülvizsgálták, az átdolgozott őrségleírások jóváhagyásra kerültek, az őrség okmányai ez alapján dolgozták ki. Az őr- és belszolgálat eligazítása és váltása valamennyi alegységnél egységesen 8.00 kor történt. A szolgálat ellátásához szükséges okmányok valamennyi alegység részére meghatározásra, elkészítésre kerültek. Intézkedés született a fegyvertámlák biztonságos zárására, megfelelő táblákkal és feliratokkal való ellátására, a tartalék lőszer biztonságos, szabályszerű kezelésére. A telephelyen feltárt hiányosságok felszámolására. A sorállomány laktanyán belüli és kimenő öltözete napiparancsban került szabályozásra. Az étkeзде, konyha és mellékhelyiségei karbantartása megtörtént. Szabályozásra és folyamatos ellenőrzésre került az élelmiszerek feldolgozása. Intézkedés történt az őr alegységek étkezésének megfelelő módon történő biztosítására.²⁷⁵

A rendkívüli események megelőzésére, a balesetek elkerülésére, a szabályzat szerinti élet, a szigorú katonai rend fenntartása és további szilárdítása érdekében napi parancsban került meghatározásra a fegyverek tárolásának, az események jelentésének a laktanyába való be- és kiléptetésnek, a látogatók fogadásának a kulcsdobozok kezelésének a gépkocsik igénybevételének rendje. A titoktartás, levélváltás szabályozása a sorállomány öltözetének szabályozása. A balesetek megelőzése érdekében „Biztonsági megbízottak”, „Biztonsági szakfelelősök” kerültek kijelölésre.²⁷⁶

274 A BM Határőr Ezrednél 1972. X. 4-én az esti órákban végrehajtott ellenőrzésről készült jelentés. MOL HÖR BKI OPK XIX. B 10.77.

275 Realizáló intézkedésre jelentés felterjesztés dr. ÉRSEK Bertalan Ezredes részére. MOL HÖR BKI OPK XIX. B 10.80.

276 BM Határőr Ezred parancsnokának 118. számú napi parancsa 1973. IX. 6. MOL HÖR BKI OPK XIX. B 10.220.

Az alakulat létrehozásának pénzügyi anyagi feladatait Lastofka József hőr. alezredes vezényelte le, aki 1972 májusában nyugállományba vonult,²⁷⁷ utóda Füzi Imre hőr. alezredes, akit 1973. november 30-án Kelemen Lajos hőr. alezredes váltott a Pénzügyi anyagi főnöki poszton.

Az Ezred név szerinti állománytáblájából ismerhetjük meg a kibővült és újjászervezett alakulat személyi és szervezeti felépítését.

Vezető szerve az Ezredparancsnokság. Ezredparancsnok: Papdi Illés hőr. ezredes, és az alárendelt gyors és gépipró; személyzeti főelőadó: Ferenczi György hőr. százados és az alárendelt személyzeti nyilvántartó; fegyelmi tiszt: Bagdi Mihály hőr. százados.

Párt és KISZ bizottság. Pártbizottsági titkár: Mezei György hőr. alezredes; KISZ bizottsági titkár: Petcze László hőr. hadnagy; és a nyilvántartó.

Politikai Osztály. Osztályvezető: Robotka Mihály hőr. alezredes; főelőadó: Számel Pál hőr. alezredes; előadók: Eszes Ferenc hőr. őrnagy és Kocsis Dezső hőr. százados; valamint egy nyilvántartó.

Ezred Törzs. Törzsfőnök: Farkasinszky Géza hőr. alezredes; szervezési és „M” főelőadó: Pető József hőr. alhadnagy; szervezési és „M” előadó: Kelemen János hőr. hadnagy; valamint gyors és gépipró; titkos ügykezelő; ügykezelő; és rajzoló.

Szolgálati és kiképzési alosztály. Alosztályvezető: Kozár István hőr. őrnagy; főelőadók: Sír György hőr. százados; Keszthelyi Károly hőr. főhadnagy, Tompa Károly hőr. őrnagy; sport előadó: Sárhegyi Antal hőr. hadnagy; híradó előadó: Flaisz János hőr. hadnagy; valamint gyors és gépipró.

Pénzügyi Anyagi Főnökség. Pénzügyi anyagi főnök: Kelemen Lajos hőr. alezredes; valamint egy gyors és gépipró.

Pénzügyi szolgálat. Szolgálatvezető: Tóth László hőr. őrnagy; pénzügyi előadó: Czuczor Lajos hőr. főtörzsőrmester; valamint pénztáros és könyvelő.

Anyagi alosztály. Alosztályvezető: Magyar József hőr. százados; elhelyezési szolgálatvezető: Tímár József hőr. főtörzsőrmester; 3 hadtáp tiszthelyettes; élelmezési— és ruházati szolgálat vezető; 3 hadtáp tiszthelyettes; beszerző; részleg vezető; szakács; irodaszer segédelőadó; valamint 2 anyagkönyvelő.

277 KRISÁN Attila: Úttörő honvédelmi napok *Hazáért*, XXVII.évf. (1972) 18.sz. 2.p.

Technikai alosztály. Alosztályvezető: Kovács János hőr. őrnagy; fegyverműhely—vezető: Czlepka László hőr. százados; fegyvermester: Szilágyi Imre hőr. főtörzsőrmester; gépjármű szolgálatvezető: Ambrus Ignác hőr. hadnagy; gépjármű műmester; indító; vegyvédelmi műmester, 2 beszerző; valamint anyagkönyvelő.

Egészségügyi szolgálat. Vezető orvos: Dr. Darucza János hőr. orvos őrnagy; 2 egészségügyi tiszthelyettes.

Ezred közvetlen alegységek.

Híradó kiképző— és tisztess század. Századparancsnok: Tóth László hőr. őrnagy; parancsnok-helyettes; politikai helyettes: Balogh László hőr. főhadnagy; szolgálatvezető: Csávás László hőr. törzsőrmester. Híradó kiképző szakaszparancsnok: Tóth Imre hőr. főhadnagy; szakaszparancsnok helyettes. Rádiós szakaszparancsnok: Ország Károly hőr. hadnagy. Állomásparancsnokok és helyetteseik 8-8 fő. Rádiórelé és tg. szakaszparancsnok: Freisz József hőr. százados; szakaszparancsnok helyettes; központkezelő váltásparancsnok; rádió állomás váltásparancsnok; tg. kezelő váltásparancsnok.

Objektum őrzési század /Fót/. Századparancsnok: Sütő Mihály hőr. őrnagy; helyettes: Fehér Frigyes hőr. őrnagy; politikai helyettes: Wolf Siegfried hőr. alhadnagy; szolgálatvezető; hadtáp tiszthelyettes. Szakaszparancsnokok: Kovács Mihály hőr. hadnagy, Rigó János hőr. százados, Hegedűs József hőr. hadnagy, Kalmár Dezső hőr. százados.

Objektumőrzési század. Századparancsnok: Lengyel Miklós hőr. százados; helyettes: Iszlai Elek hőr. százados; politikai helyettes: Kőműves József hőr. főhadnagy; szolgálatvezető. Szakaszparancsnokok: Srága István hőr. hadnagy, Zubor János hőr. százados; valamint két szakaszparancsnok helyettes.

Szállító század. Századparancsnok: Nagy Kálmán hőr. őrnagy; helyettes: Csáky Attila hőr. főhadnagy; valamint szolgálatvezető. Szakaszparancsnokok: Keresztesi László hőr. főhadnagy, Gálik Pál hőr. főtörzsőrmester, Kovács Sándor hőr. zászlós, valamint 24 gépkocsivezető.

Kommendáns század. Századparancsnok: Kristyán Mihály hőr. százados; helyettes: Borbély József hőr. alhadnagy; politikai helyettes: Márczi Lehel hőr. főhadnagy; szolgálatvezető; 3 eligazító tiszthelyettes; géppisztoly szakaszparancsnokok: Hetey Zoltán hőr. főhadnagy, Tóth Ferenc hőr. százados; ABV szakaszparancsnok Bodnár Zoltán hőr. hadnagy; sport szakaszparancsnok Királyházi Tibor hőr. főtörzsőrmester.

Központi Híradó Műhely és raktár. Műhelyparancsnok: Takács Rezső hőr. alezredes; hét részlegvezető; raktárparancsnok: Tassi István hőr. főtörzsőrmester, valamint anyagkönyvelő.

Kiképző zászlóalj. Zászlóaljparancsnok: Gócza Zoltán hőr. alezredes; törzsfőnök: Cs. Pató Miklós hőr. őrnagy; politikai helyettes: Wilk Henrik hőr. százados; 5 előadó; valamint gyors és gépíró.

1. lövészs század. Századparancsnok: Bontovics József hőr. százados; politikai helyettes: Reményi Imre hőr. hadnagy; szolgálatvezető, 3 szakaszparancsnok.

2. lövészs század. Századparancsnok: Kossuth István hőr. főhadnagy; politikai helyettes: Tinnyei István hőr. hadnagy; szolgálatvezető, 3 szakaszparancsnok.

3. Híradó század. Századparancsnok: Bodócsi Mihály hőr. százados; politikai helyettes: Nyári László hőr. hadnagy; szolgálatvezető. Rádió szakaszparancsnok; tg. szakaszparancsnok; rádió vezetékes műszaki szakaszparancsnok; áramforrás kezelő szakaszparancsnok.

Építő Műszaki Zászlóalj. Zászlóaljparancsnok: Mészáros József hőr. alezredes; törzsfőnök: Visoczki István hőr. alezredes; politikai helyettes: Talpas Tibor hőr. őrnagy; 2 előadó, ifjúsági segítő tiszt; technikai ellátó szakaszparancsnok, hadtáp tiszt-helyettes.

1. építő század. Századparancsnok: Budaházi István hőr. alezredes; politikai helyettes: Kalas Barnabás hőr. százados; szolgálatvezető; 3 szakaszparancsnok; 3 szakaszparancsnok—helyettes.

2. építő század. Századparancsnok: Gál Károly hőr. őrnagy; politikai helyettes: Hegyi Miklós hőr. főhadnagy; szolgálatvezető; 3 szakaszparancsnok; 3 szakaszparancsnok—helyettes.

3. építő század. Századparancsnok; politikai helyettes: Taszi Zoltán hőr. százados; szolgálatvezető; 3 szakaszparancsnok; 3 szakaszparancsnok-helyettes.

Zenekar. Karmester: Farkas István hőr. alezredes; menetjármű vezető; műszakvezető; 23 zenész.

Egyéb helyen vezényelve: 1 fő.

Az állománytáblából látható, milyen változáson, létszám és feladat bővülésen ment keresztül az alakulat.²⁷⁸

Még a legszigorúbb katonai rend, a legpontosabb szabályzatok mellett is ott találjuk az emberi tényezőt. Ezt bizonyítja Gócza Zoltán hőr. alezredes a kiképzőzászlóalj parancsnokának esete is, akivel kapcsolatos problémák, panaszok 1971 óta folyamatosan fennálltak. Vezetői magatartása nem megfelelő, parancsait indokolatlanul változtatgatja, beosztottaitól pénzt kért kölcsön, helyettese Cs. Pató Miklós hőr. őrnagy feleségének és Németh hőr. százados feleségének tett szerelmi ajánlatot. Magatartásáért megrovásban részesült.²⁷⁹

Kedves szokás volt a nyugdíjasok ünnepélyes állománygyűlés keretében történő elbúcsúztatása. Az alakulat átalakulásának következményeként is 1972. június 29-én bensőséges keretek között búcsúztak el a nyugállományba helyezett Golváth Imre hőr. alezredestől, Szabó István hőr. századostól, Fodor Géza hőr. századostól, Szabó Ede hőr. főtörzsőrmestertől, Eszényi Kálmán hőr. alhadnagytól, Kónya Antal hőr. főtörzsőrmestertől, Bubori István hőr. főtörzsőrmestertől, és Gróza József hőr. főtörzsőrmestertől.²⁸⁰

A bevezetésre került új alaki és szolgálati szabályzat megismertetése érdekében országszerte módszertani foglalkozások és bemutatók kerültek megtartásra Siry György hőr. százados vezetésével. Az ezred katonai bemutatták az alaki szabályzat főbb változásait, valamint a 24 órás ór- és ügyeleti szolgálat eligazítását, az őrség és az örök váltását, az ügyelet szolgálatok ténykedését, és a kötelékrendezést.²⁸¹

Az ezredtől egy szakasz részt vett 1974 karácsonyán a kiskunhalasi határőr kerületnél egy fegyveres határsértő elfogására irányuló határőrizeti akcióban. Az eset előzménye, hogy december 24.-én este egy okmányellenőrző járőr, Sipos János határőr a határ közelében igazoltatni akart két személyt, akik közül az egyik egy tollnak látszó házilag készült fegyverrel közvetlen közlőről hasba lőtte. A határőr súlyos, életveszélyes sérülést szenvedett. A támadó elvette a járőr géppisztolyát és –mint a helyszíni vizsgálat megállapította– az ország belseje felé menekült. A zárás, kutatás nem vezetett eredményre, mert kétszer is kicsúszott a zárásból. Az ünnep miatt helyileg a szükségesnél kevesebb

278 A BM Határőrezred névszerinti állománytáblája 1284/1972. MOL HÖR BKI OPK XIX. B 10.

279 Jelentés Gócza Zoltán alezredes kiképzőzászlóalj-parancsnokkal kapcsolatos panaszok kivizsgálásáról. MOL HÖR BKI OPK XIX. B 10.285

280 Kocsis Dezső: Jó pihenést. *Hazáért*, XXVII.évf. (1972) 29.sz. 4.p.

281 FEKETE Lajos: Módszertani bemutatók. *Hazáért*, XXIX.évf. (1974) 50.sz. 5.p. HU-ISSN 0201-0615

élőerőt tudtak bevonni, pedig már helyi munkásőralakulat is részt vett az akcióban. Hajnalra a bűnöző elérte a halasi vasútállomást, ahol meglőtt egy vasutast. Mivel félő volt, hogy bejut a város területére, meg kellett erősíteni a zárást. Az ezredügyeletes 25-én délelőtt kapta a parancsot, hogy azonnali indulással készítsen fel és indítson útba egy szakaszt két teherautóval hivatásos állományú vezetésével Kiskunhalasra. Az állományt az őr- és a kommandánsszázad pihenő állományából gyűjtötték össze. A hivatásos állományúakat az ezred melletti lakótelepről rendelték be. a szakasz kora délután ért a helyszínre, záró és kutató csoportokban vettek részt. A kutatás lassan haladt, mert a keresett személy közben beért a város külső családi házas területére, ahol már sok volt a meg bújásra alkalmas tereptárgy és számolni kellett az ellenséges tüzerövel is. Végül december 26-án sikerült az illetőt lelőni, amikor egy kerítésen ugrott át. Sipos határőr életét akkor sikerült megmenteni, még 8 évig élt.²⁸²

1975-ben létrehozták a csévharashti századot, amelyhez hozzátartoztak az ócsai objektum őrzését is. Ez volt a 3. őrségi század.

A megnövekedett létszámnak és feladatoknak megfelelően biztosítani kellett a pénzügyi, anyagai, technikai, egészségügyi és elhelyezési feltételeket. A Határőrezred megváltozott feladatai között átalakításra kerültek a szervezeti keretek. A Belügyminiszter 1976. június 15-én jóváhagyta a Határőrezred új állománytábláját.²⁸³ Az ennek végrehajtására kiadott 009/1976. számú BM Határőrség Országos Parancsnokának parancsa értelmében a Határőrezrednek az őrelegység irányítására 1976. július 31-ig fel kellett állítani az őrzászlóalj-parancsnokságot az alárendeltségében a jelenleg meglévő objektumőrző alegységekkel, valamint a kommandánsszázad őrállományából létrejött őrszázaddal.

Az őrzászlóalj helyét, szerepét fontosságát az intézkedés is megerősítette. „Az Ezredparancsnokság a meglévő és utánpótlásként biztosított állománnyal, biztosítsa a feltételeket, annak szem előtt tartásával, hogy elsőbbséget a végrehajtó szolgálatot ellátók, mindenekelőtt az őr alegységek kapjanak.”²⁸⁴ A fenti parancsok alapján 1976. augusztus 1-jével rögzítésre került a Határőrezred új állománytáblája, amelyben szereplő személyzeti változások az illetékes szakosztályokkal, valamint a személyzeti, szervezési és „M” osztály vezetőjével, az illetékes parancsnokokkal egyeztetve történtek. A kinevezéseknél és átcsoportosításoknál figyelembe vették az előírt képesítési követelményeket, szakmai

282 KÖMÜVES; Az esetet irodalmi formában Békési József örökítette meg, amely 1977-ben *Karácsonyi akció* címen jelent meg a Határőrök Kiskönyvtára sorozatban

283 16-183/1/1976.BM.int.

284 009/1976.BM.HÖR.OPK.pcs.

ismereteket. Betervezték azokat, akik 1976-ban végezték el a ZMKA-t, a KLKF-t ZMKF-t és a BM Hőr Tiszthelyettesképző iskolát és az ezred állományába kerültek kinevezésre. Beosztották az ezredhez tartósan vezényelt, valamint áthelyezésüket kérő hivatásos állományúakat. Az új besorolás alapján 78 fő hivatásos állományú illetménye változott, 100-350 Ft. között, amelynek teljes összege 13 300 Ft volt. A viszonylag magas 350 Ft-os emelést az erre indokoltta, hogy a szolgálati érdekből áthelyezett határőr-pótdíjban részesülők illetménye ne csökkenjen.²⁸⁵

Az újabb átszervezést követően elkészült az ezred ügyrendje, amely szervezeti felépítését a következőkben határozta meg. (32. számú melléklet)

I. Ezredparancsnokság: ezredparancsnok; személyzeti- és fegyelmi főelőadó, személyzeti előadó, gyors és gépíró.

II. Pártpolitikai szervek: párt- és KISZ bizottság, pártbizottság titkára, KISZ bizottság titkára, nyilvántartó. Politikai osztály: osztályvezető, főelőadók, előadó, anyagkezelő, gyors és gépíró, laboráns.

III. Ezredtörzs: törzsfőnök (Ezredparancsnok első helyettese), gyors és gépíró. Szolgálati és kiképzési alosztály: alosztályvezető, főelőadók, előadók, ügyeletes tisztek, gyors és gépíró. Szervezési és „M” csoport: csoportvezető, főelőadó /M/, segédelőadó, nyilvántartó. Híradószolgálat: híradófőnök, híradótechnikus, rejtjelező, raktáros, technikusok, anyagkönyvelő. Titkos ügykezelőség: T ügykezelés vezető, T ügykezelő, rajzoló.

IV. Pénzügyi Anyagi Főnökség: pénzügyi anyagi főnök, gyors és gépíró. Gazdasági alosztály: alosztályvezető, anyagkönyvelő, beszerző a) anyagi b) közétkeztetés. Pénzügyi alosztály: alosztályvezető, ellenőr, könyvelők, pénztáros. Anyagi alosztály: alosztályvezető (PAF helyettes) anyagkönyvelők, beszerző a) élelmezési szolgálat, b) épület és elhelyezési szolgálat, c) ruházati szolgálat. Technikai alosztály: alosztályvezető, anyagkönyvelők, beszerzők, a) fegyver és vegyvédelmi szolgálat, b) gépjármű szolgálat, c) gépjárműjavító-műhely.

V. Egészségügyi szolgálat: vezetőorvos, orvosok, Eü. tiszthelyettes, asszisztens.

VI. Ezredközvetlen alegységek: hírközpont; ezredközvetlen-híradószakasz; BM tábori híradószázad; törzsszázad; ellátószázad; BM kommandánsszázad; szállítószázad; híradó-

285 Új állománytábla felterjesztése. MOL HÖR BKI OPK XIX. B 10.717

műhely és raktár; Határőrség zenekara; híradó kiképzőzászlóalj; őrszázlóalj; Új kiképzési rendszerű műszakizászlóalj.²⁸⁶

A 009/1976. számú BM Határőrség Országos Parancsnoki parancs végrehajtása során kiemelt feladat volt a vezetői tevékenység egysége, az egységes követelménytámasztás, a központi akarat érvényesítése az ellenőrző, értékelő munka színvonalának javítása, az ellenőrzések hatékonyságának növelése. Fokozott figyelmet fordítottak az objektumok biztonságos őrzésének megszervezésére, végrehajtására, a karhatalmi feladatokra való készenlétet. A megnövekedett létszámnak, az egyre növekedő feladatoknak megfelelően biztosítani kellett a pénzügyi- anyagi feltételeket, szilárdítani kellett a gazdálkodási fegyelmet, a társadalmi tulajdon védelmét. A harckészültséggel kapcsolatos tervek pontosításra, átdolgozásra kerültek az új szervezetnek megfelelően. A körzetek lejárását begyakorolták. Folyamatosan készenlétben állt a rendkívüli események és terrorcselekmények megelőzésre felkészítet hivatásos és sorállomány. A kiképzés során különös figyelmet fordítottak a feladatok közben előforduló erőszakos cselekmények elhárítására, illetve megelőzésére. Az objektumőrizet biztonságában döntő változást hozott az őrszázlóalj felállítása. Az objektumőrizet tárgyi feltételeit biztosították, az őrszobák berendezése megfelelő, a töltő-ürítő helyek kiépítettek, az őrhelyek és az őrszoba, valamint az őrparancsnok és az ezredügyeletes között az összeköttetés folyamatos, az EJR üzemképes volt.

A Határőrezred híradószolgálat a híradóállomány kiképzésével, a berendezések folyamatos karbantartásával biztosította a folyamatos összeköttetést az előjáró és az alárendelt szervek felé. A híradás biztosítása terén nehézséget okozott, hogy az új híradóhelyiségek még nem készültek el. Az üzemelő 10/100-as automata telefonközpont alaposan elhasználódott, s kapacitásánál fogva nem tudta ellátni a megnövekedett igényeket. Gondot jelentett, hogy az ezred nem rendelkezett híradóműhely-gépkocsival, a raktározási problémák is jelentkeztek.

A szállítószázad 1200 főt 47 munka és szolgálati helyre szállított ki, és biztosította ezek részére az élelem szállítását. Biztosította továbbá az Országos Parancsnokság szállítási feladatit, megoldotta az építőanyagszállítást, vételezést, a szükséges személyszállítást és a magáncélú igénybevételeket is. Végezte a karhatalmi készenlét szállítását, a kiértékelést. A

286 BM Határőrezred ügyrendje 1976. MOL HÖR BKI OPK XIX. B 10.

század vezetésében bekövetkezett változás pozitívan hatott a katonai rend és fegyelem valamint, a baleset megelőzés helyzetére.

A kiképzőzászlóalj eredményesen hajtotta végre a kiképzési feladatokat azonban, komoly gondot jelentett a hivatásos állomány hiánya. Leterhelésük magas volt, mert a karhatalmi és készenléti feladatokon túl a különböző díszelgéseket is nekik kellett ellátni. Javulás történt kiképzési segédeszközök és feltételek terén. A lökiképzés a főtí lőtérén került végrehajtásra.

A műszakizászlóalj létszáma 1976. április 30-ával megduplázódott, 950 főre emelkedett. 5 helyen került elhelyezésre, 12 vállalatnál 26 munkahelyen dolgozott. A sorozott állomány jelentős része csak 6 hetes alapkiképzésen vett részt.

A politikai osztály teljesen kicserélődött. A munka jobb megszervezésével sikerült enyhíteni a túlterhelést, a pihenést, a szabadidő jobb és hasznosabb eltöltését segítette a könyvtár létrehozása, a pihenő- és sportkert megépítése.

1975. szeptember 31-től az ezred állományát 46 tiszttel és 18 tiszthelyetessel egészítették ki. Az 1976-ban kiadott új állománytábla értelmében az ezred állománya 125 fő tiszttel, 72 fő törzssászlós, 97 fő tiszthelyettes, összesen 294 fő. Betöltetlen státusz 14 tiszttel, 7 törzssászlós, 34 tiszthelyettes, összesen 55 fő. A kinevezett polgári állomány rendszeresített létszáma 82 fő, ebből 56 volt betöltve. A szerződéses állomány rendszeresített létszáma 105 fő ebből betöltve 55 fő. Az új állománytáblában meghatározott rendszeresített sorállomány 2064 fő. Állományban volt 1956 fő, a rendszeresítetténél 108-cal kevesebb. A rendszeresített létszámon felül 367 fő újonc kiképzése folyt, így a létszám 2323 fő volt. Az új szervezetnek megfelelően a feltöltöttség a következő volt: őrszászlóalj, (ahol az 5. őrszászad 1977-ben került felállításra 130 fővel) 92.7%-os, kiképző zászlóalj 97.1%-os, műszaki zászlóalj 98.5%-os. A sorállományból 9 fő hivatásos helyen, 12 fő kinevezett polgári alkalmazotti helyen 24 fő szerződéses polgári alkalmazotti helyen teljesített szolgálatot. A sportszakasz²⁸⁷ létszáma 54 fő volt, amely a megfelelő egyeztetések után 28 főben került meghatározásra.

Az új állománytáblának és a megnövekedett létszámnak megfelelően az állományt PA-63 pisztollyal, AK-47 géppisztollyal, AMD-65 géppisztollyal teljes mértékben nem tudták felszerelni. 101 darab pisztoly, 634 AK-47 géppisztoly és 44 AMD géppisztoly hiányzott.

287 Sportszakasz

A műszakizászlóaljnál 168 határőr nem rendelkezett géppisztollyal. 300 főnek a fegyvere az ezred raktárában volt tárolva.²⁸⁸

Az új szervezet korszerűbb vezetési módszereket is hozott, előjáró által jóváhagyott éves munkaterv szerint zajlott az ezred élete, elkészült Szervezeti és Működési Szabályzata, Ügyrendje, amely szabályozta a mindennapi életet és munkát.

A Szervezeti és Működési Szabályzata értelmében a Határőrezred egységszintű katonai szerv, feladatit a BM Határőrség Országos Parancsnokság által kiadott parancsok, utasítások alapján végzi az ezred ügyrendjében és munkaköri leírásában foglaltak szerint. Az Sz.M.Sz. részletesen szabályozta az alábbi területeket: a belső rendet, a titokvédelmet és a helyiségek rendjét, ezen belül a munkaidőt, az értekezletek rendjét, meghatározza az alegységek postacímeit, a küldemények fogadásának, átadásának, az anyagok laktanyából való ki és beszállításának rendjét. A ki- és beléptetést, útba indítást, tartózkodási hely bejelentését, látogatók fogadását, és a sorozott állomány magáncélból történő laktanya elhagyását. Az ügyeleti és őrszolgálatot. Részletesebben a vezető ügyeleti szolgálatot. A biztonsági rendszabályokat és a balesetvédelmet. A sorállomány elhelyezését, öltözetét, a sorállománynál tartható személyes tárgyak használatát. A helyiségek használatát, megóvását, belső- külső körletek tisztítását, gazdasági rendet, fűtést, világítást, fürdést, a fegyverek tárolásának, kiadásának, visszavételének nyilvántartásának rendjét. Vegyi védelmi anyagok és eszközök használatát, felhasználását. A tűzvédelmet. Légi és RBV riadó végrehajtásának szabályozását.²⁸⁹

Az ezred mindennapi életét a napiparancsok szabályozták. Napiparancs az a szolgálati irat, amelyben a tudnivalókat és a foganatosítandó teendőket alárendeltjeikkel közölték. A tulajdonképpeni parancsokon kívül még tudósításokat, felvilágosításokat, értesítéseket és más hasonló témákat is tartalmazott. Ezeket az iratok az év első napjától kezdve folyószámmal jelölték. Ezekből nyomon követhető az ezred mindennapi élete.

Külön érdekessége az ezrednek, hogy az országhatáron kívül itt volt csak megtalálható a vasfüggönyként elhíresült SZ-100-as jelzőrendszer, amely a határőrezred elhelyezési körleteiének biztonságos őrizetének növelését szolgálta, és amelynek kibővítésére és

288 Jelentés a BM Határőrezred tevékenységével kapcsolatos intézkedési terv végrehajtásának állapotáról. MOL HÖR BKI OPK XIX. B 10.718.

289 A BM Határőrezred parancsnokának 2. számú intézkedése 1976. VI. 1. (Szervezeti és Működési Szabályzat). MOL HÖR BKI OPK XIX. B 10.701.

korszerűsítésére 1976 nyarán került sor.²⁹⁰ Később Fóton és az országos parancsnokság biztosítására is alkalmazták ezt az eszközt.

Az ezred karhatalmi feladatait minden évben ezredparancsnoki parancsban²⁹¹ szabályozták. Ám kiemelt események alkalmával, mit például 1976 októberében „*az ellenforradalom*” 20. évfordulója kapcsán napiparancsban került elrendelésre a megerősített szolgálat.²⁹² A BM Határőrség Országos Parancsnokságának 026/1976. számú intézkedésében újólal szabályozták az ügyeleti szolgálat rendszerét, tevékenységét, ezért ezredparancsnoki intézkedésben került meghatározásra a BM Határőrezred ügyeleti szolgálata, annak fejlesztése és a rendkívüli eseményekkel kapcsolatos feladatok. Az intézkedés szabályozta a BM Határőrezred parancsnokság ügyeleti rendjét, a készenléti és ügyeleti szolgálat megszervezését, az ügyeleti parancsnoki rendszert, a jelentési kötelezettségeket.²⁹³

A feladatok ellátásához megfelelő gépjármű park állt rendelkezésre: 201 gépjármű.²⁹⁴ A gépjárművek állapotát, felkészültségét minden évben gépjármű-technikai szemlén tekintették át.

Az ezred kulturális életére a szabadidő hasznosabb eltöltésére pozitívan hatott 1978 márciusában a több mint nyolcezer kötetet számláló könyvtár átadása. A fővárosi Szabó Ervin Könyvtár ezer kötettel támogatta a könyvtár létrehozását, az állami Könyvterjesztő vállalat 150 kötettel járult hozzá az állomány gyarapításához.²⁹⁵ 1988-ra a könyvtár állománya elérte a harmincezer kötetet, és a könyvek már csak szűkösen fértek el a polcokon. Az olvasók leginkább a könnyedebb stílusú, gyorsan olvasható könyveket keresték. Az olvasók többségét a híradó és őr alegységek katonái adták. Jól működtek a kihelyezett alegységek 100 példányos kis könyvtárai is.²⁹⁶

A „*felszabadulás*” 33. évfordulója alkalmából a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa a Vörös Csillag Érdemrendet adományozta Papdi Illés határőr ezredesnek, a Határőrezred

290 A BM Határőrezred parancsnokának 55. számú napi parancsa 1976. VII. 14. MOL HÖR BKI OPK XIX. B 10.646.

291 A BM Határőrezred parancsnokának 01. számú parancsa az 1976. évi karhatalmi és objektumőrzési feladatokra. 1976. II. 20. MOL HÖR BKI OPK XIX. B 10.696.

292 A BM Határőrezred parancsnokának 06. számú napi parancsa az 1976. X. 13. MOL HÖR BKI OPK XIX. B 10.597.

293 A BM Határőrezred parancsnokának 05. számú intézkedése a BM Határőr Ezred ügyeleti szolgálatának továbbfejlesztéséről és a rendkívüli eseményekkel kapcsolatos feladatokról 1976. IX. 30. MOL HÖR BKI OPK XIX. B 10.704

294 Átadás-átvételi jegyzőkönyv a gépjármű szolgálati ág vezetői teendőinek átadás-átvételéről 1976. X. 22. MOL HÖR BKI OPK XIX. B 10.710.

295 LENGYEL: Könyvtár születik *Határőr*, XXXIII.évf. (1978) 12.sz. 4-5.p. HU-ISSN 1217-6427

296 VINCZE András: Könyvkörséta *Határőr*, XLIII.évf. (1988) 46.sz. 4.p. HU-ISSN 1217-6427

parancsnokának. A kitüntetést a Belügyminisztériumban rendezett ünnepség keretében adták át.²⁹⁷

Az 1978-ban megépült 700 fő befogadására képes panelépület jelentősen javította az állomány elhelyezési és munkakörülményeit, jobb helyzetet teremtett a katonai rend és fegyelem fenntartásához. A négyszintes, kétszárnyú épületben hat és kilencágas körleteket alakítottak ki emeletenként két vizesblokkal és szárítóhelyiséggel. Külön parancsnoki irodák kerültek kialakításra erkéllyel, de külön irodája volt a politikai helyettesnek és a szolgálatvezetőnek is. Nagy, tágas, világos klubhelyiség és kantinhelyiség is állt a katonák rendelkezésére. A hálókörletek nem igazán laktanyára emlékeztettek, kárpitozott szivacsú emeletes ágyak, görgős ágyneműtartó, beépített szekrény, központi fűtés, állandó melegvíz-szolgáltatás állt a határőrök rendelkezésére. Az épület 28 millió forintba került, a munkálatokat 1977 februárjában kezdték el és 1977. december 27-én adták át rekord gyorsasággal. A 43. számú Állami Építőipari Vállalat szakemberei és határőrök dolgoztak az építkezésen. A terveket az Állami Építőipari Tervező Vállalat tervei alapján készítették a 2. számú házgyárban készített panelekből, ahol a gépsorokon az ezred katonái is dolgoztak.²⁹⁸ Az új legénységi épület átadásával megszűnt a törzsszárad sportszakaszának fóti elhelyezése. Biztosítottá vált a század egységes elhelyezése és irányítása. A közvetlen alegységek korszerű épületének átvétele bizonyos mértékben lehetőséget adott más alegységek elhelyezési körülményeinek javítására, illetve kedvezőbb irodai, műhely és raktározási feltételek biztosítására. A szállítószázad volt elhelyezési körzetében kialakításra kerültek a javítóműhelyek.

1978-ra tovább nőttek az ezred feladatai, fokozódott széttagoltsága. 76 helyen hajtottak végre összelügyi, összhatárőrségi feladatot együttműködve más belügyi szervekkel. A szállító század eredményesen oldotta meg feladatát, javult a közlekedési fegyelem 1 487 535 kilométert teljesítettek, 20%-kal többet, mint az előző év hasonló időszakában. A megnövekedett feladatok ellátása érdekében az ellátószázad mellett megalakításra került az építőszázad. Az ellátószázad biztosította a szakácsok, egészségügyi örök, raktárosok szakmai továbbképzését. Az építő század egységes irányítás alatt biztosította az ezred előtt álló felújítási, karbantartási építési feladatok végrehajtását. Dolgoztak a 12 lakásos tiszti ház építésén, az országos parancsnokság 2. és 4. számú épületének felújítási

297 Sz. K.: Előléptetések, kitüntetések a Belügyminisztériumban *Határőr*, XXXIII.évf. (1978) 14.sz. 3.p. HU-ISSN 1217-6427

298 FARAGÓ András: ...és az épület elkészült *Határőr*, XXXIII.évf. (1978) 20.sz. 4-5.p. HU-ISSN 1217-6427

munkálataiban, az ezrednél jelentkező karbantartási munkákban. Megkezdték a főtí őrszázadnál a felújítási munkákat. A BM kommandánsszázad folyamatosan biztosította a BM különböző szerveihez vezényelt állományt. 1978. július 1-jén létrejött az ezred hadműveleti szolgálata.

Pénzügyi anyagi szolgálat terén az ezred első félévi költségvetése 42 387 130 Ft. volt. Az élelmezés megfelelt a táplálkozás élettani követelményeknek. és a szolgálati igénybevételekből adódó elvárásoknak. A kiegészítő gazdálkodás eredményesen szolgálta az élelmezés javulását. A sorállomány ruházati ellátottsága és gazdálkodása megfelelő volt, gondot jelentett a mosatás, mivel a Patyolat a ruhákat csak késedelmesen tudta visszaszállítani.²⁹⁹

Az elhelyezési körülmények javítása érdekében 1979-ben új, négyszintes épülettel bővült a kiképző bázis régi épülete. A bővítésre különös okot adott, hogy a „felszabadulás” 35. évfordulója alkalmából 1980. április 4-én tartott díszszemlére itt készültek fel és itt kerültek elhelyezésre a határőr díszelgő alegységek.³⁰⁰

1980. június 27-én ünnepélyes személyi állománygyűlés keretében búcsúzott az ezred személyi állománya nyugállományba vonuló parancsnokától Papdi Illés ezredestől. Az állománygyűlést Sebők Sándor hőr. alezredes a határőr ezred politikai osztályának vezetője nyitotta meg, köszöntötte az előljárót Tóth Imre hőr. vezérőrnagyot a Határőrség Országos Parancsnokát, Székely Jánost az MSZMP KB munkatársát, dr. Takács Istvánt a főváros II. kerületi tanácselnökét és a határőrség több vezetőjét. Jelen voltak a hazánkban ideiglenesen állomásozó szovjet csapatok képviselői, az elköszönő parancsnok régi barátai, harcostársai. Az ünnepség a csapatzászló behozatalával folytatódott, majd ismertetésre került a belügyminiszter parancsa. A belügyminiszter a szolgálati idő felső korhatárát elérő Papdi Illés hőr. ezredest, a határőrezred parancsnokát a Belügyminisztérium állományában végzett eredményes munkájának elismerésével nyugállományba helyezte, példamutató munkájáért, helytállásáért aranytör ajándéktárgyat adományozott. A BM Határőrség Országos Parancsnoka eredményes munkájáért dicséretben és jutalomban részesítette és „kiváló-határőr” jelvényt adományozott neki.

299 Jelentés a BM Határőr Ezred 1978/I. félévi tevékenységéről. MOL HÖR BKI OPK XIX. B 10.1058. 300 B.N.J. :Határőrezred *Határőr*, XXXIV.évf. (1979) 29.sz. 4.p. HU-ISSN 1217-6427

A belügyi államtitkár Sebők Sándor hőr. alezredest ezredparancsnokká, a határőrség országos parancsnoka Tóth Béla hőr. őrnagyot politikai osztályvezetővé nevezte ki.³⁰¹ (33. számú melléklet)

IV.2. Sebők Sándor határőr ezredes parancsnoksága alatt

1980. június 27-én megtörtént az ezred parancsnoki teendőinek átadás-átvétele. A BM Határőrség Országos Parancsnoka által kijelölt bizottság, az átadó és átvevő parancsnok, valamint az ezred parancsnokság szervei bevonásával felmérték: az ezred szervezeti rendszerét, gazdasági helyzetét, az alapfeladatok ellátását, az eszmei- politikai-honvédelmi nevelőmunkát, a káderpolitika érvényesülését, a kiképzés, a híradás, rendkívüli időszakaira való felkészülést, és az ügyvitel, valamint az ezred vezetésének és irányításának helyzetét. Az ezredparancsnoki teendők átadás-átvételével egy időben került végrehajtásra a politikai osztályvezetői teendők átadás-átvételére is.

A hivatásos állomány feltöltöttsége 92.4%-os volt. A módosított új állománytáblára történő átállás után 18 tiszti, 18 zászlósi tiszthelyettesi státusz maradt betöltetlenül. Kinevezett polgári alkalmazott hiány 19 fő, szerződéses polgári alkalmazott hiány 24 fő. Jelenlegi rendfokozatától eltérő beosztásban volt 68 fő: főtiszt tiszti helyen 1 fő, tiszt főtiszt helyen 22 fő, tiszt törzszászlósi helyen 13 fő, zászlós tiszti helyen 2 fő, tiszthelyettes zászlósi helyen 29 fő, kinevezett polgári alkalmazott tiszthelyettesi helyen 1 fő. Az ezred hivatásos állományát politikai, szakmai felkészültsége, szolgálati tapasztalatai alapján összességében képesnek ítélték a feladatok eredményes ellátására. A tisztek közül 12 fő végzett ZMKA-t (9.8%), 60 fő főiskolát (49.3%), 43 fő középiskolát (35.2%), 7 fő nem végzett tisztképző iskolát (5.7%). (34. számú melléklet) A zászlósok, tiszthelyettesek közül 56 fő (43%) tiszthelyettesi iskolával rendelkezett, 74 fő (57%) nem végezte el a beosztásához szükséges szakmai iskolát.

Az 1980. április 13-án életbe lépett új állománytáblában előírt szervezetre való áttérés feltételei – az országos parancsnok 0013/0980 számú intézkedésében meghatározottak szerint – biztosítottak voltak. Az ezrednél rendszeresített sorállomány 1942 fő: ebből tisztes 289, határőr 1653.(35. számú melléklet) 1980-ban állományban volt 2491 fő, ebből

301 Sz.K. :Mindig becsülettel, emberséggel *Határőr*, XXXV.évf. (1980) 28.sz. 3.p. HU-ISSN 1217-6427

tisztes 444 határőr. A rendszeresített létszámhoz képest a többlet 549 fő: tisztos 144 fő, határőr 405 fő. Az ezred feltöltöttsége sorállomány tekintetében 128.3 %.

A Határőrezred a belügyminiszter által meghatározott 6 belügyi, 1 munkásőr, 2 határőr objektumot őrzött. Felkészültek az objektumok védelmére, rendelkeztek az ehhez szükséges fegyverzettel. Készen állt a csapaterővel megoldandó karhatalmi és fegyveres biztosítási feladatok végrehajtására. Az új rendszerű műszaki kiképzés keretében biztosította a BM beruházási program építkezéseihez a szükséges katonai munkaerő. A BM szervek munkájának segítésére kijelölt állomány feladatát jól látta el, megfelelően segítette az összelügyi feladatok végrehajtását.

A határőrezred az Országos Parancsnokság és a FERIHEGYI FEP működéséhez szükséges anyagi és technikai ellátást, valamint az Országos Parancsnokság híradó-biztosítását megfelelő szinten valósította meg.

A lakosság körében jelentős honvédelmi nevelőmunkát fejtettek ki. Aktív és tartalmas kapcsolatot tartottak fent több kerületi általános iskolával, úttörőcsapattal, és Ifjú Gárdával, a területi párt és állami-társadalmi szervekkel.

A kiképzés maradéktalan végrehajtását –a híradó kiképző zászlóaljnál– erősen nehezítette, hogy az ezred nem rendelkezett gyakorlótérrel, lőtérrel és kellő számú tanteremmel. A Híradó század és szakasz, kezelésében lévő stabil és mobil híradó eszközei üzemképesek, a mobil eszközök egy része –főleg gépjárműtechnikai vonatkozásban– erősen elhasználódtak, a fokozott karbantartás mellett is alacsony üzembiztonságúak voltak.

Az ezred 1980. évi költségvetése 91 214 200 Ft. volt. (36. számú melléklet) 202 darab gépjárművel rendelkezett az átadás pillanatában.³⁰²

Többszörös ünnep volt a Határőrezrednél 1981. március 16-a az ezred jogelődjének tekintett alakulat létrehozásának 35. évfordulója. A Ganz Villamossági Művek dolgozóitól csapatzászlót kaptak, melyet ünnepélyes katonai eskütétel keretében adtak át. (37. számú melléklet) A katonai díszünnepségen részt vettek a csapatzászlót adományozó gyár vezetői, a munkások képviselői, továbbá Záhorzik Teréz az MSZMP Budapest II. kerületi Bizottságának első titkára, Lőrincz András az MSZMP Pest megyei Bizottságának munkatársa, Dr. Ábel László hőr. vezérőrnagy a BM Határőrség politikai csoportfőnöke, a kerület és Pest megye párt-, állami és társadalmi vezetői, a fegyveres szervek és testületek,

302 Jegyzőkönyv a BM Határőr Ezred parancsnoki teendőinek átadás átvételéről. MOL HÖR BKI OPK XIX. B 10.1394.

valamint hazánkban ideiglenesen állomásozó szovjet déli hadseregecsoport képviselői. Siry György hőr. őrnagy Híradó Kiképző Bázis Parancsnok vezetésével felsorakozott személyi állomány fogadta az előljárót, Tóth Imre hőr. vezérőrnagyot a BM Határőrség Országos parancsnokát, majd a Himnusz elhangzása után Tóth Béla hőr. őrnagy politikai osztályvezető megnyitó szavai következtek. Kozári István hőr. alezredes parancsnok helyettes felolvasta a Belügyminiszter csapatzászló adományozását engedélyező parancsát. Ezt követte a csapatzászlót adományozó Ganz Villamossági Művek vezérigazgatója, Papp György ünnepi beszéde. Ebből megismerhették a vállalat történetét, tevékenységét, a munkások életkörülményeit, a gyár kollektívájának erőfeszítéseit az energetikai, ipari és vasúti villamos berendezések gyártása során. *„A Ganz Villamossági Művek dolgozó kollektívája nagy szeretettel és bizalommal adományozza önöknek ezt a zászlót. Elvárjuk önöktől, hogy szolgálati feladataikat elődeik helytállásához méltóan, esküjük szellemében, a dolgozó nép érdekében végezzék. Legyen a ma átadásra kerülő, vörös színű csapatzászló együvé tartozásunk jelképe, amely őrzőit és adományozóit tömöríti, és erőt ad a harchoz, a feladatok eredményes végrehajtásához.”* A munkáskollektíva által adományozott új csapatzászlót Sebők Sándor hőr. alezredes, ezredparancsnok vette át a vezérigazgatótól, majd a felsorakozott személyi állomány harsány hajrázása közepette, háromszor meglengette. *„Mi a csapatzászlót a dolgozók képviselőitől kaptuk, büszkék vagyunk rá és becsülettel megőrizzük. fogadjuk, hogy erőnket nem kímélve teljesítjük kötelezettségeinket, s hajtjuk végre a szolgálati, a kiképzési és a szocialista gazdasági építésből ránk háruló feladatokat. Fegyverrel a kézben szolgáljuk pártunkat, dolgozó népünket. Méltóak leszünk a harmincöt éves alakulat, magasabb egységünk harci múltjához.”* mondta válaszbeszédében az ezredparancsnok. A csapatzászlóra szalagot kötött az adományozó gyár vezérigazgatója, a belügyminiszter képviselőjében Tóth Imre hőr. vezérőrnagy, a határőrség képviselőjében Dr. Ábel László hőr. vezérőrnagy, valamint a megyei párt-, állami és társadalmi szervek, a fegyveres erők és testületek és a főti gyermekváros képviselői. Tóth Imre hőr. vezérőrnagy beszédében elmondta, hogy *„A szolgálatellátásban a legfontosabb az ember. A magasabb egység 35 éves fennállása óta több alkalommal bizonyította, hogy képes nagy jelentőségű feladatokkal eredményesen megbirkózni. Az elmúlt három és fél évtized alatt sok nehézséggel küszködve, de sikeresen hajtották végre azokat a feladatokat, amelyek a párt és a kormány határozataiból adódtak. Az ezred személyi állománya politikailag és szakmailag jól felkészült, sikeresen vett részt a népgazdasági célkitűzések végrehajtásában az építkezések terén.* „ Köszönetét fejezte ki az adományozásért, a bizalomért, reményét fejezte ki, hogy tovább erősödik a kapcsolat az

adományozó szervezet és a határőrezred között. Az internacionálét követően a felsorakozott személyi állomány díszmenetet hajtott végre az új csapatzászló előtt. Az ünnepség végén a meghívott vendégek, a Határőrezred hivatásos állományának tagjai fogadáson vettek részt, ahol Záhorzik Teréz az MSZMP Budapest II. kerületi Bizottságának első titkára mondott pohárköszöntőt.³⁰³

A márciusi adományozást követően rövid időn belül ismét új zászlóval gyarapodott az ezred, elnyerte a KISZ vörös vándorzászlóját is, melynek átadására ünnepi állománygyűlés keretében került sor. 1981. március 27-én délután az ezred laktanyájának nagytermét megtöltötték az alegységek ifjúkommunista képviselői, a parancsnokság tisztjei és polgári állományú dolgozói. A főváros és budapesti II. kerület, az ezred fiataljaival szoros kapcsolatot tartó Ganz Villamossági Művek, Rozmaring TSZ kiszesei, és a szovjet déli hadseregcsoport komszomolistáinak jelenlétében vehették át eredményes munkájukért a KISZ Központi Bizottságtól kapott vörös vándorzászlót. A megjelenteket Tóth Béla hőr. alezredes, ezredparancsnok-helyettes köszöntötte, majd Bárd András a budapesti KISZ bizottság titkára tolmácsolta a KISZ központi bizottságának üdvözlését, felolvasta a vörös vándorzászló odaítéléséről szóló határozatot. Hangsúlyozta, hogy az ezred ifjúkommunistái a felsőbb szervek, és természetesen a parancsnokok, az előljárók véleménye szerint is jelentős eredményeket értek el a politikai és a szakmai munka terén. Hatékonyan részt vállaltak a közrend, közbiztonság megszilárdításában, jelentős mértékben rajtuk múltott a határőrség jó és folyamatos híradása, a kiképzőbázison eredményesen oktatták, tanították évek óta a fiatalokat és a műszaki alegység katonái munkájukkal évente jelentős értéket teremtettek meg. Elismeréssel szólt arról, hogy az ezred fiataljainak 74%-a aktív tagja az ifjúsági szövetségnek. hogy a KISZ bizottság irányításával az alapszervezetek jó mozgalmi és munkakapcsolatokat alakítottak ki a főváros II. kerületének több üzemi KISZ szervezetével úttörő csapatával és a pesthidegkúti szövetkezeti fiatalokkal. A szocialista társadalom, a haza építésében és védelmében produkált teljesítményével vívta ki a határőrezred KISZ bizottsága és az általa irányított valamennyi alapszervezet a vörös vándorzászlót. Természetesen ebben döntő szerepe volt a parancsnokoknak, és a személyi állomány nevelőinek. A zászlót Bárd Andrástól a határőrezred KISZ bizottságának titkára, Bagó Zoltán hőr. hadnagy vette át és lengette meg a személyi állomány előtt, majd mondott köszönő beszédet. (38. számú melléklet) Ezt követően jutalmakat és kitüntetések

303 ABINÉRI Ottó :Csapatzászló a Határőrezrednek *Határőr*, XXXVI.évf. (1981) 13.sz. 3.p. HU-ISSN 1217-6427

kerültek átadásra. Gém László hőr. ezredes az MSZMP Határőr Bizottságának titkára az országos parancsnokság és a pártbizottság nevében köszöntötte a jelenlévőket és tartott köszöntő beszédet.³⁰⁴

Az ezredparancsnok napiparancsban ismerte el az állomány munkáját: „Az ezred személyi állományának a szolgálati, kiképzési és építési feladatok mellett a hétvégeken a laktanya területén végrehajtott gazdasági munkálatokból aktívan kivette a részét. Ezzel jelentős segítséget nyújtott a fenti objektumok rendjének kialakításában, a felújítási és építési munkálatok eredményes végrehajtásában. Odaadó, szorgalmas és lelkiismeretes munkájukkal bizonyították a feladat fontosságának megértését, a 18 hónapos katonai szolgálatra történő átállással járó növekvő követelményekkel való azonosulást. Példamutató helytállásáért az egész személyi állománynak elismerésemet és köszönetemet fejezem ki”.³⁰⁵

Az ezred fennállásának 35. évfordulója remek alkalmat teremtett az alakulat múltjával történő komolyabb foglalkozásra, ezért 1981. június 17-én döntés született arról, hogy a fegyveres erők napjára kialakítják a csapatmúzeumot. Rendeltetése a Határőrezred és jogelődei történetének felkutatása és folyamatos bemutatása. A csapatmúzeum az egység hősi múltjának feltárásával, a múzeumi kiállításokkal, rendezvényekkel, alkalmi kiadványokkal közvetlenül kapcsolódjon a személyi állomány hazafias honvédelmi neveléséhez. Segítse elő és nyilvános rendezvényekkel tegye élővé a területi lakosság és a határőrezred hagyományosan jó kapcsolatát. A csapatmúzeumi munka szorosan és naprakészen kapcsolódjon az ezrednél folyó eszmei-politikai munkához. Sajátos eszközeivel segítse elő a napi politikai katonai feladatok eredményes végrehajtását. Mutassa be a magasabbegység helyét az egész határőrség, a határőrizet rendszerében.

Ennek érdekében munkabizottságok kerültek felállításra:

- Katonai kérdésekkel foglalkozó bizottság
- Politikai-mozgalmai élettel foglalkozó bizottság
- Pénzügyi-anyagi-technikai bizottság
- Laktanya történetét feldolgozó bizottság
- Alegységek megalakulásával, történetével foglalkozó bizottság
- Személyügyi szervezeti bizottság
- Felszerelés és technikai bizottság

304 Sz :Az első zászló *Határőr*, XXXVI.évf. (1981) 15.sz. 4.p. HU-ISSN 1217-6427

305 BM Határőr Ezred parancsnokának 44. számú napi parancsa 1981. VI. 10. BFL HE/BHI XXIV.25

- Együttműködési és területi kapcsolatokkal foglalkozó bizottság
- Szervezési és előkészítési bizottság
- Általános karhatalmi bizottság³⁰⁶

Országos Parancsnoki Parancs írta elő a határőrség magasabbegységeinek, hogy gyűjtsék össze múltjuk emlékeit, harci útjuk egyes állomásainak tárgyi, írásos és mindenféle más jellegű dokumentumait. A gyűjtéshez, rendszerezéshez szakember kellett, aztán hely a kiállításra és a raktározáshoz. A Határőrezrednél az emlékek összegyűjtése, kiválogatása bonyolult volt. Joggal tekinthette jogelődjének a 15. határvadász-zászlóaljból alakult híradó-műszaki, majd híradó zászlóaljat. Ezek állománya azonban a mindenkori szükségleteknek megfelelően rengeteget változott.

1981. november 5-én délután szerény ünnepség keretében nyitották meg a Határőrezred csapatmúzeumát.³⁰⁷ Az ünnepségen Varga Pál hőr. ezredes, a határőrség politikai csoportfőnökség osztályvezetője mondott beszédet. Hangsúlyozta: a megnyitott múzeumnak, a kiállított anyagnak az a célja, hogy bemutassa a határőrezred történetét, emléket állítson a fejlődés jelentősebb állomásainak, megörökítse azoknak a nevét, akiknek alkotó tevékenysége, személyes áldozatvállalása, hősiessége hozzájárult a határőrség egészének eredményeihez, gyarapította jó hírnevét, megbecsülését. A csapatmúzeumnak azonban nem csak az emlékeztetés volt a célja, hanem a nevelés is. A kiállítást megtekintő fiatal katonákat a határőrezred itt dokumentált, sokrétű munkája, dicsőséges múltja, arra ösztönözhetette, hogy igyekezzenek méltóak lenni az elődökhöz, követni a jó példát, továbbfejleszteni az eredményeket. Vállalta, hogy a kívülállóknak, mindenekelőtt az ifjú gárdistáknak, úttörőgárda alegységeknek bemutassa a határőrség tevékenységét. Végezetül köszönetet mondott mindazoknak, akik munkájukkal, felajánlásaikkal segítették a múzeum létrejöttét. A megnyitóbeszédet követően Sebők Sándor hőr. alezredes, a határőrezred parancsnoka jutalmakat és elismeréseket adott át a csapatmúzeum létrehozásában a kiállítás megrendezésében kiemelkedő munkát végző tiszteknek, Gergely József nyugállományú hőr. alezredesnek, Bagdi Mihály nyugállományú hőr. őrnagynak, Takács Rezső hőr. alezredesnek és Sírly György hőr. alezredesnek.

A nagy terem közepén voltak láthatók a magasabbegység korábbi csapatzászlói, vitrinben láthatóak régi és akkori határőr egyenruhák, régebben használt fegyverek (PPS

306 A BM Határőr Ezred parancsnokának 46. számú napi parancsa 1981. VI. 17. BFL HE/BHI XXIV.25.

307 A BM Határőr Ezred parancsnokának 1/1981. számú parancsa a határőr ezred csapatmúzeumának átadására. 1981. XI. 5. BFL HE/BHI XXIV.25.

géppisztoly, TT pisztoly). Láthatóak voltak a kiképző munka nehézségeit bemutató fényképek, dokumentumok, muzeális értékű híreszközök. A Határőrezred büszke volt arra, hogy a díszszemlék idején hagyományosan e laktanya falai között készült fel a határőrséget képviselő zászlóalj. Ennek emlékei, elismerései, sporteredmények is kerültek a tárlókban.³⁰⁸ A gyűjteményt folyamatosan gyarapították, a múzeum fontos részévé vált a kiképzésnek, folyamatosan látogatták az ezred sorkatonái, dolgozói, a patronált iskolák tanulói és a különböző delegációk részére is fontos bemutatóhellyé vált. (39. számú melléklet)

Komoly feladatot jelentett a sorkatonai szolgálat idejének 24 hónapról 18. hónapra történő csökkentése, ami fokozatosan került bevezetésre. Az államhatár biztonságos őrizete, az ország területi integritásának védelme érdekében a sorkatonai szolgálat idejének jelentős csökkentése ellenére is gondoskodni kellett a határőrök kiképzéséhez, a határőrizeti feladatok elsajátításához feltétlenül szükséges időről, ami nem ugyanannyi időt jelentett, mint korábban. Csökkenteni kellett a határőrök felkészítésére fordított óraszámot, de úgy, hogy a határőrök harckészültségének foka, határőrizeti szakismeretük, katonai alapképzettségük nem csökkenhetett. Az 1981-es második váltás kiképzése már a rövidített program szerint került végrehajtásra. Új kiképzési programot vezettek be. Az első négy hétben csak katonai ismereteket tanítottak tömbösítve, majd ezt követte a híradó szakkiképzés. Az új program előnye, hogy már a szakkiképzés megkezdése előtt kiderült ki alkalmas a híradó feladatok ellátására és még időben lehetőség volt a katonák cseréjére. Az új rendszerrel azonban a gondok nem szűntek meg, Ha nem volt elegendő kiképzési segédeszköz gyártottak maguknak, rövidítették, strukturálták a tananyagot.³⁰⁹

1981 novemberében létrehozták a Határőrezred átvonulási szállását az ezred területén, de attól elkülönítve, így alkalmas volt a tisztek fogadása, elszállásolása, valamint az Országos Parancsnokság rendezvényeinek megtartása mellett külsős rendezvényekre is.³¹⁰

A forradalmi ifjúsági napok³¹¹ kiemelkedő eseménye volt 1982. április 2-án a határőrezrednél tartott ünnepi személyi állománygyűlés. A „felszabadulás” 37. a KISZ megalakulásának 25. évfordulójának köszöntésére és a KISZ KB vörös vándorzászlójának átadására került sor. A Himnusz elhangzása után Deák Gyula hőr. őrnagy megbízott

308 Sz: Múzeum Adyligeten *Határőr*, XXXVI. évf. (1981) 47.sz. 5.p. HU-ISSN 1217-6427

309 HALÁSZ Kálmán: 3. váltás *Határőr*, XXXVI.évf. (1981) 38. sz. 6-7.p. HU-ISSN 1217-6427

310 A BM Határőr Ezred parancsnokának 04/1981. számú parancsa a határőr ezred átvonulási szállójának működtetésére 1981. XI. 2. BFL HE/BHI XXIV.25.

311 Forradalmi ifjúsági napok

politikai osztályvezető köszöntötte a megjelenteket Kun István ezredest az MSZMP Határőr Bizottságának első titkárát, Leyrer Richárdot az Ifjú Gárda országos parancsnok helyettesét, a főváros és budapesti II. kerület az ezred fiataljaival szoros kapcsolatot tartó Ganz villamossági művek és Rozmaring Tsz. kiszeseit, az ideiglenesen hazánkban állomásozó szovjet déli hadseregcsoport komszomolistáinak képviselőit. Leyrer Richárd tolmácsolta a KISZ Központi bizottságának üdvözlétét és felolvasta a vörös vándorzászló odaítéléséről szóló határozatot. A zászlót, immár második alkalommal Bagó Zoltán hőr. főhadnagy az ezred KISZ Bizottságának titkára vette át Leyrer Richárdtól. Meglengette a személyi állomány előtt, majd köszönő beszédet mondott. Az elismerés lelkesedéssel töltötte el a személyi állományt, ugyanakkor kötelezettség is rótt a további munkára. Kun István hőr. ezredes - aki a Híradó Zászlóalj első KISZ titkára volt 1957-ben – tolmácsolta az országos parancsnokság és a pártbizottság üdvözlétét. kiemelte, hogy az ezredet az 1981-es évben egyenletes fejlődés jellemezte. Ezt követően kitüntetések és jutalmak átadására került sor³¹²

IV.3. Varga Jenő határőr ezredes parancsnoksága alatt

IV.3.1. Új szemlélettel az Ezred élén

1983. május 1-jei hatállyal a Belügyminiszter a határőrség törzsfőnökévé és ezredessé nevezte ki Sebők Sándor hőr. alezredest a Határőrezred parancsnokát. A határőrezred parancsnoki teendőit Varga Jenő hőr. alezredes vette át, egy fiatal 35 éves jól képzett, felkészült tiszt, aki egészen új szemléletet hozott.

1983. április 19-én a BM Határőrség Országos Parancsnoka által kijelölt bizottság az átadó-illetve átvevő parancsnokok, valamint az ezredparancsnokság szervei bevonásával felmérte: az ezred szervezeti rendszerét, az őrszolgálati-, kiképzési-, építési feladatok végrehajtását, a rendkívüli időszakra való felkészülés, a híradás, az ügyvitel, valamint az ezred vezetésének és irányításának, gazdálkodásának helyzetét.

Az ezred feladatait az érvényben lévő állománytábla alapján végezte. A hivatásos állomány feltöltöttsége 88%-os. Rendszeresített létszám 258 fő. Státuszok szerint tiszt 11, zászlósi 9, tiszthelyettesi 11 hely nem volt feltöltve. A kinevezett polgári helyek hiánya 13 fő,

312 B.CS. :Hármas ünnep a Határőrezrednél *Határőr*, XXXVII.évf. (1982) 16.sz. 5.p. HU-ISSN 1217-6427

szerződéses polgári helyeken 39 fő. Állománykategóriától eltérő beosztásban teljesített szolgálatot főtishti helyen 21 fő tisztt, tiszti helyen 2 fő főtiszt, zászlósi helyen 2 fő tisztt, tiszti helyen 7 fő zászlós, zászlósi helyen 24 fő tiszthelyettes, tiszthelyettesi helyen 2 fő zászlós, tiszthelyettes helyen 1 fő kinevezett polgári alkalmazott. A tisztek közül 18 fő /15%/ ZMKA-t, 65 fő /54,16%/ főiskolát, 30 fő /25%/ középiskolát végzett, 7 fő /5,83%/ nem végzett tisztképző iskolát. (40. számú melléklet)

A zászlósok, tiszthelyettesek közül 67 fő /56,3%/ tiszthelyettesi iskolával rendelkezett, 52 fő /43,69%/ nem végezte el a beosztásához szükséges iskolát. Az állománytáblázatot a Belügyminiszter 000407/1980. 04.10. számon hagyta jóvá. A sorállományra vonatkozó kiegészítő változást jelentő 00125/1982. 01.15.-i Országos Parancsnoki Intézkedés rögzítette. A Határőrezrednél rendszeresített sorállomány 1902 fő. Ebből 274 tisztes, 1628 határőr. Az akkor állományban lévő 2523 fő: 416 tisztes, 2107 határőr. A rendszeresített létszámhoz való többlet 620 fő. tisztes 141 fő, határőr 479 fő. Az állomány összfeltöltöttsége 132,6%-os volt. (41. számú melléklet)

Az ezred állományából a 01/1976 sz. BM Államtitkári valamint 04/1981. és azt kiegészítő Országos Parancsnoki Intézkedés, valamint 001/1982. BRFK. és BM HÖR Országos Parancsnoki közös parancs alapján a sorállományból tartósan vezényelve volt 374 fő. Hivatásos és polgári státuszokon a sorállományból 28 főt alkalmaztak.

A Határőrezred a Belügyminiszter által meghatározott 1 külügyi, 10 belügyi, 1 munkásőr, és 2 határőr objektumot őrzött állandó, 1-et pedig ideiglenes jelleggel,³¹³ az 1980-ban kiadott állománytábla szerint 530 fővel, valamint az 1982-ben átvett 3 objektum (a BM Határőrség Országos Parancsnokság és a BRFK vezetője 001/1982-es számú közös intézkedése alapján) őrzésre megerősítésként 83 fő létszámmal.

Az őrség létszámát, összetételét, szolgálati vezénylését, a BM Határőrség törzsfőnöke által 1980. szeptember 1-jén jóváhagyott őrségleírás, a Szolgálati Szabályzat előírásai alapján, az objektumok parancsnokaival készített jegyzőkönyvben rögzítettek szerint alakították ki és végezték. A munkásőr objektumon 1982 áprilisától-októberéig ÖV-2³¹⁴ rendszerű őrzésvédelmi jelzőrendszert építettek ki. Az őrzászlóalj rendelkezett a működéséhez szükséges tervekkel és okmányokkal, felkészült az objektumok védelmére, az ahhoz szükséges fegyverzettel rendelkeztek. Az őrzésbiztonságot elősegítő berendezések mellett

313 Ezekről bővebben az V.1. fejezetben

314 ÖV-2: lépésérzékelő rendszer a védendő objektum körül kialakított sávban, föld alá telepített szeizmikus érzékelő rendszer, amely jelzést bocsát ki, amint a felszínen mozgó személyt vagy gépjárművet észlel.

jól használták a 146 klt. H-63 M. jelzőkészüléket, és rendelkezésükre állt 62 szolgálati kutya is.

A rendkívüli időszak feladatok végrehajtására való felkészülés a Belügyminiszter 9/1980. sz. utasítás, az államtitkári parancsok a Határőrség Országos Parancsnokának és Törzsfőnökének parancsaiban, utasításaiban megfogalmazott feladatoknak, megfelelően kerültek végrehajtásra. Az új "M" állománytábla hatálybalépésével módosítani kellett a lebiztosított tartalékos állomány létszámát és szakmai összetételét. A tartalékos állomány és a technika lebiztosítása megtörtént. Az ezred hadiszervezetre való átállása 24 órán belül biztosított volt. A határőrezred személyi állománya a csapaterővel megoldandó, valamint a fegyveres biztosítási feladatok végrehajtására felkészült. A karhatalmi feladatok megoldásához szükséges tervek és okmányok rendelkezésre álltak. Kiemelt feladatként került megszervezésre, irányításra és ellenőrzésre a Ferihegyi Nemzetközi Repülőtérrel kapcsolatos karhatalmi feladatok végrehajtása. A kiképző zászlóaljnál folyó szakkiképzés befejeztétől az újonnan bevonult állomány esküjéig a karhatalmi feladatok végzése legnagyobb mértékben az őrzászlóalj állományát érintette. Mivel a zászlóaljnál ebben az időben az őrség három váltásos rendszerét nem tudták megvalósítani, a karhatalmi feladatokból adódó követelményeket csak nagy nehézségek árán tudták biztosítani.

Az ezred hivatásos, polgári és sorállományának kiképzése, ön- és továbbképzése a BM Hőr. OPK. 024/1981. sz. parancsa a vonatkozó intézkedések és elvek alapján végrehajtásra került. A Híradói Kiképző Bázison végzett kiképzési tevékenység színvonala megfelelő volt. Biztosította a határőrség részére a híradó, mozigépész és egészségügyi őr állomány szakmai utánpótlását és a szaktisztesek kiképzését.

A Határőrezred vezetékes és vezetékek nélküli hírrendszere jól biztosította az alapfeladatok vezetését az állandó és magasabb harckészültség időszakában. A vezetékes hálózat úgy a központi laktanya, mint a külső objektumok hírközpontjain keresztül több csatornán kapcsolódott a BM a Határőrség Országos Parancsnokságának, és a postaegységek hálózatához. Így az összeköttetések a közvetlen vonalak megszakadása esetén is biztosítottak voltak. A megszakadt vezetékes összeköttetések lepótlására telepített URH híradás jól szervezett volt és biztosította az összeköttetést.

A híradó század és a közvetlen híradó szakasz kezelésében lévő stabil és mobil híradó eszközök üzemképesek voltak. A mobil híradó eszközök egy része gépjármű és áramforrások vonatkozásában erősen elhasználódott. A főti objektumban és a határőrezred

területén telepített és üzemelő elektromos jelzőrendszer állapota, karbantartása megfelelő volt. A rejtett vezetés a titokvédelem feltételei biztosítottak voltak.

A Központi Híradó Műhely és Raktár jól végezte feladatait. Az állománytábla szerint az ezred szervezetébe tartozott, viszont a szakmai felügyeletét és irányítását a híradó osztály látta el, ami komoly konfliktusok forrása volt, különösen a vidékre való vezényléseknél.

A politikai osztály az MSZMP Politikai Bizottsága 1967. március 7-ei határozatának megfelelően tett eleget a kettős funkciójából (politikai és katonai) adódó követelményeknek. A propagandamunka, a sorállomány politikai nevelése a BM Határőrség Politikai Csoportfőnökének 1/1980. számú parancsa alapján történt. A tájékoztató és információs munka BM Határőrség Politikai Csoportfőnökének 3/1978. számú utasítása alapján történt. A szocialista versenymozgalom a BM. HŐR. OPK. 29/1982. számú intézkedése szerint folyt. A Határőrezred jelentős honvédelmi és nevelőmunkát folytatott lakosság körében Aktív és tartalmas kapcsolatot tartott fenn több általános iskolával, úttörőcsapattal és Ifjú Gárdával, a területi párt- és állami- társadalmi szervezetekkel.

Az ezred rendelkezett a feladatok ellátásához szükséges pénzügyi, anyagi, technikai, egészségügyi és egyéb eszközökkel. A készletek mennyisége, hadihasználatossága, technikai színvonala megfelelő, az állomány élet- és munkakörülményei biztosítottak volt. A gazdasági alosztály megfelelő szinten látta el az Országos Parancsnokság és az Ezred kiszolgálásával kapcsolatos feladatokat. A személyi állomány mind mennyiségileg mind minőségileg kielégítő, változatos, kalóriadús ételt kapott. Az ételmezést pozitívan befolyásolta a sertéstartás. Az élelmiszerek előállításához, feldolgozásához szükséges konyhai felszerelések rendelkezésre álltak. A konyhablokk kapacitása nem felelt meg a követelményeknek, eredetileg 2000 fő kiszolgálásra készült, azonban napi 2500 fő volt az étkezési létszám. Hasonlóan gondot okozott az étterem befogadóképessége is. Rendelkeztek a feladatok ellátásához szükséges ruházati anyagokkal, ám a készletek szakszerű tárolásához szükséges raktározási tér szűkös volt. A mosatást a HM Patyolat Vállalat útján végeztették, akik nem mindig tudták a határidőket betartani. Folyamatos munkát jelentett az épületek felújítása, karbantartása.

Az egészségügyi szolgálat gyógyító-megelőző tevékenysége megfelelt a BM. 17/1973. számú Egészségügyi Szabályzat rendelkezéseinek. A gyengélkedő befogadóképessége a létszámviszonyoknak nem felelt meg, ugyanis az ezred létszámának arányában az előírt

norma 60 férőhelyet határozott meg, ugyanakkor csak 20 beteg elhelyezésére volt lehetőség.

A határőrezred összetett és bonyolult feladatot ellátó, nagy létszámú magasabbegység volt. Tevékenységét bonyolította, hogy több belügyi és más fegyveres szervvel, polgári vállalattal kellett együttműködnie.³¹⁵

Az új ezredparancsnok parancsban határozta meg az ezred feladatait. Az előző időszakot értékelve megállapította, hogy az általánosságban pozitív volt, a feladat végrehajtások megfelelőek. Gondok jelentkeztek a vezetési funkciók gyakorlásában, az egységes követelménytámasztásban. Az ellenőrzés elmaradt a követelményektől. Az irányítás nem volt mindig összhangban a végrehajtással. 1984. év fő feladata minden területen -a vezetői, a politikai nevelő munka, a szakmai feladatok előkészítése, megszervezésének, irányításának magasabb színvonalával– biztosítani az irányítás és végrehajtás egyidejű fejlesztését és követelményszintű tevékenységét.

A fő feladat végrehajtása érdekében az alábbiak végrehajtását határozta meg: a parancsok, utasítások egységes értelmezését, határidőre történő végrehajtását; a vezető tevékenységnek a végrehajtásra, számonkérésre történő összpontosítását, az önálló, operatív kezdeményezések erősítését, az egységes követelménytámasztást, a legfontosabb beosztásokban a stabilitás megteremtését.

Ezred szerveinek az alábbi feladatokat szabta:

Az Ezred törzs: Követelje meg a megfelelő harckészültséget, a szolgálati fegyelem az általános katonai rend, a szabályzat szerinti élet, a kiképzési feladatok maradéktalan végrehajtását, az állományfegyelem betartatását, a folyamatos híradást és rejtett vezetést, az ügyviteli előírások betartatását. Ennek érdekében követelje meg a szolgálati rend szigorú betartását, az ellenőrzések fokozását, a gyors reagálást az egységes fellépést, a harckészültséget, a szolgálati okmányok naprakészségét. Kiemelten kezelje az együttműködési, ellátási és R.B.V. területeket. Látta el a karhatalmi feladatokat. Folyamatosan elemezze a 18 hónapos katonai szolgálat tapasztalatait, csapatépítkezésre megadott létszám biztosítását. Követelje meg: a fegyver lőszer és pirotechnikai anyagok szabályszerű kezelését, az objektum biztonsági feladatok ellenőrzését, kiemelten a be és kilépés, a tartózkodás rendjére. Az ön és továbbképzés tervezését, szervezését, irányítását. Lő- és gázkamra gyakorlat megszervezését, lebonyolítását. A katonai testnevelés

315 Jegyzőkönyv a Határőrezred parancsnoki teendők átadás vételéről. BFL HE/BHI. XXIV.25.A.

hatékonyságának javítását. Ciklusokra épülő harckiképzési ütemtervek készítését, kiadását, végrehajtásának ellenőrzését. Híradás biztosítását, karbantartását. Az ügykezelés szabályainak szigorítását.

Az Ezred Politikai osztálya: Eszmei politikai nevelő munka szervezése, irányítása, ellenőrzése. Fő feladat a „*felszabadulás*” 40. évfordulójának megünneplése és az MSZMP XIII. Kongresszusra való felkészülés. Ennek érdekében: magasabb szinten teljesítse a kettős funkcióból adódó pártapparátusi feladatokat. Javítsa a propagandamunkát. Negyedévenként konkrét agitációs feladatokat dolgozzon ki. Javítsa az információs munkát. Fokozza a szakirányítás szakszerűségét a közművelődési munka során. Fejlessze az Ifjúsági Klub mozgalmát, a könyvtármunkát állítsa rendszerbe a videotechnikát. Követelje meg az SZVM, Hónap határőre versenyek tisztaságát, egységes elbírálását. Fejlessze az együttműködést a kerületi pártszervekkel, a III. kerületi ideiglenesen hazánkban állomásozó Szovjet csapatokkal. Javítsa az erkölcsi fegyelmi helyzetet.

Az Ezred pénzügyi-anyagi főnöksége: Kiemelten kezelje a beruházási, felújítási feladatokat a biztosítsa a szükséges feltételeket. Ezen belül: Javítsa a személyi állomány elhelyezési- és munka körülményeit. Újítsa fel az ezred gyengélkedőjét, a gépjármű javítóbázist, a központi hírműhely és raktárt, építse ki a víz-és szennyvízhálózatot. Takarékoskodjon az energiahordozókkal. Szigorúbban ellenőrizze az alegységek anyaggazdálkodását a közegészségügyi, munkavédelmi szabályok betartását.

Személyzeti munka terén: Káder politikai elvek betartásával a kulcsfontosságú vezetők stabilitásának biztosítása. Ennek érdekében segíteni kell az alegységparancsnokok személyügyi tevékenységét. Tervszerűbbé kell tenni a nyugállományúakkal és tartalékosokkal való foglalkozás.

Az alegységek általános feladatai. Parancsok, intézkedések maradéktalan egységes végrehajtása. Belső ellenőrzések javítása. Általános katonai rend, rezsím fegyelem javítása. Szakmai, politikai, gazdálkodási, karhatalmi feladatok maradéktalan végrehajtása. Nagyobb figyelem a híradó eszközök kezelésére a továbbképzésekre az állomány fejlesztésére. Ügyviteli és titokvédelmi fegyelem megkövetelése. Politikai munka hatékonysága, összehangolása a katonáival. Alegységek gazdálkodási tevékenységének éves ellenőrzése. Folyamatos ellenőrzése a felhasználási, gazdálkodási, ellátási helyzetnek. Káder és személyügyi munka. Sorállomány körében kifejtett aktív tiszthelyettesi pályára irányítás. Munka szerinti differenciált elismerés. Kedvező légkör teremtése.

Az alegységek speciális feladatai

Őrzaszlóalj: Folyamatos biztosítása az objektumok követelményszerű őrzésének, védelmének. Műszaki technikai eszközök rendeltetésszerű használata. Személyi állomány felkészítése. Ellenőrzés tervszerűsége, igényessége. Az elektromos jelzőrendszer folyamatos karbantartása. Szoros munkakapcsolat kialakítása az objektumparancsnokokkal. A katonai rezsim, fegyelem fokozása.

Híradó Kiképző Bázis: Alap- szak és tisztesképzés biztosítása a színvonal emelésével. Korszerű oktatás politikai eszközök alkalmazása, képzés gyakorlatiasabbá tétele. Felkészítés a karhatalmi feladatok végrehajtására. Kiképzőknek módszertani foglalkozás megtartása az egységes kiképzési rendszer érdekében.

Új Kiképzési Rendszerű Műszaki Zászlóalj: A BM I/II Csoportfőnökség Építési osztálya által megadott elosztásban biztosítsa a vállalatok részére a szakember szükségletet. Tartsa, tartassa be a munkavédelmi rendszabályokat. Munkahelyi helyszíni ellenőrzések fokozása. Munkakörülmények javítása. Agitáció, a munkahelyi és laktanyán kívüli magatartási normák betartása érdekében. Munkaértekezletek megtartása a vállalatok vezetőivel.

Szállító század: Tervszerű, gazdaságos forgalmazás. Műszaki feltételek biztosítása. Fegyelmezett, balesetmentes feladatvégrehajtás. Kulturált és fegyelmezett közúti vezetés biztosítása.

Híradó század, Ezred közvetlen híradó szakasza: Híradás biztosítása a BM. Határőrség Országos Parancsnoksága és a Határőrezred részére. A híradó eszközök szakszerű kezelése, karbantartása. A híradás szabályainak betartása.

BM Kommendáns század: Munkahelyi rend fegyelem megkövetelése, a kirendelt, vagy vezényelt állomány folyamatos biztosítása. A munkaszerződések átdolgozása.

Törzsszázad: Biztosítsa az Országos Parancsnokságra vezényelt állományt, a harckészültségi és az A.B.V feladatok ellátását.

Ellátószázad: Tervszerű szakmai munka, általános katonai rend és fegyelem megszilárdítása, balesetek megelőzése.

Központi híradóműhely: a Határőrség egészének híradóeszközeinek tervszerű, preventív karbantartása, felújítás, javítás. Vasúti híradás további bővítése. Stabil R 142-es állomások kialakításában R 102-es állomások telepítésében. Parancsnoki személyi rádióállomások gépjárműbe történő beszerelése.

Központi híradó raktár: Az ellátás a raktározás a selejtezés biztosítsa az okmány és ügyviteli fegyelem fokozása.

„Vörös Csillag Érdemrenddel Kitüntetett” Határőrség Központi Zenekara: Fokozza a lakossági kapcsolatokat, lépjen fel az állami nemzeti ünnepeken. Fokozza a politikai szakmai munka.³¹⁶

A Határőrezrednél 1984. március 23-án került negyedszer került sor a KISZ Központi Bizottsága vörös vándorzászlójának átadására. Az ünnepség elnökségében helyet foglalt Farkas Péter a KISZ Budapesti bizottságának titkára, Varga István hőr. ezredes a határőrség pénzügyi anyagi főnöke, az ideiglenesen hazánkban állomásozó szovjet déli hadseregcsoport képviselője, jelen voltak a budapesti II. kerület párt-, állami és társadalmi szervezeteinek vezetői. Zakor Sándor hőr. őrnagy politikai osztályvezető köszöntőjét követően Farkas Péter beszédében kiemelte a vándorzászló mozgalom fontosságát, azt, hogy a határőrezred a kezdetektől részese a mozgalomnak és immár negyedik alkalommal nyerte el az elismerést. Balogh László hőr. főhadnagy a határőrezred KISZ bizottságának titkára vette át a vándorzászlót. Válaszbeszédében köszönetet mondott a kollektíva munkájáért. Varga István hőr. ezredes a Határőrség Országos Parancsnoka, az MSZMP Határőr Bizottsága nevében méltatta az elért eredményeket. Az ünnepség zárasaként kitüntetések és jutalmak átadására került sor.³¹⁷

Az ezred életének fontos részét képezte a propagandamunka, amely alatt nemcsak politikai agitációt kell értenünk, hanem a mindennapi élet részleteire kiterjedő felvilágosítást, nevelést is, mint például a balesetmentes közlekedés, vagy az italozás káros hatásai. Az agitációs és propagandamunkát mindig konkrét feladathoz kapcsolták, mert csak így tudtak eredményeket elérni.

Komoly gondot jelentett az úgynevezett Pléhcsárda. Kimaradásról visszaérkezés előtt a hűvösvölgyi autóbusz-végállomáson volt az utolsó olyan hely, ahol a határőrök „feltankolhattak”. Egy részük élt is a lehetőséggel, melynek következménye részegség, botrányos viselkedés a buszon, rendbontás, majd a kivizsgálást követően a felelősségre vonás. Végül is betiltásra került a 206-sz italbolt /pléhkocsma/ látogatása.³¹⁸ Érdekes plakátokkal, rölapokkal hívták fel az állomány figyelmét a problémára. Először nevettek

316 01/1984. (I. 24.) HÖR.EPK.pcs. a Határőr Ezred feladataira BFL HE/BHI. XXIV.25.A.

317 KUTASI Péter : A Határőrezred sikere *Határőr*, XXXIX.évf. (1984) 14.sz. 8-9.p. HU-ISSN 1217-6427

318 34/1985. (V. 21.) HÖR.EPK. napi. pcs. BFL HE/BHI. XXIV.25.A.

rajta, aztán, ha szükséges volt újra megkapták, végül már szégyenné vált. Így küzdöttek a túlzott alkoholfogyasztás ellen.

Szintén fontos feladat volt az egészséges életmód, a rendszeres testedzés népszerűsítése. A katonai rend a szolgálatellátás terén is voltak apróbb hibák, amiket színes diafilmre felvett jelentekkel és magnetofonra felmondott szöveggel próbáltak javítani. A kép és a szöveg együtt jobban rögzült, segítette a jobb feladatellátást.

A határőrezred rendelkezett videostúdióval, jól működött a HÖRTEXT nevű video képújság. Ezek a technikai újítások a propaganda és az agitáció területén számos lehetőséget kínáltak. A kiépített videóhálózat első sorban a szórakozást szolgálta. Rendkívüli népszerűségnek örvendett a kéthetente bemutatott Ezredhíradó. Ebben a határőrök összefoglalót kaptak a magasabbegységnél történekről, a kimagasló eredményekről és az elkövetett hibákról. Az adás a műszaki alegység kivételével mindenhol fogható volt. Az állambiztonsági, jogi, egészségügyi, balesetvédelmi propaganda kiváló eszköze és segítője volt.³¹⁹ A kiképzési munkában is fontos szerep hárult a videotechnikára, csakúgy, mint a kiképzőbázison rendszeresített szimulátorokra, ezek segítségével gyakorolhatták be a drága és bonyolult új technikák alkalmazását a kiképzés időszakában.

Ez azért is volt fontos, mert a tizennyolc hónapos sorkatonai szolgálat bevezetése után gyakran bíralták a kiképzőbázisokat, mondván hiányosan felkészített határőrök érkeztek a végrehajtó alegységekhez. Ám azt elfelejtették, hogy a szolgálati idő rövidülése nem jelentette a tananyag csökkentését, ezért egyes témaköröket differencián kellett oktatni az újoncoknak a rendelkezésre álló mintegy két és fél hónap alatt. A kiképzés végére tudniuk kellett megfelelő számú szócsoporthat rádióan adni, illetve venni. A távírásznak gyorsan kell dolgoznia és a fejében minden egyes jelet rögzítenie, hiszen nem szabad tévedniük. A kiképzés végére ismerniük kellett a különböző rádió készülékek és híradó berendezések működésének, kezelésének módját. E mellett meg kell szerezniük az alapvető katonai, határőrizeti ismereteket is. A tudnivalók gyakorlati elsajátítását tartották a legfontosabbnak. A nyolc órás foglalkozási napokat úgy tervezték meg, hogy a délelőtti elméleti órákat ebéd után alaki és sportfoglalkozások követték.³²⁰

319 BERNÁTH Csaba :Módszerek és színterek *Határőr*, XL.évf. (1985) 16.sz. 8-9.p. HU-ISSN 1217-6427

320 RAJCSÁNYI Iván :Hangsúly a gyakorlaton van *Határőr*, XLI.évf. (1986) 11.sz. 6.p. HU-ISSN 1217-6427

1984-ben a BM 22/1984. számú Utasítása alapján bevezetésre került a 82 M. kimenő ruházat a Határőrezred állományának a Kiképző Bázis újonc állományának kivételével.³²¹

Az adyligeti gyengélkedőt megépítésekkel jóval kevesebb ember ellátására tervezték, mint ahányan 1984-en megfordultak benne. Ezért már 1984-ben megkezdtek az új gyengélkedőkompluxum építését.³²² Az orvosok egy közepes nagyságú község létszámát megközelítő személyi állományt látták el. A katonák döntő többsége 18 és 23 év közötti fiatal. Alacsony szintű volt az egészségügyi műveltségük. A bevonuló fiatalok talán 10 %-ának volt ép a fogazata. Rendelési időben átlag 25 ember jelentkezett a gyengélkedőn, a fogorvoshoz Dr. Papp János hőr. orvos századoshoz igyekvőkkel együtt gyakori volt a zsúfoltság. A leggyakoribb problémák a légúti megbetegedések, a lábfeltörések, illetve a sportolás közben szerzett sérülések voltak. A napvesztések száma, azaz a szolgálatból való távolmaradás folyamatos csökkenése jellemezte Dr. Domján Péter hőr. orvos százados vezető orvos által vezetett gyengélkedő munkáját. Legfőbb feladatuk a gyógyítás és a megelőzés, a rendszeres szűrés volt. A Határőrezred élen járt a véradozmozgalomban, 1983-ban 717,7 liter vért adtak.

Az új gyengélkedő földszintjén voltak a fogászati és egyéb rendelők, az emeleten pedig a kórtermek. A Határőrezred egészségügyi szolgálata tulajdonképpen körzeti orvosi ellátást nyújtott, de e mellett belgyógyászati szakorvosi rendelőt is biztosítottak, helyben több apró vizsgálatot is el tudtak végezni, rendelkeztek fizioterápiás részleggel. Csaknem száz férőhelyes gyengélkedőre csak azokat fektették be, akiknek nem volt szükségük komolyabb kórházi kezelésre. Azok kerülnek oda akiket a körzeti orvos is kiírt volna betegállományba. Így tehermentesítették a Korvin Ottó Kórházat.³²³

Élénk sportélet folyt az alakulatnál, minden évben tartottak súlyemelő-, cselgáncs-, mezei futó-, atlétika-, labdarúgó-, szolgálati több tusa-, lövész-, járőr-, teke-, röplabda-, sakk- és asztalitenisz versenyeket.³²⁴ Ezeken részt vett ez ezred teljes állománya. Az egészséges

321 22/1984.BM.ut. ; 56/1984. (VIII. 7.) HÖR.EPK napi .pcs. BFL HE/BHI. XXIV.25.A.

322 KUTASI Péter :Háttérszolgálat *Határőr*, XXXIX.évf. (1984) 48.sz. 4-5.p. HU-ISSN 1217-6427

323 VINCZE András :Gyógyulóban a gyengélkedőn *Határőr*, XLIII.évf. (1988) 10.sz. 4-5.p. HU-ISSN 1217-6427

A budapesti Korvin Kórház, vagy ahogyan később nevezték BM Központi Kórház és Intézményei 1949 és 2007 között a Városligeti fasor 9-13.központtal működő kórház komplexum volt. 1989-ig a rendvédelmi szervezetek egészségügyi ellátását biztosító intézményként működött, majd a rendszerváltást követően közkórházi funkciókat is ellátott. Fénykorában a Semmelweis Egyetem Általános Orvostudományi és Fogorvos-tudományi Karának volt az oktatókórháza, amely részt vett az orvostanhallgatók, rezidens orvosok, szakorvosok, valamint a nővérek, asszisztensek képzésében és továbbképzésében.

is. BERZA 146 p.

324 2/1984. (II. 27) HÖR.ETF.int. BFL HE/BHI. XXIV.25.A.

életmód, a szabadidő hasznos eltöltése mellett szolgálták a Határőrség szintű országos versenyekre való felkészülést is.

1984 nyarán a Határőrezrednél bevezetésre került a „Hónap határőre” mozgalom az állomány motiválása, a katonai rend és fegyelem javítása érdekében. A „Hónap Határőre” mozgalom a Szocialista Versenymozgalmon belül, annak szerves részeként került megszervezésre, abba benevezni nem kellett, az értékelés egyéni módon történt, amely az állomány egy havi teljesítménye alapján került végrehajtásra. Címet ért el az az alparancsnok, amelynek alegységének legalább 60 %-a teljesítette a „Hónap határőre” követelményeit. (kiváló vagy jó szinten).³²⁵

1985-től fodrászat működött az Határőrezrednél, a női-férfi mosás és vágás díjmentes volt, a hivatásos, polgári alkalmazott és a sor állomány részére, a többi szolgáltatás árjegyzék szerint volt igénybe vehető.³²⁶

A Határőrezred ifjúkommunistái 1985-ben 1980 óta megszakítás nélkül ötödször nyerték el a KISZ KB vörös vándorzászlóját. Szerteágazó feladatai mellett az ezred KISZ-esei 12 általános iskolában 300 határőr-úttörővel foglalkoztak.³²⁷

1986. február 7-én tartották meg az éves tiszti értekezletet. Az értekezlet elnökségében helyet foglalt Dr. Ábel László hőr. vezérőrnagy a határőrség politikai csoportfőnöke, Zavagyi Lajos a II. kerületi tanács elnöke, dr. Hildebrandt Róbert őrnagy a budapesti katonai bíróság elnökhelyettese, és a társ fegyveres testületek képviselői. Zakor Sándor hőr. őrnagy politikai osztályvezető bevezetőjét követően Kozár István hőr. alezredes, törzsfőnök beszámolójában értékelte az 1985-ös évet. Hangsúlyozta, hogy a bizottsági ellenőrzés munkájukat jóra értékelte és a magasabbegység elnyerte az élenjáró címet. Javult a szolgálatellátás színvonala, a sorállomány erkölcsi-fegyelmi helyzete, a harckészültségi gyakorlatot eredményesen hajtották végre. A politikai osztály munkatársai az alegységeket videokészülékekkel látták el, melyek a tájékoztató munkát segítették. Jól bevált a „Hónap határőre” mozgalom, és a szocialista versenymozgalomban egyre több határőr ért el élenjáró, vagy kiváló címet. Azonban az anyagmegóvás és takarékoság terén nem történt kellő előrelépés.³²⁸

325 18/1984. (VI. 11.) HÖR.EPK.pcs.BFL HE/BHI. XXIV.25.A.

326 14/1985. (III. 1.) HÖR.EPK. napi pcs. BFL HE/BHI. XXIV.25.A.

327 M.T. :Zászlóátadási ünnepségek *Határőr*, XL.évf. (1985) 14.sz. 8-9.p. HU-ISSN 1217-6427

328 RAJCSÁNYI Iván :Sokirányú feladatok *Határőr*, XLI.évf. (1986) 8.sz. 2.p. HU-ISSN 1217-6427

1986. április 3-án ünnepelte elődalakulatának megalakulásának 40. évfordulóját a határőrezred. Az 1985-ös évben a szocialista versenymozgalomban elnyerte az élenjáró magasabbegység címet. Az ünnepségen részt vettek a határőrség és az ezred vezetői, a főváros II. kerületének, a hazánkban ideiglenesen állomásozó szovjet alakulat parancsnokságának, az együttműködő üzemeknek és a szolnoki határőr baráti kör képviselői. A megjelenteket Zakor Sándor hőr. őrnagy, politikai osztályvezető köszöntötte. A jogelőd határvadász alakulat létrejöttének körülményeire, az egység múltjára Kozár István hőr. alezredes, törzsfőnök emlékezett ünnepi beszédében. Az ünnepi beszédet követően az együttműködő szervezetek és üzemek képviselő szalagot kötöttek a csapatzászlóra, majd Kun István hőr. vezérőrnagy az MSZMP Határőrségi Bizottságának első titkára beszédében ismertette az élenjáró cím elnyerésének körülményeit, és átadta Kozár István hőr. alezredesnek a cím elnyerését tanúsító zászlót és oklevelet. Az ünnepség műsorral, illetve a pesthidegkúti művelődési központban rendezett kiállítás megnyitásával ért véget.³²⁹

1987. januárjában a rendkívüli időjárási viszonyok következtében, fellépett veszélyhelyzet elhárításában a határőrök komoly munkát végeztek az állami szervek és a polgári lakosság segítségével. Több száz határőr 3000 órányi társadalmi munka eredményeként megtisztította, közlekedésre alkalmassá tett több kilométer utat, élelmiszert és polgári lakosokat szállítottak. Iskolákat, szorult helyzetben lévő állampolgárokat szabadítottak ki a hó fogságából. A teljes személyi állomány hősiességű magatartást, külön ki kell emelni a Szállító század és a gépjármű műhely állományát akik hatalmas erőfeszítéseket tettek a szállítási feladatok teljesítése érdekében. A munkából kitűnt a Kiképző Bázis 2. százada, a 4. és 6. Műszaki század, a Híradó század..³³⁰

A Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa a Belügyminiszter Állományában végzett eredményes munkája elismeréseként nyugállományba helyezése alkalmából az Április Negyediké Érdemrenddel tüntette ki Kozár István hőr. alezredest a határőrezred törzsfőnökét,³³¹ aki az 1987-es éves tiszti értekezleten köszönt el az állománytól. Utóda Berki Imre hőr. alezredes lett.

1987 márciusában megtartott szakszervezeti gyűlésen már felszínre kerültek a problémák. Felvetődött, hogy nem arról kell beszélni, ami megoldódott, hanem arról, ami nem sikerült.

329 SzK :Siker és jubileum Adyligeten *Határőr*, XLI.évf. (1986) 16.sz. 2.p. HU-ISSN 1217-6427

330 A Határőr Ezred 1986. évi munkajelentése. BFL HE/BHI. XXIV.25.A.

331 Sz.K. :Magas elismerés *Határőr*, XLII.évf. (1987) 11.sz. 2.p. HU-ISSN 1217-6427

Ilyen például a híradóraktár tetőzetének szigetelése, értékes műszerekre csorog a víz a plafonból, darabokban lóg a mennyezet, a fénycsőarmatúrák bármikor leszakadhatnak. A gépjármű-javító műhelyben télen-nyáron a szabad ég alatt dolgoznak, állandó gondok vannak a hideg-meleg vízellátással, nincs fűtés a fedett színekben, sem ami hozzájárult a dolgozók gyakori megbetegedéséhez. A legtöbb gond az épületek elöregedéséből származott, azonban egy teljes- és mindenre kiterjedő felújításra már 1987-ben sem volt anyagi fedezet.³³² Azonban a változás, a változtatni akarás szemmel látható, kézzel fogható volt.

Az épületek, a helyiségek napról napra otthonosabbá váltak. A körletek felújítására versenyt hirdetett a bázis parancsnoka.

A kiképzésben is új módszerek kerültek bevezetésre, melyhez már a számítógépeket is felhasználták. A tervezés rendszerének korszerűsítéséről volt szó, az újítás lényege a számítógép által készített programterv, melyben különválasztották a kiképzés fő- és melléktárgyait, melyekből blokkokat hoztak létre. Egy blokk az adott foglalkozáshoz kapcsolódó ismeretanyagokat tartalmazta, s azok logikai sorrendben követték egymást a kiképzés ütemének megfelelően. A számítógép elosztotta, hogy a szakaszok hol, mikor, milyen foglalkozásokon vegyenek részt. Így elkerülhető volt a zsúfoltság. (Ezt vették alapul, fejlesztették tovább az 1989-ben központilag bevezetett számítógépes tervezési rendszerhez.) A kiképzés egészének gépi szervezésén túl, újdonság volt a tisztes képzés reformja. Eddig az alapkiképzés alatt kiválasztott jelöltek az eskü után azonnal átkerültek a tisztes szakaszokba. a reform után ez csak a nyolcadik hónaptól történt. Sűrített pedagógiai, pszichológiai, szakmai képzést kaptak a kiválasztottak, ezáltal intenzívebb lett a tisztes képzés, jobban elsajátíthatták az anyagot. Több idő maradt a kiválasztásra, amiben a számítógép is segített, computer teszt alapján jelölték ki a rádiós tiszteseket.³³³

1987-ben végzett munkája elismeréseként 1988, májusában a Határőrezred, a szocialista versenymozgalomban kiérdemelte az élenjáró magasabbegység címet, amit Nováky Balázs hőr. ezredes az MSZMP Határőrségi Bizottságának titkára adott át Varga Jenő hőr. ezredes, ezredparancsnoknak. Ezután Pethő György a Honvédelmi Nevelési Tanács titkára a KISZ KB osztályvezetője a KISZ KB vörös vándorzászlóját adta át Téglás László hőr.

332 KUTASI Péter: A szónál több a tett *Határőr*, XLII.évf. (1987) 13.sz. 5.p. HU-ISSN 1217-6427

333 DALNOKI Sándor : Segít a számítógép *Határőr*, XLII.évf. (1987) 31.sz. 6.p. HU-ISSN 1217-6427

főhadnagynak az ezred KISZ bizottsági titkárának, amit immár nyolcadszor nyert el az alakulat.³³⁴

Az 1988-as év fő feladata a vezetés korszerűsítése, a szemléleti egység erősítése a végrehajtás követelményszintű teljesítése volt. Ennek szellemében megújításra került az ezred ügyrendje, szabályozásra került a csapaterővel megoldandó karhatalmi feladatok végrehajtása, a sorállomány alkalmazásának és vezénylésének, az objektumokból való be és kiléptetés rendje. Éves parancsokban kerültek meghatározásra az ezred és az alegységek feladatai.

1988. június 13-án kiadásra került a Határőrezred Ügyrendje. Ebből megismerhető szervezeti felépítése és feladatai (42. számú melléklet)

Ennek értelmében a Határőrezred a határőrség olyan harcászati magasabbegysége, amely feladatait a Belügyminiszter által meghatározott működési területen, illetve őrzésére utalt objektumokban hajt végre. Tevékenységét az Országos parancsnok személyesen, illetve helyettesei bevonásával irányítja az ezredparancsnok útján.

A határőrezred alapvető feladata a meghatározott objektumok őrzése és védelme, a határőrség sorozott állományának híradó szakkiképzése, a BM beruházási program építkezéseinek katonai munkaerővel való ellátása, előjárói utasításban meghatározott tartósan, vagy ideiglenesen vezényelt sorállománnyal a BM szervek munkájának segíteni. A Határőrség Országos Parancsnokság működésének, híradásának, anyagi, technikai ellátásának biztosítása, határőrizeti, karhatalmi és fegyveres biztosítási feladatokban való részvétel, a háborús időszaki működéshez az előfeltételek megteremtése. A politikai csoportfőnökség szakirányítása mellett a határőrség zenekara működését biztosítása. A parthatározatok, a jogszabályok és az előjárók által meghatározottaknak megfelelően, a szervek és az alegységek össztevékenységének folyamatos szervezése, irányítása.

Feladata továbbá a politikai munka eszközeivel, a vezetés és a végrehajtás módszereinek folyamatos tökéletesítésével a személyi állomány mozgósítása a feladatok teljesítésére.

Az ezredparancsnokság, mint irányító szerv szolgálati, illetve munkakapcsolatot tart fenn az együttműködésre utalt fegyveres erőkkel, testületekkel, állami és pártszervekkel. Parancsok kiadásával irányítja az alárendelt alegységek munkáját, segíti azokat feladataik végrehajtásában, ellenőrzi és számon kéri a kitűzött célok teljesítését.

334 V.: Vándorzászló nyolcadszor *Határőr* XLIII.évf. (1988) 19.sz. 14.p. HU-ISSN 1217-6427

Feladatát alapvetően az érvényben lévő szabályzatok alapján végzi. Munkájának fő irányait a Határőrség Országos Parancsnoka rendszeresen meghatározza. Jóváhagyott állománytáblában meghatározott felépítésben működik.

Folyamatosan biztosítja az országos és az ezredparancsnok híradását, az erre vonatkozó külön szabályozás szerint. Végzi a híradóosztály szakfelügyeletével a híradóeszközök és berendezések javítását, karbantartását. Biztosítja a híradóanyagok elosztását, tárolását, nyilvántartását, az Országos Parancsnokság anyagi, technikai ellátását, a szükséges munka- és életfeltételek megteremtését azok fejlesztését.

Internacionalista szellemben ápolja fegyverbarátságot a működési területen lévő fegyveres erőkkel, testületekkel.

A határőrezred parancsnoka a magasabbegység élén álló egyszemélyi felelős vezető volt, aki az országos Parancsnoknak és helyetteseinek volt alárendelve. Szolgálati előjárója volt a határőrezred teljes személyi állománynak. Közvetlen alárendeltségébe tartozott: törzsfőnök (az ezredparancsnok első helyettese), politikai osztályvezető (parancsnok-helyettes), pénzügyi anyagi főnök (parancsnok-helyettes), vezetőorvos, kiemelt személyzeti főelőadó, kiemelt fegyelmi főelőadó, híradókiképző-bázisparancsnok, őrszászlóaljparancsnok, új kiképzési rendszerű műszaki-zászlóaljparancsnok, központi híradóműhely-parancsnok, központi híradóraktár-parancsnok, BM kommandáns-századparancsnok, ellátószázadparancsnok, törzsszázadparancsnok, szállító-századparancsnok, híradó-századparancsnok, tábori híradó századparancsnok, közvetlen híradó szakaszparancsnok, határőrség központi zenekarvezető

A törzsfőnök közvetlen alárendeltségébe tartozott az ezred törzse, törzsfőnök-helyettes és gyors- és gépíró. Szolgálati csoport: csoportvezető, kiemelt főelőadó, 3 főelőadó, 3 főügyeletes tiszt. Kiképzési csoport: csoportvezető, R.B.V. főelőadó, testnevelési főelőadó. Szervezési és „M” csoport: csoportvezető, „M” főelőadó, kiegészítési főelőadó, szervezési segédelőadó, nyilvántartó, gyors és gépíró. Híradó szolgálat: híradófőnök, híradó technikus, rejtjelzők, híradó anyagraktáros, híradó anyagkönyvelő, áramforrás kezelő. Titkos és nyílt ügyvitel: vezető, ügykezelő, gyors- és gépíró, rajzoló.

A Politikai osztályvezető közvetlen alárendeltségébe tartoztak: 2 párt- és tömegszervezeti főelőadó, propaganda főelőadó, agitációs és tájékoztatási főelőadó, közművelődési főelőadó, anyagnyilvántartó, gyors- és gépíró, könyvtáros, rádió és tv-szerelő.

A pénzügyi anyagi főnök közvetlen alárendeltségébe tartozott: pénzügyi alosztályvezető, anyagi alosztály. Állategészségügyi szolgálat: szolgálatiág-vezető, állategészségügyi felcser, élelmezési beszerző, építési elhelyezési beszerző, élelmezési nyilvántartó, építési elhelyezési nyilvántartó. Élelmezési szolgálati ág: szolgálatiág-vezető, élelmezési előadó, legénységi konyhafőnök, főszakács, raktáros. Építési szolgálati ág: szolgálatiág-vezető, építési előadó, technikusok, raktáros. Elhelyezési szolgálati ág: szolgálatiág-vezető, elhelyezési tiszthelyettes, gondnok, raktáros, szakmunkások. Pénzügyi szolgálati ág: szolgálatiág-vezető, hadtáp tiszthelyettes, ruházati nyilvántartó, szakmunkások, raktáros. Gazdasági alosztály: alosztályvezető, karbantartó részlegvezető, segédelőadó, anyagkönyvelő, szakmunkások. Technikai alosztály: alosztályvezető, alosztály nyilvántartó, gépjármű nyilvántartó, fegyver műszaki nyilvántartó, gyors és gépíró. Fegyver műszaki szolgálati ág: szolgálatiág-vezető, fegyver segédelőadó, fegyvermester, vegyvédelmi műmester, fegyverraktáros, irodagép műszerész, Gépjármű szolgálati ág: szolgálatiág-vezető, gépjármű technikus, gépjármű műhelyvezető, gépjármű műmester, szakmunkások. Egészségügyi szolgálat: vezetőorvos, orvosok, egészségügyi tiszthelyettesek, asszisztensek, szaklaboráns. Energetikus.³³⁵

A határőrség vezetéskorszerűsítési döntéséhez kapcsolódva az Országos Parancsnokság megbízásából kidolgozták a számítógépes tervezési modellt, amelynek alapján megbízást kaptak 1989. évi kikísérletezésére.

A gyakorlati tevékenység szervezettebbé tétele érdekében aktualizálták az ór, ügyeleti készenléti szolgálati rendszert. Az egységes értelmezés és végrehajtás érdekében segédletek készültek, módszertani foglalkozások kerültek megtartásra.

Az ezred rendszeresített létszáma 1852 fő, állományban 2382 fő volt. Ezen felül 382 fő volt a Híradó Kiképző Bázison. Négy alkalommal hajtottak végre bevonulást, 1890 főt vettek át a Kiegészítő Parancsnokságtól. 1500 fő leszerelését hajtották végre. Magas volt az állandó vezényelték száma: 413 fő.

A gépkocsi parkoló bővítése miatt az elektromos jelzőrendszer mintegy 150 méteres szakaszon áthelyezésre került, a gépjármű telephelynél pedig további 60 métert építettek ki.

A személyi jövedelemadó és az általános forgalmi adó 1988. január 1-jei bevezetése új feladatokat jelentett a gazdálkodásban részt vevő valamennyi szervezet részére. Az évben

335 Határőrezred ügyrendje 1988. BFL HE/BHI. XXIV.25.A.

185 029 900. Ft. összeggel gazdálkodtak, ami 11%-kal haladta meg az előző évit, de a 17%-os inflációt figyelembe véve 6 %-os csökkenést jelentett.³³⁶

A társadalomban végbe menő változások egyre inkább kihatottak az ezred életére, hangulatára. A társadalmi változásra és a sok igénybevételre tekintettel újraszabályozásra került a csapaterővel megoldandó karhatalmi feladatok végrehajtása (század, zászlóalj erővel) az országos parancsnokság intézkedésének megfelelően. Határőrezredparancsnoki parancsban került meghatározásra a riasztásra jogosultak köre, a riasztás módja és a végrehajtandó feladatok.

- Az MNK állami és társadalmi rendjének veszélyeztetésére, illetve megdöntésére irányuló „*belső ellenséges tevékenység*” megakadályozása, elfojtása;
 - nagyobb létszámú fegyveres összeesküvés felszámolása;
 - fegyveres kártevő, romboló, merénylő csoportok leverése,
 - „*ellenforradalmi*” lázadás elfojtása;
- Az ország közbiztonságát, törvényes rendjét súlyosan veszélyeztető tömegjellegű tevékenység megakadályozására, a törvényes rend helyreállítására:
 - engedélyezett felvonulás vagy rendezvény felszámolására, ha az közbiztonságot, a törvényes rendet sértve ellenségessé válik;
 - a tömeg felosztatására, a rend helyreállítására politikai, sport-, kulturális és egyéb tömegrendezvények alkalmával, ha a törvényes rendet megbontják;
 - a rend fenntartására, a munkafelvétel biztosítására tömeges munkabeszüntetés esetén;
- Súlyos elemi csapások, tömegszerencsétlenségek esetén a rend helyreállítására és fenntartására:
 - ár- és belvíz sújtotta területeken a közbiztonsági feladatok ellátására;
 - földrengés, épületek összeomlása esetén közbiztonsági feladatok ellátására a veszélyeztetett területen;
 - nagy kiterjedésű tüzesetek helyén közbiztonsági szolgálatok ellátására;

336 Jelentés a Határőrezred 1988. évi munkájáról. BFL HE/BHI. XXIV.25.A.

- légi, közúti, vasúti szerencsétlenségek esetén a helyszín biztosítására, közbiztonsági feladatok végrehajtására;
- Veszélyes elemek, (szökésben lévő bűnözők, elítéltek) felkutatására elfogására.
 - szökésben lévő fegyveres bűnözők felkutatására, elfogására;
 - elítéltek szökése esetén azok felkutatására, elfogadására;
 - Magyar illetve szövetséges fegyveres erők és testületek szökésben lévő (lőfegyverrel rendelkező) tagjainak felkutatására, elfogására;
- Terrorcselekményt elkövetők, túszokat fogva tartók elfogására. Kiemelkedően fontos a terrorcselekmények felderítésével, elhárításával és felszámolásával kapcsolatos feladat.

A feladatok ellátására a határőrezred biztosított: naponkénti váltású csapaterős karhatalmi századot 60 fővel. BM központi tartalék alegységként zászlóalj század erőt 300 és 100 fővel. A parancs meghatározta a karhatalmi századok öltözetét, felszerelését, anyagi – technikai – és egészségügyi biztosítását. A vezénylet rendjét, a parancsnokok teendőit.³³⁷

Ez a parancs is azt mutatja, hogy az állam és párt vezetése érzékelte a társadalomban zajló folyamatokat és azokra igyekezett reagálni a régi reflexeknek megfelelően felhasználva az ezredet, mint a fővárosban rendelkezésre álló, azonnal bevethető karhatalmi egységet.

Az 1988. évi fegyverszemle megállapították, hogy a fegyverek jelentős része már elmúlt 20 éves, megviselt állapotban volt: rengeteg volt a csődudor, a krómlepattogás.³³⁸

Az MSZMP Határőr bizottsága 1988. július 13-i ülésén tárgyalta a Határőrezred parancsnokának jelentését a vezetés helyzetéről, az objektumőrzés, a létszám és anyaggazdálkodás állapotáról. (43-49. számú melléklet)

A Határőrezred tevékenységét 1985-ben bizottsági, 1986-ban visszatérő ellenőrzés keretében összefüggésében ítélték meg. Ezen túlmenően két alkalommal az MSZMP. HŐR. VB. előtt, egy alkalommal az MSZMP HŐR. Bizottság előtt és egy alkalommal, az Országos Parancsnok helyszíni ellenőrzése alkalmából tettek jelentést.

A határőrezred feladatait az elmúlt időszakban bonyolult viszonyok között, nehezedő feltételek mellett alapvetően a követelményekhez igazodva végezte. Biztosította a

337 0014/1988. (IX. 26.) HŐR. EPK.pcs. A határőrség országos parancsnokának 0017/1988. számú intézkedésének végrehajtása céljából a csapaterővel (század, zászlóalj) megoldandó karhatalmi feladatok végrehajtására. BFL HE/BHI. XXIV.25.A.

338 K. P. T.: Fegyverszemle. *Határőr*, XLIII.évf. (1988) 34.sz. 6.p. HU-ISSN 1217-6427

párthatározatok teljesítését, a belügyminiszteri, államtitkári, valamint országos parancsnoki parancsokban, utasításokban meghatározottak végrehajtását. A Határőrezred alap-, szak-, biztosítási és kiszolgálási feladatait megfelelő színvonalon látta el, annak ellenére, hogy a belső feszültségek (szervezeti struktúra, személyi feltöltöttsége, fluktuációja, egyéb feladatok magas száma, lakáshoz jutás helyzete) egyre több energiát és erőfeszítést igényelt a szervektől és személyektől. A munka eredményeként 1988-ra négyszeres „Élenjáró Magasabbegység” címet, megszakítás nélkül nyolcadik alkalommal KISZ KB Vörös Vándorzászlót nyertek. Élvezték a területi párt, állami társadalmi szervek, valamint a lakosság bizalmát.

Az 1988–1990-es évek döntőek voltak a határőrezred életében. (50. számú melléklet)

Az őrzászlóalj 14 állandó és 2 ideiglenes objektum őrizetével és védelmével látta el feladatát az ezred törzs szakirányításával. Az objektumok biztonságtechnikai eszközökkel és berendezésekkel való felszereltsége változó volt. A nagyobb biztonságérzet érdekében az előerővel való őrzés növelésére való törekvés, az őriztetők részéről állandósult. Az őrzászlóalj létszámhelyzete kiemelt figyelmet érdemelt. Évente visszatérően az ezred manőverlehetőségeit meghaladó mértékű létszámfeszültség alakult ki, mely mind a sorállomány, mind a hivatásos állomány hangulatára általános tevékenységére negatívan hatott. A zászlóalj napi létszámszükséglete a közvetlen szolgálat ellátására 302 fő. Ennek figyelembevételével a zászlóaljnál a legkedvezőtlenebb esetben 519 főre volt szükség. Szabályzat szerinti létszámszükséglete 706 fő. 1988. július 1-jén létszámhelyzet 586 fő volt, ami komoly feszültséget jelentett. Az 5. őrszázad felállítása 1986. január 1-je óta nem történt meg.

Az ezred létszámhelyzete és létszámgazdálkodása rendkívül ellentmondásos és bonyolult volt. A rendszeresített és állományi létszám a megnövekedett feladatok miatt egymástól nagyságrendileg eltért. Ez általában a feladatok függvényében 450-500 fő plusz létszámot jelentett. A gond kettős volt. Majdnem teljesen kimerítette a határőrség plusz létszámkeretét, ezáltal lényegesen veszélyeztetve a határőrség manőverszabadságát, ugyanakkor hiánya esetén az ezred lehetősége is minimálisra csökkent volna.

Az állománytábla feletti létszám objektív és szubjektív eredőkre vezethető vissza.

- szervezeti struktúra feszültségei
- az államtitkári intézkedésben vezényeltek magas létszáma
- az átvett új objektumok őrzésvédelmi létszámigénye

- az egyéb feladatok végrehajtására vezényelt országos parancsnoki létszám
- Újpesti Dózsa sportszakasz létszáma
- gazdasági feladatokra vezényeltek létszáma.

Ezen okok egyidejű egymás melletti létezése jelentős feszültség forrása volt. A BM Kommendáns században foglalkoztatott sorállományúak elkényelmesítették a foglalkoztatókat. Egyszerűbb és gazdaságosabb volt a feladatok sorállományúakkal való ellátatása, mint hivatásos, vagy polgári alkalmazottak foglalkoztatása. Az Újpesti Dózsa bevonuló sportolóinak létszáma 70 fő, 40 fő miniszteri parancs alapján, 30 fő a határőrség létszámának terhére volt állományban. A határőrezred külső és belső állománymozgása állandó folyamatot képezett, ami az alapvető munka eredményességét fenyegette.

Az 1983 és 85 év közötti időszakról szóló beszámoló jelentésből megtudhatjuk, hogy az adott időszakban az alapfeladatok végzéséhez a pénzügyi- anyagi- technikai feltételek rendelkezésre álltak. nem alakultak azonban a jogos követelmények szintjén az elhelyezési-, munka- és életkörülmények. Esetenként csorbát szenvedett a gazdálkodás törvényes rendje, e miatt jelentős leltárhiányok keletkeztek, háttérbe szorult az ellenőrzési feladatok végrehajtása, elmaradt az elemző, értékelő tevékenység. A beruházási, felújítási, karbantartási feladatok tervszerűtlenül, számottevő határidőcsúszással, hiányos okmányolással valósult meg. A főnyilvántartások vezetése nem érte el a kívánt szintet.

A határőr magasabbegységeknél a gazdálkodás alapját a visszaigazolt költségvetési előirányzatok képezték. A gazdasági környezet változása mellett, a feladatok növekedését is megfelelően reprezentálta az a tény, hogy 1983-ban a visszaigazolt költségvetési előirányzat 106 799 620. Ft. volt, majd 1988-ra ez 171 874 775. Ft.-ra emelkedett, amely 5 év alatt 61%-os növekedést jelentett.

Az új kiképzési rendszerű műszakizászlóalj népgazdasági tevékenységéből adódóan az általános pénzügyi tevékenységen kívül jelentős bevétel kezelését végezte a pénzügyi alosztály. A bevételi terv az 1983-as 31 000 000. Ft.-ról 1988-ra 51 098 000 Ft.-ra, azaz 65%-kal nőtt. A beruházások, szolgáltatások kifizetése mellett jelentős feladatot jelentett az állomány pénzügyi járandóságainak folyamatos biztosítása. Számottevő volt a sorozott állomány mozgása, előfordult, hogy évente többször kicserélődött a pénzügyi szervezet teljes polgári állománya. Pozitívum, hogy a pénzbeli járandóságokat az érvényben lévő jogszabályok szerint kifizették. A sorozott állomány zsoldilletménye az összes előirányzat 9,92%-a volt 1983-ban, 16,7%-a 1988-ban.

A gazdasági alosztály az országos parancsnoksággal egyeztetett beszerzési és karbantartási terv alapján végezte az irányító szerv kiszolgáltatását. A karbantartó csoport feladatai dinamikusan nőttek, tervszerűen végezték építési, felújítási, karbantartási munkájukat.

Az élelmezési csoport 1986. december 31-ig közétkeztetést végzett, amely 1987. január 1-jétől normaélelmezésre változott. A 700 adagos konyhablokk mellett napi 2000 fő étkezését biztosították a szolgálati követelményekhez, az élettani sajátosságoknak megfelelően. Ez több esetben minőségi kifogásokat eredményezett. A kisegítő gazdaság ebben az időszakban az állattartásra korlátozódott.

A Határőrség tiszti átvonuló szállása 1983-ban csak néhány esetben került igénybevételre rendezvények céljára, 1987-ben viszont 167 rendezvényt tartottak 6 228 adag ételt szolgáltak fel.

Az építési és elhelyezési szolgálat 1986-ban kettévált. Eredményesen valósították meg a gyengélkedő épületet és a közműépítést, mint beruházási tevékenységet, felújították és bővítették a gépjármű javítóbázist, az ezred konyhát, a tiszti átvonuló szállást. Tervezetten folyt a főti legénységi épület és a BM Határőrség Központi Zenekar Viza utcai objektumának felújítása. Elvégezték a tervezett állagmegóvó karbantartásokat. A polgári mesteremberek létszámának feltöltése nehézséget jelentett a perifériális elhelyezkedés, valamint a közlekedési nehézségek miatt.

A ruházati gazdálkodás visszaesett. A folyamatos, tervszerű gazdálkodást akadályozta a szakanyagokból keletkezett leltárhiány és a személyi használatra kiadott eszközökben okozott kár lineárisan növekvő mértéke. Míg 1983-ban 412 fő, 126 808;- Ft. értékű ruházati kárt okozott, leltárhiány pedig 52 esetben 184 073;- Ft. értékben keletkezett. 1987-ben 1873 fő 53 371 335;- Ft. értékű kárt okozott, leltárhiány pedig 39 esetben 48 250 520;- Ft. értékben keletkezett.

Az állategészségügyi tevékenység folyamatosan az elvárás szintjén valósult meg. A haszonállatok és szolgálati állatok szaporítása és nevelése megfelelő körülmények között folyt. Utánpótlás saját szaporulatból került biztosításra.

A fegyver-, műszaki-, vegyvédelmi szolgálat biztosította a feladatok végrehajtását. Az ellátási körbe tartozó országos parancsnokság, Ferihegyi FEP, Határőrezred.³³⁹

339. Jelentés a vezetés helyzetéről az objektumörzés, a létszám és anyaggazdálkodás állapotáról a Határőrezrednél 1988. VI. 28. BFL HE/BHI. XXIV.25.A.

1988-ban harckészültségi riadóval összekötött tartalékos bevonultatást tartottak, három napos képzést kapott több száz tartalékos. Sok dolog megváltozott, amióta a tartalékosok leszereltek. Megújultak az eszközök, ezeknek a kezelését, használatát, újra el kell sajátítaniuk. Új alaki és szolgálati szabályzat lépett életbe, lökiképzésen, éles lövészen vettek részt. A tartalékosok az ezredparancsnok beszéde után adategyeztetésen estek át, majd következett az elosztás és a kötelékrendezés, majd megkezdődött a három napos program.³⁴⁰

1989. január 1-jével bevezetésre került a központi számítógépes tervezési rendszer.³⁴¹

Az ezred éves költségvetése 1989-ben 196 millió forint volt, a pénzügyi anyagi főnöknek Lajtár József hőr. őrnagynak, szüntelenül keresni kellett a lehetőségeket, amelyek elősegítik a gazdálkodás eredményességét. A laktanya hátsó udvarán több mint 400 sertést gondoztak hozzáértő határőrök. Saját erőből újították fel az autómosót. A zenekar Viza utcai épületének külső-belső felújítása megtörtént, májusban adták át a teljesen felújított próbatermet és az udvart. A főtí objektum teljes külső és belső felújítása májusra megtörtént. A közeli réten 200 fős nyáj legelt, a birkák nyírásán kívül minden más munkát olyan határőrök végeztek, akik civilben állattenyésztő szakmunkások, juhászok voltak. Egy-egy nyírás alkalmából 60-100 kiló tiszta gyapjút adott a nyáj, amelyből tiszta jövedelme származott az ezrednek. Az Aporháza utcai objektumban kertészet és fóliasátrak voltak.³⁴²

A rendszerváltás időszakában a változó politikai helyzetben, is megmaradtak, fejlődtek az ezred külső kapcsolatai. Olyan szervezetekkel, mint a csapatzászlót adományozó Ganz Villamossági Művek, a Rozmaring TSZ, a Pilisi Állami Parkerdőgazdaság, a Budapesti Távbeszélő Igazgatóság (Krisztina, Lipót és Terézvárosi távbeszélőközpontja) a 43. számú Állami Építőipari Vállalattal –a műszakizászlóalj legfőbb partnerével–, a kerületi általános iskolákkal. Az ezred alegységei patronáltak egy-egy általános iskolát, ahol részt vettek az ünnepi rendezvényeken, a felújítási, karbantartási munkákban.

A Rozmaring TSZ petneházi réten található lovardájának létrehozása a TSZ és az ezred vezetőinek ötlete volt. 1982-ben a határőrök hozták rendbe az itt található romos épületet és nyitották meg a lovasiskolát. A határőrök folyamatosan segítették a lovarda munkáját,

340 K. P. T.: Szakállas katonák. *Határőr*, XLIII.évf. (1988) 36.sz. 16.p. HU-ISSN 1217-6427

341 A Határőrezred 1989. évi munka és ellenőrzési, valamint vezetői értekezleteinek terve. BFL HE/BHL. XXIV.25.A

342 SZENDREI Mihály: Gazdálkodási törekvések. *Határőr*, XLIV.évf. (1989) 20.sz. 4-5.p. HU-ISSN 1217-6427

ezért cserébe a határőrök és családtagjaik ingyen lovagolhattak. A Budakeszi Állami Parkerdőgazdaságnak erdőültetésben, erdőirtásban, -tisztításban segítettek a határőrök. A segítséget a Rozmaring TSZ fűmaggal, bokrokkal, palántákkal, a Parkerdőgazdaság facsemetékkal, faanyag biztosításával viszonozták.

A távbeszélőigazgatósággal szerződéses kapcsolatban állt az ezred, bér munkában végezték a fővárosi telefonközpontok hálózat javítását, felújítását, vezetéképítését, új hálózatok építését.

A határőrök minden évben részt vettek az IBUSZ maraton verseny biztosításában, a nagyréti majális szervezésében, a városligeti honvédelmi nap munkálatában, és sokfelé vettek részt kutyás, lovas és egyéb bemutatókon.³⁴³

1989-ben a régi gyengélkedő épületének átalakításával kulturális és bevonulási központot hoztak létre. A munkálatok költségét a határőrök által külső vállalatoknál végzett munkából megtermelt bevételekből biztosították. Itt került elhelyezésre a fotólabor, a rádió- televízió javítóműhely, külön szakkönyvtár és szépirodalmi könyvtár olvasósarokkal, videostúdió, vetítő, dekorációs műhely, raktár, irodák. Az alsó szint kettős célt szolgált. A bevonulások idején úgynevezett bevonulási központot hoztak létre, ahol forgószínpadszerűen ez egyik ajtón bement a frissen bevonult „civil”, és a végén kijött a beöltöztetett határőr, átesve az orvosi vizsgálaton, hajvágáson, ruházatcserén stb.³⁴⁴

1989 júliusában értékelték az ezred személyi állományának fegyelmi helyzetét az 1984-89. közötti időszakra vetítve. A megváltozott és bonyolultabbá vált külső és belső körülmények, a megélhetési lehetőségek nehezebbé válása, a korábbi erkölcsi értékek devalválódása, bizonyos politikai döntések újraértékelése, egyfajta politikai bizonytalanság, kiszámíthatatlanság nem múlt el nyomtalanul. Nem hatott serkentőleg az állományra a határőrség jövőjéről kialakult vita, és a tömegtájékoztatásban meglehetősen nagy teret kapott fegyveres erőket, testületeket, a BM Határőrséget támadó, lejárató megnyilvánulások, kirohanások sem. A társadalomban végbemenő változások hatása a sorköteles fiataloknál elsősorban a nagyobb szabadság, egyfajta bizonytalanság, némi elkeseredettség, türelmetlenség, a környezet és a mások iránti közöny formájában jelentkezett. Sokan eleve szükségtelennek tartották a sorkatonai szolgálatot, nagyon nehezen viselték, teherként élték meg a katonai rendet, a kötöttséget. Hivatásos állomány vonatkozásában a vizsgált időszakban a jó munkavégzést bizonyították az

343 Idem.:Kapcsolatok ezer ága *Határőr*, XLIV.évf. (1989) 28.sz. 4-5.p. HU-ISSN 1217-6427

344 Idem.:Kulturális kesergő *Határőr*, XLIV.évf. (1989) 44.sz. 4-5.p. HU-ISSN 1217-6427

elismerések, a soron kívüli előléptetések, kitüntetések magas száma. A bűncselekmények döntő része 70%-a közlekedési jellegű volt, a szolgálati és vagyon elleniek azonos arányban jelentek meg. Az arány a szabálysértéseknél még fokozottabban jelentkezett, mert a közlekedési adta az elkövetések 41%-át, a tulajdon elleni a 29%-át, a hivatásos állomány 1,7%-a követett el éves átlagban bűncselekményt. Az elkövetett cselekmények súlyosságát mutatatta, hogy le kellett fokozni két tisztet, szolgálati viszonyát meg kellett szüntetni 8 főnek (4 tiszt és 4 tiszthelyettes). A fegyelemsértések száma folyamatosan nőtt. Ezek jellemzően az utasítások és parancsok hanyag teljesítéséből, ellenőrzés elmulasztásából vagy hanyag végrehajtásából, szolgálati idő alatti szeszestital fogyasztásból, és egyebekből tevődtek össze. A polgári állomány vonatkozásában a vizsgált időszakban 11 esetben fordult elő fegyelemsértés, 6 esetben anyagi jellegű, (lopás, sikkasztás, gépjármű jogtalan igénybevétele) két esetben gépkocsi baleset, 3 esetben hamis tanúzás, súlyos testi sértés, igazolvány elvesztését kellett szankcionálni. Sorállomány vonatkozásában a legtöbb bűncselekményt szolgálati feladatok végrehajtása közben követték el a katonák. Ezek közül is kiemelkedik az őrzészlóalj, ahol a feladatellátásból adódóan másként került elbírálásra, magas volt a vagyon elleni és közlekedési bűncselekmények száma. Az előjárói hatalommal való visszaélés tárgyi súlyában és közösségromboló hatásában jelentős károkat okozott. Szabálysértések közül toronymagasan vezetettek a közlekedéssel összefüggők, amelyek az összes szabálysértés 77%-át adták, ezt követték a tulajdon elleni szabálysértések és botrányos részegség viselkedési formái. A fegyelemsértések közül a leggyakoribb az általános magatartási szabályok megsértése, a szolgálati idő alatti és azon kívüli leittasodás, önkényes eltávozások és késések. A mértéktelen szeszestital fogyasztással összefüggő fegyelemsértések adták az összelkövetések 60%-át.³⁴⁵

345 Jelentés a Határőrezred személyi állománya fegyelmi helyzetének alakulásáról az 1984–1989 közötti időszakban. BFL HE/BHI. XXIV.25.A.

IV.3.2 Határőrezred a rendszerváltás folyamatában

A társadalmi változások kihatottak az ezred életére is. (51. számú melléklet)

1989. június 16-án 15.00. és 17.00. óra között Nagy Imre és mártírtársainak újra temetésének időszakára csapat erős karhatalmi készenléti szolgálatot rendeltek el.³⁴⁶

1989. október 23-án Budapesten különböző helyeken megemlékezések voltak, amelyeken - arra számítottak- békés tömeg vesz majd részt. Az állomány védelme, a laktanya és objektumok biztonságos őrzése érdekében, valamint az ezred által őrzött objektumok biztosítására 1989. október 22-én 08.00 órától 24-én 08.00 óráig az alábbiak kerültek elrendelésre: Ezredügyleti szolgálat megerősítése + 1 fővel. Karhatalmi zászlóalj felállítása 300 fővel. Az őrzött objektumok őrzésének megerősítése. Tiszti készenléti csoport felállítását 10 fővel. 2. sz. kapuügylet hivatásos állományúval történő megerősítése. A hivatásos állomány részére a helyőrség elhagyását nem engedélyezték. Hivatásos és sorállomány részére csak szabadságot adhattak ki, kimenőt nem engedélyeztek. Szervenként és alegységenként 1-1 fő hivatásos állományú köteles volt a meghatározott időszakban szolgálati helyén tartózkodni.³⁴⁷

Az 1989/1990-es gyökeres politikai változások nem érték sokkoló hatással a tiszti-tiszthelyettesi állományt. A változásokat folyamatosan az ország lakosságával együtt élték meg. A Honvédelmi Törvény módosításával³⁴⁸ elkezdődött a hadsereg depolitizálása. Ennek keretében a katonai alakulatoknál megszüntették az MSZMP szervezeteit, a politikai tiszti intézmény pedig nevelőtiszti intézménnyé alakult át, majd 1990 végén ez is megszűnt. Az „*elvtárs*” megszólítást felváltotta a „*bajtárs*” megszólítás. A Határőrség tisztjei 1989. december 18-án letették az esküt a Magyar Köztársaság alkotmányára. Megkezdődött a határőrség gyökeres átalakításának folyamata.

1990-ben megkeresés érkezett a Belügyminisztériumhoz Zsigmond Attilától a II. kerület országgyűlési képviselőjétől és dr. Varga Győző jogtanácsostól. Indítványukban azt kérték, a Határőrség adyligeti laktanyáját adják át a II. kerületi tanács kezelésébe egy 12 osztályos keresztény iskolát helyeznének el benne a működéséhez szükséges berendezési és felszerelési tárgyakat is a határőrség biztosította volna elképzeléseik szerint. Az indítvány

346 03/1989. (VI. 13.) HÖR.EPK.pcs. BFL HE/BHI. XXIV.25.A.

347 06/1989. (X. 18.) HÖR.EPK.pcs. BFL HE/BHI. XXIV.25.A.

348 1989. évi XXII. törvénya honvédelemről szóló 1976. évi I. törvény módosításáról

kiváltó oka az volt, hogy a kormány döntés értelmében a határőrséget 1995-ig átszervezik és megszüntetik a sorállományt. Az ötlet tulajdonképpen Glatz Ferenc művelődési minisztertől származott, aki 1989-ben a keresztyény iskolák szervezésének szükségességét hangsúlyozta. Ennek nyomán a II. kerületben elhatározták a különböző pártok és szervezetek, a Nagycsaládosok Országos Egyesülete, Magyar Demokrata Fórum, Független Kisgazda- Földmunkás- és Polgári Párt pesthidegkúti csoportja, továbbá az egyházak helyi közösségei és az érintett szülők, hogy a kerületben is ilyen szellemiségű iskolát hoznak létre. Erre a célra a legalkalmasabbnak a határőrlaktanyát tartották. Az országos parancsnokság javaslatára 1990. január 10-én az ezred vezetése meghívta a kezdeményezőket, —Zsigmond Attila nem reagált a meghívásra— ahol részletes tájékoztatást kaptak a határőrség és ez ezred helyzetéről, fejlesztéséről. Arról, hogy az akkori tervek szerint 1995 után is mintegy 2000 sorállományú határőrre lesz szükség. Majd megtekintették a körleteket és ebéddel egybekötött kötetlen beszélgetésen állapodtak meg a legfőbb teendőkben. A határőrség képviselői nem zárkóztak el teljesen az ötlet megvalósításától, ám annak feltétele az ezred Budán, más megfelelő helyen történő elhelyezése lett volna. Dr. Varga Győző jogtanácsos kifejtette, hogy kezdetben nem az egész laktanyára tartanak igényt, csak a híradó kiképző bázis tantermi épületeire. Azt javasolták, hogy a határőrök menjenek egy Szovjet csaptok által hátrahagyott laktanyába, vagy Budapesten más helyre. A határőrség képviselő leszögezték, hogy jelen pillanatban az elképzelés (anyagi és szervezeti okok miatt) elfogadhatatlan. Az indítvány megvalósulását két dolog akadályozta. Elsősorban az, hogy a határőrség nem szűnt meg, így az adyligeti laktanyára továbbra is szükségük volt. Másodsorban, sem a szervezeteknek, sem a tanácsnak nem volt elegendő pénze ahhoz, hogy ezt az ingatlant megvásárolja. Székely János hőr. vezérőrnagy a határőrség országos parancsnoka megértve a kezdeményezést felajánlotta, hogy amennyiben az iskola létrehozására szükséges hely, vagy fedezet a II. kerületiek rendelkezésére áll, annak átalakítási munkálataihoz a határőrezred műszaki zászlóalját térítésmentesen rendelkezésre bocsájtja. A szervezetek megértették a határőrség álláspontját és elálltak szándékuktól.³⁴⁹

Az alakulat szükségességét és a folyamatos fejlesztéseket, mutatja, hogy 1990-ben benzinkutat építettek az ezred és az Országos Parancsnokság gépjárműveinek kiszolgálása érdekében.

349 UGRÓ Szilárd: Mégsem lesz Tedeum Adyligeten. *Határőr*, XLV.évf. (1990) 15.sz. 12-13.p. HU-ISSN 1217-6427

A hivatásos állomány körében jövőjükkel kapcsolatban nagy volt a bizonytalanság, a félelem. A híradások, elképzelések szerint 1995-ben megszűnt volna a sorállományú határőrség és ezzel a hivatásos állomány körében sokan úgy gondolták, hogy az ő egzisztenciájuk is veszélybe kerül, feleslegessé válnak. Varga Jenő hőr. ezredes az Országhatár című lap hasábjain próbálta megnyugtatni az állományt és ismertette a Határőrezred jövőjével kapcsolatos terveket, mely szerint 1995-től a sorállomány megszűnését követően, annak kiváltására még több tisztre és tiszthelyettesre lesz szükség, nem kell attól félni, hogy a végrehajtó állomány feleslegessé válik. A határőrezred összetett feladatrendszerében új munkaterületek is jelentkeznek majd, valamint nagyobb létszámú sorállománnyal számoltak. Ezek ellátására, illetve az állomány kiképzésére a már jóváhagyott elképzelések alapján újabb száz hivatásos állományú felvételére lesz szükség. Így az összlétszám valamivel meg fogja haladni a háromezer főt. A tervek szerint öt éven belül több mint hatszázmillió forint értékű beruházást terveztek. A határőrezred is kiemelt fejlesztési összeget kapott az átálláshoz. Ezen belül a legnagyobb munka a mintegy ötszázhatvan millió forint költséggel épülő kétszintes ezerkétszáz fős étkezde létrehozása. A tervek elkészültek és bizonyos előkészületeket tettek a megvalósítás érdekében. A létrehozandó új szervezet jobban fog igazodni a határőrezred szerteágazó feladatrendszeréhez.³⁵⁰

1990 novemberében a BM politikai államtitkára, Morvay István látogatott el a BM Határőrség legnagyobb magasabbegységéhez, a budapesti határőrezredhez. Fogadására megjelent Nováky Balázs hőr. vezérőrnagy, a BM Határőrség megbízott parancsnoka, valamint Varga István hőr. ezredes, pénzügyi-anyagi főnök. Az államtitkár rövid látogatásának célja a tájékozódás, az Ezred életének megismerése volt. Ennek keretében Varga Jenő hőr. ezredes rövid tájékoztatást adott az Ezred sokrétű feladatairól, az ott szolgáló állomány helyzetéről. Jelentésében az erőfeszítések, az eredmények és az állandó állomány körében előfordult bizonytalanság mellett széleskörűen vázolta a jövőt illető elképzeléseket is. A látogatás további részében az államtitkár az állomány képviselőivel találkozott. Bevezetőjében elismeréssel szólt a határőrségnek a rendszerváltásban játszott kiemelkedő szerepéről, a nemzetközi politikában is pozitív visszhangot kiváltó intézkedéseiről. Kitért a fegyveres erők politikamentessé történő alakításának fontosságára.

350 DÓR: Szükség lesz mindenkire. *Határőr*, XLV.évf. (1990) 16.sz. 10.p. HU-ISSN 1217-6427

Álláspontja szerint a kidolgozás alatt álló határőrizeti törvénnyel lehetőség nyílik a bizonytalanságok felszámolására, a feladatok egyértelmű meghatározására.³⁵¹

Az új helyzet, a társadalmi változások új feladatok elé állították az egészségügyi szolgálatot is. A határőrezrednél eddig is sok volt a szociális és egyéb problémás sorkatona, de eddig a gyengélkedőhöz elsősorban egészségügyi problémákkal fordultak. A nevelői szervek felszámolásával azonban közvetve minden lelki, családi, szociális és egyéb teher is az egészségügyi szolgálatra zúdult. Olyan fiatalok vonultak be, akik egész egyszerűen nem is akartak katonák lenni, otthonról magukkal hozták a legkülönbébb gondjaikat. Az alegységparancsnokok örültek, ha jutott idejük minden egyes újonccal pár percet beszélni. Személyesen nem ritkán csak akkor találkoztak a sorállományú határőrrel, amikor valami problémája adódott, vagy ha a katona kimaradást, szabadságot kért. Ilyenkor a körülményeket mérlegelve minden bölcsességét, tapasztalatát, emberismeretét bele kellett sűrítene egy igen, vagy nem válaszba. Az elutasítás csak fokozta a katona belső feszültségét és ez a munkáján is érződött. Így következő visszautasításra viselkedésével adott okot. A nevelési szervezet felszámolásával minimálisra csökkent az az idő amelyet a sorkatonák problémáinak megoldására tudtak fordítani. Sokan már csökkentett egészségügyi értékű katonaként vonultak be, mert a polgári életben ritkán jártak orvosnál. A bevonulás után számos egészségügyi problémájuk derült ki, voltak, akiknél komoly szervi rendellenességeket állapítottak meg, így fizikai tűrőképességük minimális volt. Hamar előtérbe került a pszichikai labilitás is. A bevonulók egészségügyi állapotán tükröződtek az ország egyre romló szociális körülményei is.³⁵²

A hivatásos határőrizetre történő áttérés csak részben érintette a Határőrezredet, de szemléleti változást követelt meg az állománytól. A lak- és munkahely ellenőrzések megszűnése miatt a korábbi időszakoknál nagyobb számban vonultak be sorkatonai szolgálatra olyan fiatalok, akik nemritkán károsnak minősíthető személyiségjegyeik, hiányos műveltségük miatt veszélyeztették az általános katonai rendet, a fegyelmet, a határőrezrednél szükséges katonai szakfeladatok ellátására alkalmatlanok voltak. Megszaporodtak a rendkívüli események, a fegyelemsértések.

Az előjáró szervek megerősítették, hogy a határőrezredre a jövőben is fontos szerep hárul, különösen az őrzés, biztosítás és kiszolgálás területén. Beüzemelésre került a

351 LUNCZNER Károly: Államtitkári látogatás a Határőrezrednél. *Határőr*, XLV.évf. (1990) 45.sz. 2.p. HU-ISSN 1217-6427

352 O. J.: Az egészség a legfőbb érték. *Határőr*, XLV.évf. (1990) 48.sz. 8-9.p. HU-ISSN 1217-6427

számítógépes, mágneskártyás beléptető és munkaidő nyilvántartó rendszer.³⁵³ A Határőrezred rendjét a folyamatos vezetést biztosította az ügyeletes parancsnoki rendszer és a szolgálatok: ezredügyeleti, ezredügyeletes helyettesi, kapuügyeleti, telephely ügyeletesi, konyha ügyeletesi, segélyhely ügyeletesi, látogató ügyeletesi, híradó. A kiképzési munkát nehezítette, hogy alapjában változott meg minden katonai, szakmai kiképzési tananyag, óraszám. Megszűnt az EJR, a rádiórelé, az R 102-es rádió és vele együtt az ilyen jellegű kérdések, Új feladatként jelentkezett az objektumőr, kutyakiképzés R 142 oktatása.

Híradás terén jelentős változás volt a híradó század és szakasz összevonása, a hírközpont szolgálatok változása, Csepel 344 D típusra épített Híradó technika generáció rendszeren kívül helyezése, továbbá a 1990. július 1-jével megszűnt a Híradó szolgálton belül a rejtjelező szolgálat, véglegesen megszűntek a híradó karhatalmi feladatok. Ezzel párhuzamosan felállításra került a kábelépítő szakasz.

A határőrség átalakulásának következtében nőtt az ezred sorállományú kivetési létszáma 1990. februárban 350 fő májusban 430 fő, augusztusban 514 fő, novemberben 554 fő volt. A személyi állomány hangulatára kedvezően hatott az érdekképviseleti szervezetek (század-, zászlóalj-, ezred bizalmik) megalakulása, megválasztása. A „Kiváló katonai mozgalom” az irreális követelmények és az érdektelenség miatt ellaposodott. Továbbra is nagy volt a fluktuáció, távozott 44 fő hivatásos, 22 fő polgári alkalmazott összesen 66 fő. érkezett 35 fő hivatásos és 18 polgári összesen 53 fő. A feltöltöttség 83.2 %-os volt.

A gazdálkodás körébe tartozó munkaterületek jelentősen felértékelődtek, az 1990. évi előirányzat 228 319 700;- Ft. volt. Beruházási téren 1990-ben elkészült az ezred konyha a gyengélkedő felújítása, üzembe helyezték az új üzemanyagtöltő állomást, megkezdődött a Híradó Kiképző bázis vizesblokkjainak felújítása. Az összetett szállítási feladatok ellátásához 258 gépjárművel rendelkeztek.

Változás állt be az objektumőrzésben, megszűnt a Béla király úti objektum és a fóti lőtér őrzése, valamint a kerepestarcsai ideiglenes szállás őrségének vezénylése.

1990 végén kapcsolódott be az ezred munkájába a Polgári védelmiszázad.³⁵⁴

353 17/1990. (IX. 26.) HÖR.EPK.pcs. A Határőrezred székhelyén mágneskártyás beléptető és munkaidő nyilvántartó rendszer telepítésére és üzembe állítására. BFL HE/BHI. XXIV.25.A.6.

354 Jelentés a Határőrezred 1990. évi munkájáról 1991. I. 25. BFL HE/BHI. XXIV.25.A.

A Határőrezred napi életét szabályozó előírások egy része jelentősen módosult, ezért a társadalmi folyamatokkal összhangban, az új helyzet követelményinek megfelelően 1990. október 1-jével kiadásra került a Határőrezred tevékenységének szabályozója. Tulajdonképpen a mai értelemben vett Szervezeti és Működési Szabályzat került kiadásra, amely az alábbi területeket szabályozta: az értekezletek-, koordinációk-, referádák rendjét; a számítógépes tervezés folyamatát; a készenléti-, őr-, ügyeleti szolgálatok vezénylésének rendjét; a szolgálati- és munkaidő rendszert, valamint az azokkal összefüggő kérdéseket. Szabályozta továbbá a hivatásos és polgári állomány továbbképzését; a végrehajtó szolgálatot- és szakfeladatot ellátó alegységek sorállománya kiképzésének és továbbképzésének végrehajtását; a szolgálati fegyver és lőszer biztonságos őrzését; híradást, informatikát; pénzügyeket; a gépjárművek igénylésének, igénybevételének és forgalmazásának rendjét. Meghatározta a rezsimentézkedéseket; a helyiségek használatát, megóvását; belső és külső körletek takarítását; a gazdasági rendet; fűtést, világítást, a fürdés rendjét; az egészségügyi ellátást. Meghatározta továbbá a Határőrezred székhelyére, a kihelyezett alegységek területére való be- és kilépés, látogató fogadás, hivatásos és polgári állomány helyőrség elhagyásának rendjét; hivatásos, polgári és sorozott állomány szabadság járandóságát; a sorozott állomány kedvezményes helyközi utazását. Tartalmazta a tűzvédelemmel kapcsolatos előírásokat; munka és egészségvédelmi szabályokat; környezetvédelmet. Tartalmazta továbbá a napiparancsok kiadásának rendjét; az állandó harckészültség időszakában a harckészültségi és szolgálati feladatok személyi feltételeinek biztosítását; kiküldetéseket, szolgálati jellegű utazásokat; gyorstájékoztatót; parancsnoki videó tájékoztatót, videó stúdió működésének rendjét; videó klub működését; gépjármű parkolási díj térítési rendjét; illetve a sportlétesítmények használatát; az alegységek elhelyezési körletének dekorálását; az ezred könyvtárának igénybevételét és Budapest helyőrségben a tiltott vendéglátóipari egységek listáját.³⁵⁵

1990 októberében a taxisblokádnál idején nagy nyomás nehezedett a Határőrség vezetőire és a Határőrezredre is mint a Határőrség egyetlen fővárosban elhelyezett magasabb egységére. A blokádnál ideje alatt nehézséget jelentett a külső elhelyezésű alegységek megközelítése, ellátása, mivel nem akarták a katonai járművekkel, a katonákkal provokálni a lakosságot, rémhírekre, hisztériakeltésre alapot adni. Nováky Balázs hőr. vezérőrnagy, a Határőrség

355 06/1990. (IX. 10.) HÖR.EPK.pcs. A Határőrezred tevékenységének szabályozására. BFL HE/BHI. XXIV.25.A.

országos parancsnoka nem engedélyezte a határőrök alkalmazását a lakossággal szemben.³⁵⁶

1990 decemberében az öbölválság kitörésével számolni kellett hazánk területén iraki, vagy velük szimpatizáló terrorista csoportok akcióival. Ezek megelőzése, elhárítása összehangolt intézkedést tett indokolttá, ami a Határőrezredet is érintette. A Műszaki zászlóalj állományából 60 fős századerő került felállításra a Ferihegyi Repülőtér őrzésének megerősítésére 12 órás bevethetőséggel.³⁵⁷ A tartalék jellegből adódóan intézkedés történt a kerületek megerősítésére kijelölt állomány felkészítésére és útba indítására.³⁵⁸

A Műszaki zászlóalj az új honvédelmi törvény³⁵⁹ elfogadásával elvesztette a létjogosultságát, mivel senkinek nem volt lehetősége sorkatonákat kiközvetíteni munkára vállaltokhoz, vagy egyéb szervezetekhez. Nováky Balázs hőr. vezérőrnagy, a BM Határőrség országos parancsnoka 1991. március 12-én terjesztette fel javaslatát a Belügyminisztériumba. E szerint megszüntetésre került a határőrség építő-műszaki-zászlóalja.

1991 áprilisában a gazdasági szakterület felügyeletével a Határőrezrednél felállításra került egy 75 sorállományú határőrből álló egység, a Határőrezred, az országos parancsnokság, és a Budapest környéki objektumoknál jelentkező karbantartási igények kiszolgálására.

A Műszaki zászlóalj státuszainak jelentős része megszűnt, vagy a határőrségen belül átcsoportosításra került. A változással 850 sorkatona szabadult fel, 18 tiszt, 35 tiszthelyettes, 3 polgári alkalmazott munkája vált ott feleslegessé. A felszabadult létszám az ezred egyéb területén felhalmozódott feszültség csökkentését szolgálta.³⁶⁰

A Műszaki zászlóalj megszűnésével 1991 áprilisában új zászlóalj került kialakításra Ellátó Zászlóalj néven a Határőrezred öt közvetlen századából, létrehozásával a szervezettség, a hatékonyság növelése volt a cél. Szervezeti irányítását, felügyeletét a pénzügyi anyagi főnök látta el. Felépítése: 1. század (szállító), 2. század (BM Kommendáns), 3. század (törzs), 4. század (ellátó), 5. század (építő).³⁶¹ Parancsnoka Túrós József hőr. alezredes,

356 NOVÁKY

357 0020/1990. (XII. 6.) HÖR.EPK.int. A terrorveszélyeztetettség időszakának határőrizeti feladataira. BFL HE/BHI. XXIV.25.A.

358 0022/1990. (XII. 6.) HÖR.EPK.int. A kerületek megerősítésére kijelölt személyi állomány felkészítésére és útba indítására.

BFL HE/BHI. XXIV.25.A.

359 1976/I.tv.; 1990/XXI.tv.

360 LENGYEL: Volt egyszer egy építőzászlóalj *OrszágHatár*, XLVI.évf. (1991) 13.sz. 14.p. HU-ISSN 1217-6427

361 05/1991. (III. 29.) HÖR.EPK.pcs.

törzsfőnöke Marsi Pál hőr. őrnagy.³⁶² A zászlóalj alapvető feladata a pénzügyi szakterület funkcionális igényeinek kiszolgálása a Belügyminisztérium érintett intézményei, a BM Határőrség Országos Parancsnoksága, BM Határőrség Budapesten elhelyezett szervezetei és a Határőrezred részére. Alapvetően gondoskodott az ellátási, szállítási, építési, fejlesztési, karbantartási, kommunális kiszolgálási feladatok teljesüléséről. Ellátta a Határőrség Országos Parancsnoksága és a Határőrezred személy- illetve teherszállítási feladatait, vegyvédelmét. Biztosította a BM központi szervek tanintézetet, üdülői, és más létesítményei szak- és kisegítő feladatainak végrehajtását a személyi állomány folyamatos vezényletével. Végrehajtotta a BM sportegyesületek sorkatonai szolgálatot teljesítő sportolójának és más sportegyesületek élsportolójának szakmai kiképzését. A feladatokat koordináltan hajtották végre, nőtt a katonai rend és a fegyelem.

Felállításra került még a törzsfőnök közvetlen alárendeltségében egy azonnal igénybe vehető, tartalék erőként funkcionáló rendészeti akció század. Az alakulat a későbbi határ vadász századok előfutára volt.

1991. augusztus 16–20. között II. János Pál pápa lelkipásztori látogatást tett hazánkban. A pápalátogatás határőrségi biztosítási feladataiban jelentős szerep jutott a Határőrezrednek. Zászlóaljszinten létrehozott alegységgel biztosítási és tartalék feladatokat látott el: operatív törzset és biztosító zászlóaljat állítottak fel. A Határőrezred erői őrzési, biztosítási feladatokban a helyi irányítás rendőri vezető alárendeltségében járőrtársi feladatok, illetve ellátási szállítási igények teljesítésére kerültek alkalmazásra. A rendezvények helyszínén önállóan nem tevékenykedhettek, karhatalmi csapaterőként. A feladatok ellátására a soproni (80) és a nagykanizsai (120) kerülettől vezényelt 200 fővel került megerősítésre az ezred. A biztosító zászlóalj létszáma 700 fő volt. Az ezred operatív bizottságának parancsnoka Berki Imre hőr. alezredes, a zászlóalj parancsnoka Kubik György hőr. főhadnagy volt.³⁶³ A határőrezred mind az igénybevett állomány mind az alkalmazási feladatok nagyságát tekintve hatalmas feladatot kapott a határőrségre háruló tennivalókból. Az eredményes feladatellátást levélben köszönte meg a Belügyminiszter, a Budapesti Rendőr Főkapitányság vezetője és a Határőrség Országos Parancsnoka.³⁶⁴

BFL HE/BHI. XXIV.25.A.

362 KOCSEK L: Ellátó zászlóalj alakult Adyligeten. *OrszágHatár*, XLVI.évf. (1991) 35.sz. 18.p. HU-ISSN 1217-6427

363 03/1991. (VI. 18.) HÖR.EPK.pcs. II. János Pál pápa lelkipásztori látogatásának határőrezredre biztosítására. BFL HE/BHI. XXIV.25.A.

364 5/1991. (IX. 10.) HÖR.EPK. körlevele. BFL HE/BHI. XXIV.25.A.

Az ezred központi tartalék szerepéből adódóan komoly feladatok hárultak rá a déli határszakaszon a nagykanizsai a pécsi a kiskunhalasi valamint az orosházi határőrkerületek megerősítésében is.³⁶⁵

1991. szeptemberi 14-i katonai eskü különös ünnep volt az ezred életében³⁶⁶, ugyanis Boros Péter belügyminiszter csapatzászlót adományozott a határőrezrednek (elsőként a BM Határőrség magasabbegységei közül). Ünnepi beszédében hangsúlyozta „*A legszebb, a legfelemelőbb eskü a katonai eskü, Ti azt fogadtátok meg, hogy megvédtétek a hazát. Legyetek engedelmes, a parancsot mindig teljesítő beosztottai parancsnokaitoknak*” Bizakodásának adott hangot, amikor azt mondta, reméli: hogy ifjú katonáinknak nem kell majd fegyverrel is bizonyítaniuk hazájuk melletti hűségüket.

Varga Jenő hőr. ezredes köszönetet mondott a megtsitzelő csapatzászló adományozásért. Az eskütétel utáni állófogadáson Nováky Balázs hőr. vezérőrnagy, a határőrség országos parancsnoka köszönetet mondott a csapatzászló adományozásért, kifejtette, hogy az a zászló egy szabad és független ország jelképe.³⁶⁷

1992. március 1-jén átalakult a határőrezred és annak bázisán, feladataihoz jobban igazodva, azokat nevében is megjelenítve létrejött a Biztosító és kiszolgáló igazgatóság.

Varga Jenő 35 évesen 1983-ben vette át a határőrezred vezetését, fiatal jól felkészült –mai szóhasználattal élve– menedzser szemléletű vezetőként az új irányítási szervezési elveknek megfelelően fejlesztette az ezred szervezetét. Magához hasonló vezetőkkal vette körül magát. Részesre, előfutára volt annak a fiatalítási, generációváltási folyamatnak, melynek során lecserélődött a régi, „öreg” vezetői garnitúra. Megértette, átlátta a változás szükségességét, kezelni tudta az átmeneti időszak kihívásait, ezért maradt a Határőrezred élén a rendszerváltást követően.

365 020/1991. (VII. 12) HÖR.EPK.int.; 024/1991. (VIII. 24) HÖR.EPK.int.; 030/1991. (IX.27.) HÖR.EPK.int.; 034/1991. (XII.27.) HÖR.EPK.int.; 03/1992. (I.27.) HÖR.EPK.int. BFL HE/BHI. XXIV.25.A.

366 23/1991. (IX. 6.) HÖR.EPK.int. Csapatzászló adományozó ünnepség és ünnepélyes katonai eskü végrehajtására.

BFL HE/BHI. XXIV.25.A.

367 SZENDREI Mihály: Miniszteri adomány. *OrszágHatár*, XLVI.évf. (1991) 38.sz. 2.p. HU-ISSN 1217-6427

V. A Határőrezred utódalakulatai

V.1. Biztosító és kiszolgáló igazgatóság

A BM Határőrség tevékenységének és feladatrendszerének változásával összhangban a BM Határőrség Országos parancsnokának 060/1991 számú intézkedése alapján az átszervezésre kiadott állománytáblázattal a BM Határőrség Országos parancsnoka megszüntette a Határőrezredet és jogutódjaként létrehozta a BM Határőrség Biztosító és kiszolgáló igazgatóságát 1992. március 1-i hatállyal. (52. számú melléklet)

A szervezeti változások következtében több szervezet elnevezése megváltozott, létrejöttek és megszűntek szervezetek, a feladatrendszerük is módosult. A változások az alaptevékenységből fakadó tevékenységi kört, az alegységek és a szervek alapvető feladatait nem változtatták meg. Az állománytábla változás lehetővé tette az évek óta meglévő feszültségek feloldását, ám az új szervezetek létrejötte elhelyezési nehézségeket okozott. Az Ezredparancsnokból Igazgató lett ezt a tisztséget továbbra is Varga Jenő hőr. ezredes töltötte be. Az Ezred törzsből kialakításra kerültek a szolgálati helyettesi szervek Berki Imre hőr. alezredes szolgálati igazgatóhelyettes vezetésével és a szervezési helyettesi szervek Unig András hőr. alezredes szervezési igazgatóhelyettes vezetésével. A pénzügyi anyagi főnökségből gazdasági helyettesi szervezet lett Tollár Tibor hőr. alezredes gazdasági igazgatóhelyettes vezetésével. Új szervezatként létre jött a híradószertár a híradóműhelyből és a híradóraktárból. Az őrzászlóalj szervezete kibővült az 5. őrszázzal, és újraosztásra kerültek az őrzött objektumok az alegységek között. Az 5. őrszázad székhelye Kerepestarca, feladata az ideiglenes szállás őrzése, védelme volt.³⁶⁸ A kiképzőbázis szervezetén belül felállításra került a 4. tisztesképzőszázad az alparancsnokok kiválasztására, kiképzésére.³⁶⁹ Az ellátózászlóalj szervezetén belül megszűnt a BM kommandánsszázad.³⁷⁰ A BM HŐR OPK megszüntette az igazgatóság állományába tartozók nem határőrségi szervekhez történő vezénylését és kirendelését. Az akciószázadon

368 060/1991. (II.01) HŐR.OPK.int.; 05/1992. (III. 2.) HŐR.BKI.pcs. az őrzászlóalj 5. századának létrehozására BFL HE/BHI. XXIV.25.A.

369 04/1992. (III. 2.) HŐR.BKI.pcs. A kommandánsszázad felszámolására. BFL HE/BHI. XXIV.25.A.

370 02/1992. (II. 18.) HŐR.BKI.pcs. A kormányőrszakasszal megerősített akciószázad létrehozására. BFL HE/BHI. XXIV.25.A.

belül működött egy külön szakasz a Parlament őrzésére a Köztársasági Őrezreddel való együttműködésben.³⁷¹

Az akciószázad a Belügyminisztériumnak, ezen belül a Határőrségnek a Magyar Köztársaság egész területén azonnal igénybe vehető ereje volt. Általános feladata határőr magasabbegységek, belügyi szervezetek megerősítése előre nem látott esetekben, nyolc óras útba indítási készséggel.³⁷²

Az új szervezetnek megfelelően átdolgozásra és kiadásra kerültek B. K. I. alapidokumentumai, parancsai, intézkedései munkatervei.³⁷³

A új nevéhez híven részt vett az állami ünnepek biztosításában is. 1992. október 13-án a Belügyminisztérium Sajtó és Tájékoztatási főosztályának vezetője Szabó Eszter sajtófőnök levélben kereste meg Nováky Balázs hőr. vezérőrnagyot, a BM Határőrség Országos Parancsnokát és tájékoztatta, hogy 1992. október 23-a megünneplésének előkészítésére a Miniszterelnöki Hivatal mellett működő tárcaközi Protokoll Bizottság jött létre. A bizottság a Bem téri megemlékezés, a felvonulás a (Bem tér- Margit-híd, -Balassi Bálint utca, -Kossuth tér) és a Kossuth téri nagygyűlés megszervezését a Belügyminisztériumra bízta. Kérte a BM Határőrség Fúvószenekara és 50 fő határőr sorkatona (sportruházatban) rendezői, szórólap- és zászlócskaosztogatói feladatokkal vegyen részt az ünnepeken.³⁷⁴ A határőrségnél kialakult rendnek megfelelően terv készült az október 23-i központi állami ünnepek határőrségi feladatainak végrehajtására.

A konkrét feladatok a következők voltak: 50 fő sorállományú határőr és 1 fő parancsnok biztosítása rendezői feladatokra, egész napra. A sorállomány szürke szabadidő ruhában, mint az augusztus 20-i ünnepeken. A határőrszenekar közreműködése a Parlament előtti rendezvényen 17 órától. Himnusz, Szózat ...³⁷⁵

1992. október 23-án, a Kossuth téren Göncz Árpád köztársasági elnök, akit az 1956-os forradalomban játszott szerepe miatt a Kádár-rendszerben életfogytiglani börtönre ítélték, nem mondta el a beszédét. A téren hallható ellenséges kiabálás miatt távozott. Az ellene fellépők között voltak szélsőjobbos jelképeket használó fiatalok (árpad sávós lobogóval, ami akkor még nem volt szokás), és voltak idősebbek, köztük egyes beszámolók között idős 56-osok, az államfő volt fogolytársai, akik elégedetlenek voltak a rendszerváltozás

371 06/1992. (III. 11.) HÖR.BKI.pcs. A 01/1992. HÖR.BKI.pcs. kiegészítésére. BFL HE/BHI. XXIV.25.A.

372 Laktanyavédelmi terv 1992. V. 12. BFL HE/BHI. XXIV.25.A.

373 06/1992. (III. 11.) HÖR.BKI.pcs. A 01/1992.HÖR.BKI.pcs. kiegészítésére. BFL HE/BHI. XXIV.25.A.

374 A Belügyminisztérium Sajtó- és Tájékoztatási Főosztályának levele. (133-531/7/1992.) SZGY.

375 Terv az október 23-ai központi állami ünnepek határőrségi feladatainak végrehajtására. SZGY.

eredményeivel. Hatalmas botrány volt, amely október 26-án és 28-án az Országgyűlésben is sok óras heves vitát váltott ki.

Ezt követően természetesen kivizsgálásra került a biztosításban részt vevő erők szerepe. 1992. október 25-én Nováky Balázs hőr. vezérőrnagy jelentette Boross Péter belügyminiszternek, hogy megvizsgálta az október 23-i állami ünnepségeken az adyligeti Biztosító és kiszolgáló igazgatóságtól feladatot ellátó ötven határőr tevékenységét. Feladatuk volt, hogy a Bem téri ünnepségen, az emlékmenetben valamint a Kossuth téren szórólapokat és 1956-os emlékHzászlókat osszanak szét az ünnepségen részt vevők körében. A meghatározottak alapján a határőrök -lila és bordó színű- sportöltözetben vettek részt a rendezvényen.

A határőrök meghallgatásuk során az alábbiakat mondták el:

- állították, hogy az ünnepség tartama alatt csak a feladataikat hajtották végre;
- feladatukat két-három fős csoportban látták el, véleményt semmilyen módon nem nyilvánítottak, nem kibáltak;
- az ünnepi hangulatot átérezve, a résztvevőkkel együtt énekelték a Himnuszt és a Szózatot;
- senkivel nem keveredtek szóváltásba;
- két határőrt –feltehetően a rendőrség, vagy az őrezred beosztottai– megmotoztak, mert magyarázatuk szerint a rendbontók között sportruhás fiatalok is voltak. Kilétük tisztázódott, elengedték őket;
- a rendezvényen nem voltak ismerőseik, barátaik, rokainaik, (egy határőr a Bem téren találkozott a feleségével);
- szeszecitalt nem fogyasztottak, parancsnokuk ezt a rendezvény végén ellenőrizte;
- öten észlelték, hogy a közelükben videokamerával dolgoztak, közülük nyolc főtől megkérdezték, hogy kik ők, honnan jöttek;
- a gépkocsikra felszállás közben két –magát újságírónak nevező– személy, akik láthatóan ittasak voltak, nevetségesnek nevezték a katonák jelenlétét és azzal vádolták meg őket, hogy „kommandósok és azért jöttek, hogy a nép ellen bevessék őket”.

A határőrök által elmondottakat a helyszínen lévő parancsnokaik is megerősítették. Az ünnepséget követően Köszegh Ferenc országgyűlési képviselő felhívta a Határőrség Főügyeletét és magyarázatot kért a határőrök részvételére az állami ünnepségen.³⁷⁶

A kivizsgálás eredményeként nem került sor felelősségre vonásokra. A Belügyminisztérium és a Határőrség levonta a szükséges következtetéseket és sokkal nagyobb körültekintéssel hajtották végre a következőkben a hasonló jellegű feladatokat.

A biztosítási őrzési feladatok terén 1992-ben 16 objektum őrzését látta el a Biztosító és Kiszolgáló Igazgatóság. Kiemelten kezelték az idegenrendészettel kapcsolatos feladataikat, a Kerepestarciai Külföldiek Befogadó Központ és Szállás őrzését. Egy alkalommal tört ki lázadás, melyben 145 fő vett részt. A rendőri erők megérkezéséig alkalmazásra került az ügyeletes alegység és megakadályozta a szökést. Kitérés kísérlet 3 esetben 60 fő részéről valósult meg, amelyből 17 fő objektum elhagyását megakadályozták. Szökéssel 12 alkalommal 32 fő próbálkozott, amelyből 25 főt az őrség fogott el. Új elemként jelentkezett az őrk megvesztegetésének kísérlete. Állandó őrséggé vált az ORFK országos módszertani központ a korábbi zászlóképző és a kerepestarciai ideiglenes szállás.

1993-ban a Belügyminiszter 5/1993 számú utasítása szabályozta és megfelelő jogi alapot teremtett az objektumőrzési tevékenységhez. Az igazgatóság 18 objektum őrzését végezte eredményesen és biztonságosan. A BM utasításnak megfelelően megszűnt a járőrözéssel történő őrzés, áttértek a klasszikus őrzésre.

1992-ben elsőként került felállításra és felkészítésre a válogatott személyi állományú „elit” alegység, az akciószázad, amelynek parancsnoka Enyedi Miklós hőr. főhadnagy volt. Feladata volt elkülönített szakaszával a Parlament őrzése, a követségek és külképviseletek őrzésében való részvétel, az igazgatóságok megerősítése, műtárgy- és útvonal biztosításban. Határvadászszázaddá alakulás alkalmából felvette Szent László, a határőrök védőszentjének nevét. A Szent László Budapesti Határvadász Tartalékszázad a 012/1993 OPK parancs alapján látta el feladatát, amely eltért a többi, országhatáron állomásozó határvadászszázadétól. Legfőbb feladatuk a különböző katonai rendezvények kiszolgálása volt. Száz fővel vettek részt például, az elhunyt miniszterelnök Antal József temetésén, díszszázadot adtak a katonai attasék fogadásán, csakúgy, mint a zászlókíséretet a katonai eskükön és más ünnepségeken. A század biztosította az igazgatóság belső rendész

376 Nováky Balázs vezérőrnagy jelentése Boross Péter belügyminiszternek. SZGY

szolgálatát. Negyedéves alkalmazási és kiképzési terv alapján látta el feladatát, amely egy nagyon kemény harcászati gyakorlattal és alaki szemlével zárult.³⁷⁷

Kiszolgálási biztosítási feladatok ellátása terén eredményesen valósította meg a Belügyminisztérium és szervei, a Határőrség Országos Parancsnoksága ellátásával, kiszolgálásával, kapcsolatos feladatokat. A fluktuáció, az önmagában meglevő létszámhiány miatt nagy volt az állomány leterheltsége, feszített a munkavégzés, amit az év közben végrehajtott átszervezés is nehezített. Igyekeztek javítani a szolgálati és munkakörülményeket. Lecserélésre került az igazgatóság elavult telefon központja. Beindításra került a Moszkva tér és a laktanya között közlekedő autóbuszjárat.

Parlament által jóváhagyott költségvetése 1992-ben 508,2 millió forint volt.³⁷⁸ 1993-ban 608,6 millió forint volt.³⁷⁹

A gépjármű szakterület munkája igen szerteágazó volt, hiszen az igazgatóság mellett ki kellett szolgálniuk az országos parancsnokság gépjárműigényeit is. Ezt a feladatot 30 fő látta el, akik közül 16-an a műhelyben dolgoztak. Átlagosan 240-250 gépjárművel rendelkeztek, melyek évi 3,5 millió kilométert futottak, 500-600 ezer liter üzemanyagot fogyasztottak évi 25-26 millió forint értékben. Ekkora gépjárműpark mellett a legnagyobb rizikófaktort a balesetek jelentették, a határőrség gépjárműbaleseteinek 80-85%-át az igazgatóság produkálta. Ez évente 130 balesetet jelentett, melynek 60%-a saját hibás, 30%-a idegen hibás, 10%-a pedig üzemi balesetnek minősült. 1992-től üzemelt itt a határőrség legmodernebb diagnosztikai műhelye, amely jogosult volt zöld kártya kiállítására is. Üzemelt az autómosó, amely komplett tisztítást végzett. Itt tesztelték az IFÁK leváltására szánt teherautókat a RÁBA H 9-est, a Stayer Puch Pinzgauert és a Mitsubishi Fusót.³⁸⁰

A Polgári védelmi Vezetést Biztosító század végezte a Kápolna utcai polgári védelmi objektum őrzését, véglegesen megoldódott alegységeinek egy elhelyezési körletben történő diszlokálása. Több alkalommal kerültek alkalmazásra, erdőtűzek oltásánál, mérgező vegyianyagokkal szennyezett területek mentesítésében, illetve a békásmegyeri lakótelepen történt robbanás következményeinek felszámolásában.

Felújításra került a laktanyaőrség őrszobája és a fogda, befejeződött a Fóti század és az Aporház utcai század épületének felújítása.

377 ORODÁN Sándor: Pesti határvadászok *OrszágHatár*, XLIX.évf. (1994) 34.sz. 11-12.p. HU-ISSN 1217-6427

378 Jelentés a HÖR.BKI. 1992. évi munkájáról 1993. I. 8. BFL HE/BHI. XXIV.25.A.

379 Jelentés a HÖR.BKI. 1993. évi munkájáról 1993. XI. 8. BFL HE/BHI. XXIV.25.A.

380 SZENDREI Mihály :Jött, látott, maradt! *OrszágHatár*, XLVIII.évf. (1993) 2.sz. 20.p. HU-ISSN 1217-6427

A rádiótelefonok alkalmazásával segítették a vezetést, csökkentették a gépjárműforgalmat.

1993. szeptember 14-étől a csapatzászló adományozás napjáról való megemlékezés jegyében megtartásra került az igazgatóság napja. A nap kiképzési szünnap volt, melyen kulturális és sport programokat tartottak.³⁸¹

1994. február 1-jével Varga Jenő hőr. ezredest kinevezték a Határőrség személyzeti főosztályvezetőjének, utóda Bendes Győző hőr. alezredes lett.

V.2. Budapesti határőr-igazgatóság

A hivatásos határőrizetre történő áttérés következő lépéseként újabb átszervezés következett. 1995. január 1-jével a Biztosító és Kiszolgáló Igazgatóság illetve a Budapesti Határforgalmi Igazgatóság összevonásával megalakult a Budapesti határőr-igazgatóság. Az összevonásban érintett vezetők a napi szolgálatok mellett végezték az összevonás számos feladatát. Kovács Gyula hőr. ezredes az Országos Parancsnokság határforgalmi főosztályának vezetője országos parancsnoki biztosként irányította a folyamatot, munkáját Kiss Attila hőr. alezredes, az ellenőrzési főosztály főelőadója segítette. Négy albizottságot: három Ferihegyen, egy Adyligeten, Ködömon József hőr. ezredes főosztályvezető-helyettes fogta át. 1995. január 4-én és 5-én állománygyűlésekre, parancsismertetésekre került sor, majd az egyéni elbeszélgetések következtek január 5-e és 16-a között. Ferihegyen 191, Adyligeten 123 személlyel beszélgettek el.

Az új szervezet igazgatója Bendes Győző hőr. ezredes, helyettesei, Rigó Károly hőr. ezredes, rendészeti igazgató-helyettes; Berki Imre hőr. alezredes, szolgálati igazgató-helyettes; Csokai Ferenc hőr. alezredes, szervezési igazgató-helyettes; Tollár Tibor hőr. alezredes, gazdasági igazgató-helyettes.³⁸²

Nagy határőrszervezet jött létre Adyligeten: a tisztek, tiszthelyettesek száma több mint 600 volt a polgári alkalmazottaké 300, a sorállományúak 1700. A rendelkezésre álló készletek, anyagi-technikai eszközök tekintetében is kiemelkedett az igazgatóságok közül. (54. számú melléklet)

381 24/1993. (IX. 11.) HÖR.BKI.int. az igazgatóság napjának megtartására. BFL HE/BHI. XXIV.25.A.

382 D.J. :Megalakult a budapesti határőr-igazgatóság *OrszágHatár*, L.évf. (1995) 4.sz. 35.p. HU-ISSN 1217-6427

Különleges helyet foglalt el, felépítésében, alapfeladataiban eltért a többi igazgatóságtól, a Határőrség Országos Parancsnokságának közvetlen szakirányítása alá tartozott. Nem rendelkezett közvetlen határszakasszal, de Ferihegyen (a légiforgalom sajátosságai miatt), valamint a dunai folyami átkelőn (a hajózás sajátosságai miatt) volt államhatára, ennek következtében határőrizeti teendője. Megalakulásával alapvetően tovább folytatta a jogelőd szervezetek határforgalom ellenőrzési, őrzési, kiképzési és ellátó feladatait, ugyanakkor sajátos szervezeteket, hatásköröket alakítottak ki. Ferihegyen maradt a rendészeti szervezet, a határforgalmi, a felderítő és az idegenrendészeti osztály. A szolgálati védelmi, az ügyeleti, az informatika osztály egy-egy alosztálya, és két Repülőtéri Biztonsági század. A Ferihegyi és a Szent Lőrinc század a rendőrség Repülőtéri Biztonsági Főigazgatóságának megalakulásával jött létre, mely irányította a századok szolgálatát. A sorkatonák repülőgépeket őriztek, őrként, járőrként teljesítettek szolgálatot. A honvédelmi törvény alapján jogellenes volt a rendőrségnek történő alárendelésük, ezért elkülönült szervezetet hoztak létre a feladat ellátására. Működött a Solarium 2i informatikai rendszer. Adyligeten működött a kiképzési, közművelődési, humánszolgálati, ügyviteli terület. Új alosztállyal bővült az állományszervezési és „M” osztály, itt volt a gazdasági szervezet jelentős része is.

Az alaptevékenység első helyére a határforgalom ellenőrzése került. Az őrzászlóalj 7 százada belügyi, határőrségi, rendőrségi, nemzetbiztonsági objektumokat őrzött, részt vett a Parlament őrzésében. Két századdal működött a kiképzőszázlój, az ellátószázlój biztosítási és kiszolgálási feladatokat látott el. Az idegenrendészeti alosztály alárendeltségében 25 fő elhelyezésére alkalmas átmeneti szállás működött Ferihegyen.³⁸³

Az egyik alapfeladat a határforgalom ellenőrzés a Ferihegyi nemzetközi repülőtéren, és a dunai folyami átkelőn. Ezen túlmenően kisebb repülőtereken, Budaörsön, Tökölön, Balatonkilitin, Siófokon és egyéb helyeken végezték az útlevel-ellenőrzést.

Az igazgatóság általános tartalékként szerepelt a Határőrség Országos Parancsnoksága számára az igazgatóságok, a kritikus pontok megerősítésre.

Több mint hatvan szervvel álltak közvetlen munkakapcsolatban, kiemelten a megyei hadkiegészítő parancsnokságokkal, nemzetbiztonsági szervekkel, az Országos, a Budapesti és Pest megyei Rendőr főkapitánysággal. Repülőtéri Biztonsági Főigazgatósággal, Vám és Pénzügyőrséggel, a fővárosi katonai ügyészséggel, bírósággal, az őriztető szervekkel,

383 Sz.K. :Mamautszervezet alakult Adyligeten *OrszágHatár*, L.évf. (1995) 6. sz. 34. p. HU-ISSN 1217-6427

helyőrségparancsnoksággal, tábori lelkeszi hivatallal, valamint a működési területen lévő önkormányzatokkal.

A többi igazgatóságtól eltérően a Budapesti határőr-igazgatóságon négy helyetteses rendszert alakítottak ki. A rendészeti igazgató-helyetteshez tartozott a határforgalmi, a felderítő és az idegenrendészeti szakterület. A szolgálati igazgató-helyettes alárendeltségében volt a szolgálati-védelmi, az ügyeleti, és az informatikai szakterület, valamint az őrszázlóalj, melynek polgári védelmi százada megszűnt. A gazdasági igazgató-helyettes vezette, irányította a költségvetési, a műszaki, az ellátási és fenntartási területet, az egészségügyi szolgálatot, a raktárbázist és a pihenőházat. Más igazgatóságoktól eltért az Országos parancsnokság ellátására létrehozott kiszolgáló alosztályt, valamint az Országos Parancsnokság tartalék vezetési pontját, valamint az ellátó zászlóaljat, melynél az átszervezés kapcsán megszűnt a híradó század és az építő század. A szervezési igazgató-helyettes felügyelte az állományszervezést és mozgósítást, a kiképzést, a humán és a közművelődési területet, az ügyviteli és titokvédelmi szolgálatot, a tájékoztatás és társadalmi kapcsolatokat, valamint a kommandáns feladatokat, a kiképző zászlóaljat.

A többi igazgatóságtól eltérően itt voltak zászlóalj szintű alegységek. Rendelkeztek önálló századokkal, mint a Szent László határvadász század, vagy a két Ferihegyi repülőtéri biztonsági század. Az idegenrendészeti feladatokra rendelkezésre állt egy 15 fős szakasz, akik a közösségi szálláson teljesítettek szolgálatot.

A behívás hat helyről történt: Budapestről, valamint, Pest, Heves, Borsod-Abaúj Zemplén, Szolnok és Szabolcs-Szatmár Bereg megyéből. A határőrségnél szolgálatot teljesítő sorállomány egy negyede itt volt állományban. Negyedévente csaknem hatszáz sorállományú határőr vonult be az igazgatósághoz.³⁸⁴

Különös feladat a Parlament őrzésében való közreműködés. A különlegesen kiválasztott állomány 24/48-as váltásban látta el feladatát. Reggelente kisbusszal érkeztek az országházhoz.

Az összevonást követően átépítésre kerültek a századok épületei, a hétvégi ház és az anyagraktárak egy része is. Az őrszákad épületét irodákká alakították, a századok helyiségeit kifestették és a júniusi eskütételre elkészítették a dísztribünt.

384 DEÁK József: Igazgatóság a város szélén *OrszágHatár*, LI.évf. (1996) 16.sz. 28-29.p. HU-ISSN 1217-6427

Az 1995. júniusi 3-i eskütétel jelenlétös esemény volt az igazgatóság életében. Göncz Árpád köztársági elnök, a fegyveres erők főparancsnoka törvény adta jogával élve csapatzászlót adományozott a Budapesti határőr-igazgatóságnak és azt az ifjú határőrök eskütétele alkalmából személyesen adta át (55. számú melléklet). Ünnepi beszédében kiemelte, hogy a déli országrész mentén dúl az esztelen polgárháború, s a szülők, barátok, rokonok, ismerősök, a nemzet várja el, hogy a határőrök esküjükhöz híven ezt a másféle vészt is feltartóztassák a határon. Tekintetüket a zászlóra vetve, a jelenlevők színe előtt ezt fogadták meg, tudva, hogy a béke most számunkra különösen fontos. A magyar nemzet mindig küzdött valamiért az elmúlt századokban, ellenség, éhség ellen s úgy tűnik hiába volt a sok áldozat, most azonban végre szebb nyugodtabb jövőt ígér kivívott szabadságunk. Nemes hivatás és kötelesség ennek védelme, jövőnk védelme. A nemzet sorsáért és mindannyiunk személyes sorsáért kell helytállniuk a határőröknek is. Az eseményen megjelent Kuncze Gábor belügyminiszter és Nováky Balázs vezérőrnagy, valamint a határőrség vezetői.

A köztársasági elnöktől Bendes Győző hőr. ezredes, igazgató vette át a zászlót, melyet dr. Ladocsi Gáspár dandártábornok katolikus és Takaró Károly dandártábornok protestáns tábori püspök szentelt fel. Az eskütételt követően a Szent László határvadászszázad látványos bemutatóját tekintette meg a köztársasági elnök és kísérete.

A köztársasági elnök sajtótájékoztatóján dicsérte a katonák felkészültségét, annak a meggyőződésének adott hangot, hogy a határőrség, képes békénk, biztonságunk garantálására. Hangsúlyozta: ő mindig is a regionális együttműködés, az átjárható határok híve volt, s bár az osztrák határon voltak fennakadások, ez nem tekinthető valamilyen új vasfüggöny és elzárkózás baljós előjelének, a problémák megoldását ő is, a miniszterelnök is kezdeményezte, a belügyminiszter ez ügyben eredményes tárgyalásokat folytatott. A határok mind inkább összekötnek, és nem elválasztanak, ez feltartóztathatatlan folyamat.

385

1995 júliusában a Budapesti határőr-igazgatóság tanépületében hosszú idő után ismét megnyílt a határőrség általános történetét és az igazgatóság több évtizedes múltját bemutató tárlat.³⁸⁶ A korábbi múzeum létrehozásával Szarka György nyugállományú hőr alezredest bízták meg, aki igen elismerésre méltó és eredményes munkát végzett. Amíg ő

385 Sz :Ünep Adyligeten *OrszágHatár*, L.évf. (1995) 13.sz. 1-2.p. HU-ISSN 1217-6427

386 RÉVY Dénes: Emléksobát avattak Adyligeten *OrszágHatár*, L.évf. (1995) 15.sz. 42-43.p HU-ISSN 1217-6427

gondozta a múzeum anyagát addig a múzeum szépen gyarapodott. Amikor a múzeumot először bezárták, őt elküldték. A múzeumokban lévő anyagokról készültek nyilvántartások, ezeket azonban nem vették komolyan. Amíg azonban a kerületeknél a múzeumok anyagát az a nyugállományú tisztek gondozták, akik a létrehozásban is oroszlánrész vállaltak, az összegyűjtött anyagot is éberén őrizték. A rendszerváltás után, amikor a Határőrségnél is elkezdődtek az átszervezések, takarékoság címén először ezeket a nyugdíjasokat küldték el. Ezután szabad préda volt a múzeum, a parancsnokok szívesen ajándékoztak el egy-egy szebb vázát, vagy más iparművészeti anyagot. A hatástalanított fegyverek és kardok voltak viszonylagos biztonságban, mert ezeket a BM Központi Fegyverszertárból anyagkiadási utalványon vettem át, ezért a fegyverszolgálatok kénytelenek voltak nyilvántartásba venni. Meg kellett akadályozni az értékes emléanyag elherdálását, és ez volt az egyik oka a központi múzeum létrehozásának.

A győri, nyírbátori kerületparancsnok és a határőrezred parancsnoka azt kérte az országos parancsnoktól hogy hagyjuk meg a múzeumuk emléanyagát és ígéretet tettek az anyag megóvására. Ezekről az alakulatoktól csak a határőrség története szempontjából nélkülözhetetlen anyagokat vettük el, a múzeumi anyagok 90%-a ott maradt. Az ígéretét egyik parancsnok sem tartotta be, az ezrednél a 90-es évek végén egy átszervezés alkalmával a múzeumot bezárták, az anyagokat a tantermi épület egy lezárt lépcsőházában egymás hegyén-hátán tárolták. Sok anyag megrongálódott, a hatástalanított fegyverek eltűntek.³⁸⁷ Ennek az áldatlan állapotnak vetett véget a kiállítás megnyitása 1995-ben.

Az 1996-os decemberi katonai eskü alkalmából Pájer Árpád Nagykovácsi polgármestere emlékszálót adományozott az igazgatóságnak, melyet Bendes Győző hőr. ezredes, az alakulat parancsnoka vett át.

A Határőrség Országos Parancsnokság 1995 elején kérte fel a Belügyminisztérium beruházási irodáját egy konyha és étterem beruházás előkészítésére a Budapesti határőr-igazgatóság területén. Négy tervezővállalat közül pályázat útján került kiválasztásra a két beruházó és közvállalkozó részvénytársaság ajánlata. 1996 augusztusában került kiválasztásra a beruházás generálkivitelezőjeként a Gesztelyi Építőipari és Szolgáltató Kft. A környezetbe illeszkedő épületet a CÉH Tervező Rt. álmodta meg. A 420 millió forint értékű beruházás kivitelezése 1995 szeptemberében kezdődött meg eredetileg 1996. április 15.-i befejezéssel, ám 1996. január 15-re elkészült a beruházás Jáni József főmérnök

387 KÖMŰVES

irányításával. A Teve utcai rendőrpalota után ez volt a második legnagyobb bekerülési költségű beruházás.³⁸⁸ Átadásra került a régen várt 500 fős faltól-falig étkezdé és konyha, része volt annak a beruházásnak, amelyből a Határrendész Szakközépiskola illetve Határőrvezető és Továbbképző Intézet született. (96.-100. sz. kép)

V.3. Az alakulat felszámolása a sorállományú határőrség megszűnésével

A szervezetátalakítás körülményeit jól mutatta az Országhatár magazin beszámolója az alakulat végnapjairól. A kapuügyeletről nem messze elszállításra váró bútorrom halom fogadta a látogatót a parancsnoki épülettel szemben még sorhatárőrök dolgoztak az őrszoba átalakításán, a fogda ajtaját falazták be, amiből fegyverszoba lett. Nagy átalakítások következtek a nyáron, amit már civil cégek végeztek.

A kivonási tervnek megfelelően folyt a munkahelyek megszüntetése. Megszűnt a szervezési és „M” osztály, felszámolták az állategészségügyet, eladták a sertéseket és a szolgálati kutyákat is. Az ellátó zászlóaljnál 477 sorkatona teljesített még szolgálatot: gépkocsivezetők, szakácsok, őrfeladatot ellátó határőrök, írnokok. Ez a zászlóalj szűnt meg utoljára végezte az átálláshoz szükséges teendőket. 1998. április 15-én átadták a főti és csévharaszi objektumok őrzését is.³⁸⁹

A sorállományú határőrség megszűnése a Határőrség átalakulásának fontos állomása volt. Egyre nyilvánvalóbbá vált, hogy a Határőrség feladatai elsősorban rendészeti jellegűek, amelyek nincsenek összhangban a kizárólag fegyveres erőként való minősítéssel. Az Alkotmány 1993. évi módosításában rögzítésre került, hogy a Határőrség kettős rendeltetésű szerv, amelyek védelmi és rendészeti feladatai egyaránt vannak. Az időközben megszületett jogszabályok³⁹⁰ megteremtették a határőrizet, valamint a Határőrség működéséhez szükséges alapvető jogszabályi feltételeket. Eközben eltelt a hivatásos határőrizetre történő átállásra eredetileg tervezett öt év. A kormány a 2186/1996. (VII.6.) kormányhatározatban értékelte az eltelt időszakot, és meghatározta a további feladatokat. Ennek szellemében fogadták el a 73/1997. (VII. 17.) OGY határozatot, a Határőrség fejlesztésének irányairól. A sorozott állomány teljes kivonásának ütemét a 2141/1997. (V.30.) számú kormányhatározat írta elő.

388 K.Gy.L. :Álomból valóság *OrszágHatár*, LIII.évf. (1998) 2.sz. 26-27.p. HU-ISSN 1217-6427

389 TAKÁCS István : Fűtől, fától, a vaságytól *OrszágHatár*, LIII.évf. (1998) 8.sz. 22-23.p. HU-ISSN 1217-6427

390 1993/CX.tv. op. cit. ; 1993/LXXXVI.tv. op. cit. ; 1994/XXXIX.tv. op. cit. ;

Így jutunk el 1998. április 25-ig, az utolsó határőr sorkatonák búcsúztatására rendezett központi ünnepségig, melyre a budapesti határőr igazgatóságon, Adyligeten került sor.

A katonai ceremóniával rendezett eseményt a díszzászlóalj bevonulása indította. Majd a csapatzászló, a történelmi lobogók és a határ vadászszázad zászlók fogadását követően Kuncze Gábor belügyminiszter és Nováky Balázs hőr. altábornagy, országos parancsnok köszöntötte a felsorakozott állományt. (56. számú melléklet)

A belügyi tárca vezetőjének beszéde után átadták a köztársasági elnök emlékHzászlóját (57 számú melléklet) Nováky tábornoknak, amelyet a tábori lelkészek szenteltek fel.

Kóródi Mária az Országgyűlés alelnökasszonya szalagot kötött a zászlóra. Ezt követően a leszerelők nevében búcsúzott megbízottjuk Vezda László határőr: (58. számú melléklet)

A maradók, vagyis a hivatásos szolgálatot választók nevében Kovács Attila határőr őrmester mondott beszédet, (59. számú melléklet)

Végül az országos parancsnok elköszönése előzte meg az utolsó sorállomány díszmenetét. (60. számú melléklet)

Az ünnepi eseményt a Határőrség Országos Parancsnoka Díszparancsban örökítette meg.³⁹¹

1998. május 1-jétől a Magyar Köztársaság határait hivatásos állományú határőrök őrizték. Megszűnt az adyligeti laktanyában a katonai élet és a szervezeti átalakítás kapcsán a Budapesti határőr-igazgatóság korábbi bázisán, egy szakközépiskola került létrehozásra, Balassi Bálint Határrendész Szakközépiskola néven, és létrehozták a vezetőképző és továbbképző intézetet.

Lezárult a határőrség történetének 1946–1998-ig tartó 52 éves szakasza, és kezdetét vette a hivatásos határőrizet 2007. december 31-ig tartó alig tíz éve, mely a rendőrségbe történő integrációval, a határőrségnek, mint szervezetnek a megszűnésével zárult.

Magyarország Európai Unióhoz való csatlakozása után felmerült, hogy a folyamatok előrehaladtával, már nem lesz szükség önálló Határőrségre, ezért előkészítették a Rendőrség és a Határőrség összevonásának tervezetét. 2007. december 29-én örökre levonták a Magyar Határőrség zászlaját, amely mint önálló szervezet megszűnt. A testület 2008. január 1-jén integrálódott a Magyar Köztársaság Rendőrségébe.³⁹²

391 Sz.K. :Egyszer véget ér *OrszágHatár*, LIII.évf. (1998) 9.sz. 2-3.p. HU-ISSN 1217-6427

392 BERKI: A hadköteles határőrök utolsó napjai.

V. A Határőrezred önálló szervezeti egységei

A határőrezred önálló szervezeti egységei alatt a zászlóalj szintű szervezeti egységeket, a zenekart és a híradó műhelyt értem. Nem elemzem az 1992-ben megalakított Ellátó zászlóalj történetét –mivel rövid, 6 éves fennállásának minden fontosabb eseménye szerepel a disszertációban—, amely a híradó műhellyel együtt az ezred utoljára megszűnt szervezeti egysége.

V.1. Híradó kiképzőbázis, kiképzőzászlóalj

Története egybeforrt az ezred és előd alakulatainak történetével, hiszen erre a feladatra hozták létre, ezért ebben a fejezetben csak a Határőrezred időszakában 1971-től kezdődően foglalkozom a zászlóalj történetével.

Alapvető feladata a határőrség híradó rádiós, géptávíró, FEP. géptávíró, vezetékes rádió relés, jelzőműszerész, mozigépész, egészségügyi, lövész sorállományának, alap- szak – és tisztes kiképzésének, valamint a Szovjetunió határőr főiskolájára menők előképzésének tervezése szervezése és végrehajtása volt. 1971-ben a Kiképző zászlóalj: Zászlóaljparancsnok Gócza Zoltán hőr. alezredes; törzsfőnök, Cs. Pató Miklós hőr. őrnagy; politikai helyettes, Wilk Henrik hőr. százados volt.

Az ezred létrejöttékor eredményesen hajtotta végre a kiképzési feladatokat. Komoly gondot jelentett a hivatásos állomány ezen belül a híradó szaktisztek hiánya. Leterhelésük magas volt, mert a karhatalmi és készenléti feladatokon túl a különböző díszelgéseket is nekik kellett ellátni. Javulás történt a kiképzési segédeszközök és feltételek terén. A lökiképzés a főtí lőtérre került végrehajtásra. Az új szervezetnek megfelelően a feltöltöttség 97,1%-os volt. A kiképzés maradéktalan végrehajtását erősen nehezítette, hogy az ezred nem rendelkezett gyakorlóterrel, lőtérrel és kellő számú tanteremmel.

Az elhelyezési körülmények javítása érdekében 1979-ben új, négyszintes épülettel került kibővítésre a kiképző bázis régi épülete. A bővítésre különös okot adott, hogy a „felszabadulás” 35. évfordulója alkalmából 1980. április 4-én tartott díszszemlére itt kerültek felkészítésre és elhelyezésre a határőr díszelgő egységek.³⁹³

393 B.N.J.:Határőrezred. *Határőr*, XXXIV.évf. (1979) 29.sz. 4.p. HU-ISSN 1217-6427 op. cit.

A Híradói Kiképző Bázison végzett kiképzési tevékenység színvonala megfelelő volt. Biztosította a határőrség részére a híradó, mozigépész és egészségügyi őr állomány szakmai utánpótlását és a szaktisztesek kiképzését. Javuló anyagi és változó személyi feltételek mellett végezte munkáját. A tantermek-eszközök elavultak, számuk kevés volt. Kiképzés nem a mindennap használt típus eszközökkel történt, mert anyagi gondok miatt lassan ment az eszközök cseréje, de a kiképző munka jó minőségű volt. Hasznosnak és eredményesnek bizonyult a szocialista versenymozgalom.

Siry György hőr. alezredes, a híradó kiképzőbázis parancsnoka az 1983-as tiszti értekezleten elmondta, hogy a kiképzőbázis feladatai ismertek, visszajelzésekből tudják mi a teendő. Az új kiképzési programra alaposabb módszertani foglalkozással készültek fel. Az Új Összkövetelményi Program szerint befejeződött az első 18 hónapra behívott állomány kiképzése. Eredményes látták el a karhatalmi feladatokat. Önerőből létrehozták a zászlóalj könyvtárát és a kisegítő hírközpontot.³⁹⁴

A budapesti híradó kiképző bázis történetébe 1983. december 17-e kétszeresen is jelentős nap volt. Nemcsak a novemberben bevonult fiatalok tettek ünnepélyes körülmények között katonai esküt, hanem ezzel egy időben a Posta Központi Javítóüzem kollektívája csapatzászlót adományozott a bázisnak.³⁹⁵ (61. számú melléklet) Az ünnepség elnökségében helyet foglaltak Budapest II. kerület párt-, állami-, és társadalmi szervezeteinek, a társ fegyveres szerveknek és az ideiglenesen hazánkban állomásozó szovjet egységeknek a képviselői. Az ünnepség vezénylő parancsnoka Tóth Imre hőr. vezérőrnagynak a határőrség országos parancsnokának jelentett, majd a Himnusz elhangzását követően az előljáró megsejmelte a felsorakozott alegységeket, és köszöntötte a személyi állományt. Az elnöki megnyitót követően Kozár István hőr. alezredes a határőrezred törzsfőnöke ismertette a belügyminiszter ez alaklomból kiadott parancsát, majd a csapatzászlót adományozó üzem igazgatója Bokros Gyula mondott beszédet. A kiképzőbázis megbízott parancsnoka, Flaisz János hőr. őrnagy mondott köszönő beszédet. A csapatzászlóra az elnökség tagjai szalagot kötöttek, majd Tóth Imre hőr. vezérőrnagy intézett beszédet a katonai esküt letett állományhoz, akik díszmenetben vonultak el az új csapatzászló előtt.³⁹⁶

394 BFL XXIV.25.a Jegyzőkönyv az 1983 január 25-én megtartott tiszti értekezletről

395 Jegyzőkönyv az 1983. I. 25-én megtartott tiszti értekezletről. BFL HE/BHI. XXIV.25.A

396 K.P : Eskü a csapatzászló előtt *Határőr*, XXXIX.évf. (1984) 1.sz. 2.p. HU-ISSN 1217-6427

1984. április 27-én ünnepi személyi állománygyűlés keretében búcsúztak nyugállományba vonulása alkalmából Siry György hőr. alezredestől a Híradó Kiképző Bázis Parancsnokától.³⁹⁷ Utóda Flaisz József hőr. alezredes lett.

A kiképzési munkában is fontos szerep hárult a videotechnikára, csakúgy, mint a kiképzőbázison rendszeresített szimulátorokra, ezek segítségével gyakorolhatták be a drága és bonyolult új technikák alkalmazását a kiképzés időszakában.

Híradó kiképzőbázis a szocialista versenymozgalom 1985-ben kiérdemelte a „Határőrség élenjáró zászlóalja” címet.³⁹⁸

1986-ban az egységes tervezés megteremtése érdekében bevezetésre került a központi kiképzési terv készítése és alkalmazása. Ez biztosította a tárgykörök és foglalkozások logikus kapcsolatát, az új módszerek alkalmazását, a kiképzés gyakorlatiasabb megszervezését, végrehajtását, a gyakorlóterek jobb kihasználását. Ebben nagy segítséget jelentett a számítógépes tervezés alkalmazása (Ez volt az alapja az 1989-ben teljes körűen bevezetett számítógépes tervezési rendszernek). Ez lehetővé tette a teljes tananyag átrendezését, új rendszerben (blokkrendszer) való oktatását. Ennek eredményeként kialakult új foglalkozási tervek, már jó alapot szolgáltatottak arra, hogy a két kísérleti ciklus után rendelkezésre álljon minden foglalkozás vezetőnek egy tankönyv.

A kiképzési ciklus végére megismerendő tananyag a következő volt:

- a Határőrség általános feladatai, a járőr szolgálatellátás követelményei, előírásai, a karhatalmi feladatok,
- az összefegyvernemi harc általános alapelvei, a katona ténykedése harcmezőn, támadásban és védelemben,
- a rendszeresített fegyverek működése, löelméleti alapfogalmak, tüzelési fogások, figyelés és távbecslés feladatai,
- alaki fogások és mozdulatok fegyverrel és fegyver nélkül,
- a katona kötelessége és joga, a katonai fegyelem, a függelmi viszonyok, a dicséreték fenyítések rendje, az ügyeleti és őrszolgálati előírások, kötelmek,

397 28/1984. (IV. 16.) HÖR.EPK. napi pcs. BFL HE/BHI. XXIV.25.A.

398 03/1985. (II. 16.) HÖR.EPK. áll. pcs. BFL HE/BHI. XXIV.25.A.

- a tömegoszlátási fegyverek hatástényezői, a rendszeresített gázálarc és összfégyvernemi védőeszközök használatának módját, a lövész elemek típusai, előkészítésük szabályai,
- a híradó kiképzésből a szakágazatnak megfelelően a követelmények és a rendszeresített eszközök,
- a testnevelési kiképzések követelményei, kiemelten az önvédelmi fogások,
- az anyagi-technikai és egészségügyi ellátás rendje, a járandósági normák, az egyéni felelősség elve.

Az alegységek sajátos feladatai voltak:

1. Rádió-géptávírásszázad: megszervezte és végrehajtotta a rádiótávírást, géptávírást, FEP géptávírást és a tisztes állomány szakmai kiképzését.

Rádiótávírást állomány: gyakorlati kiképzésből ismerte meg a Morse jelek adás-vételének szabályait, a kiképzési programban meghatározott kódokat, forgalmi rövidítéseket, az volt a cél, hogy érje el a normakövetelményekben meghatározott ütemsebességet.

Technikai ismeretekből sajátítsa el a kiképzési programban meghatározott rádiókészülékek alapvető kezelési szabályait, az élet- és balesetvédelmi rendszabályokat.

Forgalmi szolgálatból ismerje meg a Határőrség hírendszerének felépítését, az azon továbbítható közlemények fajtáit, azok leadásának, vételének szabályait, sajátítsa el a gyakorlati kiképzésen tanult kódok, forgalmi rövidítések alkalmazását, a rádió-távbeszélő és távíró forgalom végrehajtását.

Géptávírást állomány: gyakorlati kiképzésből ismerje meg a rendszeresített géptávírók klaviatúráját, legyenek képesek a szabályos „vakírás” végrehajtására, kiképzés végén a normakövetelményekben meghatározott leütés /perc sebes éggel gépelni.

Technikai ismeretekből sajátítsa el a kiképzési programban meghatározott rádiókészülékek kezelését, a géptávíró felépítését, működését, az élet és balesetvédelmi rendszabályokat.

Forgalmi szolgálatból ismerje meg a Határőrség hírendszerének felépítését, az azon továbbítható közlemények fajtáit, sajátítsa el a forgalmi kódok, rövidítések alkalmazását, a géptávíró forgalom lebonyolításának szükséges forgalmi szabályait. Legyenek képesek a rádió-távbeszélő üzemmódban történő forgalmazás végrehajtására.

FEP géptávíráshoz állomány: gyakorlati kiképzésből ismerje meg a rendszeresített géptávírók klaviatúráját, legyenek képesek a szabályos „vakírás” végrehajtására, kiképzés végén a normakövetelményekben meghatározott leütés /perc sebességgel gépelni. Sajátítsa el a szalagterv szerinti adás szabályait, érje el a normatervben meghatározott számú szalagtervek leadását.

Technikai ismeretekből sajátítsa el a kiképzési programban meghatározott rádiókészülékek kezelését, a géptávíró felépítését, működését, az élet és balesetvédelmi rendszabályokat.

Forgalmi szolgálatból ismerje meg a Határőrség hírsziszterének felépítését, készség szinten ismerje a szalagterv szerinti adás szabályait.

2. Vezetékeszázad: a vezetékes és tisztos állomány szakmai kiképzése.

Vezetékes állomány: gyakorlati kiképzésből sajátítsa el az építés során betartandó balesetvédelmi előírásokat, a légvezetékes vonalak, kábelek építésének karbantartásának munkarendjét és gyakorlati feladatait, az előforduló hibák felismerését, azok behatárolását és elhárítását.

Technikai ismeretekből sajátítsa el a rendszeresített távbeszélő készülékek, központok, és URH rádiókészülékek főbb részeit, telepítésének, kezelésének, alapvető szabályait, az élet és balesetvédelmi rendszabályokat.

Forgalmi szolgálatból sajátítsák el a távbeszélő állomások, központok kezelése során betartandó forgalmazási szabályokat.

A tisztessallgatók ismerjék meg az oktatói, módszertani követelményeket és legyenek képesek rajparancsnoki és hírügyeletesi feladatok ellátására kellő irányítás mellett katonai, szakmai foglalkozások levezetésére.

3. Rádiórelé-kezelő és jelzőműszerészszázad: rádiórelékezelő, jelzőműszerész, objektumőr, mozigépész és egészségügyi szakasz szakmai kiképzése.

Rádiórelé-kezelő állomány: gyakorlati szakkiképzésből ismerje meg R 405 X rádiórelé állomás telepítését, üzembe helyezését, üzemeltetését végállomásként, rádiórelé és központi állomásként. Az üzemeltetést teljesítményerősítő egységgel mozgás közben kis és nagy távolságon.

Technikai ismeretekből ismerjék a rádiórelé állomást, segéd és kiegészítő berendezéseit, azok rendeltetését, fő részeit, kezelőszerveit. A rendszeresített kisteljesítményű URH rádiókészüléket, az élet és balesetvédelmi rendszabályokat.

Forgalmi szempontból ismerje meg a híradó állomások, központok, rádiók kezelése során betartandó forgalmazási szabályokat.

Jelzőműszerész állomány: gyakorlati szakkiképzésből sajátítsa el az állandó vezeték építés szabályait, az állandó vezetékes vonalak és a jelzőkerítés karbantartását, javítását.

Technikai kiképzésből ismerje a rendszeresített kisteljesítményű URH rádiókészüléket, azok harcászati, technikai adatait, kezelésüket, az élet és balesetvédelmi rendszabályokat.

Forgalmi szolgálatból sajátítsák el a távbeszélő állomások, központok, rádiók kezelése során betartandó forgalmazási szabályokat

Tanfolyamszakasz: az alapkiképzés befejezése után hajtsa végre a szakkiképzést.

Objektumőr állomány: a határőrök ismerjék meg a határőrizettel kapcsolatos alapfogalmakat, a határőralegységek általános határőrizeti feladatait. Sajátítsák el a határőrizettel kapcsolatos feladatokat, a Határőrség fegyverhasználatát, üldözési, kutatási, zárási, valamint karhatalmi feladatok végrehajtását.

Ismerjék meg a gépesített lövészraj támadó, védő harcainak alapelveit.

Készség szinten ismerjék a határőrizet folyamán használt fegyverek kezelését, karbantartását, valamint a célok felderítését, céltávolságok meghatározását.

Ismerjék meg az ügyeleti szolgálatok, őrszolgálatok, és a rendészeti járőr szolgálatok felelősségeit, kötelmit és feladatait.³⁹⁹

A tisztesképzés végrehajtása folyamán kiemelten kezelték az oktatási, nevelési módszerek nagyobb fokú elsajátítását, gyakorlatiasabb alkalmazását, a parancsnoki tevékenységek magasabb szintű kialakítását. Nagymértékben jelentkeztek előre nem tervezett feladatok: temetés, koszorúzás, zászlókíséret, Budapesti FEP szükség szerinti megerősítése, valamint a csapaterővel megoldandó karhatalmi feladatok⁴⁰⁰ ellátása. Kiképzési időszakban segítséget nyújtottak a laktanyaőrség biztosításában.

1989. április 10–28. között megtörtént a híradó kiképzőbázis átfogó, komplex ellenőrzése. Az ellenőrzés megállapította, hogy a számítógépes program, valamint az új blokkrendszerű oktatás adta lehetőségeket jól kihasználták a Határőrség híradó állományának kiképzésére, a készenléti, ór-, és ügyeleti feladataik ellátására. Az ezredtörzs által kiadott kiképzés program alapján hajtotta végre a személyi állomány alap-, szak-, és tiszteskiképzését.

399 01/1988. (II. 19.) HÖR.E.HIR.KIK.BÁZ. PK.pcs. BFL HE/BHI. XXIV.25.A.

400 Jelentés a Határőrezred 1986. évi munkájáról. BFL HE/BHI. XXIV.25.A.

Rendszeresített létszáma 68 fő, állományban volt 86 fő, vezényelve 1 fő gépkocsivezető a szállító század állományából. Feltöltöttsége 129%-os. 408 fő újoncot részesítettek szakkiképzésben. Állománytábla szerinti létszáma 26 tiszt, 4 törzsszászlós, 1 kinevezett polgári alkalmazott. Tényleges létszám 22 fő tiszt, 2 törzsszászlós, 4 zászlós, 1 kinevezett polgári alkalmazott, feltöltöttség 83,8%-os. A híradó szakképzettséggel rendelkező tisztek aránya 40-50%-os volt, ezért az üres helyeket KLKF végzettségű tisztekkel töltötték fel. Fontos feladat volt a kiképzéshez használt anyagok biztosítása, javítása, raktározása.

Az alábbi híradó-szakkiképzési feladatok folytak:

Rádiótávíráshoz-kiképzés: a kiképzés végrehajtására biztosított 136 óra szakkiképzési idő kevés a Morse adás-vétel, forgalmi szolgálat és technikai ismeretek tréning megfogalmazott követelmények teljesítésére. A kiképzés végi követelményekben megfogalmazott 300 vegyes jeles távírász 40 jel/perc ütemű, 3 hibán belüli adás-vétel (kiváló szint) nem teljesíthető. A kiképzésről az alegységekhez került rádiótávíráshoz állomány forgalmi szolgálati ismeretei gyengék, ismereteik a rendszeresített rádióeszköz terén hiányosak voltak. 1989 őszén a modern tantermi és kiscsoportos foglalkozásokon használható hang-olvasó berendezéseket kapott melynek használatával jelentősen javultak a Morse adás-vétel oktatásának feltételei.

Géptávíráshoz és FEP géptávíráshoz-kiképzés: szoros normakövetelményekkel, egyre romló technikai feltételek között folyt. Az elhasználódott, gyakran meghibásodott RTF géptávíró készülékek mellett alig 1-2 modernebb T-100 géptávíró volt telepítve a tantermekben. A FEP géptávíró tanteremben telepítésre került új számítógép vezérelt 32 munkahelyes oktató berendezéssel és az RTF készülékek folyamatos T-100-ra történő cseréjével a kiképzés és a végrehajtó szolgálat feltételei azonosak lettek.

Vezetékeskiképzés: feladatai jó színvonalon teljesültek. A vezetékestantermek jó állapotúak, jól felszereltek voltak. Gyakorlópálya is állt a kiképzés szolgálatában 20 db 8 méteres gyakorló oszloppal.

Rádiórelé-kiképzés: jól felszerelt szaktanterem biztosította a kiképzést, meghibásodás esetén a Híradó század MOBIL R-405 X/g rádiórelé állomás biztosította a kiképzési feltételeket.

Jelzőműszerész-kiképzés: Követelmény szinten folyt. A kiképzés végrehajtásához, jelzőműszerész szaktanterem, megfelelő gyakorlópálya, és kiképzési anyag állt rendelkezésre. A jelzőműszerész szakaszok szakkiképzés időszakában mindig nagy

segítséget nyújtottak az SZ-100-as jelzőrendszer karbantartásában, állagának megóvásában.

Tisztesképzés: a kikerülő állomány általános katonai ismeretei, parancsnoki előképzettsége megfelelő volt.⁴⁰¹

1995-től a felszámolásáig 1998-ig már csak két századdal működött a kiképzőzászlóalj.⁴⁰²

V.2. Új Kiképzési Rendszerű Műszakizászlóalj

Rendkívül rugalmasan használható és megbízható egység volt. Az állomány a nap minden percében hadra lehetett fogni karhatalmi feladatok ellátására. Azok a fiatalok is teljesíteni tudják a szolgálatot, akik szociális, vagy egészségügyi okokból soron kívül leszerelésre kerültek volna. A családok szempontjából sem volt közömbös, hogy fiuk, vagy férjük a katonai szolgálat teljesítése idején rendszeresen anyagi támogatást tudtak nyújtani számukra. Nem volt kisebb a jelentősége a munkára való nevelésnek, a szakmai ismeretek bővítésének, begyakorlásának.

A munka mellett minden évben eredményesen teljesítették a kiképzési tervben számukra előírt követelményeket, az előírt lögyakorlatokat kiváló eredménnyel hajtották végre.

A BM Határőrség 1970-ben alapított Új Kiképzési Rendszerű Műszakizászlóaljának közvetlen elődje a BM Forradalmi Karhatalmi Ezred első zászlóalja, amely 1965–1970-ig részt vett olyan fontos országos jelentőségű beruházások megvalósításában mint a dunaújvárosi Hideghengermű építése és ugyanitt a partfalszakadás okozta súlyos károk helyreállításába. Kiemelkedő szerepet vállalt az árvízvédelemben, és az 1968-as csehszlovákiai események idején a Magyar Népköztársaság államhatára sérthetetlenségének biztosításában. Továbbá út, vasút, sportrendezvények biztosításában és más karhatalmi feladatok ellátásában a kiképzési és szolgálati feladatok teljesítése mellett. E zászlóalj egyre nagyobb mértékben vett részt a különböző BM beruházások és felújítások megvalósításában.

Ekkor még nem rendelkeztek építőipari tapasztalattal, nem álltak rendelkezésre okmányok. A meglévő gyakorlat és tapasztalatok alapján ki kellett dolgozni az építő

401 Jegyzőkönyv a híradó-kiképzőbázis átfogó, komplex ellenőrzéséről. BFL HE/BHI. XXIV.25.A.

402 Szk: Mamutszervezet alakult Adyligeten. *OrszágHatár*, L.évf. (1995) 6.sz. 34.p. HU-ISSN 1217-6427 op. cit.

századparancsnokok, munkahelyparancsnokok kötelmeit, munkahelyi okmányokat kellett elkészíteni a szervezet munkavégzés és biztonság érdekében.

Az új gazdasági mechanizmus bevezetése után rendkívül felgyorsultak a beruházások, az építőipari vállalatok sok esetben olyan kényszerhelyzet elé lettek állítva, amely meghaladta kapacitásukat, munkaerő lehetőségüket. Ebben a munkaerő hiányos időben döntött úgy a párt- és állami vezetés, hogy a honvédelmi és belügyi beruházások, valamint a népgazdaság számára kiemelt beruházások végrehajtásához katonai munkaerőt kell biztosítani. A HM és BM kötelékében megalakultak az új kiképzési rendszerű műszaki egységek. A HB kiadta a 4/207/1969-es számú határozatát, és a Belügyminiszter 020/1969. számú parancsát.⁴⁰³

Ez a parancs 400 főben és a határőrség szervezetében rendelte el 1970. január 10-i hatállyal a zászlóalj felállítását. A zászlóaljhoz került Mészáros József⁴⁰⁴ volt karhatalmi alezredes parancsnok és néhány karhatalmi hivatásos tiszt, akik már az előző években bizonyos jártasságot szereztek az építő munka szervezésében, irányításában, ugyanakkor a határőrség hivatásos állományából olyan tisztok érkeztek, akik ilyen tapasztalattal nem rendelkeztek. A zászlóalj parancsnoka Mészáros József hőr. alezredes, törzsfőnöke Visózki József hőr. alezredes, politikai helyettese Talpas Tibor hőr. őrnagy.

Kiemelkedő jelentőségű volt a zászlóalj életében az első kiképzési idő, amelyet a siklói kiképző bázison hajtottak végre a soron kívül behívásra került 360 fő sorállomány részére. Ekkor került kidolgozásra az Új Kiképzési Rendszerű Műszaki Zászlóalj működési szabályzata, amely magába foglalta a zászlóalj összetevékenységet, premizálását, kiképzését.

Siklósról 1970. április 10-én érkeztek állomáshelyükre, Adyligetre. Április 11-én már átvették a karhatalomtól a munkahelyeket és megkezdték a munkát.

Az 1970-es évben célul tűzte ki az újonnan létrehozott alakulat parancsnoksága, hogy politikai, erkölcsi, fegyelmi helyzetük szilárdításával, harckészültségük növelésével fogják

403 Tájékoztató Dr. Ábel László vezérőrnagy részére az Új Kiképzési Rendszerű Műszaki Zászlóalj megalakulásának körülményeiről, SZGY.

404 4/207/1969.HB.hat. ; 020/1969.BM.pcs. ; Mészáros József 1945-ben rendőrként kezdte pályafutását. 1945 őszén gazdasági rendőri tanfolyamot végzett és Sitkén a jegyző mellett teljesített szolgálatot. 1947-ben már a Forradalmi Karhatalmi Ezred 2. zászlóaljának törzsfőnöke. Az 1960-as évek közepétől ismét új feladatot kapott a karhatalom építő zászlóaljának lett a parancsnoka. 1970-ben az újonnan létrejövő építő alakulat megszervezésére kapott megbízást. 1970-től a Határőrség új kiképzési rendszerű zászlóaljának volt a parancsnoka nyugdíjazásáig.

Tóth Béla visszaemlékezése SzGy

bizonyítani, hogy kiérdemlik a csapatzászlót. Bizonyítottak, sikerrel oldották meg a rájuk háruló kettős feladatot. Helytálltak a kiképzésben és elismerést vívtak ki az építő munkában.

Az eredményes tevékenység végrehajtásáért a Belügyminiszter engedélyével és parancsára a 1971. április 3-án a Középületépítő Vállalat kollektívája a zászlóaljnak csapatzászlót adományozott. (62. számú melléklet) Az adományozó ünnepségre nagy nyilvánosság előtt került sor, melyen megjelent Rácz Sándor rendőr vezérőrnagy, a belügyminiszter első helyettese, Kónyi Gyula rendőr vezérőrnagy, miniszterhelyettes, Padányi Mihály az építési és városfejlesztési miniszter helyettese, valamint Szabó Gusztáv hőr. vezérőrnagy a BM Határőrség országos parancsnoka. A díszemelőnyen foglaltak helyet a zászlót adományozó Középületépítő Vállalat, az egységgel együttműködő többi építőipari vállalat, valamint az II. és V. kerület állami és társadalmi vezetői. A Himnusz elhangzása után Visóczki József hőr. alezredes felolvasta az adományozási dokumentumot, majd a minisztertanács és a SZOT vörös vándorzászlójával kitüntetett, tízszeres kiváló Középületépítő Vállalat nevében Mikulik István műszaki igazgatóhelyettes köszöntötte az egységet. „Vezesse Önöket ez a zászló minden nehézségen át, tűzön-vizen előre.”

Az alegység nevében Mészáros József hőr. alezredes, a parancsnok vette át a Mikulik Istvántól a csapatzászlót. Meglengette és több száz torokból zengett fel a lelkes Hurrá kiáltás, kiléptek a zászlóvivők és a közepen álló Pethő Attila hőr. őrmester térdre ereszkedve megcsókolta a lobogót, amely ettől kezdve az egység legfőbb kincse, becsületének jelképe lett. Csehek Ferencné az V. kerületi tanács elnöke, mint zászlóanya köszöntötte a jelenteket és szalagot kötött az új csapatzászlóra. Megbecsülése jeléül még hét területi szerv képviselője kötött szalagot a zászlóra. Az ünnepség befejező részében elismeréseket adtak át. A Belügyminiszter a Középületépítő Vállalat négy munkatársának, köztük Balázs György vállalatigazgatónak „A Haza Szolgálatáért” Érdemérem arany fokozatát, két dolgozónak „A Közbiztonsági Érem” arany, egy pedig ezüst fokozatát kapta. Mészáros József hőr. alezredes és három társa az Építőipar Kiváló Dolgozója miniszteri kitüntetést, a Kiváló Dolgozó címet öt határőr kapta meg. Az Internacionáléval és az egység díszmenetével ért véget a rendezvény.⁴⁰⁵

A Zászlóalj 1971. július 1-jével az újonnan szervezett határőrezred alárendeltségébe került. A megnövekedett feladatokat jelzi, hogy alig fél év után 100 fő sorállományú katonát

405 Sz.K. :Csapatzászlót adományoztak *Hazáért*, XXVI.évf. (1971) 15.sz. 2.p.

kaptak a karhatalomtól, majd egy év után 200 fővel növekedett a zászlóalj állománya. Így a meglévő 3 századhoz egy újabb századot kellett szervezni, melyet a zászlóalj területén nem tudtak elhelyezni. Ezért a 4. század a Karhatalmi Őrezred Laktanya utcai objektumában lett elhelyezve. Ezzel létrejött az első kihelyezett alegység, növelve egy sor szervezési és ellenőrzési feladatot.(63. számú melléklet)

1974. április 4-e tiszteletére magtartott ünnepi állománygyűlésen értékelték az előző évet. A vendégek sorában helyet foglalt Hajós Sándor ezredes, a BM Építési és elhelyezési osztály vezetője, a Határőrezred és az együttműködő vállalatok számos vezetője. Mészáros József hőr. alezredes ünnepi beszédében kiemelte, hogy javult az állomány politikai, katonai és szakmai felkészültsége, tovább szilárdult a személyi állomány egysége, javult a hivatásos állomány vezetőképesége, pedagógiai jártassága, begyakorlottsága. VIT műszakot indítottak, a vietnámi nép megsegítésére pedig 18 000 forintos társadalmi munkát végeztek. Határőr hősi halottak hozzátartozóinak, s egy munkásörccsalád lakásának építésén dolgoztak társadalmi munkában. a véradó mozgalomban közel száz liter vért adtak. Az állomány jelentős része kapott dicséretet, vagy jutalmat az előző évben. Speciális feladatuk, az építőmunkájuk ellenére 5-en kaptak „Kiváló határőr” jelvényt, 5-en „BM Határőrség kiváló katonája”, 88-an „Az egység”, több mint százan „Az alegység élenjáró katonája” címet. Hat vállalat 18 munkahelyén foglalkoztatták a határőröket, különböző építőmunkákban. Részt vettek a modern Orbán téri lakótelep, a Tas vezér utcai lakóház és számos objektum kivitelezési munkálataiban.

Az 1972-es évhez mérten 1973-ban 4,2 %-kal jobban teljesítettek, 194 millió forint értéket hoztak létre. E közben eleget tettek a kiképzési parancsokban, előírásokban, utasításokban számukra meghatározott feladatoknak is. Javult kiképzésük színvonala, fokozottabb gondot fordítottak a balesetvédelmi oktatásra.⁴⁰⁶

Alig 3 év után közel ezer főre nőtt a zászlóalj személyi állományának létszáma és volt, amikor még ezt is meghaladta. A szervezet irányítása megkövetelte még két század létrehozását, amelyek ugyancsak nem a zászlóalj területén, hanem az ÉVN Szolgáltató Vállalat Bánkút úti munkásszállásán kerültek elhelyezésre. Tehát a zászlóalj induló három századából hat század és egy ellátó szakasz működött ebben az időben.

406 BABAL József: Több, mint 100.000.000 *Hazáért*, XXIX.évf. (1974) 16.sz. 4.p. HU-ISSN 1217-6427

A katonák munka végeztével hétvégenként havonta 12 óra politikai és katonai képzést kaptak, amelyben alaki, szabályzatismereti foglalkozások, lögyakorlati felkészítések szerepeltek.

Dolgoztak a dobogókői üdülő felújításán és átépítésén. Kőműves és asztalos munka, épületrészek leválasztása, tetőszerkezet felújítása, parkettacsere, gépészeti felújítás, tapétázás, víz és elektromos rendszer felújítása volt a feladatuk.⁴⁰⁷

A követelmények magasak voltak, mindenkinek keményen kellett dolgozni a katonai munkahelyi fegyelem követelményeinek megfelelnie. Elvégzett munkájuk után – teljesítménytől függően – havonta ezer, ezerötszáz forintot is megkerestek. Gyakrabban jártak haza mint más egységek katonái, átlagosan két hetente otthon voltak. Kellott is ez a megfeszített munka mellett, mivel hét közben nem mehettek kimaradásra.⁴⁰⁸ Munkájuk mindig volt, hiszen nagy szüksége volt az építőkapacításra a meghirdetett lakásépítési program teljesítéséhez, a beruházások befejezése érdekében.

A szervezeti sajátosságok miatt, a szakaszparancsnokok, munkavezetők, brigádvezetők is voltak egyben. 1976-ban Tizenkét vállalattal, szövetkezettel dolgoztak együtt összesen 22 munkahelyen, olyanon is mint például a házgyár.⁴⁰⁹ 1977-ben Kőbánya-újhegyen vettek részt a lakótelepe építésében a határőrök. 100 sorkatona dolgozott itt a 43. számú Állami Építőipari vállalattal kötött szerződés alapján. A munkahelyparancsnok Bencsik főhadnagy volt.⁴¹⁰ 1977-ben 107%-ra teljesítették az alaptevékenységet. Ezt a teljesítményt olyan állomány érte el akiknek 60%-a nem dolgozott az építőiparban, sőt 25%-uk a bevonulás előtt még fizikai munkát sem végzett. 1,6 millió munkaórával, több mint 357 millió forint termelési értéket hoztak létre. Ez 100 millió forinttal volt több mint az előző évben közel azonos létszám mellett. Javult a munka szervezettsége, a termelés hatékonysága és egyenletesebbé vált a foglalkoztató vállalatok anyag- és eszközellátása. A katonai fegyelem, a szabályzat szerinti élet, szilárdsága magasabb termelési eredményeket is jelentett. Ennek köszönhetően nyerte el kétszer is a zászlóalj az egység élenjáró zászlóalja címet.⁴¹¹

A 43. számú Állami Építőipari Vállalathoz tartozott a 2. számú házgyár, ahol az előre gyártott paneleket készített 50 határőr 1975-óta. Évente 2 500 lakáshoz elegendő elemet

407 DANYI József :Például 2000 lakás *Hazáért*, XXX.évf. 9.sz. (1975) 7.p. HU-ISSN 1217-6427

408 TÁTRAI Mihály: Darúk, házak, katonák *Határőr*, XXXII.évf. (1977) 17.sz. 5.p. HU-ISSN 1217-6427

409 ÉRI-VIRÁG :Milliomosok *Hazáért*, XXXI.évf.1.sz (1976). 7.p. HU-ISSN 1217-6427

410 TÁTRAI Mihály: Daruk, házak, katonák *Határőr*, XXXII.évf. (1977) 17.sz. 5.p. HU-ISSN 1217-6427

411 KISPÁL József :elismerés a munkáért *Határőr*, XXXIII.évf. (1978) 15.sz. 2.p. HU-ISSN 1217-6427

gyártottak vegyes, azaz civilekkel közös brigádokban. Végszereléseket is készítettek, mi azt jelentette, hogy a házgyárban készített panelekből felépítették a házakat is. Új építési eljárásokat is megismertek és alkalmaztak, mint a gipszkarton-válaszfal szerelést.

A laktanyán belül szigorúan betartották az öltözködési utasítás és az alaki szabályzat követelményeit. Minden szombat délelőtt kiképzési foglalkozásokon vettek részt és harckészültségi feladatokat is elláttak.⁴¹²

1978-ban harmadszor nyerték el az egység élenjáró zászlóalja címet. A fővárosi tanács jelentős kitüntetésben részesítette az egységet, amikor nekik adományozta a Budapestért zászlót.

1980. április 4-e lakalmából megtartott állománygyűlésen ünnepelte fennállásának 10. évfordulóját a Műszaki zászlóalj. Az ünnepségen megjelent dr. Pál Antal rendőr vezérőrnagy belügyminiszter-helyettes, Kecskés József rendőr ezredes a Belügyminisztérium I/II-es csoportfőnöke, Tóth Imre hőr. vezérőrnagy a BM Határőrség országos parancsnoka, Kun István hőr. ezredes az MSZMP Határőr Bizottságának első titkára. Papdi Illás hőr. ezredes, ezredparancsnok, az építőipari vállalatok képviselői, A magyar és a szovjet himnusz elhangzása után Hegyi Miklós hőr. százados köszöntötte a megjelenteket, Mészáros József hőr. alezredes ünnepi beszédében ismertette a zászlóalj tízéves történetét. A zászlóalj azért jött létre, hogy munkájával járuljon hozzá a Belügyminisztérium fontos beruházásainak és felújítási munkálatainak megvalósításához.

Az első tíz évben 5 rendőrkapitányság, 4 BM irodaház, 3 garázs, sporttelep, 6 BM üdülőt építésén, illetve átépítésén dolgoztak. Budapest szinte minden kerületében részt vettek lakások, bölcsődék, óvodák építésében. 1,6 millió munkanap alatt csaknem 2,3 milliárd forint értékű termelési értéket hoztak létre. Segítettek a tiszti lakások és az ezred laktanyájának építésében, az országos parancsnokság épületének felújításában, karbantartásában. Mindezek mellett készen állt a harckészültségi feladatok végrehajtására.

A szocialista versenymozgalomban 3 343-an értek el kiváló, illetve élenjáró címet. A zászlóalj 4.-szer érte el az „Élenjáró” címet.

Dr. Mikó László a 43. számú Állami Építőipari Vállalat vezérigazgató-helyettese emlékHzászlót adott át a zászlóaljnak. Ezt követően elismerések átadására került sor, majd dr. Pál László rendőr vezérőrnagy, belügyminiszter-helyettes adott fogadást.⁴¹³

412 FEHÉR Tamás :Ők is határőrök *Határőr*, XXXIII.évf. (1978) 48.sz. 6-7.p. HU-ISSN 1217-6427

A Határőrezred parancsnoka Sebők Sándor alezredes 1981. évi álltános parancsában az építő-műszakiaktól többek között az építőiparban példás helytállást, olyan hozzáállást várt el, amely nem csak a termelőmunkában, hanem a vállalati munkafegyelem szilárdításában is.

A 43. számú Állami Építőipari Vállalat 2. számú házgyárában, 3 műszakban dolgoztak a határőrök a panelgyártó soron. A vasasok daraboltak; hegesztettek, a szakmunkások ablakokat, ajtókat állítottak be, festettek; megint mások a szállításban vettek részt. Erkélyeket és födemeleket készítettek a gyártási folyamat elejétől a végéig. A határőrök a brigádok teljes jogú tagjai voltak. Kovács Károly, a házgyár vezetője egy újságcikkben elmondta, hogy a határőrök nélkül megállna az élet. Ők biztosították a fiatalos lelkesedést, a lendületet, példamutatásukkal szilárdították a vállalat munkafegyelmét, fegyelmük átsugárzott a polgári állományra. Olyan munkahelyeken is határőrök dolgoztak, ahova nehezen kaptak civil munkaerőt, mint a „konduktorozó”, ahol a különböző panelek vázát alakították ki panelhegesztőgéppel. Sokan leszerelés után is a vállalatnál maradtak.⁴¹⁴

A zászlóaljparancsnoknak egyben vezérigazgatónak is kellett lennie, mivel a civil és katonai követelményekhez igazodva tizenhárom vállalat harminc munkahelyén dolgoztak a katonák. A budaapesti munkahelyere ki kellett szállítani az állományt, gondoskodni kellett az élelmezésük biztosításáról, valamint a munkavédelmi követelmények maximális teljesüléséről.⁴¹⁵

A Műszaki zászlóalj 1982-ben készítete el a Somogy megyei Rendőr-főkapitányság, a paksi rendőrkapitányság, a százhalombattai rendőrkapitányság épületét, a Topolcsány utcai BM szolgálati lakásokat, a dobogókői BM üdülő személyzeti szállóját és egy telephelyét. Nagy létszámmal képviseltették magukat a budapesti lakásprogram végrehajtásában.

1982-ben 450 millió forint termelési értéket állítottak elő. Az együttműködő vállalatoktól származó összbevétel 55 millió forint volt, amiből 40 millió forintot fizettek be a BM számlájára. A különbözet termelési prémiumként került kiosztásra. Az 1982-re tervezett előirányzatot, amely az 1981-es terv 105%-a volt 107%-ra teljesítették. Inmár hetedszer nyerték el a határőrség élenjáró zászlóalja címet.

413 B.J. :Tízéves a Műszaki Zászlóalj *Határőr*, XXXV.évf. (1980) 15.sz. 7.p. HU-ISSN 1217-6427

414 LENGYEL Tíbor: Panelgyártó határőrök *Határőr*, XXXVI.évf. (1981) 9.sz. 8-9.p. HU-ISSN 1217-6427

415 VARGA László: Rangos kötelezettségek *Határőr*, XXXVII.évf. (1982) 24.sz. 8.-9. p. HU-ISSN 1217-6427

1983-ban 25 millió forint költséggel a határidő előtt három hónappal elkészült a miskolci határőr kerület új épülete, 30 fő dolgozott a gödöllői tanácsháza építésén. A házgyárban áttértek a két műszakos munkarendre.⁴¹⁶

Kádár János az MSZMP főtitkára egy üzemlátogatás során azt mondta, „*ha egy üzem egy év alatt 400-450 millió forint termelési értéket produkál, arra oda kell figyelni*”. A határőrezred műszaki zászlóalj hagyományos értelemben vett üzemnek nem nevezhető, mégis a nyolcvanas években folyamatosan elérte, sőt meghaladta a fenti termelési értéket.

1985-ig 42 vállalat 240 munkahelyén foglalkoztatta az állományt, közöttük olyanok, mint a 43. számú Állami Építőipari vállalat, Középületépítő Vállalat, Fővárosi Műszaki és Építő Vállalat, Dorogi Építőipari vállalt. 700 fő körüli dolgozói létszámmal közel 5 milliárd forint termelési értéket hoztak létre, és 550 millió Ft volt a zászlóalj bruttó bevétele, amelyből 406 millió Ft-ot fizetett be a BM bevételi számlájára, 144 millió Ft-ot fizettek ki a katonáknak termelési prémiumként.

A felsorolt eredmények meghatározó alapja a jó munkahelyi légkör, a szervezettség, a gépesítés a fegyelem volt.

Néhány befejezett beruházás a megépítés sorrendjében: A Rendőrtiszti Főiskola parancsnoki épületének a felújítása, az új tantermek, az előadói épület és a tornaterem valamint a kollégiumi épület létrehozása. Budakeszi úti, Lumumba utcai, I. V. X. kerületi Rendőrkapitányság épületei, a Németvölgyi úti iskola és parancsnoki épület, a Határőrezred panel épülete, az Istenhegyi úti, a Visegrádi úti, a Lenin téri tiszti lakótelepek építése, vidéken 4 megyei rendőrkapitányság, 8 városi rendőrkapitányság és számos objektum megépítése. Kiemelkedő szerepe volt a zászlóaljnak egy sor szociális építmény létrehozásában. Első helyen mintegy 3000 lakásépítésre, több iskola, óvoda, bölcsőde, kórház épült fel munkájuk során, pártüdülők is. BM üdülők teljes felújítása, építése.

Az állomány felkészültsége, társadalmi, politikai aktivitásra való érzékenységet, erkölcsi-fegyelmi helyzetét példázta, hogy nem volt olyan társadalompolitikai, gazdasági akció, amelyből ne vették volna ki példamutatóan a részüket. A Szocialista versenymozgalomban 10 alkalommal nyerték el a Határőrség Élenjáró Zászlóalja címet.⁴¹⁷

416 MAGDUS Tamás: Teljesítményük 107% *Határőr*, XXXVIII.évf. (1983) 3. sz. 8-9.p. HU-ISSN 1217-6427

417 MÉSZÁROS

A zászlóalj fennállásának 15. évfordulóját 1985-ben személyi állománygyűléssel ünnepelték. Az elnökségben helyet foglalt Somogyi László építésügyi és városfejlesztési miniszter, Köbli Gyula az MSZMP KB osztályvezető-helyettese, dr. Pál Antal vezérőrnagy belügyminiszter-helyettes, Sebők Sándor hőr. ezredes a határőrség országos parancsnokának első helyettese, valamint a foglalkoztató vállalatok képviselői a Határőrezred és a Zászlóalj vezetői. Dr. Mikó László a 43. számú Állami Építőipari vállalat vezérigazgató-helyettes ünnepi beszédében emlékezett meg a másfél évtizedes együttműködés eredményeiről, majd emlékezésről adományozott Mészáros József hőr. alezredesnek a zászlóalj parancsnokának. Ezt követően jutalmak és elismerések átadására került sor.⁴¹⁸

A zászlóaljnál dolgozók, itt szolgálatot teljesítők nagy többsége nős, gyerekes, vagy szociális problémával küzdő. Az itt megkeresett munkabérük 45 %-át megkapták, kéthetente eltávozáson otthon voltak és gyakoriak jelentősek voltak a prémiumok is, így nagyon népszerű volt az alakulat.

1985-ben Mészáros József hőr. alezredes nyugállományba vonulása alkalmából ünnepi állománygyűlést tartottak⁴¹⁹ a zászlóalj új parancsnoka Pintér Géza hőr. alezredes, törzsfőnöke Túrós József hőr. őrnagy lett.

A Határőrezred és a zászlóalj vezetése folyamatosan igyekezett felrázni, motiválni a kemény munkában elfásult megfáradt állományt. 1986 júliusában jutalomként a zászlóalj 30 katonája vehetett részt a világhírű angol Queen együttes koncertjén. 50 jegyet kaptak Falcoo koncertjére, a birkózó világbajnokságra naponta 20 ember mehetett el.

1986-ban 10 vállalatnál, 3 BM szervnél, összesen 33 munkahelyen foglalkoztatták az állományt, voltak kihelyezett alegységeik Sárovaron, Szegeden és Miskolcon is. ⁴²⁰720 fő átlagdolgozó létszám, 384 354 175 Ft termelési értéket hozott létre. Tervfeladatát 107,8%-ra teljesítette.⁴²¹

A zászlóalj részt vett a BM beruházásokban az egész ország területén, és a budapesti lakátépítési programban. Szombathelytől Szegedig huszonhét munkahelyen dolgoztak.

A nyolcvanas évek közepétől a beruházások csökkenésének következtében új korszerűbb formák bevezetésére volt szükség, olyanokra, amik biztosították a foglalkoztatottságot és a

418 KUTASI Péter: 15 év 5 milliárd *Határőr*, XL.évf. (1985) 17.sz. 4.p. HU-ISSN 1217-6427

419 40/1985. (VI. 18.) HÖR.EPK. napi pcs. BFL HE/BHI. XXIV.25.A.

420 LENGYEL Tibor :Amikor nem építenek *Határőr*, XLI.évf. (1986) 49.sz. 8-9.p. HU-ISSN 1217-6427

421 A Határőr Ezred 1986. évi munkajelentése. BFL HE/BHI. XXIV.25.A.

megfelelő bevételeket. Az építő katonák 1988-ig vállalati dolgozónak számítottak. A vállalatokkal való jogviszonyukat a pénzügyminiszter és az Országos Tervhivatal elnökének közös intézkedése szabályozta, amely rögzítette a vállalatoknál dolgozó állomány járandóságait. A béren felül jelentős összegben kaptak különböző jogcímen pótlékokat, hozzájárulást és más kiegészítéseket. Így például utazási általányt, kulturális hozzájárulást, műszakpótlékot, stb.

1989-től a vállalatokkal vállalkozási szerződést kötöttek és rezsi-óradíjat számoltak fel. Ez egy szakmunkás esetében körülbelül 106 forint volt. Ez az összeg legnagyobb részben a sorkatonák ellátási költségét, a többi rész a munkadíjat és a vállalkozói hasznot tartalmazta. Így egy fő 100%-os teljesítmény mellett havi 33 000 Ft-ba került a vállalatoknak. A katonák számára kifizetett összegeket költségként számolták el, nem terhelte a vállalat bérkeretét. A rezsióradíj nagysága a teljesítmény függvénye volt.

Az új rendszerben 1989 márciusában 607 sorkatonának 1 249 217 forintot fizettek ki, ami átlagosan 2000 forintot jelentett fejenként. A végleges ösztönzési rendszer kialakításáig az alegységparancsnokok 50% erejéig differenciálhattak. Negyedévenként a BM I/II. csoportfőnökség építési és elhelyezési osztálya osztotta el a rendelkezésre álló munkaerőt az építkezések munkaerő szükséglete alapján.⁴²²

1989. november 30-ig a zászlóalj bevétele 138 millió forint volt, a kiadások (étkezés, szállás) 12 millió forintot tettek ki. Termelési prémium címen a sorállomány részére 17 millió forint, a hivatásos és polgári állomány részére 1,8. millió forint került kifizetésre.

A zászlóaljnak 13 millió forint kintlévősége volt. A vállalatokat felszólították a fizetési határidők betartására

A termelési prémium alkalmazott módszere jó ösztönző volt.

1989 augusztusában kezdték meg a zászlóaljnál a számítógépek alkalmazását. Rendelkeztek egy VT-16-os személyi számítógéppel és egy VT 21200-as nyomtatóval. Kifejlesztésre került a hivatásos állomány prémium számfejtő programja és a rezsióradíjas számla program. A sorállományú nyilvántartó és számfejtő program kidolgozása folyamatban volt a rendelkezésre álló VT-16-os számítógépen nem volt megvalósítható.

A zászlóaljnál a rendszeresített sorállományú létszám 700 fő volt 74 tisztes és 626 határőr. Az építési feladatok eredményes végrehajtására engedélyezve volt még 15 fő. 12 fő

422 UGRÓ Szilárd : Műszaki Zászlóalj 1989 *Határőr*, XLIV.évf. (1989) 15.sz. 7.p. HU-ISSN 1217-6427

gépkocsivezető lett vezényelve a szállító századtól a folyamatosan jelentkező szállítási feladatok ellátására. Az 1-5. századhoz kerültek beosztásra az építőipari szakképesítéssel rendelkezők, a 6. századhoz a szakképzetlenek. A zászlóalj állomány tábla szerinti létszáma 53 fő hivatásos: 18 tiszt, 27 zászlós, 8 tiszthelyettes, és 1 kinevezett polgári alkalmazott. 31 darab gépjárművel rendelkeztek, 1 db LADA, 3 db UAZ, 1 db ROBUR vegyes és 26 db IFA-val.⁴²³

A műszaki zászlóalj az új honvédelmi törvény⁴²⁴ elfogadásával elvesztette a létjogosultságát, mivel senkinek nincs lehetősége sorkatonákat kiközvetíteni munkára vállaltokhoz, vagy egyéb szervezetekhez. Nováky Balázs vezérőrnagy a BM Határőrség országos parancsnoka 1991. március 12-én terjesztette fel javaslatát a Belügyminisztériumba a Zászlóalj megszüntetéséről, melynek utolsó parancsnoka Túrós József hőr. alezredes volt.

A tervek szerint a zászlóalj újjászervezett formában a határőrség hivatásos határőrizetre való áttérésének építő-műszaki feladatait oldotta volna meg az átállás időszakában, azt követően pedig a karbantartás, felújítás terén folyamatosan jelentkező tennivalókat. Az elképzelés nem valósult meg, valamennyi magasabbegység csapatépítés keretében maga oldotta meg ezeket a feladatokat.

A határőrezrednél áprilisban felállításra került egy 75 sorállományú határőrből álló egység az ezred, az országos parancsnokság és a Budapest környéki objektumoknál jelentkező karbantartási igények kiszolgálására. Később beolvadt az újonnan létrejött Ellátó zászlóaljba. A megszűnésével megszűnt a szociális támogatás ez irányú lehetősége, valamint a BM is jelentős bevételektől esett el.

V.3. Őrzászlóalj

Egy régi katonamondás szerint háromféle katona létezik, aki volt már őr, aki most őr, és aki őr lesz. Az őrzési feladatok hozzátartoznak a katonai léthez. Ezt a feladatot a legszigorúbb katonai jelleggel, fegyveres végrehajtó szolgálattal látták el.

Az 1960-as évek végére, megérték a politikai feltételek, hogy a BM Karhatalmat megszüntessék, az általa őrzött objektumokat a Honvédelmi Bizottság döntése alapján a

423 Jelentés az új kiképzési rendszerű műszaki zászlóalj átfogó, komplex ellenőrzéséről.

BFL HE/BHI. XXIV.25.A

424 1990/XXI.tv. op. cit.

BM Határőrség vette át további őrzésre. A Belügyminiszter 1976. január 15-én jóváhagyta a Határőrezred új állománytábláját. Az ennek végrehajtására kiadott 009/1976. számú BM Határőrség Országos Parancsnokának parancs értelmében a Határőrezred 1976. július 31-ig felállította az Őrszázlóalj Parancsnokságot, és annak alárendelve a meglévő objektumőrző alegységeket, valamint a Kommendáns század őrállományából létrejött őrszázadot.⁴²⁵ (64. számú melléklet)

A Zászlóalj megalakulásától kezdődően szétagoltan, a feladatok és a Határőrezred rendelkezésére álló lehetőségeknek megfelelően került elhelyezésre. A zászlóaljtörzs és a belső századok Adyligeten a Határőrezred központjában kaptak elhelyezést. A zászlóaljtörzs irodái először a tantermi épületben voltak mindaddig, amíg az 1982-ben felépített légénységi épület kibővítésre nem került. Ennek az új szárnyak a negyedik szintjén, kaptak elhelyezést.

A zászlóalj századai az alábbiak szerint helyezkedtek el:

Az 1. őrszázad Fóton a BM Karhatalom Őrezred 6. és 7. századának elhelyezési körletében alakult meg.

A 2. őrszázad Csévharaszt, kihelyezett szakasza Ócsán.

A 3. és 4. őrszázad Adyligeten egy barakk épületben került elhelyezésre. Átköltözésre a régi légénységi épületben az új panel elkészülésekor, 1979-ben került sor.

A 4. őrszázad ennek az épületnek a felső szintjén volt elhelyezve.

Megalakulásakor 4 századdal, 14 objektumot őrzött. Bevezetésre került az őrségek számozási rendszere, amely két számjeggyel való jelölést tartalmazott, úgy, hogy az első számjegy a század száma, a második szám pedig a századtól való távolság függvényében nő.

Az 1. őrszázad által őrzött objektumok:

- BM Központi Fegyver és Lőszerraktár, majd BM Központi Beszerző, Tároló Osztály (1976—1993) 11-es őrség
- Munkásőrség Központi Ellátó Parancsnoksága, majd Országos Rendőrfőkapitányság Fóti bázisa (1976—1993) 12-es őrség.
- BM Központi Híradó Raktár (1976—1989) 13-as őrség

425 009/1976. HÖR.OPK.pcs. A 16/183/1/1976.BM.int. végrehajtására. CSONKA

- BM. Szállítási, Raktározási Osztály és Gépi Adatfeldolgozó Osztály, majd BM Adatfeldolgozó Hivatal (1976—1989) 14-es őrség
- Fóti lőtér (1984—1989) 15-ös őrség

A 2. évszázad által őrzött objektumok:

- BM III/III-as csoportfőnökség Csévharaszi objektuma, majd Nemzetbiztonsági Hivatal Szakszolgálati és Technikai Igazgatóság Csévharaszt (1975—1993) 21-es őrség
- Külügyminisztérium Monori Rádióállomása (1982—1993) 22-es őrség
- Ferihegy BM Helikopterek (1982—1985) 23-es őrség
- BM III/III-as csoportfőnökség Ócsai objektuma, majd Nemzetbiztonsági Hivatal Szakszolgálati és Technikai Intézet Ócsa (1976—1982) 24-es őrség

A 3. évszázad által őrzött objektumok:

- BM III/III-as csoportfőnökség Vöröshadsereg úti objektuma, majd Nemzetbiztonsági Hivatal Szakszolgálati Technikai Intézet Hűvösvölgyi úti objektuma (1976—1993) 31-es őrség
- BM III/III.-as csoportfőnökség Völgy utcai objektuma, majd Nemzetbiztonsági Hivatal Szakszolgálati Szakértő Intézet (1976—1993) 32-es őrség
- Tanfolyam és Továbbképző Parancsnokság (1976—1990) 33-as őrség
- Rendőrtiszti Főiskola (1976—1993) 34-es őrség 1984-től kihelyezett szakasszal folyt az őrzése.
- BM Rádió URH. Főközpont, majd BM Híradástechnikai Szolgálat (1977—1992) 35-ös őrség
- Nagytétényi lőtér, majd BM Rendészeti Szervek kiképző Központ Nagytétényi Lőtér (1990—1993) 36-os őrség

A 4. évszázad által őrzött objektumok:

- BM Határőrség Országos Parancsnoksága (1976—1993) 41-es őrség
- BM Határőrség Határőrezred, majd Biztosító és Kiszolgáló Igazgatóság (1976—1993) 42-es őrség
- Vörös Zászló Érdemrenddel Kiöltöttetett Kun Béla Zászlós és Tiszthelyettes Képző Iskola (1976—1992) 43-as őrség

- Budaörsi Reptér Hangár (1976—1980) 44-es őrség

A zászlóalj életében az első változás 1982-ben következett be, amikor az ócsai szakasz kivált a 2. század alárendeltségéből, s a zászlóaljparancsnokság közvetlen irányítású önálló szakasza lett. Az őrség száma 24-es helyett 01-es lett.

A Határőrezred Parancsnokának 03/1985 számú parancsában szabályozta a Határőrezred által őrzött objektumok őrzését. A parancs értelmében alapvető feladat a Honvédelmi Bizottság a Belügyminisztérium és az Országos Parancsnokság által meghatározott objektumok biztonságos őrzése és védelme. Ezt a feladatot az ezred az Őrzászlóaljon keresztül valósította meg, amely 14 állandó és 2 ideiglenes őrséget alkalmazva őrizete és védte a következő objektumokat:

1. BM BEK Fegyverzeti és technikai szertár FÓT EJR
2. HÖR Központi ellátó parancsnokság FÓT EJR
3. BM BEK. Központi Anyagraktár BUDAPEST
4. BM Híradó Osztály Raktára BUDAPEST XV. Aporház utca
5. BM. Továbbképző Tanfolyam-parancsnokság lőtere FÓT
6. BM III/6. Osztály CSÉVHARASZT
7. Külügyminisztérium Rádióállomása MONOR
8. BM III/5. Osztály ÓCSA
9. BM III/V-4 Osztály BUDAPEST II. Vöröshadsereg útja
10. BM III/V-2 Osztály BUDAPEST II. Völgyi út
11. BM Rendőrtiszti Főiskola BUDAPEST XI. Farkasvölgyi út
12. BM Rádió BUDAPEST Háromashatár-hegy
13. BM Továbbképző Tanfolyam-parancsnokság BUDAPEST XII. Béla-király út
14. BM Határőrség Országos Parancsnoksága BUDAPEST II. Labanc utca
15. BM Határőrezred Parancsnoksága ADYLIGET Budapest II. Nagykovácsi út EJR
16. BM Kun Béla Rendőr Zászlósképző Iskola BUDAPEST XII. Böszörményi út⁴²⁶

426 03/1985. (IX. 10.) HÖR.EPK.pcs. A Határőr Ezred által őrzött objektumok védelmére.
BFL HE/BHI. XXIV.25.A.

1986. augusztus 7-én ünnepi személyi állomány gyűlés keretében emlékeztek meg az őrszászlóalj fennállásának 10. évfordulójáról. A csapatzászló bevonulását követően megérkezett az előljáró, Varga Jenő hőr. alezredes az ezred parancsnoka. A Himnusz elhangzását Számel Pál hőr. alezredes zászlóaljparancsnok ünnepi jelentése követte, amelyben összefoglalta ez elmúlt 10 év eseményeit, eredményeit, tapasztalatait. Rusz Tamás rendőr alezredes az őrzött objektumok parancsnokai, vezetői nevében szólt a személyi állományhoz. Hangsúlyozta, hogy az elmúlt tíz év során az együttműködés egyre szorosabbá vált, a kapcsolatok a legteljesebb egyetértést tükrözték a közös érdekek, az összelügi feladat ellátás alapján. Azt követően Varga Jenő hőr. alezredes elismeréseket és jutalmakat adott át. Majd rövid irodalmi műsor köszöntötte az állományt, fotókiállítás nyílt a zászlóalj elmúlt 10 évéből.⁴²⁷ (65.-66. számú melléklet)

Az őrkatonák életét, szolgálatellátását több tényező nehezítette:

- Vadállatok. Őrségben, járőrszolgálat idején váratlanul megzörrent egy bokor, ágak roppantak, mintha valaki ólálkodott volna, pedig csak vaddisznó, vagy őz járt, fácán reppent fel. Az őrkatonák legnagyobb ellensége azonban a sündisznó volt, mivel úgy sóhajtozik, szuszog, krárog mintha ember volna.
- Az egyhangúság, az unalom, amelyet a szigorú katonai rend és fegyelem, a nagy fizikai- és pszichikai megterhelés, a monoton szolgálatellátás válthatott ki. Ez ellen úgy védekeztek, hogy a szolgálatszervezésnél figyelembe vették az egyes szolgálati helyek sajátosságait, és ugyan arra a posztra nem mindig ugyanazt az embert osztották be. Hol hagyományos őrszolgálatot láttak el, hol járőröztek, hol URH-s rendőr mellett voltak járőrtársak.⁴²⁸

A fegyelmi helyzet szempontjából szigorúbb megítélés alá estek a felderített hiányosságok, problémák Az őrszolgálat nemcsak egyhangú feladat volt, de az őrhelyen egyedül volt az őr, csupán kis területen mozoghatott és legtöbbször még a közelében sem volt senki. Ezért volt fontos a kiválasztás és az állomány ismerete. Ha valaki nem bírta az egyedüllétet és még félt is éjszaka, könnyen képzelődni kezdett és ennek akár súlyos következményei is lehettek. Ilyen esemény történt a Vöröshadsereg úti objektumon, ahol éjszaka az őr rövid sorozatokban mind a három tárat kilőtte a falon túli erdőbe. Úgy érezte, valaki settenkedik a fák között és meg akarja őt támadni. A kivizsgálás során persze nem volt ott semmi. Az őr egyébként jól célzott, a becsapódások mind derékmagasságban voltak a fák törzsében.

427 Sz.K.: Tíz éve az őrhelyeken *Határőr*, XLI.évf. (1986) 33. sz. 2.p. HU-ISSN 1217-6427

428 LENGYEL Tibor: Őrségben *Határőr*, XLII.évf. (1987) 3. sz. 8-9.p. HU-ISSN 1217-6427

Az egyhangú szolgálat és a megszakított éjszakai pihenések ingerlékenységet szülnek, aminek szintén komoly következménye lehet, ha az őrparancsnok nem tudja kezelni. Ilyen esemény történt 1976.-ban a Rendőrtiszti Főiskolán. A kihelyezett őrség két tagja egy macskán összeveszett. Lementek a pincébe és géppisztollyal párbajoztak. Az egyik meghalt, a másik pedig meglőtte magát, hogy úgy tűnjön, ő is megsérült. Az egyedüllét és a mindig rendelkezésre álló töltött fegyver akár öngyilkossághoz is vezethet, ha valaki úgy érzi hogy kilátástalan élethelyzetbe került és hajlamos is rá. Így követett el öngyilkosságot egy első időszakos határőr a Völgy utcai objektumban, a BM Központi Fegyverszertárnál pedig az őrtoronyban lőtte fejbe magát egy határőr. A zászlóalj történetében egy hivatásos állományú követett el öngyilkosságot. Az 1. őrszázad politikai helyettese, Hegedűs százados az irodájában fejbe lőtte magát.⁴²⁹

1989 áprilisában vált szükségessé a következő átalakítás a zászlóalj életében. Az 1. század által őrzött objektumok létszámigénye meghaladta a 230 főt, ekkor felállításra került az 5. őrszázad Rákospalota Aporház utcai székhellyel. Ez a század vette át a 13-as őrséget 51-es számmal, a 14-es őrséget 52-es számmal, a 432-es őrséget 53-as számmal, és a 15-ös őrséget 54-es számmal. Az 5. őrszázad feladata volt 1990. október 16-tól 1994. augusztus 1-jéig a Rendőri Ezred Ideiglenes Szállásának (Kerepestarcsa) őrzése, ahol a kitoloncolásra váró külföldiek kerültek elhelyezésre. 1991. augusztus 28-val felállításra került a Parlament őrzését biztosító szakasz, amely 1992. április. 30-val átkerült az Akció századhoz.

A körülmények változása miatt újabb szervezeti átalakításra volt szükség, megszüntetésre került az egyik belső század és új század lett felállítva Kerepestarcán a kitoloncolásra váró külföldiek ideiglenes szállásának őrzésére, amely együtt járt az őrségek vezénylésének átcsoportosításával. A növekvő feladatok jellege megkövetelte, hogy zászlóalj közvetlen ellátó szakasz jöjjön létre. Az átszervezés után az őrségek vezénylése és a szolgálati helyei a következők képpen alakultak. (67. számú melléklet)

1. század: 10-es őrség 1. század elhelyezési körlete (Fóti laktanya); 11-es őrség BM Központi Beszerző Iroda Tárolási- Javítási Osztálya (Fót); 12-es őrség Országos Rendőrfőkapitányság Fóti Bázisa; 13-as őrség BM Híradástechnikai Szolgálat (Hármashatár-hegy)

2. század: 21-es őrség Magyar Köztársaság Nemzetvédelmi Hivatala Szakszolgálati Technikai Igazgatóság (Csévharaszt); 22-es őrség Külügyminisztérium Monori Rádióállomása; 23-as őrség BM Rendészeti Szervek Kiképző Központ Nagytétényi Lőtér
3. század: 31-es őrség BM Határőrség Országos Parancsnoksága; 32-es őrség BM Határőrség Biztosító és Kiszolgáló Igazgatóság; 33-as őrség Magyar Köztársaság Nemzetvédelmi Hivatal Technikai Intézet (Budapest, Hidegkúti utca); 34-es őrség Magyar Köztársaság Nemzetvédelmi Hivatal Szakértői Intézet (Budapest, Völgy utca)
4. század: 41-es őrség BM Híradó Osztály Központi Raktár (Budapest, Aporház utca); 42-es őrség BM. Adatfeldolgozó Hivatal (Budapest, Fogarasi út); 43-as őrség Rendőrtiszti Főiskola (Őrizete kihelyezett szakasszal történt)
5. század: 51-es őrség Kitoloncolásra Váró Külföldiek Ideiglenes Szállása (Kerepestarcsa)
6. század: szakasz: 61-es őrség Magyar Köztársaság Nemzetbiztonsági Hivatal Technikai Intézet (Ócsa)

Az eredményes szolgálatellátást bizonyítja, hogy az eltelt időszakban, 371 esetben 522 főt tartóztattak fel az örök és adtak tovább eljárás végett rendőri szerveknek. Nem egy esetben ellenséges felderítő tevékenységet szakítottak félbe. Eredményesen akadályozták meg behatolást, vázlatkészítést, fényképezést, garázdaságot, anyaglopást. Kerepestarcsán a kitoloncolásra váró külföldiek erőszakos kitörési kísérleteit 1 eset kivételével mindig megakadályozták. A megvesztegetési kísérletek nem jártak eredménnyel.

Az 1990-es évek elején az őrszolgálatot ellátó alegységek száma 40%-kal növekedett 1976-hoz képest, az objektumok őrzése terén jelentős előrelépés történt.

Kezdeményezték az őrizető szervezeteknél, hogy anyagi lehetőségeikhez mérten tovább tökéletesítsék, fejlesszék az őrzést segítő műszaki, technikai berendezéseket. (ÖV-2, infra, EJR, mikrohullámú tömegérzékelő, fedővédelemmel ellátott szeizmikus jelzőrendszer, számítógép vezérelte rezgésjelző).

Az objektumok őrzése során eredményesen alkalmazták a szolgálati kutyák, amelyek szám a kezdeti 25-ről 92-re emelkedett. 1980-tól saját tenyésztésből oldották meg az őrkutyák utánpótlását. 1985-től kísérleti jelleggel rottweilereket kezdtek tenyésztetni a már jól bevált németjuhászok mellett.

34 esetben vettek részt századerővel karhatalmi, határmegerősítési, repülőtéri biztosítási feladatok végrehajtásában. Az Öböl-háború idején 43 napig megerősített szolgálat került elrendelésre.

Az Őrzászlóalj tevékenységét megalakulásától kezdve különböző szabályzatok, utasítások határozták meg. Az objektumok őrzését a 2/221/1971. számú Honvédelmi Bizottsági Határozat írta elő, majd ezt később kiegészítette a 9/331/1982. számú Honvédelmi Bizottsági Határozat.

A rendszerváltás következtében 1990-ben a hatályos utasítások parancsok, intézkedések hatályukat veszítették. Azokat átdolgozták, illetve újakat adtak ki.

5/1993 (BK 8) BM utasítás szabályozta a honvédelmi szempontból fontos létesítmények őrzését. Ez alapján megtörténtek az Együttműködési Megállapodások felülvizsgálatai, megszűnt a járőrözés és áttértek a klasszikus őrzésre.⁴³⁰

A sorállományú határőrség megszűnésével, megszűntek őrzési feladatai és megszűnt a zászlóalj is.

V.4. A Határőrség Zenekara

Mint a Határőrezred a zenekar is hosszú múltra tekintett vissza. Zenei bázisát a Mária Terézia nevét viselő első honvéd gyalogezred 120 fős zenekara képezte, amelynek Vezetője Fircsy Richárd volt, amely a II. világháborúban feloszlott. 1945-ben a hadsereg első gyalogezredének felállításával egy időben a gödöllői hadifogolytáborból válogatták össze zenekarát. A háború vége Bécsújhelyen érte őket, majd visszajöttek Párára. Csak rövid ideig maradtak a hadosztály kötelékében, mert a Honvédelmi Miniszter parancsára 1946. január 1-jétől a Határőrség zenekaraként tevékenykedett tovább Gyévai István karmester vezetésével az akkor még csak 11 tagból álló együttes. 1946. december 7-én mutatkoztak be Budapesten a Széchenyi fürdőben rendezett koncerten.

A zenekar, fő feladata a katonai feladatok ellátására az eskük, laktanyaavatók, díszszemlék, bevonulások, leszerelések és egyéb rendezvények ünnepélyek kiszolgálása volt. 1947-től a zenekar sorra járta a határőr alegységeket, szórakoztatta a határvadászokat és a határ menti lakosságot is. Havonta tíz napos vidéki utakon terjesztette a zenét, a kultúrát a vidéki városokban, a határ menti őrökön.

430 CSONKA I: op. cit. 23.p.

1947. november 1-jétől 1961. január 1-jén bekövetkezett haláláig Helényi Gyula a kiváló zenész és katona állt a zenekar élén. Ő volt a századforduló éveiben gyökerező tradicionális katonazene egyik utolsó nagy egyénisége. Határozott célja volt egy olyan együttes megteremtése, amely bármelyik szerző nagyléptékű alkotását képes híven interpretálni, nem csak átiratban, hanem eredetiben akár a Zeneakadémián is. Ebben olyan kiváló művészek segítettek, mint Csáti Ferenc az ország egyik legjobb vadászkürtöse, vagy Barsvári Ferenc, Kálin Ernő szólótrombitások.⁴³¹

1949 tavaszára a zenekar mind létszámában, mind a zenészek tudásában képessé vált a Helényi által megfogalmazott cél végrehajtására. Az együttes kiemelkedett a katonazenekarok közül. Az ország valamennyi városában, a rádióstúdióban nagy sikerrel szerepeltek. A negyvenes évek végén, az ötvenes évek elején a határőrség zenekara volt az egyik legrangosabb fúvószenekar, nap mint nap szerepelt a rádióban. Kialakult a kettős profil: ellátták a szolgálati feladatokat, és szimfonikus zenekarként is funkcionáltak. .

1956. október 20-án először lépett fel énekesekkel együtt a zenekar. Ezen az estén Domahidy László, Orosz Júlia, Rátonyi Róbert, Zentai Anna is színpadra lépett a Határőrzenekarral. A siker óriási volt, de forradalmi események miatt a folytatás csak 1957 tavaszán következhetett. Újabb és újabb országos hírnévű művészek léptek fel az együttesrel, és rendszeressé váltak a zeneakadémiai koncertek, rádiófelvételek, és vidéki fellépések.

A Belügyminisztérium 1961 márciusában létrehozta a Belügyminisztérium Szimfonikus Zenekarát, ezzel a lépéssel a Határőrség Központi zenekarának létszámát 63 főről 26 főre csökkentették. Az érthetetlen és drasztikus elbocsátások, a leépítések miatt lelkileg összetört, elkeseredett, reményét vesztett társasággal kellett az új karmesternek Farkas Istvánnak kitalálni, hogyan tovább. Az új út a váltást volt a könnyűzene felé. Többször hívták őket nyugatra is zenélni, de az ismert okok miatt nem fogadhatták el a felkéréseket, viszont nagy sikerrel szerepeltek Csehszlovákiában és Szovjetunióban.

Fennállásának 15. évfordulóján 1961-ben a művelődésügyi miniszter által adományozott „Szocialista Kultúráért” kitüntetésben részesült a Határőrség Központi Zenekara.

Évi 1315 ezer kilométer utaztak 130-150 hangversenyt adtak, 50-60 ezer embert szórakoztattak. A zenekar fúvós és szimfonikus zenekarként is fellépett, repertoárján

431 VARGA László: 30 éves a Határőr Zenekar *Határőr*, XXXVI.évf. (1981) 47.sz. 12-13.p. HU-ISSN 1217-6427

szerepelt opera, operett, szórakoztató muszika, baráti népek dalai, a szovjet fúvoszene alkotásai, indulók, új szint jelentettek műsoraiban a hangszerszólók.⁴³²

1966-óta vettek részt a Szombathelyen a Savaria nemzetközi táncversenyen. Először bizalmatlanul fogadták őket, a világbajnok páros tiltakozott az ellen, hogy katonazenére táncoljon. Aztán meghallották a zenekart, és rájöttek, hogy ez nem egy rezesbanda, nem menetzenekar, nem is csak esztrád zenekar, hanem nagyszerű tánczenekar is. Megszerették és megkedvelték az együtttest, amely nem elnyomta, hanem szolgálta a táncosokat. A nemzetközi táncszövetség elnökének véleménye szerint: *„ez a zenekar azért lehet ilyen jó, mert izig-vérig katonákból áll, akik a magánéletben és a művészetben is egyaránt a fegyelemhez szoktak, ismerik a fegyelemben rejlő szépségeket. A táncosoknak nem kell attól félniük, hogy a százhuszas tempó a végén több lesz, vagy kevesebb, mint először volt.”*

A határőrezred létrejöttével 1971-ben annak alárendeltségébe került a zenekar.

1976-ban fennállásának 30. évfordulója alkalmából bensőséges ünnepséget rendeztek a Határőrezrednél. Az ünnepségen megjelent Tóth Imre hőr. vezérőrnagy a BM határőrség országos parancsnoka Dr. Ábel László hőr. vezérőrnagy politikai csoportfőnök, Kun István hőr. ezredes az MSZMP Határőr Bizottságának első titkára, az országos parancsnokság és a határőrezred vezetői, az ideiglenesen hazánkban állomásozó déli hadseregcsoporthoz és a társ fegyveres szervek zenekarainak képviselői. Az évforduló alkalmával kiváló zenekar címről szóló zászlót és elismerő oklevelet adott át Farkas István hőr. alezredes, karnagynak Dr. Ábel László hőr. vezérőrnagy.⁴³³ 1981 márciusában, zsinórban ötödik alkalommal érdemelték ki a kiváló címet.⁴³⁴

1981-ben ünnepelte a zenekar fennállásának 35. évfordulóját. Olyan zenészek voltak a zenekar tagjai, Farkas István karnagy mellett, mint Barna János karmesterhelyettes, aki szinte a zenekar minden hangszerén játszott, ezzel nagymértékben hozzájárult „megkésztetési” képességéhez. Siliga Miklós zongorista és orgonista, Gere László trombitás, Pintér Sándor harsona szólamvezető, Hortobágyi Károly szaxofon szólamvezető, Pálos Ervin ritmus szólamvezető, Tóth Ferenc fuvolista, Piros Miklós

432 K.Z. :Jubileumi kitüntetés *Hazáért*, XVI.évf. 50.sz (1961). 19.p.

433 Sz.K. :Ünnepi évforduló *Határőr*, XXXI.évf. (1976) 49.sz. 2.-3. p. HU-ISSN 1217-6427

434 Sz. :Kiváló cím a zenekarnak *Határőr*, XXXVI.évf. (1981) 15.sz. 13.p. HU-ISSN 1217-6427

trombitás. Egyetlen olyan zenész sem volt a zenekarban, aki csupán egy hangszeren tudott játszani.⁴³⁵

1982. január 15-e kimagasló jelentőségű volt a zenekar életében. Ünnepi állománygyűlésén megjelent Dr. Kamara János rendőr altábornagy belügyi államtitkár, Gál Ferenc az MSZMP KB osztályvezető-helyettese, Rátkai Ferenc művelődési miniszterhelyettes, Földes Jenő határőr vezérőrnagy belügyminiszter-helyettes, Varga Sabján László a KISZ KB titkára, Záhorki Teréz az MSZMP II. kerületi bizottságának első titkára, dr. Takács István a II. kerületi tanács vb elnöke. Dr. Ábel László hőr. vezérőrnagy a BM határőrség politikai csoportfőnöke ismertette az Elnöki Tanács határozatát, majd Farkas István hőr. alezredes átvette dr. Kamara Jánostól a Vörös Csillag érdemrendet. A Belügyminiszter A Haza Szolgálatáért Érdemérem arany fokozatát adományozta Farkas István hőr. alezredesnek és Domahidy László érdemes művésznek. A Haza Szolgálatáért Érdemérem ezüst fokozatát négyen, a Közbiztonsági Érem arany, ezüst és bronz fokozatát heten kapták meg. Kiváló Társadalmi Munkáért Érdeméremmel tüntették ki Urbán Eta előadóművészt és Róka István operaénekest. A művelődési miniszter a zenei kultúra terjesztésében végzett eredményes munkájáért hosszú időn keresztül nyújtott kiemelkedő teljesítményéért a Szocialista Kultúráért kitüntető jelvényt adományozta Barna János hőr. századosnak, Pintér Sándor, Szabó Lajos hőr. törzsszászlósnak, Kiss József hőr. főtörzsőrmesternek. A kitüntetések Rátkai Ferenc miniszterhelyettes adta át. Varga Sabján László a KISZ KB titkára a KB által adományozott Ifjúsági Érdemérmeket adta át Siliga Miklós hőr. alhadnagynak, és Kovács László, Királyházi József, Tóth Ferenc hőr. főtörzsőrmestereknek. Tóth Imre hőr. vezérőrnagy a BM Határőrség Országos Parancsnoka elismerő oklevelet adott át a zenekarnak és kilenc személyt részesített dicséretben és elismerésben. Az ünnepséget az államtitkár által adott fogadás és pohárköszöntő zárta⁴³⁶

Utolsó nagyszabású koncertjét fennállásának 40. évfordulóján a Budapesti Kongresszusi Központban tartotta a zenekar. 1989-ben került átadásra a zenekar felújított Vízafogó utcai épülete. Külön-külön helyiséget kaptak a szólamok, hangulatos társalgó került kialakításra, a próbaterem pedig minden igénynek megfelelt.⁴³⁷

435 VARGA László:30 éves a Határőr Zenekar *Határőr*, XXXVI.évf. (1981) 47.sz. 12-13.p. HU-ISSN 1217-6427

436 VARGA László :35 éves a Határőr Zenekar *Határőr*, XXXVII.évf. (1982) 2.sz. 16.p. HU-ISSN 1217-6427

437 Sz.J. :Kitüntetés, új otthon avatás *Határőr*, XLIV.évf. (1989) 26.sz. 13.p. HU-ISSN 1217-6427

A nyolcvanas évek második felétől jelentős változások következtek be a zenekar életében, többen nyugdíjba mentek, -Farkas István hőr. ezredes is 30 év után- helyükre fiatalok érkeztek 1989-ben a Lucky Boys együttes. Az új karmester Siliga Miklós hőr. alezredes lett, aki a rendszerváltozás nehéz körülményei között vette át az együttest.

A zenekar életének meghatározó állomása, szakmai munkájának elismerése volt az a meghívás melynek keretében a Rákosmenti Zenebarátok egyesületével közösen észak-európai turnén vettek részt 1990. június 23–július 10 között.. A fellépéssorozat keretében szerepeltek Svédországban, Izlandon és az NSZK-ban.⁴³⁸

Az 50. évforduló alkalmából ünnepi koncert megtartására nem volt lehetőség csak egy CD megjelentetésére.⁴³⁹ A zenekar egykori és aktív tagjait bensőséges ünnepség keretében köszöntötték a határőrség vezetői megalakulásuk 50. évfordulója alkalmából. Dr. Bakondi György hőr. vezérőrnagy köszöntő beszédében hangsúlyozta a zenekar érdemét. Ezt követően Lajtár József belügyminisztériumi helyettes államtitkár dicséreteket és jutalmakat adott át többek között Farkas István nyugállományú hőr. ezredesnek, a zenekar legendás karmesterének. Nováky Balázs hőr. altábornagytól és Dr. Bakondi György hőr. vezérőrnagytól tárgyjutalmakat vehettek át a zenekar tagjai. Siliga Miklós hőr. alezredes karmester meghatottan mondott köszönetet a zenekar nevében.⁴⁴⁰

A Határőrség Zenekara a Határőrség és a Rendőrség integrációja alkalmából önálló zenekarként megszűnt. 2008. január 1-jén fuzionált a Rendőrség zenekarával, ami az integrációt megelőzően REBISZ Zenekara néven működött. Szalóky Béla hőr. őrnagy volt az utolsó karmestere.

V.5. Híradó Műhely és Raktár

1950-ben hozták létre a határőrség első híradó műhelyét. Mindössze egyetlen helyiségből állt szegényes bútorzattal, rendelkezett két feszültségmérővel, néhány forrasztópákával, s szinte használhatatlan öreg alkatrészekkel. A műhely parancsnokának Takács Rezső áv. tizedest nevezték ki. Az 1950-es év meghozta az első sikert, a német csapatok által még a háborúból visszamaradt kéttucatnyi „Fuge” típusú rádiókészülék roncsokból megépítették

438 Jelentés Székely János vezérőrnagy részére a BM Határőrség Központi Zenekarának észak-európai turnéjáról SZ.GY.

439 ORADÁN Sándor: Jubiláló Határőr Zenekar *Határőr*, LI.évf. (1996) 24.sz. 24-25.p. HU-ISSN 1217-6427

440 Idem. :Muzsikusz lelkek *Határőr*, LII.évf. (1997) 1.sz. 24.p. HU-ISSN 1217-6427

az első üzembiztos 200 wattos adót. 1950-ben a határőrségnek 41 darab műsorszóró rádiója volt, ezeket is a híradó műhely javította. Az őrsök csak akkor kaphattak, ha elkoboztak a csempészekről.

A Határőrség Országos Parancsnoksága ekkor költözött át a Park szállóból a Manrézába a Labanc utcába. Kábelt kellett lefektetni a Háromashatár-hegy és a Labanc utca között. Sziklás talajon, sűrű erdőben, nehéz körülmények között. Emberfeletti munkával hat hónap alatt készült el az adóház és a földvezeték.

1951-től felgyorsult a technikai fejlődés, egymást követték az új rádiótípusok. 50 darab rádiókészülékkel rendelkezett a határőrség, Ekkor kezdték meg az R-20 és az R-10 es készülékek csapatpróbáját. Az R-10-es rádiókészülék akkoriban forradalmat jelentett a határőrség híradásában. Hatótávolsága, teljesítménye felülmúlta a korábbiakét. Az R-20 egyet jelentett a biztonságos összeköttetéssel. Ebben az időben indult meg a határőrség vezetékes híradásának fejlesztése. 1951-ben 5 darab kulturkocsit rendelt a politikai csoportfőnökség. Csapatpróbájuk három hétig tartott és 15 évig tartotta őket karban a híradóműhely.

1956 tavaszán Kucsera Mihály vezette szakmai küldöttséggel Takács Rezső áv. főhadnagy is a Szovjetunióba, Lvovba utazott. Megismerkedett a szovjet határőrizettel, technikával, az új elektromos jelzőrendszerrel, később ennek kiépítésében való részvétel a karbantartása is a híradó műhely feladata lett.

A személyi állomány kezdetben 30 sorkatonából állt, később többen ottmaradtak és polgári alkalmazottként kerültek tovább foglalkoztatásra. A nyolcvanas évektől kétszintes külön erre a célra épített korszerűen felszerelt épületben főiskolát végzett műszerészek, technikusok dolgoztak ⁴⁴¹

A híradó műhely összetett feladatokat látott el. Javították a járőrök által éjszaka használt lámpákat, a milliókat érő telefon és géptávíró központokat, rádió adó-vevő berendezéseket, rádiós kocsikat, a korszerű elektronikus határvédelmi berendezéseket, és más fontos híradó és elektromos berendezéseket. A híradó műhelyben javított eszközökön megjelenő viaszpecsét a minőség zálogává vált.

1966. március 29-én a feladatok jobb ellátása érdekében megalakították a BM Határőrség első Egervári László hór. alhadnagyról –a műhely hősi halált halt munkatársáról– elnevezett szocialista brigádját, amely tizenkét tagból állt és vezetője Horváth János volt. A

441 S.-f. A szakma szerelmese *Határőr*, XXXV.évf. (1980) 27.sz. 10.p. HU-ISSN 1217-6427

brigád egyetlen hivatásos tagja a műhely parancsnoka Takács Rezső hőr. őrnagy volt. (68. számú melléklet)

Szoros kapcsolatot tartottak fenn a közeli szovjet alakulat híradóival. Varga István hőr. százados volt a hírműhely vezetékes részlegének vezetője. 1951-ben került a határőrséghez és 1972-es nyugdíjazásáig dolgozott ott.

1975-ben elkészítették a laktanya hangosítását. Propaganda kocsi prototípusát készítették el, amelyhez hasonlókkal akarták ellátni a kerületeket is. Beépített nagy teljesítményű erősítő, rádió, magnó, lemezjátszó segítségével bármilyen műsort közvetíthetett. Hálózat kimaradás esetén, vagy a terepen saját áramfejlesztőről működött. Elhelyeztek benne filmvetítőt, de volt benne felvevőkamera is. Rádió adó-vevő segítségével a kocsi elektromos berendezései távolról is vezényelhetők voltak. Társadalmi munkában közre működtek a Recski telep villamosításában. Rendszeresen patronálták a nagykovácsi kisóvodásokat és a műhely nyugdíjasait.⁴⁴²

1976-ban Horváth János brigádvezető kifejlesztett egy újítást a gépjárművek téli indításának elősegítésére.⁴⁴³

Az 1977-es évben a 13 tagú brigád munkájának eredményeként több mint hatszázezer forintot takarítottak meg. Komoly gondot jelentettek a Veszprém típusú járórrádiók gyakori meghibásodása. Hosszas vizsgálatok, tesztek után megállapították, hogy a gyakori meghibásodások oka egy parányi alkatrész, egy kondenzátor. Ettől kezdve a beérkező rádiókat nem csak javították, hanem fel is újították, a hibás alkatrészeket kicserélték. Rendszeresen javították, karbantartották a kiképzésre használt géptávírókat. Továbbképzést tartottak a kerületek rádió- és tévéműszerészeinek az új típusú műszerek karbantartásáról, javításáról. A BM Továbbképző Tanfolyam számára nyelvi laboratóriumot építettek ki.⁴⁴⁴

Az Egervári Lászlóról elnevezett szocialista brigád a határőrség szocialista brigádjai közül elsőként nyerte el a szakma kiváló brigádja címet 1978-ban. A címátadó ünnepségen megjelent Hajós Sándor hőr. vezérőrnagy, Pintér László hőr. ezredes a BM Határőrség országos parancsnokának helyettesei, dr. Mucsányi István rendőr ezredes csoportfőnök-helyettes, Budai Istvánné a Közalkalmazottak Szakszervezete határőrségi tanácsának titkára, a Határőrezred képviselői. Kozári István hőr. alezredes méltatta a brigád érdemeit.

442 Idem.: *Kilencedszer Hazáért*, XXX.évf.11.sz (1975). 2.p. op. cit. HU-ISSN 1217-6427

443 Idem.: *Szembenézni a hibával is. Határőr*, XXXII.évf. (1977) 6.sz. 5.p. HU-ISSN 1217-6427

444 CSÓRI Sándor visszaemlékezése sz.Gy.

Hajós Sándor hőr. vezérőrnagy nyújtotta át a brigád tagjainak az oklevelet, a jelvényeket és a jutalmakat. Horváth János elektroműszerész, brigádvezető köszönte meg az elismerést, majd az alakulat vezetése fogadást adott a tiszteletükre.⁴⁴⁵

A robbanásszerűen fejlődő híradástechnika az új eszközök bevezetése folyamatos munkát jelentett. Először is meg kellett ismerkedniük az új készülékek működésének elméletével, a kapcsolások technikájával, a javításukhoz szükséges új műszerekkel és a javításukhoz szükséges jártasággal.

1980-ban 931 100. Ft. megtakarítást értek el a kidolgozott és megvalósított újítások 115 000 Ft. költségcsökkentést eredményeztek a Belügyminisztériumnak.

A brigád tagjai: Horváth János elektrotechnikus, brigádvezető, akit munkája elismerésül hivatásos tiszté neveztek ki és felelős beosztást kapott. Németh Zoltán vezető technikus, brigádvezető-helyettes, Mutz Dezső technikus, Szabó József vezető technikus, Tolvaly Aladár technikus, Felsőbüki István vezető technikus, Schnemliche József vezető technikus, Tombor István vezető technikus, Csóri Sándor vezető technikus, Szabó György technikus. Gyepesi Imréné anyagkönyvelő a brigád egyetlen női tagja.⁴⁴⁶

Az 1980-as években megszorodtak a légi határsértések, az alacsonyan berepülő gépeket a radarok nem mindig észlelték ezeket a járőröző, vagy magasfigyelőkben szolgálatot teljesítő határőrök jelentették. Ezek telefonvonalon történő jelentése lassan történt, több perces késedelmet is okozhatott. Szükség volt olyan jelzőrendszer kiépítésére, amely másodperceken belül lehetett jelenteni az észleléseket a kerületparancsnokságnak, a légvédelem parancsnokságának, vagy a helikopterbázisoknak. Ehhez eddig merőben új technikát kellett kifejleszteni és alkalmazni. Egyfajta határőr forró drótot hoztak létre. Schnemliche József és munkatársai 1983-ban kezdték meg az új rendszer kidolgozását, amely a meglévő telefonhálózatra támaszkodott a legmodernebb technika felhasználásával. Ez lett az SSF-3 jelzőrendszer, melyet szeptember 29-től használtak és sok berepülést jelzett időben és tette lehetővé a szükséges lépések gyors megtételét.⁴⁴⁷

Megoldották a Sokol adó-vevők akkumulátorainak túltöltés okozta robbanás elleni védelmét. Kidolgozták az automata távbeszélőközpontok jelfogóinak érintésvédelmét, elvégezték a géptávíróközpontok felújítását, elkészítették a határőrezred zárt-láncú videó rendszerét, az új gyengélkedő nővérhívó rendszerét.

445 HALÁSZ Kálmán: Szakma kiváló brigádja. *Határőr*, XXXIII.évf. (1978) 19.sz. 2.p. HU-ISSN 1217-6427

446 Idem :Töretlen lendülettel *Határőr*, XXXVI.évf. (1981) 30.sz. 10.p. HU-ISSN 1217-6427

447 Idem. :Több mint újítás *Határőr*, XXXIX.évf. (1984) 17. sz. 6.p. HU-ISSN 1217-6427

1984. május 24-én ünnepi személyi áll. gyűlés keretében nyugállományba vonulása alkalmából búcsúztatták el Takács Rezső hőr. alezredest, a Központi Híradó Műhely parancsnokát.⁴⁴⁸ A hírműhely parancsnoka a brigádalapító tagja Tóth József hőr. százados, helyettese a szintén alapító tag Schnemliche József hőr. főhadnagy. A műhely vezetői is a brigád tagjai közül kerültek ki.⁴⁴⁹ A határőrség sajátos feladatrendszere szinte parancsolóan határozta meg, hogy az átalakulás időszakában is rendelkezzen a testület azokkal a megfelelő híradást biztosító feltételekkel, melynek birtokában képes a vele szemben támasztott követelményeknek megfelelni. Prioritást kapott az információáramlás biztosítása, a számítástechnikai és híradástechnikai eszközök együttes használata. Kiepítették a, HAAR-t a határőrség automatikus adatkezelő rendszerét.

A rendszerváltás után a híradó műhely parancsnoka Drakóczi József hőr. főhadnagy lett. A megváltozott körülmények, a folyton változó szervezet a fejlődő technika folyamatosan új kihívások elé állította a műhely dolgozóit. Az állomány jelentős része hivatásos lett. A hivatásos határőrízetre áttért igazgatóságoknál a legtöbbször egyedül szolgálatot teljesítő járőrök gyakran olyan terepen tartózkodtak, ahol a segítségnyújtás lehetősége több kilométeres körzetben hiányzott. Ilyenkor egyedül a rádiójára hagyatkozhatott, amelynek minősége, megbízhatósága nem volt megfelelő. Az is csoda volt, hogy ezek a technikák működtek, amely elhárításában, megszüntetésében nem kis munkája volt a határőrség központi híradó javítóműhelyének. Ide került minden híradó műszer, amit a kerületeknél, az igazgatóságoknál nem tudtak megjavítani. Tolvaly Aladár hőr. főtörzsőrmester a rádiósrészleg vezetője. Összesen hét típusú rádió volt ekkor használatban a határőrségnél, melynek javítását az ő részlege végezte. Gyakran előfordult, hogy már nem gyártottak hozzájuk alkatrészt, amit így a műhelynek kell pótolni, kitalálni és elkészíteni. Ez volt a helyzet az átfogó korszerűsítése előtt, a „vegyes rádiózás” megszűnéséig, a modern, egységes és csúcsmínőségű technika bevezetéséig. Nem csak a rádiók, hanem a kiegészítő berendezések –kézibeszélők, hangszórók– javítását is itt végzik, csakúgy mint a rádiók beszerelését a gépkocsikba. Emellett vidékre is jártak a technika ellenőrzése céljából.

A géptávírók használata hamarosan megszűnt a határőrségnél, az ebben a részlegben dolgozók nyugdíjazásra kerültek, vagy átképzés után a műhely más részlegeiben dolgoztak tovább.

448 38/1984. (V. 24.) HÖR. EPK npcs. BFL HE/BHI. XXIV.25.A.

449 KUTASI Péter: Mindig magasabbra *Határőr*, XLI.évf. (1986) 21.sz. 5.p. HU-ISSN 1217-6427

Az átvitel-technikai és vezetékes műhely parancsnoka Felsőbüki István hőr. főtörzsőrmester volt. Itt történt meg először a fejlesztés, kiépültek az új központok. Ezekhez azonban megfelelő telefonvonalat kellett kiépíteni. Eddig a levegőben lévő kábeleket a postától bérelték, majd saját hálózatot építettek ki a föld alatt.⁴⁵⁰

Feladatát az információtechnika forradalma következtében már külsős cégek is el tudták látni, ezért a hivatásos határőrizetre történő átállással egy időben megszüntetésre került.

450 KOCSEK László : Öröme és bosszúságok a rádiózásban *OrszágHatár*, XLVII.évf. (1992) 7.sz. 19.p. HU-ISSN 1217-6427

VI. Alapfeladatokon túl

VI.1. A határőrség bemutatóhelye

Az országos parancsnoksághoz való közelsége, központi fekvése, hagyományai ideális bemutató helyé tették a határőrezredet. Élénkek voltak társadalmi kapcsolatai.

A Határőrezred látta el a fővárosban a határőrség díszelgési feladatait a különböző események, koszorúzások, temetések, síremlék avatások katonai biztosítását, végezte a működési területéhez tartozó hősi halottak síremlékének gondozását, koszorúzását: a Farkasréti temetőben Dylsky Aurél hőr. őrnagy, Kocsis János hőr. százados, Horváth Pál hőr. őrmester síremlékét, a budafoki temetőben Gyurkó Miklós hőr. alhadnagy síremlékét; az abonyi községi temetőben: Éliás András hőr. alhadnagy síremlékét, a kislagi temetőben Ötvös Tibor hőr. alhadnagy síremlékét; a Rákoskeresztúri temetőben Vass József hőr. alhadnagy síremlékét, a Rákospalotai temetőben Horváth Ferenc hőr. alhadnagy síremlékét; az enyingi községi temetőben Német Ferenc hőr. főtörzsőrmester, Herczeg Imre határőr síremlékét; a jászdózsai községi temetőben Kovács Lajos hőr. törzsőrmester síremlékét; a Kóspallagi községi temetőben Niedermüller János hőr. törzsőrmester síremlékét.⁴⁵¹

A korszak elvárásainak megfelelően igen élénkek voltak a Határőrezred társadalmi kapcsolatai. 1972 májusában az ezred KISZ bizottsága úttörő-honvédelmi napot szervezett. Ennek keretében három kerületi iskola úttörői három napon keresztül vették birtokukba a laktanyát. A program keretében megkoszorúzták Egerváry László hőr. alhadnagy az ezred hősi halottjának emlékművét, látványos bemutatókon, kispuska és légpuska lövészen vettek részt, kipróbálhatták a híradó eszközöket. A nap zárásaként határőr témájú filmet tekintettek meg.

1973. október 29-én ünnepélyes keretek között került felavatásra a hűvösvölgyi villamos végállomás és a Nagyrét között a munkásmozgalmi emléksétány⁴⁵². Melynek

451 68/1982. (IX. 14.) HÖR.EPK.npcs. ; 56/1988. (IX. 13.) HÖR.EPK.npcs. BFL HE/BHI. XXIV.25.A.

452 A négyszáz méteres sétányon hét „állomást” helyeztek el. Az első nagy kötőmb felirata, „Munkásmozgalmi emléksétány. Készült a centenárium évében”, a többi állomás egy-egy munkásmozgalmi eseményre (KIMSZ, május 1-je, szakszervezetek munkája, munkáskórusok, az üldözöttek emlék) emlékeztettek, a sétányt a felszabadulást szimbolizáló emlékmű zárta. Az emléksétány tervét Sziklai Tibor a II. kerületi tanács műszaki osztályvezetője készítette, és Mészáros Mihály szobrászművész alkotásait tartalmazta. Sz.K. :Emléksétány a Nagyréten Hazáért, XXVIII.évf.44.sz. (1973)

kialakításában a tereprendezésben és parkosításban több száz munkaórával vettek részt a Határőrezred kiszesei.⁴⁵³ Nagyszabású politikai rendezvényeket szerveztek, ilyen volt a Ifjú Gárda határőr szakelgységének tisztségviselőinek VI. országos vezetőképző tábora 1979. július 16-22 között. Tizennégy határ menti megyéből érkezett csaknem száz ifjúgárdista számára szerveztek, hasznos, emlékezetes szakmai és kulturális programokat.⁴⁵⁴

1981. június 15-én Pest megye párt-, állami és társadalmi szervezetinek vezetői, a megye Honvédelmi bizottságának tagjai látogattak el a Határőrezredhez, hogy átfogó képet kapjanak a határőrség egészének életéről, munkájáról, közelebbről is megismerkedjenek a magasabbegység tevékenységével, feladataival. Dr. Arató András az MSZMP Pest megyei bizottságának titkára köszöntötte a megjelenteket. Tóth Imre hőr. vezérőrnagy, a határőrség országos parancsnoka a határőrség sokrétű feladatairól és munkáját meghatározó törvényerejű rendeletről szólt. *„Mi akkor őrizzük szilárdan az államhatárt, ha az ellene irányuló cselekményeket felderítjük, megszakítjuk és az elkövetőket elfogjuk. Mindez nem könnyű, hiszen megközelítőleg azonos létszámú személyi állománnyal kell eleget tennünk az évről évre növekedő szolgálati, nevelési, ellátási feladatoknak. Ezért is fordítunk különös gondot arra, hogy alakulataink élén mindenkor jól felkészült, tapasztalt parancsnokok, politikai munkások álljanak. Emellett meglevő lehetőségeinket minél jobban kihasználva törekedünk arra, s ezt is fő feladatunknak tekintjük, hogy a hozzánk bevonuló katonáknak második otthonot biztosítsunk.”* Ezt követően Sebők Sándor hőr. alezredes az alakulat parancsnoka tájékoztatta a vendégeket a magasabbegység munkájáról és feladatairól. külön is megemlítette a műszaki alakulat katonáit, akik a magyar népgazdaság különböző területein, különösen az építőiparban évente több százmillió forint értékű munkát végeztek. A küldöttség tagjai azt követően megtekintették a híradóműhelyt, a katonák elhelyezési körleteit, megismerkedtek az alakulat technikai eszközeivel, részt vettek szolgálati feladatokat segítő kutyák és a velük dolgozó határőrök felkészültségét bizonyító bemutató gyakorlaton. A találkozó résztvevői megállapították, hogy a találkozó hasznos volt és hozzájárult kapcsolataik elmélyítéséhez.⁴⁵⁵

1981. július közepén egy hétig tartott az Ifjú Gárda határőr szakelgység vezetőinek hetedik országos tábora a Határőrezrednél. Rendkívül tartalmas programokon vehettek

453 Sz.K. :Emléksétány a Nagyréten *Hazáért*, XXVIII.évf.44.sz. (1973)

454 DANYI József: IG tábor a laktanyában *Határőr*, XXXIV.évf. (1979) 32.sz. 10-11.p. HU-ISSN 1217-6427

455 ABINÉRI: Pest megyei küldöttség *Határőr*, XXXVI.évf. (1981) 26 .sz. 2.p. HU-ISSN 1217-6427

részt. Tájékoztatást kaptak a KISZ X. Kongresszusáról, a kongresszusi határozatokról, az Ifjú Gárda határőr-alegységeinek szakfeladatairól Bérces László hőr. őrnagytól az Ifjú Gárda országos parancsnokságának tagjától. Előadást tartott számukra Dr. Ábel László hőr. vezérőrnagy, a BM határőrség politikai csoportfőnöke. A terepen bemutató foglalkozáson gyakorolták a határőrszolgálatot, ellátogattak a balassagyarmati kerület egyik őrsére és FEP-jére is. A tábor leglátványosabb rendezvénye a harci túra volt. Fontos célja volt a tábornak, hogy felkészítse a határterületekről érkező tisztségviselőket az Ifjú Gárda soron következő feladataira. megismertesse őket a határőr-alegységek és az Ifjú Gárda határőr szakegységeinek együttműködésének, közös munkájának rendjére.⁴⁵⁶

Az MSZMP Határőr Bizottság szervezésében 1981. október 30-án a Határőrezred székhelyén találkoztak a Szocialista Hazáért érdeméremmel kitüntetett határőrök. A vendégeket Kun István hőr. ezredes az MSZMP Határőr Bizottságának első titkára, Gém László hőr. ezredes a pártbizottság titkára, és Dr. Ábel László hőr. vezérőrnagy, a BM Határőrség politikai csoportfőnöke fogadta. Az ünnepi összejövetlen megjelent Székely János az MSZMP Központi Bizottságának közigazgatási és adminisztratív osztályának munkatársa. Kun István hőr. ezredes köszöntötte a megjelenteket, majd egy perces néma felállással adóztak az elhunyt veteránok emlékének. Ezt követte Dr. Ábel László hőr. vezérőrnagy tájékoztatója a határőrség tevékenységéről. Sebők Sándor hőr. alezredes a határőrezred parancsnoka vázolta azokat a feladatokat, tennivalókat, amelyek az ezred állományának az objektumőrzés, karhatalmi, építési és egyéb szakfeladatok elvégzésével folyamatosan meg kell oldani. Vezetésével a találkozó résztvevői több körletet és munkahelyet kerestek fel, megtekintették a megnyitás előtt álló csapatmúzeumot, majd vacsorával zárult a program.⁴⁵⁷

Az ezred korábbi vezetői, beosztottai nyugállományba vonulásukat követően is szívükön viselték az alakulat életét, igyekeztek azt segíteni. Ezért 1982. október 5-én megalakult a Határőrezred Önkéntes Segítő Tanácsadó Csoportja Vezetője Papdi Illés nyugállomány hőr. ezredes, tagjai Kács János, Mezei György, Papp András, Cs. Pató Miklós nyugállományú hőr. alezredes, Bagdi Mihály nyugállományú hőr. őrnagy.⁴⁵⁸ Nyugdíjas-találkozókat szerveztek, ahol a résztvevők nagy érdeklődéssel hallgatták a parancsnok beszámolóját, majd hozzászólásaikban hangot adtak örömeiknek, javaslataiknak. Papdi Illés nyugállományú hőr. ezredes az alakulat korábbi parancsnoka felhívta a figyelmet arra,

456 DANYI József: IG tábor Adyligeten: *Határőr*, XXXVI.évf. (1981) 32 .sz. 4.-5..p. HU-ISSN 1217-6427

457 ABINÉRI: Pest megyei küldöttség *Határőr*, XXXVI.évf. (1981) 26 .sz. 2.p. HU-ISSN 1217-6427

458 74/1982. (X. 12.) HÖR.EPK. npcs. BFL HE/BHI. XXIV.25.A.

hogy a nyugdíjasoknak nem szabad begubózniuk, hasznos elfoglaltságot kell találniuk maguknak. A nyugdíjasokkal való foglalkozás keretében Téglás Istvánné a BM terv és pénzügyi csoportfőnökségének munkatársa tartott tájékoztatót a nyugdíjasokat érintő jogszabályokról. A program a csapatmúzeum megtekintésével zárult.⁴⁵⁹

1982. október 13-án Adyligeten rendezték meg a „Nem születtem katonának” című katonai olvasópályázat határőrségi döntőjét. A kerületek ötfős csapatai már az előző nap megérkeztek. A kétfordulós elődöntő után a nyírbátori, szombathelyi, pécsi és adyligeti csapat jutott a döntőbe, amelyet a pécsi kerület csapata nyert meg.⁴⁶⁰

A Határőrezred laktanyájában 1982. október 21-én egész napos módszertani foglalkozást tartott az országos parancsnokság harc kiképzési osztálya a bázisparancsnokok és a határügyi-kiképzési alosztályvezetők számára. Bakos Károly hőr. alezredes, osztályvezető ismertette a foglalkozás célját és tartalmát, majd Sándor Gyula hőr. alezredes tartott előadást a határőrség szervezetfejlesztő munkájának tapasztalatairól. Hangsúlyozta, hogy nagyobb figyelmet kell fordítani a határőr fiatalok megismerésére. Kiss Sándor hőr. alezredes, alosztályvezető a 18 hónapos sorkatonai szolgálatra való áttérés kiképzéssel kapcsolatos tapasztalatait értékelte. Az előadások után módszertani bemutatókra került sor. Kajdi György hőr. százados a jelzőkészülék a jelzőkészülék- telepítés és élesítés hatékony oktatásáról tartott foglalkozást. Horváth Imre hőr. őrnagy bemutatta, hogyan kell oktatni az egy fős határőrjárőr feladatait fegyveres határsértő elfogásakor. Pitz Zoltán hőr. főhadnagy az egy fős járőr tevékenységének oktatását mutatta be csoportos határsértők elfogása esetén. A foglalkozás parancsnoki órával ért véget.⁴⁶¹

A Határőrezred jelentős társadalmi kapcsolatait, a régi katonák ragaszkodását jelezte 1983. április 16-án az 1951–54 között Adyligeten szolgált határőrök szolnoki csoportjának látogatása. A tizenhat fős csoport Gara Károly vezetésével érkezett a laktanyába, ahol Dr. Ábel László hőr. vezérőrnagy a határőrség politikai csoportfőnöke és Tóth Béla hőr. alezredes ezredparancsnok helyettes fogadta őket. Első útjuk, bajtársuk Egerváry László hőr. alhadnagy emlékművéhez vezetett. A koszorúzás után tájékoztatást kaptak a határőrség és a magasabb egység életéről, a laktanya látogatás alatt meghatódva ismerték fel a régi épületeket és csodálkoztak rá a fejlődésre. Majd a csapatmúzeum megtekintése következett, emlékalbumot és a szolnoki szabadság szobor kicsinyített mását

459 JÓSAI János: Jegyzőkönyv helyett *Határőr*, XL.évf. (1985) 48.sz. 5.p. HU-ISSN 1217-6427

460 BERNÁTH: Döntő Adyligeten *Határőr*, XXXVII.évf. (1982) 44.sz. 4.p. HU-ISSN 1217-6427

461 D.J.: Módszertani foglalkozáson *Határőr*, XXXVII.évf. (1982) 45.sz. 2.p. HU-ISSN 1217-6427

adományozták az alakulatnak. Dr. Ábel László hőr. vezérőrnagy kiváló határőr jelvénnnyel tüntette ki a vendégeket.⁴⁶²

1983. július 10-16. között a Határőrezrednél került megrendezésre 120 fős létszámmal az Ifjú Gárda határőr tisztségviselőinek X. országos vezetőképző tábora.⁴⁶³

1987. november 23-án Székely János hőr. vezérőrnagy országos parancsnok meghívására találkozóra jöttek össze az egykori országos parancsnokok: Piros László, Korom Mihály, Szabó Gusztáv, Földesi Jenő és Tóth Imre. A vendégek megtekintették az országos parancsnokságot, ahol Székely János hőr. vezérőrnagy tartott számukra tájékoztatót. Ezt követően ellátogattak a határőrezredhez, ahol Varga Jenő hőr. ezredes jelentett számukra, majd megtekintették a csapattmúzeumot. Az ezred pihenőházában ért véget az eszmecsere.⁴⁶⁴

A Német Demokratikus Köztársaság budapesti nagykövetségének kérésére a határőrezred évről évre vendégül látta az NDK külképviseleti szervei Magyarországon dolgozó munkatársainak iskoláskorú gyermekeit. 1988-ban elkísérte őket Gerhard Heim ezredes katonai és légügyi attasé is. Varga Jenő hőr. ezredes röviden bemutatta az egységet és feladatit, majd Zubek János hőr. alezredes politikai osztályvezető ismertette a német gyerekekkel a honvédelmi nap programját és kalauzolta őket. A mintegy ötven NDK-s kisiskolás számára az akadályverseny jelentette a legnagyobb izgalmat, amely légpuskalövészettel ért véget. Ebéd után pedig fegyvertechnikai bemutatót tekinthettek meg.⁴⁶⁵

1988. július 6-án 14:00-kor a szovjet határőrség törzsfőnöke látogatta meg a magasabb egységet, és ismerkedett a magyar határőrség életével.⁴⁶⁶

1994. február 24-én a határőrség történetében először fogadta a külképviseletek katonai attaséit. Nováky Balázs hőr. vezérőrnagy, országos parancsnok tájékoztatta a megjelenteket a határőrség átalakításáról, az elért eredményekről. A vendégek leginkább a migrációs folyamatokról, az akció, határvadász századok szervezetével, felszereltségével kapcsolatban érdeklődtek. Adyligeten a Biztosító és Kiszolgáló Igazgatóságon

462 KUTASI Péter: Visszavágytak *Határőr*, XXXVIII.évf. (1983) 29.sz. 2.p. HU-ISSN 1217-6427

463 4/1983. (VII. 4.) HÖR.EPK.pcs. az Ifjúgárda határőr tisztségviselők X. országos vezetőképző tábor lebonyolítására.

464 KOVÁCS Jenő :Vendégségben az egykori országos parancsnokok *Határőr*, XLII.évf. (1987) 49.sz. 3.p. HU-ISSN 1217-6427

465 Sz.K. :Vendégségben a határőr Ezrednél *Határőr*, XLIII.évf. (1988) 7.sz. 3.p. HU-ISSN 1217-6427

466 30/1988. (V. 16.) HÖR.EPK.npcs. BFL HE/BHI. XXIV.25.A.

elfogyasztott ebéd után határvadász és kutyabemutatót tekinthettek meg a diplomaták, majd megnézték egy körletet.⁴⁶⁷

A felsorolásból is kitűnik, hogy milyen szerte ágazó feladatokat kellett ellátni a Határőrezrednek az alapfeladatin túl. Milyen nagy mértékben vette ki szerepét a Határőrség népszerűsítéséből, mai szóhasználatával élve: mekkora P.R. munkát végzett.

VI.2. Kulturális és sport tevékenység

A kulturális és sportélet jelentőségét és nagyságát mutatja, hogy 17 iskolával tartottak fenn kapcsolatot, ami a honvédelmi nevelésen túl segítségnyújtásban, rendezvényeken való részvételben, és az intézmények által jelzett igények megoldásában nyilvánult meg.

Az ezrednél kerültek elhelyezésre a válogatott sportolók is. Sajnálatos baleset történt 1971. október 4-én a Müncheni olimpiára készülő vívó csapat edzésén Derkovits Miklós olimpiai válogatott kerettag vívó edzés közben Bencsik Ferencnek súlyos sérülést okozott, pengéje eltörött, átszúrta edzőpartnere sisakrostélyát, aki a kórházban belehalt sérüléseibe.⁴⁶⁸

Az Újpesti Dózsa sportolói is Adyligeten teljesítettek szolgálatot, többek között Töröcsik András, Kecskés Zoltán, Haász Ferenc, Muraközi Lajos, Kovács Ervin,⁴⁶⁹ Bácsi Sándor, Szélpál László az labdarúgók.⁴⁷⁰

Az ezred támogatta az Újpesti Dózsa 100 éves centenáriumi ünnepségeinek megrendezését, amiért levélben fejezte ki köszönetét Hólya István elnök.⁴⁷¹

Író olvasó-találkozó keretében Molnár Gábor, a neves vadászíró látogatott el a kommandánsszázadhoz.⁴⁷²

1974. február 24-én nagygyűlésen találkozott a határőrezred állománya Robert Satanowski partizán ezredessel, a Lengyel Operaház igazgatójával, a neves karmesterrel és zeneszerzővel a róla elnevezett partizánosztág egykori parancsnokával, aki

467 Idem :Diplomaták határőr nézőben *OrszágHatár*, XLIX.évf. (1994) 10.sz. 34.p. HU-ISSN 1217-6427

468 Jelentés BERKOVITS Miklós határőr által előidézett halálos kimentelű balesetről.

MOL HÖR BKI OPK XIX.B.10.193/1971.

469 DANYI József:A négy muskétás *OrszágHatár*, LIII.évf. (1998) 9.sz. 28-29.p. HU-ISSN 1217-6427

470 VINCZE András:Adyligetről Malaysiába... *Határőr*, XLIII.évf. (1988) 4.sz. 14.p. HU-ISSN 1217-6427

471 43/1985. (VI. 1.) HÖR.EPK. npcs. BFL HE/BHI. XXIV.25.A.

472 W.H: :Író-olvasó találkozó *Hazáért*, XXVII.évf 18.sz. (1972) 2.p. op. cit.

élménybeszámolót tartott Földes Pál Kossuth-díjas író és tervezőmérnök az egység egykori tagja társaságában.⁴⁷³

1982. május 6-án a Határőrezrednél mutatták be hazánkban először a Csillaghullás című szovjet filmet. A vetítésen megjelent Igor Talankin filmrendező, Gregorij Rergerg a film operátora. A Viktor Asztafjev több önéletrajzi novellájából készült film eredeti helyszínen a Fekete tenger partján, Kercs városában játszódik 1943-ban. A vetítés után a vendégek válaszoltak a feltett kérdésekre.⁴⁷⁴

Politikai tájékoztatók keretében érdekes előadások hangzottak el, például a csillagászat témakörében többször tartott előadást Zombori Ottó az Uránia Csillagvizsgáló és Planetárium igazgatóhelyettese.⁴⁷⁵

Olyan, a korszakban sztárnak számító művészek is a határőrezrednél töltötték sorkatonai szolgálatukat, mint Jeszenszky Béla hőr. tizedes a Hungária együttes népszerű „Flipper Öcsije”.⁴⁷⁶

Az ezred büszkesége volt a Lucky Boys nevű dixieland együttes. Az Ózdról indult zenekar tagjai Varga Tibor klarinétos, Lázár István pisztonos, Belényi Zsolt harsonás, Kuzbelt Péter zongorista, Gáspár Pál bendzsós, Geri László nagybőgős kérvényezték, hogy együtt hívják be őket sorkatonai szolgálatuk teljesítésére. Az társaság egyetlen civil tagja Veperdi Csaba dobos volt. A kiképzés után a Határőrezrednél ismét összekerült az együttes, és indulhatott a határőr kulturfesztivál országos döntőjén, amit 1987 novemberében megnyertek. Zenéltek az erőfesztiválon a Budapest Sportcsarnokban, minden második héten felléptek a BM Központi Művelődési Házában és a Benkő klubban. Indultak a Ki Mit Tud?-on, amit meg is nyertek, majd a Határőrség Zenekarának tagjai lettek.⁴⁷⁷

Itt teljesített szolgálatot a határőrség első színes bőrű katonája Onyuta Zsolt is, aki az alapkiképzés után a nemzetközi és jogi osztályra került tolmácsként.⁴⁷⁸

A határőrségnél és a társadalomban végbe menő változásokat jelzi az is, hogy „Leszerelő showt” rendeztek Adyligeten. Az étkezdében szervezett egy órás műsorban szerepelt

473 ESZES Ferenc: Baráti találkozó *Hazáért*, XXIX.évf. 10.sz. (1974). 3.p. HU-ISSN 1217-6427

474 BERNÁTH Csaba: Filmbemutató a Határőrezrednél *Határőr*, XXXVII.évf. 21.sz. (1982). 12.p. HU-ISSN 1217-6427

475 GYURKÓ Pál: A csillagokról *Határőr*, XL.évf. (1985) 47.sz. 2.p. HU-ISSN 1217-6427

476 BERNÁTH Csaba: Arc a limbóléc mögül *Határőr*, XXXVII.évf. (1982) 9.sz. 15.p. HU-ISSN 1217-6427

477 VINCZE András :Határőr dixi *Határőr*, XLIII.évf. (1988) 7.sz. 14.p. HU-ISSN 1217-6427

478 G :Ez nem idegenlégio *OrszágHatár*, XLVIII.évf. (1993) 44.sz. 18.p. HU-ISSN 1217-6427

bűvész, énekesnő, de csúcspontja a sztriptíz műsor volt. Zárásként a BKI állományába tartozó Biborszél együttes adott koncertet.⁴⁷⁹

1993-tól Adyligeten forgatták a határőrség, azon belül az akciószakaszok életét bemutató tévéfilmsorozatot Kisváros címmel. A sorozat katonai szakértője Vencel Róbert hőr. százados, a Biztosító és Kiszolgáló Igazgatóság Fegyverzeti Csoportvezetője volt. A felvételek Adyligeten, Szigetváron és Bozsokon készültek. A film rendezője Várkonyi Gábor. Főszereplők: Usztics Mátyás, főtörzsőrmesterként, Lux Ádám főhadnagyként, Kozák András ezredesként. A filmbeli szakaszokból het főt az 1992-ben végzett színészek közül, nyolc fő a biztosító és kiszolgáló igazgatóság kiképző zászlóaljából válogatták ki. A sorozat zenéjét a K.G.B. együttes, azaz a Kiss Gidófalvy Band játszotta. A film első részét 1993. június 30-tól főműsoridőben, a televízió egyes csatornáján láthatták a nézők.

⁴⁸⁰ 1997 decemberében ünnepelték a Kisváros című filmsorozat 100. epizódjának bemutatását. Az ünnepségen dr. Zsuffa István a Belügyminisztérium államtitkára mondott beszédet, majd elismeréseket, jutalmakat adott át, többek között Piros Ildikónak, Kozák Andrásnak és Hollósi Frigyesnek.⁴⁸¹

1997 decemberében az utolsó sorállomány szórakoztatására a laktanyában lépett fel az Irígy Hónaljmirigy, amelynek három tagja szintén Adyligeten töltötte sorkatonai szolgálatát. Kabai László a műszaki zászlóalj első századánál, Sípos Péter a BM századnál és Sípos Tamás a kiképző zászlóalj negyedik századánál volt írnok.⁴⁸²

Az ezred szerteágazó feladatit bizonyítja a különböző kiemelt területek képviselőinek összegyűjtése, hiszen itt teljesítettek szolgálatot a sportolók, főleg az Újpesti Dózsából, valamint zenészek, művészek. Az élénk kulturális életet jelezték a különböző rendezvények, műsorok, bemutatók.

479 SZENDREI Mihály :Leszerelőház *OrszágHatár*, XLIX.évf. (1994) 35.sz. 16-17.p. HU-ISSN 1217-6427

480 Idem: Drágább, de jobb *OrszágHatár*, XLVIII.évf. (1993) 27.sz. 20.p. HU-ISSN 1217-6427

481 ORODÁN: Jubilált a kisváros *OrszágHatár*, LII.évf. (1997) 26.sz. 25.p. HU-ISSN 1217-6427

482 P.J. :Nem volt Irígy *OrszágHatár*, LIII.évf. (1998) 1.sz. 24-25.p. HU-ISSN 1217-6427

VII. Következtetések

Határőrizet, határőrség határ nélkül? Mit keres a Határőrség, mit keresnek a határőrök a fővárosban? Mi volt a helye, szerepe az adyligeti Határőrezrednek? Ezekre a kérdésekre keresett választ a disszertáció, elsőként feldolgozva ennek a különleges alakulatnak a történetét.

Megállapítottam, hogy a Határőrezrednél szolgálatot teljesítő állomány gondos válogatás után került kijelölésre. Feladatuk összetettebb volt mint a többi határőrnek, mert az ide bevonult sorállománynak nem csak a speciális, híradó, műszaki, őrzési szakma különböző ágait kellett kitanulni, hanem el kellett sajátítani a minden határőr számára kötelező határőrizeti ismereteket is, mivel így volt biztosítható azonnali bevethetőségük az ország bármely határszakaszán.

Az ezred látta el katonai munkaerővel az Országos Parancsnokság és a Belügyminisztérium kiszolgálását. Ezzel jelentős költségeket takarított meg a belügyminisztérium számára, hiszen a sorkatonai szolgálat idejére gondosan kiválogatott jól képzett, fegyelmezett munkaerőhöz jutottak minimális költségráfordítással.

Ugyankor az Építőzászlóalj révén jelentős bevételeket is termelt a Határőrezred a Belügyminisztérium számára. A Határőrség legjelentősebb katonai munkaerőt biztosító és foglalkoztató egységévé vált.

Ezzel nem csak gazdasági és katonai, hanem szociális feladatokat is ellátott. A Műszaki Zászlóalj katonái munkájukért bérezésben részesültek, így a nehéz szociális helyzetben lévő családok részére a katonaság nem jelentett jelentős jövedelemcsökkenést, sőt még plusz bevételt is hozhatott. Az itt szolgálatot teljesítő állomány megtanulta a pontos, fegyelmezett munkavégzést, amely jó ajánlólevél volt számára a civil életben is.

Bemutattam, hogy Központi fekvéséből adódóan el kellett látni a különböző díszelgési, készenléti, karhatalmi feladatokat is. A Határőrezred adta az állami ünnepek alkalmából a Belügyminisztériumban, és az Országos Parancsnokságon a díszelgési, biztosító és kiszolgáló feladatokat ellátó erőket.

Mint a Határőrség egyetlen ezredszintű és a fővárosban elhelyezett szervezeti egysége az államszocializmus időszakában folyamatosan karhatalmi készenléti szolgálatot látott el, különösen a Karhatalom megszűnését követően. Tartalék erőként készen állt az ország

bármely határszakaszának, –ide értve a Ferihegyi repülőteret is– megerősítésére. Ezt a feladatot látta el a rendszerváltást követően is egészen megszűnéséig.

A legkézenfekvőbb bemutató-, kísérleti helyként szolgált, rendezvényeknek adott helyet. Itt kerültek elhelyezésre és kiképzésre a határőrség díszszemlén részt vevő egységei. Ugyanakkor a rendelkezésre álló forrásokból arra a következtetésre jutottam, hogy a fővárosi elhelyezkedése miatt Adyliget lett a protekciósok a („csókosok”) gyűjtőhelye. Ide hívták be a különböző hivatásos tisztek rokonait, ismerőseit, külön erre a célra létrehozott sportszakaszban teljesítették katonai szolgálatukat az Újpesti Dózsa sportolói, itt szolgáltak a különböző művészek is. Itt kapták meg alapkiképzésüket a Szovjetunióban katonai tanulmányaikat megkezdők is.

Bizonyítottam, hogy az adyligeti határőr alakulat története egybeforrt a Határőrség történetével, ugyanakkor lényegesen eltért a többi határőr egységtől speciális jellege miatt. Szerteágazó, egyedi tevékenységet végzett, amelyet mindig végig kísértek a híradó és a kiszolgáló, valamint az őrzési, biztosítási feladatok, sőt még a kulturális életből is kivette a részét múzeuma és a Határőrség Központi Zenekarának irányítása, szakmai felügyelete révén.

Részletesen ismertettem történetét. Jogelődje 1946. március 25-én a 15. központi kiképző-zászlóaljon önálló híradó szakaszként jött létre és 1998. április 27-én innen szerelt le az utolsó sorállományú határőr, a határőrség megszűnését követően is tovább él rendészeti szakközépiskolaként. (69.-70. számú melléklet)

Részesen volt a nagy történelmi, határőrségtörténeti eseményeknek. A pártállam időszakában kiépítette, karbantartotta a járőrök részére épített távbeszélő/figyelő vonalakat, az őrsöket-járőröket összekötő távbeszélő vonalakat, valamint a magasfigyelőkhöz és a járőrök szolgálati helyeihez csatlakozó vonalakat. Fertő tónál a vízi határ fölött építette ki a telefonvonalakat a megfigyelőpontok és az őrs között. Segítséget nyújtott a villamosítási munkákban. Javította a kerületektől érkezett híradó eszközöket. Ellátta a határőr híradó sorkatonák szakkiképzését.

Részesen volt az 1956-os forradalom és szabadságharc eseményeinek, megvédte laktanyáját, majd a Kádár korszakban ápolta hősi halottja emlékét.

Az általam tanulmányozott korabeli anyagok és a visszaemlékezések alapján megállapítottam: lehetőséget teremtett arra, hogy mikro körülmények között próbáljanak ki olyan eljárásokat, eszközöket, szervezeti formákat, amelyeket később a Határőrség

egészénél alkalmaztak. 1964 júniusában itt építették fel a kísérleti, bemutató jelleggel az SZ-100 elektromos jelzőrendszert, amelyet a Határőrség vezetői, a nyugati kerületparancsnokok megtekinthettek, tanulmányozhattak.

A magyarországi vasfüggöny első szakasza itt a főváros határában épült fel elsőként. Ez a szakasz szolgált alapul a megépített SZ-100-as jelzőrendszerrel kapcsolatos kiképzési és karbantartási feladatokhoz, de használták a laktanya őrzéséhez is. Majd kiépítésre került az Országos Parancsnokság és a főtí objektum biztosítása érdekében is.

Ezredde szervezésével alárendeltségében tevékenykedett a határőrség feladatrendszerétől eltérő erő, az új kiképzési rendszerű műszakizászlóalj.

Itt tartották a központi értekezleteket, módszertani foglalkozásokat, mutatták be az új szabályzatokat, eljárásokat, új technikai eszközök alkalmazását: videotechnika, HÖRTEXT nevű video képűjság számítógépes tervezés.

A Határőrség központi bemutatóhelyeként, itt mutatták be a határőrség feladatit, működési módjait, eljárásait úgy a külföldi vendégeknek, mint a politikusoknak. A mai fogalmak szerinti P.R. és marketing tevékenység helye volt. Erre jó példa a rendszerváltást követően itt forgatott *Kisváros* című televíziós sorozat is.

A lakosság körében a korszak elvárásainak megfelelően jelentős honvédelmi és nevelőmunkát folytatott. Aktív és tartalmas kapcsolatot tartott fenn több általános iskolával, úttörőcsapattal és Ifjú Gárdával, a területi párt- és állami- társadalmi szervezetekkel. Az ezred életének fontos részét képezte a propagandamunka, amely alatt nemcsak politikai agitációt kell értenünk, hanem a mindennapi élet részletire kiterjedő felvilágosítást, nevelést is, mint például a balesetmentes közlekedés, vagy az italozás káros hatásai.

A rendszerváltozást követően az 1990-es években megsokasodtak, megváltoztak feladatai, változott elnevezése és szervezeti felépítése is. A híradó kiképzésről az őrzésre és a kiszolgálásra tevődött át a hangsúly.

Nehéz helyzetbe került a taxisblokáid idején. Kiválóan teljesített II. János Pál pápa látogatásának határőrségi biztosításában. Sajnos a pártpolitikai csatározások keresztüztüzebe került, alaptalanul és érdemtelenül vádolták meg Göncz Árpád köztársasági elnök 1992. október 23-i beszédének megzavarásában való közreműködéssel.

Központi tartalék szerepéből adódóan komoly feladatok hárultak rá az Öböl-háború és a délszláv válság időszakában, a déli határ szakaszok megerősítésében.

Kapcsolatba került a határőrizet újabb szegmensével, az idegenrendészettel. Ellátta a Kerepestarcsei Külföldiek Befogadó Központ és Szállás őrzését. Fontos szerepe volt az ott kitört lázadás megfékezésében, a szökések megakadályozásában.

1992-ben került felállításra és felkészítésre a válogatott személyi állományú alegység, az akciószákad, amely később a határőrség rendszeresített, ütöképes elit alakulata lett. A század fontos része volt a parlament őrzésére kikülönített szakasz.

Fegyveres erőknél és rendvédelmi szerveknél szokásos módon több alkalommal zászló adományozásával ismerték el.

1981-ben a Határőrezred fennállásának 35. évfordulója alkalmából a Ganz Villamossági Művek dolgozóitól csapatzászlót adományoztak a Határőrezred számára. Elnyerte a KISZ vörös vándorzászlóját. Az 1985-ös évben a szocialista versenymozgalomban elnyerte az élenjáró magasabbegység címet.

1991-ben elsőként a BM Határőrség magasabbegységei közül Boros Péter Belügyminiszter csapatzászlót adományozott a Határőrezrednek.

1995-ben Göncz Árpád köztársági elnök csapatzászlót adományozott a Budapesti határőr-igazgatóságnak, amelyet személyesen adott át az ifjú határőrök eskütétele alkalmából.

A belügyminiszter és a köztársasági elnök személyes látogatása és zászló adományozása óriási megtiszteltetés volt, melyben nagyon kevés katonai alakulat részesült.

Kutatásaim alapján feltűnt nekem, hogy káderbázisként olyan tiszteket nevelt ki, akik a határőrség, illetve más fegyveres vagy rendvédelmi alakulat vezetői, tábornokai lettek. Simon János zászlóaljparancsnok az országos parancsnokság híradó osztály vezetője lett, Sebők Sándor ezredes ezredparancsnokból a határőrség törzsfőnöke, országos parancsnok első helyettese. Lajtár József hőr. vezérőrnagy az ezred pénzügyi anyagi főnöke 1990. február 1-jétől a Határőrség Országos Parancsnoksága állományában pénzügyi főosztályvezető, 1993-ban gazdasági igazgatói, majd gazdasági főigazgatói beosztást töltött be. 1995. szeptember 15-étől a Belügyminisztérium közigazgatási helyettes államtitkára. 2010. július 1-jétől vezérőrnagyi rendfokozatba országos rendőrfőkapitány-helyettesé, az Országos Rendőr-főkapitányság gazdasági főigazgatója beosztásába. 2014. január 1-jétől a Belügyminisztérium Közigazgatási Államtitkár Titkárságán végezte

szolgálati feladatait. 2014. szeptember 1-jétől a büntetés-végrehajtás országos parancsnoka gazdasági és informatikai helyettese. Varga Jenő ezredes 1994. január 1-jével a BM Határőrség országos parancsnokságának személyzeti főosztályvezetője. Nagy László ezredes hírfőnök az országos parancsnokság híradó osztályvezetője. Tollár Tibor tűzoltó vezérőrnagy technikai alosztályvezető, gazdasági igazgató-helyettese 1996–1999 Határőrség Országos Parancsnokság költségvetési főosztályvezető, 1999–2005 Belügyminisztérium közigazgatási főosztályvezető, 2005–2008 Pénzügyminisztérium osztályvezető, szakmai tanácsadó, 2008–2010 Pénzügyminisztérium Informatikai Szolgáltató Központ, elnöki tanácsadó, 2010. július 1-jétől a BM OKF gazdasági főigazgató-helyettese. 2015. április 14-től megbízott főigazgatója.

A Határőrség feladatainak rendészeti jellegűvé válása nem volt összhangban a kizárólag fegyveres erőként való minősítéssel. Kettős rendeltetésű szervként katonai és rendészeti feladatai egyaránt voltak. Közben politikai döntés született a hivatásos határőrizetre történő átállásra.

1998. április 25-én, került sor az utolsó határőr sorkatonák búcsúztatására rendezett központi ünnepségre, szintén Adyligeten.

1998. május 1-jétől a Magyar Köztársaság határait hivatásos állományú határőrök őrizték.

Ezzel a mozzanattal megszűnt az adyligeti laktanyában a katonai élet a szervezeti átalakítás kapcsán a Budapesti határőr-igazgatóság korábbi bázisán, egy szakközépiskola került létrehozásra, Balassi Bálint Határrendész Szakközépiskola néven, ahol létrehozták a vezetőképző és továbbképző intézetet is.

A laktanya elhelyezkedése miatt már 1990-ben is felvetődött, hogy a Határőrség adyligeti laktanyáját adják át a II. kerületi tanács kezelésébe egy 12 osztályos keresztény iskola elhelyezése céljából a működéséhez szükséges berendezési és felszerelési tárgyakkal együtt. Az ötlet hosszas egyeztetések után, politikai akart hiányában, lekerült a napirendről.

Összességében megállapítható, hogy a laktanya helyének jó kiválasztását, az elvégzett beruházások fejlesztések célszerűségét igazolja, hogy a határőrség megszűnését követően – sok rossz példával ellentétben – élő szervezetként továbbra is a Belügyminisztérium céljait szolgálja.

A fokozódó terrorfenyegetettség, az egyre gyakoribb időjárási, természeti katasztrófák, felvetik a Belügyminisztérium azonnal bevethető nagy létszámú, jól kiképzett, begyakorolt, felszerelt tartalékának hiányát.

Történtek kísérletek ezen problémák megoldására, de nem egy szervezeten belül, hanem a rendőrség és a katasztrófavédelem feladatrendszerében.

A sorkatonai szolgálatban rejlő szocializáció, rendre, fegyelemre, erőnlétre nevelés szintén hiányzik a mai fiatalok életéből.

Ezzel nem a sorkatonai szolgálatot, az értelmetlen monoton feladatokat kívánom visszasírni, hanem a rendre, fegyelemre, rendszerességre és munkaára, önállóságra szoktatást.

Az alakulat története is bebizonyította, hogy ezeken a gondolatokon túllépett a politika és a társadalom.

Ugyanakkor a 2014-ben megindult, az Európai Unióba irányuló migráns áradat új kihívások elé állítja az országot, melynek kezelésében, megoldásában fontosak lehetnek a Határőrség időszakában kialakított jó gyakorlatok, tapasztalatok.

A disszertációm megírásával a határőrség ezen különleges alakulatának, az ott szolgáló hivatásos és sor állományúaknak, polgári alkalmazottaknak kívántam emléket állítani.

Bibliográfia

MONOGRÁFIÁK ÉS KISMONOGRÁFIÁK

ÁBEL László (szerk.): *A határőrség negyven éve*. I-III. köt. Budapest, 1985, Határőrség.

BENCsik Péter — NAGY György: *A magyar úti okmányok története 1945-1989*. Budapest, 2005, Tipico Design. 275 p. HU-ISBN 963 76 2335 3.

Karl Gottlieb von CLAUSEWITZ: *A háborúról*. [Vom Kriege.] 1-8. könyv. Első kiadás: Ford.: HAMARI Béla — HAZAY Samu. Budapest, 1892-1894, Pesti Könyvnyomda. 720 p. , Utolsó kiadás: Budapest, 2014, Zrínyi. 706 p. HU-ISBN 978 963 32 7599 3

EHRENBERGER Róbert: *A béketábor magyar hadserege*. Budapest, 2001, Petit Real. 282 p. HU-ISBN 963 9267 17 1

EÖRSI László: *Köztársaság tér 1956*. Budapest, 2006, 1956-os Intézet. 224 p. HU-ISBN 963 86 6359 6.

GYÖRKEI Jenő és HORVÁTH Miklós / szerk. és a bev. tanulmányt írta;/ Szovjet katonai intervenció, 1956 [ford. Láng Júlia és Horváth Miklós]. - 2. jav. kiad. - Budapest : H & T K., 2001 [Budapest] : Argumentum. - 314, p.

KESERŰ István — PARÁDI József: *A magyar határőrizet története, hagyományai*. Budapest, 1990, Határőrség. 72 p. + 17 melléklet

KESERŰ István — PARÁDI József: *Határőrizetünk 1867-1990*. Budapest, 1990, Határőrség. 157 p

KOLLEGA TARSOLY István (szerk.): *Magyarország a XX. században*. Szekszárd, 1996-2000. köt. I-V. köt. Babits Kiadó ISBN 963 901 5091

KOVÁCS Jenő: *A határőrség ellenforradalom elleni harcban, a konszolidációért vívott küzdelemben*. Budapest, 1983, BM Határőrség. 85 p.

KÖMŰVES József NAGY György RAVASZ István: *Határőrségben: a magyar határőrizet és határvédelem szerveinek története a modern korban* Budapest, 2008. Hadtörténeti Intézet és Múzeum, 99 p. HU-ISBN 978 963 7097 27 0

MUCS Sándor (szerk.): *A Határőrség megalakulása és harca a népi hatalomért 1945–1948.* Budapest, 1970. 339. p. A Belügyminisztérium Határőrség Politikai Csoportfőnökségének ünnepi kiadványa a határőrség megalakulásának huszonötödik évfordulójára

PARÁDI József — SUBA János — VEDÓ Attila: *A magyar román határ és őrzése.* Budapest, 2014², Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 140 p. HU-ISBN 978 963 69 8285 8. /A magyar rendvédelem-történet öröksége, 2./ HU-ISSN 2062-8447.

PARÁDI József *et al.* (szerk.): *A magyar rendvédelem története.* Budapest, 1996², Osiris. 367 p. HU-ISBN 963 04 7958 3.

PARÁDI József: *Pénzügyőrség és vámhivatalok a határőrizetben.* Budapest, 2003, Tipico Design. 219 p. HU-ISBN 963 7623 30 2./Rendvédelem a határokon a XIX–XX. században, 1. PARÁDI József: *Csendőrség a határőrizetben.* Budapest, 2003, Tipico Design. 186 p. HU-ISBN 963 76 2331 0. /Rendvédelem a határokon a XIX–XX. században, 2./

PARÁDI József: *Rendőrség a határőrizetben.* Budapest, 2003, Tipico Design. 266 p. HU-ISBN 963 76 2332 9. /Rendvédelem a határokon a XIX–XX. században, 3./

SALLAI János: *Egy idejét múlt korszak lenyomata. A vasfüggöny története.* Budapest, 2012, Hanns Seidel Alapítvány. 103 p. HU-ISBN 998 973 88 4843 7.

SOM Krisztián: *A magyar úti okmányok 1848-2012.* Budapest, 2014, Nemzetbiztonsági Szakszolgálat – Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 337 p. HU-ISBN 978 963 89 8283 4. /Segédtudományok a magyar rendvédelem-történet szolgálatában, 1./ HU-ISSN 2064-5333.

SZÖCS Ferenc *et al.* (szerk.): *Fejezetek a határőrség történetéből.* Budapest, 1975, Határőrség. 301 p.

Gróf TELEKI Domokos: *A székely határőrség története a szerző hátrahagyott kéziratából közzé tette Szabó Károly* Budapest, Franklin-Társ., 1877.

GYŰJTEMÉNYES KÖTETEK

BAKONDI György – SÁNDOR Vilmos – SZABÓ József (szerk.): *A magyar határőrség a rendszerváltás folyamatában*. Budapest, 1993. BM KvK. 178 p. HU-ISBN 963 7703 79 9

GAÁL Gyula – HAUTZINGER Zoltán (szerk.): *A mindenkori magyar határrendészet 110 éve*. Budapest, 2013, Magyar Rendészettudományi Társaság Határrendészeti Tagozat. 298 p. HU-ISBN 978 963 08 6212 7.

KAHLER Frigyes (szerk.): *Sortüzek – 1956 I. jelentés. Sortüzek–megtorlás–menekülés*. I. köt. Lakitelek, 1993, Antológia. 212 p. HU-ISBN 963 79 0826 9.

Sortüzek – 1956 II. jelentés. Sortüzek–megtorlás–menekülés. II. köt. Lakitelek, 1994, Antológia. 584 p. HU-ISBN 963 79 0829 3.

Sortüzek – 1956 II. jelentés. Sortüzek–megtorlás–menekülés. III.köt. Lakitelek, 1996, Antológia. 141 p. HU-ISBN 963 79 0855 2.

TANULMÁNYOK

BABOS Albert: *A magyar határőrség újkori története a rendszerváltozástól napjainkig*. *Határőrségi Tanulmányok*, XIII.évf. (2005) 1. különszám. 8-11.p. HU-ISSN 1786-2345.

BENCsik Péter: *Az útlevelügy jogi szabályozásának változásai és hatásuk a határforgalomra 1903-1941*. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, X. évf. (2000) 11. sz. 15-18. p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1999. április 20-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „Szabad mozgás a Kárpát-medencében” című XI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata

BERKI IMRE: *Az 1956–1957. évi sortüzek rövid története*. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XIII.évf. (2007) 16.sz. 25-32.p. HU-ISSN 1216-6774.

BERKI Imre: *Visszapillantás egy megszűnt rendvédelmi szervezetre, a Határőrségre. Visszatekintés a 19–20. századra*. ELTE Történelemtudományok Doktori Iskola Új- és Jelenkori Magyar Történeti Program Budapest, 2011. 248-263 p. ISBN 978-963-284-197-7

BERKI Imre: A magyar határőrség újjászervezése 1946-ban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXII. Évf. (2012) 25. sz. 13-26.p. HU-ISSN 1216-6774.

CSAPÓ Csaba: Utazási okmányok az 1880-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, X. évf. (2000) 11. sz. 19-20. p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1999. április 20-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „Szabad mozgás a Kárpát-medencében” című XI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata

FORRÓ János: A Kádár-rendszer rendvédelmi szervezetei a BM Karhatalom és a Készenléti Rendőr Ezred. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XX. évf. (2011) 23.sz. 36-59. p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2009. október 9-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „A kiegyezéstől az ezredfordulóig felszámolt országos hatáskörű magyar rendvédelmi testületek.” Című XXIII. Konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata

GÁSPÁR László — PARÁDI József: A magyar határőrizeti szervek feladatai, a katonai határőrizetre történő áttérés időszakában 1912–1914. *ZMKA Akadémiai Közlemények*, XXII. Évf. (1987) 134. sz. 131-151.p.

GÁSPÁR László — PARÁDI József: A két világháború közötti Magyar Királyság határőrizete a trianoni békeszerződésig 1919. 08. 7.–1920. 06. 4. *ZMKA Akadémiai Közlemények*, XXXIII. évf. (1990) 167.sz. 87-100.p. HU-ISSN 0133-6738.

KATONA Klára: A határőrség a rendszerváltás időszakában 1987–1990. *Levéltári Közlemények*, LXXXII. évf. (2011) 1. sz. 77-101 p. HU-ISSN 0024-1512

KESERŰ István: Magyar határőrizet 1947–1957. *Határőrségi Tanulmányok*, V. évf. (1997) 1. sz. 36-52.p. HU-ISSN 1786-2345

KISS Kálmán: A magyar határőrség feladatai, a működés főbb tapasztalatai. *Rendészeti Szemle*, XXXI. évf. (1993) 11. sz. 18-24.p. HU-ISSN 1215-1678

KISS Kálmán: A határőrség jogainak és kötelezettségeinek rendszere a határőrizetről és a Határőrsegről szóló törvényben. *Belügyi Szemle*, XLVI.évf. (1998) különszám. 8-17.p. HU-ISSN 1789-4689.

KOVÁCS Gábor: A rendészet, határrendészet értelmezése a határőrségi csapaterő feladat- és tevékenységrendszerében. 90-99.p. In HAUTZINGER Zoltán (szerk.): *Tanulmányok a „Határőrség és rendészet” című tudományos konferenciáról. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények*. Pécs, 2002, Magyar Hadtudományi Társaság Határőrzeti Szakosztályának Pécsi Szakcsoportja. 190 p. /Pécsi Határőr Tudományos Közlemények, 1./ HU-ISSN 1589-1674.

KOVÁCS Gábor: A határvadász századok egységes rendészeti alkalmazásának lehetőségei az integrált rendvédelemben. 113-128.p. In HAUTZINGER Zoltán (szerk.): *Tanulmányok a „Határőrség és rendőrség-integrált rendvédelem” című tudományos konferenciáról. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények*. Pécs, 2007, Magyar Hadtudományi Társaság Határőrzeti Szakosztályának Pécsi Szakcsoportja. 255 p. /Pécsi Határőr Tudományos Közlemények, 7./ HU-ISSN 1589-1674.

MUCS Sándor: Adatok a magyar határőrség 1945 utáni történetéhez (1945. február–1946. március). *Hadtörténelmi Közlemények*, X. évf. (1963) 2. sz. 5-28.p.

NAGY György: A határforgalom ellenőrzése 1945–1950 *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, VI. évf. (1996) 7. sz. 68-79. p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1995. október 25-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „Háborúból diktatúrába” című VII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata

NAGY György: A határforgalom változásai és az azt meghatározó főbb tényezők a nyolcvanas évektől napjainkig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, X.évf. (2000) 11.sz. 35-41.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1999. április 20-án, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „Szabad mozgás a Kárpát-medencében” című XI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

NAGY György: Határőrség 1957–2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XVIII.évf. (2010) 21.sz. 57-65.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2007. október 4-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „*A magyar rendvédelem fejlődése a XIX–XX. században*” című XXI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

NAGY József: *A határőrség szervezetének, létszámának, területi elhelyezkedésének és tevékenységének fejlődése 1958–1988*. Határőrségi Tanulmányok V. évf. (1997) különszám. 1-22.p.

PARÁDI József: A dualista Magyarország határőrizeti rendszerének kialakulása. *Belügyi Szemle*, XXX.évf. (1982) 10.sz. 44-51.p. HU-ISSN 0133-6738.

PARÁDI József: A határőrizet erői. *Belügyi Szemle*, XXXI.évf. (1983) 1.sz. 62–66.p. HU-ISSN 0133-6738

PARÁDI József: A népi demokratikus forradalom határrendőrsége 1945–1949. 67-80. p. In ÁBEL László (szerk.): *A határőrség 40 éve*. Budapest, 1985, Határőrség.

PARÁDI József: A polgári magyar állam első határőrizeti szakszerve a Magyar Királyi Határrendőrség 1906–1914. *Hadtörténelmi Közlemények*, CI. Évf. (1986) 3. sz. 541-570. p. HU-ISSN 0017-6540.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti feladatai 1891–1914. *Hadtörténelmi Közlemények*, CIII. évf. (1988) 1. sz. 56-92.p. HU-ISSN 0017-6540

PARÁDI József: A Magyar Királyi Pénzügyminisztérium határőrizeti feladatai az Osztrák–Magyar Monarchia magyarországi vámhatárain 1867–1914. *Hadtörténelmi Közlemények*, CIV.évf. (1989) 2.sz. 177-196.p. HU-ISSN 0017-6540.

PARÁDI József: Határőrizet (1945–1949) = Határvadászok? *RTF Főiskolai Figyelő Plusz*, II. évf. (1991) 1.sz. 51-54.p. HU-ISSN 0866-4404

PARÁDI József: A Magyar Királyi Határrendőrség, a magyar határőrizet szakmai vezető testülete. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, III. évf. (1993) 4. sz. 21-50. p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1992. szeptember 29-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „*Dualista Magyarország rendvédelme*” című IV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: Áttérés a háborús határőrizetre az első világháború előtt. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, IV. évf. (1994) 5.sz. 13-17.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1993. szeptember 21-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „*Háború, forradalom, trianon*” című V. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: Határőrizeti metodika a két világháború közötti Magyar Királyságban. *Rendészeti Tanulmányok*, III.évf. (1994) 2. sz., 84-126.p. HU-ISSN 1216-5018.

PARÁDI József: A magyar állam határőrizete a két világháború között. A magyar határőrizeti struktúra változásai a két világháború között. *Főiskolai Figyelő Plusz*, V. évf. (1994) 4. sz. 391-404.p. HU-ISSN 0866-4404

PARÁDI József: A polgári Magyarország határőrizeti szervezetének kialakulása, tevékenységének jellemzői, a két világháború közötti magyar határőrizet változásai. *Határőrségi Tudományos Közlemények*, IV. (1994) 1.sz. 4-23.p.

PARÁDI József: A magyar állam határőrizete a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, V.évf. (1995) 6.sz. 64-75.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1994 októberében Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*A két világháború közötti Magyar Királyság rendvédelme*” című VI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata

PARÁDI József: A magyar határőrizet 1867–1945. *Határőrségi Tanulmányok*, (1997) 1. sz. különszáma. 11-35. p

PARÁDI József: Rendvédelem vagy rendészet. *Rendészeti Szemle*, XLIX. Évf. (2001) 2. sz. 97-108. p. HU-ISSN 1789-4689.

PARÁDI József: A magyar határőrizet teendői a nemzetgazdaság védelme terén az Osztrák–Magyar Monarchiában és a két világháború közötti Magyar Királyságban. Rendvédelem-történeti Füzetek (*Acta Historiae Praesidii Ordinis*), VIII. évf. (1998) 9. sz. 26-30. p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1997. szeptember 24.-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „Gazdasági rendvédelmünk a XIX–XX. században” című VIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: A Magyar Királyság rendvédelme 1867–1919. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, X.évf. (1999) 10.sz. 98-147.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1998. szeptember 22-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*A nyugati rendvédelem hatása a XIX-XX. századi magyar rendvédelemre*” című XI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata

PARÁDI József: A magyar állam határőrizeti struktúrájának fejlődése a századfordulótól a második világháborúig. *Határőrségi Tanulmányok*, VII. évf. (1999) 5. sz. különszám 27-48. p. és 14 melléklet.

PARÁDI József: Határőrizet és kishatárforgalom a dualizmus alatt és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, X.évf. (2000) 11.sz. 42-53.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1999. április 20-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „*Szabad mozgás a Kárpát-medencében*” című XI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata

PARÁDI József: A dualizmus kori magyar rendvédelem és határőrizet. A Magyar Királyi Határrendőrség. *Határrendészeti Tanulmányok*, III.évf. (2006) 1.sz. 5-46.p. HU-ISSN 1786-2345. A tanulmány korábbi változata 2006. január 17-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság és a Határőrség Országos Parancsnoksága közös szervezésében megvalósított konferencián. „*Az ezeréves magyar rendvédelem*” című XIV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: A magyar határőrizet tere a kiegyezéstől a második világháborúig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XII. évf. (2007) 15.sz. 125-138.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2005. augusztus 27-én a szlovéniai Lendván hangzott el a Hajnal István kör által szervezett tudományos konferencián. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata

PARÁDI József: Útlevel és útlevelellenőrző szervezetek a két világháború közötti Magyar Királyságban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XII. évf. (2007) 15.sz. 160-169.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2005. augusztus 27-én a szlovéniai Lendván hangzott el a Hajnal István kör által szervezett tudományos konferencián. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata

PARÁDI József: A Magyar Királyi Határrendőrség. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XII. évf. (2007) 15.sz. 139-159.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2004. áprilisában Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság Rendőrség-történeti Szakosztálya által szervezett Szemere Beszélgetések szimpózionsorozat rendezvényén a Rendőrség Tudományos Tanácsának közreműködésével. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata

PARÁDI József: Rendőrség a magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. Évf. (2008) 18. sz. 88-97.p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13.-án Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX–XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: A dualizmus kori magyar rendvédelem. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XVIII. évf. (2010) 21. sz. 66-84.p. A tanulmány korábbi változata 2007. október 5.-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*A magyar rendvédelem fejlődése a XIX–XX. században*” című XXI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata

PARÁDI József: A polgári magyar rendvédelem a XIX–XX. században. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XIX. évf. (2010) 22. sz. 60-76. p. A tanulmány korábbi változata 2008. október 10.-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Másfél évszázad rendszerváltozásainak hatásai a nemzeti rendvédelmünkre*” című XXII. Konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti szolgálata. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XIX. évf. (2010) 22.sz. 77-91.p. A tanulmány korábbi változata 2008. október 10.-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Másfél évszázad rendszerváltozásainak hatásai a nemzeti rendvédelmünkre*” című XXII. Konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: A Magyar Királyság határrendőrsége. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XVIII. évf. (2010) 21.sz. 101-116.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2007. október 5.-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*A magyar rendvédelem fejlődése a XIX–XX. században*” című XXI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: A csendőrség teendői az Osztrák–Magyar Monarchia Magyar Királysága külső határainak őrizetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXI.évf. (2011) 24.sz. 100-118.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2009. december 3.-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Csendőrség Ausztria–Magyarországon, illetve Ausztriában és Magyarországon 1848–2005.*” Című XXIV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: A dualista Magyarország határőrizete a migráció tükrében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXII.évf. (2012) 26.sz. 66-80.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2011.november 11.-én, Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Militarizmus és demilitarizmus a XIX–XX. századi magyar állam rendvédelmében*” című XXV. Konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: Az Osztrák–Magyar Monarchia Magyar Királyságának határszéli csendőrsége. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXII.évf. (2012) 26.sz. 81-104.p. A tanulmány korábbi változata 2011.november 11.-én, Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Militarizmus és demilitarizmus a XIX–XX. századi magyar állam rendvédelmében*” című XXV. Konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata

PARÁDI József: Nemzeti határőrizetünk polgári szakasza. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIII. Évf. (2013) 27-28-29-30.sz. 141-154.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2011. november 11.-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „*Militarizmus és demilitarizmus a XIX–XX. századi magyar rendvédelemben*” című XXVI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

RITECZ György: Az európai (schengeni) határőrizeti követelményekre való felkészülés helyzete és a további feladatok Magyarországon. *Európai tükrök*, XIII. évf. (2003) . Műhelytanulmányok 50-68.p. HU-ISSN 1416-6151.

SALLAI János: A magyar „vasfüggöny története. *Szakmai Szemle*, 5 évf. (2009) 3. sz. 76-83 p. HU-ISSN 1785-1181

SUBA János: A dualista Magyarország államhatárainak változásai 1867–1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, III.évf. (1993) 4.sz. 87-101.p. HU-ISSN 1216-6774. 3

SUBA János: A határszéli forgalom szabályozása Magyarországon a XIX–XX. században. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, IX.évf. (1999) 10.sz. 167-173.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi 1998. szeptember 22-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „*A nyugati rendvédelem hatása a XIX–XX. századi magyar rendvédelemre*” című X. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SUBA: Magyarország határán létesített műszaki zárok fölszámolása 1956-ban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XVII.évf. (2009) 20.sz. 115-119.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2006. szeptember 29-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*A XIX–XX. századi magyar forradalmak hatása a nemzeti rendvédelmi rendszerünkre*” című XX. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata

SUBA János: Utazási okmányok az I. és a II. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIII. Évf. (2013) 27-28-29-30.sz. 57-67.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2011. november 11-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „*Militarizmus és demilitarizmus a XIX–XX. századi magyar rendvédelemben*” című XXVI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata

SZABÓ Miklós: A magyar Határőrség újkori története 1950-től a rendszerváltásig. *Határőrségi Tanulmányok*, XI. évf. (1997) 1 különszám. 3-8.p. ISSN: 1786-2345

SZŐCS Ferenc: A Határőrség felállítása. *Belügyi Szemle*, XI. évf. (1975) 3.sz. 53-55.p. HU-ISSN 0133-6738

SZŐCS Ferenc: A honvéd Határőrség életéből. *Belügyi Szemle*, XI. évf. (1975) 4.sz. 34-42.p. HU-ISSN 0133-6738

TORNYAI Miklós: A kiskunhalasi határőrség története. *Határrendészeti Tanulmányok*, XIV.évf. (2006) 3.sz. 28-55.p. HU-ISSN 1786-2345.

VASS Ferenc: A magyar A magyar útlevelelrendészet történetének változási folyamatai és fejlődésének tendenciái 1903-tól napjainkig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, IX.évf. (1999) 10.sz. 192-201.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi 1998. szeptember 22-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „*A nyugati rendvédelem hatása a XIX–XX. századi magyar rendvédelemre*” című X. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

TANKÖNYVEK, TANSEGÉDLETEK

BENCsik Péter: *A magyar úti okmányok története 1867–1945*. Budapest, 2003, Tipico Design. 179 p. HU-ISBN 963 76 2333 7.

GÁSPÁR László: *A határőrzés története*. I.köt. Budapest, 1988, Zrínyi Miklós Katonai Akadémia. 133 p.

GÁSPÁR László: *A magyar határőrzés története*. II.köt. Budapest, 1992, 112 p. Zrínyi Miklós Katonai Akadémia.

NAGY György: *A határforgalom ellenőrzése és szervezeti fejlődése 1903–1950*. Budapest, 1991, ZMKA.

NAGY György: *A határforgalom ellenőrzése és az azt végrehajtó szervezet fejlődése 1950–1991*. Budapest, 1992, ZMKA.

SUBA János: *Magyarország államhatárainak változásai 1867–1947*. Budapest, 2003, Tipico Design. 229 p. HU-ISBN 963 76 2329 9

VASS Ferenc: *Az útlevel és a külföldre való utazáshoz való jog nemzetközi jogi alapjai.* Budapest, 2000, Rendőrtiszti Főiskola. 140 p.

CIKKEK

ABINÉRI Ottó: Csapatzászló a Határőrezrednek. *Határőr*, XXXVI. évf. (1981) 13. sz. 3. p. HU-ISSN 1217-6427

ABINÉRI Ottó: Pest megyei küldöttség *Határőr*, XXXVI. évf. (1981) 26. sz. 2.p. HU-ISSN 1217-6427

ABINÉRI Ottó: Megkezdődik az EIR felszámolása. *Határőr*, XLIV. évf. (1989) 19. sz. 2-3.p.

ABINÉRI Ottó: Páneurópai piknik határőr szemmel. *Határőr*, XLIV. évf. (1989) 34. sz. 6-7.p.

B.CS.: Hármass ünnepe a Határőrezrednél *Határőr*, XXXVII. évf. (1982) 16.sz. 5. p. HU-ISSN 1217-6427

B.J.: Tízéves a műszakizászlóalj. *Határőr*, XXXV. évf. (1980) 15. sz. 7. p. HU-ISSN 1217-6427

B.N.J.: Határőrezred. *Határőr*, XXXIV. évf. (1979) 29. sz. 4. p. HU-ISSN 1217-6427

BABAL József: Több, mint 100 000 000 *Hazáért*, XXIX. évf. (1974) 16. sz. 4. p. HU-ISSN 1217-6427

BAJKÁN Mihály: 30 év szervezési munkája. *Belügyi Szemle*, XXIII. évf. (1975) 4. sz. 15-16.p

BERNÁTH Csaba: Arc a limbóléc mögül. *Határőr*, XXXVII. évf. (1982) 9. sz. 15. p. HU-ISSN 1217-6427

BERNÁTH Csaba: Filmbemutató a Határőrezrednél. *Határőr*, XXXVII. évf. (1982) 21. sz. 12. p. HU-ISSN 1217-6427

BERNÁTH Csaba: Döntő Adyligeten. *Határőr*, XXXVII. évf. (1982) 44.sz. 4. p. HU-ISSN 1217-6427

- BERNÁTH Csaba: Módszerek és szinterek. *Határőr*, XL. évf. (1985) 16. sz. 8-9.p. HU-ISSN 1217-6427
- D.J: Módszertani foglalkozáson. *Határőr*, XXXVII. évf. (1982) 45.sz. 2. p. HU-ISSN 1217-6427
- D. J.: Megalakult a budapesti határőr-igazgatóság. *OrszágHatár*, L. évf. (1995) 4. sz. 35. p. HU-ISSN 1217-6427
- DALNOKI Sándor: A KISZ újjászervezése a Híradó Tisztviselőiskolán. *Határőr*, XLII. évf. (1987) 24. sz. 14.p. HU-ISSN 1217-6427
- DALNOKI Sándor: Segít a számítógép. *Határőr*, XLII. évf. (1987) 31. sz. 6. p. HU-ISSN 1217-6427
- DANYI József: Például 2000 lakás. *Hazáért*, XXX. évf. (1975) 9. sz. 7.p. HU-ISSN 1217-6427
- DANYI József: IG tábor a laktanyában. *Határőr*, XXXIV. évf. (1979) 32. sz. 10-11.p. HU-ISSN 1217-6427
- DANYI József: IG tábor Adyligeten. *Határőr*, XXXVI. évf. (1981) 32. sz. 4.-5. p. HU-ISSN 1217-6427
- DEÁK József: Igazgatóság a város szélén. *OrszágHatár*, LI. évf. (1996) 16. sz. 28-29.p. HU-ISSN 1217-6427
- DANYI József: Kormánydöntés a határőrségről. *OrszágHatár*, LII. évf. (1997) 23. sz. 3. p. HU-ISSN 1217-6427.
- DANYI József: A négy muskétás. *OrszágHatár*, LIII. évf. (1998) 9. sz. 28-29.p. HU-ISSN 1217-6427
- DÓR: Szükség lesz mindenkire. *Határőr*, XLV. évf. (1990) 16. sz. 10. p. HU-ISSN 1217-6427
- ERDÉLYI József: Határőrök a diszszemléken. *Határőr*, XL. évf. (1985) 10. sz. 6. p. HU-ISSN 1217-6427
- ÉRI – VIRÁG: Milliomosok. *Hazáért*, XXXI. évf. (1976) 1. sz. 7. p. HU-ISSN 1217-6427
- ESZES Ferenc: Baráti találkozó. *Hazáért*, XXIX. évf.(1974) 10. sz. 3. p. HU-ISSN 1217-6427
- FARAGÓ András: ...és az épület elkészült. *Határőr*, XXXIII. évf. (1978) 20. sz. 4-5.p. HU-ISSN 1217-6427

- FEHÉR: Szavakkal, tettekkel. *Hazáért*, XXVI. évf. (1971) 16. sz. 6-7.p.
- FEHÉR Tamás: Ők is határőrök. *Határőr*, XXXIII. évf. (1978) 48.sz. 6-7.p. HU-ISSN 1217-6427
- FEKETE Lajos: Módszertani bemutatók. *Hazáért*, XXIX. évf. (1974) 50.sz. 5. p. HU-ISSN 0201-0615
- G.: Ez nem idegenlégió. *OrszágHatár*, XLVIII. évf. (1993) 44.sz. 18. p. HU-ISSN 1217-6427
- GYURKÓ Pál: A csillagokról. *Határőr*, XL. évf. (1985) 47.sz. 2. p. HU-ISSN 1217-6427
- H. S.: Odadó munkával – Elérték a kiváló címet. *Hazáért*, XVI. évf. (1961) 41.sz. 8. p.
- H. TÓTH József: A plusz, ami nélkülözhetetlen. *Hazáért*, XXIV. évf. (1969) 7. sz. 5. p.
- HALÁSZ Kálmán: Naponta 6000 forint. *Határőr*, XV. évf. (1960) 29. sz. 5. p.
- HALÁSZ Kálmán: Vonalépítők a Fertőn. *Hazáért*, XV. évf. (1960) 31. sz. 16-17. p.
- HALÁSZ Kálmán: Szocialista módon élni, dolgozni, tanulni. *Hazáért*, XXIII. évf. (1968) 18. sz. 10. p.
- HALÁSZ Kálmán: Új határőrök jöttek. *Hazáért*, XXIX. évf. (1974) 49.sz. 2. p. HU-ISSN 0201-0615
- HALÁSZ Kálmán: Az OHM törvény ismerete előny. *Hazáért*, XXX. évf. (1975) 5. sz. 5. p. HU-ISSN 0201-0615
- HALÁSZ Kálmán: Szakma kiváló brigádja. *Határőr*, XXXIII. évf. (1978) 19. sz. 2. p. HU-ISSN 1217-6427
- HALÁSZ Kálmán: Töretlen lendülettel. *Határőr*, XXXVI. évf. (1981) 30. sz. 10. p. HU-ISSN 1217-6427
- HALÁSZ Kálmán: 3. váltás. *Határőr*, XXXVI. évf. (1981) 38. sz. 6-7.p. HU-ISSN 1217-6427
- HALÁSZ Kálmán: Több, mint újítás. *Határőr*, XXXIX. évf. (1984) 17. sz. 6. p. HU-ISSN 1217-6427
- JÓSZAI János: Jegyzőkönyv helyett. *Határőr*, XL. évf. (1985) 48. sz. 5. p. HU-ISSN 1217-6427

- K. Gy. L.: Álomból valóság *OrszágHatár*, LIII. évf. (1998) 2. sz. 26-27. p. HU-ISSN 1217-6427
- K. P. T.: Fegyverszemle. *Határőr*, XLIII. évf. (1988) 34. sz. 6. p. HU-ISSN 1217-6427
- K. P.: Eskü a csapatzászló előtt. *Határőr*, XXXIX. évf. (1984) 1. sz. 2. p. HU-ISSN 1217-6427
- K. P. T.: Szakállas katonák. *Határőr*, XLIII. évf. (1988) 36. sz. 16. p. HU-ISSN 1217-6427
- K. Z.: Jubileumi kitüntetés. *Hazáért*, XVI. évf. (1961) 50.sz. 19. p.
- KISPÁL József: Elismerés a munkáért. *Határőr*, XXXIII. évf. (1978) 15. sz. 2. p. HU-ISSN 1217-6427
- KOCSIK László.: Ellátózászlóalj alakult Adyligeten. *OrszágHatár*, XLVI. évf. (1991) 35. sz. 18. p. HU-ISSN 1217-6427
- KOCSIK László: Örömkök és bosszúságok a rádiózásban. *OrszágHatár*, XLVII. évf. (1992) 7. sz. 19. p. HU-ISSN 1217-6427
- KOCSIS Dezső: Jó pihenést. *Hazáért*, XXVII. évf. (1972) 29. sz. 4. p.
- KOVÁCS Jenő: Vendégségben az egykori országos parancsnokok. *Határőr*, XLII. évf. (1987) 49.sz. 3. p. HU-ISSN 1217-6427
- KRISÁN Attila: Úttörő honvédelmi napok. *Hazáért*, XXVII. évf. (1972) 18. sz. 2. p
- KUNCZE Gábor: Néhány gondolat a sorállományú határőrség megszűnése kapcsán. *Országhatár*, LIII. évf. (1998) 8. sz. 3-4. p. HU-ISSN 1217-6427.
- KUTASI Péter: Visszavágytak. *Határőr*, XXXVIII. évf. (1983) 29. sz. 2. p. HU-ISSN 1217-6427
- KUTASI Péter: A Határőrezred sikere. *Határőr*, XXXIX. évf. (1984) 14. sz. 8-9. p. HU-ISSN 1217-6427
- KUTASI Péter: Háttérszolgálat. *Határőr*, XXXIX. évf. (1984) 48.sz. 4-5.p. HU-ISSN 1217-6427
- KUTASI Péter: 15 év, 5 milliárd. *Határőr*, XL. évf. (1985) 17. sz. 4. p. HU-ISSN 1217-6427
- KUTASI Péter: Mindig magasabbra. *Határőr*, XLI. évf. (1986) 21. sz. 5. p. HU-ISSN 1217-6427

KUTASI Péter: A szónál több a tett. *Határőr*, XLII. évf. (1987) 13. sz. 5. p. HU-ISSN 1217-6427

LENGYEL Tibor: Könyvtár születik. *Határőr*, XXXIII. évf. (1978) 12. sz. 4-5.p. HU-ISSN 1217-6427

LENGYEL Tibor: Panelgyártó határőrök. *Határőr*, XXXVI. évf. (1981) 9. sz. 8-9.p. HU-ISSN 1217-6427

LENGYEL Tibor: Amikor nem építenek. *Határőr*, XLI. évf. (1986) 49.sz. 8-9.p. HU-ISSN 1217-6427

LENGYEL Tibor: Őrségben. *Határőr*, XLII. évf. (1987) 3. sz. 8-9.p. HU-ISSN 1217-6427

LENGYEL Tibor: Útnak indultak az NDK-beli áttelepülők. *Határőr*, XLIV. évf. (1989) 37. sz. 2-3.p

LENGYEL Tibor: Volt egyszer egy Építőzászlóalj. *OrszágHatár*, XLVI. évf. (1991) 13. sz. 14. p. HU-ISSN 1217-6427

LUNCZNER Károly: Államtitkári látogatás a Határőrezrednél. *Határőr*, XLV. évf. (1990) 45.sz. 2.p. HU-ISSN 1217-6427

M. T.: Zászlóátadási ünnepségek. *Határőr*, XL. évf. (1985) 14. sz. 8-9.p. HU-ISSN 1217-6427

MAGDUS Tamás: Teljesítményük 107%. *Határőr*, XXXVIII. évf. (1983) 3. sz. 8-9.p. HU-ISSN 1217-6427

NÉMETH Dezső: Az új honvéd határőrség. *Honvéd*, I. évf. (1946) 1. sz. 46–54. p.

ÓNODI János: Az egészség a legfőbb érték. *Határőr*, XLV. évf. (1990) 48.sz. 8-9.p. HU-ISSN 1217-6427

ÓNODI János: Akciószázadok. Interjú dr. Bakondi György ezredessel a Határőrség törzsfőnök-helyettesével. *Országhatár*, XLVI. évf. (1991) 50.sz. 4-5.p. HU-ISSN 1217-6427

ORADÁN Sándor: Pesti határvadászok. *OrszágHatár*, XLIX. évf. (1994) 34. sz. 11-12.p. HU-ISSN 1217-6427

ORADÁN Sándor: Jubiláló határőrzenekar. *Határőr*, LI. évf. (1996) 24. sz. 24-25.p. HU-ISSN 1217-6427

- ORADÁN Sándor: Jubilált a kisváros. *OrszágHatár*, LII. évf. (1997) 26. sz. 25. p. HU-ISSN 1217-6427
- ORADÁN Sándor: Muzsikus lelkek. *Határőr*, LII. évf. (1997) 1. sz. 24. p. HU-ISSN 1217-6427
- P.J.: Nem volt irigy. *OrszágHatár*, LIII. évf. (1998) 1. sz. 24-25.p. HU-ISSN 1217-6427
- PÁLFFY György: Feladataink. *Határőr*, I. évf. (1946) 1. sz. 1-3.p.
- PAPP András: A kiválóak jutalma. *Hazáért*, XVIII. évf. (1963) 41. sz. 5-6.p
- RAJCSÁNYI Iván.: Sokirányú feladatok. *Határőr*, XLI. évf. (1986) 8. sz. 2. p. HU-ISSN 1217-6427
- RAJCSÁNYI Iván: Hangsúly a gyakorlaton van. *Határőr*, XLI. évf. (1986) 11. sz. 6. p. HU-ISSN 1217-6427
- RÉVY Dénes: Emlékszobát avattak Adyligeten. *OrszágHatár*, L. évf. (1995) 15. sz. 42-43.p HU-ISSN 1217-6427
- S.-f: Kilencedszer: *Hazáért*, XXX. évf. (1975) 11. sz. 2. p. op. cit. HU-ISSN 1217-6427
- S.-f.: Szembenézni a hibával is. *Határőr*, XXXII. évf. (1977) 6. sz. 5. p. HU-ISSN 1217-6427
- S.-f. : A szakma szerelmese. *Határőr*, XXXV. évf. (1980) 27. sz. 10. p. HU-ISSN 1217-6427
- Sz. K.: A törzs munkájából. *Hazáért*, XI. évf. (1956) 12. sz. 8-9.p
- Sz. K.: Aknakutatók. *Hazáért*, XI. évf. (1956) 20. sz. 5. p.
- Sz. K.: Erőnket tükrözi a díszszemle *Határőr*, XIII. évf. (1958) 21.sz. 8-9.p.
- Sz. K.: Híradás a híradókról. *Határőr*, XIV. évf. (1959) 27. sz. 6. p.
- Sz. K.: Határőrszobrot avattak. *Hazáért*, XV. évf. (1960) 40.sz. 7. p.
- Sz. K.: Csapatzászlót adományoztak. *Hazáért*, XXVI. évf. (1971) 15. sz. 2. p.
- Sz. K.: Emléksétány a Nagyréten. *Hazáért*, XXVIII. évf. (1973) 44.sz. 5 p
- Sz. K.: Ünnepi évforduló. *Határőr*, XXXI. évf. (1976) 49.sz. 2.-3. p. HU-ISSN 1217-6427
- Sz. K.: Előléptetések, kitüntetések a Belügyminisztériumban. *Határőr*, XXXIII. évf. (1978) 14. sz. 3. p. HU-ISSN 1217-6427

Sz. K.: Mindig becsülettel, emberséggel. *Határőr*, XXXV. évf. (1980) 28. sz. 3. p. HU-ISSN 1217-6427

Sz. K.: Tíz éve az őrhelyeken. *Határőr*, XLI. évf. (1986) 33. sz. 2. p. HU-ISSN 1217-6427

Sz. K.: Bozsik a határvadász. *Határőr*, XLI. évf. (1986) 50. sz. 29. p. HU-ISSN 1217-6427

Sz. K.: Magas elismerés. *Határőr*, XLII. évf. (1987) 11. sz. 2. p. HU-ISSN 1217-6427

Sz. K.: Vendégségben a határőrezrednél. *Határőr*, XLIII. évf. (1988) 7. sz. 3. p. HU-ISSN 1217-6427

Sz. K.: Egyszer véget ér. *OrszágHatár*, LIII. évf. (1998) 9. sz. 2-3.p. HU-ISSN 1217-6427

Sz. K.: Diplomáták határőrnézőben. *OrszágHatár*, XLIX. évf. (1994) 10. sz. 34. p. HU-ISSN 1217-6427

Sz. K.: Mamutszervezet alakult Adyligeten. *OrszágHatár*, L. évf. (1995) 6. sz. 34. p. HU-ISSN

Sz. K.: Elbúcsúzunk. Volt egyszer egy sorállomány. *Országhatár*, LII. évf. (1997) 22. sz. 10-14.p. HU-ISSN 1217-6427.

Sz. K.: Siker és jubileum Adyligeten *Határőr*, XLI. évf. (1986) 16.sz. 2. p. HU-ISSN 1217-6427

SZ. M.: Emléket állítunk. *Határőr*, XLIII. évf. (1988) 45.sz. 14. p. HU-ISSN 1217-6427

SZ.: Az első zászló. *Határőr*, XXXVI. évf. (1981) 15. sz. 4. p. HU-ISSN 1217-6427

Sz.: Kiváló cím a zenekarnak. *Határőr*, XXXVI. évf. (1981) 15. sz. 13. p. HU-ISSN 1217-6427

Sz.: Múzeum Adyligeten. *Határőr*, XXXVI. évf. (1981) 47.sz. 5. p. HU-ISSN 1217-6427

Sz.: Ünnepe Adyligeten. *OrszágHatár*, L. évf. (1995) 13. sz. 1-2.p. HU-ISSN 1217-6427

Sz.J.: Kitüntetés, új otthon avatás. *Határőr*, XLIV. évf. (1989) 26. sz. 13. p. HU-ISSN 1217-6427

SZABÓ József: Határőrök a néphatalom védelmében. *Határőr*, XLI. évf. (1986) 43.sz. 14. p.

SZENDREI Mihály: Gazdálkodási törekvések. *Határőr*, XLIV. évf. (1989) 20. sz. 4-5.p. HU-ISSN 1217-6427

- SZENDREI Mihály: Kapcsolatok ezer ága. *Határőr*, XLIV. évf. (1989) 28. sz. 4-5.p. HU-ISSN 1217-6427
- SZENDREI Mihály: Kulturális kesergő. *Határőr*, XLIV. évf. (1989) 44. sz. 4-5.p. HU-ISSN 1217-6427
- SZENDREI Mihály: Miniszteri adomány. *OrszágHatár*, XLVI. évf. (1991) 38. sz. 2. p. HU-ISSN 1217-6427
- SZENDREI Mihály: Helyükön a századok. *Országhatár*, XLVII. évf. (1992) 5. sz. 34. p. HU-ISSN 1217-6427
- SZENDREI Mihály: Jött, látott, maradt! *OrszágHatár*, XLVIII. évf. (1993) 2. sz. 20. p. HU-ISSN 1217-6427
- SZENDREI Mihály: Drágább, de jobb. *OrszágHatár*, XLVIII. évf. (1993) 27. sz. 20. p. HU-ISSN 1217-6427
- SZENDREI Mihály: Leszerelőház OrszágHatár, XLIX. évf. (1994) 35. sz. 16-17.p. HU-ISSN 1217-6427
- SZENDREI Mihály: Elbúcsúzunk. Volt egyszer egy sorállomány. *Országhatár*, LII. évf. (1997) 22. sz. 10-14.p. HU-ISSN 1217-6427
- TAKÁCS István: Fűtől, fától, a vaságytól. *OrszágHatár*, LIII. évf. (1998) 8. sz. 22-23.p. HU-ISSN 1217-6427
- TÁTRAI Mihály: Daruk, házak, katonák. *Határőr*, XXXII. évf. (1977) 17. sz. 5. p. HU-ISSN 1217-6427
- UGRÓ Szilárd: Műszakizászlóalj 1989. *Határőr*, XLIV. évf. (1989) 15. sz. 7. p. HU-ISSN 1217-6427
- UGRÓ Szilárd: Eskü a Belügyminisztériumban. *Határőr*, XLIV. évf. (1989) 51-52.sz. 3. p. HU-ISSN 1217-6427
- UGRÓ Szilárd: Mégsem lesz Tedeum Adyligeten. *Határőr*, XLV. évf. (1990) 15. sz. 12-13.p. HU-ISSN 1217-6427
- V.: Vándorzászló nyolcadszor. *Határőr* XLIII. évf. (1988) 19. sz. 14. p. HU-ISSN 1217-6427
- VARGA István: A híradó szakkiképzés célja és alapvető módszerei. *Hazáért*, XXI. évf. (1966) 2. sz. 5-6.p.

VARGA László: 30 éves a Határőrség. *Határőr*, XXXVI. évf. (1981) 47. sz. 12-13.p.
HU-ISSN 1217-6427

VARGA László: Rangos kötelezettségek. *Határőr*, XXXVII. évf. (1982) 24. sz. 8.-9. p.
HU-ISSN 1217-6427

VERRASZTÓ Gábor: Laktanya a határon. *Hidegkúti polgár*, IV. évf. (2012) 6. sz. 6.p.

VINCZE András: Adyligetről Malaysiába... *Határőr*, XLIII. évf. (1988) 4. sz. 14. p. HU-ISSN 1217-6427

VINCZE András: Határőrdixi. *Határőr*, XLIII. évf. (1988) 7. sz. 14. p. HU-ISSN 1217-6427

VINCZE András: Gyógyulóban a gyengélkedőn. *Határőr*, XLIII. évf. (1988) 10. sz. 4-5.p.
HU-ISSN 1217-6427

VINCZE András: Könyvkörséta. *Határőr*, XLIII. évf. (1988) 46.sz. 4. p. HU-ISSN 1217-6427

W.H.: Író-olvasó találkozó. *Hazáért*, XXVII. évf. (1972) 18. sz. 2.p.

ISMERETTERJESZTŐ

Hornák János, Tóth Béla, Zubek János: *A Magyar Népköztársaság államhatárainak őrizetéről*. Budapest, 1981, BM Határőrség Politikai Csoportfőnöksége 263 p.

PUSZTAY Sándor: *Korok, végvárok, határőrök*. Budapest, 1989, BM Határőrség Politikai Csoportfőnökség 370 p. HU-ISBN —963 7019 233

SZÖVEGGYŰJTEMÉNYEK

ROMSICS Ignác (szerk.): *Magyar Történeti Szöveggyűjtemény 1914–1999*. Budapest, 2000, Osiris. 1091 p. ISBN: 9633797829

VEZDA László : *Határőrség: 1906–1946–2007*. Budapest, 2007, Határőrség. 72 p. HU-ISBN nélkül DVD-n.

REPERTÓRIUMOK

SZÉKELY Zoltán – BUGNITS Richárd: *A rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, repertórium 1990–2000. Budapest, 2006, Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság – Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Alapítvány. *A rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, 2006. évi különszáma. 125 p. HU-ISSN 1216-6774.

SZILVÁSI Ferenc: *Határőrhősök nyomában*. Budapest, 1979, Határőrség. 343 p.

TÓTH Judit (szerk.): *Neved nem ismerjük, tetted nem feledjük*. Budapest, 1986, BM Kiadó. 220 p. HU-ISBN 963-7703-160

BIOGRÁFIÁK

FÓRIZS Sándor – GÁSPÁR László – KÓNYA József et al. (szerk.): *Határőrizeti szakirodalom bibliográfiája*. Budapest, 1990, Zrínyi Miklós Katonai Akadémia. 109 p

LEXIKONOK

BERZA László (szerk.): *Budapest lexikon*. I.köt. Budapest, 1993² (bővített kiadás), Akadémia Kiadó. 448 p. HU-ISBN 9630564092

DAMÓ László (szerk.): *Katonai lexikon*. Budapest, 1985, Zrínyi Katonai Kiadó. 620 p. ISBN: 9633261783

SZABÓ József (szerk.): *Hadtudományi lexikon*. A-ZS I-II.köt. Budapest, 1995, Magyar Hadtudományi Társaság. 1584 p. HU-ISBN 963 04 5226

KÉZIRATOK

BENCsik Péter: *Útlevelek története Magyarországon a törvényi szabályozástól a II. vh-ig*. Ph.D. disszertáció (JPTE BTK). Kézirat. Pécs, 2000.

BUR Márta: *A magyar határőrvidék felszámolása. A házközösség (zadruga) válsága*. Kandidátusi értekezés (MTA) Kézirat. Budapest, 1962.

CSONKA István: *Az őrszázalaj megalakulása és története 1993-ig*. Záródolgozat (ZMKA). Kézirat. Budapest, 1994.

FAGGYAS Zoltán: *A Határőrség feladatrendszerében és szervezeti felépítésében 1989 óta bekövetkezett változások gazdálkodásra gyakorolt hatásainak elemzése, a határőr gazdálkodás korszerűsítésének kutatása és tudományos vizsgálata*. Ph.D. disszertáció. (ZMNE) Kézirat. Budapest, 2002.

GÁSPÁR László: *A határőrség fejlődése 1950–1956 között*. Egyetemi doktori disszertáció (ZMKA). Kézirat. Budapest, 1989.

GÁSPÁR László: *A magyar határőrség szolgálati tevékenységeiben ható elvek érvényesülése és változásai 1945-től az 1980-as évek végéig*. Kandidátusi értekezés (MTA) Kézirat. Budapest, 1996.

HÍRADÓ-KIKÉPZŐBÁZIS TÖRTÉNETE Szerző gyűjteményében. 64. p. FNYT 011655/90

JÓSZAI JÁNOS: *A határőrség objektumainak őrzése és védelme* Ph.D. disszertáció. (ZMNE) Kézirat. Budapest, 2002.

KESERŰ István: *A felszabadult Magyarország rendőri és határőrizeti szerveinek megalakulása és tevékenysége a népi demokratikus forradalom időszakában 1944–1948*. Bölcsészdoktori disszertáció (ELTE-BTK). Kézirat. Budapest, 1977

KESERŰ István: *A határőrség megalakulása és tevékenysége a népi demokratikus forradalom időszakában*. Kandidátusi értekezés (MTA-TMB). Kézirat. Budapest, 1985.

NAGY György: *A határforgalom és a határforgalom-ellenőrzés története 1945–1980*. Egyetemi doktori disszertáció. (ZMKA) Kézirat. Budapest, 1987.

NAGY György: *Magyarország határforgalmat ellenőrző szervezetének, a szervezet feladatrendszerének, alkalmazott módszereinek változása 1945–1991*. Kandidátusi értekezés. (MTA) Kézirat. Budapest, 1993.

PARÁDI József: *A dualista Magyarország határőrizete 1867–1914.* Bölcsészdoktori disszertáció (ELTE BTK). Kézirat. Budapest, 1985.

PARÁDI József: *A magyar állam határőrizete 1920–1941.* Kandidátusi értekezés (MTA-TMB). Kézirat. Budapest, 1990. 264 p. +562 p. melléklet.

RITECZ György: *Az illegális migráció és az EU csatlakozás hatása a magyar Határőrség zöldhatár őrizetére.* Ph.D. disszertáció. (ZMNE) Kézirat. Budapest, 2002.

SALLAI János: *A magyar államhatár, határőrizet és etnikai határ története.* Habilitációs disszertáció (DE-BTK) Kézirat. Debrecen, 2007

SUBA János: *Magyarország határainak változásai 1867–1947.* Ph.D. disszertáció (ELTE-BTK) Kézirat. Budapest, 2002.

VISSZAEMLEKEZÉSEK

DOMOS Sándor: Visszaemlékezés a Határőrségnél töltött első évekről. 101-105 .p. In ÁBEL László (szerk.): *A határőrség 40 éve.* Előadások visszaemlékezések I. BM Határőrség Politikai Csoportfőnökség Agit. Prop. Kultur osztálya Budapest 1985.Budapest, 125 p.

CSÓRI Sándor a Hiradó Műhely munkatársának visszaemlékezése. Dokumentum a szerző birtokában.

KÖMÜVES József hőr. alezredes a határőrség szóvivőjének visszaemlékezése. Dokumentum a szerző birtokában.

KRIZSÁN Zoltán visszaemlékezése. Dokumentum a szerző birtokában.

MÉSZÁROS József: A BM Határőrség részvétele a népgazdasági feladatok segítésében. 42-48.p. In ÁBEL László (szerk.): *A határőrség 40 éve.* Előadások visszaemlékezések I. BM Határőrség Politikai Csoportfőnökség Agit. Prop. Kultur osztálya Budapest 1985.Budapest, 125 p.

NOVÁKY Balázs hőr. altábornagy a határőrség országos parancsnokának visszaemlékezése Dokumentum a szerző birtokában

TÓTH Béla hőr. ezredes visszaemlékezése Dokumentum a szerző birtokában

TÓTH László hőr. alezredes visszaemlékezése Dokumentum a szerző birtokában

LEVÉL- IRAT ÉS DOKUMENTUMTÁRAK

Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára ABTL

- Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára. Operatív Dossziék gyűjteménye ÁBTL 3.1.5. V-143777 Galgóczi Zoltán és társai ügye
- Államvédelmi Hatóság iratai (1945) 1949-1953 (1957) Napi parancsok ABTL 1.4. 29.
- Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára. Államvédelmi Hatóság Parancsainak gyűjteménye
- Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára. Államvédelmi Hatóság Parancsnoka Iratainak gyűjteménye ÁBTL: 1.4. IV:
- Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára. Vizsgálati Jegyzőkönyvek gyűjteménye ÁBTL: 3.1.9. ÁVH Határőrség Parancsnoksága iratai

Belügyminisztérium Központi Irattára

Budapest főváros Levéltára:

- Határőrezred iratai / Budapesti Határőr Igazgatóság iratai BFL XXIV.25.a. I-6-a, új jegyzet XXIV1601.a. LRI Hór e. iratai
- Budapest II. Kerületi Pártbizottság Iratai BFL XXV. 7. f.

Hadtörténeti levéltár

- Hadtörténeti Intézet és Múzeum Hadtörténeti Levéltár Honvédelmi Minisztérium Elnökségi és Általános Iratok gyűjteménye 1945-1949.
- A HM Szervek 1945-1950. évi iratai

Határőrség Központi Irattára

LECHNER Lajos Tudásközpont Nonprofit Kft

- Az adyligeti laktanya tervei

Magyar Nemzeti Levéltár

- Az MDP KV Politikai bizottsága üléseinek napirendi jegyzéke MOL M-KS 276. fond 53. csoport.

- AZ MSZMP Központi vezető szerveinek iratanyaga MSZMP KB Adminisztratív Osztály iratai MOL M-KS 288. fond. 5-7 csoport; 30-31 csoport.
- A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága Párt és Tömegszervezetek Osztálya (PTO) MSZMP Határőr Bizottságának iratai MOL M-KS 221. fond. 825 fond
- HT/HB Titkársága anyaga MOL XIX-A-98
- Határőrség Országos Parancsnokságának Irata MOL XIX-B-10
- BKI Biztosító és Kiszolgáló Igazgatóság Irata MOL XIX-B-10
- Az államigazgatás felső szervei. Miniszterelnökség iratanyaga MOL XIX-A-1
- Az államigazgatás felső szervei. Belügyminisztérium iratanyaga MOL XIX-B-1
- Magyar Országos Levéltár Határőrség Biztosító és Kiszolgáló Igazgatóság és Országos Parancsnokság Iratainak gyűjteménye MOL HÖR BKI OPK
- Magyar Országos Levéltár MSZMP Központi vezető szerveinek iratanyaga, MSZMP KB Adminisztratív Osztály iratainak gyűjteménye MOL MSZMP KV és MSZMP KB AO

JOGSZABÁLYOK

1903/VIII. tc. a határrendőrségről

1922/VIII.tc. a Magyar Királyi Vámőrség, a Magyar Királyi Pénzügyőrség létszámának, kiegészítési módjának és felfegyverkezésének megállapításáról

1976/I.tv. a honvédelemről

1990/XXI.tv. a honvédelemről szóló 1976/I.tv. módosításáról

1993/LXXXVI.tv. a külföldiek beutazásáról, magyarországi tartózkodásáról és bevándorlásáról

1993/CX.tv. a honvédelemről

1997/XXXII.tv. a határőrizetről és a határőrségről

1999/LXXV.tv. a szervezett bűnözés, valamint az azzal összefüggő egyes jelenségek elleni fellépés szabályairól és az ehhez kapcsolódó törvénymódosításokról

50 431/1891.BM.r. a m. kir. belügyministernek 50.431. szám alatt I. Besztercze-Naszód, II. Maros-Torda, III. Csik, IV. Háromszék, V. Brassó, VI. Fogaras, VII. Szeben, VIII. Hunyad és IX. Krassó-Szörény vármegye közönségéhez intézett rendelete, az 1888. évi

XIV. törvénycikkkel becikkelyezett magyar-román határegyezmény alapján kiadott határőrizeti utasítás tárgyában

5692/1905.ME.r. a határrendőrségről szóló 1903/VIII.tc. életbe léptetéséről

91 000/1905.BM.kr. valamennyi törvényhatósághoz Fiume város kivételével a határrendőrségről szóló 1903/VIII.tc. életbe léptetésének a végrehajtásáról

91 000/1905.BM.kr. melléklete. Utasítás a „határrendőrségről” szóló 1903: t.c. végrehajtása tárgyában.

4/1919.MN.korm.r. államrendőrség felállításáról.

5047/1919.ME.r. a rendőrség államosításáról.

5300/1923.ME.r. a kisebb határszéli forgalom rendezéséről.

145 389/1945.BM.r. a magyar határrendőrség felállítása tárgyában.

5000/1946.ME.r. az államháztartás egyensúlyának helyreállítása érdekében szükséges egyes rendelkezések tárgyában.

4353/1949. (XII.28.) MT.r. az Államvédelmi Hatóság létrehozásáról.

4/1970/4.tvr. az útlevelelről.

17/1974.ET.tvr. az állam- és közbiztonságról.

1974/40.MTr. a Magyar Népköztársaság államhatárának őrizetéről.

1/1975.BM.r. a Magyar Népköztársaság államhatárának őrizetéről szóló 40/1974. (XI. 1.) MT számú rendelet végrehajtásáról.

26/1975.MT.r. a Belügyminisztérium munkájának önkéntes segítőiről.

25/1987.tvr. a külföldre utazásról és az útlevelelről.

20 183/1945.HM.int. a honvéd határőrség felállítására.

102 000/1946.HM.int. a határőr parancsnokság létrehozása tárgyában.

4/207/1969.HB.hat.

020/1969.BM.pcs.

2/221/1971.HB.hat

001/1972.BM-HM-MOP.pcs.

009/1976.BM.HÖR.OPK.pcs. a 16-183/1/1976.BM.int. végrehajtására.

16-183/1/1976.BM.int.

22/1984.BM.ut. utasítás A 82 M. kimenő ruházat a bevezetésre

2046/1989.MT.hat. a Magyar Köztársaság államhatáráról, annak rendjéről és átlépésének szabályairól szóló törvényjavaslat alapelveiről

3141/1989.MT.hat. a Magyar Köztársaság államhatáráról,

328/1992.korm.hat. az államhatárok azonnali lezárására alkalmas kötelék felállításáról

1994/XXXIX.tv. a rendőrségről.

2186/1996. (VII.6.) korm.hat. a Határőrség szervezeti átalakításának végrehajtásáról és a további működési feltételeinek biztosításáról

73/1997. (VII.17.) önk.hat. a Határőrség fejlesztésének irányairól

2141/1997. (V.30.) korm.hat. a Határőrség szervezeti továbbfejlesztéséről

1025/1957. (III.1.) Korm. sz. hat. a kormány 1957. március 1-i átalakulása

VERSEK

KISS Zoltán: Ropogó fegyverek... *Hazáért*, XXVI.évf. (1971) 16. sz. 6-7. p

VILÁGHÁLÓS HIVATKOZÁSOK

A határőrség átadta vagyonát a rendőrségnek. (Szerkesztői közlemény) *Jogi Fórum*, VIII. évf. (2008) 1. sz. <http://www.jogiforum.hu/hirek/17166> Letöltés ideje: 2011. IV. 4.

BARÁTH Magdolna: Adalékok a határvédelem/határőrség második világháború utáni újjászervezéséhez. *Betekintő*, VII. évf. (2013) 4. sz. 1-15 p. http://betekinto.hu/2013-4_barath Letöltés ideje: 2014. IV. 4.

BERKI Imre: A magyar határvédelem története. *Múlt-kor*, http://mult-kor.hu/20100929_a_magyar_hatarvedelem_tortenete

BERKI Imre: A hadköteles határőrök utolsó napjai. *Múlt-kor*. [http://mult-kor.hu/20110426 a hadkoteles hatarorok utolso napjai](http://mult-kor.hu/20110426_a_hadkoteles_hatarorok_utolso_napjai)

LACKHY Albert.

http://www.magyarforradalom1956.hu/index.php?pid=105&hos_id=120&cv_ver=long Letöltés ideje: 20011. VI. 10.

CSEH Gáborné: *Férfi lelkigyakorlatos ház és jezsuita noviciátus* 2011. október 18. Budai Polgár online <http://www.budaipolgar.hu/helytortenet/manreza.html> Letöltés ideje: 20011. VI. 10.

LÉKA Gyula: A műszaki zár és erőrendszer (vasfüggöny) felszámolása 1948–1989. *Hadtudomány*, IX.évf. (1999) 3-4.sz.

<http://www.zmne.hu/kulso/mhtt/hadtudomany/1999/ht-1999-34-17.html> Letöltés ideje: 2010. IX. 13.

OROSZI Antall: Lépünk be a múzeumba. *Nemzetvédelmi Egyetemi Fórum*, VIII.évf. (2004) 3.sz. HU-ISSN 1588-1482. http://www.zmne.hu/Forum/04harmadik/muzeum_.htm Letöltés ideje: 20011. VI. 10.

DR. SZABLYÁR PÉTER: Az Ördög-árok. *Élet és Tudomány*. Sulinet, 1999. [2007. március 15-i dátummal az eredetiből archiválva].

<http://web.archive.org/web/20070315212308/http://www.sulinet.hu/eletestudomany/archiv/1999/9916/ordogarok/azrdgrok.htm> Letöltés ideje: 2008. augusztus 1.

Jegyzetekben alkalmazott rövidítések

MONOGRÁFIÁK ÉS KISMONOGRÁFIÁK

- BENCsik — NAGY — BENCsik Péter — NAGY György: *A magyar úti okmányok története 1945-1989*. Budapest, 2005, Tipico Design. 275 p. HU-ISBN 963 76 2335 3.
- CLAUSEWITZ — Karl Gottlieb von CLAUSEWITZ: *A háborúról*. [Vom Kriege.] 1-8. könyv. Első kiadás: Ford.: HAMARI Béla — HAZAY Samu. Budapest, 1892-1894, Pesti Könyvnyomda. 720 p. , Utolsó kiadás: Budapest, 2014, Zrínyi. 706 p. HU-ISBN 978 963 32 7599 3.
- EHRENBERGER — EHRENBERGER Róbert: *A béketábor magyar hadserege*. Budapest, 2001, Petit Real. 282 p. HU-ISBN 963 9267 17 1
- EÖRSI — EÖRSI László: *Köztársaság tér 1956*. Budapest, 2006, 1956-os Intézet. 224 p. HU-ISBN 963 86 6359 6.
- Györkei Jenő és Horváth Miklós Szovjet katonai intervenció, 1956 /szerk. és a bev. tanulmányt írta Györkei Jenő és Horváth Miklós; [ford. Láng Júlia és Horváth Miklós]. - 2. jav. kiad. - Budapest: H & T K., 2001 [Budapest] : Argumentum. - 314, p.,
- A határőrség negyven éve.* — Ábel László (szerk.): *A határőrség negyven éve*. I-III. köt. Budapest, 1985, Határőrség.
- KESERŰ — PARÁDI: *A magyar határőrizet története, hagyományai.* — KESERŰ István — PARÁDI József: *A magyar határőrizet története, hagyományai*. Budapest, 1990, Határőrség. 72 p. + 17 melléklet
- KESERŰ — PARÁDI: *Határőrizetünk 1867-1990.* — KESERŰ István — PARÁDI József: *Határőrizetünk 1867-1990*. Budapest, 1990, Határőrség. 157 p.
- KOLLEGA — TARSOLY — KOLLEGA — TARSOLY István (szerk.): *Magyarország a XX. században*. Szekszárd, 1996-2000. köt. I-V. köt. Babits Kiadó, ISBN 963 901 5091
- KOVÁCS Jenő — KOVÁCS Jenő: *A határőrség ellenforradalom elleni harcban, a konszolidációért vívott küzdelemben*. Budapest, 1983, BM Határőrség. 85 p.
- KÖMŰVES-NAGY-RAVASZ KÖMŰVES József NAGY György RAVASZ István: *Határőrségben: a magyar határőrizet és határvédelem szerveinek története a modern korban* Budapest, 2008. Hadtörténeti Intézet és Múzeum, 99 p. HU-ISBN 978 963 7097 27 0

- MUCS: *A Határőrség megalakulása és harca a népi hatalomért 1945–1948* — MUCS Sándor (szerk.): *A Határőrség megalakulása és harca a népi hatalomért 1945–1948*. Budapest, 1970, Határőrség. 340 p.
- PARÁDI: *A magyar rendvédelem története* — PARÁDI József et al. (szerk.): *A magyar rendvédelem története*. Budapest, 1996², Osiris. 367 p. HU-ISBN 963 04 7958 3.
- PARÁDI: *Pénzügyőrség és vámhivatalok a határőrizetben* — PARÁDI József: *Pénzügyőrség és vámhivatalok a határőrizetben*. Budapest, 2003, Tipico Design. 219 p. HU-ISBN 963 7623 30 2./Rendvédelem a határokon a XIX–XX. században, 1.
- PARÁDI: *Csendőrség a határőrizetben*. — PARÁDI József: *Csendőrség a határőrizetben*. Budapest, 2003, Tipico Design. 186 p. HU-ISBN 963 76 2331 0. /Rendvédelem a határokon a XIX–XX. században, 2./
- PARÁDI: *Rendőrség a határőrizetben*. — PARÁDI József: *Rendőrség a határőrizetben*. Budapest, 2003, Tipico Design. 266 p. HU-ISBN 963 76 2332 9. /Rendvédelem a határokon a XIX–XX. században, 3./
- PARÁDI – SUBA – VEDÓ — PARÁDI József — SUBA János — VEDÓ Attila: *A magyar román határ és őrzése*. Budapest, 2014², Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 140 p. HU-ISBN 978 963 69 8285 8. /A magyar rendvédelem-történet öröksége, 2./ HU-ISSN 2062-8447.
- SALLAI: *Egy idejét múlt korszak lenyomata. A vasfüggöny története* — SALLAI János: *Egy idejét múlt korszak lenyomata. A vasfüggöny története*. Budapest, 2012, Hanns Seidel Alapítvány. 103 p. HU-ISBN 998 973 88 4843 7.
- SOM — SOM Krisztián: *A magyar úti okmányok 1848-2012*. Budapest, 2014, Nemzetbiztonsági Szakszolgálat – Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 337 p. HU-ISBN 978 963 89 8283 4. /Segédtudományok a magyar rendvédelem-történet szolgálatában, 1./ HU-ISSN 2064-5333.
- SZÖCS: *Fejezetek a határőrség történetéből* — SZÖCS Ferenc et al. (szerk.): *Fejezetek a határőrség történetéből*. Budapest, 1975, Határőrség. 301 p.
- TELEKI — Gróf Teleki Domokos: *A székely határőrség története a szerző hátrahagyott kéziratából közzé tette Szabó Károly* Budapest, Franklin-Társ., 1877

GYŰJTEMÉNYES KÖTETEK

- BAKONDI – SÁNDOR – SZABÓ — BAKONDI György – SÁNDOR Vilmos – SZABÓ József (szerk.): *A magyar határőrség a rendszerváltás folyamatában*. Budapest, 1993. BM KvK. 178 p. HU-ISBN 963 7703 79 9
- GAÁL – HAUTZINGER — GAÁL Gyula – HAUTZINGER Zoltán (szerk.): *A mindenkori magyar határrendészet 110 éve*. Budapest, 2013, Magyar Rendészettudományi Társaság Határrendészeti Tagozat. 298 p. HU-ISBN 978 963 08 6212 7.
- KAHLER — KAHLER Frigyes (szerk.): *Sortüzek – 1956 I. jelentés. Sortüzek–megtorlás–menekülés*. I. köt. Lakitelek, 1993, Antológia. 212 p. HU-ISBN 963 79 0826 9.
- Sortüzek – 1956 II. jelentés. Sortüzek–megtorlás–menekülés*. II. köt. Lakitelek, 1994, Antológia. 584 p. HU-ISBN 963 79 0829 3.
- Sortüzek – 1956 II. jelentés. Sortüzek–megtorlás–menekülés*. III.köt. Lakitelek, 1996, Antológia. 141 p. HU-ISBN 963 79 0855 2.

TANULMÁNYOK

- BABOS — BABOS Albert: A magyar határőrség újkori története a rendszerváltozástól napjainkig. *Határőrségi Tanulmányok*, XIII.évf. (2005) 1. különszám. 8-11.p. HU-ISSN 1786-2345.
- BENCsik: *Az útlevelügy jogi szabályozásának változásai és hatásuk a határforgalomra 1903–1941* — BENCsik Péter: Az útlevelügy jogi szabályozásának változásai és hatásuk a határforgalomra 1903-1941. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, X. évf. (2000) 11. sz. 15-18. p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1999. április 20-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „Szabad mozgás a Kárpát-medencében” című XI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- BERKI: *Az 1956–1957. évi sortüzek rövid története* — BERKI IMRE: Az 1956–1957. évi sortüzek rövid története. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XIII.évf. (2007) 16.sz. 25-32.p. HU-ISSN 1216-6774.

- BERKI: *Visszapillantás egy megszűnt rendvédelmi szervezetre, a Határőrségre* — BERKI Imre: *Visszapillantás egy megszűnt rendvédelmi szervezetre, a Határőrségre. Visszatekintés a 19–20. századra.* ELTE Történelemtudományok Doktori Iskola Új- és Jelenkori Magyar Történeti Program Budapest, 2011. 248-263 p. ISBN 978-963-284-197-7
- BERKI: *A magyar határőrség újjászervezése 1946-ban* — BERKI Imre: *A magyar határőrség újjászervezése 1946-ban. Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis), XXII. Évf. (2012) 25. sz. 13-26.p.* HU-ISSN 1216-6774.
- CSAPÓ — CSAPÓ Csaba: *Utazási okmányok az 1880-as években. Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis), X. évf. (2000) 11. sz. 19-20. p.* HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1999. április 20-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „Szabad mozgás a Kárpát-medencében” című XI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata
- FORRÓ — FORRÓ János: *A Kádár-rendszer rendvédelmi szervezetei a BM Karhatalom és a Készenléti Rendőr Ezred. Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis), XX. évf. (2011) 23.sz. 36-59. p.* HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2009. október 9-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „A kiegyezéstől az ezredfordulóig felszámolt országos hatáskörű magyar rendvédelmi testületek.” Című XXIII. Konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- GÁSPÁR — PARÁDI: *A magyar határőrizeti szervek feladatai, a katonai határőrizetre történő áttérés időszakában 1912–1914* — GÁSPÁR László — PARÁDI József: *A magyar határőrizeti szervek feladatai, a katonai határőrizetre történő áttérés időszakában 1912–1914. ZMKA Akadémiai Közlemények, XXII. Évf. (1987) 134. sz. 131-151.p.* HU-ISSN —
- GÁSPÁR László — PARÁDI József: *A két világháború közötti Magyar Királyság* — GÁSPÁR László — PARÁDI József: *A két világháború közötti Magyar Királyság határőrizete a trianoni békeszerződésig 1919. 08. 7.–1920. 06. 4.* ZMKA

- határőrizete a trianoni békeszerződésig 1919. 08. 7.–1920. 06. 4. — *Akadémiai Közlemények*, XXXIII.évf. (1990) 167.sz. 87-100.p. HU-ISSN 0133-6738.
- KATONA — KATONA Klára: A határőrség a rendszerváltás időszakában 1987–1990. *Levéltári Közlemények*, LXXXII. évf. (2011) 1.sz. 77-101 p. HU-ISSN 0024-1512
- KESERŰ: *Magyar határőrizet 1947–1957* — KESERŰ István: Magyar határőrizet 1947–1957. *Határőrségi Tanulmányok*, V. évf. (1997) 1. sz. 36-52.p. HU-ISSN 1786-2345
- KISS Kálmán: *A magyar határőrség feladatai, a működés főbb tapasztalatai* — KISS Kálmán: A magyar határőrség feladatai, a működés főbb tapasztalatai. *Belügyi Szemle*, XXXI. évf. (1993) 11. sz. 18-24.p. HU-ISSN 1789-4689.
- KISS Kálmán: *A határőrség jogainak és kötelezettségeinek rendszere a határőrizetről és a Határőrségről szóló törvényben* — KISS Kálmán: A határőrség jogainak és kötelezettségeinek rendszere a határőrizetről és a Határőrségről szóló törvényben. *Belügyi Szemle*, XLVI.évf. (1998) különszám. 8-17.p. HU-ISSN 1789-4689.
- KOVÁCS Gábor: *A rendészet, határrendészet értelmezése a határőrségi csapaterő feladat- és tevékenységrendszerében* — KOVÁCS Gábor: A rendészet, határrendészet értelmezése a határőrségi csapaterő feladat- és tevékenységrendszerében. 90-99.p. In HAUZINGER Zoltán (szerk.): *Tanulmányok a „Határőrség és rendészet” című tudományos konferenciáról. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények*. Pécs, 2002, Magyar Hadtudományi Társaság Határőrzeti Szakosztályának Pécsi Szakcsoportja. 190 p. /Pécsi Határőr Tudományos Közlemények, 1./ HU-ISSN 1589-1674.
- KOVÁCS Gábor: *A határvadász századok egységes rendészeti alkalmazásának lehetőségei az integrált rendvédelemben* — KOVÁCS Gábor: A határvadász századok egységes rendészeti alkalmazásának lehetőségei az integrált rendvédelemben. 113-128.p. In HAUZINGER Zoltán (szerk.): *Tanulmányok a „Határőrség és rendőrség-integrált rendvédelem” című tudományos konferenciáról. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények*. Pécs, 2007, Magyar Hadtudományi Társaság Határőrzeti Szakosztályának Pécsi Szakcsoportja. 255 p. /Pécsi Határőr Tudományos Közlemények, 7./ HU-ISSN 1589-1674.
- MUCS: *Adatok a magyar határőrség 1945 utáni történetéhez (1945. február–1946. március).* — MUCS Sándor: Adatok a magyar határőrség 1945 utáni történetéhez (1945. február–1946. március). *Hadtörténelmi Közlemények*, X. évf. (1963) 2. sz. 5-28.p.
- NAGY György: *A határforgalom* — NAGY György: A határforgalom ellenőrzése 1945–

- 1950 *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, VI. évf. (1996) 7. sz. 68-79. p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1995. október 25-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „Háborúból diktatúrába” című VII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- NAGY György: *A határforgalom változásai és az azt meghatározó főbb tényezők a nyolcvanas évektől napjainkig* — NAGY György: A határforgalom változásai és az azt meghatározó főbb tényezők a nyolcvanas évektől napjainkig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, X.évf. (2000) 11.sz. 35-41.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1999. április 20-án, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „Szabad mozgás a Kárpát-medencében” című XI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- NAGY György: *Határőrség 1957–2007* — NAGY György: Határőrség 1957–2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XVIII.évf. (2010) 21.sz. 57-65.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2007. október 4-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „A magyar rendvédelem fejlődése a XIX–XX. században” című XXI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- NAGY József: *A határőrség szervezetének, létszámának, területi elhelyezkedésének és tevékenységének fejlődése 1958–1988* — NAGY József: *A határőrség szervezetének, létszámának, területi elhelyezkedésének és tevékenységének fejlődése 1958–1988*. V.évf. (1997) különszám. 1-22.p. HU-ISSN —
- PARÁDI: *A dualista Magyarország határőrizeti rendszerének kialakulása.* — PARÁDI József: A dualista Magyarország határőrizeti rendszerének kialakulása. *Belügyi Szemle*, XXX.évf. (1982) 10.sz. 44-51.p. HU-ISSN 0133-6738.
- PARÁDI: *A határőrizet erői* — PARÁDI József: A határőrizet erői. *Belügyi Szemle*, XXXI.évf. (1983) 1.sz. 62–66.p. HU-ISSN 0133-6738

- PARÁDI József: *A népi demokratikus forradalom határrendőrsége 1945–1949* — PARÁDI József: A népi demokratikus forradalom határrendőrsége 1945–1949. 67-80. p. In ÁBEL László (szerk.): *A határőrség 40 éve*. Budapest, 1985, Határőrség.
- PARÁDI József: *A polgári magyar állam első határőrizeti szakszerve a Magyar Királyi Határrendőrség 1906–1914* — PARÁDI József: A polgári magyar állam első határőrizeti szakszerve a Magyar Királyi Határrendőrség 1906–1914. *Hadtörténelmi Közlemények*, CI. Évf. (1986) 3.sz. 541-570. p. HU-ISSN 0017-6540.
- PARÁDI: *A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti feladatai 1891–1914* — PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti feladatai 1891–1914. *Hadtörténelmi Közlemények*, CIII.évf. (1988) 1.sz. 56-92.p. HU-ISSN 0017-6540.
- PARÁDI: *A Magyar Királyi Pénzügyminisztérium határőrizeti feladatai az Osztrák–Magyar Monarchia magyarországi vámhatárain 1867–1914* — PARÁDI József: A Magyar Királyi Pénzügyminisztérium határőrizeti feladatai az Osztrák–Magyar Monarchia magyarországi vámhatárain 1867–1914. *Hadtörténelmi Közlemények*, CIV.évf. (1989) 2.sz. 177-196.p. HU-ISSN 0017-6540.
- PARÁDI József: *Határőrizet (1945–1949) = Határvadászok?* — PARÁDI József: *Határőrizet (1945–1949) = Határvadászok? RTF Főiskolai Figyelő Plusz*, II.évf. (1991) 1.sz. 51-54.p. HU-ISSN 0866-4404.
- PARÁDI József: *A Magyar Királyi Határrendőrség, a magyar határőrizet szakmai vezető testülete* — PARÁDI József: A Magyar Királyi Határrendőrség, a magyar határőrizet szakmai vezető testülete. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, III. évf. (1993) 4. sz. 21-50. p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1992. szeptember 29-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „*Dualista Magyarország rendvédelme*” című IV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: *Áttérés a háborús határőrizetre az első világháború előtt.* — PARÁDI József: *Áttérés a háborús határőrizetre az első világháború előtt.* *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, IV. évf. (1994) 5.sz. 13-17.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1993. szeptember 21-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „*Háború, forradalom, trianon*” című V. konferenciáján. A publikált

tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

- PARÁDI József: *Határőrizeti metodika a két világháború közötti Magyar Királyságban* — PARÁDI József: Határőrizeti metodika a két világháború közötti Magyar Királyságban. *Rendészeti Tanulmányok*, III.évf. (1994) 2. sz., 84-126.p. HU-ISSN 1216-5018.
- PARÁDI József: *A magyar állam határőrizete a két világháború között. A magyar határőrizeti struktúra változásai a két világháború között* — PARÁDI József: A magyar állam határőrizete a két világháború között. A magyar határőrizeti struktúra változásai a két világháború között. *Főiskolai Figyelő Plusz*, V.évf. (1994) 4.sz. 391-404.p. HU-ISSN 0866-4404.
- PARÁDI A polgári Magyarország határőrizeti szervezetének kialakulása, tevékenységének jellemzői, a két világháború közötti magyar határőrizet változásai — PARÁDI József: A polgári Magyarország határőrizeti szervezetének kialakulása, tevékenységének jellemzői, a két világháború közötti magyar határőrizet változásai. *Határőrségi Tudományos Közlemények*, IV. (1994) 1.sz. 4-23.p
- PARÁDI: *A magyar állam határőrizete a két világháború között* — PARÁDI József: A magyar állam határőrizete a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, V.évf. (1995) 6.sz. 64-75.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1994 októberében Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „A két világháború közötti Magyar Királyság rendvédelme” című VI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata
- PARÁDI: *A magyar határőrizet 1867–1945* — PARÁDI József: A magyar határőrizet 1867–1945. *Határőrségi Tanulmányok*, (1997) 1. sz. különszáma. 11-35. p.
- PARÁDI: *Rendvédelem vagy rendészet* — PARÁDI József: Rendvédelem vagy rendészet. *Rendészeti Szemle*, XLIX. Évf. (2001) 2. sz. 97-108. p. HU-ISSN 1789-4689.
- PARÁDI József: *A magyar határőrizet teendői a nemzetgazdaság védelme terén az Osztrák–Magyar Monarchiában és a két világháború közötti Magyar* — PARÁDI József: A magyar határőrizet teendői a nemzetgazdaság védelme terén az Osztrák–Magyar Monarchiában és a két világháború közötti Magyar Királyságban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, VIII. évf. (1998) 9. sz. 26-30. p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi

Királyságban.

változata 1997. szeptember 24.-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „*Gazdasági rendvédelmünk a XIX–XX. században*” című VIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI: *A Magyar Királyság rendvédelme 1867–1919*

— PARÁDI József: *A Magyar Királyság rendvédelme 1867–1919. Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, X.évf. (1999) 10.sz. 98–147.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1998. szeptember 22-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*A nyugati rendvédelem hatása a XIX–XX. századi magyar rendvédelemre*” című XI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata

PARÁDI: *A magyar állam határőrizeti struktúrájának fejlődése a századfordulótól a második világháborúig*

— PARÁDI József: *A magyar állam határőrizeti struktúrájának fejlődése a századfordulótól a második világháborúig. Határőrségi Tanulmányok*, VII.évf. (1999) 5.sz. különszám 27-48. p. és 14 melléklet.

PARÁDI: *Határőrizet és kishatárforgalom a dualizmus alatt és a két világháború között*

— PARÁDI József: *Határőrizet és kishatárforgalom a dualizmus alatt és a két világháború között. Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, X.évf. (2000) 11.sz. 42–53.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1999. április 20-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „*Szabad mozgás a Kárpát-medencében*” című XI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI: *A dualizmus kori magyar rendvédelem és határőrizet. A Magyar Királyi Határrendőrség*

— PARÁDI József: *A dualizmus kori magyar rendvédelem és határőrizet. A Magyar Királyi Határrendőrség. Határrendészeti Tanulmányok*, III.évf. (2006) 1.sz. 5–46.p. HU-ISSN 1786-2345. A tanulmány korábbi változata 2006. január 17-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság és a Határőrség Országos Parancsnoksága közös szervezésében megvalósított konferencián. „*Az ezeréves magyar rendvédelem*” című XIV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás

javított, bővített és átdolgozott változata.

- PARÁDI: *A magyar határőrizet tere a kiegyezéstől a második világháborúig* — PARÁDI József: A magyar határőrizet tere a kiegyezéstől a második világháborúig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XII. évf. (2007) 15.sz. 125-138.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2005. augusztus 27-én a szlovéniai Lendván hangzott el a Hajnal István kör által szervezett tudományos konferencián. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: *Útlevál és útlevéllenőrző szervezetek a két világháború közötti Magyar Királyságban* — PARÁDI József: Útlevál és útlevéllenőrző szervezetek a két világháború közötti Magyar Királyságban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XII. évf. (2007) 15.sz. 160-169.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2005. augusztus 27-én a szlovéniai Lendván hangzott el a Hajnal István kör által szervezett tudományos konferencián. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: *A Magyar Királyi Határrendőrség* — PARÁDI József: A Magyar Királyi Határrendőrség. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XII. évf. (2007) 15.sz. 139-159.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2004. áprilisában Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság Rendőrség-történeti Szakosztálya által szervezett Szemere Beszélgetések szimpózionsorozat rendezvényén a Rendőrség Tudományos Tanácsának közreműködésével. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI József: *Rendőrség a magyar határőrizetben* — PARÁDI József: Rendőrség a magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. Évf. (2008) 18. sz. 88-97.p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13.-án Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX–XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

- PARÁDI: *A dualizmus kori magyar rendvédelem* — PARÁDI József: *A dualizmus kori magyar rendvédelem. Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XVIII. évf. (2010) 21. sz. 66-84.p. A tanulmány korábbi változata 2007. október 5.-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*A magyar rendvédelem fejlődése a XIX–XX. században*” című XXI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata
- PARÁDI: *A polgári magyar rendvédelem a XIX–XX. században.* — PARÁDI József: *A polgári magyar rendvédelem a XIX–XX. században. Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XIX. évf. (2010) 22. sz. 60-76. p. A tanulmány korábbi változata 2008. október 10.-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Másfél évszázad rendszerváltozásainak hatásai a nemzeti rendvédelmünkre*” című XXII. Konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: *A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti szolgálata* — PARÁDI József: *A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti szolgálata. Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XIX. évf. (2010) 22.sz. 77-91.p. A tanulmány korábbi változata 2008. október 10.-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Másfél évszázad rendszerváltozásainak hatásai a nemzeti rendvédelmünkre*” című XXII. Konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: *A Magyar Királyság határrendőrsége* — PARÁDI József: *A Magyar Királyság határrendőrsége. Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XVIII. évf. (2010) 21.sz. 101-116.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2007. október 5.-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*A magyar rendvédelem fejlődése a XIX–XX. században*” című XXI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott

változata.

- PARÁDI: *A csendőrség teendői az Osztrák–Magyar Monarchia Magyar Királysága külső határainak őrzésében.* — PARÁDI József: A csendőrség teendői az Osztrák–Magyar Monarchia Magyar Királysága külső határainak őrzésében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXI.évf. (2011) 24.sz. 100-118.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2009. december 3.-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Csendőrség Ausztria–Magyarországon, illetve Ausztriában és Magyarországon 1848–2005.*” Című XXIV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI József: *A dualista Magyarország határőrzete a migráció tükrében* — PARÁDI József: A dualista Magyarország határőrzete a migráció tükrében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXII.évf. (2012) 26.sz. 66-80.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2011.november 11.-én, Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Militarizmus és demilitarizmus a XIX–XX. századi magyar állam rendvédelmében*” című XXV. Konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: *Az Osztrák–Magyar Monarchia Magyar Királyságának határszéli csendőrsége* — PARÁDI József: Az Osztrák–Magyar Monarchia Magyar Királyságának határszéli csendőrsége. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXII.évf. (2012) 26.sz. 81-104.p. A tanulmány korábbi változata 2011.november 11.-én, Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Militarizmus és demilitarizmus a XIX–XX. századi magyar állam rendvédelmében*” című XXV. Konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: *Nemzeti határőrzetünk polgári szakasza* — PARÁDI József: Nemzeti határőrzetünk polgári szakasza. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIII. Évf. (2013) 27-28-29-30.sz. 141-154.p. HU-ISSN 1216-6774. A

tanulmány korábbi változata 2011. november 11-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „*Militarizmus és demilitarizmus a XIX–XX. századi magyar rendvédelemben*” című XXVI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

- RITECZ: *Az európai (schengeni) határőrizeti követelményekre való felkészülés helyzete és a további feladatok Magyarországon* — RITECZ: Az európai (schengeni) határőrizeti követelményekre való felkészülés helyzete és a további feladatok Magyarországon. *Európai tükr*, XIII.évf. (2003) 2 .sz. 50-68.p. HU-ISSN 1416-6151.
- SALLAI: A magyar „vasfüggöny” története — SALLAI János: A magyar „vasfüggöny története. *Szakmai Szemle*, 5 évf. (2009) 3. sz. 76-83 p. HU-ISSN 1785-1181
- SUBA: *A dualista Magyarország államhatárainak változásai 1867–1918* — SUBA János: A dualista Magyarország államhatárainak változásai 1867–1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, III.évf. (1993) 4.sz. 87-101.p. HU-ISSN 1216-6774. 3
- SUBA: *A határszéli forgalom szabályozása Magyarországon a XIX–XX. században* — SUBA János: A határszéli forgalom szabályozása Magyarországon a XIX–XX. században. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, IX.évf. (1999) 10.sz. 167-173.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi 1998. szeptember 22-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „*A nyugati rendvédelem hatása a XIX–XX. századi magyar rendvédelemre*” című X. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- SUBA: *Magyarország határán létesített műszaki záruk fölszámolása 1956-ban* — SUBA: Magyarország határán létesített műszaki záruk fölszámolása 1956-ban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XVII.évf. (2009) 20.sz. 115-119.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2006. szeptember 29-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*A XIX–XX. századi magyar forradalmak hatása a nemzeti rendvédelmi rendszerünkre*” című XX. konferenciáján. A

publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

- SUBA: *Utazási okmányok az I. és a II. világháborúban* — SUBA János: Utazási okmányok az I. és a II. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIII. Évf. (2013) 27-28-29-30.sz. 57-67.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2011. november 11-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „*Militarizmus és demilitarizmus a XIX–XX. századi magyar rendvédelemben*” című XXVI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- SZABÓ — SZABÓ Miklós: A magyar Határőrség újkori története 1950-től a rendszerváltásig. *Határőrségi Tanulmányok*, XI. évf. (1997) 1 különszám. 3-8.p. ISSN: 1786-2345
- SZÖCS: *A Határőrség felállítása* — SZÖCS Ferenc: A Határőrség felállítása. *Belügyi Szemle*, XI. évf. (1975) 3.sz. 53-55.p. HU-ISSN 0133-6738
- SZÖCS Ferenc: *A honvéd Határőrség életéből* — SZÖCS Ferenc: A honvéd Határőrség életéből. *Belügyi Szemle*, XI. évf. (1975) 4.sz. 34-42.p. HU-ISSN 0133-6738
- TORNYAI — TORNYAI Miklós: A kiskunhalasi határőrség története. *Határrendészeti Tanulmányok*, XIV.évf. (2006) 3.sz. 28-55.p. HU-ISSN 1786-2345.
- VASS: *A magyar útlevélrendészet történetének változási folyamatai és fejlődésének tendenciái 1903-tól napjainkig* — VASS Ferenc: A magyar útlevélrendészet történetének változási folyamatai és fejlődésének tendenciái 1903-tól napjainkig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, IX.évf. (1999) 10.sz. 192-201.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi 1998. szeptember 22-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „*A nyugati rendvédelem hatása a XIX–XX. századi magyar rendvédelemre*” című X. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

TANKÖNYVEK, TANSEGÉDLETEK

- BENCSEK: *A magyar úti okmányok története 1867–1945* — BENCSEK Péter: *A magyar úti okmányok története 1867–1945*. Budapest, 2003, Tipico Design. 179 p. HU-ISBN 963 76 2333 7.
- GÁSPÁR: *A határőrzés története*. I. köt. — GÁSPÁR László: *A határőrzés története*. I.köt. Budapest, 1988, Zrínyi Miklós Katonai Akadémia. 133 p.
- GÁSPÁR: *A magyar határőrzés története*. II. köt. — GÁSPÁR László: *A magyar határőrzés története*. II.köt. Budapest, 1992, 112 p. Zrínyi Miklós Katonai Akadémia.
- NAGY György: *A határforgalom ellenőrzése és szervezeti fejlődése 1903–1950* — NAGY György: *A határforgalom ellenőrzése és szervezeti fejlődése 1903–1950*. Budapest, 1991, ZMKA.
- NAGY György: *A határforgalom ellenőrzése és az azt végrehajtó szervezet fejlődése 1950–1991* — NAGY György: *A határforgalom ellenőrzése és az azt végrehajtó szervezet fejlődése 1950–1991*. Budapest, 1992, ZMKA.
- SUBA: *Magyarország államhatárainak változásai 1867–1947* — SUBA János: *Magyarország államhatárainak változásai 1867–1947*. Budapest, 2003, Tipico Design. 229 p. HU-ISBN 963 76 2329 9.
- VASS: *Az útleveél és a külföldre való utazáshoz való jog nemzetközi jogi alapjai* — VASS Ferenc: *Az útleveél és a külföldre való utazáshoz való jog nemzetközi jogi alapjai*. Budapest, 2000, Rendőrtisztai Főiskola. 140 p.

CIKKEK

- ABINÉRI Ottó: *Csapatzászló a Határőrezrednek* — ABINÉRI Ottó: *Csapatzászló a Határőrezrednek*. *Határőr*, XXXVI.évf. (1981) 13.sz. 3.p. HU-ISSN 1217-6427
- ABINÉRI Ottó: *Megkezdődik az EIR felszámolása*. — ABINÉRI Ottó: *Megkezdődik az EIR felszámolása*. *Határőr*, XLIV.évf. (1989) 19.sz. 2-3.p.
- ABINÉRI Ottó: *Páneurópai piknik határőr szemmel* — ABINÉRI Ottó: *Páneurópai piknik határőr szemmel*. *Határőr*, XLIV.évf. (1989) 34.sz. 6-7.p.
- ABINÉRI Ottó: *Pest megyei küldöttség* — ABINÉRI Ottó: *Pest megyei küldöttség*. *Határőr*, XXXVI.évf. (1981) 26 .sz. 2.p. HU-ISSN 1217-6427
- B. CS.: *Hármas ünnep a Határőrezrednél* — B.CS.: *Hármas ünnep a Határőrezrednél*. *Határőr*, XXXVII.évf. (1982) 16.sz. 5.p. HU-ISSN 1217-6427
- B. J.: *Tízéves a műszaki-* — B.J.: *Tízéves a műszakizászlóalj*. *Határőr*,

- B.N.J.: *Határőrezred* – B.N.J.: Határőrezred. *Határőr*, XXXIV.évf. (1979) 29.sz. 4.p. HU-ISSN 1217-6427
- BABAL József: *Több, mint 100 000 000* – BABAL József: Több, mint 100 000 000 *Hazáért*, XXIX.évf. (1974) 16.sz. 4.p. HU-ISSN 1217-6427
- BAJKÁN – BAJKÁN Mihály: 30 év szervezési munkája. *Belügyi Szemle*, XXIII.évf. (1975) 4.sz. 15-16.p.
- BERNÁTH Csaba: *Filmbemutató a Határőrezrednél* – BERNÁTH Csaba: Filmbemutató a Határőrezrednél. *Határőr*, XXXVII.évf. (1982) 21.sz. 12.p. HU-ISSN 1217-6427
- BERNÁTH Csaba: *Arc a limbóléc mögöl* – BERNÁTH Csaba: Arc a limbóléc mögöl. *Határőr*, XXXVII.évf. (1982) 9.sz. 15.p. HU-ISSN 1217-6427
- BERNÁTH Csaba: *Módszerek és színterek* – BERNÁTH Csaba: Módszerek és színterek. *Határőr*, XL.évf. (1985) 16.sz. 8-9.p. HU-ISSN 1217-6427
- BERNÁTH: *Döntő Adyigeten* – BERNÁTH: Döntő Adyigeten. *Határőr*, XXXVII.évf. (1982) 44.sz. 4.p. HU-ISSN 1217-6427
- D.J.: *Megalakult a budapesti határőr-igazgatóság* – D. J.: Megalakult a budapesti határőr-igazgatóság. *OrszágHatár*, L.évf. (1995) 4.sz. 35.p. HU-ISSN 1217-6427
- D. J: *Módszertani foglalkozáson* – D.J: Módszertani foglalkozáson. *Határőr*, XXXVII.évf. (1982) 45.sz. 2.p. HU-ISSN 1217-6427
- DALNOKI Sándor: *A KISZ újjászervezése a Híradó Tisztiskolán* – DALNOKI Sándor: A KISZ újjászervezése a Híradó Tisztiskolán. *Határőr*, XLII. évf. (1987) 24.sz. 14.p. HU-ISSN 1217-6427
- DALNOKI Sándor: *Segít a számítógép* – DALNOKI Sándor: Segít a számítógép. *Határőr*, XLII.évf. (1987) 31.sz. 6.p. HU-ISSN 1217-6427
- DANYI József: *Például 2000 lakás* – DANYI József: Például 2000 lakás. *Hazáért*, XXX.évf. 9.sz (1975). 7.p. HU-ISSN 1217-6427
- DANYI József: *A négy muskétás* – DANYI József: A négy muskétás. *OrszágHatár*, LIII.évf. (1998) 9.sz. 28-29.p. HU-ISSN 1217-6427
- DANYI József: *IG tábor a laktanyában* – DANYI József: IG tábor a laktanyában. *Határőr*, XXXIV.évf. (1979) 32.sz. 10-11.p. HU-ISSN 1217-6427
- DANYI József: *IG tábor Adyigeten* – DANYI József: IG tábor Adyigeten. *Határőr*, XXXVI.évf. (1981) 32 .sz. 4.-5..p. HU-ISSN 1217-

- DANYI József: *Kormánydöntés a határőrségről.* – DANYI József: Kormánydöntés a határőrségről. *OrszágHatár*, LII.évf. (1997) 23.sz. 3.p. HU-ISSN 1217-6427.
- DEÁK József: *Igazgatóság a város szélén* – DEÁK József: Igazgatóság a város szélén. *OrszágHatár*, LI. évf. (1996) 16. sz. 28-29.p. HU-ISSN 1217-6427
- DÓR: *Szükség lesz mindenkire* – DÓR: Szükség lesz mindenkire. *Határőr*, XLV.évf. (1990) 16.sz. 10.p. HU-ISSN 1217-6427
- ERDÉLYI József: *Határőrök a diszszemléken* – ERDÉLYI József: Határőrök a diszszemléken. *Határőr*, XL.évf. (1985) 10.sz. 6.p. . HU-ISSN 1217-6427
- ÉRI – VIRÁG: *Milliomosok* – ÉRI – VIRÁG: Milliomosok. *Hazáért*, XXXI.évf. 1.sz. (1976) 7.p. HU-ISSN 1217-6427
- ESZES Ferenc: *Baráti találkozó* – ESZES Ferenc: Baráti találkozó. *Hazáért*, XXIX.évf.(1974) 10.sz. 3.p. HU-ISSN 1217-6427
- FARAGÓ András: *...és az épület elkészült* – FARAGÓ András: ...és az épület elkészült. *Határőr*, XXXIII.évf. (1978) 20.sz. 4-5.p. HU-ISSN 1217-6427
- FEHÉR Tamás: *Ők is határőrök* – FEHÉR Tamás: Ők is határőrök. *Határőr*, XXXIII.évf. (1978) 48.sz. 6-7.p. HU-ISSN 1217-6427
- FEHÉR: *Szavakkal, tettekkel* – FEHÉR: Szavakkal, tettekkel. *Hazáért*, XXVI. évf. (1971) 16.sz. 6-7.p.
- FEKETE Lajos: *Módszertani bemutatók* – FEKETE Lajos: Módszertani bemutatók. *Hazáért*, XXIX.évf. (1974) 50.sz. 5.p. HU-ISSN 0201-0615
- G.: *Ez nem idegenlégió* – G.: Ez nem idegenlégió. *OrszágHatár*, XLVIII.évf. (1993) 44.sz. 18.p. HU-ISSN 1217-6427
- GYURKÓ Pál: *A csillagokról* – GYURKÓ Pál: A csillagokról. *Határőr*, XL.évf. (1985) 47.sz. 2.p. HU-ISSN 1217-6427
- H. TÓTH József: *A plusz, ami nélkülözhetetlen* – H. TÓTH József: A plusz, ami nélkülözhetetlen. *Hazáért*, XXIV.évf. (1969) 7.sz. 5.p.
- H. S.: *Odadó munkával – Elérték a kiváló címet* – H. S.: Odadó munkával – Elérték a kiváló címet. *Hazáért*, XVI.évf. (1961) 41.sz. 8.p.
- HALÁSZ Kálmán: *Töretlen lendülettel* – HALÁSZ Kálmán: Töretlen lendülettel. *Határőr*, XXXVI.évf. (1981) 30.sz. 10.p. HU-ISSN 1217-6427

- HALÁSZ Kálmán: *Több, mint újítás* – HALÁSZ Kálmán: Több, mint újítás. *Határőr*, XXXIX.évf. (1984) 17. sz. 6.p. HU-ISSN 1217-6427
- HALÁSZ Kálmán: *3. váltás* – HALÁSZ Kálmán: 3. váltás. *Határőr*, XXXVI.évf. (1981) 38. sz. 6-7.p. HU-ISSN 1217-6427
- HALÁSZ Kálmán: *Az OHM törvény ismerete előny* – HALÁSZ Kálmán: Az OHM törvény ismerete előny. *Hazáért*, XXX.évf. (1975) 5.sz. 5.p. HU-ISSN 0201-0615
- HALÁSZ Kálmán: *Naponta 6000 forint* – HALÁSZ Kálmán: Naponta 6000 forint. *Határőr*, XV.évf. (1960) 29.sz. 5.p.
- HALÁSZ Kálmán: *Szakma kiváló brigádja* – HALÁSZ Kálmán: Szakma kiváló brigádja. *Határőr*, XXXIII.évf. (1978) 19.sz. 2.p. HU-ISSN 1217-6427
- HALÁSZ Kálmán: *Szocialista módon élni, dolgozni, tanulni* – HALÁSZ Kálmán: Szocialista módon élni, dolgozni, tanulni. *Hazáért*, XXIII.évf. (1968) 18.sz. 10.p.
- HALÁSZ Kálmán: *Új határőrök jöttek* – HALÁSZ Kálmán: Új határőrök jöttek. *Hazáért*, XXIX.évf. (1974) 49.sz. 2.p. HU-ISSN 0201-0615
- HALÁSZ Kálmán: *Vonalépítők a Fertőn* – HALÁSZ Kálmán: Vonalépítők a Fertőn. *Hazáért*, XV.évf. (1960) 31.sz. 16-17. p.
- JÓSZAI János: *Jegyzőkönyv helyett* – JÓSZAI János: Jegyzőkönyv helyett. *Határőr*, XL.évf. (1985) 48.sz. 5.p. HU-ISSN 1217-6427
- K. Gy. L.: *Álomból valóság* – K. Gy. L.: Álomból valóság *OrszágHatár*, LIII.évf. (1998) 2.sz. 26-27.p. HU-ISSN 1217-6427
- K. P.: *Eskü a csapatzászló előtt* – K. P.: Eskü a csapatzászló előtt. *Határőr*, XXXIX.évf. (1984) 1.sz. 2.p. HU-ISSN 1217-6427
- K. P. T.: *Szakállas katonák* – K. P. T.: Szakállas katonák. *Határőr*, XLIII.évf. (1988) 36.sz. 16.p. HU-ISSN 1217-6427
- K. P. T.: *Fegyverszemle* – K. P. T.: Fegyverszemle. *Határőr*, XLIII.évf. (1988) 34.sz. 6.p. HU-ISSN 1217-6427
- K. Z.: *Jubileumi kitüntetés* – K. Z.: Jubileumi kitüntetés. *Hazáért*, XVI.évf. (1961) 50.sz. 19.p.
- KISPÁL József: *Elismerés a munkáért* – KISPÁL József: Elismerés a munkáért. *Határőr*, XXXIII.évf. (1978) 15.sz. 2.p. HU-ISSN 1217-6427
- KOCSIK L.: *Ellátózászlóalj alakult Adyligeten* – KOCSIK L.: Ellátózászlóalj alakult Adyligeten. *OrszágHatár*, XLVI.évf. (1991) 35.sz. 18.p. HU-ISSN 1217-6427
- KOCSIK László: *Örömök és* – KOCSIK László: Örömök és bosszúságok a rádiózásban. *OrszágHatár*, XLVII.évf. (1992) 7.sz.

- bosszúságok a rádiózásban* 19.p. HU-ISSN 1217-6427
- KOCSIS Dezső: *Jó pihenést* – KOCSIS Dezső: Jó pihenést. *Hazáért*, XXVII.évf. (1972) 29.sz. 4.p.
- KOVÁCS Jenő: *Vendégségben az egykori országos parancsnokok* – KOVÁCS Jenő: Vendégségben az egykori országos parancsnokok. *Határőr*, XLII.évf. (1987) 49.sz. 3.p. HU-ISSN 1217-6427
- KRISÁN Attila: *Úttörő honvédelmi napok* – KRISÁN Attila: Úttörő honvédelmi napok. *Hazáért*, XXVII.évf. (1972) 18.sz. 2.p.
- KUNCZE Gábor: *Néhány gondolat a sorállományú határőrség megszűnése kapcsán* – KUNCZE Gábor: Néhány gondolat a sorállományú határőrség megszűnése kapcsán. *Országhatár*, LIII.évf. (1998) 8.sz. 3-4.p. HU-ISSN 1217-6427.
- KUTASI Péter: *Háttérszolgálat* – KUTASI Péter: Háttérszolgálat. *Határőr*, XXXIX.évf. (1984) 48.sz. 4-5.p. HU-ISSN 1217-6427
- KUTASI Péter: *A Határőrezred sikere* – KUTASI Péter: A Határőrezred sikere. *Határőr*, XXXIX.évf. (1984) 14.sz. 8-9.p. HU-ISSN 1217-6427
- KUTASI Péter: *A szónál több a tett* – KUTASI Péter: A szónál több a tett. *Határőr*, XLII.évf. (1987) 13.sz. 5.p. HU-ISSN 1217-6427
- KUTASI Péter: *Mindig magasabbra* – KUTASI Péter: Mindig magasabbra. *Határőr*, XLI.évf. (1986) 21.sz. 5.p. HU-ISSN 1217-6427
- KUTASI Péter: *Visszavágytak* – KUTASI Péter: Visszavágytak. *Határőr*, XXXVIII.évf. (1983) 29.sz. 2.p. HU-ISSN 1217-6427
- KUTASI Péter: *15 év, 5 milliárd* – KUTASI Péter: 15 év, 5 milliárd. *Határőr*, XL.évf. (1985) 17.sz. 4.p. HU-ISSN 1217-6427
- LENGYEL: *Könyvtár születik* – LENGYEL: Könyvtár születik. *Határőr*, XXXIII.évf. (1978) 12.sz. 4-5.p. HU-ISSN 1217-6427
- LENGYEL: *Volt egyszer egy Építőzászlóalj* – LENGYEL: Volt egyszer egy Építőzászlóalj. *OrszágHatár*, XLVI.évf. (1991) 13.sz. 14.p. HU-ISSN 1217-6427
- LENGYEL Tibor: *Amikor nem építenek* – LENGYEL Tibor: Amikor nem építenek. *Határőr*, XLI. évf. (1986) 49.sz. 8-9.p. HU-ISSN 1217-6427
- LENGYEL Tibor: *Őrségben* – LENGYEL Tibor: Őrségben. *Határőr*, XLII.évf. (1987) 3. sz. 8-9.p. HU-ISSN 1217-6427
- LENGYEL Tibor: *Panelgyártó határőrök* – LENGYEL Tibor: Panelgyártó határőrök. *Határőr*, XXXVI.évf. (1981) 9.sz. 8-9.p. HU-ISSN 1217-6427

- LENGYEL TIBOR: *Útnak indultak az NDK-beli áttelepülők.* – LENGYEL TIBOR: Útnak indultak az NDK-beli áttelepülők. *Határőr*, XLIV.évf. (1989) 37.sz. 2-3.
- LUNCZNER Károly: *Államtitkári látogatás a Határőrezrednél* – LUNCZNER Károly: Államtitkári látogatás a Határőrezrednél. *Határőr*, XLV.évf. (1990) 45.sz. 2.p. HU-ISSN 1217-6427
- M. T.: *Zászlóátadási ünnepségek* – M. T.: Zászlóátadási ünnepségek. *Határőr*, XL. évf. (1985) 14.sz. 8-9.p. HU-ISSN 1217-6427
- MAGDUS Tamás: *Teljesítményük 107%* – MAGDUS Tamás: Teljesítményük 107%. *Határőr*, XXXVIII.évf. (1983) 3. sz. 8-9.p. HU-ISSN 1217-6427
- NÉMETH – NÉMETH Dezső: Az új honvéd határőrség. *Honvéd*, I. évf. (1946) 1. sz. 46–54. p.
- O. J.: *Az egészség a legfőbb érték* – O.J.: Az egészség a legfőbb érték. *Határőr*, XLV.évf. (1990) 48.sz. 8-9.p. HU-ISSN 1217-6427
- ÓNODI János: *Akciósázadok. Interjú dr. Bakondi György ezredessel a Határőrség törzsfőnök-helyettesével* – ÓNODI János: Akciósázadok. Interjú dr. Bakondi György ezredessel a Határőrség törzsfőnök-helyettesével. *Országhatár*, XLVI.évf. (1991) 50.sz. 4-5.p. HU-ISSN 1217-6427
- ORADÁN Sándor: *Jubiláló határőrzenekar* – ORADÁN Sándor: Jubiláló határőrzenekar. *Határőr*, LI.évf. (1996) 24.sz. 24-25.p. HU-ISSN 1217-6427
- ORADÁN Sándor: *Muzsikus lelkek* – ORADÁN Sándor: Muzsikus lelkek. *Határőr*, LII.évf. (1997) 1.sz. 24.p. HU-ISSN 1217-6427
- ORADÁN: *Jubilált a kisváros* – ORADÁN: Jubilált a kisváros. *OrszágHatár*, LII.évf. (1997) 26.sz. 25.p. HU-ISSN 1217-6427
- ORADÁN Sándor: *Pesti határ vadászok* – ORADÁN Sándor: Pesti határ vadászok. *OrszágHatár*, XLIX.évf. (1994) 34.sz. 11-12.p. HU-ISSN 1217-6427
- P. J.: *Nem volt irígy* – P.J.: Nem volt irígy. *OrszágHatár*, LIII.évf. (1998) 1.sz. 24-25.p. HU-ISSN 1217-6427
- PÁLFFY – PÁLFFY György: Feladataink. *Határőr*, I.évf. (1946) 1.sz. 1-3.p.
- PAPP András: *A kiválóak jutalma* – PAPP András: A kiválóak jutalma. *Hazáért*, XVIII.évf. (1963) 41.sz. 5-6.p
- RAJCSÁNYI Iván: *Hangsúly a gyakorlaton van* – RAJCSÁNYI Iván: Hangsúly a gyakorlaton van. *Határőr*, XLI.évf. (1986) 11.sz. 6.p. HU-ISSN 1217-6427

- RAJCSÁNYI Iván: *Sokirányú feladatok* – RAJCSÁNYI Iván: Sokirányú feladatok. *Határőr*, XLI.évf. (1986) 8.sz. 2.p. HU-ISSN 1217-6427
- RÉVY Dénes: *Emlékszobát avattak Adyligeten* – RÉVY Dénes: Emlékszobát avattak Adyligeten. *OrszágHatár*, L.évf. (1995) 15.sz. 42-43.p HU-ISSN 1217-6427
- S.-f.: *Kilencedszer* – S.-f: Kilencedszer: *Hazáért*, XXX.évf. (1975) 11.sz. 2.p. op. cit. HU-ISSN 1217-6427
- S.-f.: *A szakma szerelmese* – S.-f. : A szakma szerelmese. *Határőr*, XXXV.évf. (1980) 27.sz. 10.p. HU-ISSN 1217-6427
- S.-f.: *Szembenézni a hibával is* – S.-f.: Szembenézni a hibával is. *Határőr*, XXXII.évf. (1977) 6.sz. 5.p. HU-ISSN 1217-6427
- SZ: *Az első zászló* – SZ.: Az első zászló. *Határőr*, XXXVI.évf. (1981) 15.sz. 4.p. HU-ISSN 1217-6427
- Sz.: *Múzeum Adyligeten* – Sz.: Múzeum Adyligeten. *Határőr*, XXXVI. évf. (1981) 47.sz. 5.p. HU-ISSN 1217-6427
- Sz.: *Ünnep Adyligeten* – Sz.: Ünnep Adyligeten. *OrszágHatár*, L.évf. (1995) 13.sz. 1-2.p. HU-ISSN 1217-6427
- SZ. M : *Emléket állítunk* – SZ. M.: Emléket állítunk. *Határőr*, XLIII.évf. (1988) 45.sz. 14.p. HU-ISSN 1217-6427
- Sz.: *Kiváló cím a zenekarnak* – Sz.: Kiváló cím a zenekarnak. *Határőr*, XXXVI.évf. (1981) 15.sz. 13.p. HU-ISSN 1217-6427
- Sz. J.: *Kitüntetés, új otthon avatás* – Sz.J.: Kitüntetés, új otthon avatás. *Határőr*, XLIV.évf. (1989) 26.sz. 13.p. HU-ISSN 1217-6427
- Sz. K.: *Diplomaták határőrnézőben* – Sz. K.: Diplomaták határőrnézőben. *OrszágHatár*, XLIX.évf. (1994) 10.sz. 34.p. HU-ISSN 1217-6427
- Sz.K.: *Elbúcsúzunk. Volt egyszer egy sorállomány.* – Sz. K.: Elbúcsúzunk. Volt egyszer egy sorállomány. *Országhatár*, LII.évf. (1997) 22.sz. 10-14.p. HU-ISSN 1217-6427.
- Sz.K.: *Csapatzászlót adományoztak* – Sz. K.: Csapatzászlót adományoztak. *Hazáért*, XXVI.évf. (1971) 15.sz. 2.p.
- Sz.K.: *Egyszer véget ér* – Sz. K.: Egyszer véget ér. *OrszágHatár*, LIII.évf. (1998) 9.sz. 2-3.p. HU-ISSN 1217-6427
- Sz. K.: *Előléptetések, kitüntetések a Belügyminisztériumban* – Sz. K.: Előléptetések, kitüntetések a Belügyminisztériumban. *Határőr*, XXXIII.évf. (1978) 14.sz. 3.p. HU-ISSN 1217-6427

- Sz. K.: *Emléksétány a Nagyréten* – Sz. K.: Emléksétány a Nagyréten. *Hazáért*, XXVIII.évf. (1973) 44.sz. 5 p.
- Sz. K.: *Magas elismerés* – Sz. K.: Magas elismerés. *Határőr*, XLII.évf. (1987) 11.sz. 2.p. HU-ISSN 1217-6427
- Sz. K.: Mindig becsülettel, emberséggel. – Sz. K.: Mindig becsülettel, emberséggel. *Határőr*, XXXV. évf. (1980) 28. sz. 3. p. HU-ISSN 1217-6427
- Sz. K.: Ünnepi évforduló – Sz. K.: Ünnepi évforduló. *Határőr*, XXXI.évf. (1976) 49.sz. 2.-3. p. HU-ISSN 1217-6427
- Sz. K.: *Vendégségben a határőrezrednél* – Sz. K.: Vendégségben a határőrezrednél. *Határőr*, XLIII.évf. (1988) 7.sz. 3.p. HU-ISSN 1217-6427
- Sz. K.: *Bozsik a határvadász* – Sz. K.: Bozsik a határvadász. *Határőr*, XLI.évf. (1986) 50.sz. 29.p. HU-ISSN 1217-6427
- Sz. K.: *Erőnket tükrözi a díszszemle* – Sz. K.: Erőnket tükrözi a díszszemle *Határőr*, XIII.évf. (1958) 21.sz. 8-9.p.
- Sz. K.: *Határőrszobrot avattak* – Sz. K.: Határőrszobrot avattak. *Hazáért*, XV.évf. (1960) 40.sz. 7.p.
- Sz. K.: *Mamutszervezet alakult Adyligeten* – Sz. K.: Mamutszervezet alakult Adyligeten. *OrszágHatár*, L.évf. (1995) 6. sz. 34. p. HU-ISSN 1217-6427
- Sz. K.: *Tíz éve az őrhelyeken* – Sz. K.: Tíz éve az őrhelyeken. *Határőr*, XLI.évf. (1986) 33. sz. 2.p. HU-ISSN 1217-6427
- Sz. K.: *A törzs munkájából* – Sz. K.: A törzs munkájából. *Hazáért*, XI.évf. (1956) 12.sz. 8-9.p.
- SZABÓ József: *Határőrök a néphatalom védelmében* – SZABÓ József: Határőrök a néphatalom védelmében. *Határőr*, XLI.évf. (1986) 43.sz. 14.p.
- SZENDREI Mihály: *Leszerelőház* – SZENDREI Mihály: Leszerelőház *OrszágHatár*, XLIX.évf. (1994) 35.sz. 16-17.p. HU-ISSN 1217-6427
- SZENDREI Mihály: *Kulturális kesergő* – SZENDREI Mihály: Kulturális kesergő. *Határőr*, XLIV.évf. (1989) 44.sz. 4-5.p. HU-ISSN 1217-6427
- SZENDREI Mihály: *Drágább, de jobb* – SZENDREI Mihály: Drágább, de jobb. *OrszágHatár*, XLVIII.évf. (1993) 27.sz. 20.p. HU-ISSN 1217-6427
- SZENDREI Mihály: *Elbúcsúzunk. Volt egyszer egy sorállomány* – SZENDREI Mihály: Elbúcsúzunk. Volt egyszer egy sorállomány. *Országhatár*, LII.évf. (1997) 22.sz. 10-14.p. HU-ISSN 1217-6427.

- SZENDREI Mihály: *Gazdálkodási törekvések* – SZENDREI Mihály: Gazdálkodási törekvések. *Határőr*, XLIV. Évf. (1989) 20. sz. 4-5.p. HU-ISSN 1217-6427
- SZENDREI Mihály: *Helyükön a századok* – SZENDREI Mihály: Helyükön a századok. *Országhatár*, XLVII.évf. (1992) 5.sz. 34.p. HU-ISSN 1217-6427
- SZENDREI Mihály: *Jött, látott, maradt!* – SZENDREI Mihály: Jött, látott, maradt! *OrszágHatár*, XLVIII.évf. (1993) 2.sz. 20.p. HU-ISSN 1217-6427
- SZENDREI Mihály: *Kapcsolatok ezer ága* – SZENDREI Mihály: Kapcsolatok ezer ága. *Határőr*, XLIV.évf. (1989) 28.sz. 4-5.p. HU-ISSN 1217-6427
- SZENDREI Mihály: *Miniszteri adomány* – SZENDREI Mihály: Miniszteri adomány. *OrszágHatár*, XLVI.évf. (1991) 38.sz. 2.p. HU-ISSN 1217-6427
- Sz. K.: *Híradás a híradókról* – SzK : Híradás a híradókról. *Határőr*, XIV.évf. (1959) 27.sz. 6.p.
- Sz. K.: *Siker és jubileum Adyligeten* – SzK :Siker és jubileum Adyligeten *Határőr*, XLI.évf. (1986) 16.sz. 2.p. HU-ISSN 1217-6427
- Sz. K.: *Aknakutatók* – Sz. K.: Aknakutatók. *Hazáért*, XI.évf. (1956) 20.sz. 5.p.
- TAKÁCS István: *Fűtől, fától, a vaságytól* – TAKÁCS István: Fűtől, fától, a vaságytól. *OrszágHatár*, LIII.évf. (1998) 8.sz. 22-23.p. HU-ISSN 1217-6427
- TÁTRAI Mihály: *Daruk, házak, katonák* – TÁTRAI Mihály: Daruk, házak, katonák. *Határőr*, XXXII.évf. (1977) 17.sz. 5.p. HU-ISSN 1217-6427
- UGRÓ Szilárd: *Eskü a Belügyminisztériumban* – UGRÓ Szilárd: Eskü a Belügyminisztériumban. *Határőr*, XLIV.évf. (1989) 51-52.sz. 3.p. HU-ISSN 1217-6427
- UGRÓ Szilárd: *Mégsem lesz Tedeum Adyligeten* – UGRÓ Szilárd: Mégsem lesz Tedeum Adyligeten. *Határőr*, XLV.évf. (1990) 15.sz. 12-13.p. HU-ISSN 1217-6427
- UGRÓ Szilárd: *Műszakizászlóalj 1989* – UGRÓ Szilárd: Műszakizászlóalj 1989. *Határőr*, XLIV.évf. (1989) 15.sz. 7.p. HU-ISSN 1217-6427
- V.: *Vándorzászló nyolcadszor* – V.: Vándorzászló nyolcadszor. *Határőr* XLIII.évf. (1988) 19.sz. 14.p. HU-ISSN 1217-6427
- VARGA – VARGA István: A híradó szakkiképzés célja és alapvető módszerei. *Hazáért*, XXI.évf. (1966) 2.sz. 5-6.p.
- VARGA László: *35 éves a* – VARGA László: 35 éves a Határőrzenekar. *Határőr*, XXXVI.évf. (1981) 47.sz. 12-13.p. HU-ISSN 1217-

- VARGA László: *Rangos kötelezettségek* – VARGA László: Rangos kötelezettségek. *Határőr*, XXXVII.évf. (1982) 24.sz. 8.-9. p. HU-ISSN 1217-6427
- VARGA László: *30 éves a Határőrzenekar* – VARGA László: 30 éves a Határőrzenekar. *Határőr*, XXXVI. évf. (1981) 47.sz. 12-13.p. HU-ISSN 1217-6427
- VERRASZTÓ – VERRASZTÓ Gábor: Laktanya a határon. *Hidegkúti polgár*, IV.évf. (2012) 6.sz. 6.p.
- VINCZE András: *Gyógyulóban a gyengélkedőn* – VINCZE András: Gyógyulóban a gyengélkedőn. *Határőr*, XLIII.évf. (1988) 10.sz. 4-5.p. HU-ISSN 1217-6427
- VINCZE András: *Határőrdixi* – VINCZE András: Határőrdixi. *Határőr*, XLIII.évf. (1988) 7.sz. 14.p. HU-ISSN 1217-6427
- VINCZE András: *Adyligetről Malaysiába...* – VINCZE András: Adyligetről Malaysiába... *Határőr*, XLIII.évf. (1988) 4.sz. 14.p. HU-ISSN 1217-6427
- VINCZE András: *Könyvkörséta* – VINCZE András: Könyvkörséta. *Határőr*, XLIII.évf. (1988) 46.sz. 4.p. HU-ISSN 1217-6427
- W. H.: *Író-olvasó találkozó* – W.H.: Író-olvasó találkozó. *Hazáért*, XXVII.évf. (1972) 18.sz. 2.p.

ISMERETTERJESZTŐ

- HORNYÁK-TÓTH-ZUBEK: A Magyar Népköztársaság államhatárainak őrizetéről. – Hornyák János, Tóth Béla, Zubek János: *A Magyar Népköztársaság államhatárainak őrizetéről*. Budapest, 1981, BM Határőrség Politikai Csoportfőnöksége 263 p.
- PUSZTAY – PUSZTAY Sándor: *Korok, végvárak, határőrök*. Budapest, 1989, BM Határőrség Politikai Csoportfőnökség. 370 p. HU-ISBN —963 7019 233

FORRÁSKIADVÁNYOK, SZÖVEGGYŰJTEMÉNYEK

- VEZDA László – VEZDA László : *Határőrség: 1906–1946–2007*. Budapest, 2007, Határőrség. 72 p. HU-ISBN nélkül DVD-n.
- ROMSICS Ignác (szerk.): *Magyar Történeti Szöveggyűjtemény 1914–1999*. Budapest, 2000, Osiris. 1091 p. ISBN: 9633797829

REPERTÓRIUMOK

SZÉKELY – BUGNITS

- SZÉKELY Zoltán – BUGNITS Richárd: *A rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, repertórium 1990–2000. Budapest, 2006, Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság – Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Alapítvány. *A rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, 2006. évi különszáma. 125 p. HU-ISSN 1216-6774.

BIOGRÁFIÁK

SZILVÁSI

- SZILVÁSI Ferenc: *Határőrhősök nyomában*. Budapest, 1979, Határőrség. 343 p.

TÓTH

- TÓTH Judit (szerk.): *Neved nem ismerjük, tetted nem feledjük*. Budapest, 1986, BM Kiadó. 220 p. HU-ISBN 963-7703-160

BIBLIOGRÁFIÁK

FÓRIZS – GÁSPÁR – KÓNYA

- FÓRIZS Sándor – GÁSPÁR László – KÓNYA József et al. (szerk.): *Határőrizeti szakirodalom bibliográfiája*. Budapest, 1990, Zrínyi Miklós Katonai Akadémia. 109 p.

LEXIKONOK

BERZA

- BERZA László (szerk.): *Budapest lexikon*. I.köt. Budapest, 1993² (bővített kiadás), Akadémia Kiadó. 448 p. HU-ISBN 9630564092

DAMÓ

- DAMÓ László (szerk.): *Katonai lexikon*. Budapest, 1985, Zrínyi Katonai Kiadó. 620 p. ISBN: 9633261783

SZABÓ

- SZABÓ József (szerk.): *Hadtudományi lexikon*. A-ZS I-II.köt. Budapest, 1995, Magyar Hadtudományi Társaság. 1584 p. HU-ISBN 963 04 5226

KÉZIRATOK

BENCsik Péter: *Útlevelekérdés története Magyarországon a törvényi szabályozástól a II. vh-ig*.

- BENCsik Péter: *Útlevelekérdés története Magyarországon a törvényi szabályozástól a II. vh-ig*. Ph.D. disszertáció (JPTE BTK). Kézirat. Pécs, 2000.

- BUR — BUR Márta: *A magyar határőrvidék felszámolása. A házközösség (zadruga) válsága.* Kandidátusi értekezés (MTA) Kézirat. Budapest, 1962.
- CSONKA — CSONKA István: *Az őrzészlőalj megalakulása és története 1993-ig.* Záródolgozat (ZMKA). Kézirat. Budapest, 1994.
- FAGGYAS — FAGGYAS Zoltán: *A Határőrség feladatrendszerében és szervezeti felépítésében 1989 óta bekövetkezett változások gazdálkodásra gyakorolt hatásainak elemzése, a határőr gazdálkodás korszerűsítésének kutatása és tudományos vizsgálata.* Ph.D. disszertáció. (ZMNE) Kézirat. Budapest, 2002.
- GÁSPÁR: *A határőrség fejlődése 1950–1956 között.* — GÁSPÁR László: *A határőrség fejlődése 1950–1956 között.* Egyetemi doktori disszertáció (ZMKA). Kézirat. Budapest, 1989.
- GÁSPÁR: *A magyar határőrség szolgálati tevékenységeiben ható elvek érvényesülése és változásai 1945-től az 1980-as évek végéig.* — GÁSPÁR László: *A magyar határőrség szolgálati tevékenységeiben ható elvek érvényesülése és változásai 1945-től az 1980-as évek végéig.* Kandidátusi értekezés (MTA) Kézirat. Budapest, 1996.
- HÍRADÓ-KIKÉPZŐBÁZIS TÖRTÉNETE — HÍRADÓ-KIKÉPZŐBÁZIS TÖRTÉNETE
Szerző gyűjteményében. FNYT 011655/90
- JÓSZAI János: *A határőrség objektumainak őrzése és védelme* — JÓSZAI JÁNOS: *A határőrség objektumainak őrzése és védelme* Ph.D. disszertáció. (ZMNE) Kézirat. Budapest, 2002.
- KESERŰ: *A felszabadult Magyarország rendőri és határőrizeti szerveinek megalakulása és tevékenysége a népi demokratikus forradalom időszakában 1944–1948.* — KESERŰ: *A felszabadult Magyarország rendőri és határőrizeti szerveinek megalakulása és tevékenysége a népi demokratikus forradalom időszakában 1944–1948.* Bölcsészdoktori disszertáció (ELTE-BTK). Kézirat. Budapest, 1977.
- KESERŰ: *A határőrség megalakulása és tevékenysége a népi demokratikus forradalom időszakában* — KESERŰ István: *A határőrség megalakulása és tevékenysége a népi demokratikus forradalom időszakában.* Kandidátusi értekezés (MTA-TMB). Kézirat. Budapest, 1985.
- NAGY György: *A határforgalom és a határforgalom-ellenőrzés története 1945–1980* — NAGY György: *A határforgalom és a határforgalom-ellenőrzés története 1945–1980.* Egyetemi doktori disszertáció. (ZMKA) Kézirat. Budapest, 1987.

- NAGY György: *Magyarország határforgalmat ellenőrző szervezetének, a szervezet feladatrendszerének, alkalmazott módszereinek változása 1945–1991* — NAGY György: *Magyarország határforgalmat ellenőrző szervezetének, a szervezet feladatrendszerének, alkalmazott módszereinek változása 1945–1991*. Kandidátusi értekezés. (MTA) Kézirat. Budapest, 1993.
- PARÁDI: A dualista Magyarország határőrizete 1867–1914 — PARÁDI József: *A dualista Magyarország határőrizete 1867–1914*. Bölcsészdoktori disszertáció (ELTE BTK). Kézirat. Budapest, 1985.
- PARÁDI: A magyar állam határőrizete 1920–1941. — PARÁDI József: *A magyar állam határőrizete 1920–1941*. Kandidátusi értekezés (MTA-TMB). Kézirat. Budapest, 1990. 264 p. +562 p. melléklet.
- RITECZ: *Az illegális migráció és az EU csatlakozás hatása a magyar Határőrség zöldhatár őrizetére* — RITECZ György: *Az illegális migráció és az EU csatlakozás hatása a magyar Határőrség zöldhatár őrizetére*. Ph.D. disszertáció. (ZMNE) Kézirat. Budapest, 2002.
- SALLAI — SALLAI János: *A magyar államhatár, határőrizet és etnikai határ története*. Habilitációs disszertáció (DE-BTK) Kézirat. Debrecen, 2007
- SUBA: Magyarország határainak változásai 1867–1947 — SUBA János: *Magyarország határainak változásai 1867–1947*. Ph.D. disszertáció (ELTE-BTK) Kézirat. Budapest, 2002.

VISSZAEMLEKEZÉSEK

- DOMOS — DOMOS Sándor: Visszaemlékezés a Határőrségnél töltött első évekről. 101-105 .p. In ÁBEL László (szerk.): *A határőrség 40 éve*. Előadások visszaemlékezések I. BM Határőrség Politikai Csoportfőnökség Agit. Prop. Kultur osztálya Budapest 1985. Budapest, 125 p.
- CSÓRI — CSÓRI Sándor a Híradó Műhely munkatársának visszaemlékezése.
Dokumentum a szerző birtokában.
- KÖMŰVES — KÖMŰVES József alezredes a határőrség szóvivőjének visszaemlékezés
Dokumentum a szerző birtokában.
- KRIZSÁN Z — KRIZSÁN Zoltán visszaemlékezése.
Dokumentum a szerző birtokában.

- MÉSZÁROS — MÉSZÁROS József: A BM Határőrség részvétele a népgazdasági feladatok segítésében. 42-48.p. In ÁBEL László (szerk.): A határőrség 40 éve. Előadások visszaemlékezések I. BM Határőrség Politikai Csoportfőnökség Agit. Prop. Kultur osztálya Budapest 1985.Budapest, 125 p.
- NOVÁKY — NOVÁKY Balázs altábornagy a határőrség országos parancsnokának visszaemlékezése
Dokumentum a szerző birtokában
- TÓTHB — TÓTH Béla ezredes visszaemlékezése.
Dokumentum a szerző birtokában
- TÓTHL — TÓTH László alezredes visszaemlékezése
Dokumentum a szerző birtokában
- LEVÉL- IRAT ÉS DOKUMENTUMTÁRAK
- ABTL — Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára
- ABTL 1.4. 29. — 1.4. Államvédelmi Hatóság iratai (1945) 1949-1953 (1957) Napi parancsok
- ABTL ÁVH PCS — Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára. Államvédelmi Hatóság Parancsainak gyűjteménye
- ABTL ÁVH PK — Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára. Államvédelmi Hatóság Parancsnoka Iratainak gyűjteménye
- ABTL OD — Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára. Operatív Dossziék gyűjteménye
- ABTL VJ — Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára. Vizsgálati Jegyzőkönyvek gyűjteménye
- BFL HE/BHI. — Budapest Fővárosi Levéltár Határőrezred/Budapesti Határőr Igazgatóság Iratainak gyűjteménye
- BM KI — Belügyminisztérium Központi Irattára
- HIM-HL HM.E-Á.I. — Hadtörténeti Intézet és Múzeum Hadtörténeti Levéltár Honvédelmi Minisztérium Elnökségi és Általános Iratok gyűjteménye
- HÖR. KI. — Határőrség Központi Irattára

LLTNK.	— LECHNER Lajos Tudásközpont Nonprofit Kft
MOL276.f.53.cs.	— Az MDP KV Politikai bizottsága üléseinek napirendi jegyzéke MOL M-KS 276. fond 53. csoport
MOL 288.f.5.cs.	— AZ MSZMP Központi vezető szerveinek iratanyaga MSZMP KB Adminisztratív Osztály iratai MOL M-KS 288. fond. 5-7 csoport; 30-31 csoport.
MOL XIX-A-1	— Az államigazgatás felső szervei. Miniszterelnökség iratanyaga
MOL XIX-B-1	— Az államigazgatás felső szervei. Belügyminisztérium iratanyaga
MOL. XIX-A-98.	— HT/HB Titkársága anyaga
MOL 825/1.cs.1.öe.10-12.p.	— A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága Párt és Tömegszervezetek Osztálya (PTO) MSZMP Határőr Bizottságának iratai MOL M-KS 221. fond. 825 fond
MOL HÖR BKI OPK	— Magyar Országos Levéltár Határőrség Biztosító és Kiszolgáló Igazgatóság és Országos Parancsnokság Iratainak gyűjteménye
MOL MSZMP KV és MSZMP KB AO	— Magyar Országos Levéltár MSZMP Központi vezető szerveinek iratanyaga, MSZMP KB Adminisztratív Osztály iratainak gyűjteménye
SZGY	— A szerző gyűjteménye
JOGSZABÁLYOK	
1903/VIII. tc.	— 1903/VIII. tc. a határrendőrségről
1922/VIII.tc.	— 1922/VIII.tc. a Magyar Királyi Vámőrség, a Magyar Királyi Pénzügyőrség létszámának, kiegészítési módjának és felfegyverkezésének megállapításáról
1976/I.tv.	— 1976/I.tv. a honvédelemről
1990/XXI.tv.	— 1990/XXI.tv. a honvédelemről szóló 1976/I.tv. módosításáról
1993/LXXXVI. tv.	— 1993/LXXXVI.tv. a külföldiek beutazásáról, magyarországi tartózkodásáról és bevándorlásáról
1993/CX.tv.	— 1993/CX.tv. a honvédelemről
1997/XXXII. tv.	— 1997/XXXII.tv. a határőrizetről és a határőrségről

- 1999/LXXV. tv. — 1999/LXXV.tv. a szervezett bűnözés, valamint az azzal összefüggő egyes jelenségek elleni fellépés szabályairól és az ehhez kapcsolódó törvénymódosításokról
- 50 431/1891.BM.r. — 50 431/1891.BM.r. a m. kir. belügyministernek 50.431. szám alatt I. Besztercze-Naszód, II. Maros-Torda, III. Csik, IV. Háromszék, V. Brassó, VI. Fogaras, VII. Szeben, VIII. Hunyad és IX. Krassó-Szörény vármegye közönségéhez intézett rendelete, az 1888. évi XIV. törvénycikkkel becikkelyezett magyar-román határegyezmény alapján kiadott határőrizeti utasítás tárgyában
Magyarországi Rendeletek Tára, XXV.évf. (1891) I.füzet. 877-878.p.
- 5692/1905.ME.r. — 5692/1905.ME.r. a határrendőrségről szóló 1903/VIII.tc. életbe léptetéséről
Magyarországi rendeletek Tára, XXXIX. évf. (1905) I. füzet. 1455.p.
- 91 000/1905.BM.kr. — 91 000/1905.BM.kr. valamennyi törvényhatósághoz Fiume város kivételével a határrendőrségről szóló 1903/VIII.tc. életbe léptetésének a végrehajtásáról
Magyarországi rendeletek Tára, XXXIX. évf. (1905) I. füzet. 1455-1463.p.
- 91 000/1905.BM.kr. melléklete. — 91 000/1905.BM.kr. melléklete. Utasítás a „határrendőrségről” szóló 1903: t.c. végrehajtása tárgyában.
Magyarországi rendeletek Tára, XXXIX. évf. (1905) I. füzet. 1464-1541.p.
- 4/1919.MN.korm.r. — 4/1919.MN.korm.r. államrendőrség felállításáról.
Magyarországi rendeletek Tára, LIII. évf. (1919) I. füzet. 622.p.
- 5047/1919.ME.r. — 5047/1919.ME.r. a rendőrség államosításáról.
Magyarországi Rendeletek Tára, LIII. évf. (1919) I. füzet. 752-767.p.
- 5300/1923.ME.r. — 5300/1923.ME.r. a kisebb határszéli forgalom rendezéséről.
Magyarországi Rendeletek Tára. LVII. évf. (1923) I. 260-270.p.

- 145 389/1945.BM.r. — 145 389/1945.BM.r. a magyar határrendőrség felállítása tárgyában.
Rendőrségi Közlöny, I. évf. (1945) C. szám 180-183.p.
- 5000/1946.ME.r — 5000/1946.ME.r. az államháztartás egyensúlyának helyreállítása érdekében szükséges egyes rendelkezések tárgyában.
Magyar Közlöny, II.évf. (1946) 13.sz. 1267-1268.p.
- 4353/1949. (XII.28.) MT.r. — 4353/1949. (XII.28.) MT.r. az Államvédelmi Hatóság létrehozásáról.
Magyar Közlöny, III. évf. (1949) 268.sz. 1267-1268.p.
- 4/1970.tvr. — 4/1970/4.tvr. az útlevelelről.
Belügyi Közlöny, XI. évf. (1970) 3.sz. 33-34.p.
- 17/1974.ET.tvr. — 17/1974.ET.tvr. az állam- és közbiztonságról.
Belügyi Közlöny, XV. évf. (1974) 8. sz. 102 -105.
- 40/1974.MT.r. — 1974/40.MTr. a Magyar Népköztársaság államhatárának őrizetéről.
Belügyi Közlöny, XV. évf. (1974) 8. sz. 105-108. p.
- 1/1975.BM.r. — 1/1975.BM.r. a Magyar Népköztársaság államhatárának őrizetéről szóló 40/1974. (XI. 1.) MT számú rendelet végrehajtásáról.
Belügyi Közlöny, XVI. évf. (1975) 4. sz. 60-61 p.
- 26/1975.MT.r. — 26/1975.MT.r. a Belügyminisztérium munkájának önkéntes segítőiről.
Belügyi Közlöny, XVI. évf. (1975) 7. sz. 107-109 p.
- 25/1987.tvr. — 25/1987.tvr. a külföldre utazásról és az útlevelelről.
Belügyi Közlöny, XXIX. évf. (1988) 1. különszám, 1-4. p.
- 20 183/1945.HM.int. — 20 183/1945.HM.int. a honvéd határőrség felállítására..
HL MN VIII. 1. fond HM Törzsanyag (1945–1949) iratai 20 1006eln.-1945. sz.

102 000/1946.HM.int.	— 102 000/1946.HM.int. a határőr parancsnokság létrehozása tárgyában. HL MN VIII. 1. fond HM Törzsanyag (1945–1949) iratai
4/207/1969.HB.hat.	— 4/207/1969.HB.hat. A HT/HB határozatai 1956. decembertől 1990-ig), továbbá a HT/HB Titkársága anyaga 1960-tól a MOL XIX-A-98
020/1969.BM.pcs.	— 020/1969.BM.pcs. Az államigazgatás felső szervei. Belügyminisztérium iratanyaga MOL XIX B 1
2/221/1971.HB.hat.	— 2/221/1971.HB.hat. A HT/HB határozatai 1956. decembertől 1990-ig), továbbá a HT/HB Titkársága anyaga 1960-tól a MOL XIX-A-98
001/1972.BM-HM-MOP.pcs.	— 001/1972.BM-HM-MOP.pcs. Az államigazgatás felső szervei. Belügyminisztérium iratanyaga MOL XIX B 1
009/1976.BM.HÖR.OPK.pcs.	— 009/1976.BM.HÖR.OPK.pcs. a 16-183/1/1976.BM.int. végrehajtására. MOL HÖR BKI OPK XIX B-10
16-183/1/1976.BM.int.	— 16-183/1/1976.BM.int. Az államigazgatás felső szervei. Belügyminisztérium iratanyaga MOL XIX B 1
22/1984.BM.ut.	— 22/1984.BM.ut. utasítás A 82 M. kimenő ruházat a bevezetésre Az államigazgatás felső szervei. Belügyminisztérium iratanyaga MOL XIX B 1
2046/1989.MT.hat.	— 2046/1989.MT.hat. a Magyar Köztársaság államhatáráról, annak rendjéről, átépítésének szabályairól szóló törvényjavaslat alapelveiről Az államigazgatás felső szervei. Miniszterelnökség iratanyaga MOL XIX A 1
3141/1989.MT.hat.	— 3141/1989.MT.hat. a Magyar Köztársaság államhatáráról, Az államigazgatás felső szervei. Miniszterelnökség iratanyaga MOL XIX A 1

- 3028/1992.korm.hat. — 328/1992.korm.hat. az államhatárok azonnali lezárására alkalmas kötelék felállításáról
COMPLEX CD JOGTÁR
- 1994/XXXIX.tv. — 1994/XXXIX.tv. a rendőrségről.
- 2186/1996. (VII.6.) korm.hat. — 2186/1996. (VII.6.) korm.hat. a Határőrség szervezeti átalakításának végrehajtásáról és a további működési feltételeinek biztosításáról
COMPLEX CD JOGTÁR
- 73/1997. (VII.17.) ogy.hat. — 73/1997. (VII.17.) ogy.hat. a Határőrség fejlesztésének irányairól
COMPLEX CD JOGTÁR
- 2141/1997. (V.30.) korm.hat. — 2141/1997. (V.30.) korm.hat. a Határőrség szervezeti továbbfejlesztéséről
COMPLEX CD JOGTÁR
- 1025/1957. Korm. sz. hat. — 1025/1957. (III.1.) Korm. sz. hat. a kormány 1957. március 1-i átalakulása

VERSEK

- KISS Zoltán — KISS Zoltán: Ropogó fegyverek... *Hazáért*, XXVI.évf. (1971) 16. sz. 6-7. p.

VILÁGHÁLÓS HIVATKOZÁSOK

- A határőrség átadta vagyonát a rendőrségnek. — A határőrség átadta vagyonát a rendőrségnek. (Szerkesztői közlemény) *Jogi Fórum*, VIII. évf. (2008) 1. sz.
Világhálón: <http://www.jogiforum.hu/hirek/17166>
Letöltés ideje: 2011. IV. 4.
- Berki: A magyar határvédelem története — Berki Imre: A magyar határvédelem története. Múlt-kor, Világhálón:
http://mult-kor.hu/20100929_a_magyar_hatarvedelem_tortenete
- Berki: A hadköteles határőrök utolsó napjai — Berki Imre: A hadköteles határőrök utolsó napjai. Múlt-kor, Világhálón:
http://mult-kor.hu/20110426_a_hadkoteles_hatarorok_utolso_napjai

- BARÁTH
- BARÁTH Magdolna: Adalékok a határvédelem/határőrség második világháború utáni újjászervezéséhez. *Betekintő*, VII.évf. (2013) 4.sz. 1-15 p.
Világhálón: http://betekinto.hu/2013_4_barath
Letöltés ideje: 2014. IV. 4.
- LACKHY
- LACKHY Albert.
Világhálón:
http://www.magyarforradalom1956.hu/index.php?pid=105&hos_id=120&cv_ver=long Letöltés ideje: 20011. VI. 10.
- Cseh Gáborné: *Férfi lelkigyakorlatos ház és jezsuita noviciátus.*
- CSEH Gáborné: *Férfi lelkigyakorlatos ház és jezsuita noviciátus* 2011. október 18. Budai Polgár online
Világhálón:
<http://www.budaipolgar.hu/helytortenet/manreza.html>
Letöltés ideje: 20011. VI. 10.
- LÉKA
- LÉKA Gyula: A műszaki zár és erőrendszer (vasfüggöny) felszámolása 1948–1989. *Hadtudomány*, IX.évf. (1999) 3-4.sz.
Világhálón:
<http://www.zmne.hu/kulso/mhtt/hadtudomany/1999/ht-1999-34-17.html>
Letöltés ideje: 2010. IX. 13.
- OROSZI
- OROSZI Antal: Lépünk be a múzeumba. *Nemzetvédelmi Egyetemi Fórum*, VIII.évf. (2004) 3.sz. HU-ISSN 1588-1482.
Világhálón:
http://www.zmne.hu/Forum/04harmadik/muzeum_.htm
Letöltés ideje: 20011. VI. 10.
- SZABLYÁR
- DR. SZABLYÁR PÉTER: Az Ördög-árok. *Élet és Tudomány*. Sulinet, 1999. [2007. március 15-i dátummal az eredetiből archiválva].
Világhálón:
<http://web.archive.org/web/20070315212308/http://www.sulinet.hu/eletstudomany/archiv/1999/9916/ordogarok/azrdgok.htm>
Letöltés ideje: 2008. augusztus 1.

Rövidítések

ÁBTL:	Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára
ABV:	atom, biológiai, vegyi védelem
ÁÉV	Állami Építőipari Vállalat
áv.:	államvédelmi
ÁVH:	Államvédelmi Hatóság
BFL:	Budapest Főváros Levéltára
BHI:	Budapesti Határőr-igazgatóság
BK:	Belügyi Közlöny
BKI.:	Biztosító és Kiszolgáló Igazgatóság
BM :	Belügyminisztérium
BM HŐR OPK	Belügyminisztérium Határőrség Országos Parancsnokság
BM HŐR:	Belügyminisztérium Határőrség
BRFK:	Budapesti Rendőrfőkapitányság
DISZ	Dolgozó Ifjúság Szövetsége
E.	ezred
EJR	Elektromos jelzőrendszer SZ-100
ENSZ	Egyesült Nemzetek Szervezete
ET	elnöki tanács
et al	et alii (és mások)
évf.	évfolyam
f. :	fond
FEP:	Forgalom-ellenőrző Pont
fsz. :	folyószám
hat.	határozat
HB.	Honvédelmi Bizottság
HBK:	Határőrség és Belső Karhatalom Parancsnoksága (1951-56)
Hdm.:	Hadműveleti Osztály
HHP :	Honvéd Határőrség (Fő) Parancsnoksága (1946-49)
HIR.	híradó
HM	Honvédelmi Minisztérium
HŐR OPK	Határőrség Országos Parancsnoksága
HŐR.	határőrség

HP	Határőrség Főparancsnoksága (1950)
HT	Honvédelmi Tanács
I.G:	Ifjúgárda
Idem	ugyanő
In	innen
Int.	intézkedés
KISTEXT	Kispesti Textilgyár
KISZ	Kommunista Ifjúsági Szövetség
KLKF	Kossuth Lajos Katonai Főiskola
Klsz.	Könyvleltári szám
Korm.	kormány
köt.	kötet
KÖZ.	közvetlen
kr.	körrendelet
Loc. cit.	Loco citato (ugyanott)
„M”	Mozgósítási
MDP	Magyar Dolgozók Pártja
MDP KV	Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetőség
MDP PB	Magyar Dolgozók Pártja Politikai Bizottság
ME	Miniszterelnök
ME.	miniszterelnöki
MHS	Magyar Honvédelmi Sportszövetség
MHSZ	Magyar Honvédelmi Szövetség
MNK	Magyar Népköztársaság
MOL	Magyar Nemzeti Levéltár
MOP	Munkásőrség Országos Parancsnoksága
MSZMP	Magyar Szocialista Munkáspárt
MSZMP HŐR BIZ.	Magyar Szocialista Munkáspárt Határőr Bizottsága
MSZMP PB	Magyar Szocialista Munkáspárt Politikai Bizottság
MT	Minisztertanács
MTT	Magyar Törvénytár
NDK	Német Demokratikus Köztársaság

NKVD	Belügyi Népbiztosság, a Szovjetunióban belügyi ágának legfőbb szerve 1934 és 1946 között
npcs	napiparancs
NSZK	Német Szövetségi Köztársaság
Ogy.	országgyűlés(i)
op. cit.	opus citatum (idézett mű)
őe.	őrzési egység
ő-v.	őrzés-védelem
p.	pagina (lapoldal)
Paf	Pénzügyi-anyagi főnök
PB	Politikai Bizottság
pcs.	parancs
PK.	parancsnok(ság)
PSZH	páncélozott szállító harcjármű
PTO	Párt és Tömegszervezetek Osztálya
r.	rendelet
R.B.V.	Radiológia Bakteorológiai Vegyvédelmi
rend.	rendelet
RT	Magyarországi Rendeletek Tára
RTF	Rendőrtiszti Főiskola
sz.	szám
sz. n	szám nélkül
SzEB	Szövetséges Ellenőrző Bizottság
Sz.M.Sz.	Szervezeti és Működési Szabályzat
szerk.	szerkesztő(k)
SZGY	szerző gyűjteményében
SzK	szerkesztőségi kötetmények
SZOT	Szakszervezetek Országos Tanácsa
SZVM	Szocialista Versenymozgalom
t.	tétel
tc.	törvénycikk
TEFU	Teherfuvarozási
TRHGY	Törvények és Rendeletek Hivatalos Gyűjteménye

TSZ	Termelőszövetkezet
tv.	törvény
tvr.	törvényerejű rendelet
tvr.	törvényerejű rendelet
ZA.	zászlóalj
ZMKA	Zrínyi Miklós Katonai Akadémia
ZMKMF	Zalka Máté Katonai Műszaki Főiskola

Névmutató⁴⁸³

ÁBEL László Dr. 115, 116, 131, 192, 201, 202, 203	hőr. vezérőrnagy a BM Határőrség politikai csoportfőnöke
ALBERT 84	határőr, a lőter őrségébe vezényelt határőr 1961-ben
Alois MOCK 36	Osztrák politikus, külügyminiszter
AMBRUS Ignác 103	hőr. hadnagy; gépjármű szolgálatvezető 1972-ben
ARATÓ András Dr. 200	MSZMP Pest megyei bizottságának titkára
BAÁN István 48	A híradószázad katonája 1949-ben, akiből később hivatásos tiszt lett
BÁCSI Sándor 204	(Budapest, 1969. november 26. –) válogatott labdarúgó, csatár. 1986-tól volt az Újpesti Dózsa labdarúgója. Az élvonalban 1989-ben mutatkozott be. Tagja volt az 1989–1990-es bajnokságnak és a két évvel későbbi Magyar-kupa (Vác ellen)- és Szuperkupa-győztes (Ferencváros ellen) együttesnek. Folyamatos súlyproblémákkal küzdött. 1993-ban egy rövid ideig a Vasasban játszott, de nem tudott alkalmazkodni az első osztály követelményeihez, ezért a Gödöllő csapatában folytatta pályafutását. 1989 és 1993 között 81 bajnoki mérkőzésen szerepelt és húsz gólt szerzett. 1989 és 1991 között 2 alkalommal szerepelt a válogatottban.
BAGDI Mihály 102, 119, 201	hőr. századosként fegyelmi tiszt 1972-ben, nyugállományú hőr. őrnagyként kiemelkedő munkát végzett a csapatmúzeum létrehozásában, a kiállítás megrendezésében, tagja volt a Határőrezred Önkéntes Segítő Tanácsadó Csoportjának
BAGÓ Zoltán 117, 121	hőr. hadnagy határőrezred KISZ bizottságának 1981-ben titkára, 1982-ben főhadnagy
BAJNÓCZI Gyula 54	áv. főhadnagy határőr és belső karhatalom tanfolyam századparancsnok 1953-ban
BAKONDI György Dr. 194	tű. altábornagy, (Budapest, 1952. október 15.–) egykori határőr, ügyvéd, 2000–2002 között, majd 2010. július 1-jétől 2015. április 15-ig a Belügyminisztérium (BM) Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóságának (OKF) főigazgatója, kormánybiztos. A Kossuth Lajos Katonai Főiskola hallgatójaként határőr-parancsnokként, és általános iskolai tanárként diplomázott 1975-ben. 1977-1982 között a József Attila Tudományegyetem jogi végzettséget szerzett, a jogi szakvizsgát 1997-ben tette le. 1990-ben és 1992-ben az

483A névmutatóban nem szerepelnek a histográfiai részben említett személyek

BAKOS Károly 67, 202	Amerikai Egyesült Államokban járt tanulmányutakon. A röszkei határátkelőhelyen parancsok-helyettesi beosztásban kezdte, a rendszerváltást követően 1991-1999 között a Határőrség országos parancsnok-helyettesévé nevezték ki, 1994-ben érte el a tábornoki rendfokozatot. 1999-ben nyugdíjazták, majd az első Orbán-kormány ideje alatt a felső-tiszai árvizeket követően 1999-ben és 2001-ben is az árvízi újjáépítési és helyreállítási kormánybiztosi feladatát töltötte be. 2000-ben, az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság (OKF) megalapításakor a szervezet első kinevezett főigazgatója. A kormányváltást követően az OKF élén a megbízatását nem hosszabbították meg, 2002 decemberében távoznia kellett a szervezet éléről, 2003 és 2010 között ügyvédként és társtulajdonosként dolgozott egy ügyvédi irodánál, szakterülete elsősorban a közbeszerzés volt. 2010 nyarán a második Orbán-kormány ismételtén reaktiválta, előbb árvízi újjáépítési biztos lett, majd kinevezték a katasztrófavédelem vezetőjévé, 2010. június 15-én tűzoltó vezérőrnagyként helyezték újra állományba. Még ez év október 14-én kormánybiztossá nevezték ki. 2010 októberében az ajkai vörösiszap-katasztrófa után Bakondit nevezték ki a MAL Zrt. élére, amikor a céget állami felügyelet alá helyezték. 2012. december 1-jétől, télügyi kormánybiztossá nevezték ki. A 2013. évi dunai árvízi védekezés irányítója, majd miniszterelnöki megbízottként a helyreállítás vezetője volt augusztus 31-ig.
BALÁZS György 175	hőr. hadnagy, első kiképzőszázad szakaszparancsnoka 1957-ben, hőr. alezredes 1982-ben az országos parancsnokság harckiképzési osztályvezetője Középületépítő Vállalat igazgatója
BALJER Ferenc 67, 82	áv. hadnagy, rádiósszázad politikai helyettes. 1953-ban hőr. főhadnagy, első kiképzőszázad politikai helyettese 1957-ben, Közbiztonsági Érdemérem Ezüst Fokozatát kapta meg 1960. január 22-én.
BALOGH József 71	berzencei vonalfelvigyázó 1957-ben
BALOGH László 103	hőr. főhadnagy; híradó kiképző- és tiszteesszázad parancsnok-helyettes; politikai helyettes 1972-ben
BALOGH László 128	hőr. főhadnagy a határőrezred KISZ bizottságának titkára 1984. március 23-án
BÁRD András 117	budapesti KISZ bizottság titkára
BÁRDOS Sándor 68	szakaszvezető, a Híradó Tisztviselőiskola KISZ szervezetének alapító tagja
BARNA János 192, 193	hőr. százados, zenész 1982 karmesterhelyettes
BARSVÁRI Ferenc 191	szólótrombitás zenész 1982

BELÉNYI Zsolt
205

BENCSIK
177

BENCSIK Ferenc
204

BENDES Győző
159, 162, 163

Lucky Boys nevű dixieland együttes harsonása

hőr. főhadnagy volt a munkahelyparancsnok 1977-ben Kőbánya-újhegyen vettek részt a lakótelepe építésében a határőrök. 100 sorkatona dolgozott itt a 43. számú Állami Építőipari vállalattal kötött szerződés alapján

1971. október 4-én a müncheni olimpiára készülő vívó-csapat edzésén Derkovits Miklós határőr olimpiai válogatott kerettag edzés közben súlyosan megsebesítette, pengéje eltörött, átszúrta sisakrostélyát, a kórházban belehalt sérüléseibe

határőr dandártábornok, határőrségi főtanácsos. 1995-től megszűnéséig állt a Budapesti határőr-igazgatóság élén. 1953. március 8-án született Sopronban. 1975-ben elvégezte Szentendrén a Kossuth Lajos Katonai Főiskola határőr tiszti szakát. 1975-től 1993-ig a Soproni Határőrkerület Parancsnokság állományában töltött be különböző beosztásokat: 1975 századparancsnok-helyettes, 1985-ben elvégezte a Zrínyi Miklós Katonai Akadémiát, majd kiemelt főelőadó, 1986–1988 soproni kiképzőbázis-parancsnok, 1988 határügyi és kiképzési osztályvezető, 1988–1990 kerületi törzsfőnök helyettes, 1991 kerületi törzsfőnök, a parancsnok első helyettese, 1992–1993 Soproni Határőr Igazgatóság, rendészeti igazgatóhelyettese. 1993–1995 Budapesti Határőr Biztosító és Kiszolgáló Igazgatóság, igazgatója. 1995-ben Budapesti határőr-igazgatóság, igazgatója. 1996-ban tanulmányi ösztöndíjjal, nyelvtanulás céljából Kanadában a Hadsereg Borden-i Bázisán tanult. 2000-ben tanulmányi ösztöndíjjal nyelvet tanult Írországból. Részes volt a magyar határőrség fejlesztésének, többszöri szervezetkorszerűsítésének, állománya felkészítésnek, a budapesti határőrök idegennyelvi képzése megszervezésének. Vezette a ferihegyi repülőtér határellenőrzési rendszere teljes körű átalakítását, Európai színvonalú anyagi-, technikai-, informatikai háttér feltételeinek tervezését, megszervezését, kivitelezését. Az új terminál építéskor a határellenőrzési rendszer kialakítását, a működési feltételek megteremtését. Irányította a Budapesti Vasúti Határrendészeti Kirendeltség létrehozását, a vasúti személyforgalom menet közbeni ellenőrzésének megszervezését. Megszervezte és kialakította az Európai Légi Határok római központjához csatlakozást. 1998-ban ferihegyi repülőtér Schengen munkabizottság. vez., Bp. Főv. Közgyűlése Városrendezési Biz., állandó meghívottja, Főv. Védelmi Biz. tagja, rendészeti, rendvédelmi, védelmi feladatok kimunkálása, különféle gyakorlatok előkészítése, veszélyhelyzetek kezelése, rendészeti és védelmi felkészítés. Kitüntetései: 1988 Közbiztonságért Érem arany fokozat, 1988 Határőrségi Főtanácsos, 1998 Magy. Közt. Érdemrend

BENE János
58
BENKEI András
95

Tiszti Kereszt Katonai Tagozata., 1999 Szolgálati jel. I. osztály, 2001 Határőr Dandártábornok, 2001 Budapestért díj, 2002 Szt. László Érdemjel, Főváros Közbiztonságáért Emlékérem. 2008-tól a magán szektorban dolgozik.

Harminckettesek tere 4. II. 4. szám alatti lakos, Egervári László halála ügyében került kihallgatásra

Nyíregyháza, 1923. szeptember 11.–Budapest, 1991. augusztus 13. Apja napszámos volt. Négy polgárit végzett, majd a nyíregyházi kisvasút-javító műhelyben, az Irsai-féle Öntöde- és Gépgyárban géplakatos-segéd volt. 1942. július és 1944. augusztus között a nyíregyházi dohányfermentálóban dolgozott. 1944. augusztusban bevonult katonának, 1945. januárban hadifogságba esett. 1948. júliusban tért haza a Szovjetunióból, újból a nyíregyházi dohányfermentáló alkalmazta. Belépett a szakszervezetbe, 1949-ben MDP tagjelölt, hat hónap múlva, 1950-ben párttag lett. Munkahelyén üzemi bizottsági tag és titkár volt, majd az Élelmiszeripari Dolgozók Szakszervezete Szabolcs-Szatmár megyei bizottságának titkára lett. 1951. decembertől az MDP Szabolcs-Szatmár megyei pártbizottságán az ipari osztály vezető-helyettese, később vezetője. 1954 áprilisától a nyíregyházi városi pártbizottság első titkára, 1956. novemberől 1963. december 7-ig az MSZMP Szabolcs-Szatmár megyei első titkára volt. Ekkor kinevezték belügyminiszternek, amely megbízatását 1980. június 27-ig töltött be. Egy évet végzett a pártfőiskolán. 1959. december 25-étől 1985. március 28-ig az MSZMP KB tagja volt. 1958. november 16-ától 1967. január 27-ig a HNF Szabolcs-Szatmár megyei listájáról került be a törvényhozásba. 1971. április 25. és 1975. április 11. között Szabolcs-Szatmár megye 2. számú egyéni választókerületében, 1980. június 8. és 1985. április 19. között Budapest 3. számú egyéni választókerületében választották meg a törvényhozás tagjává.

BÉRCES László
201
BERKI Imre
132, 152, 154, 159

hőr. őrnagy, az Ifjú Gárda országos parancsnokságának tagja

hőr ezredes, 1948. május 2-án született Jászapátin. 1966–1970: Kossuth Lajos Katonai Főiskola - BM őrsparancsnoki - földrajz tanári szak. 1970–1975: BM Határőrség Balassagyarmati Határőrkerület századparancsnok helyettes. 1975–1978: BM Határőrség Balassagyarmati Határőrkerületnél főelőadó. 1978–1981: Zrínyi Miklós Katonai Akadémia (Nemzetvédelmi Egyetem) – magasabb-képesítésű határőrtiszt-szak, 1981–1982: BM Határőrség Balassagyarmati Határőrkerület Szervezési és mozgósítási csoportvezető. 1982–1983: BM Határőrség Határőrezred kiképzési főelőadója. 1983–1987: BM Határőrség Országos Parancsnokság Személyzeti Osztály tanulmányi ügyekkel foglalkozó főelőadója. 1987–1998: BM határőrezred törzsfőnöke. 1992-től szolgálati igazgatóhelyettes.

	<p>Irányításom alatt állt az őrzési szakterület, a kiképzési szakterület, a kiszolgálói szakterület, az informatika, szervezési és mozgósítási szakterület, valamint az építési szakterület (1992-es megszűnéséig). 1984–2004: Adyligeti Rendészeti Szakközépiskolában humán-igazgatóhelyettes. Irányításom alá tartozott a személyzeti terület, a kollégium, társadalmi kapcsolatok és PR, egészségügyi szolgálat és pszichológiai szakterület felügyelete.</p>
BLAJER Ferenc 54, 86	<p>rádiósszázad politikai helyettese, áv. hadnagy 1956-ban, hőr. főhadnagy a vezetékszázad politikai helyettese őrsre került áthelyezésre 1961-ben</p>
BODNÁR Zoltán 103	<p>hőr. hadnagy; kommandánsszázad. ABV szakaszparancsnok 1972-ben</p>
BODÓCSI Mihály 86, 89, 104	<p>hőr. tizedes tiszti iskolára lettek vezényelve a tisztes iskola állományából 1961 szeptemberétől, hőr. hadnagy rádiósszakaszparancsnok: 1964/65-ös újonckiképzés idejére, hőr. százados; kiképzőzászlóalj 3. híradósszázad. Századparancsnok 1972-ben.</p>
BOKOR József 48	<p>Honvéd vezérőrnagy (Budapest, 1926. VI. 25.–Budapest, 1995. IX. 4.). Eredeti foglalkozása esztergályos. A Petőfi Politikai Tiszti Iskola öt hónapos tanfolyamának elvégzése nyomán 1950-ben hadnaggyá avatták, majd Petőfi Politikai Akadémiát végzett 1952–1954-ben. Az akadémia eredményes elvégzését követően egy lövészhadosztály politikai osztályának vezetőjévé nevezték ki (1954–1957), Tiszthelyettesképző Iskola parancsnoka (1957–1961), gépkocsizó-lövészhadosztály parancsnokának politikai helyettese (1961–1967), hadtest MSZMP-párttitkár (1967–1972), a Magyar Néphadsereg Hátszázvédelmi Parancsnokságának politikai osztályvezetője (1972–1982). Vezérőrnaggyá nevezték ki 1977. IV. 4-én, nyugállományba helyezték 1982. XII. 1-én.</p>
BOKROS Gyula 167	<p>Posta Központi Javítóüzem igazgatója</p>
BONTOVICS József 104	<p>hőr. százados; kiképzőzászlóalj 1. lövészsorozat, századparancsnok: 1972-ben</p>
BORBÉLY József 103	<p>hőr. alhadnagy, kommandánsszázad. Századparancsnok-helyettes: 1972-ben</p>
BOROS György 54, 81	<p>áv. főhadnagy géptávírásszakasz-parancsnok 1953-ban, hőr. főhadnagy géptávírásszakasz II. szakaszparancsnok 1959 októberétől</p>
BOROS Péter 153, 210	<p>1928. augusztus 27-én született Nagybjomiban. Kaposvárott érettségizett. 1951-ben Budapesten végezte el az Állami Jogtudományi Egyetemet, ezt követően a közigazgatásban helyezkedett el. Az 1956-os forradalom és szabadságharc alatt tanúsított tevékenysége miatt munkahelyéről eltávolították, internálták. Szabadulása után több helyen segédmunkás volt, végül vendéglátóipari területen helyezkedett el, ahonnan 1989 elején vállalatvezetőként ment nyugdíjba. 1990 júniusától Antall</p>

	József miniszterelnök felkérése után a nemzetbiztonsági szolgálatokat felügyelő politikai államtitkár, majd miniszter. 1990–1993 között belügyminiszter, majd decembertől 1994 júliusáig a Magyar Köztársaság miniszterelnöke. Országgyűlési képviselő, 1996 márciusáig az Országgyűlés Nemzetbiztonsági Bizottságának elnöke. A Magyar Demokrata Fórum tagja, korábban alelnöke volt. 1992 óta folyamatosan a Szabadságharcosokért Alapítvány, majd Közalapítvány elnöke.
BOZSIK József 49	(Kispest, 1925. november 28.–Budapest, 1978. május 31.) olimpiai bajnok magyar labdarúgó, jobbfedezet, az Aranycsapat tagja, a magyar labdarúgó-válogatott volt szövetségi kapitánya. A sportsajtóban Bozsik II néven is ismert volt. Bátyja, Bozsik István szintén a Kispest labdarúgója volt. 1936-ban igazolta le a Kispesti AC (KAC). 1943-ban mutatkozott be az első osztályban. Klubja 1949-től beolvadt a Budapest Honvédba. Ötszörös magyar bajnok. A Budapesti Honvéd szakosztályvezetője (1963–1964), utóbb edzője (1966–1967), majd a válogatott szövetségi kapitánya volt (1974). 1986-ban csapata, a Kispest stadionját róla nevezték el. 1996-ban posztumusz honvédezdessé léptették elő.
BUBORI István 105	hőr. főtörzsőrmestertől bensőséges keretek között búcsúztak el 1972. június 29-én a nyugállományba helyezése alkalmából
BUDAHÁZI István 104	hőr. alezredes; építő-műszakizászlóalj 1. építőszázad. Századparancsnok: 1972-ben
BUDAI Istvánné 196	a Közalkalmazottak Szakszervezete határőrségi tanácsának titkára
BUZÁKI László 45	őrnagy, a központi kiképzőzászlóalj parancsnoka 1946-ban
Carl Philipp Gottlieb von CLAUSEWITZ 15	(Burg bei Magdeburg, 1780. június 1.–Breslau (ma: Wrocław, Lengyelország), 1831. november 16.) Porosz katona, hadtörténész, valamint befolyásos katonai teoretikus. Legismertebb munkája a hadtudomány egyik alapművének számító több kötetes könyv, <i>A háborúról (Vom Kriege)</i> . Magyar nyelven három fordítás készült a műről, a legutolsó az 1961-ben kiadott, Réczey Ferenc által készített fordítás.
CZLEPKA László 103	hőr. százados, fegyverműhely-vezető 1972-ben
CZUCZOR Lajos 102	hőr. főtörzsőrmester; 1972-ben pénzügyi előadó: pénzügyi szolgálat
Cs. PATÓ Miklós 82, 86, 90, 104, 105, 166, 201	hőr. főhadnagy, Közbiztonsági Érdemérem Ezüst Fokozatát kapta meg 1960. január 22-én: hőr. főhadnagy. Kiváló Határőr jelvényt kapott 1960. április 4-én: 1961. október 5-től az újonc kiképzés időtartamára század parancsnok, hőr. őrnagy, Tervezési főelőadó 1967-ben kiképzőzászlóalj. törzsfőnök: 1972-ben, nyugállományú hőr. alezredes,

CSÁBI László 54	Határőrezred Önkéntes Segítő Tanácsadó Csoport tagja áv. őrmester, rádiós század szolgálatvezető 1953-ban
CSÁKY Attila 103	hőr. főhadnagy; szállítószázad. századparancsnok-helyettes: 1972-ben
CSÁSZÁR András 76	határőr a vezetékes század második szakaszában teljesített sorkatonai szolgálatot. Szakasz-parancsnoka Kovács József főhadnagy volt. Az újonc kiképzés befejezése után a ruházati szolgálathoz osztották be, ahol leszereléséig írnoki beosztást töltött be
CSÁTI Ferenc 191	az ország egyik legjobb vadászkürtöse, a zenekar tagja
CSÁVÁS László 103	hőr. törzsőrmester. híradókiképző- és tisztes század szolgálatvezető 1972-ben
CSEHIK Ferencné 175	Csehi Ferencné Puja Katalin (Battonya, 1924. március 20.- Budapest, 1996) Paraszti családban született. 1938 és 1942 között földműves volt, majd női szabó mesterséget tanult. 1945-től rövid ideig szakmájában dolgozott. 1945. áprilisban belépett a Magyar Kommunista Pártba, augusztusban elvégezte a MADISZ vezetőképző iskolát. 1946-tól az MKP VII/16 pártkörzet gondnoka. 1948-ban gyors- és gépipari tanfolyamot végzett, a Villamos és Tömegcikkipari Igazgatóságon kapott munkát. 1949-ben lett a Nehézipari Minisztérium alkalmazottja. Kezdetben a minisztérium titkárságán, majd a személyzeti főosztályon dolgozott, átigazolták az MDP-be. 1950-ben tanácsagnak választották, a következő év júniusában az V. kerületi tanács elnökhelyettesének nevezték ki. 1951 és 1956 között elvégezte a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetemet. 1956. novemberben az MSZMP IIB, majd az V. kerületi pártvégrehajtó bizottság tagja lett. 1958. szeptembertől volt az V. kerületi tanács elnöke. 1975-ben beosztásából felmentették.
CSIRE Lajos 49	hadnagy, a híradószázad sporttisztje 1949-ben
CSOKAI Ferenc 159	hőr. alezredes, szervezési igazgató-helyettes
CSÓRI Sándor 197	vezetőtechnikus, hírműhely
DARUCZA János Dr. 103	hőr. orvos őrnagy, egészségügyi szolgálat. Vezető orvos; 1972-ben
DARVAS Sándor 46	alhadnagy, az önálló híradószázad parancsnokhelyettese 1949-ben
DEÁK Gyula 91, 120	hőr. főhadnagy, híradóközpont-század: politikai-helyettes 1967-ben, hőr. őrnagy megbízott politikai osztályvezető 1982-ben
DERKOVITS Miklós 204	határőr 1971. október 4-én a müncheni olimpiára készülő vívó csapat edzésén olimpiai válogatott kerettag vívó edzés közben Bencsik Ferencnek súlyos sérülést okozott, pengéje eltörött, átszúrta edzőpartnere sisakrostélyát, aki a

DÉRY 84	kórházban belehalt sérüléseibe. határőrség harc kiképzési osztály tisztje
DOBOZI Géza 56	határőr, a Rádióhoz lőszer utánpótlást szállító alegység tagja 1956. október 24.-én
DOMAHIDY László 191, 193	(Debrecen, 1920. július 10. – Budapest, 1996. szeptember 1.) operaénekes (basszus).
DOMJÁN Péter Dr. 130	hőr. orvos százados, vezető orvos 1984-ben
DOMONKOS 60	áv. alezredes az adyligeti laktanyában érkezett segédcapatok-, majd a laktanya parancsnoka
DOMOS Sándor 48, 54, 61, 90	1948 augusztusában avatták alhadnaggyá, az iskola elvégezése után Szerencsre került a kiképző zászlóaljhoz, onnan Budapestre a Nádasdy laktanyába a híradó századhoz politikai tisztnek. alezredes, párt csúcstítkár 1967-ben
DRAKÓCZI József 198	hőr. főhadnagy lett a rendszerváltás után a híradó műhely parancsnoka
DYLSKY Aurél 199	hőr. őrnagy, határőrség hősi halottja, akinek a síremlékét a Határőrezred gondozta
EGERVÁRI László 56, 57, 58, 61, 63, 64, 65, 66, 68, 195, 295	(1935. január 3. Soroksár- 1956. október 24. Budapest) Szülei munkások voltak, édesapja a Magyar Posta élmunkásaként megkapta „a posta kiváló dolgozója” címet. Hernádnémetiben párttitkárrá választották. Édesanyja leánykori neve Panovics Anna. Egervári László az általános iskola elvégzése után híradásipari technikumú végzettséget szerzett jó eredménnyel. Bevonulásáig a miskolci automata távbeszélőközpontban dolgozott mint karbantartó-technikus. Szerény, szorgalmas ifjú volt, munkatársai, vezetői szerették. 1955 nyarán vonult be sorkatonai szolgálatra a BM Határőrséghez. Híradókiképzést kapott. Fegyelmezett, elvtársias magatartásáért parancsnokai és katonatársai becsülték. Bátor, hazáját szerető katona volt. Parancsnoka így írt róla „ <i>Egervári elvtárs igen jó szakképzettséggel rendelkezik, jók a politikai meglátásai. Csendes, szerény, soha nem tolakodó, nem igyekszik magát előtérbe helyezni és rendkívül tisztelettudó.</i> ” Kiváló határőr volt. A nehéz és veszélyes feladatok végrehajtására másokat is megelőzve mindig önként jelentkezett. A forradalom és szabadságharc kitörésekor Budapesten teljesített szolgálatot. Alakulatukat 1956. X. 23-án este riadóztatták és az önként jelentkezetteket azzal a feladattal bízták meg, hogy lőszert szállítsanak a Magyar Rádió védőinek. A 17 önként jelentkező határőr között EGERVÁRI László is ott volt. 1956. X. 24-én hajnalban a Baross utca és a József körút sarkán halálos lövés érte.
ÉLIÁS András 199	hőr. alhadnagy, határőrség hősi halottja, akinek a síremlékét a Határőrezred gondozta
ENYEDI Miklós 157	hőr. főhadnagy, 1992-ben elsőként került felállításra és felkészítésre a válogatott személyi állományú „elit” alegység, az Akció század, amelynek parancsnoka volt

ESZÉNYI Kálmán 105	hőr. alhadnagy, bensőséges keretek között búcsúztak el tőle 1972. június 29-én a nyugállományba helyezése alkalmából
ESZES Ferenc 102	hőr. őrnagy, politikai osztály előadó 1972-ben
FARKAS István 104, 191, 192, 193, 194	hőr. ezredes (Mezőhegyes 1920.–Budapest, 1997.) Fuvolaművész. 16 évesen a békéscsabai honvéd gyalogezred zenenövendékeként kezdte katonazenész pályáját. A II. világháborút a 10. szolnoki gyalogezred kötelékében szolgálta végig, majd a hadifogságból hazatérve folytatta zenészi pályáját. 1957-től a Határőrség Központi Zenekarának karmester helyettese volt 1961-ig, majd nyugdíjba vonulásáig — 1989. XII. 1-ig — karmestere.
FARKAS Mihály 25, 49	(Abaújszántó, 1904. júl. 18.–Bp., 1965. dec. 6.) Honvédelmi miniszter. Az 1930-as évektől Kassán és Prágában kommunista pártmunkás. Részt vett a spanyol polgárháborúban, majd a SZU-ba került. A II. világháború alatt propagandamunkát fejtett ki. 1944 végén visszatért Mo.-ra, 1945. máj.-tól tagja volt a párt Központi Vezetőségének, Politikai Bizottságának és titkárságának. 1945-ben belügyi államtitkár lett. 1946-ban főtitkár- helyettségé válassztották, a párt Szervező Bizottságát vezette. 1948. szept. 9-től 1953. júl. 2-ig honvédelmi miniszter volt. A személyi kultusz idején elkövetett törvénysértő cselekedetek egyik irányítója. Ezért 1956-ban kizárták a pártból, majd elítélték. 1961-ben szabadult; ezután bp.-i kiadóvállalati lektorként dolgozott.
FARKAS Péter 128	a KISZ Budapesti bizottságának titkára
FARKASINSZKY Géza 102	hőr. alezredes, törzsfőnök 1972-ben
FEHÉR Frigyes 103	hőr. őrnagy; Objektumörzési-század /Fót/. századparancsnok- helyettes: 1972-ben
FEHÉR László 68	tizedes, szakaszparancsnok-helyettes, a Híradó Tisztvisiskola KISZ szervezetének alapító tagja
FEIGE Antal 59	áv. törzsrőrmester 1956. október 28-án a felderítésre induló csoport parancsnoka
FEKSZI László 48	A híradószázad katonája 1949-ben, akiből később hivatásos tiszt lett
FELSŐBÜKI István 197, 198	vezető technikus, hírműhely, hőr. főtörzsrőrmester átvitel- technikai és vezetékesműhely parancsnoka 1990 után
FERENCZI György 102	hőr. százados, személyzeti főelőadó 1972-ben
FERENCZI Nándor 56	határőr, a Rádióhoz lőszer utánpótlást szállító alegység tagja 1956. október 24.-én
FIRCSY Richárd 190	Mária Terézia nevét viselő első honvéd gyalogezred 120 fős zenekarának vezetője
FLAISZ János 89, 102, 167	határőr, normaidős építési feladatot hajtott végre, hőr. szakaszvezető vezetékes-szakaszparancsnok: 1964/65-ös újonckiképzés idejére, hőr. hadnagy, híradó-előadó

FODOR Géza
105
FÖLDES Jenő
192

szolgálati és kiképzési alosztály 1972-ben, hőr. őrnagy a kiképzőbázis megbízott parancsnoka 1986-ban
hőr. századostól bensejében keretek között búcsúztak el
1972. június 29-én a nyugállományba helyezése alkalmából
(Páli, 1928. szept. 21.) Fiatal korában mezőgazdasági munkás volt szülőfalujában, a Győr-Sopron megyei Páliban. 1945-ben belépett az MKP-ba, majd a MADISZ-ba. 1948-ban, három hetes pártiskolai képzés után pártmunkás lett, különböző pártbizottságokon dolgozott a megyéjében. 1950-ben került a belügyhöz, különböző beosztásokba (ÁVH osztályvezető-helyettes, majd osztályvezető). 1952-ben elvégezte a Sztálin Akadémiát, majd 1954-57 között a Lenin Egyetemet, majd a BM Határőrség Politikai Főcsoportfőnökségén és pártbizottságán dolgozott. 1962-től a BM Pártbizottságán a Fegyelmi Bizottság elnöke. 1963-74 között a BM III/2. osztály vezetője. (Operatív Figyelő és Környezettanulmányozó Osztály.) 1974 áprilisában kinevezték hőr. vezérőrnagynak, és 1976-ig a BM Határőrség országos parancsnoka. 1976-tól a Belügyminisztérium személyügyi miniszterhelyettese. 1982-85 között a III. (Állambiztonsági) Főcsoportfőnökség vezetője volt 1983-ban r. altábornagyi rangot kapott. 1985. április 23-tól BM államtitkár volt, a belügyminiszter állambiztonsági helyettese.

FÖLDES Pál
205

(Mátészalka, 1900. jún. 4. – Bp., 1975. júl. 26.): textilmérnök, gyárigazgató, diplomata, Kossuth-díjas (1953). 1917-ben rövid ideig a bp.-i műeg. hallgatója volt, majd katona (1917–18). A polgári demokratikus forradalom idején csatlakozott a szocialista diákmozgalomhoz, majd Mátészalkán 1919-ben a helyi munkástanács politikai megbízottja lett. Kassára (1920. jan.), onnan Brünnbe ment, ahol beiratkozott a textilmérnöki főisk.-ra. Kapcsolatot talált a Bécsben élő m. kommunistákkal, elsősorban Lukács Györggyel. Mérnöki oklevele megszerzése után egy brünni gyár tervezőmérnöke, 1924–25-ben a lengyel Bielitz-Biala Finomposztógyár műszaki ig.-ja volt. 1925–29-ben Bécsben a Wiener Schaafwollen egyik alapítója, majd műszaki ig.-ja. 1929-ben hazatért és a Csepeli Posztógyár műszaki ig.-ja, az illegális nyomdák és a terjesztők irányítója volt. 1930-tól közel tíz évet töltött börtönben. 1940-ben a SZU-ba emigrált, a Moszkva melletti Monino textilkombinát gyárfejlesztési főmérnökeként dolgozott. A német támadás (1941. jún. 22.) után partizán parancsnok lett. Részt vett a brjanszki erdőkben folyó harcokban. 1945–46-ban a krasznogorszki antifasiszta isk.-t vezette, 1946-ban hazatért, gyapjúvállalatok központi főmérnöke, majd a Gyapjúmosó- és Szövőgyár vezérig.-ja; 1948-tól az egész gyapjúipar ig.-ja volt. Megszervezte a textilipari kutató intézetet (1949), amelynek első ig.-ja lett. 1957. nov. – 1959. jan. között londoni m. nagykövet, 1959-től a Közlekedés- és Postaügyi

	Min. Nemzetközi Főosztályának vezetője, a min. protokollfőnöke. 1962–65-ben nyugdíjazásáig a stockholmi m. légügyi hivatal vezetője
FREISZ József 103	hőr. százados; rádiórelé és tg. szakaszparancsnok: 1972-ben
FÜZI Imre 102	hőr. alezredes, 1972, május - 1973. november 30-ig pénzügyi anyagifőnök
GÁL Ferenc 192	az MSZMP KB osztályvezető-helyettese
GÁL Károly 10	hőr. őrnagy; Építő Műszaki Zászlóalj 2. építő század. századparancsnok: 1972-ben
GÁLIK Pál 103	hőr. főtörzsőrmester, szakaszparancsnok, Szállító század 1972-ben
GÁLLFI István 67, 86	hőr. hadnagy, a második század „Tisztes iskola” szakaszparancsnoka 1957-ben, 1961. október 5-től az újonc kiképzés időtartamára szakaszparancsnok
GARA Károly 202	1951–54 között Adyligeten szolgált határőrök szolnoki csoportjának vezetője
GARAI József 82, 85, 86, 90	hőr. főhadnagy, Közbiztonsági Érdemérem Ezüst Fokozatát kapta meg 1960. január 22-én, 1960. november 7-én főhadnagyból előléptették határőr századossá, Tisztes Iskola Parancsnok 1961. október 5-től az újonc kiképzés időtartamára század parancsnok, hőr. alezredes, törzsfőnök 1967-ben
GÁSPÁR Pál 205	A Lucky Boys nevű dixieland együttes bendzsósa
GÉM László 87, 117, 201	hőr. őrnagy 1963 BM HŐR. OPK POL PB TITK hőr. ezredes a pártbizottság titkára
GERE László 192	trombitás
GERGELY József 119	nyugállományú hőr. alezredesnek csapatmúzeum létrehozásában a kiállítás megrendezésében kiemelkedő munkát végző tiszt
Gerhard HEIM 203	ezredes, NDK katonai és légügyi attasé
GERI László 205	A Lucky Boys nevű dixieland együttes nagybőgőse
GLATZ Ferenc 146	(Csepel, 1941. április 2. –) Széchenyi-díjas magyar történész, egyetemi tanár, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja, 1996 és 2002 között elnöke. Az újkori európai művelődéstörténet és a történeti segédtudományok neves tudósa. 1989 és 1990 között művelődési miniszter. 1990 és 1996 között, valamint 2002-től az MTA Történettudományi Intézet igazgatója.
GÓCZA Zoltán 104, 105, 166	hőr. alezredes; Kiképző zászlóalj. zászlóaljparancsnok: 1972-ben
GOLD József 58	Harminckettesek tere 4. házfelügyelője Egervári László halála ügyében került kihallgatásra
GOLVÁTH Imre 105	hőr. alezredestől bensőséges keretek között búcsúztak el 1972. június 29-én a nyugállományba helyezése alkalmából

GÖNCZ Árpád
155, 162, 209, 210

GREGOR György
81, 86
Gregorij RERGERG
205
GROSICS Gyula
49

(Budapest, 1922. február 10. –) József Attila-díjas magyar író, műfordító, politikus. Az 1956-os forradalom után életfogytiglani szabadságvesztésre ítélték, 1963-ban szabadult. A második világháborút követően kisgazda, majd a rendszerváltás idején a Szabad Demokraták Szövetsége politikusa volt. 1990-ben tagja lett a rendszerváltás utáni első szabadon választott Országgyűlésnek, amelynek első elnökévé is választották. Pozíciójából adódóan betöltötte az ideiglenes köztársasági elnöki tisztséget, majd augusztusban a harmadik Magyar Köztársaság első elnökévé választották. Tisztségét 2000-ig viselte.

hőr. főhadnagy, a híradó Tisztesiskolai század századparancsnokának politikai helyettese
a Csillaghullás című szovjet film operatőre

(Dorog, 1926. február 4. – Budapest, 2014. június 13.) a Nemzet Sportolója címmel kitüntetett magyar labdarúgó, az Aranycsapat kapusa, 86-szoros magyar válogatott 1943 és 1947 között a Dorogi AC játékosa volt. 1947-től a MATEOSZ illetve Teherfuvar kapuját védte. 1950-ben került a kor sztárcsapatához, a Budapesti Honvédhoz, amely akkoriban az Aranycsapat legendás játékosainak a gyűjtőhelye volt. A helsinki olimpián (1952) a győztes magyar válogatott tagja volt. Három világbajnokságon (1954, 1958, 1962) szerepelt a kifutásairól is híres kapuvédő. Háromszoros magyar bajnok volt, 390 bajnoki mérkőzésen lépett pályára, 1947 és 1962 között 86 alkalommal volt a válogatott kapusa. Részes volt az évszázad mérkőzésének nevezett 6:3-as londoni diadalnak. Később az 1954-es berni világbajnoki döntő ezüstérmese lett. Az 1954-es berni csatavesztés után a harag őt is utolérte. Máig tisztázatlan okokból hazaárulással vádolták, s kis híján a börtönben végezte. Pestről száműzve a Tatabánya kapujában folytathatta, ahol 1963-ig játszott. 1964-ben abbahagyta a labdarúgást, mert nem engedték, hogy a Ferencvároshoz igazoljon. Edzőként dolgozott Tatabányán, Salgótarjánban, a KSI-nél és Kuvaitban is. Másfél évtizedig, nyugdíjba vonulásáig volt a Volán Sport Club elnöke, ahol a futbalélet egyik vezérszónoka lett, aki már a hetvenes évek végén megannyiszor figyelmeztetett a sportág morális csődjére. Később a politikai életben is feltűnt, 1990-ben az MDF színeiben indult az országgyűlési választásokon, de nem jutott be. Később még párszor megmérettette magát, de sosem nyert, így hamar kiderült, ez nem a neki való terep. 2008-ban többször intenzív osztályra került, kilyukadt a tüdeje, illetve tüdőgyulladást kapott, de sikeresen megoperálták. 82. születésnapján szabályosan, szimbolikus céllal leigazolta a Ferencváros.

GRÓZA József 105	hőr. főtörzsőrmestertől bensőséges keretek között búcsúztak el 1972. június 29-én a nyugállományba helyezése alkalmából
GULYÁS József 67	hőr. őrmester. első kiképzőszázad szakaszparancsnoka 1957-ben
GULYÁS Mihály 67, 86, 94	hőr. őrmester, első kiképzőszázad szolgálatvezetője 1957-ben, 1958-as diszszemlén a határőr diszezred első zászlóaljnál szolgálatvezető, 1961. október 5-től az újonc kiképzés időtartamára század szolgálatvezetők
GYENES Tamás 76	szobrász (Pécsvárad, 1920. –) Tanulmányai 1941-1942 és 1945-1949 Magyar Képzőművészeti Főiskola, 190-1953 leningrádi Repin Képzőművészeti Akadémia, Mesterei: Sidló Ferenc, Pátzay Pál. A Repin intézetben kandidátusi fokozatot szerzett. 1948-tól a Dési Huber István-kör, 1953-1956 között pedig a Magyar Képzőművészeti Főiskola tanára, 1956-tól a Budapesti Műszaki Egyetemen a szobrászati technikák oktatója, majd 1954-1956 között a Szabad Művészet szerkesztője. Éveken át vezetőségi tagja volt a Művészeti Szakszervezetek Szövetségének. 1946-ban elnyerte a Magyar Kommunista Párt Nagydíját, 1956-ban Munkácsy Díjat kapott. Egyik szorgalmazója volt a vásárhelyi művésztelep megalapításának, annak munkájában 1953-tól rendszeresen részt vett. 1959-től nyaranta Lovászipatonán dolgozott. 1955-1963 között a százados úti művésztelepen élt. Rendszeresen meghívást kapott a szobor pályázatokra és az országos tárlatokon is kiállított. Kezdeményezője és egyik résztvevője volt a „Dolgozó nép között” című kiállítás sorozatnak. Az oktatást, nevelést, a kultúra terjesztését éppoly fontos feladatának tekintette, mint az alkotómunkát. Meggyőződésből képviselte a közérthető, realista művészetet szobrászatában és írásaiban egyaránt. Szobraiban a dolgozó embert formálta meg. Korai műveit a szocialista realizmus iskolás követése jellemzi (Magyar-Szovjet Barátság 1948) de egész életműve e stíluskörbe sorolható. Rövid alkotói pályáján elsősorban portrék és emlékművek foglalkoztatták. Portréi a munkásmozgalom, a tudomány történelem jelentős személyiségeit ábrázolják, amelyeken pátoszmentes egyszerűséggel törekedett a karakter megragadására, az egyéniség hiteles kifejezésére. Külön figyelmet érdemelnek a közvetlen élmény alapján készült erőteljes parasztportréi. Emlékművei általában egészalakos szobrok, a korától elfogadott ideáltípusok (Határőr, 1960), általánossá vált gesztusokkal, de őszinte lelkesedéssel, humánummal áthatott figurákat hozott létre. Utolsó művében (Fajankó, 1963), portréiban, a művészetében ekkor megjelenő kisplasztikaiban egyre egyénibb formavilág fogalmazódott meg.

GYEPESI Imréné 197	anyagkönyvelő, a hírműhelybrigád egyetlen női tagja
GYÉVAI István 190	1946. január 1-jétől a határőrség zenekarának karmestere
GYULAI 49	Kispesti AC-ból behívott labdarúgó, aki részt vett a Farkas Mihály kupán 1949-ben az önálló híradószázad képviselőjeként
GYURKÓ Miklós 199	hőr. alhadnagy, határőrség hősi halottja, akinek síremlékét a Határőrezred gondozta
GYURMÁNSZKI János 64	hőr. százados, a zászlóalj politikai helyettese, a Határőrség Országos Parancsnokának 015-ös számú parancsa alapján az 1956-os forradalom és szabadságharc idején játszott szerepéért elbocsájtották.
HAÁSZ Ferenc 204	Újpesti Dózsa labdarugója
HAJÓS Sándor 176, 196	ezredes, a BM Építési és elhelyezési osztály vezetője, hőr. vezérőrnagy BM Határőrség országos parancsnokának helyettese
HAVAS Péter 86	hőr. hadnagy 1961. október 5-től az újonc kiképzés időtartamára századparancsnok, politikai-helyettes
HEGEDŰS József 103	hőr. hadnagy, objektumőrzési-század /Fót/. Szakaszparancsnok 1972-ben
HEGYI János 86, 90	hőr. hadnagy. 1961 szeptemberében. Dicsérő oklevelet kapott a KISZ szervezet irányításában, segítségével és a határőrizetben végzett kiemelkedő munkáért, 1961. október 5-től az újonc kiképzés időtartamára szakaszparancsnok, KISZ bizottsági titkár 1967-ben
HEGYI Miklós 104, 178	hőr. főhadnagy; Építő Műszaki Zászlóalj 2. építő század. Századparancsnok: politikai helyettes: 1972-ben, hőr. százados 1981-ben.
HELÉNYI Gyula 190	alezredes (Felvinc, 1901 – Budapest, 1961) a Határőrség zenekarának vezetője. Középiskoláit Miskolcon végezte. 1926-ban elvégezte a Zeneművészeti Főiskolát, majd zenetanár lett Győrben. 1947-ben jelentkezett a hadseregbe, ettől kezdve haláláig 1961. I. 6-ig vezette a Határőrség zenekarát.
HERCZEG Imre 199	határőr, határőrség hősi halottja, akinek a síremlékét a Határőrezred gondozta
HETÉY Zoltán 103	hőr. főhadnagy, Kommendáns század. géppisztoly szakaszparancsnokok: 1972-ben
HIDLI József 54, 64	áv. főhadnagy Határőr és Belső karhatalom tisztos kiképző századparancsnok 1953-ban. hőr. főhadnagy, a Határőrség Országos Parancsnokának 015-ös számú parancsa alapján az 1956-os forradalom és szabadságharc idején játszott szerepéért elbocsájtották.
HILDEBRANDT Róbert dr. 131	őrnagy a budapesti katonai bíróság elnökhelyettese,
HIRISZ József 53	áv. százados, a híradózászlóalj hadtáp parancsnoka 1953-ban

HOLLÓSI Frigyes
206

Weininger Frigyes, Budapest, 1941. április 21. – Budapest, 2012. december 5. Jászai Mari-díjas magyar színész, érdemes művész. A legtöbbet foglalkoztatott magyar színészek egyike volt. A Kisváros című tévéfilm-sorozatban alakított szerepével a legnépszerűbb magyar színészek sorába emelkedett. A láthatatlan világban, a rádióban, szinkronban és a hangoskönyvek birodalmában is sok feladatot kapott.

HORN Gyula
36

(Horn Gyula János, Budapest, Ferencváros, 1932. július 5. – Budapest, 2013. június 19.) politikus, közgazdász, a közgazdaság-tudományok kandidátusa, a Magyar Népköztársaság utolsó külügyminisztere, 1994 és 1998 között a harmadik magyar köztársaság harmadik miniszterelnöke. Elemi iskolába Angyalföldön járt, de az ötödik osztály után már munkát kellett vállalnia. 1948-ban a dolgozók esti iskoláján tett szakérettségi vizsgát. Felsőfokú tanulmányait a Szovjetunióban végezte, 1954-ben a Rosztovi Közgazdasági és Pénzügyi Főiskolán szerzett diplomát. 1970-ben elvégezte a Magyar Szocialista Munkáspárt (MSZMP) Politikai Főiskoláját is. 1977-ben elnyerte a közgazdaságtudomány kandidátusa címet. 1954 és 1959 között a Pénzügyminisztérium főelőadója volt. 1954-től tagja volt a Magyar Dolgozók Pártjának. 1956. október vége, november eleje között – állítása szerint – nemzetőr volt, majd belépett a megalakuló Magyar Szocialista Munkáspártba (MSZMP). 1956 decemberétől 1957 júniusáig az MSZMP KB felkérésére a karhatalmi őrszolgálatnál, az úgynevezett pufajkásoknál volt állományban. 1957-ben megkapta a Munkás-paraszt Hatalomért Emlékérmet, az „ellenforradalom” leverésében fontos szerepet játszó személyeknek járó magas kitüntetést. 1959-ben került a Külügyminisztériumba, ahol először a szovjet főosztály munkatársa lett. 1961. március 1-jétől a szófiai magyar nagykövetség attaséja, majd 1963-tól 1969-ig Belgrádban teljesített külügyi szolgálatot. Nagykövetségi titkár, majd tanácsos lett. Ezután MSZMP KB Külügyi Osztályára került, itt politikai munkatárs, konzultáns, illetve osztályvezető-helyettes (1969–1983), 1983 és 1985 között pedig osztályvezető volt. Hamarosan már az MSZMP-n belüli reformszárny tagjaként, felvilágosult, gyakorlatias szakemberként tartották számon Magyarországon és külföldön egyaránt. 1985-ben visszatért a Külügyminisztériumba, ahol államtitkár lett. 1987-88-ban tagja volt a Minisztertanács Nemzetközi Gazdasági Kapcsolatok Bizottságának is. 1989-ben külügyminiszter lett a Németh Miklós vezette kormányban. Külügyminisztersége idején került sor a diplomáciai kapcsolatok felvételére Dél-Koreával, Izraellel, a Vatikánnal és a Dél-afrikai Köztársasággal. Nyugati elismertségét elsősorban a keletnémet menekültek előtti

1989. szeptemberi határnyitás körül játszott szerepének köszönheti. Ő volt ugyanis az, aki 1989. június 27-én Alois Mock osztrák külügyminiszterrel együtt a televízió nyilvánossága előtt jelképesen átvágta az azt megelőző hónapokban felszámolt műszaki határzár („vasfüggöny”) erre a célra meghagyott mintegy tízméteres maradványát. Ez az esemény vált később a vasfüggöny elbontásának látványos jelképévé. Horn Gyula jelentette be azt is, hogy 1989. szeptember 11-től a magyar hatóságok átengedik a nyugati határon a Német Demokratikus Köztársaság (NDK) azon állampolgárait, akiket Ausztria vízum nélkül hajlandó fogadni. A határ október 7-ig állt nyitva. A döntés bejelentésekor mintegy hatvanezer keletnémet volt Magyarországon. Ez a határnyitás jelentős mértékben járult hozzá a keletnémet rendszer bukásához és a későbbi német újraegyesítéshez. Külügyminiszterként ő készítette elő és 1990 márciusában ő írta alá a magyar-szovjet csapatkivonási megállapodást. A rendszerváltás korának magyar politikusai közül, beleértve a polgári ellenzék képviselőit is, elsőként vetette fel Magyarország lehetséges NATO-tagságának témáját, illetve az Európai Unióhoz való csatlakozás ügyét. 1989-ben az MSZP egyik alapítója volt. 1989 októberétől tagja az MSZP Országos Elnökségének, 1990 májusától 1998 szeptemberéig a párt elnöke volt. 1990-től 2010-ig volt tagja az Országgyűlésnek, 2007 szeptembere óta azonban, betegsége miatt, nem vett részt a parlament munkájában. 1990 májusától 1993. januári lemondásáig az Országgyűlés külügyi bizottságának elnöke is volt. 1994. július 15-én a választásokon nagy többséggel győztes MSZP vezetőjeként az Országgyűlés miniszterelnökké választotta, s e tisztséget 1998. július 6-ig látta el. A Horn-kormány fogadta el és hajtotta végre a gazdaság szanálása érdekében a Bokros Lajos akkori pénzügyminiszterrel elnevezett Bokros-csomagot, amelynek révén Magyarország elkerülte a fenyegető pénzügyi csődöt és az ország gazdasága viszonylag rövid időn belül növekedési pályára állt. Az ellenzék élesen bírálta a csomagot azzal, hogy a magyar társadalomnak indokolatlanul súlyos árat kellett fizetnie a gazdasági korrekcióért. 1998-ban elvesztette a választást a Fidesszel és vezetőjével, Orbán Viktorral szemben. A választási vereséget követően 1998 szeptemberében, az MSZP VI. kongresszusán lemondott pártelnöki tisztről. 1990–1995 között, öt éven át volt tagja a Svéd Nemzetközi Béke kutató Intézet (SIPRI) Igazgató Tanácsának. 1996 és 2003 között a Szocialista Internacionálé kelet-európai alelnöke volt. 2002-ben Medgyessy Péter akkori miniszterelnök kinevezte Horn Gyulát a miniszterelnök EU-különmegbízottjának. 2004-ben az MSZP Európai Parlamenti választási listájának 2. helyén volt, de még a szavazás előtt bejelentette, hogy nem vállalja

	a képviselőseget. 2007 júliusában Sólyom László köztársasági elnök elutasította Gyurcsány Ferenc miniszterelnök javaslatát Horn Gyula kitüntetésére 1956-os szerepe miatt. Horn 2007. szeptember 16-án kórházba került, ahol öntudatát veszítette, senkit nem ismert meg. Ezután az Állami Egészségügyi Központban ápolták, a nyilvánosság kizárásával. Hosszú betegség után 2013. június 19-én, életének 81. évében elhunyt. Július 8-án temették el a Fiumei úti Nemzeti Sírkertben, a szertartáson részt vettek a harmadik Magyar Köztársaság korábbi államfői és miniszterelnökei, Martin Schulz, az Európai Parlament elnöke és Hans-Dietrich Genscher korábbi nyugatnémet külügyminiszter.
HORNYÁK Pál 48	a híradószázad katonája 1949-ben, akiből később hivatásos tiszt lett
HORTOBÁGYI Károly 192	szaxofon szólamvezető a zenekarban
HORVÁTH Ferenc 199	hőr. alhadnagy, határőrség hősi halottja, akinek a síremlékét a Határőrezred gondozta
HORVÁTH Imre 202	hőr. őrnagy, bemutatta, hogyan kell oktatni az egy fős határőrjárőr feladatait fegyveres határsértő elfogásakor
HORVÁTH János 195, 196, 197	elektroműszerész, brigádvezető elektrotechnikus, hivatásos tisztté nevezték ki és felelős beosztást kapott. 1966. március 29-én a feladatok jobb ellátása érdekében megalakították a BM Határőrség első Egervári László hőr. alhadnagyról –a műhely hősi halált halt munkatársáról–elnevezett szocialista brigádját, amely tizenkét tagból állt, vezetője volt.
HORVÁTH Pál 199	hőr. őrmester, határőrség hősi halottja, akinek a síremlékét a Határőrezred gondozta
ID. PUSKÁS Ferenc 49	(1903-1952) A Kispest FC játékosa volt, majd a Kispesti AC és jogutódjának, a Budapesti Honvéd edzőjeként dolgozott.
Igor TALANKIN 205	filmrendező, a Csillaghullás című szovjet film rendezője
II. JÁNOS PÁL pápa 152, 209	Szent II. János Pál pápa (latinul Ioannes Paulus PP. II; olaszul: Giovanni Paolo II; lengyelül: Jan Paweł II; született: Karol Józef Wojtyła Loudspeaker.svg; Wadowice, 1920. május 18. – Róma, 2005. április 2.) a katolikus egyház feje 1978-tól haláláig. II. János Pált 1978. október 16-án választották pápává. Október 22-én, szabad ég alatt, a Szent Péter-bazilika előtti téren mutatta be székfoglaló szentmiséjét, melyen 117 bíborossal karöltve és mintegy negyedmillió emberrel imádkozott együtt. 264. volt az egyházfők sorában, 455 év óta az első nem olasz, és az összes addigi pápa között a legelső szláv. Pápai tevékenységét végigkísérte a népek és vallások közti egyetértés elősegítése, ennek jegyében bocsánatot kért az egyház múltbéli bűneiért. Erkölcsi tanításában konzervativizmus, valamint az emberi élet és méltóság melletti kiállás jellemezte. Társadalmi kérdésekben egyaránt kritizálta a „létező” szocializmust és a kapitalizmust.

	<p>Szorgalmazta a keresztény gyökerek megemlítését az Európai Unió alkotmányában. A béke híve volt, többször felemelte szavát a háborúk ellen. Több mint 100 utazást tett külföldre, nagyobb utat járt be, mint az összes addigi pápa. A világsajtó hamar elkeresztelte „utazó pápá”-nak. 1338 embert avatott boldoggá és 482-t szentté. Boldoggá avatta többek között Kalkuttai Teréz anyát 2003-ban; a magyar szentek közül ő avatta szentté Kingát, IV. Béla király egyik lányát 1999-ben, valamint Hedviget, Nagy Lajos leányát. II. János Pál volt a harmadik leghosszabb ideig hivatalban volt pápa Szent Péter és IX. Piusz után. Kétségtelenül ő a történelem eddig legismertebb és legközkedveltebb pápája, ugyanakkor a legismertebb lengyel a világon. Utóda, XVI. Benedek pápa 2011. május 1-jén boldoggá avatta és ünnepét október 22. napjában jelölte meg, majd 2013. július 5-én Ferenc pápa aláírta a szentté avatásához szükséges dokumentumot. Szentté avatására 2014. április 27-én, az Isteni irgalmasság vasárnapján került sor, XXIII. János pápával együtt.]</p>
ISZLAI Elek 103	hőr. százados; objektumörzési-század századparancsno-: helyettes: 1972-ben
JESZENSZKY Béla 205	hőr. tizedes, a Hungária együttes népszerű „Flipper Öcsije”. (Dunaújváros, 1962. május 29. – Székesfehérvár, 2008. november 25.) magyar énekes, dalszerző, zenész.
KABAI László 206	Irigy Hónaljmirigy tagja, az együttes három tagja szintén Adyligeten töltötte sorkatonai szolgálatát. a műszaki zászlóalj első századánál
KÁCS János 8, 201	hőr. százados, 1965-től volt az alakulatnál hadtáp kiképzés is: egy században szervezve, a század parancsnoka volt. nyugállományú hőr. alezredesként a Határőrezred Önkéntes Segítő Tanácsadó Csoport tagja
KÁDÁR János 32, 72, 180	1912-ben született Fiumében. Eredeti neve Csermanek. Édesanyja cselédként dolgozott, de a gyermek születése után elbocsátották. Ezután fiát a Somogy megyei Kapolyra adta nevelőszülőkhöz, majd 1918-ban Budapestre költöztek. Csermanek János itt végezte el az elemi és a polgári iskolát. Ezt követően írógépműszerész-tanonc lett, 1930-ra tanulta ki a szakmát, és néhány hónapig segédként dolgozott a műhelyben. 17 évesen a Vasas Szakszervezet ifjúsági csoportjának lett a tagja, majd 1931-ben belépett az illegális Kommunisták Magyarországi Szövetségébe (KIMSZ) és a Kommunisták Magyarországi Pártjába. Mozgalmi fedőneve Barna János lett. 1931 novemberében letartóztatták, és bár bizonyítékok hiányában szabadon engedték, rendőrségi megfigyelés alá helyezték. 1933-ban a KIMSZ KB titkára lett. Ekkor újra letartóztatták és októberben kommunista szervezkedésért két év fegyházbüntetésre ítélték. Az év végén – a rendőrségen tanúsított magatartása miatt – a KIMSZ kizárta soraiból. A börtönévek alatt ismerkedett meg számos büntetését töltő

kommunistával, pl. Rákosi Mátyással is. Szabadulása után több helyen is dolgozott segéd munkásként, és bekapcsolódott a Szociáldemokrata Párt munkájába. Rövidesen az SZDP VI. kerületi szervezetének lett a tagja, 1940-ben pedig az SZDP VB Ifjúsági Csoportjának a vezetője. 1941 tavaszán a KMP Budapesti Területi Bizottság tagja, 1942 májusától a KMP KB tagja, 1942 decemberétől KB titkár és 1943 februárjában vezető titkár lett. Ekkor új nevet kapott a mozgalomban: Kádár János. A Kommunista Internacionálé feloszlata után 1943 júniusában feloszlatta a KMP-t és megszervezte a Békepartot. 1944 áprilisában Jugoszláviába küldték, hogy felvesse a kapcsolatot az emigrációban élő kommunista vezetőkkel, azonban a határon elfogták. Valódi kilétét sikeresen eltitkolva katonaszökevényként emeltek vádat ellene, és két év börtönre ítélték. 1944 novemberében megszökött és visszatért Budapestre. Budapest ostroma után a „budapesti” KB kinevezte Budapest rendőrfőnökének a helyettesévé. 1945 januárjában a fővárosba érkező Gerő Ernő vette át tőle a vezető titkári tiszteletet. Áprilisban megválasztották az MKP KV titkárává, az MKP Budapesti Területi Bizottságának titkárává és az MKP KV Káder Osztályának vezetőjévé, majd májusban az akkor létrehozott Politikai Bizottság tagjává. 1946-tól az MKP, később az MDP főtitkárhelyettese. Főtitkárhelyettesi beosztását, MKP ill. MDP KV és PB tagságát letartóztatásáig, 1951-ig tartotta meg. 1948 és 1950 júniusa között belügyminiszterként jelentős szerepe volt a Rajk-per megrendezésében. 1950 májusától az MDP KV Szervező Bizottság tagja, valamint a Párt- és Tömegszervezeti Osztályának vezetője. 1951 tavaszán az ÁVH letartóztatta, és az MDP KV májusi ülésén minden testületi tagságtól megfosztották. A Legfelsőbb Bíróság 1952 decemberében életfogytiglani szabadságvesztésre ítélte. 1954 júliusában rehabilitálták és szabadlábra helyezték. Az MDP XIII. kerületi pártbizottság titkára, majd 1955 szeptemberétől az MDP Pest Megyei Pártbizottság első titkára lett. Az MDP KV 1956. júliusi plénümán visszavették a testületbe, és megválasztották PB tagnak, valamint a KV másodtitkárának. 1956. október 25-én az MDP KV első titkárává választották. Az október 26-i MDP KV ülésén a PB helyett életre hívott Direktórium tagja lett. Október 28-án az akkor választott MDP Elnökségének elnöke lett. A Minisztertanácson belül október 30-án létesült Kormány Kabinet tagjává és államminiszterré nevezték ki. Október 31-én az alakuló MSZMP Intéző Bizottság tagja lett. November 1-jén Münnich Ferencsel együtt átállt a szovjetekhez, és elhagyta Magyarországot. November 2–4. között Moszkvában részt vett az SZKP KB Elnökségének ülésein, a szovjet vezetés őt nevezte ki az ellenkormány élére. November 4-én rádióközleményben jelentette be a

	Magyar Forradalmi Munkás–Paraszt Kormány megalakulását, s a nap folyamán szovjet katonai géppel vitték Szolnokra. November 7-én a szovjet hadsereg Budapestre szállította, és Dobi István kinevezte a Minisztertanács elnökévé. 1957. február 26-án az MSZMP Ideiglenes Központi Bizottsága elnökévé választották. Az 1957 júniusi országos pártértekezleten az MSZMP KB első titkárává, a PB tagjává választották. 1958. január 28-án lekököszönt a Minisztertanács éléről és államminiszter lett. 1961. szeptember 13-tól ismét a Minisztertanács elnöke 1965. június 30-ig. Az MSZMP KB első titkári tisztét 1985-ig töltötte be. 1985 és 1988 között az MSZMP KB főtitkára volt. Az 1988-as országos pártértekezleten kimaradt az MSZMP PB-ből, de ugyanakkor az MSZMP elnökévé választották. Az MSZMP KB 1989. májusi tanácskozásán – egészségi állapotára hivatkozva – felmentették KB tagságából és pártelnöki tisztéből. Hosszú betegség után 1989. július 6-án halt meg.
KAJDI György 202	hőr. százados, a jelzőkészülék - a jelzőkészülék-telepítés és élesítés hatékony oktatásáról tartott foglalkozást
KAJLI József 52	áv. ezredes (1915- n.a.) rendőr. 1945-től a PRO, majd az ÁVO és az ÁVH alkalmazottja. az ÁV Határőrség és Belső Karhatalom, országos parancsnoka 1950 április 1. -1950. október 26. majd törzsfőnöke de ezredesként még abban az évben leszerelték. Tisztviselőként dolgozott. 1956. okt.-ben a Fővárosi Gázszolgáltató Vállalat üzemvezetője. Ekkor (de még a forradalom kitörése előtt) letartóztatták korábbi szerepe miatt. Eljárási kegyelemben részesült, kiszabadult.
KAKÓ János 90	hőr. alezredes, személyzeti és szervezési főelőadó 1967-ben
KALAS Barnabás 104	hőr. százados; építő-műszaki zászlóalj 1. építő század. századparancsnok, politikai helyettes: 1972-ben szólótrombitás a zenekarban
KÁLIN Ernő 191	
KALMÁR Dezső 103	hőr. százados, objektumőrzési század /Fót/. szakaszparancsnok 1972-ben
KAMARA János Dr. 192	(Budapest, 1927. 05. 01. - 2000. 07. 03.). Géplakatos segédlevelet szerzett. 1945-ig a Ganz és Társa Vagon-, Hajó és Villamossági gyárban szakmáját gyakorolta, belépett a Magyar Kommunista Pártba. 1945-től a Belügyminisztérium állományában, különböző beosztásokban szolgált. 1958-ban az ELTE Állam- és Jogtudományi Karán doktori oklevelet szerzett. 1966-tól csoportfőnök helyettes, majd csoportfőnök volt. 1974. június 21. – 1985. március 29. között a Belügyminisztérium államtitkára, 1985. március 29. – 1987. december 16. között a Lázár-kormány, majd Grósz-kormány belügyminisztere volt. 1974-től rendőr vezérőrnagy, 1979-ben altábornagyi rangot kapott. A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának 1980. március 27. és 1988. május 22. között

KARÁTH Tibor 52	volt tagja. áv. hadnagy Központi Híradó Műhely beosztottjaként részt vett a tantermek kialakításában
KARDOS Márton 86	hőr. százados, 1961. október 5-től az újonc kiképzés időtartamára századparancsnok politikai-helyettese
KECSKÉS József 178	rendőr ezredes, a Belügyminisztérium I/II-es csoportfőnöke
KECSKÉS Zoltán 204	(Budapest, 1965. november 24. –) válogatott labdarúgó, középpályás. Újpesti Dózsa labdarúgója
KELEMEN János 102	hőr. hadnagy: szervezési és „M” előadó 1972-ben
KELEMEN Lajos 48, 55, 72, 82, 102	A híradószázad sorállományú katonája 1949-ben, av hadnagy 1956-ban, hőr. százados tisztes iskola politikai helyettes; 1959-es kihelyezésen részt vett, 1960 októberétől a Zrínyi Miklós Katonai Akadémiára vezényelték, hőr. alezredes 1973. december 1-jétől a pénzügyi anyagi főnök
KERESZTES József 64	hőr. hadnagy, a vezetékes építőszázad szakaszparancsnoka, a Határőrség Országos Parancsnokának 015-ös számú parancsa alapján az 1956-os forradalom és szabadságharc idején játszott szerepéért elbocsájtották
KERESZTESI László 90, 103	hőr. hadnagy, szállítószakasz parancsnok-helyettese 1967-ben, hőr. főhadnagy szakaszparancsnok szállítószázad 1972-ben
KESZTHELYI Károly 102	hőr. főhadnagy, szolgálati és kiképzési alosztály előadója 1972-ben
KIRÁLY Béla 62	(Kaposvár, 1912. április 14. – Budapest, 2009. július 4.) magyar vezérezredes, hadtörténész, politikus, az MTA külső tagja. Érettségi után önként jelentkezett a kaposvári állomáshelyű magyar királyi „Zrínyi Miklós” 7. honvéd gyalogezredbe, 1930-ban tette le a katonai esküt „karpaszományos” gyalogosként. Itt tartalékos tiszti tanfolyamot végzett, 1935-ben tizedikként avatták hadnaggyá a Ludovika Akadémián. 1935 és 1939 között a szintén kaposvári magyar királyi „Nagy Lajos Király” 6. honvéd gyalogezredben szolgált hadnagyi rendfokozatban. Az ezred tulajdonosa III. Viktor Emánuel olasz király volt, 1937. évi magyarországi látogatása alkalmával Királyt kitüntette az Olasz Koronarend lovagkeresztjével. 1939-ben főhadnaggyá léptették elő. 1939 és 1942 között a m. kir. Honvéd Hadiakadémián folytatott tanulmányokat. 1941-ben vezérkari százados lett, egy évvel később, mint a végzős évfolyam tagja, 1942 nyarán három hónapra frontszolgálati tapasztalatszerzésre a Don mellett állomásozó 2. magyar hadsereghez vezényelték többedmagával. Itt 1-1 hónapot hadosztály-, hadtest- és hadseregtörzsben szolgáltak. A doni első beosztását korábbi seregtestéhez, a 10. könnyű hadosztályhoz kapta. A hadosztály Donhoz érkezéséig neki kellett annak védelmi állását megterveznie. A nyár folyamán lezajlott korotojaki csatában már Csatay Lajos altábornagy, a IV. hadtest parancsnokának vezérkari

tisztjeként vett részt a védelmi műveletek irányításában. A frontszolgálatot követően a Hadiakadémiát a legjobb eredménnyel, évfolyamelsőként (ún. „Szobrosként”) végezte el. A végzeteket egyéves próbaszolgálatra vezényelték ki, majd letelte után ténylegesen vezérkari (vk.) tisztekké váltak, amit az egyedi paroli jelzett (vörös alapon fekete). 1943 és 1945 márciusa között, a magyarországi harcok végéig, a Honvédelmi Minisztérium Szervezési Osztályán az elvi alosztály vezetője volt, századosként. 1945. december 4-én a HM Igazoló Bizottsága igazoltnak nyilvánította. 1946. március 1-jével kinevezték az 1. honvéd gyaloghadosztály vezérkari főnökének Pápa, majd Tolna állomáshelyekkel. 1946-ban vezérkari őrnaggyá, majd vezérkari alezredessé léptették elő. 1947/1948-ban a HM Kiképzési Osztály vezetője, 1948/1949-ben a gyalogság szemlélő-helyettese volt. 1949-ben vezérkari ezredes lett. 1949 októbere és 1950 áprilisa között a gyalogság parancsnoka volt. 1950. március 15-étől vezérőrnagy, az 1950-es díszszemlét ő irányította. 1950/1951-ben előbb a Magasabb Parancsnoki Tanfolyam parancsnoka, majd a Honvéd Akadémia parancsnoka volt. 1951. augusztus 17-én az ÁVH letartóztatta. 1952. január 15-én koncepció perben kötél általi halálra ítélték. 1952. január 29-én ítéletét életfogytig tartó börtönbüntetésre módosították. 1956. szeptember 7-én ideiglenesen szabadlábra helyezték. A forradalom ideje alatt október 28-áig kórházban kezelték, október 31-én rehabilitálták. Ezen a napon a megalakuló Forradalmi Karhatalmi Bizottság és a Forradalmi Honvédelmi Bizottmány elnöke, valamint Nagy Imre ekkor nevezte ki Budapest katonai parancsnokának. Tőle kapta feladatul is az új Nemzetőrség megszervezését. A Forradalmi Karhatalmi Bizottságot október 31-én alakították a felkelők, a honvédség, a rendőrség és a munkások képviselői azzal a céllal, hogy egy új koalíciós kormány megalakulását előkészítendő konszolidált helyzetet teremtsenek. Ez a bizottság elvi elhatározásokat hozott, ezek végrehajtására egy, a fegyveres alakulatok vezetésére képes parancsnokságra volt szükség. Kíváncsi volt továbbá a szabadságharcos egységek azonos szabályok szerinti szervezése is. E feladatok ellátása érdekében került sor a '48-as hagyományokon alapuló Nemzetőrség szervezésére. Az utóvédharcok során Nagykovácsi térségében vette fel a küzdelmet a támadókkal: *„A Nagykovácsi melletti erdőségben leleplezett csoport megsemmisítésére november 10-én éjjel a 97. gépesített ezred alegységeit jelölték ki... Harc bontakozott ki a gépesített ezred és a nemzetőrök között. A foglyul ejtett nemzetőrök tudunkra adták, hogy Király Béla az osztrák határ irányába távozott. Konyev marsall utasítására egy különleges csoport indult útnak, élén a tapasztalt felderítő tiszttel, I. I. Szkripko ezredessel,*

hogy Király Bélát feltartóztassa. Király Bélát azonban sem felkutatni, sem feltartóztatni nem sikerült.”Ják közelében hagyta el Magyarországot. Király Béla emlékezései szerint a szovjet támadás idején atomcsapást vélt észlelni a szovjetek részéről Nagykovácsinál, ezzel is indokolta gyors távozását. 1957 januárjától a Strasbourgban létrejött Magyar Forradalmi Tanács egyik alelnöke volt. Kéthly Anna és Kővágó József társaságában tanúvallomást tett a forradalmi eseményekről az ENSZ Ötös Bizottsága előtt New Yorkban. 1957 és 1966 között tagja volt a Varga Béla elnöksége alatt működő Magyar Bizottságnak. Aktívan kivette részét a politikai emigráció munkájában. E tevékenységének egyik jelentős állomása volt 1961-es ázsiai utazása. Számos előadást tartott a forradalomról a világ különböző egyetemein (többek között: Tokióban, Kuala Lumpurban, Manilában, Londonban, a párizsi Sorbonne-on). Az Amerikai Egyesült Államokban telepedett le, ahol 1965-ben kapott állampolgárságot. 1959-ben az Egyesült Államok Hadseregének Parancsnoki és Vezérkari Akadémiája tiszteletbeli tagjává választotta. 1966-ban PhD fokozatot szerzett (summa cum laude) a Columbia Egyetem történelem szakán. 1971-től a hadtörténelem professzora a New York-i Városi Egyetemen, a Brooklyn College-ben. 1982-ben emeritálták. 1994-ben a humán tudományok doktora. Diszpolgára Baton Rouge (Louisiana), Louisville (Kentucky) városoknak, valamint Maryland és Delaware államoknak, Kentucky állam ezredese. 1977-ben alapította meg az Atlantic Studies on Society in Change című könyvsorozatot, amely a közép-kelet-európai régió (és benne Magyarország) újabb kori történelméről ad ki tudományos igényű tanulmányköteteket, monográfiákat. A Columbia University Press által terjesztett kötetek száma meghaladta a százharmincat. 1989-ben hazatért. Beszédet mondott Nagy Imre és vértanú társai újratemetésén. Még ez évben a Legfelsőbb Bíróság felmentette az ellene korábban emelt vádak alól, és visszaadta vezérőrnagyi rangját. 1990-ben vezérezredessé léptették elő. Az 1990-es országgyűlési választáson független jelöltként mandátumot szerzett Somogy megye 1-es számú egyéni választókerületében (Kaposvár). 1990 novemberében átvált az SZDSZ-frakcióba (a pártba nem lépett be), az Országgyűlés Honvédelmi Bizottságának alelnökeként dolgozott. Mandátumát 1994-ig viselte. 1991-ben a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemen elnyerte a hadtudományok tiszteletbeli doktora címet. 1993. március 11-én a Jad Vasem Intézet a Világ Igazai közé választotta, mivel 1944-ben vezérkari tisztként fellépett a hadosztálya kötelékébe tartozó zsidó munkaszolgálatosok életének védelmében. 1995-ben a Magyar Köztársasági Érdemrend középkeresztje a csillaggal kitüntetésben részesült. 2000 és 2002 között Orbán Viktor

KIRÁLYHÁZI József 193	miniszterelnök személyes megbízottja volt a haderőreform munkálataiban. 2002-ben kitüntették a Magyar Köztársasági Érdemrend nagykeresztjével (katonai tagozat). 2004-ben a Magyar Tudományos Akadémia külső tagjává választották, és elnyerte a Nagy Imre Érdemrendet is.
KIRÁLYHÁZI Tibor 103	hőr. főtörzsőrmester, zenész
KIS 84	hőr. főtörzsőrmester, kommandáns század, sportszakasz-parancsnok 1972-ben
KISS Attila 159	hőr. őrnagy a Határőrség Harckiképzési-osztály tisztje 1961/62
KISS Balázs 54, 64	hőr. alezredes, az ellenőrzési főosztály főelőadója segítette. budapesti határőr-igazgatóság kialakításának munkáját
KISS József 90, 92	áv. főhadnagy, rádiós századparancsnok 1953-ban hőr. főhadnagy, híradószázad szakaszparancsnoka a Határőrség Országos Parancsnokának 015-ös számú parancsa alapján az 1956-os forradalom és szabadságharc idején játszott szerepéért elbocsájtották
KISS József 193	őrnagy, technikai alosztályvezető 1967-ben sikkasztási ügye miatt a katonai bíróság lefokozásra és állásvesztésre ítélt 1969-ben
KISS Sándor 202	hőr. főtörzsőrmester, zenész 1982
KISS 45	hőr. alezredes, alosztályvezető a 18 hónapos sorkatonai szolgálatra való áttérés kiképzéssel kapcsolatos tapasztalatait értékelte
KOCSIS Dezső 102	hőr. százados, a központi kiképzőzászlóalj nevelőtisztje 1946-ban
KOCSIS Gyula 60	hőr. százados, politikai osztály, előadó 1972-ben
KOCSIS János 199	Szirmai Istvánnal közösen derítették fel az adyligeti laktanyát 1956-ban.
KOLESZNYIKOV 21	hőr. százados, határőrség hősi halottja, akinek a síremlékét a Határőrezred gondozta
KONOPA Adorján 56	szovjet ezredes a Magyarországi Szövetséges Ellenőrző Bizottság szovjet misszió katonai osztályának tisztje
KÓNYA Antal 105	határőr, a Rádióhoz löszér utánpótlást szállító alegység tagja 1956. október 24-én
KÓNYA Zoltán 81	hőr. főtörzsőrmestertől bensőséges keretek között búcsúztak el 1972. június 29-én a nyugállományba helyezése alkalmából
KÓNYI Gyula 175	hőr. főhadnagy, műszerésszakasz-parancsnok 1959 októberétől
	(Budapest, 1923. augusztus 17.–Budapest, 1976. április 6.) Apja vasöntő segéd volt. Négy polgári osztályt végzett. A Láng Gépgyárban dolgozott 1939-től, 1943-ban vasesztergályos segédlevelet szerzett és belépett a vasas szakszervezetbe; 1950-ben gépipari technikus lett. A nyilas hatalomátvétel után, 1944. októberben a katonai behívó elől átszökött a szovjet csapatokhoz. 1945-től a Magyar

	<p>Kommunista Párt tagja, a Láng Gépgyár szakszervezeti vezetője, főbizalmi és a gyári műhelybizottság elnöke 1948 és 1950 között, majd párttitkár volt. 1953-tól az MDP illetve MSZMP budapesti XIII. kerületi pártbizottság politikai munkatársa, a párt- és tömegszervezeti osztály vezetője 1959-ig, 1961. júliustól másodtitkár, első titkára 1962-től, majd 1970. novemberétől rendőr vezérőrnagyi rangban belügyminiszter-helyettes és 1970. november 28-ától haláláig az MSZMP Központi Bizottság tagja volt. 1963. február 24. és 1975. április 11. között országgyűlési képviselő, előbb a Hazafias Népfront budapesti listájáról, majd 1967. március 19-én Budapest 41. számú egyéni választókerületéből jutott be a törvényhozásba. Tartalékos tiszti iskolát végzett, 1961-ben a pártfőiskolán szerzett oklevelet.</p>
KÓRÓDI Mária 165	<p>1950. július 30-án született Vaskúton (Bács-Kiskun megye), politikus, volt országgyűlési képviselő, 1990–1994-ben az Országgyűlés jegyzője és az önkormányzati, belbiztonsági, rendőrségi és közigazgatási bizottság tagja. 1994–1998-ban pártja képviselőjeként az Országgyűlés alelnöke, majd 1998-tól az önkormányzati és rendészeti bizottság alelnökeként, valamint az ügyrendi bizottság tagjaként dolgozott. 2002. május 27. és 2003. május 18. között környezetvédelmi és vízügyi miniszter a Medgyessy-kabinetben. Szabad Demokraták Szövetsége</p>
KOROM Mihály 203	<p>(1927–1993) mezőgazdasági munkás, jogász. Fiatalon napszámos, libapásztor volt. 1945-ben jelentkezett rendőrnyszakosnak. A hadsereg, rendőrség, majd a BM állományában dolgozott. 1949-ben elvégezte a Rendőrtiszti Főiskolát. Az MDP KV politikai munkatársa (1951–1955), majd elvégezte az SZKP politikai főiskolát és az ELTÉ-n a jogi egyetemet is. BM osztályvezető (1958–1960), számos halálos ítéletet készített elő. A Határőrség országos parancsnoka (1960–1963), igazságügy-miniszter (1966–1978). A KB tagja 1962-től 1989-ig, a KB adminisztratív titkára (1963–1966, 1978–1985); PB tag (1980–1985). Az Alkotmányjogi Tanács elnöke (1985–1989). A reformellenes erőkhöz tartozott. 1989-ben társadalmi nyomásra lemondott országgyűlési mandátumáról.</p>
KOSSUTH István 104	<p>hőr. főhadnagy: kiképzőászlóalj 2. lövészszerződés. századparancsnok: 1972-ben</p>
KOSZTOLÁNYI Péter 86	<p>határőr tiszti iskolára vezényelve a tisztesiskola állományából 1961 szeptemberétől</p>
KOVÁCS Antal 71	<p>hőr. százados, a nagykanizsai kerület híradófőnöke 1957-ben</p>
KOVÁCS Antal 71	<p>hőr. főhadnagy az 1958-as kihelyezéskor a 2. szakasszal Urán és Csengeren az őrs villanyhálózatának építését végezte</p>

KOVÁCS Attila 105	hőr. őrmester, beszédet mondott 1998-ban az utolsó sorállományú határőrök búcsúztatásán a továbbszolgálók nevében
KOVÁCS Ervin 204	(Bercel, 1967. január 24.–) válogatott labdarúgó, középpályás. Újpesti Dózsa labdarúgója
KOVÁCS Gyula 159	hőr. ezredes, az Országos Parancsnokság határforgalmi főosztályának vezetője országos parancsnoki biztosként irányította a budapesti határőr-igazgatóság kialakítását
KOVÁCS János 103	hőr. őrnagy, technikai-alosztályvezető 1972-ben
KOVÁCS József 54, 68, 70, 72, 86, 89	áv. hadnagy, iskola szakaszparancsnok 1953-ban, hőr. hadnagy, 1957 nyarán a híradó tisztesiskola vezetékes-százada kihelyezett szakaszparancsnoka a nagykanizsai kerület nagyatádi határőr laktanyájában. Hőr. főhadnagy, szakaszparancsnok, a Híradó Tisztesiskola KISZ szervezetének alapító tagja 1959-es kihelyezésen részt vett 1961. október 5-től az újonc kiképzés időtartamára szakaszparancsnok, hőr. százados vezetékes szakaszparancsnok: 1964/65-ös újonckiképzés idejére 43. számú Állami Építőipari Vállalat 2. számú házgyárának vezetője
KOVÁCS Károly 179	hőr. törzsőrmester, határőrség hősi halottja, akinek a síremlékét a Határőrezred gondozta
KOVÁCS Lajos 159	tizedes, 1961 októberében az alakulattól elsőként egyéni eredményével érte el a kiváló címet
KOVÁCS László 87	hőr. főtörzsőrmester, zenész 1982
KOVÁCS László 193	
KOVÁCS Mihály 103	hőr. hadnagy, objektumőrzési-század /Fót/. szakaszparancsnok: 1972-ben
KOVÁCS Sándor 103	hőr. főtörzsőrmester, szakaszparancsnok, szállítószázad 1972-ben
KOZÁK András 206	(Vencsellő, 1943. február 23. – Budapest, 2005. február 24.) Kossuth- és Jászai Mari-díjas színész, művészeti vezető, ezredesként szerepel a Kisváros című filmben.
KOZÁR István 81, 102, 131, 132, 167	hőr. főhadnagy, rádiós II. szakaszparancsnok 1959 októberétől, 1960. november 7-én főhadnagyból előléptették határőr századossá, hőr. őrnagy szolgálati és kiképzési alosztályvezető, 1972-ben hőr. alezredest a határőrezred törzsfőnökét a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa a Belügyminiszter Állományában végzett eredményes munkája elismeréseként nyugállományba helyezése alkalmából az Április Negyedike Érdemrenddel tüntette ki, 1987-es éves tiszti értekezleten köszönt el az állománytól
KOZÁRI József 91	főhadnagy, „Egerváry László” Híradó Tisztesiskola. Iskola parancsnok helyettes 1967-ben
KOZÁRI László 75	hőr. főhadnagy, parancsnokságával 1960 nyarán a nyugati határra került kihelyezésre a vezetékes-építőegység
KÖBLI Gyula 181	MSZMP KB osztályvezető-helyettes

KÖDÖMÖN József 159	hőr. ezredes, főosztályvezető-helyettes
KÖHEGYI András 91	hőr. őrnagy, kommandánsszázad, századparancsnok 1967-ben
KÖMŰVES József 103	hőr. főhadnagy; politikai-helyettes; objektumőrzési-század 1972-ben
KÖSZEGH Ferenc 157	(Budapest, 1939. április 26.) szerkesztő, tanár, politikus. A Kádár-korszak idején a demokratikus ellenzék képviselője volt, részt vett a szamizdatok terjesztésében. 1988-ban a Szabad Kezdeményezések Hálózata, majd a Szabad Demokraták Szövetsége alapítója volt, 1990 és 1998 között országgyűlési képviselő. A rendszerváltást követően a Magyar Helsinki Bizottság megalapítója és első elnöke.
KRISTYÁN Mihály 70, 71, 75, 82, 84, 86, 90, 94, 103	hőr. törzsőrmester, 1957 nyarán a Híradó Tisztisiskola vezetékekészázada kihelyezett szakaszparancsnoka a nagykanizsai kerület nagyatádi határőr laktanyájában. Hőr. törzsőrmestert 1958-as díszszemlén a határőr díszezred szolgálatvezetők a második zászlóaljnál Sándor Mihály hőr. törzsőrmester, aki közben megbetegedett és kórházba került ezért a közvetlen híradózászlóalj parancsnoka a diszelnézés idejére bízta meg a szolgálatvezetői teendőik ellátásával az 1958-as kihelyezéskor. A 3. szakasszal a barabási és berekszászi őrs között a szovjet–magyar közös távbeszélő vonalat, valamint a Lónyai őrs villanyhálózat oszlopsorának építését végezte hőr. alhadnagy 1959 májusában a Híradó Tisztisiskola a harmadik vezetékekészszakaszának parancsnoka a Hanságba a KISZ tábor villanyhálózatának kiépítését végezték, Közbiztonsági Érdemérem Ezüst Fokozatát kapta meg 1960. január 22-én: hőr. hadnagy 1960 nyarán 10 napos tanfolyamon, Fóton a fegyverszertárban a fegyverek kiadása előtt Kristyán Mihály hadnagy tanította meg a fegyveranyag-ismeretet a Tisztisiskola kiképzőkeretével. 1961 szeptemberében. Dicsérő oklevelet kaptak a KISZ szervezet irányításában, segítségével és a határőrizetben végzett kiemelkedő munkáért, 1961. október 5-től az újonc kiképzés időtartamára szakaszparancsnok százados, Híradó Kiképzési előadó. 1967-ben; Kommandánsszázad, századparancsnok: 1972-ben. majd kiképzési előadó alezredesként vonult nyugdíjba.
KUBIK György 152	hőr. főhadnagy a biztosítózászlóalj parancsnoka a pápalátogatás idején 1991
KUCSERA Mihály 50, 51, 195	áv. őrnagy a határőrség híradó szakterületének vezetője 1956 tavaszán szakmai küldöttség élén a Szovjetunióba, Lvovba utazott
KUN István 120, 121, 132, 178, 192, 201	hőr. vezérőrnagy az MSZMP Határőr Bizottságának első titkára, aki a híradózászlóalj első KISZ titkára volt 1957-ben
KUNCZE Gábor 162, 165	(Pápa, 1950. november 4.–) politikus, volt országgyűlési képviselő, egykori belügyminiszter, a Szabad Demokraták Szövetsége (SZDSZ) egykori elnöke, emblematis alakja.

KUTAS Miklós
61
KUZBELT Péter
205
LACKHY Albert
63

áv. hőr. a Katonai Forradalmi Tanács egyik hangadója

A Lucky Boys nevű dixieland együttes zongoristája

(Bierbeeck, Belgium, 1933. október 6.–Budapest, 1958. november 28.) Bierbeeck-ben született (Belgium). Szülei 1939-ben települtek vissza Magyarországra. A 4 polgári elvégzése után a Kábel- és Műanyaggyárban kitanulta a szerszámkészítő-lakatos szakmát. 1952-ben szerzett segédlevelet. Letartóztatásáig ez volt az egyetlen munkahelye. 1955-ben a Központi Honvéd Kórház idegosztályán kezelték. Tagja volt a DISZ-nek. 1956. X. 23-án munkahelyén értesült a tüntetésről, itt szerzett tudomást a forradalmi követelésekről. Délután részt vett a tüntetésen, ott volt a parlamentnél és a Szikra Nyomdánál is. Este bekapcsolódott a Magyar Rádió épületének ostromába. 1956. X. 25-én a Rákóczi úti fegyveresekhez csatlakozva részt vett a szovjet csapatok elleni küzdelemben, majd két napon át a Korvin-köziakkal harcolt. 1956. X. 30-án csatlakozott a Hársfa utcai fegyveres csoporthoz, velük indult a Köztársaság téri pártház ostromára. Az akcióban ő volt a Hársfa utcai egység egyik vezetője. A bíróság ítéletének indoklása szerint részt vett az összeterelt foglyok kivégzésében, az iratok elégetésében. 1956 novemberében járőrözött, igazoltatott és részt vett a csoportja felszerelését biztosító beszerzésekben. 1956. XI. 4-én csoportja felvette a harcot a támadó szovjet csapatokkal. A küzdelmet azonban hamarosan kilátástalannak ítélte, ezért letette a fegyvert és hazautazott szüleihez Nagymarosra. Ott jelentkezett a Nemzetőrségbe, ahol annak felosztatásáig különböző feladatokat látott el. 1957. III. 14-én gúnyos megjegyzéseket tett a felvonuló munkásörökre, emiatt vették őrizetbe. 1957. III. 29-én tartóztatták le. Elsőfokon szervezkedés vezetése, gyilkosság és egyéb vádak alapján 1958. IX. 4-én halálra ítélték. Ezt a Legfelsőbb Bíróság Népbírói Tanácsa 1958. XI. 25-én megtartott ülésén jogerőre emelte. 1958. XI. 28-án kivégezték.

LADOCSI Gáspár dr.
162

vezérőrnagy, (Nagybajcs, 1952. június 26.) risinumi címzetes püspök, nyugalmazott esztergom-budapesti segédpüspök, esztergomi teológiai tanár, tábori püspök, főiskolai tanár.

LÁGA Sándor
50

áv. főhadnagy, 1951–1952: az ő parancsnoksága alatt jött létre a híradószázalaj és kezdődött meg az Adyligetre történő költözés

LAJTÁR József
142, 194, 210

hőr. vezérőrnagy, az ezred pénzügyi anyagi főnöke 1990. február 1-jétől a Határőrség Országos Parancsnoksága állományában pénzügyi főosztályvezetői, 1993-ban gazdasági igazgatói, majd gazdasági főigazgatói beosztást töltött be. 1995. szeptember 15-étől a Belügyminisztérium közigazdasági helyettes államtitkára. 2010. július 1-jétől

	vezérőrnagyi rendfokozatba országos rendőrfőkapitány-helyettesé, az Országos Rendőr-főkapitányság gazdasági főigazgatója beosztásába. 2014. január 1-jétől a Belügyminisztérium Közigazgatási Államtitkár Titkárságán végezte szolgálati feladatait. 2014. szeptember 1-jétől a büntetés-végrehajtás országos parancsnoka gazdasági és informatikai helyettese
LÁNG Jenő 87	hőr. őrzető, 1961 októberében az alakulattól elsőként érte el egyéni eredményével a kiváló címet
LASTOFKA József 102	hőr. alezredes pénzügyi anyagi főnök, 1972 májusában nyugállományba vonult az ezred létrehozásának pénzügyi anyagi feladatait vezényelte le
LÁZÁR István 205	A Lucky Boys nevű dixieland együttes piztonosa
LEHEL Szergej 86	határőr, 1961-ben 140 db töltényt elvesztett az autóbuszban VÁP szolgálatba menet alkalmával
LENGYEL Miklós 103	hőr. százados; objektumőrzési-század. Századparancsnok: 1972-ben
LEYRER Richárd 121	az Ifjú Gárda országos parancsnoka
LIKÁCS György 72	hőr. főhadnagy, századparancsnok; 1959-es kihelyezésen részt vett
LISZT Vilmos 45	őrnagy a központi kiképzőzászlóalj nevelőtisztje 1946-ban
LORÁNT Imre 23	százados, az 1946-ban önállóvá vált határőrség nevelési osztályának vezetője
LOSONCZI Ferenc 58	Harmínckettesek tere 4. sz. alatti lakos, Egervári László halála ügyében került kihallgatásra
LÖRINC Imre 54	áv. hadnagy, iskola-szakaszparancsnok 1953-ban
LÖRINCZ András 115	az MSZMP Pest megyei Bizottságának munkatársa
LÖRINCZ Gyula 64	hőr. hadnagy, a vezetékes technikus kiképző szakaszparancsnoka a Határőrség Országos Parancsnokának 015. számú parancsa alapján az 1956-os forradalom és szabadságharc idején játszott szerepéért elbocsájtották.
LUCZA István 53, 54, 71, 75, 86	áv. főhadnagy építő századparancsnok 1953-ban, vezetékes századparancsnok 1953-ban, 1961-ben lett hőr százados, építőszázad-parancsnok 1957-ben parancsnoksága a Fertő tónál építették ki a telefonvonalakat a vízi határ fölött a megfigyelőpontok és az őrs között. 6 kilométeren állítottak fel oszlopokat a tó felett
LUDVIG István 89	hőr. őrnagy lett októbertől a közvetlen híradózászlóalj parancsnoka, 1964-től 1967-ig volt zászlóaljparancsnok
LUKÁCS György 71	hőr. főhadnagy, vezetékes század-parancsnok 1957-ben az 1958-es kihelyezéskor a 2. szakasszal Urán és Csengeren az őrs villanyhálózatának építését végezte.
LUTYÁK István 64	hőr. hadnagy, rádióadó-vevő szakaszparancsnok a Határőrség Országos Parancsnokának 015. számú parancsa alapján az 1956-os forradalom és szabadságharc idején

LUX Ádám 206	játszott szerepéért elbocsájtották. (Budapest, 1964. augusztus 26.) színész, szinkronszínész.
MAGYAR József 67, 68, 102	Főhadnagy a „Kisváros” c. filmsorozatban hőr. alhadnagy, a második század tisztesiskola szakaszparancsnoka 1957-ben, hőr. százados; anyagi alosztályvezető: 1972-ben
MAGYOR József 91	alezredes, híradóanyag-raktár; raktárparancsnok 1967-ben
MAKRAI Károly 52	tervező, HM-típusú terve alapján 400 fő elhelyezésére épült meg az adyligeti laktanya 1951-től
MÁRCZI Lehel 103	hőr. főhadnagy; kommandánsszázad, századparancsnok, politikai helyettes: 1972-ben
MARGEL Kálmán 67	hőr. hadnagy, a második század tisztesiskola szakaszparancsnoka 1957-ben
MARÓDI Pál 54	vezetékesszázad, szolgálatvezető 1953-ban
MAROSÁN György 82, 83, 94	1908. május 15-én született Hosszúpályiban. Péklegényként dolgozott. 1923-tól vett részt a munkásmozgalomban. 1927- től tagja a Szociáldemokrata Pártnak. 1939-ben az Élelmezési Munkások Országos Szövetségének a főtitkára lett. 1941-től az SZDP Fővárosi vezetőségének a tagja. 1942-ben a József Attila Emlékbizottság egyik megalapítója. 1942 nyarán letartóztatták, ősszel szabadult. 1943-ban az SZDP vidéki szervező titkára és az Élelmezési Munkások Országos Szövetségének főtitkárából elnök lett. 1944. március 19. után újra letartóztatták, Nagykanizsára internálták. 1945 augusztusáig az SZDP országos titkára, majd 1945–1947-ben vezető titkára. Az MKP és SZDP egyesítésének egyik fő szorgalmazója, kulcsszerepe volt abban, hogy Szakasits Árpád távollétében a szociáldemokraták elfogadták a fúziót. 1948. március 10-én az ekkor létrehozott MKP–SZDP Közös Politikai Bizottságának elnökhelyettese és a Közös Szervező Bizottság tagja lett. 1947. decemberi felterjesztés alapján 1948. elején jugoszláv kitüntetést kapott J. B. Titótól – ez később az ellene felhozott vádak egyik alapja. 1948. augusztus 18-tól 1949. július 1-ig az MDP Budapesti Pártbizottság első titkára, korábbi tisztségei megtartásával. 1949. június 11-től 1950. augusztus 4-ig könnyűipari miniszter. Az 1950. májusi MDP KV ülésen felügyelete alá helyezték az Adminisztratív Osztályt. 1950. július 7-én az ÁVH őrizetbe vette. 1950. november 24-én elsőfokon, december 11-én jogerősen halálra ítélték, majd tárgyalás nélkül életfogytiglani börtönbüntetésre módosították az ítéletet. 1956. március 29-én szabadult büntetése félbeszakításával. Az MDP KV 1956. július 18–21-i ülésén PB-taggá választották. Július 30-tól a Minisztertanács elnökhelyettese lett. Az 1956. október 23-i MDP PB ülésen ellenforradalmi veszélyre hivatkozva tűzparancs kiadását követelte. Október 28-án kimaradt a szűkebb vezetésből.

	1956. november 7-től tagja lett a Magyar Szocialista Munkáspárt Ideiglenes Intéző Bizottságának és a Forradalmi Munkás–Paraszt Kormányának. Az MSZMP KB 1957. februári ülésén adminisztratív KB-titkárrá, Kádár János helyettesévé választották. Április 30-tól az MSZMP Budapesti Pártbizottság Ideiglenes Intéző Bizottságának az elnöke majd a Budapesti Pártbizottság titkára. 1957. május 9-től 1960. január 15-ig államminiszter. Az MSZMP KB 1962 októberében –miután Marosán levélben fordult a testülethez– október 11–12-i ülésén visszahívta a PB-ből, felmentette KB-titkári posztjáról és kizárta a KB-ből. 1964 novemberében egyszerű párttagként Moszkvában részt vett az ünnepi felvonuláson, ezután támadások érték a párton belül. 1965-ben kilépett az MSZMP-ből. 1968-ban megjelent önéletrajzi írása, a „Tüzes kemence”. 1972-ben hosszas huzavona után látott napvilágot visszaemlékezéseinek második része, „Az úton végig kell menni”. Ugyanebben az évben visszalépett az MSZMP-be. A következő években több visszaemlékezését megjelentették: „Ember és kenyér” (1979), „A mozgalom” (1984), „Nincs visszaút” (1988), „A tanúk még élnek” (1989), „Fel kellett állnom” (1989). 1989-ben ellenezte az MSZMP feloszlását, és részt vett az új MSZMP megalakításában. 1992-ben halt meg Budapesten.
MARSI Pál 151	hőr. őrnagy, ellátózászlóalj törzsfőnöke 1991
MATÓK Béla 94	hőr. százados, díszezred parancsnoka, politikai helyettes 1958. április 4-én, a díszszemlén
MERC János 54	áv. őrmester, vezetékek század technikus 1953-ban
MÉSZÁROS József 104, 174, 175, 176, 178, 181	volt karhatalmi alezredes parancsnok, hőr. alezredes zászlóalj parancsnoka műszaki zászlóalj 1970 az Építőipar Kiváló Dolgozója miniszteri kitüntetést kapta meg, 1971-ben hőr. alezredes; építő műszakzászlóalj. Zászlóaljparancsnok 1972-ben, 1985-ben nyugállományba vonult
MEZEI György 90, 102, 201	hőr. alezredes, politikai alosztályvezető 1967-ben, a pártbizottsági titkár 1972-ben Határőrezred Önkéntes Segítő Tanácsadó Csoport tagja
MÉZES György 94	hőr. őrnagy, díszezred-parancsnok 1958. április 4-én, a díszszemlén
MIKÓ László Dr. 178, 181	a 43. számú Állami Építőipari Vállalat vezérigazgató-helyettese
MIKULIK István 175	Középületépítő Vállalat műszaki igazgatóhelyettese 1971
MILÁK Mihály 86	hőr. főtörzsőrmester, 1961-ben anyagi visszaélés miatt a felelősségre vonástól való félelmében öngyilkos lett.
MOLNÁR Árpád 86, 89	fsz. hőr. őrmester, 1961. október 5-től az újonc kiképzés időtartamára szakaszparancsnok, hőr. alhadnagy rádiósszakaszparancsnok: 1964/65-ös újonckiképzés idejére

MOLNÁR Gábor 204	(Budapest, 1908. december 2.–Budapest, 1980. október 29.) a XX. század egyik legnépszerűbb magyar vadász- és útleírásírója, akinek műveit számos nyelvre lefordították. Számos regényt, rádiójátékot írt. Legelső műve 1940-ben jelent meg. Műveit vakon írta miután egy balesetben elvesztette a látását. Haláláig nagyon aktív volt a magyarországi írói életben.
MOLNÁR György 54	áv. hadnagy, híradó központparancsnok 1953-ban
MONGOR Ferenc 51	áv. hadnagy, a híradózászlóalj új laktanyájának helyét kijelölő bizottság tagja
MÓNUS József 53, 67, 68, 72, 82	áv. főhadnagy a híradózászlóalj törzsfőnöke 1953-ban, hőr. főhadnagy, a második század Tisztesiskola századparancsnoka 1957-ben a Híradó Tisztesiskola KISZ szervezetének alapító tagja, 1958-ban az egyik díszszázad parancsnoka Híradó Tisztesiskola parancsnoka április 4-ei hatállyal léptettek elő hőr. századossá Tisztesiskola Parancsnok; 1959-es kihelyezésen részt vett. 1960 októberétől a Zrinyi Miklós Katonai Akadémiára vezényelték
MORVAY István Dr. 147	BM politikai államtitkára
MUCSÁNYI István dr. 196	rendőr ezredes, csoportfőnök-helyettes
MURAKÖZI Lajos 204	Újpesti Dózsa labdarúgója
MUTZ Dezső 197	technikus, hírműhely
NAGY Imre 145	(Kaposvár, 1896. jún. 7.–Budapest, 1958. jún. 16.): politikus, miniszterelnök, közgazdasági író, egyetemi tanár, az MTA tagja (l. 1950, r. 1953.). Az 1956-os forradalom és szabadságharc vértanúja. Szegényparaszt családból származott. Felső kereskedelmi iskolát végzett, majd lakatosmesterséget tanult. Mint segéd Diósgyőrről és Kaposvárról dolgozott. 1914-ben bevonult katonának és orosz hadifogságba esett. 1918-ban belépett az oroszországi Kommunista Párt Magyar csoportjába és a Vörös Hadsereg tagjaként harcolt. Hazatérte után (1921) Somogy vm.-ben szervezte a földmunkásmozgalmat. 1925-től 1927-ig az MSZP tagja volt. 1925. november 28-án feleségül vette Égető Máriát. 1928-ban Bécsbe emigrált. 1929-ben visszatért a SZU-ba és a moszkvai Agrártudományi Intézet, majd a Központi Statisztikai Intézet munkatársa. A II. világháború idején a m. nyelvű Kossuth Rádió egyik vezetője Tbiliszipben. 1944 végén hazatért Mo.-ra és tagja lett az MKP, majd az MDP Központi vezetőségének és a Politikai Bizottságnak. 1944. dec. 22-től 1945. november 12-ig földművelésügyi, nov. 15-től 1946. márc. 20-ig belügyminiszter. 1950. dec. 18-tól 1952-ig élelmezési miniszter. 1948-ban az országgyűlés elnöke. Ezután a

tanítást választotta és megszakításokkal 1948–1956 között a bp.-i Közgazdasági egy.-en tanított. Egy rövid időre megszűnt a vezető szerepe a Pártban a mezőgazdaság szocializálásával kapcsolatos ellenvéleménye miatt 1952. jan. 5-től nov. 14-ig begyűjtési miniszter. 1952-ben miniszterelnök helyettes. 1953-tól majdnem két évig miniszterelnök. (1953. júl. 4.–1955. ápr. 18.). A törvénytelen bebörtönzések feloldása, a kitelepítések megszüntetése és hatálytalanítása, az életszínvonal emelésére tervezett intézkedései szembe állította a Rákosi–Gerő személyi kultusszal. 1955 áprilisában tisztségétől megfosztották és a Pártból kizárták. Ezzel felszámolták az első magyar reformkísérletet. De két éven át tartó miniszterelnöksége alatt született meg és bontakozott ki a sztalinista rendszert elutasító politikai és szellemi mozgalom, mely az 1956-os forradalom és szabadságharchoz vezetett. 1956. okt. 24-től november 12-ig ismét miniszterelnök a szovjet csapatok magyarországi megszállásig (1956. nov. 4.) Miniszterelnöksége alatt megszűnt az egypártrendszer Mo.-on, visszaállt a 45-ös szabad választások alapján alakított demokratikus koalíciós rendszer, ami 1947-ben megszűnt. Az ő miniszterelnökségéhez fűződik, hogy a kormány Mo.-ot semlegesnek nyilvánította (1956. nov. 2.) A Kádár-kormány bíróság elé állította. Halálra ítélték és kivégezték (1958. június 16.) Kivégzésének 30. évfordulóján, 1988. június 16-án Nagy Imre emlékművet avattak Párizsban a Père Lachaise temetőben. 1989. június 16-a óta ezen a napon emlékezik Mo. Nagy Imrére és a szabadságharc többi résztvevőjére.

NAGY Kálmán 103	hőr. őrnagy, szállítószázad, századparancsnok 1972-ben
NAGY László 211	hőr. ezredes, hírfőnök az országos parancsnokság híradóosztályvezetője
NÉMET Ferenc 199	hőr. főtörzsőrmester, határőrség hősi halottja, akinek a síremlékét a Határőrezred gondozta
NÉMET Károly 67	hőr. főhadnagy, első kiképzőszázad parancsnoka 1957-ben
NÉMETH Dezső 23	alezredes, az 1946-ban önállóvá vált határőrség vezérkari főnöke
NÉMETH Vilmos 59	áv. őrzetű, 1956. október 28-án a felderítésre induló csoport tagja
NÉMETH Zoltán 66	hőr. hadnagy, a híradóműhely munkatársa, aki együtt szolgált a műhelyben sorállományú technikusként dolgozó Egervári Lászlóval
NÉMETH Zoltán 197	vezető technikus, brigádvezető-helyettes, hírműhely
NIEDERMÜLLER János 199	hőr. törzsőrmester, határőrség hősi halottja, akinek a síremlékét a Határőrezred gondozta

NOVÁKY Balázs 36, 33, 147, 150, 151, 153, 155, 156, 162, 165, 183, 194, 203	(1943. március 11. Gyöngyös) 1966-ban elvégezte a Kossuth Lajos Katonai Főiskolát, majd Nagyatádon és Balassagyarmaton töltött be vezető beosztásokat, 1976-ban elvégezte Moszkvában a HÖR PK képzőt. hőr. ezredes, az MSZMP Határőrségi Bizottságának titkára, 1988. hőr. vezérőrnagy, a BM Határőrség megbízott parancsnoka, valamint határőr altábornagy a Határőrség Országos Parancsnoka 1990. július 1.–1998. március 11.
NYÁRI László 104	hőr. hadnagy, kiképzőzászlóalj 3. híradószázad. Századparancsnok, politikai helyettes: 1972-ben
NYEMCSÓK Béla 87	örvezető, 1961 októberében az alukalattól elsőként egyéni eredményével érte el a kiváló címet
NYÍRI Lajos 76, 86	hőr. százados pol h mondta az avató beszédet a Hőr szobor avatásán 1960. szeptember 28-án
OCSKÓ Ferenc 85, 90	hőr. százados vezetésével gyakorolta be az új lögyakorlatot az adyligeti hivatásos állomány 1961/2-ben, hőr. őrnagy, kiképzési csoportvezető, törzsfőnök helyettes 1967-ben
ONYUTA Zsolt 205	hőr. a határőrség első színesbőrű katonája, aki az alapkiképzés után a nemzetközi és jogi osztályra került tolmácsként
ORBÁN László 56	áv. százados a Rádióhoz löszer utánpótlást szállító alegység parancsnoka 1956. október 24.-én
OROSZ Júlia 191	(Budapest, 1908. március 3.–Budapest, 1997. október 19.) opera-énekesnő (szoprán).
ORSZÁGH Károly 103	hőr. hadnagy, szakaszparancsnok helyettes, rádiósszakaszparancsnok: 1972-ben
ÖTVÖS Tibor 199	hőr. alhadnagy a határőrség hősi halottja, akinek a síremlékét a Határőrezred gondozta
PADÁNYI Mihály 175	Kassa, 1916. december 15. Apja hivatalnok volt. A József Nádor Gazdasági és Műszaki Egyetemen általános mérnöki oklevelet szerzett. Egyetemi tanulmányai alatt, 1938–1939-ig műszaki rajzoló a Haditechnikai Intézetben, közben egyetemi tanulmányait folytatta, majd 1943-ban Kolozsváron mélyépítési vállalatnál dolgozott. 1942-től a Szociáldemokrata Párt mérnökcsoportjának tagja, 1944. októberben csatlakozott a Magyar Kommunista Párthoz. 1944-ben a német megszállás után az ellenállási mozgalomban aktívan tevékenykedett, partizáncsoport vezetője volt. 1945-ben, mint civil szovjet fogságba került. Jelentkezett a demokratikus hadseregbe, a 6. hadosztály nevelőtisztjeként Ausztriáig jutott. 1945–1948-ig az ÁVO-nál dolgozott, mint nyomozó őrnagy szerelt le. 1948-tól az MDP Központi Káderosztályon politikai munkatárs. 1950-től a Gazdasági és Műszaki Akadémia igazgatóhelyettese volt. 1953-tól a Mélyépítő Vállalat építésvezetője Dunaújvárosban és Péten. 1955. júniustól 1957. áprilisig az építésügyi miniszter helyettese volt. 1966-ban az Építésügyi és Városfejlesztési Minisztérium felügyeleti csoportfőnöke volt, 1971-től ismét miniszterhelyettes volt. 1976. májusban kezdeményezték nyugdíjazását.

PÁJER Árpád
163

PAJOR Gyula
45

PÁL Antal dr.
178, 181

Nagykovácsi polgármestere 1996-ban

százados, a központi kiképzőászlóalj nevelőtisztje 1946-ban

Budapest, 1925. március 5. Apja cipész kisiparos volt. 1944-ben érettségizett a Hunfalvy János Kereskedelmi Középiskolában, 1945-ig az Országos Földhitelintézet tisztviselője volt. 1945. májusban a Belügyminisztérium Népgondozó Hivatalához került, 1946. januárban számtisztté nevezték ki, 1951-től főhadnagy, 1951. márciustól a BM Közrendészeti Főosztály pénzügyi alosztályvezetője, majd a BM főkönyvelőségén dolgozott, rendőr századosként. 1953. május visszakerült a Közrendészeti Főosztályra, kinevezték a Terv- és Pénzügyi Főosztály pénzügyi osztályvezetőjévé, 1953 végétől főosztályvezető-helyettes volt, 1954-től főosztályvezető. 1956. januártól államvédelmi őrnagy. 1957-től rendőr alezredes, 1971-től csoportfőnök, 1975-ben főcsoportfőnök-helyettes. A belügyminiszter pénzügyi, anyagi és műszaki helyettese 1976. december 1. és 1985. április között volt, akkor felmentették, vezérőrnagyi rendfokozatban nyugdíjazták. 1970-ben elvégezte az ELTE Állam- és Jogtudományi Karát.

PÁLFFY György
23

(1909–1949) Temesvárott született, de már az első világháború előtt Budapestre költözött a család. Édesapja, Oesterreicher György banktisztviselőként dolgozott, fiát az Árpád Gimnáziumba járatta. Az érettségi után először tényleges katonai szolgálatot teljesített, majd karpaszományos tizedesként felvételét kérte a Ludovika Akadémiára. 1932. augusztus 20-án tüzér hadnaggyá avatták, ezt követően Pécsen és Kecskeméten végzett csapatszolgálatot. 1936-ban egyéves olaszországi tanulmányúton vett részt, majd megkezdte tanulmányait a Hadiakadémián. Németellenes politikai nézetei miatt 1939-ben lemondott rangjáról, megvált a hadseregtől. Az Egyesült Izzóban kapott állást, hamarosan az egyik cégvezető lett. Kapcsolatba került a kommunista mozgalommal, és a második világháború kitörése után a párt utasítására belépett a Független Kisgazdapárt polgári tagozatába, ahol háborúellenes agitációt fejtett ki. 1944 őszén megbízták a kommunista párt katonai bizottságának vezetésével. Részt vett Debrecenben az Ideiglenes Nemzeti Kormány hadserege felállításában, a Honvédelmi Minisztérium katonapolitikai (elhárító) osztályának vezetését bízták rá. Kezdetben a háborús bűnösök felkutatása volt a legfőbb feladatuk, de beosztottaival hamarosan inkább az MKP politikai ellenfelei köréből való kiiktatására törekedtek, vetélkedve a Péter Gábor vezette politikai rendőrséggel. 1946-ban, már tábornokként, a határőrség parancsnokává nevezték ki. 1947-ben

	altábornaggyá léptették elő, majd a honvédség felügyelőjének tisztét kapta meg. 1948 februárjában részt vett a magyar–szovjet barátsági és kölcsönös segítségnyújtási szerződést kidolgozó moszkvai tárgyalásokon. Miután Farkas Mihály, a párt főtitkárhelyettese lett a honvédelmi miniszter, egy ideig még igényt tartott a régi káderekre. Így lett 1948 végén Pálffy a miniszter állandó helyettese, valamint a kiképzés irányítója. A két munkáspárt egyesítésekor bekerült az MDP Központi Vezetőségébe. Farkas javaslatára a Rajk-per körüli nyomozásokat kiterjesztették Pálffyra is, aki hajlandó volt eljárni a rá osztott szerepet. 1949. május 1-jén még ő fogadta az első díszszemle parancsnokának jelentését; július 5-én koholt vádak alapján letartóztatták, ügyét a Rajk-perből elkülönítve, katonai bíróság tárgyalta, amely halálra ítélte, és október 24-én kivégezték. 1955. évi részleges rehabilitációja után 1956. október 6-án ünnepélyes keretek között, Rajk Lászlóval, Szőnyi Tiborral és Szalai Andrással együtt újratemették. Teljes rehabilitációjára 1963. szeptember 27-én került sor.
PÁLOS Ervin 192	ritmus-szólamvezető, határőrség zenekara
PAPDI Illés 93, 95, 102, 111, 113, 201	hőr. ezredes, 1971-1980-ig volt az Ezred alapító parancsnoka. 1925-ben született, 1945-óta teljesített fegyveres szolgálatot a BM Karhatalom és a BM Határőrség kötelékében. Parancsnoksága alatt került felállításra a budapesti határőrezred. Katonai pályafutása alatt számos elismerésben részesült, többek között Vörös Csillag Érdeméremmel tüntették ki, 1980. június 27-én vonult nyugállományba. 1982. október 5-én megalakult Határőrezred Önkéntes Segítő Tanácsadó Csoportja Vezetője, szívelégtelenség következtében hunyt el 1988. április 24-én.
PAPP András 54, 58, 59, 60, 89, 90, 201	1967–1971-ig volt a zászlóalj utolsó parancsnoka. 1921-ben született, 1953-ban áv. százados a Tisztes Iskola Századparancsnok. 1954-ben a zászlóalj törzsfőnöke, 1956-ban ő irányította a laktanya védelmét. hőr. őrnagy, 1964. július ideiglenesen a közvetlen híradózászlóalj parancsnoka 1967-ben lett a zászlóalj parancsnoka 1971-ig. nyugállományú hőr. alezredesként tagja a Határőrezred Önkéntes Segítő Tanácsadó Csoportjának.
PAPP György 116	1981. március 16-án csapatzászlót adományozó Ganz Villamossági Művek vezérigazgatója
PAPP János Dr. 130	fogorvoshoz hőr. orvos százados 1984-ben
PAPP Miklós 90	hőr. őrnagy, anyagi alosztályvezető: 1967-ben
PATYI Mihály 49	Kispesti AC-ból behívott labdarúgója, aki részt vett a Farkas Mihály kupán 1949-ben az önálló híradószázad képviselőjeként

PECZE László 86	fsz. hőr. őrmester. 1961. október 5-től az újonckiképzés időtartamára szakaszparancsnok
PÉK Márton 46	főhadnagy, az önálló híradószázad parancsnoka 1949-ben
PETCZE László 102	hőr. hadnagy, KISZ bizottsági titkár 1972-ben
PETHŐ Attila 175	hőr. őrmester, térdre ereszkedve megcsókolta a lobogót, amely ettől kezdve az egység legfőbb kincse, becsületének jelképe lett. 1971 műszakizászlóalj
PETHŐ György 133	Honvédelmi Nevelési Tanács titkára a KISZ KB osztályvezetője
PETŐ József 102	hőr. alhadnagy szervezési és „M” főelőadó 1972-ben
PETRÓ József 68	hőr. szakaszvezető, a Híradó Tisztesiskola KISZ szervezetének alapító tagja
PINTÉR Géza 181	hőr. alezredes, műszakizászlóalj új parancsnoka 1985-től 1990-ben pénzügyi anyagi főnök
PINTÉR László 196	hőr. ezredes a BM Határőrség országos parancsnokának helyettese
PINTÉR Sándor 192, 193	hőr. törzsszászlós, zenész 1982, harsona-szólamvezető
PIROS Ildikó 206	(Kecskemét, 1947. december 23.–) Kossuth- és Jászai Mari-díjas magyar színésznő, Érdemes művész
PIROS László 203	Újkígyóson született 1917. május 10-én. Hat elemi elvégzése után előbb hentes- és mészárosipari tanuló volt Orosházán, majd 1939-ig húsipari szakmunkás. 1939-től 1942-ig sorkatonai szolgálatát töltötte a határőrségnél. 1942-ben újabb behívót kapott. 1943-ban Voronyezsnél szovjet hadifogságba esett, hat hónapos antifasiszta iskolára küldték, onnan a kijevi partizániskolába került. A kiképzés után a Szovjetunió és Lengyelország területén vett részt bevetésekben. 1945 januárjában egy csapat volt partizánnal együtt érkezett vissza Magyarországra, Debrecenbe. Februárban a Szaktanács kis- és vegyesipari titkára lett. December 2-án a szakszervezet főtitkárhelyettesének választották meg. 1945. június 24-én a szakszervezetek képviselőjeként került be az Ideiglenes Nemzetgyűlésbe. 1946 januárjától 1950 decemberéig tagja az MKP, illetve az MDP budapesti pártbizottságának, 1948 júniusától, az egyesülési kongresszustól az MDP KV tagja, illetve póttagja. 1950-től az MDP PB póttagja. 1950-ben vezérőrnagyi rangban az Államvédelmi Hatóság Határőrségének parancsnoka lett. 1953 januárjában tagja annak a bizottságnak, amely a Péter Gábor-ügyben irányította a nyomozást. Személyesen vett részt Péter Gábor kihallgatásában. 1953. június 27–28-án Piros kimaradt a Politikai Bizottságból, de tagja lett a Nagy Imre-kormánynak: 1953. július 4-étől a belügyminiszter első helyetteseként, majd 1954. július 6-án belügyminiszterként. Az MDP KV 1955. április 14-i ülésén ismét a Politikai

PIROS Miklós 192	<p>Bizottság póttagjává választották. 1956. október 23-án tagja lett az MDP KV által a fegyveres felkelés leverésére megalakított Katonai Bizottságnak, ugyanakkor kimaradt a Politikai Bizottságból, 26-án pedig a kormányból is. Október 28-án Gerővel és Hegedüs Andrással együtt a Szovjetunióba távozott. November 3-án tért vissza az országba. Részt vett a KGB vezetője, Szerov tábornok által irányított akcióban, melynek során november 3-án este Tökölön letartóztatták a magyar kormányküldöttséget. November 10-én Kádár János felszólítására elhagyta az országot, és a Szovjetunióba utazott. 1956. november 16-án kizárták az MSZMP-ből. Az 1957 májusában összeült országgyűlés megfosztotta képviselői mandátumától. 1958 augusztusában tért haza, és a Szegedi Szalámigyár főmérnöke lett. 1969-ben igazgatónak nevezték ki. 1977-ben vonult nyugdíjba. Hosszú éveken keresztül a Szakszervezetek Csongrád Megyei Tanácsának elnöke, majd az MSZMP Szegedi Városi Pártbizottságának tagja.</p> <p>trombitás</p>
PITZ Zoltán 202	<p>hőr. főhadnagy az egy fős járőr tevékenységének oktatását mutatta be csoportos határsértők elfogása esetén. A foglalkozás parancsnoki órával ért véget.</p>
POLYÁK Tibor 90	<p>hőr. törzsőrmester szállítószakasz-parancsnok helyettese 1967-ben.</p>
POMPOS Tibor 64	<p>hőr. főhadnagy, rádió adó-vevő szakaszparancsnok a Határőrség Országos Parancsnokának 015-ös számú parancsa alapján az 1956-os forradalom és szabadságharc idején játszott szerepéért elbocsájtották</p>
PRISZTOVAK János 54	<p>áv hadnagy, iskolaszakasz-parancsnok 1953-ban</p>
PUSKÁS Ferenc 49	<p>Született: Purczeld Ferenc, közismert becenevén Puskás Öcsi; (Budapest, 1927. április 1.–Budapest, 2006. november 17.) labdarúgó, edző, az Aranycsapat kapitánya, a Nemzet Sportolója. 1950 és 1954 között a magyar nemzeti futballválogatott csapatkapitánya volt. Az 1956-os forradalom leverésének hírére külföldön, először Bécsben maradt, ahová rövidesen felesége és gyermeke is követte. Később Spanyolországba költözött, ahol 1958-ban a Real Madrid játékosa lett. 39 évesen felhagyott játékos pályafutásával és futballedzőként kezdett tevékenykedni. 1991-ben végleg Magyarországra költözött, ahol 1992-től az MLSZ utánpótlás-, majd nemzetközi igazgatója, végül pedig 1993-tól egy rövid időre szövetségi kapitánya lett. 2000-től kezdődően Alzheimer-kórral és más betegségekkel küszködött, a kórházat csak ritkán hagyhatta el. Egészségi állapota idővel egyre rosszabbra fordult. Puskás Ferenc 2006. november 17-én hunyt el.</p>

RÁCZ Sándor
175

(1925. október 8., Nagymágocs) cseléd, kubikos, ávéház vezető, pártállami miniszterhelyettes, tábornok, a BM III. főcsoportfőnöksége vezetője, ifjúsági mozgalomban, majd a spártapparátusban töltött be különféle funkciókat 1945–1958, Belügyminisztérium II/7 Osztály, osztályvezető 1958–1961, Belügyminisztérium II. Főosztály, főosztályvezető-helyettes 1961–1962, Belügyminisztérium III/III. Csoportfőnökség, csoportfőnök 1962, MSZMP KB Adminisztratív Osztálya, osztályvezető 1962–1966, Belügyminisztérium, állambiztonsági miniszterhelyettes, egyben a BM III. Főcsoportfőnökség főcsoportfőnöke 1966–1970, Belügyminisztérium, a miniszter I. helyettese 1970–1973, Belügyminisztérium, államtitkár 1973–1974, Felmentve 1974. 06. 22. MSZMP KB Közigazgatási és Adminisztratív Osztály, osztályvezető 1974–1983, HM miniszterhelyettes, személyügyi csoportfőnök 1983–1986, Nyugállományba helyezve 1986

RADICS Sándor
48
RAJK László
25

A híradószázad katonája 1949-ben, akiből később hivatásos tiszt lett

1909-ben született. 1929-től a budapesti tudományegyetem bölcsészeti karán magyar–francia szakon tanult. 1930-ban bekapcsolódott az illegális kommunista mozgalomba, 1931-ben tagja lett a KIMSZ-nek és a KMP-nek. Illegális politikai tevékenysége miatt többször letartóztatták. Tanulmányait nem folytathatta, 1933-tól építőmunkásként dolgozott. A Magyar Építőmunkások Országos Szövetsége kommunista frakciójának vezetőjeként egyik szervezője és irányítója volt az 1935. évi nagy építőmunkás-sztrájknak. 1936-ban a párt utasítására Prágába, innen 1937-ben Spanyolországba ment, részt vett a polgárháborúban. A Nemzetközi Brigád magyar zászlóaljának politikai biztosa és párttitkára volt, a harcokban súlyosan megsebesült. 1939-ben, a spanyol köztársaság bukása után Franciaországba menekült, ahol internálták. 1941-ben hazatért, itthon letartóztatták és internálták. 1944. szeptemberi szabadulása után a párt központi bizottságának titkára, a Magyar Front egyik vezetője, az ellenállási mozgalom egyik fő szervezője és irányítója. 1944 decemberében a nyilasok letartóztatták, Sopronkőhidára, majd Németországba hurcolták, ahonnan 1945. május 13-án tért haza. Itthon bekapcsolódott a pártmunkába és az országos politikába, tagja lett az MKP valamennyi vezető testületének, valamint az Ideiglenes Nemzetgyűlésnek, országgyűlési képviselő volt. 1945 májusától novemberéig a budapesti pártbizottság titkára, majd 1946 márciusáig az MKP főtitkár-helyettese. 1946 márciusától 1948 augusztusáig belügyminiszter. E posztján a fasiszta és reakciós csoportok üldözése címén számos vallásos, nemzeti és demokrata szellemű intézményt és szervezetet tiltott be, illetve oszlatott fel, valamint megrendezte az első koncepciós pereket. 1948

	augusztusában váltották le a belügy éléről, és lett külügyminiszter. 1949. május 30-án koholt vádak alapján letartóztatták, szeptember 24-én a Népbíróság népellenes bűntett és hűtlenség vádjával halálra ítélte, október 15-én kivégezték. 1955-ben rehabilitálták, 1956. október 6-án temették el a Kerepesi temetőben.
RÁKÓCZI László 49	Kispesti AC-ból behívott labdarúgója, aki részt vett a Farkas Mihály kupán 1949-ben az önálló híradószázad képviselőjeként
RÁTKAI Ferenc 192, 193	Pusztahencse, 1930. február 14.–Budapest, 2002 Parasztcsaládban született. 1948-tól az ifjúsági mozgalomban, majd a szakszervezetben töltött be különféle funkciókat. 1954-ben végzett az ELTE Bölcsészettudományi Karán, magyar irodalom szakos középiskolai tanári oklevelet szerzett. A Honvédelmi Minisztérium Politikai Csoportfőnökségén nyelvi szerkesztő volt, majd a Zrínyi Katonai Kiadóban szerkesztői beosztásban dolgozott. 1960-tól a Művelődésügyi Minisztérium Irodalmi Osztályának főelőadója, majd osztályvezetője volt. 1970. áprilistól az MSZMP Központi Bizottság apparátusában dolgozott, a Tudományos, Közoktatási és Kulturális Osztály munkatársaként, majd 1971. márciustól alosztályvezető, 1977-től osztályvezető-helyettes volt. 1980-ban kinevezték a művelődési miniszter helyettesévé, a Művelődésügyi Minisztérium pártbizottságának tagja volt.
RÁTONYI Róbert 191	(sz. Reis) (Budapest, 1923. február 18.–Budapest, 1992. október 8.) színművész, konferanszié, színházi rendező; író, publicista.
REMÉNYI Imre 104	hőrn. hadnagy, kiképzőzászlóalj 1. lövészszerződés, századparancsnok, politikai helyettes 1972-ben
RÉVÉSZ Gyula 47, 54, 67, 68	áv. hadnagy, a híradó tiszthelyettes-képzés tanfolyam politikai tisztje 1949-ben Újpesten hőrn. százados, a második század tisztesiskola politikai helyettes századparancsnoka áv. százados a tisztesiskola politikai helyettese 1953-ban. 1957-ben hőrn. százados politikai helyettes. a híradó tisztesiskola KISZ szervezetének alapító tagja
RIGÓ János 103	hőrn. százados, objektumőrzési-század /Fót/. szakaszszerződés 1972-ben
RIGÓ Károly 159	hőrn. ezredes, rendészeti igazgatóhelyettes;
Robert SATANOWSKI 204	partizán ezredes, a Lengyel Operaház igazgatója, neves karmester és zeneszerző
ROBOTKA Mihály 102	hőrn. alezredes, politikai osztályvezető
RÓKA István 193	(Zalalövő, 1941. okt. 7.–) énekes (tenor). Énektanulmányait magánúton végezte. 1966-tól 1970-ig az Állami Népi Együttes énekese volt, 1970 óta az Operaház magánéneke. Széles repertoárral rendelkezik, különösen a XIX. sz.-i

RÓZSA Gyula 54, 86	művek állnak közel hozzá áv. hadnagy vezetékek szakasz-parancsnok 1953-ban, hőr. főhadnagy 1961. október 5-től az újonc kiképzés időtartamára szakaszparancsnok
RÓZSA Sándor 56	határőr, a Rádióhoz löszér utánpótlást szállító alegység tagja 1956. október 24-én
RUSZ Tamás 187	rendőr alezredes, az őrzött objektumok parancsnokai, vezetői nevében szólt a személyi állományhoz. 1986
RUSZNYÁK László 60	Pilisizsentsiván forradalmi parancsnoka 1956-ban
SÁNDOR Mihály 67, 86, 94	áv. őrmester, 1956. október 28-án a felderítésre induló csoport tagja, hőr. törzsőrmester. A második század tisztes- iskola szolgálatvezetője 1957-ben, az 1958-as díszszemlén a határőr díszezred szolgálatvezető a második zászlóaljnál fsz. hőr. őrmester, 1961. október 5-től az újonc kiképzés időtartamára század szolgálatvezető
SÁNDOR Gyula 202	hőr. alezredes, előadást tartott a határőrség szervezetfejlesztő munkájának tapasztalatairól
SÁRHEGYI Antal 102	hőr. hadnagy, sport előadó: szolgálati és kiképzési alosztály 1972-ben
SCHNEMLICH József 66	vezetőtechnikus, hírműhely, hőr. főhadnagy hírműhely parancsnok-helyettese, alapító tag. 1984. május 24 hőr. százados a híradóműhely munkatársa, aki együtt szolgált a műhelyben sorállományú technikusként dolgozó Egervári Lászlóval
SEBŐK Sándor 113, 114, 116, 119, 121, 178, 181, 200, 201, 210	ezredes, nyugállományú dandártábornok, 1980-tól 1986-ig volt ezredparancsnok. 1937-ben született Kenderesen, Szolnokon érettségizett, majd Budapesten helyezkedett el egy gépgyárban. 1957-ben sorkatonaként vonult be a BM Határőrséghez, a Híradó Zászlóaljhoz és itt választotta hivatásul a tiszti pályát. Az Egyesített Tiszti iskola elvégezése után a csornai, majd a nagykanizsai kerületnél volt őrsi politikai helyettes. 1966-ban Nagykanizsán KISZ- bizottsági titkárrá választották. Levelező tagozaton elvégezte a Zrínyi Miklós Katonai Akadémiát, 1972-től Moszkvában az SZKP főiskolán tanult. Ezt követően 1975- től a határőrezred politikai helyettese, majd 1980-tól parancsnoka lett. 1983-tól nyugállományba vonulásáig a BM Határőrség országos parancsnokának első helyettese, törzsfőnöke volt. Többször részesült magas kitüntetésben. 2007. március 16.-án nyugállományú határőr dandártábornokká léptették elő. 2009-ben hunyt el.
SÍK Endre 52	Építésvezető irányításával 1951-ben kezdődött és 1952-ig tartott az adyligeti laktanya építésének első üteme az Állami Kivitelező Vállalat által.
SILIGA Miklós 192, 193, 194	szövegíró, zeneszerző zongorista és orgonista, hőr. alezredes, 1989-től határőrség központi zenekarának karmestere
SIMON János 52, 86, 210	alezredes, 1952-től 1953-ig, és 1960-tól 1964-ig volt a zászlóalj parancsnoka. 1930. január 2-án született

SIMON László 89 SIPOS János 105	Budapesten. A műszerész szakma megszerzése után 1949-ben jelentkezett a rendőrséghez, majd hamarosan a határőrséghez került. A híradótiszti iskola és más továbbképző iskolák elvégzését követően különböző beosztásokban dolgozott. 1964-ben a híradóosztály vezetőjévé nevezték ki 1977-ben súlyos betegsége miatt nyugállományba vonult. Tagja volt az MSZMP Határőr Bizottságának. Kétszer megkapta a Kiváló Szolgálatért Érdemérmét, kilenc állami kitüntetést és számos elismerésben részesült. 1982. július 4-én hunyt el. hőr. szakaszvezető, rádiósszakasz-parancsnok, 1964/65-ös újonckiképzés idejére határőr, 1975. december 24-én este egy okmányellenőrző járőr, a határ közelében igazoltatni akart két személyt, akik közül az egyik, egy tollnak látszó, házilag készült fegyverrel közvetlen közléről hasbalötte. Sipos határőr életét akkor sikerült megmenteni, még 8 évig élt.
SÍPOS Péter 206 SÍPOS Tamás 206 SÍRI György 82, 86	zenész, a BM századnál volt írnok az Irígy Hónaljmirigy együttes tagja zenész, a kiképzőzászlóalj negyedik századánál volt írnok Irígy Hónaljmirigy együttes tagja áv. szakaszvezető, vezetékek század rádiós rajparancsnok 1953-ban, szakaszvezető, a Híradó Tisztesiskola KISZ szervezetének alapító tagja hőr. őrmester, rádiós kiemelkedő munkájáért 1960. január 22-én. A Közbiztonsági Érdemérem Arany Fokozatát kapta meg: A Híradó Tisztesiskola parancsnoka. 1961 júniusában hőr. törzsőrmesterből alhadnaggyá léptették elő, és a Zrínyi Akadémiára vezényelte, hőr. hadnagy 1961. október 5-től az újonc kiképzés időtartamára szakaszparancsnok, hőr. főhadnagy „Egerváry László” Híradó Tisztesiskola. Iskola parancsnok, 1967-ben. hőr. százados főelőadók; szolgálati és kiképzési alosztály 1972-ben, vezetésével a bevezetésre került új alaki és szolgálati szabályzat megismertetése érdekében országszerte módszertani foglalkozások és bemutatók kerültek megtartásra 1972-ben hőr. őrnagy Híradó Kiképző Bázis Parancsnok, 1983 hőr. alezredes, nyugállományú hőr. alezredesként a csapatmúzeum létrehozásában a kiállítás megrendezésében kiemelkedő munkát végző tiszt
SOMOGYI László 180	Székesfehérvár, 1932. június 3. Alkalmazotti családban született, apja vármegyei hivatalsegéd volt. 1954-ben az Építőipari és Közlekedési Műszaki Egyetem Építészmérnöki Karán végzett, majd a Fejér megyei Állami Építőipari Vállalat tervezőmérnöke lett, 1963-tól főmérnök, majd műszaki igazgatóhelyettes beosztásban dolgozott. 1978-ban kinevezték a Középület-építő Vállalat vezérigazgatójává. 1984. június 27-étől 1988. december 31-ig építésügyi és városfejlesztési miniszter volt, majd nyugdíjba vonulásáig a Budapest–Bécs Világkiállítás

	Előkészítő Bizottságának vezetője 1989. április 1. és 1990. március 1. között. 1990-től a Hungaroswiss Rt. igazgatóságának elnöke.
SRÁGA István 103	hőrn. hadnagy, szakaszparancsnok, objektumőrzési század 1972-ben
SUKY Zoltán 92	hőrn. százados Kiss József hőrn. őrgy. technikai alosztályvezető sikkasztási ügye. Ebben az eljárásban a Katonai bíróság ügyét parancsnoki hatáskörbe utalta, akit 10 nap laktanyafogságra büntetett a parancsnok, 1969-ben
SÜTŐ Mihály 103	hőrn. őrnagy, Objektumőrzési-század /Fót/. századparancsnok 1972-ben
SZABÓ Ede 105	hőrn. főtorzsőrmestertől bensőséges keretek között búcsúztak el 1972. június 29-én a nyugállományba helyezése alkalmából
SZABÓ Gusztáv 175, 203	hőrn. vezérőrnagy a BM Határőrség országos parancsnoka. (1964–74)
SZABÓ György 197	technikus, hírműhely
SZABÓ Gyula 82, 89, 91	hőrn. főhadnagy 1960. április 22-én 10 éves hivatásos szolgálatért érdemérmeket kapott, politikai helyettese hőrn. százados. 1964/65-ös újonckiképzés idejére, hőrn. őrnagy „Egerváry László” Híradó Tisztesiskola. Iskola pk politikai helyettes 1967-ben
SZABÓ István 86, 105	hőrn. főhadnagy 1961. október 5-től az újonc kiképzés időtartamára szakaszparancsnok hőrn. százados 1972. június 29-én a nyugállományba vonult
SZABÓ József 197	vezetőtechnikus, hírműhely
SZABÓ Lajos 193	hőrn. törzsszászlós, zenész 1982
SZALÓKY Béla 194	hőrn. őrnagy volt az utolsó karmestere
SZALVA János 55, 65	áv. ezredes, a BM ÁV Határőrség Országos Parancsnoka 1956. július 25.–1956. október 28. Fegyveres Erők Minisztériuma Határőrség Országos Parancsnoka 1956. november 3.–1957. február 28. BM. Határőrség Országos Parancsnoka 1957. március 1.–1957. augusztus 8.
SZÁMEL Pál 102, 167	hőrn. alezredes; politikai osztály főelőadó 1972-ben, őrn. zászlóaljparancsnok 1986
SZARKA György 162	nyugállományú hőrn. alezredest bízták meg a korábbi múzeum létrehozásával
SZARKA József 90	alezredes, pénzügyi anyagi főnök 1967-ben
SZÉKELY János 35, 113, 203	1954. július 29-én államvédelmi alhadnagyként, majd hadnagyként a BM Határőrség és Belső Karhatalom állományában kezdte pályafutását. Határőr vezérőrnagy a Határőrség Országos Parancsnoka 1986. szeptember 1.–1990. június 30.
SZÉKELY János 201	az MSZMP Központi Bizottságának közigazgatási és adminisztratív osztályának munkatársa. MSZMP KB

SZEKÉR Sándor 67, 68	munkatársa hőr. főhadnagy, a második század tisztesiskola századparancsnok-helyettes 1957-ben a híradó tisztesiskola KISZ szervezetének alapító tagja
SZÉLPÁL László 204	(Szeged, 1965. augusztus 20.–) labdarúgó, hátvéd, sportvezető, újságíró. Az 1984-es ifjúsági Európa-bajnokságon győztes csapat tagja. Újpesti Dózsa labdarúgója
SZEMENYEI István 56, 57, 58	határőr, a Rádióhoz lőszer utánpótlást szállító alegység tagja 1956. október 24.-én
SZEMES Tibor 91	őrnagy, híradóközpont századparancsnok 1967-ben
SZENES Tibor 67, 70, 71, 72, 75, 82, 86	hőr. hadnagy, 1957 nyarán a híradó tisztesiskola vezetékes százada kihelyezett szakaszparancsnoka a nagykanizsai kerület a nagyatádi határőr laktanyájában. hőr. főhadnagy első kiképző század szakaszparancsnoka 1957-ben, 1. szakasz parancsnoka az 1958-es kihelyezéskor a Lónyai őrs híradó vezetékes hálózat felújítására, majd az őrs részére a villanyhálózat oszlopainak építését végezte. hőr. főhadnagy szakaszparancsnok; hőr. főhadnagy 1959 májusában a híradó tisztesiskola első vezetékes szakaszának parancsnoka a Hanságba a KISZ tábor villanyhálózatának kiépítését végezték hőr. főhadnagy, Közbiztonsági Érdemérem Ezüst Fokozatát kapta meg 1960. január 22-én hőr. főhadnagy Kiváló Határőr jelvényt kapott 1960. április 4-én, hőr. főhadnagy, 1961. október 5-től az újonc kiképzés időtartamára szakaszparancsnok
SZILÁGYI Imre 103	hőr. főtörzsőrmester, fegyvermester 1972-ben
SZIRMAI István 58, 60	1956. október 27-én az oroszlanói rabokkal érkezett Nagykovácsiba, ahol a felkelők parancsnoka lett.
SZŐKE András 46, 53, 54, 58, 66, 68	őrnagy: 1953-tól 1960-ig állt a zászlóalj élén: 1921-ben született, 1951-ben a híradó tiszthelyettes tanfolyam parancsnokának, 1952-ben zászlóaljparancsnok-helyettes, majd parancsnok.
SZTÁLIN 28	Joszif Visszarionovics: eredeti nevén Dzsugasvili 1894–1899 között a tifliszi (tbiliszi) papi szeminárium hallgatója, ahonnan szocialista tevékenysége miatt kizárták. A Koba („fékezhetetlen”) álnevet felvett forradalmárt 1903-ban száműzték Szibériába. Ezután még három ízben száműzték őt illegális kommunista tevékenysége miatt. 1912-ben vette fel a Sztálin („acélos”) nevet. Az 1917. novemberi kommunista (bolsevik) hatalomátvétel után a nemzetiségi ügyek (1917–1923) és az állami ellenőrzés (1917–22) népbiztosa (minisztere). 1919-ben az orosz kommunista párt Politikai Bizottságának tagjává választották. 1922-ben a Központi Bizottság főtitkára lett, de ez csak Lenin halála után (1924) vált a legmagasabb pártfunkcióvá. 1924-től az egyeduralom megszerzése érdekében sorra számolt le pártbeli ellenfeleivel. A legveszélyesebbnek ítélt Trockijjal

szemben Zinovjevvel és Kamenyevvel ideiglenes három fős vezetést (úgynevezett „trojkát”) hozott létre, s felállította a „szocializmus egyetlen országban” tételét. 1927-ben mind Trockijt, mind két vezetőtársát eltávolította a vezetésből, 1928-ban pedig az addig őt támogató Buharint és társait is hasonló sors érte. 1928-ban meghirdette az első ötéves gazdasági tervet, a földek állami tulajdonba vételét (szövetkezetesítés), s a Szovjetunió ipari nagyhatalommá válása érdekében a nehézipar erőszakolt fejlesztését. Az 1930-as évek elején kezdett kialakulni körülötte a bizánci stílusú személyi kultusz. 1935-től nyílt terroruralmat épített ki. Nagy koncepciós kirakatperekben számolt le fő politikai ellenfeleivel, parancsára vagy annak szellemében százezreket végeztek ki, és milliókat hurcoltak kényszymunkatáborba. A tömegterror elméleti megalapozásául felállította az „osztályharc éleződése” tételét. 1939-ben szövetséget kötött a náci Németországgal, ennek alapján a SZU bekebelezte Lengyelország keleti felét, a balti államokat és Besszarábiát (ez utóbbit Romániától). 1941 májusától pártvezetői funkciója mellett a Népbiztosok Tanácsának elnöke (miniszterelnök). 1941-ben Németország lerohanta addigi szövetségesét, Sztálin erre kényszerűen a nyugati hatalmakkal lépett szövetségre, és így a SZU győztes nagyhatalom lett, miután a szovjet Vörös Hadsereg elfoglalta Berlint és szétzúzta a náci Németországot. A második világháborút követően túlnyomórészt kommunista csatlós államokká tette azokat az országokat, amelyek területére a Vörös Hadsereg a németek elleni hadműveletek idején bevonult (többek között Magyarországot is). 1947-től kezdve Sztálin elkerülhetetlennek látta a harmadik világháború kitörését, és erőltetett fegyverkezésbe kezdett, erre kényszerítve csatlós államait is. Élete utolsó éveiben régi üldözési mániája teljesen eluralkodott rajta, mindenütt ellene irányuló összeesküvést sejtett, és ismét beindult a koncepciós perek gépezete. De még mielőtt ezekre sor került volna, 1953 márciusában Sztálin elhunyt, és a vádlottakat szabadon engedték. S noha a nevéhez köthető hatalomgyakorlási módszer, a sztálinizmus halála után mind a SZU-ban, mind a csatlósországokban sokat finomodott, mégis ezen országok meghatározó hatalomgyakorlási eszköze maradt.

SZÜCS István

91

SZÜCS Károly Dr.

64

TAKÁCS István dr.

192

TAKÁCS József

hőr. százados, kommandánsszázad, politikai helyettes, 1967-ben

hőr. orvosszázados, vezető orvost a Határőrség Országos Parancsnokának 015. számú parancsa alapján az 1956-os forradalom és szabadságharc idején játszott szerepéért elbocsájtották.

a II. kerületi tanács vb elnöke

hőr. főhadnagy; géptávírász szakaszparancsnok 1959

81	októberétől
TAKÁCS Rezső	áv. tizedes 1950. év. főhadnagy. Híradóműhely-parancsnok
52, 54, 62, 91, 104, 119, 195, 197	1953-ban av. főhadnagy 1956 tavaszán Kucsera Mihály vezette szakmai küldöttséggel a Szovjetunióba, Lvovba utazott. hőr. őrnagy, központi híradó műhely: parancsnok, 1967-ben az „Egerváry László szocialista brigád” egyetlen hivatásos tagja hőr. 1972-ben alezredes, 1984. május 24-én nyugállományba vonult. Nyugállományú hőr. alezredesként részt vett a csapatmúzeum létrehozásában, a kiállítás megrendezésében.
TAKARÓ Károly	dandártábornok, protestáns tábori püspök
162	
TALPAS Tibor	hőr. őrnagy, politikai helyettes, műszakizászlóalj 1970.
104, 174	
TAMÁSI József	áv. hadnagy 2. géptávírásszakaszparancsnok 1953-ban, hőr. hadnagy, a második század tisztesiskola szakaszparancsnoka 1957-ben, hőr. főhadnagy, Közbiztonsági Érdemérem Ezüst Fokozatát kapta meg, 1960. január 22-én: 1961. október 5-től az újonc kiképzés időtartamára századparancsnok hőr. százados az 1964/65-ös újonckiképzés idejére a kiképzőkeretbe lettek vezényelve századparancsnoknak
54, 82, 86	Király Béla összekötője, 1956-ban az adyligeti laktanya részéről
TAMÁSI Tibor	hőr. főtörzsőrmester, raktárparancsnok 1972-ben
62	
TASSI István	hőr. százados, építő-műszakizászlóalj 3. építő század, századparancsnok; politikai helyettes 1972-ben
104	hőr. főhadnagy, az ezred KISZ bizottsági titkára 1988-ban
TASZI Zoltán	
104	
TÉGLÁS László	hőr. főtörzsőrmester; elhelyezési szolgálatvezető 1972-ben
133	
TÍMÁR József	hőr. hadnagy; kiképzőzászlóalj 2. lövészszázad. századparancsnok politikai helyettes: 1972-ben
102	1989–1993 Határőrezred, biztosító és kiszolgáló igazgatóság, Budapesti Határőr Igazgatóság technikai alosztályvezetője 1993–1996 Budapesti Határőr Igazgatóság gazdasági igazgató-helyettese 1996–1999 Határőrség Országos Parancsnokság költségvetési főosztályvezető, 1999–2005 Belügyminisztérium közgazdasági főosztályvezető, 2005–2008 Pénzügyminisztérium osztályvezető, szakmai tanácsadó, 2008–2010 Pénzügyminisztérium Informatikai Szolgáltató Központ, elnöki tanácsadó, 2010. július 1-től 2015. április 15. a BM OKF gazdasági főigazgató-helyettese, 2015. április 15-től megbízott főigazgató
TINNYEI István	technikus, hírműhely hőr. főtörzsőrmester a rádiósrészleg vezetője 1990 után
104	vezetőtechnikus, hírműhely
TOLLÁR Tibor	
154, 159, 211	
TOLVALY Aladár	
197, 198	
TOMBOR István	
197	

TOMPA Károly 102	hőr. őrnagy; szolgálati és kiképzési alosztály 1972-ben
TÓTH Béla 86, 114, 116, 117, 202	hőr. hadnagy 1961 szeptemberében. Dicsérő oklevelet kapott a KISZ szervezet irányításában segítségével és a határőrizetben végzett kiemelkedő munkáért hőr. hadnagy 1961. október 5-től az újonc kiképzés időtartamára szakasziparancsnok hőr. őrnagyot, a határőrség országos parancsnoka politikai osztályvezetővé nevezte ki. 1980. június 27-én, hőr. alezredes, ezredparancsnok-helyettes 1981. március 27-én
TÓTH Ferenc 67	hőr. főhadnagy, első kiképzőszázad szakasziparancsnoka 1957-ben
TÓTH Ferenc 103	hőr. százados; kommandánsszázad, géppisztoly-szakasziparancsnok 1972-ben
TÓTH Ferenc 192, 193	hőr. főtörzsőrmester, zenész fuvolista, 1982
TÓTH György 86, 89	hőr. hadnagy, 1961. október 5-től az újonckiképzés időtartamára szakasziparancsnok hőr. főhadnagy rádiós, szakasziparancsnokok: 1964/65-ös újonckiképzés idejére
TÓTH Imre 103	hőr. főhadnagy; híradókiképző-szakasziparancsnok 1972-ben
TÓTH Imre 113, 116, 167, 178, 192, 193, 200	hőr. vezérőrnagy, a BM Határőrség országos parancsnoka, 1976–1986
TÓTH József 197	hőr. százados, a hírműhely parancsnoka, brigádalapító tagja 1984. május 24.
TÓTH László 54, 60, 67, 81, 86, 87, 90, 102, 103	áv. hadnagy, rádiósszakasziparancsnok; 1953-ban hőr. hadnagy, a második század tisztesiskola szakasziparancsnoka, 1957-ben hőr. főhadnagy; rádiós szakasziparancsnok, 1959 októberétől hőr. főhadnagy lett a tisztesiskola rádiósszázad parancsnoka 1961 hőr. főhadnagy, 1961. október 5-től az újonckiképzés időtartamára szakasziparancsnok, 1961 októberében Tóth László főhadnagy szakasza kiváló címet ért el az alakulattól elsőként, százados, pénzügyi alosztályvezető 1967-ben hőr. őrnagy; híradó kiképző- és tisztesiszázad. Századparancsnok: 1972-ben hőr. őrnagy; pénzügyi szolgálatvezető 1972-ben
TÖRÖCSIK András 204	(Budapest, 1955. május 1.–) válogatott labdarúgó, csatár. Cselezése, helyzetfelismerése, ritmusváltásai és robbanékonysága nemzetközi szinten is kiugró karrierre predesztinálták, de –sokszor külső tényezők hatására– lehetőségeinek csak töredékét sikerült megvalósítania. Pályafutását két nagy törés hátráltatta, az 1978-as argentinai világbajnokságon történt kiállítása, valamint az 1979-es súlyos autóbalesete, amely miatt nem tudott eleget tenni a világválogatotti meghívásnak. Többször került fel a France Football Aranylabda-szavazásának listájára (legjobb eredménye 9. hely), éveken keresztül volt Magyarország és klubcsapata, az Újpesti Dózsa egyik legnépszerűbb

	labdarúgója. Egyéni megoldásait, fifikás trükkjeit pályafutása befejezése után is emlegetik a szurkolók. Az MTK-VM csapatában a Verebes-korszakban játszott, és ott fejezte be egy súlyos sérülés miatt a vártnál sokkal korábban a pályafutását.
TÚRÓS József 151, 181, 183	hőr. őrnagy, műszakizászlóalj törzsfőnöke hőr. alezredes, ellátózászlóalj parancsnoka 1991
UNIG András 154	hőr. alezredes, a szervezési igazgatóhelyettes
URBÁN Eta 193	előadóművész
USZTICS Mátyás 206	(Penészek, 1949. április 9.–) színművész, rendező, szinkronsínész
VARGA Győző dr. 145, 146	jogtanácsos
VARGA Gyula 68	szakaszvezető, a Híradó Tisztiskola KISZ szervezetének alapító tagja
VARGA István 52, 195	áv. főtörzsőrmester, av. hadnagy, központi híradóműhely beosztottjaként részt vett a tantermek kialakításában is, századosként a hírműhely vezetékesrészlegének vezetője. 1951-ben került a határőrséghez és 1972-es nyugdíjazásáig dolgozott ott.
VARGA István 54, 81, 128, 147	áv. hadnagy, iskola szakaszparancsnok 1953-ban, hőr. főhadnagy, a Híradó Tisztiskolai század századparancsnoka, 1959 októberétől hőr. ezredes a határőrség pénzügyi anyagi főnöke
VARGA Jenő 51	áv. hadnagy a híradózászlóalj új laktanyájának helyét kijelölő bizottság tagja
VARGA Jenő 121, 133, 147, 153, 154, 159, 187, 203, 211	ezredes, 1986-tól 1994-ig volt az ezred parancsnoka, majd a biztosító és kiszolgáló igazgatóság igazgatója. 1948. január 21-én született Budapesten. A Kossuth Lajos Katonai Főiskola elvégzése után 1970-től a miskolci kerületnél dolgozott különböző beosztásokban. A Zrínyi Miklós Katonai Akadémiát 1976-ban végezte el. 1980-ban kinevezték a miskolci kerület osztályvezetőjének, majd 1983-ban a budapesti határőrezred parancsnokává. 1994. január 1-ével a BM Határőrség országos parancsnokságának személyzeti főosztályvezetője. 45 alkalommal részesült dicséretben és kitüntetésben, megkapta a Magyar Köztársasági Érdemrend tiszti keresztjét. 1997. február 14-én tragikus autóbalesetben vesztette életét.
VARGA László 61	áv. alhadnagy (1929. Borbás Erzsébet) az adyligeti híradó zászlóalj beosztottjaként szervezője majd elnöke volt az adyligeti „Forradalmi Katona Tanácsnak”. Küldöttséget vezetett Nagy Imréhez és Losonczi Pálhoz, valamint követeléseket tartalmazó rölapokat szerkesztett társaival. Az alakulat fegyvereiből átadott a forradalmároknak. Több társával együtt felnyitotta az elhárító tiszt pánccs szekrényét, amelyért az elhárító szervek –Szalva ezredes engedélyével– őrizetbe vették.

VARGA Pál 119	hőr. ezredes határőrség politikai csoportfőnökség osztályvezetője, 1981. november 5-én délután szerény ünnepség keretében nyitották meg a Határőrezred csapatmúzeumát
VARGA SABJÁN László 192, 193	a KISZ KB titkára, 1980-81-ben a KISZ Baranya megyei vezetőjeként, később a KB titkáráként, majd 1988-ig a sporthivatal elnökhelyetteseként dolgozott. A rendszerváltozás előtt a Minisztertanács Hivatalának elnökhelyettese. Egyszerre volt a Zsolnay Porcelánmanufaktúra elnöke, a Paksi Atomerőmű igazgatója, továbbá az MVM horvát szállodavállalatának (Niker d.o.o.) ügyvezetője.
VARGA Tibor 205	A Lucky Boys nevű dixieland együttes klarinétosa
VÁRKONYI Gábor 206	(Budapest, 1947. július 20.–Budapest, 1994. december 30.) magyar rendező, forgatókönyvíró, producer. a <i>Kisváros</i> c. filmsorozat rendezője
VASS József 199	hőr. alhadnagy határőrség hősi halottja, akinek a síremlékét a Határőrezred gondozta
VELLAI Ferenc 54	áv. hadnagy vezetékek század politikai helyettese 1953-ban
VENCEL Róbert 206	hőr. százados, a Biztosító és Kiszolgáló Igazgatóság Fegyverzeti Csoportvezetője, a <i>Kisváros</i> című filmsorozat határőr szakértője.
VEPERDI Csaba 205	A Lucky Boys nevű dixieland együttes tagjai kérvényezték, hogy együtt hívják be őket sorkatonai szolgálatuk teljesítésére, a társág egyetlen civil tagja, dobos.
VERÓCZI László 53	áv. százados, törzs századparancsnok 1953-ban
VEZDA László 165	határőr, az utolsó leszerelő határőrök nevében mondott búcsúbeszédet 1998-ban
Viktor ASZTAFJEV 208	Viktor Petrovics Asztafjev (1924. május 1.–2001. november 29.) szovjet és orosz író, rövid történetek és novellák szerzője. Ovszjanka faluban született Krasznnojarszk közelében a Jenyiszej folyó mellett és gyerekkora nagy részét árvaházban töltötte. 1942-ben besorozták a szovjet hadseregbe. Komolyan megsérült a németek elleni harc közben. 1945-től a háború után Oroszország különböző területein élt, többek közt az Uralban, Csusovojban Perm mellett, Vologdában és különféle munkákat végzett, volt lakatos és kohász is. 1953-ban kiadta első történetgyűjteményét, ez főleg orosz katonák és civilek tapasztalatairól szólt a háború alatt. 1962 után hivatásos író lett aki reálisan írt a szovjet rendszerről a háborúról és a Sztálin-korszakról. A szovjet idők bírálata népszerűvé tette. Az 1980-as években sovinizmussal és idegengyűlölettel vádolták, miután levelezése Natan Eidelman történésszel ismertté lett. Két műve, a szomorú detektívek és a

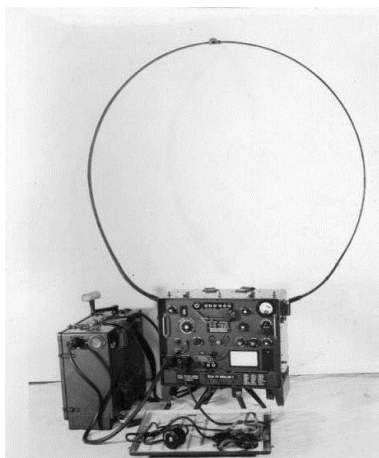
VISÓZKI József 174	balekfogás Grúziában miatt kritizálták, hogy megsértette a grúz nemzetet. Elutasította a kérést, hogy a mű miatt bocsánatot kérjen. 1999-ben novellájában, a <i>Vidám Katonában</i> , a szovjet hadsereg rémségeit írta le. A novella nagyon ellenséges reakciókkal szembesült, melyek nála szívinfarktust okoztak. A krasznojarszki állami nevelési egyetemet róla nevezték el. hőr. alezredes, műszakizászlóalj törzsfőnöke 1970
WILK Henrik 104, 166	hőr. százados; kiképzőzászlóalj, politikai helyettes: 1972-ben
WOLF Siegfried 103	hőr. alhadnagy, objektumörzési-század /Fót/. politikai helyettes 1972-ben
ZÁHORZIK Teréz 115, 117, 192	az MSZMP Budapest II. kerületi bizottságának első titkára,
ZAKOR Sándor 128, 131, 132	hőr. őrnagy politikai osztályvezető 1984. március 23-án
ZAVAGYI Lajos 131	a II. kerületi tanács elnöke 1986-ban
ZENTAI Anna 191	(Budapest, 1924. június 29.) Jászai Mari-díjas színművésznő, érdemes művész. Kiváló szubrett, illetve naíva-primadonna, gyakorta vendégszerepelt a Magyar Állami Operaházban és külföldön is. az Uránia Csillagvizsgáló és Planetárium igazgatóhelyettese
ZOMBORI Ottó 205	hőr. alezredes politikai osztályvezető 1988
ZUBEK János 203	hőr. százados; szakaszparancsnok, objektumörzési század 1972-ben
ZUBOR János 103	a II. kerület országgyűlési képviselője, 1941. április 6-án született Budapesten. Általános és középiskolai tanulmányait Budapesten végezte. A II. Rákóczi Ferenc Általános Gimnáziumban érettségizett 1959-ben. A Magyar Iparművészeti Főiskolán 1964-ben védte meg ipari formatervező művész diplomáját. Mesterei Borsos Miklós, Dózsa Farkas András és Lengyel István voltak. A József Attila Tudományegyetem Bölcsészettudományi karán 1979-ben általános pedagógia szakos diplomát szerzett. Első munkahelyén a Ganz Mávag Mozdony Vagon és Gépgyárban 1964 és 1969 között gyártmány formatervezőként dolgozott, itt elsősorban vasúti járművek formatervezésével foglalkozott. Közben megbízásait teljesítve garázsipari és hűtőipari berendezések, mérőműszerek, utcai telefonkészülékek és más tárgyak formaterveit készítette el. 1969-től 1979-ig rajz és művészettörténet tanár. Az 1980-as évek végéig domborműveket, funkcionális műtárgyakat és lámpatesteket tervezett és gyártott templomokba, szállodákba, bankfiókokba, postahivatalokba. 1991–1992-ben öntöttvas kerti és köztéri bútor-és műtárgy családot, majd 2003-ban
ZSIGMOND Attila 146	

kerámia figurális napórát tervezett, utóbbinak kivitelezője is volt. 1979–2011-ig a Budapesti Képzőművészeti Igazgatóság, majd jogutódja a Budapest Galéria főigazgatója, 2011-től igazgatója. 1992–2003-ig a Germinations EU Szakmai Alapítvány a fiatal képzőművészeti tehetségekért koordinációs bizottságának alelnöke. 1999-ben a Europalia (Belgium) kortárs képző, ipar-és fotóművészeti kiállítások igazgatója. Két évig 2000–2002-ig a Hungarofest képzőművészeti főtanácsadója. 2001-ben a Magyar, a franciaországi magyar kulturális évad képző, ipar- és fotóművészeti kiállításainak főkurátora. A 2002. évi Itália 2002. Olaszországi Kulturális Évad képző, ipar- és fotóművészeti kiállításainak főkurátora. 2011-től a Nemzeti Emlékhely és Kegyeleti Bizottság tagja. Tizenhárom évig, 1985–1998-ig a Magyar Országgyűlés mindhárom ciklusban, a törvényhozás egyéni választó kerületben (Budapest II. kerület) megválasztott tagja: 1985–1990-ig a Kulturális Bizottság tagja, 1990–1993-ig a Kulturális Oktatási Tudományos Sport Rádió TV és Sajtó Bizottság tagja, majd 1993 és 1994 között a bizottság elnöke, 1994–1998-ig a Kulturális Rádió TV és Sajtó Bizottság alelnöke. A Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének, és jogelődeinek 1964 óta, a Magyar Képző- és Iparművészek Szövetségének 1994 óta tagja. A FÉSZEK Művészklub alelnöke. Ipari formatervezői, szakmai díjai: BNV díj (1971.) Fővárosi Tanács Művészeti díja (1989) Nívó díj (1992) Kultúra és művészet közvetítő munkássága elismeréséül: A Budapestért Díj (1999), a Belga Királyi Leopold Rend Tiszti Keresztje (2002), a Magyar Köztársasági Érdemrend Tiszti Keresztje (2002), a Francia Köztársaság Művészeti Irodalom Rendje Tiszti Keresztje (2008), a Magyar Köztársasági Éremrend Közép Keresztje (2008.) birtokosa.

ZSUFFA István dr.
206

Belügyminisztérium államtitkára, ügyvezető, jogász (Bp., 1943. dec. 27.) 1978–1990 Miniszter Tanács Titkárság, osztályvezető, főosztályvezető-helyette, főosztályvezető, 1990 Alkotmánybíróság, főtanácsadó, 1991-94 BM, helyettes. államtitkár, 1994–1998 BM, közigazgatási államtitkár, 1998–2002; 2002–2003 Miniszterelnöki Hivatal, közig. államtitkár, 2004 HOLD-ING Kft., ügyvezető. A rendszerváltást segítő jogszabályok létrehozása, köztisztviselők jogállásáról-, állampolgárságról-, útlevélről-, informatikai alkalmazásokról szóló törvény.

R-3-as rádiókészülék

1932-ben került kipróbálásra a II. világháború legmegbízhatóbb magyar készüléke; telepes és gépi távbeszélő valamint távíró üzemmódban egyaránt használható volt. Kezelőszemélyzete 2 fő, telepes üzemmódban 1 fő. Hatótávolsága hegységben 3-7 km, síkságon 7-15 km., ugyanez 3 m. magas antennával 6-15 km, illetve 15-30 km. Súlya 19 kg, plusz az antenna: 10 kg.

Adatlapja:

Ország:	Magyar
Gyártó neve:	Standard Rt.
Gyártási év (évek):	1932 – 1939 (R 3)
Rádió kivitele:	Egybeépített adó és vevőegység
Hullámsávok:	2570 – 5010 kHz, 2 körzetben
Rádiócsövek:	Adó: 5 csöves szuper rendszerű

R-7-es rádiókészülék

Az 1930-as évek elején tervezték és gyártották le az első R-7 katonai rádiókat. 1937 – 1938 körül a háborúra való felkészülés okán az R-7-et módosították, modernizálták. Az adókészülék több fokozatúvá vált, és teljesítménye akkumulátorról vagy a forgóátalakító (unformer) használatával érte el a 20 Wattot. Az új R-7-a rádió (rádióállomás) lábhajtású áramforrásról is üzemelt 10 Wattos teljesítménnyel. A dinamónak két tekercse volt, egy 13 Voltos a csövek fűtésére és egy 500 Voltos az anódfeszültség részére. A lábhajtású dinamó a Telefongyárban készült. A '40-es évek végén kisebb-nagyobb átalakításokkal hasonló felépítésű adókészülékek is megjelentek. Ilyenek voltak az R-7-b adókészülékek, modernebb adócsövekkel, más frekvencia tartománnyal, vagy az R-7-L, amelyet a repülés területén használtak és 3750 – 8600. kHz frekvenciatartomány között működött. Főbb jellemzői: 120-263 folyószám, azaz 840 – 2270 kHz-es tartományban üzemelt. Távíró üzemmódban 60 km, távbeszélő üzemmódban 30 km körüli volt a hatótávolsága sík terepen, állóhelyben. Kimenő teljesítménye 20 Watt, illetve 10 Watt. A két világháború közötti magyar katonai híradás a 150 kHz és a 21 000 kHz között frekvencia tartományt használta. A készülékek skálája folyószámokat

484 Források:

Virutális Rádiómúzeum: <http://www.radiomuseum.hu/>

Kerényi – Lengyel –Koczka: A magyar katonai rádiózás hőskora. Magyar Honvédség 1995 183 p.

Kováts Zoltán: Kézi Lőfegyverek Típuskönyv Budapest, Zrinyi 1986 370 p. ISBN: 963-326-338-7

mutatott. A folyószámokból egy táblázat segítségével lehetett a pontos frekvenciát átszámolni. 1941-ig csak folyószámok voltak, 1941 után már a hullámhosszakat kHz-ben adták meg. Ez kezdetben sok félreértésre adott okot, mert még évekig használták a folyószámos készülékeket. 1960-as évek közepén az MHS, később az MHSZ a honvédségtől már régebben kivonásra került készülékeket átvette és a rádióklubjai kapták meg. Ezek a készülékek már amatőr célú felhasználásra sem voltak alkalmasak, így szétszerelésük után alkatrészként hasznosultak.

Adatlapja:

Ország:	Magyar
Gyártó neve:	Standard Rt.
Gyártási év (évek):	1937 – 1939. (R7a)
Rádió kivitele:	Gépkocsiba telepíthető
Hullámsávok:	840 – 2270 kHz, 2 körzetben
Rádiócsövek:	Adó: 4 db OS12/500

R-10-es rádiókészülék

A maga idejében korszerűnek nevezett, az URH sávban frekvenciamodulációval működő, kis teljesítményű adó-vevőkészülék. A készülék állomás-beállító skálája 50 kHz-es beosztással volt ellátva. Az adó része 4 csöves, a végerősítő 3A4 és 0,8 Watt teljesítményű. Botantennával 3-5 km, optikai ráláthatóság esetén akár sokszorosa is lehetett. Az R-10-es készülékkel 2 km-es távolságig „táv-rábeszélni” is lehetett. Egy LB telefon volt köthető a készülékre, és az R-10 kezelője váltotta adásra vagy vételre a készüléket. Tápellátása: 1,5 V és 90/150V telepről történt.

Adatlapja:

Ország:	Magyar
Gyártó neve:	STANDARD (BHG)
Gyártási év (évek):	1948 – 1952.
Rádió kivitele:	Háton szállítható, fém doboz, 18 kg
Hullámsávok:	20 MHz – 32 MHz
Rádiócsövek:	4x1L4, 3A4, 6x1T4T

R 14 rádióállomás

Rendszeresítve 1938-tól. Béke időben a hadtest-parancsnokságok egymás közötti, illetve hadi alkalmazásban a hadsereg-parancsnokságok egymás közötti rádióhíradás lebonyolítására használták. Középhullámon 31-186 folyószám, azaz 300 – 1500 KHz között, rövidhullámon, 1001-1067 folyószámon, azaz 2524 – 4984 kHz között üzemelt, távíró, hangzótávíró és távbeszélő üzemmódban. Legnagyobb hatótávolsága 200-1000 km között. Tápellátása: 380/220VAC benzinmotoros áramfejlesztővel, vagy gépkocsiról meghajtott dinamóról.

Adatlapja:

Ország:	Magyar
Gyártó neve:	Standard Rt.
Gyártási (évek):	év 1948 – 1952.
Rádió kivitele:	Fix telepítésű rádióállomás
Hullámsávok:	Közép- és rövidhullám

R-20-as rádiókészülék

Korszerű rádiónak számított a maga idejében. Megbízható és könnyen kezelhető készülék. Skálája 1 MHz-ként kalibrálható, 50 kHz-es osztásokat tartalmaz, a leolvasási pontosság +/- 3 kHz. Távíró és távbeszélő üzemmódban volt használható, az adó kimenő teljesítmény 0,8 Watt. Hatótávolsága botantennával 5-10 km, dipól antennával távíró üzemmódban akár 50 km is lehetett. Áramforrások: 1,5 V fűtőtelep, 90/150V anódtelep. A vevő csövei 90 V, az adó csövei 150V feszültséget igényeltek. Az 50-es évek végén a hadrendből az R-10-es és az R-20-as készülékek kivonásra kerültek, amelyekből az MHS (Magyar Honvédelmi Sportszövetség) is kapott.

Adatlapja:

Ország:	Magyar
Gyártó neve:	Telefongyár
Gyártási (évek):	év 1948 – 1952.
Rádió kivitele:	Háton hordható, fém doboz, 2 fő kiszolgáló
Hullámsávok:	1,5 MHz – 5 MHz, két körzetben
Rádiócsövek:	Vevő oldal: 5 x 1T4T,1R5T Adó: 3S4T,3A4,1T4T,DLL101
Kapcsolási rajz:	Elérhető, Kezelési utasítás
Megjegyzés:	Távíró és távbeszélő üzemmód

R-30-as rádiókészülék adó egysége

Korszerű, rövidhullámú, közepes teljesítményű adókészülék. Fixen illetve gépkocsiba is telepíthető volt. Teljesítménye: A2 és A3 üzemmódnál legalább 14 Watt, A1, táviró üzemmódnál minimum 40 Watt. Hatótávolság: gépkocsi antennával álló helyzetben 25 km, dipól antennával álló helyzetben 30-100 km. A rádióállomás antennái: 2 méteres oszor antenna, 12 méteres tetőantenna, dipól antenna készlet. A rádióállomás része volt az R-30-as vevőkészülék is. Áramforrások: a rendszeresített 1,5 KVA-s gépcsoport akku, vagy anódpótló segítségével bármely egyfázisú hálózatról táplálható. Az R-30 rádióállomás tervezését és gyártását a Budapesti Rádiótechnikai Gyár elődje, a Vörös Szikra Gyár kapta feladatul, amelyben a BHG és Telefongyár is közreműködött.

Adatlapja:

Ország:	Magyar
Gyártó neve:	Vörös Szikra Gyár, később BRG
Gyártási (évek):	év 1953 – 1954.
Rádió kivitele:	Stabil és gépkocsiba telepíthető
Hullámsávok:	1,5 MHz – 12 MHz, 3 körzetben
Rádiócsövek:	2xOS16, OS51, STV150/20

R-30-as rádióállomás különálló vevőkészülék

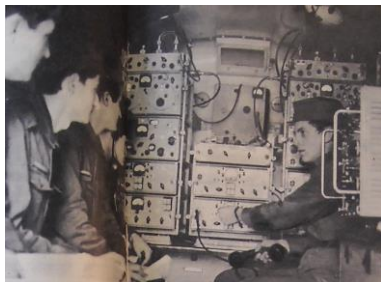

Az R-30-as rádióállomás különálló vevőkészüléke. Kétszer transzponált, nagy érzékenységű készülék. Öt körzetben átlapolásokkal fogta át az 1,5 MHz és a 12,5 MHz közötti frekvenciatartományt. A vevőkészülék skáláján az osztások 6 MHz-ig 10 kHz-enként, utána 20 kHz-enként követték egymást. Távbeszélő és két táviró üzemmódban dolgozott, így lehetőség volt az SSB üzemmódok vételére is. Hálózatról és akkumulátorról is üzemelt. Az R-30 rádióállomás tervezését és gyártását a Budapesti Rádiótechnikai Gyár elődje, a Vörös Szikra Gyár kapta feladatul, amelyben a BHG és Telefongyár is közreműködött.

Adatlapja:

Ország:	Magyar
Gyártó neve:	Vörös Szikra Gyár, később BRG
Gyártási (évek):	év 1953 – 1954.
Rádió kivitele:	Fix és gépkocsiba telepíthető
Hullámsávok:	1,5 MHz – 12,5 MHz, 5 körzetben
Rádiócsövek:	3x6AU6,5x12BA6,6BE5,12AT6,AZ21

R 102 rádióállomás

A hatvanas évek elején az első frekvenciaeltolós üzem módban dolgozó nagyteljesítményű rádióállomások megjelenésével (R-118, R-102,) továbbá a tapasztalatok feldolgozásával új mozgó hírközpont rendszerek épültek seregtest és magasabb egység szinten, kialakult az elemek egymásra építésén alapuló mozgó hírközpont rendszer.

Az R-102 egy rövid hullámú, 1,5Mhz – 8.0 Mhz tartományban dolgozó 800W teljesítményű adó.

VD-11 a vezérosszcillátora. A1; A2;A3 (kemény-, hangzó táviró,fonia) és F6+ A3 kétsatornás géptáviró+ fonia üzem módjai voltak. Hadosztályok közötti és magasabb pk.i rádió összeköttetésekre volt rendszeresítve.

Az adó főbb jellemzői.

A rádió állomásban a R-154-2 (Molibdén) vevő, mint fővevő R-4 (Labe) segéd vevő volt rendszeresítve.

Az R-102 rádióállomás 1 vagy 2 kocsis változatban valamint stacionárius állapotban fordult elő. Általában a kétkocsis változatot használták, mert ebben a változatban az adó és a vevő külön gépkocsiba volt beépítve. Ilyen esetekben az adót a harcállásponttól távolabbi helyre lehetett telepíteni (bemérhetőség) és a vevő gépkocsiból lehetett vezetéken, vagy kis teljesítményű URH-n (R-105d, R-108d,R-109d. v. R114d) keresztül vezérelni.

Az áramellátást 220 V.-os hálózatról vagy az állomáshoz rendszeresített HAB 4 adó HAB 2 vevő aggregátokról biztosították: / HAB=Hungarian Aggregát Benzin/ 4 és 2 kW teljesítményű.

R-142 rádiókocsi

DEIMOSZ rádióállomás GAZ-66 alapra építve, más néven R-142

A hetvenes évek híradástechnikájának egyenesvonalú fejlődése tette lehetővé a különféle összetett híradó komplexumok, parancsnoki hírközpont elemek megjelenését. Ekkor jelent meg az R-142 (Deimosz) rádióállomás, mely RH, URH, titkosított összeköttetések létrehozására volt alkalmas, mely R-145 BM típusjelzéssel páncélozott változatban is rendelkezésre állt. Ezen eszközök gyártásából a magyar híradástechnikai ipar is intenzíven kivette a részét.

Berendezései RH-s rádió R-130M, URH-s R-111 duplex és R-123 hk. összeköttetésekhez, titkosító, R-012 szelektív hívó, R-014 gyors-adó, R-107 menetközbeni (oszlop menet) ök. tartására. R-809 repülőkkal való kapcsolatra.

A gk. 3 részre volt felosztva

1. vezető fülke
2. rádiós fülke
3. parancsnoki munkahely fülke.

Áramforrása gk.-ra szerelt GAB 8 dinamó, AB-1(220V 'kW ?26V 1 kW) generátor. 26V-s akkumulátoros fedélzeti feszültséggel dolgozott a dinamó és a generátor

ezek töltését szolgálta.

Antennái: 3,4 m-s és 4 m-es bot URH-k-hoz, AZI RH-hoz, 10 m-es teleszkóp R-809-hez. ezen kívül volt még rendszeresítve dipól, ferde sugár, lejt antenna, ha települt és irányított nagyobb távolság tartását szerették volna elérni.

H-59-es jelzőkészülék

H-59-es jelzőkészülék a járőröket és az őrsöt összekötő távbeszélővonal, a vonalhoz az oszlopokon mellmagasságban kifeszített 1 mm-es huzal, melynek egyik vége az oszlopra szerelt fémdobozba beépített számtárcsához sasszeggel volt rögzítve, úgy, hogy húzás esetén kiakadjon. A számtárcsa felhúzott állapotban volt és biztosítószőggel rögzítették. A biztosítószeg kihúzása esetén a számtárcsa visszaforgása az áramkörön jelzést adott az őrsre. A készülék előlapján volt látható, hogy a jelzés mely irányból jött. Ez megkönnyítette a járőrszolgálat ellátását.

Adatlapja:

Ország:	Magyar
Gyártási év (évek):	1959 – 1963.
Botlódrót magassága:	1 m
Botlódrót vastagsága:	1 mm
Rögzítés módja:	Felhúzott számtárcsához sasszeggel

H-63-as jelzőkészülék

A H-63-as jelzőkészülék 100-200 méteres terepszakas lezárására alkalmas botlódrót rendszerű készülék volt, amely a terepet megvilágító fényjelző tölténnyel (rakétával) vagy hangjelzéssel jelezte az illetéktelen áthaladást. A rendszer egységeit egymástól távol több irányba is telepítették az országból kifelé- illetve a határon túl a befele történő mozgások kontrolálására.

Adatlapja

Ország:	Magyar
Gyártási év:	1963.
Botlódrót magassága:	1 m
Botlódrót vastagsága:	1 mm
Jelzőrakéta űrmérete:	15 mm
Jelzőrakéta színe:	Piros, fehér, zöld, narancssárga
Jelzőrakéta kilövési magassága:	100 m

48 M. TT pisztoly

Rövid csőhátrasiklásos rendszerű pisztoly. Lőszere megegyezett a PPS rendszerű géppisztoly lőszerével. Hatékony fegyver volt a II. világháború harcaiban.

Adatlapja:

Ország:	Szovjetunió
Űrmérete:	7,62 mm
A fegyver tömege töltények nélkül:	0,854 kg
A fegyver tömege töltényekkel:	0,940 kg
A pisztoly hossza:	195 mm
Csőhossza:	116 mm
Huzagok száma:	4
A huzagok menetemelkedése:	240 mm
Írányzóvonal hossza:	156 mm
A lövedék kezdősebessége:	420 m/s
A fegyver gyakorlati tűzgyorsasága:	8 lövés 10-15 s alatt
A tárban elhelyezkedő töltények:	7 db
A töltény tömege:	10,2-11 g
A lövedék tömege:	5,52 g

63 M. PA pisztoly

Tömegzáras rendszerű öntöltő fegyver. A pisztoly öntöltő, lövéskor a szán hátrasiklását, az üres töltényhüvely kivetését, a hátratól rugó megfeszítését és a kakas felhúzását a löporgázok visszaható ereje; a szán előresiklását és ezzel a töltények töltényürbe való betolását a helyretoló rugó hatására önműködően végzi.

A tömegzáras rendszerű megoldás következtében a lövés pillanatában fejlődő löporgázok visszaható erejét a szán és a helyretoló rugó redukált tömege, és kismértékben a helyretoló rugó ereje fogja fel. (a gáznyomás hatására a szánra ható erő megközelíti a 10 000 N-t) A pisztoly elsütőszervezete egyes lövés leadására alkalmas. A pisztolyt csak akkor lehet elsütni, ha a szán teljesen előresiklott. Az utolsó töltény kilövése után a szán hátul marad. Csőre töltött pisztolynál a leeresztett (fesztelenített) kakasnak az első lövéshez kézzel való megfeszítése nem szükséges, az elsütőbillentyű meghúzásával is elvégezhető, mert a pisztoly revolverező rendszerű. A csőre töltött pisztoly kakasát a biztosító karjának lefelé történő fordításával kell feszteleníteni.

A pisztoly nagy hatású mégis kis tömegű, mert a fegyver tokja alumíniumból készült.

Adatlapja:

Ország:	Magyarország
Űrmérete:	9 mm
A fegyver tömege tár nélkül:	0,545 kg
A fegyver tömege üres tárral:	0,595 kg
A fegyver tömege tárral és töltényekkel:	0,669 kg
Magassága:	120 mm
Hossza:	175 mm
Vastagsága a szánnál:	22,4 mm
Vastagsága a markolatnál:	35 mm
Csőhossza:	100 mm
Hézagok száma:	6
A tárban elhelyezkedő töltények:	7 db
A töltény tömege:	10 g
A lövedék tömege:	6,1 g
A pisztoly gyakorlati tűzgyorsasága:	30 lövés/min (ez a gyakoraltban nem valószerű B.I.)

96 M. P-9 RC pisztoly

PA leváltására készített fegyver. A pisztoly reteszelt csövű, külső kakasos, revolverező elsütőszerkezetű, repülő ütőszegű a számba beépített forgó biztosítóval. A revolverező elsütőszerkezet és a külső kakas lehetővé teszi, hogy a már előzőleg csőre töltött, fesztelenített kakasú és kibiztosított pisztolyból az első lövést a billentyű elhúzásával közvetlenül is le lehessen adni. Amennyiben a körülmények lehetővé teszik, a kakast ujjunkkal is felhúzhatjuk. A számban lévő forgó biztosító teszi lehetővé azt, hogy a csőre töltést biztosított állapotú pisztollyal veszélytelenül végezhessek el. Revolverező lövéskor a csőre töltött, fesztelenített, kibiztosított pisztolynál az elsütőbillentyű elhúzásával előremozog az elsütőkeret. Elsütéskor a kakas ráüt az ütőszeg hátsó végére, az ütőszeg előrelelendül, legyőzi az ütőszegrugó ellenállását, és ráüt a lőszer csappantyújára. Lövéskor a szánt a gáznyomás hátralöki. A szán a reteszelő bordák segítségével hátrahúzza a csövet mindaddig, amíg a cső ferde nyúlványa bele nem ütközik a tok reteszelőtengelyébe. Ekkor a csőfar lebillen, szétkapcsolódnak a reteszelőbordák, a cső megáll, a szán pedig továbbmozog hátra a helyretoló rugó ellenében. A

kakast a szán hátrafeszíti. A körülbelül 5 mm-t hátramoszdult csőből a hüvelykivonó kihúzza az üres hüvelyt, annak fenékrésze nekiütközik a hüvelykivetőnek, és megtörténik a hüvely kivetése. A teljesen hátrasiklott szánt az összenyomódott helyretoló rugó előrelendíti. A tárban lévő felső lőszert a szán zárrésze a csőbe juttatja. A szán, elérve a hátramoszdult csövet, azt is mellső helyzetbe tolja. A kakas a lövés után hátrafeszített állapotba kerül és megakad. Így a következő lövés már normál lövés lesz. Ennek lényege, hogy az előremozgó elsütőkeret előremozdítja az elsütőemelőt, azaz kitolja a kakas nyugaszából, és az összenyomott kakasrugó előrelendíti a kakast. Az első lövés után tehát a pisztoly automatikusan betölt, és így addig adhatók le lövések, amíg a tár üres nem lesz. Az utolsó lövés leadása után a szán nyitott helyzetben marad, mert a szánakasztó hátsó helyzetben rögzíti a szánt. A további tüzeléshez végre kell hajtani a tárcserét, majd a szánakasztó lenyomásával végrehajtható a fegyver újratöltése, ezután folytatható tovább a tüzelés.

Adatlap

Ország:	Magyarország
Űrmérete:	9 mm
Lőszer:	9 mm-es pisztolylőszer (Parabellum)
A fegyver tömege:	1,17 kg
Hossza:	203 mm
Csőhossza:	118,5 mm
Lövedék kezdősebessége:	350 m/s
A tárban elhelyezkedő töltények:	14 db

48 M. géppisztoly

Az 1941 M PPS. géppisztoly tömegzáras rendszerű. A zár, a súly és a helyretoló rugó ereje úgy aránylik a lövedék súlyához, a cső hosszához és a lőporgázok nyomásához, hogy a lövés pillanatában külön reteszelő berendezés nélkül is biztosítva van a csőfurat megbízható zárása. Egyszerű szerkezetű, könnyen kezelhető és megfelelő karbantartás mellett zavartalan működésű fegyver. A géppisztoly egyes- és sorozattűz leadására egyaránt alkalmas. A PPS csővét csőköpeny burkolja, amelynek vége egyben a kompenzátor szerepet is ellátja. Az irányzékot billenő nézőkével készítették, ez egyik nézőkét 100 m-en belüli, a másikat 200 m-en belüli célokra történő tüzelésnél kell használni. Töltényellátása 71 db töltényt befogadó csigatárból történik (dobtáras elnevezés terjedt el). A géppisztoly gyakorlati harcászati tűzgyorsasága - a

tüzelés gyors üteme és a nagy befogadóképességű tár alkalmazása következtében – jóval nagyobb mint az öntöltő, vagy az ismétlő fegyvereké. Lövés közben legjobb eredményeket a rövid sorozatok (3-6 lövés) lehet elérni. Hosszú sorozatok (10-15 és több lövés) tüzelésénél a gyakorlati tűzgyorsaság megnövekszik, viszont a szórás kép sűrűsége csökken.

A PPS géppisztolyt a II. világháború után több hadseregben is rendszeresítették, hazánkban 1948-ban, majd az egységes lőszerre szerkesztett AK géppisztolyokkal váltották le.

Adatlapja

Ország:	Szovjetunió
Űrmérete:	7,62 mm
A fegyver tömege tár nélkül:	3,65 kg
Az üres tár tömege:	1,10 kg
A töltött tár tömege:	1,85 kg
A fegyver tömege töltött tárral:	5,50 kg
A zár tömege:	0,585 kg
A géppisztoly hossza:	840 mm
Csőhossza:	270 mm
A cső huzagolt részének hossza:	248,5 mm
Az irányzóvonal hossza:	365 mm
A zár útjának hossza:	83 mm
A tár befogadóképessége:	71 lőszer/tár
A fegyver elméleti tűzgyorsasága:	1000-1100 lövés/min
A fegyver gyakorlati tűzgyorsasága rövid sorozatokkal:	70 lövés/min
A fegyver gyakorlati tűzgyorsasága hosszú sorozatokkal:	100 lövés/min
A fegyver gyakorlati tűzgyorsasága egyeslövésekkel:	30 lövés/min
A lövedék kezdősebessége:	500 m/s
Alkatrészek száma részleges szétszedésnél:	4 db

AK-47 géppisztoly

Az AK-47-es géppisztoly a Kalasnyikov fegyvercsalád első tagja 43 M. töltény tüzelésére szerkesztették. A PPS géppisztolyt váltotta fel. Gázdugattyús, forgózár rendszerű, önműködő fegyver, egyes– és sorozatlövés leadására egyaránt alkalmas. A fegyver tűzváltója egyben a biztosítója is. A kakas típusú elsütő szerkezetet az

ütőrugó mozgatja. Tusos és válltámaszos kivitelben készült. Az AK 47-esből acélmagvas lövedék, fényjelzős lövedék és páncéltörő gyújtólövedék tüzelhető. Ezt a fegyvert a Varsói Szerződés több tagállamának hadseregében rendszeresítették.

Adatlapja

Ország:	Szovjetunió
Űrmérete:	7,62 mm
A fegyver tömege üres tárral és tartozékokkal:	4,3 kg
A fegyver tömege töltött tárral és tartozékokkal:	4,8 kg
Az üres tár tömege:	0,42 kg
A töltött tár tömege:	0,92 kg
A géppisztoly hossza (tusás):	870 mm
Lehajtható válltámaszú géppisztoly hossza lehajtott válltámasszal:	645 mm
Csőhossza:	415 mm
A cső huzagolt részének hossza:	469 mm
Az irányzóvonal hossza:	378 mm
A tár befogadóképessége:	30 lőszer/tár
A fegyver elméleti tűzgyorsasága:	600 lövés/min
A fegyver gyakorlati tűzgyorsasága egyeslövésnél:	40 lövés/min
A fegyver gyakorlati tűzgyorsasága sorozatlövésnél:	100 lövés/min
A lövedék kezdősebessége:	715 m/s

65 M. AMD géppisztoly

AMD-65 géppisztoly az AKM 63-hoz képest rövidített csővel és behajtható válltámasszal készült. A fegyver csőtorkolatára csőszájféket szereltek, amely csökkentette a lövés közben fellépő hátralökő erőt. A géppisztolyból, behajtott válltámasszal való tüzelésnél a hátralökő erőt nem a váll, hanem a kéz veszi fel. A hátsó tokbetéthez tus helyett behajtható válltámasz csatlakozik. A géppisztolyra szurony nem szerelhető fel. Tára 20 vagy 30 töltényes: Ehhez a modellhez már többfunkciós szuronyt is gyártottak, mely hüvelyével együtt drótvágásra is alkalmas volt. Jellegzetessége a két fogantyú (mellső markolat egy megfordított hátsó markolat) és a lemez alsóág. Később ismét gyártották ezt a típust, az AMD-65-ösök folyamatos cserélése céljából. 1976-tól fatussal, a műanyagtól való idegenkedés miatt, AMM (Automata

Kalasnyikov Modernizált(Magyarosított) néven, majd behajtható lemeztussal 1980-tól, AMMSz néven.

Adatlap

Ország:	Magyarország
Űrmérete:	7,62 mm
A fegyver tömege tár nélkül:	2,92 kg
A fegyver tömege töltött tárral 20 töltényt befogadó tár esetén:	3,50 kg
A fegyver tömege töltött tárral 3 töltényt befogadó tár esetén:	3,75 kg
20 töltényes üres tár tömege:	0,28 kg
30 töltényes üres tár tömege:	0,33 kg
A géppisztoly hossza (tusás):	870 mm
A fegyver hossza behajtott válltámasszal:	600 mm
A fegyver hossza kihajtott válltámasszal:	847 mm
Csőhossza:	317 mm
Az irányzóvonal hossza:	286 mm
A fegyver elméleti tűzgyorsasága:	600 lövés/min
A fegyver gyakorlati tűzgyorsasága egyeslövésnél 20 töltényt befogadó tár esetén:	40 lövés/min
A fegyver gyakorlati tűzgyorsasága egyeslövésnél 30 töltényt befogadó tár esetén:	40 lövés/min
A fegyver gyakorlati tűzgyorsasága sorozatlövésnél 20 töltényt befogadó tár esetén:	80 lövés/min
A fegyver gyakorlati tűzgyorsasága sorozatlövésnél 30 töltényt befogadó tár esetén:	100 lövés/min
A lövedék kezdősebessége:	715 m/s

1910 M. SZPM (MAXIM) géppuska

Az első, mai értelemben vett önműködő lőfegyver. Rövid csőhátrasiklásos, reteszelt csövű fegyver. A maxim géppuskát tervezőjéről Hiram Maximról nevezték el. Jellemzőes kerekiről és kezelőit védő páncéllemezeről lehet felismerni.

Adatlapja.

Ország:	Szovjetunió
Űrmérete:	7,65 mm
A fegyver tömege állvánnyal:	kb. 68 kg
Az állvány tömege	kb. 45 kg
A géppuska tömege hűtővízzel:	kb. 23 kg
A fegyver hossza:	1110 mm
Csőhossza:	720 mm
Csőhátrasiklás:	26 mm-ig
Zárhátasiklás:	95 mm-ig
Az irányzékeosztás:	400-2000 lépés
A fegyver elméleti tűzgyorsasága:	250-300 lövés/min
Adagolás:	250 töltényes heveder
Töltényrakasz tömege töltve:	10,3 kg
A fegyver gyakorlati tűzgyorsasága:	80 lövés/min
A lövedék kezdősebessége M1908 tölténnyel:	865 m/s
M1930 tölténnyel:	800 m/s

48 M. DP golyószóró (Degtyarev)

Degtyarev DP golyószóró gázdugattyús, kétoldali reteszelésű fegyver. Az elsütőszerkezete ütőtípusú, csak sorozatlövés leadására alkalmas. Az ütőszeg a csappantyú működéséhez szükséges energiát a helyretolórugótól kapja. A golyószóró ellátása tölténnyel a 47 db töltényt befogadó dobtárból történik. A fegyver csőve léghűtéses, a csőre lángrejtőt szereltek. A gázhengerbe helyezett gázszabályozónak 3 állása van, így a biztos működéshez szükséges gázmennyiség mindig beállítható. Ezt a fegyvert több országban könnyű géppuskának hívják.

A DP golyószórót, amellyel a 39 M. töltényt lehetett tüzelni a 43 M. töltényt tüzelő RPD golyószóró váltotta le. A DP golyószóró hatásadatai mai is kiválóak, azonban gyártása igen költséges.

Adatlapja

Ország:	Szovjetunió
Űrmérete:	7,62 mm
A fegyver tömege villaállvánnyal:	9,1 kg

A tár tömege üresen:	1,6 kg
A tár tömege töltve:	2,8 kg
A tár befogadóképessége:	47 töltény
A fegyver hossza:	1270 mm
Csőhossza:	605 mm
Az irányzéktávolság:	616 mm
A fegyver elméleti tűzgyorsasága:	600 lövés/min
A fegyver gyakorlati tűzgyorsasága:	80 lövés/min
A lövedék kezdősebessége:	740 m/s
A határos lőtávolság:	800 m

RPD golyószóró

RPD Degtyarev típusú golyószóró a 43 M. egységes töltényt tüzel. Léghűtéses gázdugattyús rendszerű önműködő löfegyver. Reteszelési rendszere a DP golyószóróéhoz hasonló. A csőfurat reteszelését két oldalra nyíló reteszleppal oldották meg, a reteszlapok a zárba és a tok reteszfészkeiben támaszkodnak fel. A gázhengerbe helyezett gázszabályozónak 3 állása van.

A golyószóróval a lőszert 100 tagú fémhevederből lehet tüzelni. A heveder a hevedertárban (rakaszban) helyezkedik el, amely a golyószóró első részéhez rögzíthető. Az elsütőszerkezete csak sorozatlövés leadására alkalmas. Az íves csapóirányzéka 1000 m-ig tartalmaz beosztást. A cső elejére – a pontosabb lövés céljából – fegyverlábakat helyeztek.

A fegyveren mellső markolat is van, amely lehetővé teszi, hogy menet közbeni tüzeléskor a golyószórót jól meg lehessen fogni. És egyben az irányzó kezét védi.

Adatlapja

Ország	Szovjetunió
Űrmérete:	7,62 mm
A tár tömege 1 db. üres hevederű rakasszal és tartozékokkal:	7,7 kg
A tár tömege 1 db. töltött hevederű rakasszal és tartozékokkal:	9,3 kg
A rakasz tömege heveder nélkül:	0,5 kg
100 töltényes heveder tömege töltény nélkül:	0,3 kg
A fegyver hossza:	1037 mm
Csőhossza:	520 mm
Írányzóvonal hossza:	595,5 mm
A fegyver elméleti tűzgyorsasága:	650 lövés/min

A fegyver gyakorlati tűzgyorsasága:	150 lövés/min
Acélmagvas lövedékű töltény tömege:	16,2 g
A lövedék tömege:	7,9 g
Írányzási távolság:	1000 m
A heveder tölténybefogadó képessége:	100 db

KGK géppuska

A KGK típusú géppuskát a Gorjunov géppuskából alakították ki. A cső külső felülete hosszant hornyolt, ezzel csökkent a súlya, a hőleadási felülete pedig nőtt. A fegyver új típusú lángrejtőt kapott. A csőrögzítésték helyett csappal oldották meg. Az elsütőbillentyűt a tok hátsó részéről a tok aljára helyezték, és a fegyverre a jobb megfogás céljából tusa és markolat került.

A KGK géppuska gázdugattyús rendszerű billenőzárteteszelésű, elsütőszerkezete csak sorozatlövés leadására alkalmas.

A fegyverre háromlábú állványt és fegyverlábat is szerelnek. A háromlábú állvánnyal légvédelmi célok ellen is alkalmazható. A géppuskához 125 és 250 töltényt befogadó hevederes rakaszok tartoznak. A 125 töltényes rakaszt a fegyverlábról történő alkalmazáskor a géppuskára lehet rögzíteni.

A KGK géppuskát a PKM és a PKMSZ géppuska váltotta le.

Adatlapja

Ország:	Szovjetunió
Űrmérete:	7,62 mm
A fegyver tömege:	13,4 kg
Az állvány tömege:	9,1 kg
A 125-ös rakasz tömege töltve:	5,5 kg
A 250-es rakasz tömege töltve:	10,25 kg.
A fegyver hossza:	1300 mm
A cső hossza lángrejtővel:	790 mm
A cső huzagolt részének hossza:	650 mm
Huzagszám:	4 (jobb irányú)
Csavarzathossz:	240 mm
Írányzóvonal hossza:	850 mm
A fegyver elméleti tűzgyorsasága:	650 lövés/min
A lövedék kezdősebessége:	865 m/s

PKM géppuska

PKM és PKMSZ géppuska. A Kalasnyikov géppuskát

fegyverlábbal, (villaállvánnyal) és háromlábú állvánnyal is ellátták. A fegyverlábbal szerelt géppuska típusjele PKM, a háromlábú állvánnyal alkalmazotté PKMSZ. A harcjárműbe építhető változata a PKT típusjelet kapta (ezt a fegyvert elektromos elsütőszerkezettel készítették).

A géppuskával acélmagvas és fényjelző valamint páncéltörő gyújtólövedékkel szerelt 39 M. töltényt lehet tüzelni.

A PKM és a PKM gázdugattyús rendszerű, forgózár reteszelésű, az elsütőszerkezete csak sorozatlövés leadására alkalmas, a csöve léghűtéses, a felmelegedett csövet tartalékcsővel lehet kicserélni. A fegyver működéséhez szükséges gázmennyiség gázszabályozóval szabályozható. A csövet a tokban csőrögzítő ék tartja, amely egyben a cső és a zár közötti hézag leszabályozására is szolgál, ezzel a megoldással lehet a hüvelyakadást megelőzni.

Az állványról történő tüzeléskor az állványmagasság 320 mm és 620 mm között folyamatosan, bármely értékre állítható.

A hevedereket hevedertárakba helyezték el. A 100 töltényes rakaszt a géppuskára, a 200 töltényes rakaszt az állványra lehet helyezni.

Adatlapja:

Ország:	Szovjetunió
Űrmérete:	7,62 mm
A fegyver tömege:	7,5 kg
Az állvány tömege:	4,1 kg
A 100 tölténnyel töltött heveder és hevedertár tömege:	3,45 kg
A 200 tölténnyel töltött heveder és hevedertár tömege:	6,25 kg.
A cső tömege:	2,37 kg
A fegyver hossza:	1196 mm
A cső hossza lángrejtővel:	677 mm
A cső huzagolt részének hossza:	650 mm
Csavarzathossz:	240 mm
Írányzóvonal hossza:	664 mm
Írányzéktávolság:	1500 m
A fegyver elméleti tűzgyorsasága:	650 lövés/min
A fegyver gyakorlati tűzgyorsasága:	250 lövés/min
Állvánnyal a vízszintes irányzósög földi célra:	30 °

Dragunov SZVD távcsöves öntöltő puska

Állvánnyal a vízszintes irányzószőg légi célra:	360 °
Magassági irányzási szög földi célokra:	+ 20° és – 10°
A töltény tömege:	21,8 g
A lövedék tömege:	9,6 g
A löportöltet tömege:	3,1 g

Dragunov távcsöves öntöltő puska. A távcsöves puska a mesterlövész egyéni fegyvere, mindenekelőtt a fontosabb álló és mozgó célok, valamint más nyílt és álcázott célok leküzdésére szolgál. Gázvezetéses, forgózár reteszelésű, öntöltő fegyver (csak egyeslövés leadására alkalmas).

A töltés a csőből kiáramló löporgázok energiájának felhasználásával történik. A tárban lévő utolsó töltény kilövése után -amikor a zár hátramoszog- a tár adogatószerkezete felemelkedik és felnyomja a zárákaszttót a zár elé, ekkor a zár a zárákaszton felütközik, és a zárkereszt hátsó helyzetben marad. Ez jelzi azt, hogy a további lövésekhez a puskát meg kell tölteni.

A távcsöves puskára lángrejtőt is szereltek. A működtetéshez szükséges gázmennyiség állítható, a gázszabályozónak két állása van. A fegyvert mechanikai irányzéken kívül optikai irányzékkel is ellátták. Az optikai irányzéka a tok bal oldalára helyezhető. Az optikai irányzéken távolságállító és oldalhelyesbítő dob is van. Sötétben végzett lövészethez a szállemez megvilágítható. A + 2 C-nál alacsonyabb hőmérsékleten a fegyver hatékony alkalmazását az irányzék téli világítóberendezése segíti. A fegyverhez az AKM géppisztollyal azonos szurony tartozik. A tusára a pontosabb lövésleadás céljából arctámaszt helyeztek el. A Varsói Szerződés több tagállamának hadseregében rendszeresítették. Kilőhetett acélmagvas, fényjelzős, vagy páncéltörő gyújtólövedéket.

Adatlapja

Ország:	Szovjetunió
Űrmérete:	7,62 mm
A tár tömege szurony nélkül, optikai irányzékkel, üres tárral és arctámasszal:	4,3 kg
A tár tömege:	0,21 kg
A szurony tömege tokkal:	0,45kg
A szurony tömege tok nélkül:	0,26 kg
A fegyver hossza szurony nélkül:	1225 mm
A fegyver hossza feltűzött szuronnyal:	1370 mm

Csőhossza:	620 mm
Írányzóvonal hossza:	587 mm
Az optikai irányzék nagyítása:	4 x
Látószög	6°
A kilépőpupilla átmérője:	6 mm
A kilépőpupilla távolsága:	68 mm
Az optikai irányzék tömege:	0,58 kg
Írányzéktávolság optikai irányzékkel:	1300 m-ig
Mechanikai irányzékkel:	1200 m-ig
A fegyver gyakorlati tűzgyorsasága:	30 lövés/min
Acélmagvas lövedékű töltény tömege:	16,2 g
A lövedék tömege:	7,9 g
Írányzási távolság:	1000 m
A heveder tölténybefogadó képessége:	100 db

42/48 M. kézigránát

A 42 M. Vécsey Károly százados által tervezett kézigránát azon kevés harceszköz egyike, amely túlélte a háborút és az azt követő első néhány évet. Csaknem változatlan formában gyártották évtizedekig.

Az 1948-ban ismét rendszerbe állított, és ezért 48 M.-nek (vagy 42/48 M.-nek) nevezett kézigránát alig különbözött elődjétől: ekkor jelent meg a fanyél felső végének acélgyűrűvel való megerősítése, ugyanakkor az eddig bakelitből készült ütőszegtartó-tömböt fémlemezről sajtoltra cserélték. Ezek az eltérések a működést nem befolyásolják, csupán az azonosításhoz nyújtanak segítséget, bár erre a jól láthatóan elhelyezett és a gyártás dátumát is tartalmazó beütött jelzések is alkalmasak.

A nyél végének kialakítása is változott, ez azonban már csak az 50-es évek elején következett be, az 1950-ben gyártott kézigránatok még a világháborús mintát követik.

A 48 M. kézigránátnak az elődhöz hasonlóan elkészítették kék csíkos gyakorló és sárga csíkos oktató változatát is. A célba dobás gyakorlására fekete tömör gumigránatok is készültek.

Az egyetlen lényeges változtatás az 1958-ban bevezetett és a gránát fejrészére csavarható öntöttvas hatásnövelő burok rendszeresítése volt, amely a gránát tömegét 744 grammra, amúgy viszonylag csekély repeszhatását pedig 350 méterre növelte.

Adatlapja:

Ország:	Magyarország
Tömeg:	344 g
Tömege hatásnövelő burokkal:	744 g
Hosszúság:	200 mm
Átmérő:	a fej legkisebb átmérője 48 mm
Töltet típus:	sajtoltt trotil
Töltetsúly:	120 g
Gyújtó:	34/A M. gyutacs
Késleltetés:	3,5 - 4,5 s
Hatásos repeszkörzet átmérője:	5-10 m
Hatásos repeszkörzet átmérője hatásnövelő burokkal:	350 m

PSZH

A D-944 PSZH az 1960-as évek elején Magyarországon, a FUG alapján kifejlesztett, 4×4 hajtásképletű, úszóképes páncélozott szállító harcjármű (PSZH). A Magyar Néphadseregnél és a Rendőrségnél volt rendszeresítve. A teljes egészében hegesztett acél szerkezetű D-944 PSZH 1966-ban jelent meg (a Nyugat kezdetben felderítő járműnek vélte). Az úszóképes páncélozott szállító harcjárművet vízen két vízsugárhajtómű hajtja meg. A D-944 hat katonát szállíthat, de ezek csupán a jármű oldalain lévő kis méretű ajtókon tudnak be-, illetve kiszállni. A típust ellátták egy infravörös éjjellátó berendezéssel, valamint a kerekek légnyomását szabályozó rendszerrel, emellett teljes körű atom-, biológiai- és vegyi (ABV) védelemmel. A D-944-nek van parancsnoki, mentő és atom-, biológiai- és vegyi felderítő változata is. A négyhengeres, Csepel D 414.44 dízelmotor a jármű hátsó részében kapott helyet, a deszanttértől teljesen elkülönítve. A motortérben foglal helyet továbbá két, egyenként 90l-es üzemanyagtartály is. A járművet ellátták két TVN-2 infrareflektozzal, egyiket a fegyverzet mellé, a másikat pedig a torony tetejére szerelték. A torony hátuljára az R-113 rádióhoz tartozó antenna került. A páncélost kézi meghajtású, forgatható toronnyal látták el, ebbe egy 12,7 mm-es KPVT géppuskát, és egy koaxiális 7,62 mm-es KGKT géppuskát építettek, KM-1 típusú irányzékka. A fegyverek emelkedési szöge -5° -tól +30° -ig terjed.

Adatlapja:

Személyzet:	3+6 fő
Hosszúság:	5,69 m
Szélesség:	2,5 m
Magasság:	2,3 m
Tömeg önsúly:	6665 kg
Össztömeg:	7600 kg
Páncélzat és fegyverzet	
Páncélzat:	14 mm hegesztett acél
Elsődleges fegyverzet:	14,5 mm KPVT géppuska
Másodlagos fegyverzet:	Lövegcsővel párhuzamosított KGKT 7,62 mm-es géppuska
Műszaki adatok	
Motor:	
Csepel D-414.44	négyhengeres dízelmotor
Csepel D-414.44/2	dízelmotor
Teljesítmény	
D-414.44	100 LE (74,57 kW)
D-414.44/2	110 LE (82 kW)
Sebesség Műúton (max.):	81 km/h
Terepen (max.):	45 km/h
Vízben (max.):	9 km/h km/h
Hatótávolság:	500 km

Mellékletek jegyzéke

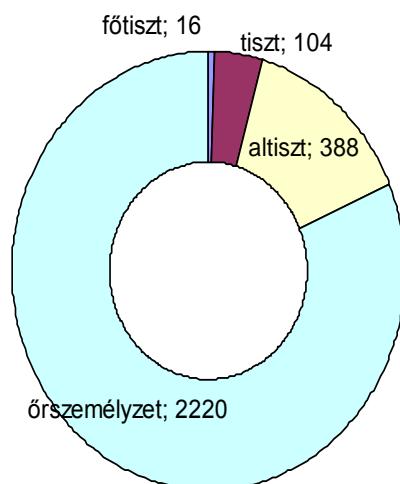
1. sz. melléklet: A dualista Magyarország határőrizeti szerveinek diszlokációja és felépítése
2. sz. melléklet: A vörösőr határőr kerületek elhelyezkedése és létszáma
3. sz. melléklet: Határőrizeti erők alakulása a két világháború között
4. sz. melléklet: Magyarország határőr szervezete 1945 májusában
5. sz. melléklet: A Határőrség diszlokációs vázlata 1949. március után
6. sz. melléklet: Az ÁVH Határőrség diszlokációja 1950 – 56.
7. sz. melléklet: A határőrség létszámának változása 1945 – 57-ig
8. sz. melléklet: Határőr kerületek diszlokációja 1989-ben
9. sz. melléklet: A sorállomány hivatásos állománnyal történő kiváltásának folyamata
10. sz. melléklet: Határőrség 1998 utáni diszlokációja
11. sz. melléklet: A magyar Határőrség létszámának változásai
12. sz. melléklet: Önálló határvadász-híradószakasz szervezési és állománytáblázata
Önálló határvadász-híradószakasz létszáma 1947-ben
13. sz. melléklet: Az önálló híradószázad szervezeti felépítése 1947-ben
14. sz. melléklet: Az ÁVH Határőrség szervezete 1951-ben
15. sz. melléklet: A híradózászlóalj szervezeti felépítése 1951-ben
16. sz. melléklet: A híradózászlóalj szervezeti felépítése 1954-ben
17. sz. melléklet: A közvetlen híradózászlóalj szervezeti felépítése 1956-ban
18. sz. melléklet: Elektromágneses aknakereső
19. sz. melléklet: Egerváry László
20. sz. melléklet: Az 1956. október 24-i események elvi vázlata
21. sz. melléklet: Harminckettesek tere - Körút sarka 1956. október-november
Harminckettesek tere 1956. október-november

22. sz. melléklet: A Forradalmi Katonai Tanács követelése
23. sz. melléklet: Lachty Albert
24. sz. melléklet: Egervári László emlékműve
25. sz. melléklet: Szőke András hőr. százados közvetlen híradózáslóalj parancsnok hozzászólása a Határőrség Országos Pártértekezletén (1957. június 3.)
26. sz. melléklet: Határőr szobor
27. sz. melléklet: BM Határőrség Országos Parancsnokság szervezeti felépítésének elvi vázlata (az 1960 – 1970-es években)
28. sz. melléklet: 6 hónapos kiképzés idejére meghatározott normakövetelmények
29. sz. melléklet: A műszaki zárrendszer elvi vázlata és az elektromos jelzőrendszer távlati látképe
30. sz. melléklet: A Közvetlen híradózáslóalj szervezete és létszáma 1968-ban
31. sz. melléklet: A BM Határőrség 1971. évi hadrendje
32. sz. melléklet: A Határőrezred létszáma és szervezeti ábrája 1976-ban
33. sz. melléklet: A Határőrség szervezete 1980-ban
34. sz. melléklet: Tiszti állomány iskolai végzettség szerinti megoszlása 1980-ban
35. sz. melléklet: Kimutatás a Határőrezred 1980. június 16-i létszám helyzetéről
36. sz. melléklet: A Határőrezred 1980. évi költségvetése
37. sz. melléklet: Csapatzászló adományozás
- Záhorzik Teréz az MSZMP Budapest II. kerületi Bizottság nevében szalagot kötött a zászlóra
38. sz. melléklet: KISZ KB Vörös Vándorzászlójának átvétele
39. sz. melléklet: A Határőrezred múzeuma
40. sz. melléklet: Tiszti állomány iskolai végzettség szerinti megoszlása 1983-ban
41. sz. melléklet: Határőrezred rendszeresített létszáma 1983-ban
42. sz. melléklet: Határőrezred szervezeti ábrája 1988-ban
43. sz. melléklet: Kimutatás a Határőrezred rendszeresített és állományban lévő létszámáról 1988. június 1-jei helyzetnek megfelelően (a sorállományra vonatkozóan)

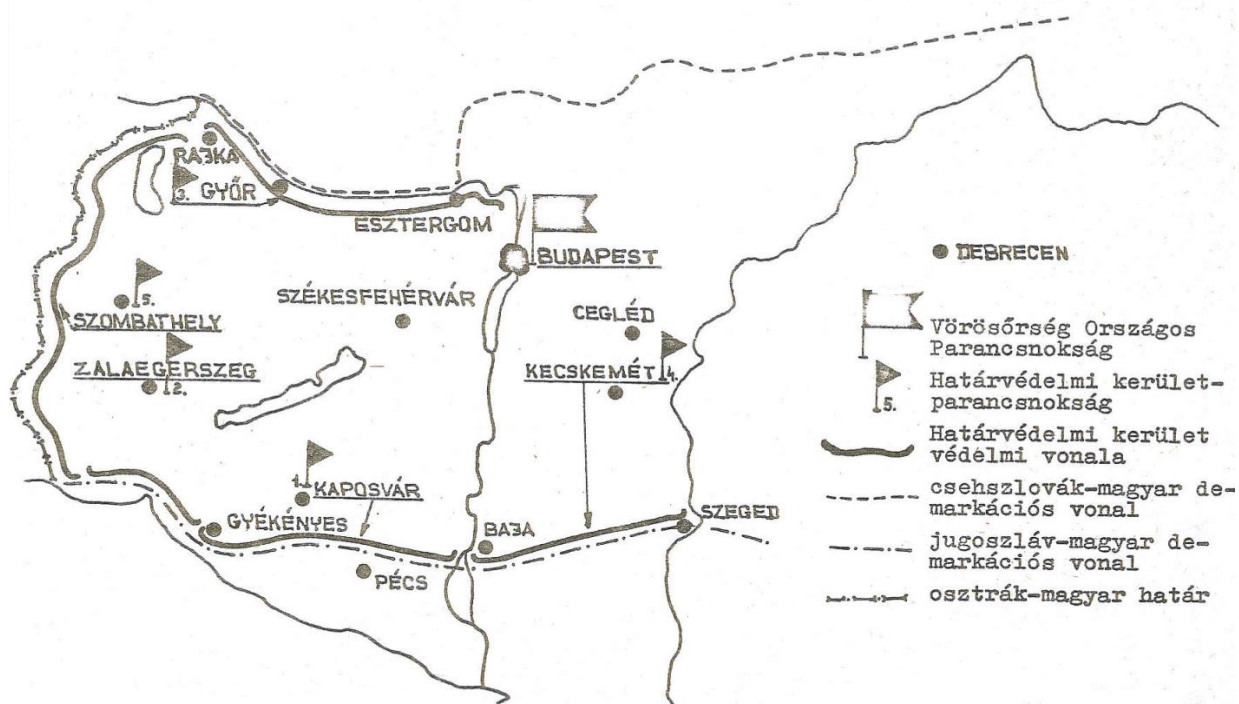
44. sz. melléklet: Kimutatás a BM Határőrezred létszámáról a hivatásos állomány vonatkozásában 1983 – 88.
45. sz. melléklet: Kimutatás a BM Határőrezred hivatásos állományának fluktuációjáról 1983 – 88.
46. sz. melléklet: Kimutatás a BM Határőrezrednél végrehajtott vezető változásokról 1983 – 88.
47. sz. melléklet: Kimutatás a szervek élén tevékenykedők számáról 1983 – 88.
48. sz. melléklet: Kimutatás az alegységek élén tevékenykedők számáról 1983 – 88.
49. sz. melléklet: Kimutatás a Határőrezred létszámhelyzetének alakulásáról 1983 – 1988-ig a sorállomány vonatkozásában
50. sz. melléklet: BM Határőrség szervezetének elvi vázlata 1989-ben
51. sz. melléklet: Kimutatás a létszámhelyzet alakulásáról 1988 – 1992. a hivatásos és polgári állomány vonatkozásában
Fluktuáció 1989 – 1992 között
52. sz. melléklet: Biztosító és kiszolgáló igazgatóság szervezeti ábrája – 1992.
Biztosító és kiszolgáló igazgatóság 1992 évi létszámadatai
Biztosító és kiszolgáló igazgatóság 1992. december 31-i létszámviszonyai
53. sz. melléklet: Hivatásos állomány életkor szerinti összetétele 1992-ben
54. sz. melléklet: A Budapesti Határőr-igazgatóság létszáma 1995-ben
Budapesti Határőr-igazgatóság szervezeti felépítése
55. sz. melléklet: Göncz Árpád köztársasági elnök csapatzászló adományozása
56. sz. melléklet: Kuncze Gábor beszédének részlete az utolsó sorállományú határőrök búcsúztatóján
57. sz. melléklet: Göncz Árpád adományozó levele
58. sz. melléklet: Vezda László határőr leszerelők nevében elmondott búcsúbeszéde
59. sz. melléklet: Kovács Attila határőr őrmester maradók nevében elmondott beszéde
60. sz. melléklet: Nováky Balázss altábornagy országos parancsnok elköszönő beszéde
61. sz. melléklet: Kiképzőbázis csapatzászló adományozó ünnepség

62. sz. melléklet: Műszaki zászlóalj csapatzászló adományozás
63. sz. melléklet: A Műszaki zászlóalj szervezeti felépítése 1971-ben
64. sz. melléklet: Az őrzászlóalj szervezeti felépítése 1976-ban
65. sz. melléklet: Kimutatás az objektumőrizet feltételrendszeréről 1988-ban
66. sz. melléklet: Kimutatás az őrzászlóalj létszámhelyzetéről a sorállományra vonatkozóan – 1988.
67. sz. melléklet: Az őrzászlóalj felépítése 1992-ben
68. sz. melléklet: „Egervári László szocialista brigád” címelnyerő oklevél
69. sz. melléklet: Az alakulat létszámának alakulása 1947 – 1999-ig
70. sz. melléklet: A gépjármű állomány adatai
- A Híradózászlóalj gépjármű állomány 1956-ban
 - A Határőrezred gépjárműállománya 1976-ban
 - Az ezred gépjármű állománya 1983. január 27-én
 - Az ezred gépjármű állománya 1990-ben

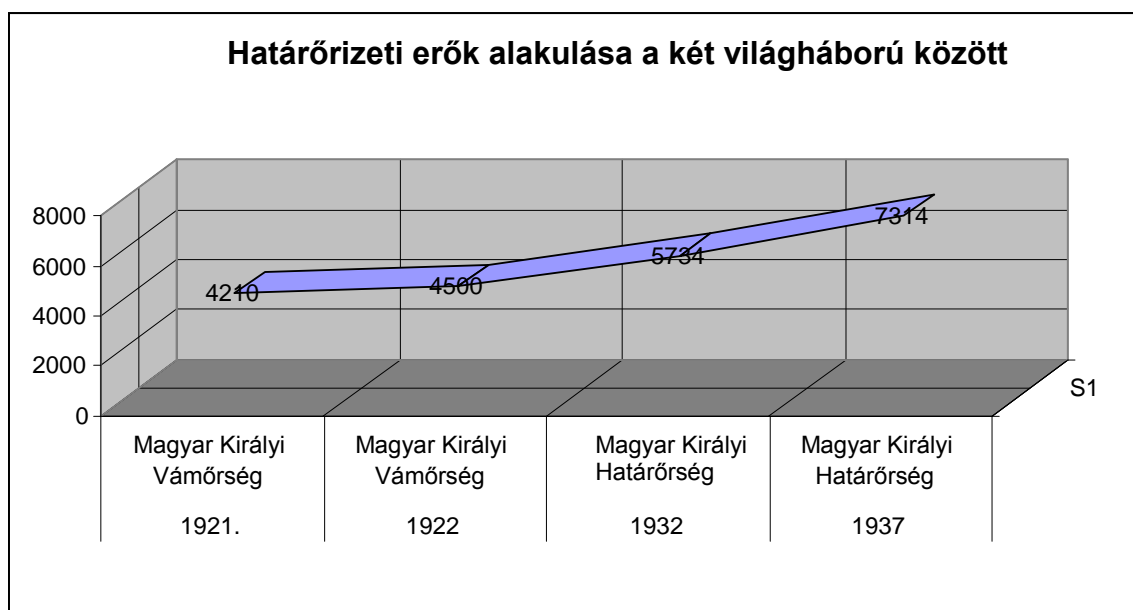
A Vörös Őrség határőrző alakulatainak személyzeti összetétele

A vörösőr határvédelmi kerületek elhelyezkedése

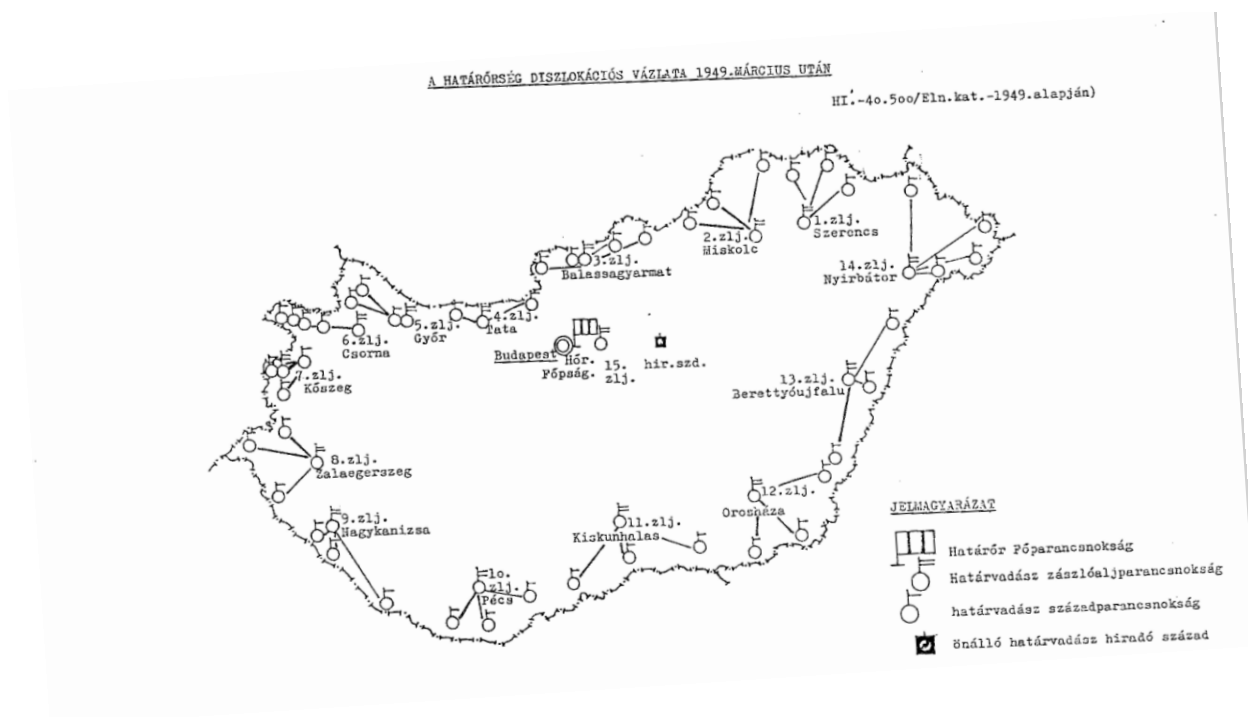

486 GÁSPÁR: A magyar határőrzés története. I. köt. 7. sz. ábra

487 Szerző készítette grafikon a kutatási eredmények alapján

488 MUCS: A Határőrség megalakulása és harca a népi hatalomért 1945–1948 50.-51. p.

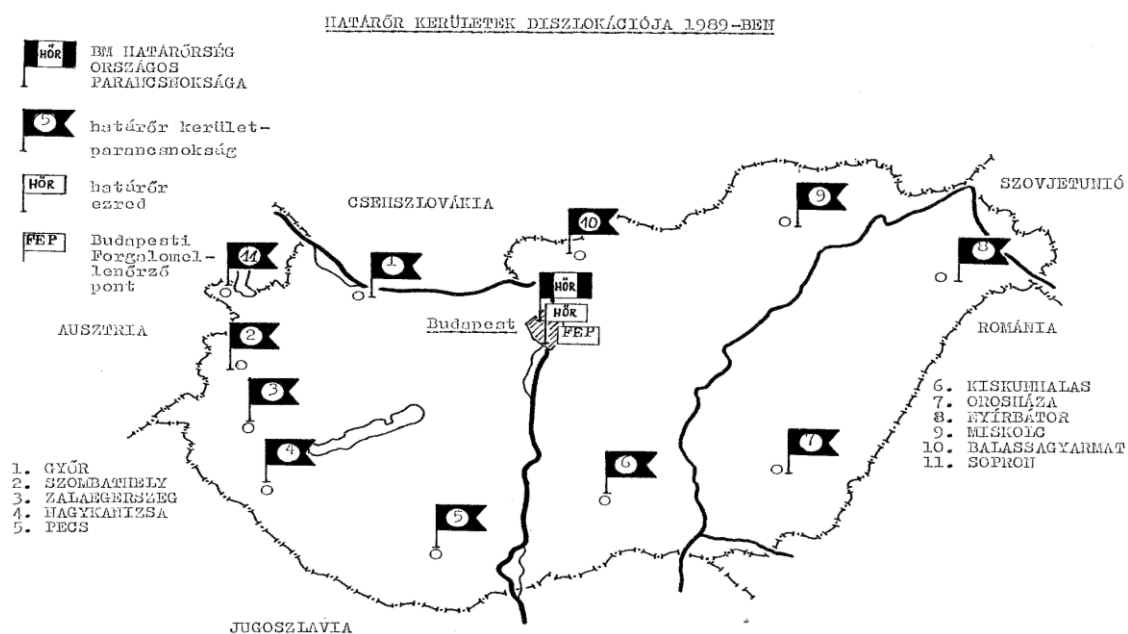
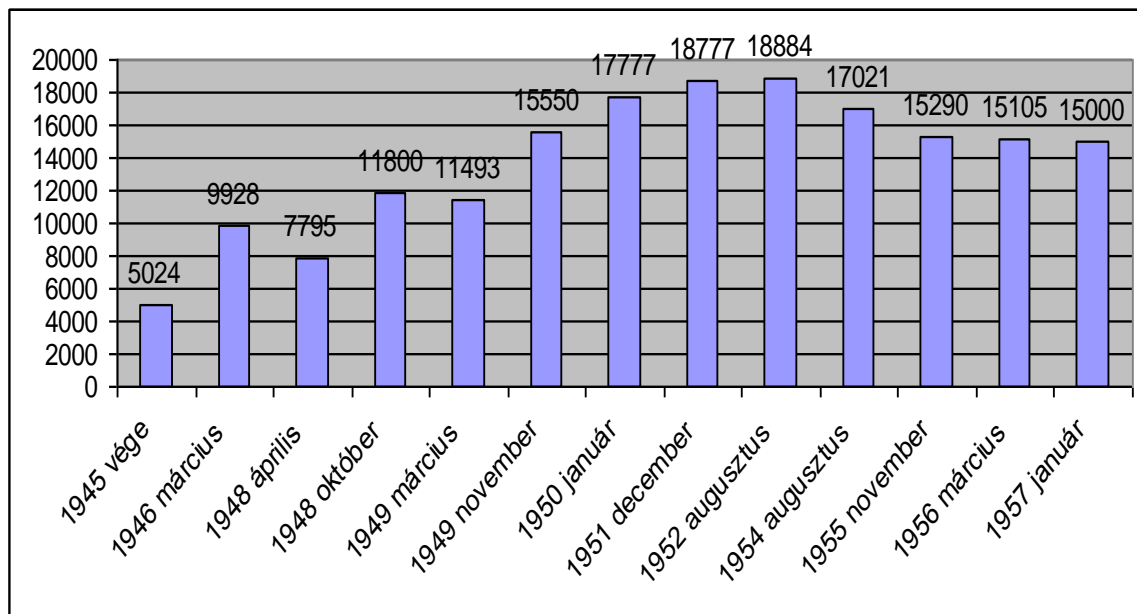

Az ÁVH Határőrség diszlokációja 1950 – 56.

489 GÁSPÁR: A magyar határőrzés története. II. köt. 6. sz. melléklet
 490 KÖMÜVES-NAGY-RAVASZ 96. p.

A határőrség létszámának változása 1945 – 57-ig

491 GÁSPÁR: A magyar határőrség szolgálati tevékenységeiben ható elvek érvényesülése és változásai 1945-től az 1980-as évek végéig. op. cit.

492 Idem

A sorállomány hivatásos állománnyal történő kiváltásának folyamata

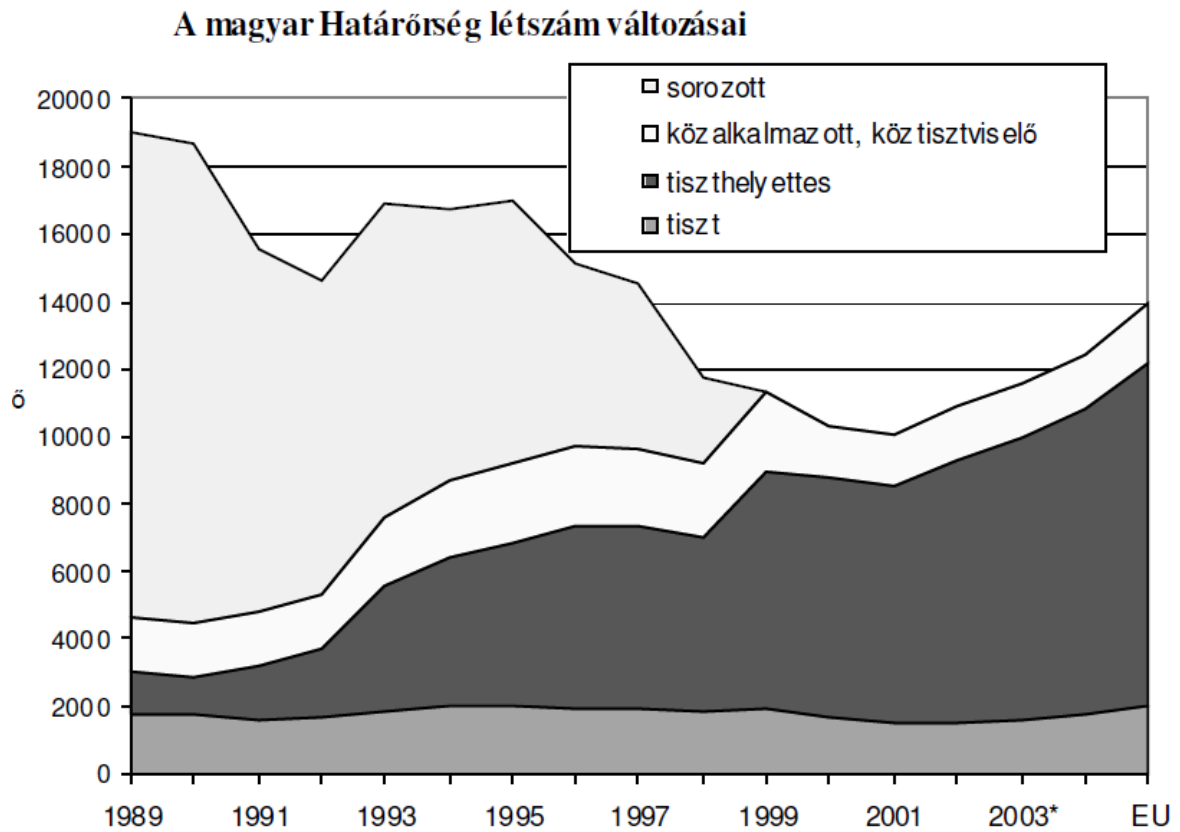
Sorállomány	Sorállomány teljes kivonásának időszaka					Az átállás befejező szakasz
kivonási üteme	97. 05.	97. 08.	97. 11.	98. 02.	98. 05.	
	97. 08.	97. 11.	98. 02.	98. 05.	98. 08.	98. 08-tól
	3 hónap	3 hónap	3 hónap	3 hónap	3 hónap	
és létszáma	6001 fő	5791 fő	2840 fő	1420 fő	A Határőrség sorállománnyal nem rendelkezik	
Felvehető hivatásos állomány -	97. 08-tól	97. 11-től	98. 01-jétől	98. 02-től	98. 05-től	98. 08. 01-
	142 fő	715 fő	29 fő	214 fő	201 fő	99. 12. 31-ig

Határőrség 1998 utáni diszlokációja

493 DANYI József: Kormánydöntés a határőrségről. OrszágHatár, LII. évf. (1997) 23. sz. 3. p. HU-ISSN 1217-6427.

494 VEZDA László : *Határőrség: 1906–1946–2007*. Budapest, 2007, Határőrség. 72 p. HU-ISBN nélkül DVD-n.

495 RITECZ György: Az illegális migráció és az EU csatlakozás hatása a magyar Határőrség zöldhatár őrzetére 104.p.

Honvédelmi Minisztérium

23.sz.mell. a 15.000/eln.szeru.1947.sz-hoz.

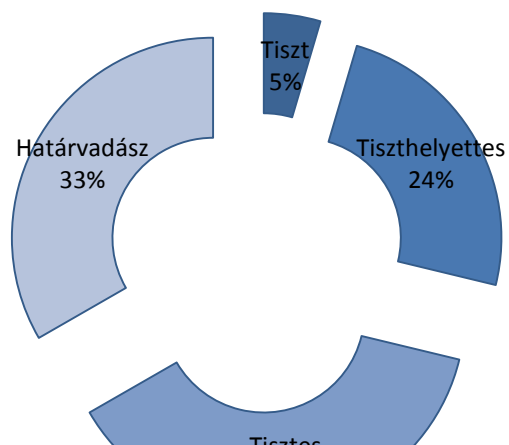
Határvadász önálló hiroadó szakasz

szervezési és állománytáblázata

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
Megjegyzés								
2.	Állománycsoport stb.		Beosztás	Fiz. oszt. fennfokozat	Határvadász önálló híradó szakasz	Fegyverzet	Megjegyzés	
3.	Tiszt	Hír.	szakaszparancsnok	VII.	1	pi.	① Ebből: 7 főtörm 9 törm 16 örm.	
4.			beosztott	IX-X.	1			
5.			hírközpont vezető		2			
6.			fegyvernembeli rejtjelző		2			
7.	Tiszt összesen:					6		
8.	Tiszthelyettes	Hír.	szolgálatvezető	①	1	pi.	② Ebből: 23 szkv. 16 tiz. 11 örv.	
9.			szakasz pk. helyettes		1			
10.			anyagkezelő		1			
11.			rádió távirász		14			
12.			rádió rajparancsnok		7			
13.			nevelő		1			
14.			„D”		1			
15.		gazd. közig. szolg.	számvivő		1			③ Ebből: 1 rádió típus gk. ④ Egységfelszerelés, melynek esetenkénti elosztását a pa- rancsnok szabályozza.
16.		mű. szolg. műmester	rad. és távi. műszerész		4			
17.		közig. szolg.	nyilvántartó		1			
18.	Tiszthelyettes összesen:					32		
19.	Legénység	Hír.	táv. rajparancsnok	② tisztes	1	pv.		
20.			rad. távirász		42			
21.			építő		3			
22.			rajzoló		1			
23.			felvételező		1			
24.			írnök		1			
25.		mű. szolg.	gk. műmester	honvéd	1			
26.		rad. távirász	18					
27.		géptávirász	6					
28.		építő	6					
29.		akkumulátor töltő	1					
30.		mkp. hírvivő	1					
31.		hírvivő	1					
32.		gk. vezető	3					
33.		gk. segédvezető	2					
34.		küldőnc	2					
35.		szakács	2					
36.		szabó	1					
37.		cipész	1					
38.	Legénység összesen:					94		
39.	Katona mindössze:					132		
40.	Jármű	kerékpár			4			
41.		motorkerékpár			1			
42.		személygépkocsi			1			
43.		tehergépkocsi ③			2			
44.	Fegyverzet	pisztoly			38			
45.		géppisztoly ④			4			
46.		puska			94			

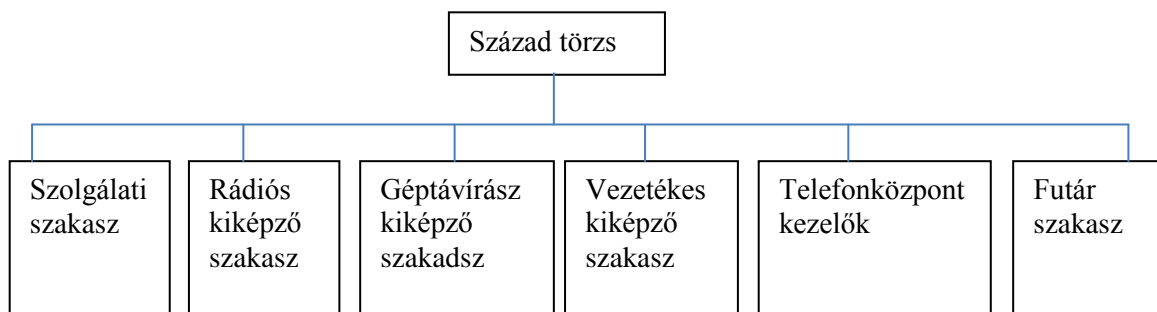
Haditechnikai Levéltár
táblázata

Önálló határvadász-híradószakasz létszáma 1947-b

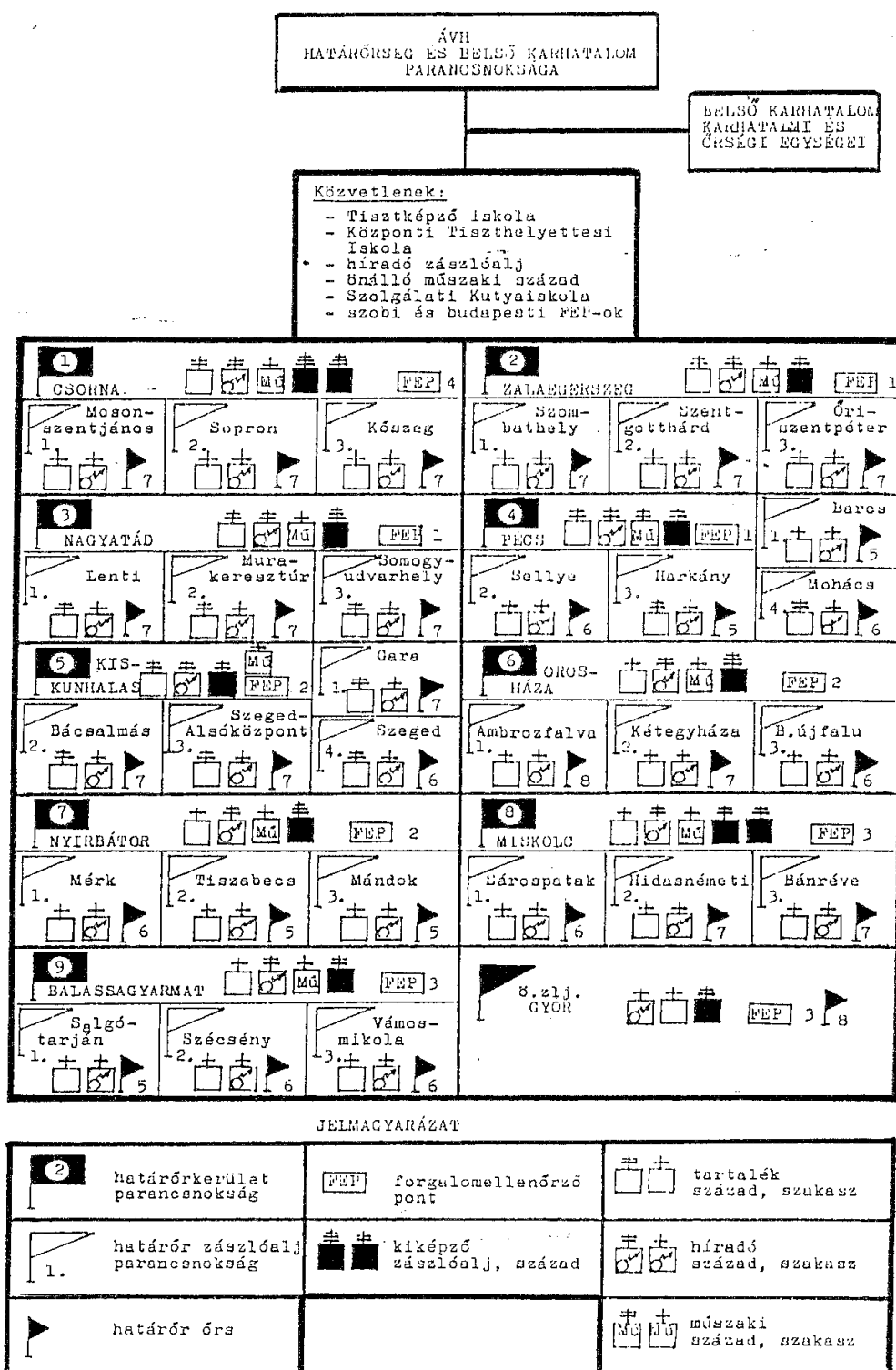
13. sz. melléklet⁴⁹⁷

Az önálló híradószázad szervezeti felépítése 1947-ben

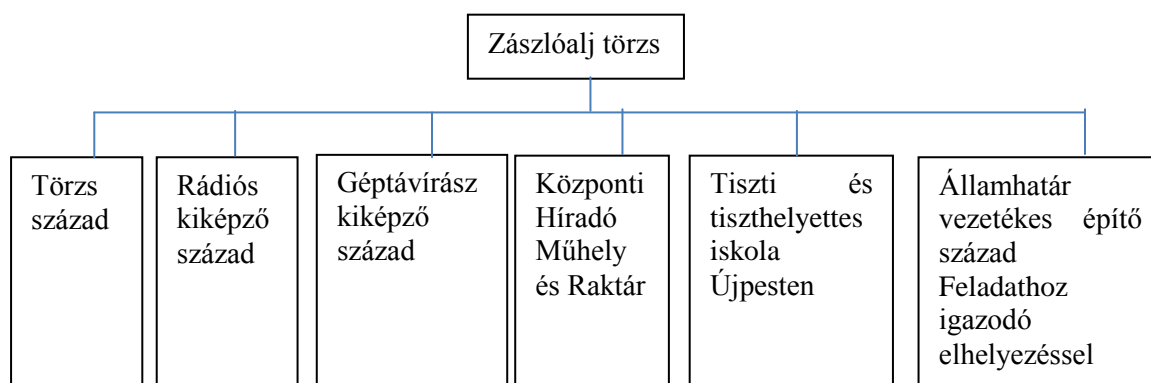

⁴⁹⁷ Híradó Kiképző bázis története kézirat SZGY

AZ ÁVH HATÁRŐRSÉG SZERVEZETE 1951-BEN

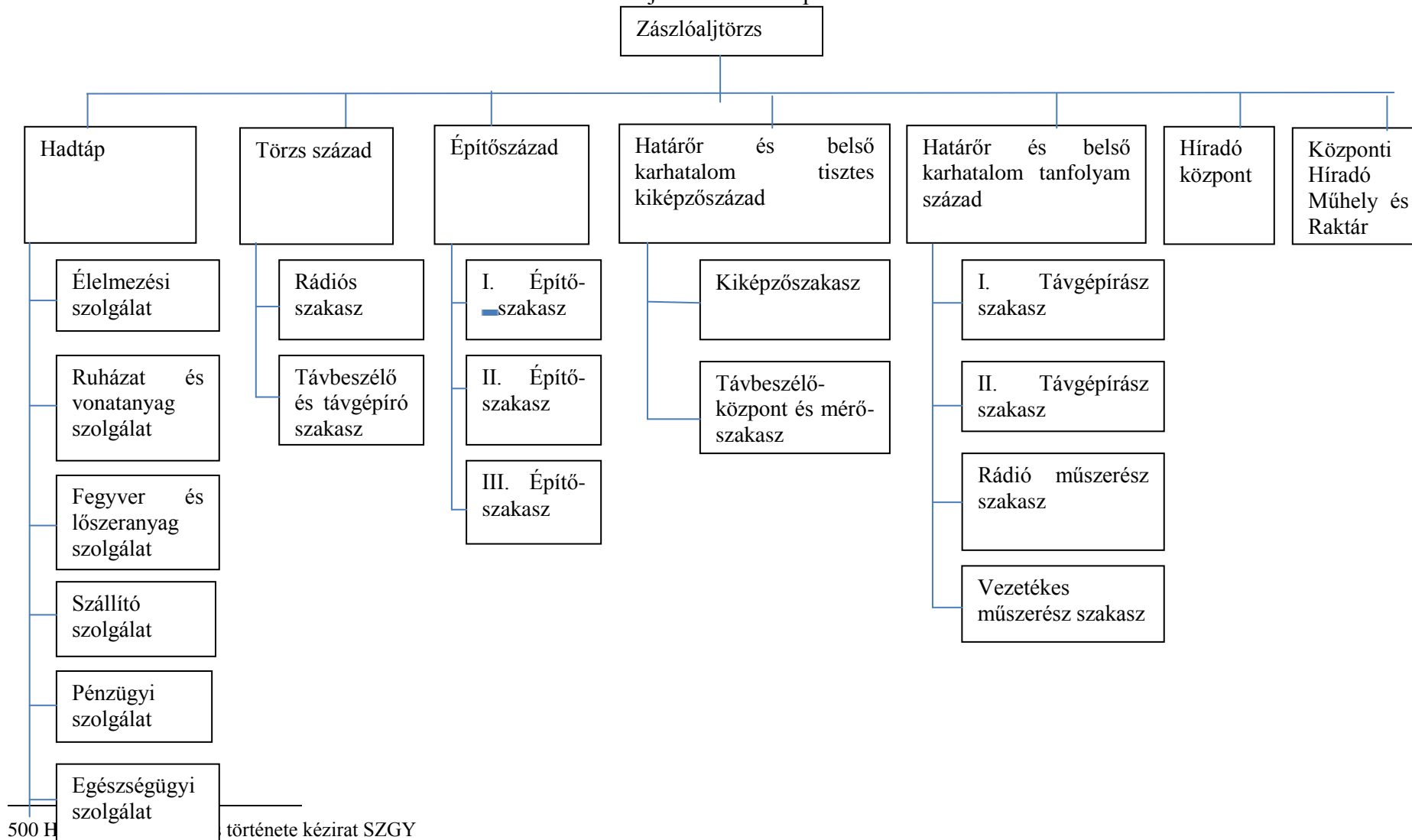

A híradózászlóalj szervezeti felépítése 1951-ben

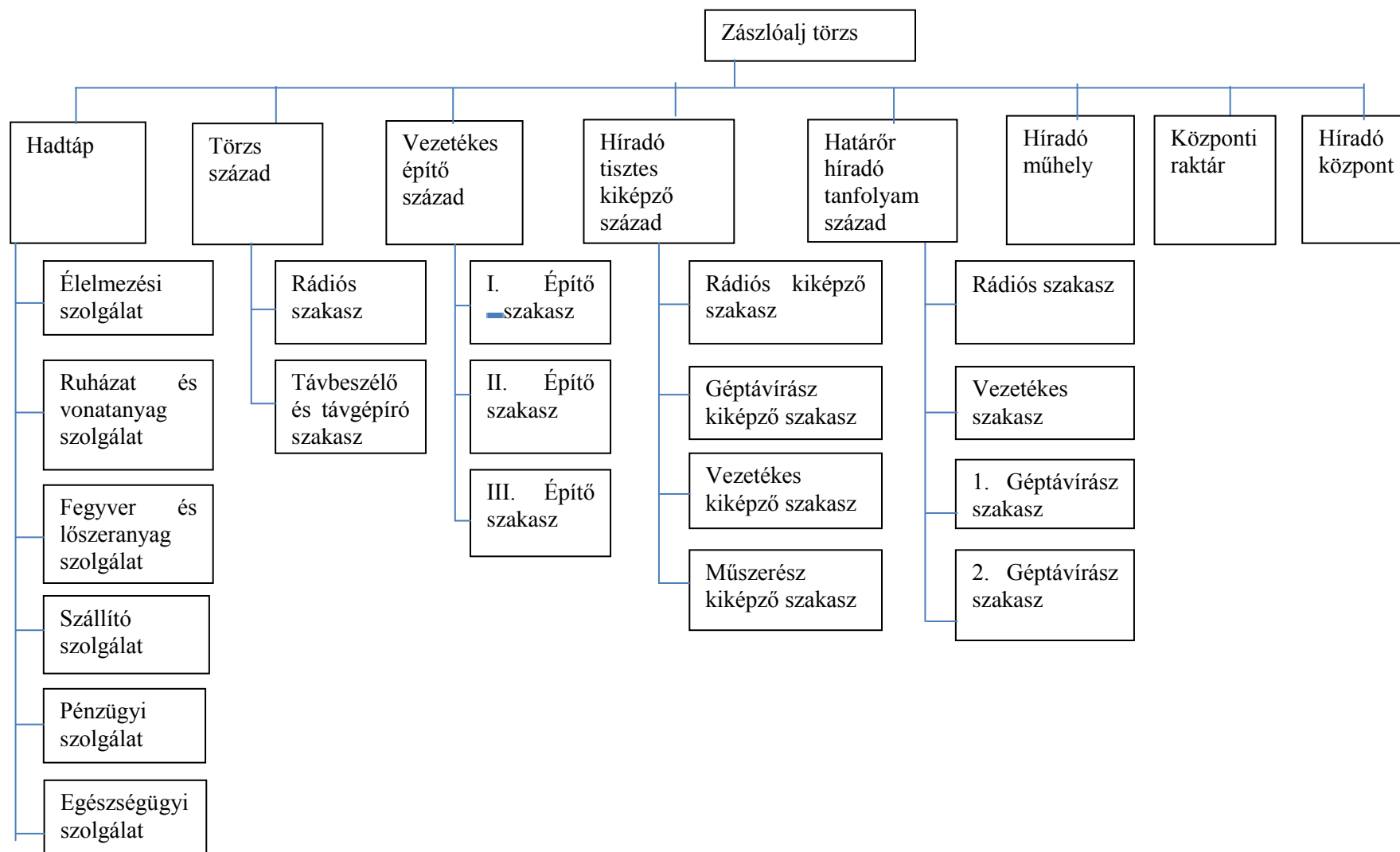

499499 Híradó Kiképző bázis története kézirat SZGY

A híradózászlóalj szervezeti felépítése 1954-ben

A közvetlen híradózászlóalj szervezeti felépítése 1956-ban

18. sz. melléklet⁵⁰²

Elektromágneses aknakereső

19. sz. melléklet.⁵⁰³

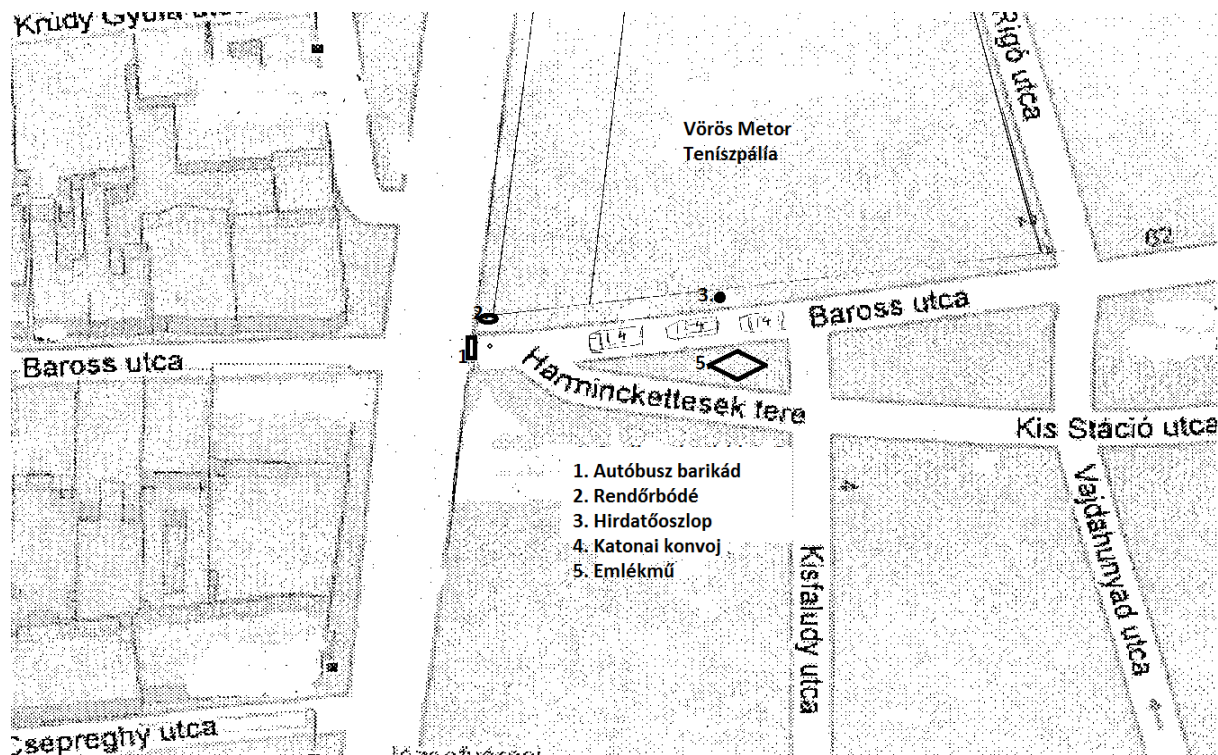
Egervári László

502 Sz. K.: Aknakutatók. Hazáért, XI.évf. (1956) 20. sz. 5. p.

503 Berki Imre: Egervári László halálának hiteles története.

Az 1956. október 24-i események elvi vázlata

Harminckettesek tere - Körút sarka 1956. október-november

504 Loc. cit.

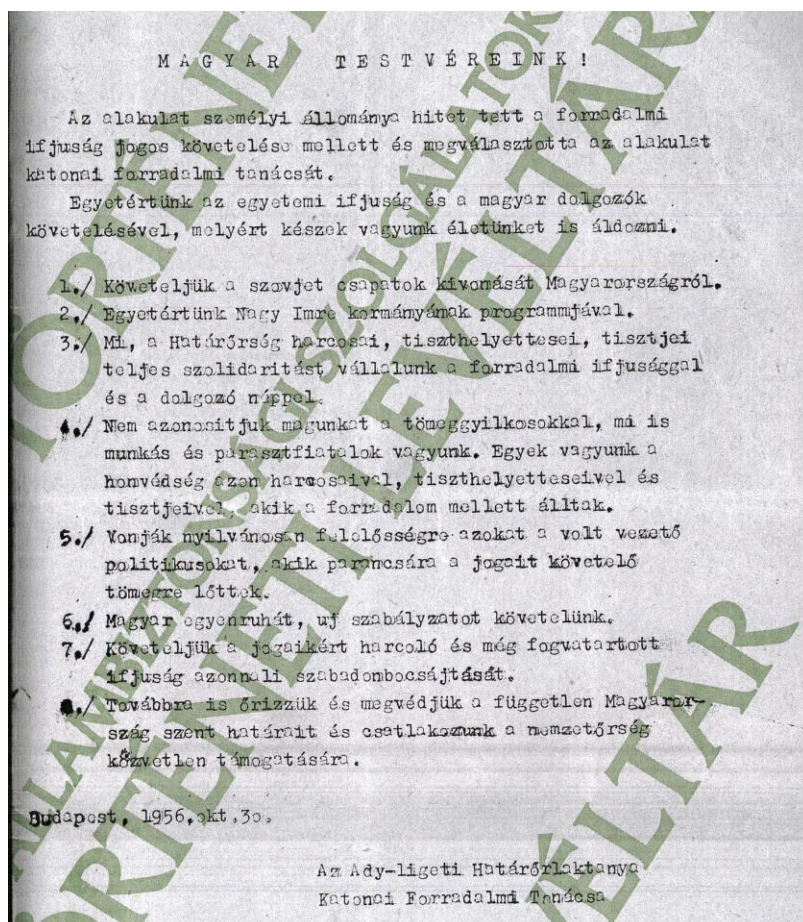
505 Loc. cit.

Harminckettesek tere 1956. október-november

22. sz. melléklet⁵⁰⁶

A Forradalmi Katonai Tanács követelései

Lachty Albert

Egervári László emlékműve

507 Loc. cit.

508 Loc. cit.

509 Loc. cit.

Szőke András hőr. százados közvetlen híradózászlóalj parancsnok hozzászólása a Határőrség Országos Pártértekezletén (1957. június 3.)

„A Híradó Zászlóalj volt, amit első lépcsőként tűzbe vetettek. A rádiónál, a telefonközpontban, pártközpontban kerültek alkalmazásra és sok huligán elemet megsemmisítettek és elfogtak. Az első periódus befejezése után a zászlóalj személyi állománya visszajött teljes egészében a laktanyába és harcosaink úgy vélekedtek, hogy mindjárt az első percben látták, hogy ellenséggel álltak szemben. Közben az történt, hogy Nagy Imre kormánya gyilkosnak nyilvánította az államvédelmista katonákat. Ez hatással volt a harcosokra is. Egy néhány katona meg is tette, hogy elment Nagy Imréhez és Losonczihoz tárgyalni. Amikor visszajöttek, dezorganizálták a személyi állományt és ki akarták zavarni a tiszteket a laktanyából. Ezek után nem lehetett számítani a sorkatonákra, csak a tisztekre lehetett építeni. Végeredményben az történt, hogy 4-ig a tisztek megmentették a laktanyát, nem került felelőtlenek kezébe, nem fosztották ki a laktanyát.

Ezek után hozzákezdünk a munkához. A Határőrségnél parancs volt azelőtt is, most is parancs, hogy a rendkívüli eseményeket azonnal jelenteni kell, és vártuk, hogy foglalkoznak vele a legilletékesebbek. Én az ellenforradalmi eseményeket a rendkívüliek között is a rendkívülinek tartom. Vártuk, hogy egy bizottság fog foglalkozni az alegységgel – a Határőrség csapataival – és időben megállapítja, hogy kik, milyen tevékenységet fejtettek ki, alkalmas, vagy nem alkalmas arra, hogy a Határőrségnél folytassa munkáját, ez szükséges lett volna a gyorsabb kibontakozás érdekében.

Egy hónapja észrevettük, hogy foglalkoznak zászlóalj. személyi állományával is olyan szempontból, hogy ki milyen tevékenységet végzett az ellenforradalom időszakában. Ezt részben örömmel vettük tudomásul, részben pedig megütköztünk, hogy nem megfelelő módszerekkel foglalkoztak. Előfordult, hogy olyan elvtársakat, akik itt aktívan részt vettek a laktanya védelmében, aktívan helytálltak, a napokban minden jelzés és bejelentés nélkül letartóztattak – egy pár nap elteltével kiengedték. Ezzel kapcsolatban tudom, hogy nem a pártértekezlet hivatott, hogy eldöntse ennek helyességét, de azért vetem fel, mert itt vannak a legilletékesebb elvtársak. Kérdezem, hogy akkor, amikor egy párttagot letartóztatnak, szükséges e, hogy a PB a pártszervezet vizsgálatot folytasson. Ez eddig nem történt meg,

510 MOL 821/1 cs. 1. öe. 10.-12. p.

szerintem jogtalan volt a letartóztatás. Kérjük, hogy vizsgálják ezt ki a legsürgősebben, hogy a munka gátlás nélkül tovább folytatódjék.

A másik dolog, a beszámolóban is halottuk, és mi is járunk kerületeknél, őrsökön és technikai szemmel vizsgáljuk azt, hogy mit lehet tenni annak érdekében, hogy a határőrizetben mi is segíteni tudnánk.

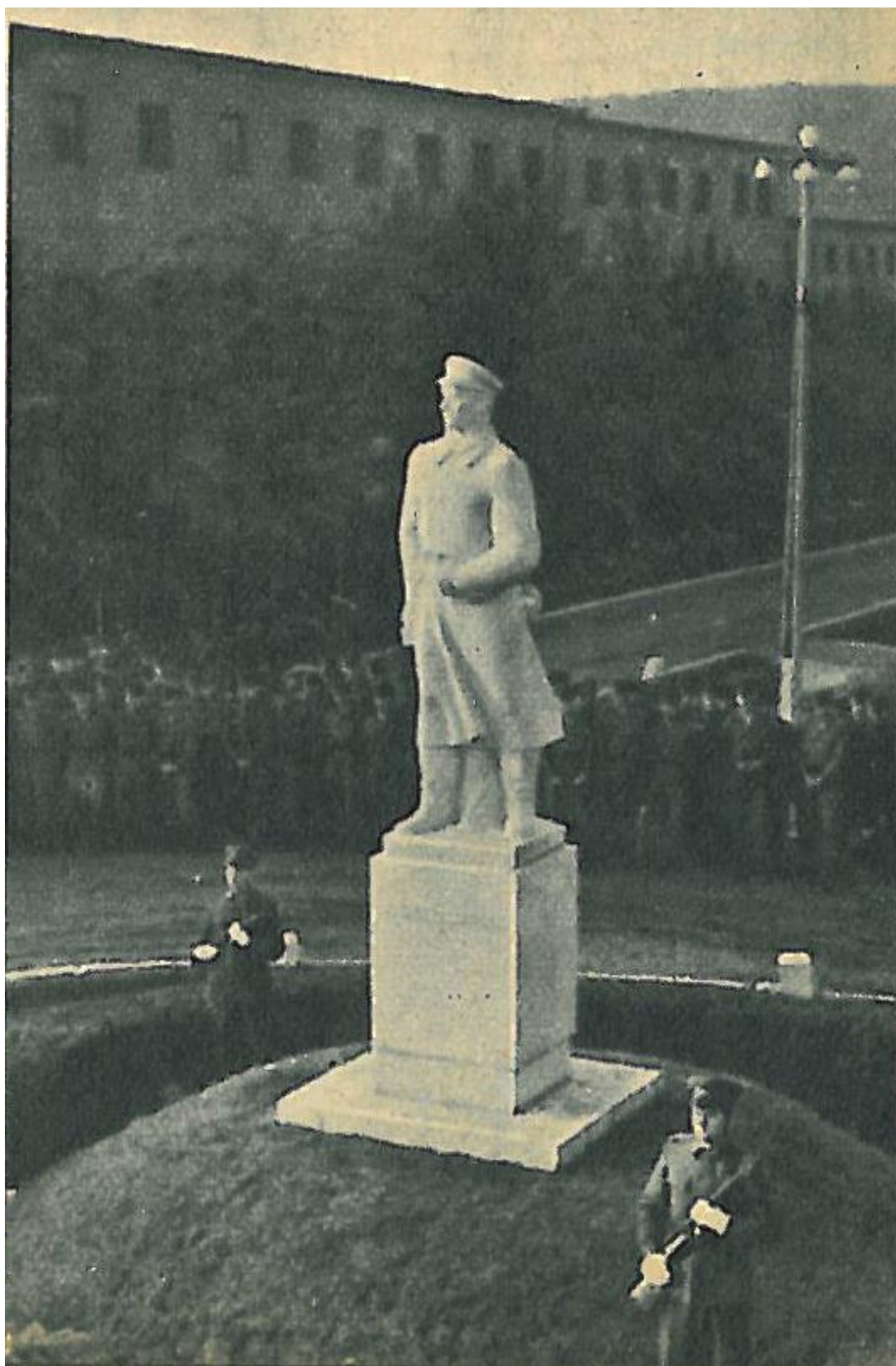
Az a véleményem, hogy a rendelkezésre álló pénzből lehetne jobb is. Az őrsökön van egy néprádió. A harcosoknak szabadidejükben nincs más kulturális lehetőségük. A rádión idegen állomásokat fognak, piszkálgatják, elromlik. Ugyanennek a rádiónak a javítása költségesebb, mint ahogy meg lehetne oldani más körülmények között. Egy példa. A Debreceni KERAVAL-ban a –Nyíregyházi kerülettől rádiót vittek javításra. Az üzletben mondták, hogy azt már nem érdemes megjavítani, mert többbe kerül, mintha újat vennének. A kerület ennek ellenére ragaszkodott a javításhoz, ami így több mint 800 forinttal többbe került, mintha újat vettek volna.

Azt kérem, hogy az illetékes parancsnok elvtársak adjanak ki intézkedést, hogy megfelelő szakemberek véleményét kérjék ki, hogy hogyan lehetne ezen változtatni.

Ugyancsak a kulturális lehetőségekkel kapcsolatban: minden kerületnél van egy kulturkocsi. Az a véleményünk, hogyha ezt a kocsit eladnánk, ami k 70.000. Ft-ot jelentene, ebből a pénzből minden őrsre tudnánk egy televíziót biztosítani. Perspektívában vetem fel ezt a kérdést. Őszre a televízió vidéken is tudja biztosítani az adást. Pesten a televízió nem érték, de vidéken megfizethetetlen.

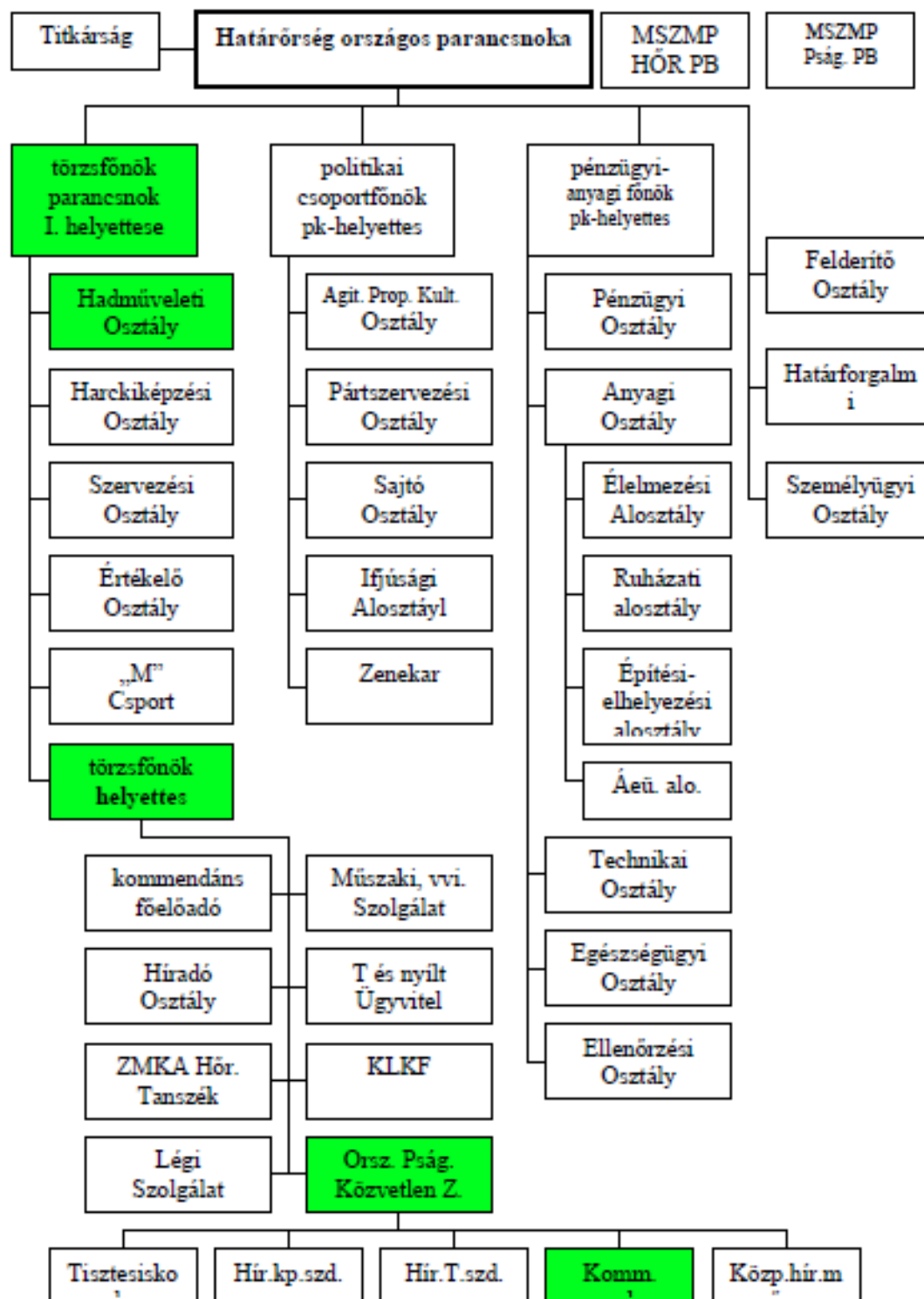
Arra kérem az illetékes parancsnok elvtársakat, hogy foglalkozzanak ilyen kérdésekkel és nézzék meg azt, hogy nem e elehetne helyesebben elkölteni a meglévő pénzeket”.

Határőr szobor

511 Sz.K._: Határőr szobrot avattak Hazáért, XV.évf. (1960) 40.sz. 7.p.

A BM Határőrség Országos Parancsnokság szervezeti felépítésének elvi vázlata
(az 1960-1970-es években)

512 Józai János: A határőrség objektumainak őrzése és védelme 2. sz. melléklet

6 hónapos kiképzés idejére meghatározott normakövetelmények

Vezetékeseknek 1 km állandóvezetékes hálózat felépítésére két áramkörrel 18 fő részére 2 óra 40 perc volt meghatározva a tisztes képzés idejére. Rádiósoknak: Hangolvasás, adás-vétel értékelése:

Szakiképzés végén	eredmény	végrehajtási idő
	kiváló (5) 40 jel/perc	7 perc 30 másodperc
	jó (4) 35 jel/perc	8 perc 35 másodperc
	megfelelő (3) 25 jel/perc	12 perc
Első időszak végén	kiváló 50 jel/perc	6 perc
	jó (4) 45 jel/perc	6 perc 40 másodperc
	megfelelő (3) 35 jel/perc	8 perc 55 másodperc

Az adást egy 300 jeles vegyes összetételű szócsopontonként 5 jelből álló ellenőrző szöveg felhasználásával kellett végrehajtani, melyben a jelek kétharmada betű, egyharmada szám volt. A vételi képességek ütemenként egy-egy 300 jeles, vegyes összetételű csoportonként 5 jelből álló táviratot kellett ellenőrizni. A betűk, számok aránya az adásával megegyező volt.

Adás-vétel összeértékelése:

Értékelés	Adás legalább	Vétel legalább
Kiváló (5)	4	5
Jó (4)	3	4
Megfelelő (3)	2	3

A gyakorlatokat a tanteremben történt ellenőrzés után, terepen telepített R-10-es, R-20-as, rádión is végre kellett hajtani, nappal és éjjel is. Vezetni kellett pontosan a rádióforgalmi okmányokat is. A hangolvasásra meghatározott követelmények alapjainak elsajátítása után, a terepen gyakorolták a hadműveleti hírváltást (adást-vételt) rádión. Ezért gyakoriak voltak a kitelepülések terepre, a laktanya környékére. Előfordult olyan eset is, amikor a kitelepült szakaszok nem feleltek meg a követelményeknek. Addig nem vonulhattak be a laktanyába, amíg eredményesen nem szerepeltek. A forgalmazást R-10-es R-20-as rádióval hajtották végre. Géptávírássok követelménye volt gépirásból géptávíró készüléken való adás értékelése leütés/percben a leütések megengedett 5 ezrelékes hibája esetén:

Értékelés	Szakkiképzés vége	időszak végén
Kiváló	130	155
Jó	115	140
Megfelelő	85	120

513. Híradó Kiképző bázis története kézirat SZGY

A hírváltás táviratainak összetétele géptávírásonként:

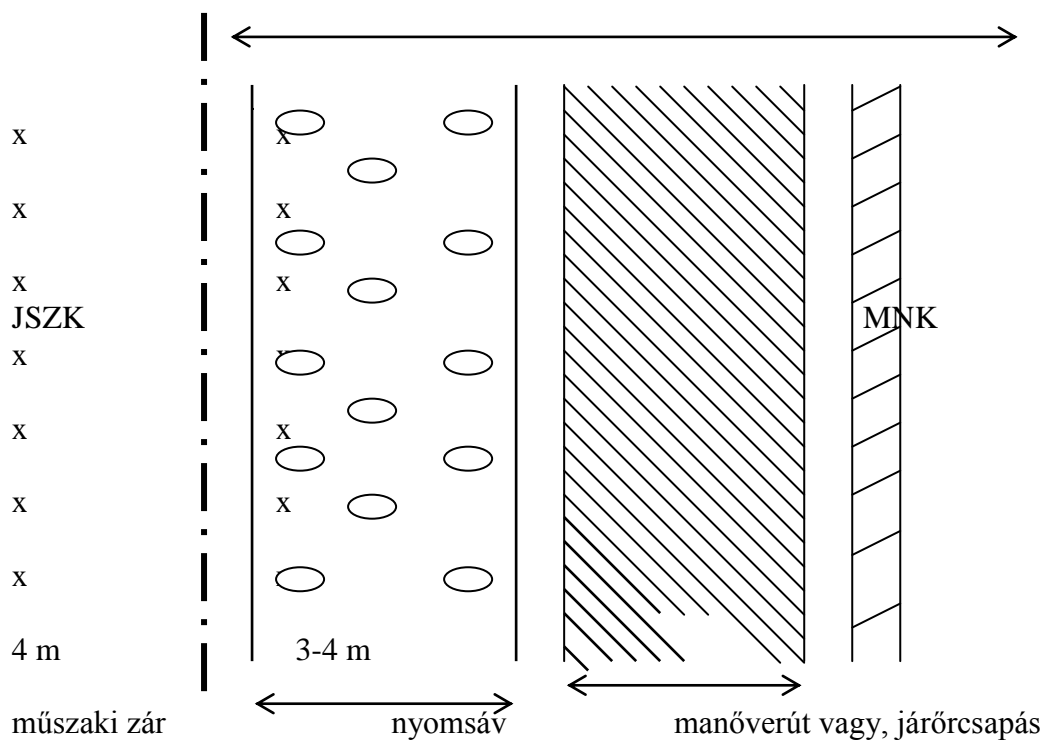
Szakkiképzés végén:	2. db nyílt szövegű 600 leütés táviratonként
	1. db betű rejtjelezett 500 leütés táviratonként
	1. db szám rejtjelezett 600 leütés táviratonként.
Időszak végén:	2. db nyílt szövegű 600 leütés táviratonként
	1. db betű rejtjelezett 500 leütés táviratonként
	1. db szám rejtjelezett 600 leütés táviratonként.

A hírváltást azonos időszakos katonák párba állításával kellett végrehajtani. A feladatlapot és mellékleteit a távíráshozok részére a hírváltási gyakorlat megkezdése előtt 5-10 perccel kapta meg a katona tanulmányozás céljából.

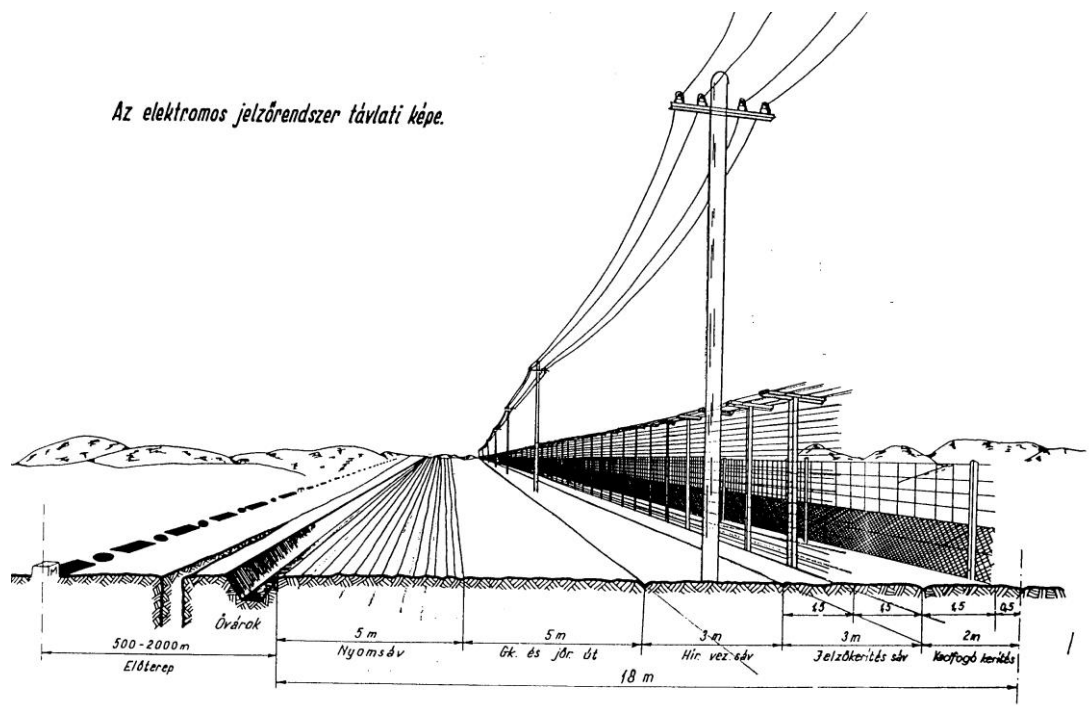
A MŰSZAKI ZÁRRENDSZER ELVI VÁZLATA

(ZMKA – 325/0679-sz/88.alapján)

határsáv 50 m

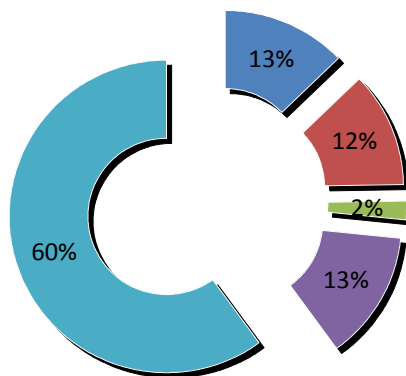

műszaki zár: kétsoros drótkerítés közé telepített gyalogsági aknamező

Közvetlen híradózászlóalj létszáma 1968-ban

■ Tiszt ■ Hivatásos tiszthelyettes ■ Irodai tiszt ■ Sor tisztos ■ Határőr

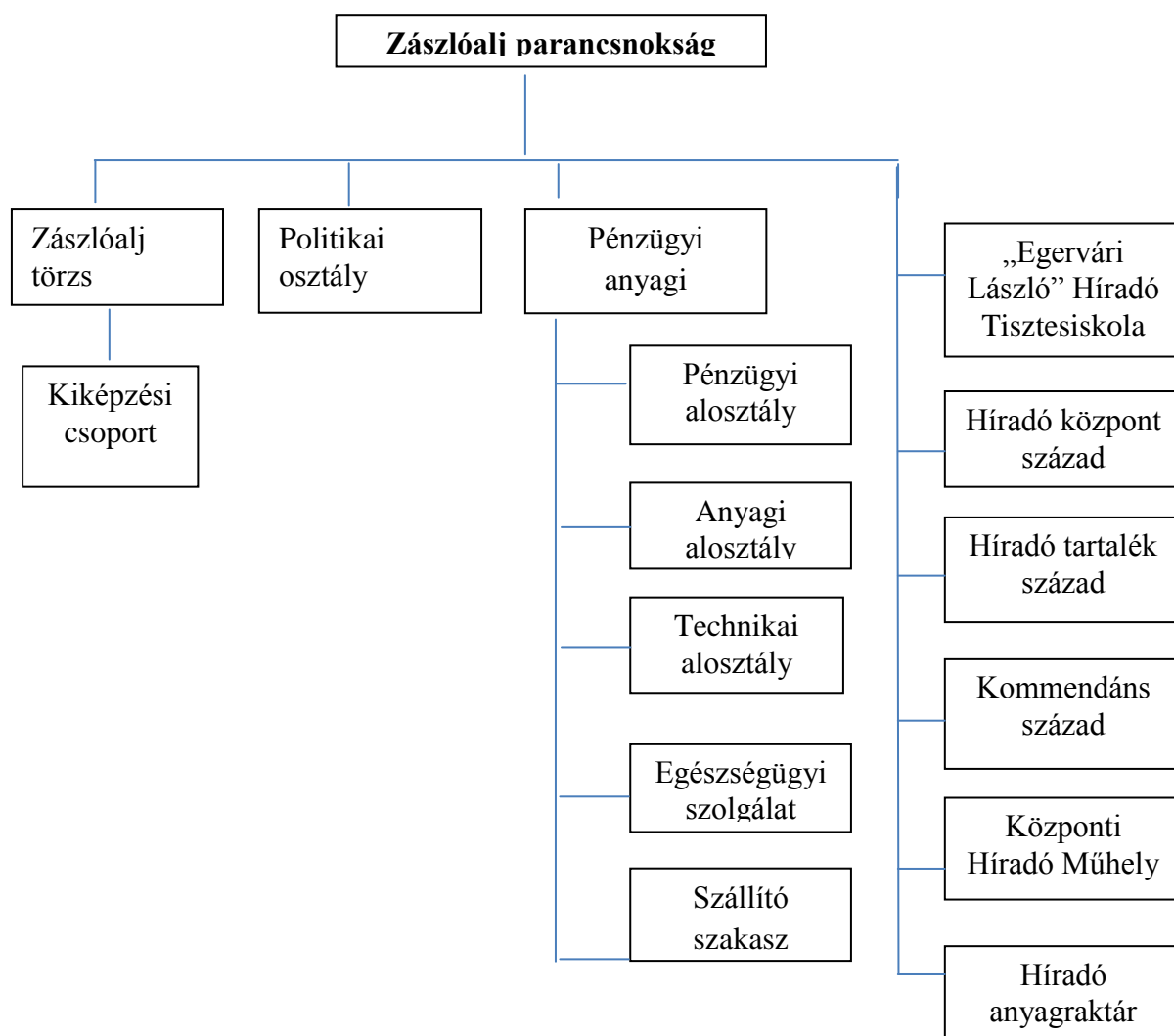

Közvetlen híradózászlóalj létszáma 1968-ban

Állománykategória	Létszám/fő
Tiszt	55
Hivatásos tiszthelyettes	52
Irodai tiszt	9
Hivatásos összesen	116
Sortisztos	58
Határőr	260
Sorállomány összesen	318

515 BM Határőrség Közvetlen Zászlóalj Állománytáblája MOL XIX B 10 100 0014/68 alapján

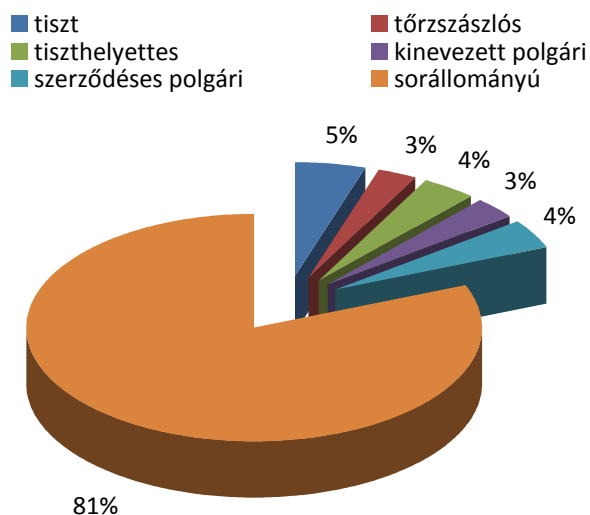
Közvetlen zászlóalj szervezete 1968-ban

A HM HATÁRŐRSÉG 1971. ÉVI HÁDRENDJE

<div> <div>HŐR</div> <div>Közvetlenek</div> <div>BUDAPEST</div> <div>- Budapesti FEP</div> <div>- Határőr Légi Szolgálat</div> </div>	
<div>1</div> <div>GYŐR</div> <div>14 3 FEP 4 K Tö M Sz</div>	<div>11</div> <div>SOPRON</div> <div>17 1 FEP K Tö M Sz</div>
<div>2</div> <div>SZOMBATHELY</div> <div>16 2 FEP 1 K Tö M Sz</div>	<div>3</div> <div>ZALAEGERSZEG</div> <div>19 3 FEP 1 K Tö M Sz</div>
<div>4</div> <div>NAGYKANIZSA</div> <div>18 2 FEP 4 K Tö M Sz</div>	<div>5</div> <div>PÉCS</div> <div>16 2 FEP 3 K Tö M Sz</div>
<div>6</div> <div>KISKUNHALAS</div> <div>19 3 FEP 3 K L M Tö M Sz</div>	<div>7</div> <div>ÓROSHÁZA</div> <div>20 FEP 5 K Tö M Sz</div>
<div>8</div> <div>NYIRBÁTOR</div> <div>17 FEP 3 K Tö M Sz</div>	<div>9</div> <div>MISKOLC</div> <div>15 FEP 3 K Tö M Sz</div>
<div>10</div> <div>BALASSAGYARMAT</div> <div>14 FEP 3 K Tö M Sz</div>	<div>Hőr</div> <div>BUDAPEST</div> <div>K E M O O Sz Kc</div>
<div>6rs, tartalék 6rs</div> <div>5 határőr ke- rület</div> <div>Hőr határőr ezred</div> <div>FEP forgalomellenőr- ző pont</div> <div>hőr.zenekar</div>	<div>kiképző zászlóalj</div> <div>építő-műszaki z.</div> <div>törzsszázad</div> <div>híradó, hír.közp. szd.</div> <div>szállító szakasz</div> <div>műszaki-vegyivé- delmi szd.</div> <div>lovasiskola</div> <div>növendék előkészítő szd.</div> <div>objektumőrző szd.</div> <div>komendáns szd.</div> <div>gjmű.javító bázis</div> <div>híradó műhely és raktár</div>

A Határőrezred létszáma - 1976.

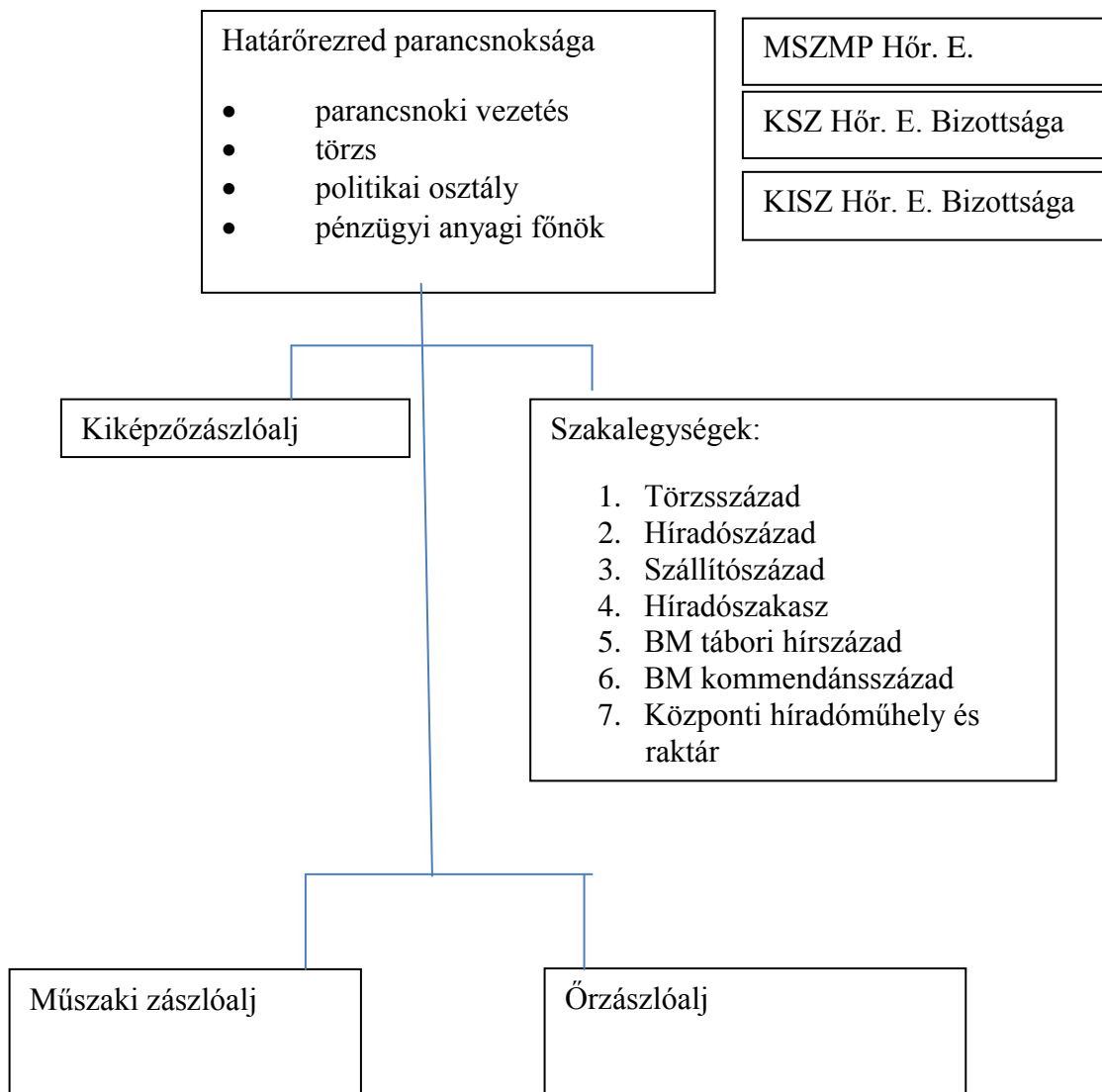

Határőrezred létszáma 1976-ban

Állománykategória	Létszám/fő
Tiszt	125
Törzsszázlós	72
Tiszthelyettes	97
Hivatásos összesen	294
Kinevezett polgári	82
Szerződéses polgári	105
Polgári összesen	187
Sorállományú	2064
Mindösszesen	2545

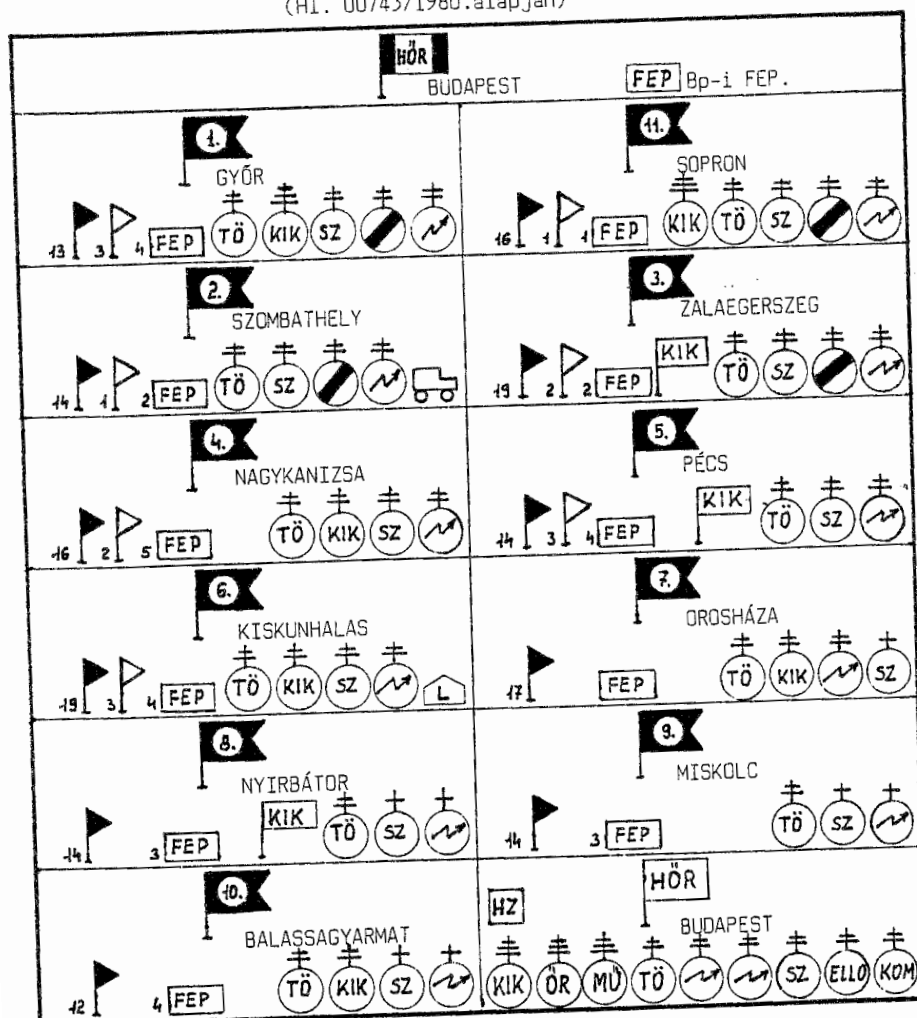
⁵¹⁷ Határőr Ezred Ügyrendje 1976 és a SZMSZ-e alapján MOL XIX B 10 BKI BM

A Határőrezred szervezeti ábrája 1976-ban

A HATÁRŐRSÉG SZERVEZETE 1980-BAN

(HI. 00743/1980.alapján)

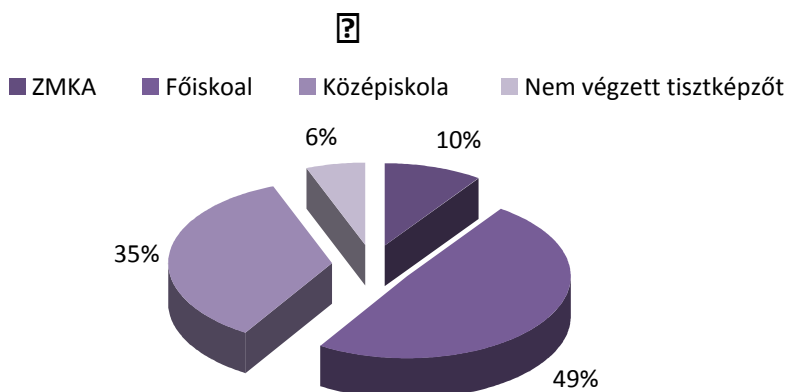

Jelmagyarázat

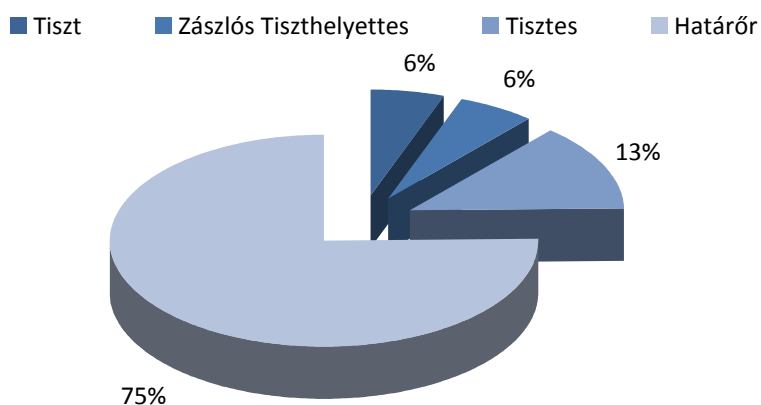
HÖR	Határőrség Országos Parancsnokság	KIK	kiképző ezred, zászlóalj	MÜ	műszaki zászlóalj
5.	kerületparancsnokság	TÖ	törzs század, szakasz	KOM	komendáns század
HÖR	határőrezred	[wavy line]	híradó század	ÖR	őrzászlóalj
[flag]	határőrőrs	SZ	szállító század	[truck icon]	műszaki-technikai gépcsoport
[triangle]	tartalék őrs	[diagonal line]	műszaki-vegyszer-védelmi század	[house icon]	lovasiskola
FEP	forgalomellenőrző pont	ELLO	ellátó század	HZ	Határőrség Zenekara

518 GÁSPÁR: A magyar határőrség szolgálati tevékenységeiben ható elvek érvényesülése és változásai 1945-től az 1980-as évek végéig. 28. sz. melléklet

Tiszti állomány iskolai végzettség szerinti megoszlása 1980-ban

A Határőrezred létszáma - 1980.

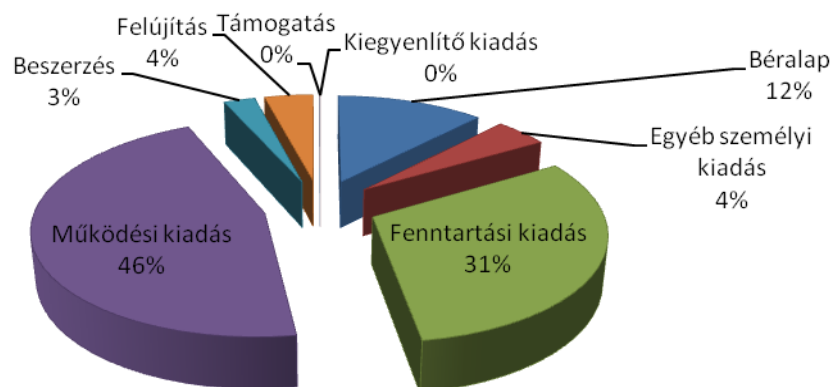

519 Jegyzőkönyv a Határőr Ezred parancsnoki teendőinek átadás-átvételéről MOL XIX B 10 1394
520 Loc. cit.

Kimutatás a Határőrezred 1980. június 16.-i létszámhelyzetéről

Megnevezés		Hivatásos állomány									Rendszeresített áll. Táblában lévő létszám									Polgári állomány						Személyi állomány összesen			
		Tiszt			Zászlós			Tiszthelyettes			Sor ts.			Határőr			Soráll össz.			Kpa.			Szpa.						
		Rendsz.	Áll.t.-ban	" + / - "	Rendsz.	Áll.t.-ban	" + / - "	Rendsz.	Áll.t.-ban	" + / - "	Rendsz.	Áll.t.-ban	" + / - "	Rendsz.	Áll.t.-ban	" + / - "	Rendsz.	Áll.t.-ban	" + / - "	Feltölt %-ban	Rendsz.	Áll.t.-ban	" + / - "	Rendsz.	Áll.t.-ban	" + / - "	Rendsz.	Áll.t.-ban	" + / - "
Ezred parancsnokság		38	38	0	9	4	-5	12	15	+3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	45	38	-7	79	61	##	183	156	-27
Alegységek	Híradó műhely és raktár	3	3	0	1	2	.+1	0	1	.+1	0	0	0	6	12	.+6	6	12	.+6	200	32	23	-9	16	8	-8	54	45	-9
	Híradó szd.	6	4	-2	0	0	0	7	11	.+4	23	18	.+5	117	125	.+8	140	143	.+3	102,3	0	0	0	0	0	0	153	158	.+5
	BM tábori hír szd.	1	1	0	0	0	0	13	5	-8	4	0	-4	17	0	-17	21	0	-21	0	3	0	-3	0	0	0	38	6	-32
	Ezred közv hír szakasz	1	1	0	0	0	0	1	2	.+1	4	4	0	23	31	.+8	27	35	.+8	129,6	0	0	0	0	0	0	29	38	.+9
	Törzs szd	3	2	-1	2	2	0	0	1	.+1	9	7	-2	56	91	.+35	65	98	.+33	180,7	0	0	0	0	0	0	70	103	.+33
	Ellátó szd	2	2	0	0	0	0	3	1	-2	11	28	.+17	64	124	.+60	75	152	.+77	202,6	0	0	0	0	0	0	80	155	.+75
	Szállító szd	8	4	-4	0	1	.+1	12	11	-1	19	30	.+11	180	129	-51	199	159	-40	79,9	1	2	.+1	0	0	0	220	177	-43
	BM. Kom szd	3	2	-1	0	0	0	0	3	.+3	1	27	.+26	1	221	.+220	2	248	+246	12480	0	0	0	0	0	0	5	223	.+248
Zenekar	2	3	.+1	8	7	-1	16	13	0	0	4	.+4	2	1	-1	2	5	.+3	260	1	1	0	0	0	0	29	32	.+3	
Közvetlen aeg. össz.:		29	22	-7	11	12	.+1	52	51	-1	71	118	.+47	466	734	.+268	537	832	+315	163,6	37	26	-11	16	8	-8	678	967	.+299
Zászlóaljak	Hír. Kik .z.	25	20	-5	2	0	-2	3	4	.+1	65	91	.+26	3	7	.+4	68	98	.+30	144,1	1	1	0	0	0	0	99	123	.+24
	Őr z.	14	19	.+5	15	0	-15	9	18	.+9	65	115	.+30	426	424	-2	491	539	.+48	108,7	1	1	0	0	0	0	530	577	.+47
	Műszaki z.	18	23	.+5	27	7	-20	8	19	.+11	88	109	.+21	758	893	.+135	846	1002	+156	113,4	1	1	0	0	0	0	900	1052	.+152
Zászlóaljak össz.:		57	62	.+5	44	7	-37	20	41	+21	218	315	.+97	1187	1324	.+137	1405	1639	+234	116,6	3	3	0	0	0	0	1529	1752	.+223
Mindösszesen:		134	127	-2	64	23	-41	84	107	+23	389	433	+144	1653	2058	.+405	1242	2494	+549	122,3	85	67	-18	95	69	##	2390	2875	.+485

Határőrezred 1980. évi költségvetése

A Határőrezred 1980. évi költségvetése

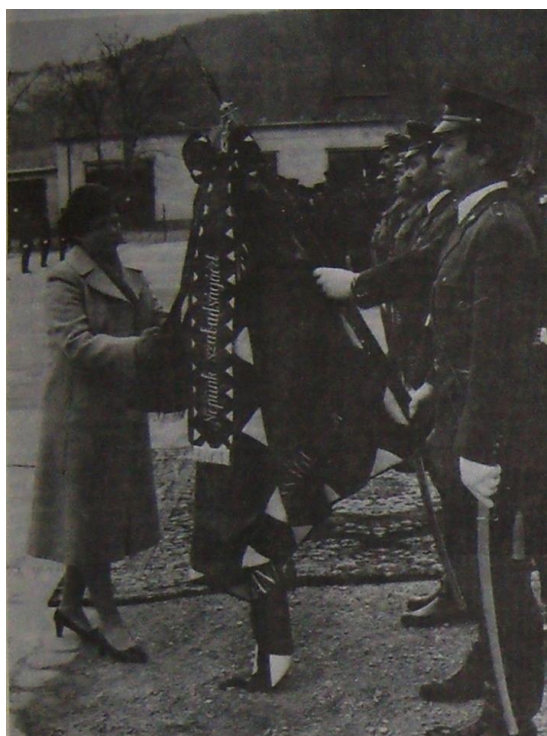
Költségvetési tétel megnevezése	Összege Ft.
Béralap	11.006.000
Egyéb személyi kiadás	3.957.400
Fenntartási kiadás	28.241.000
Működési kiadás	41.598.000
Beszerzés	2.333.000
Felújítás	3.640.000
Támogatás	21.800
Kiegyenlítő kiadás	30.000
Összesen:	91.214.200

⁵²¹Loic. cit.

Csapatzászló adományozás

Záhorzik Teréz az MSZMP Budapest II. kerületi Bizottság nevében szalagot kötött a zászlóra

522 ABINÉRI Ottó: Csapatzászló a Határőrezrednek. Határőr, XXXVI. évf. (1981) 13. sz. 3. p. HU-ISSN 1217-6427

KISZ KB Vörös Vándorzászlójának átvétele

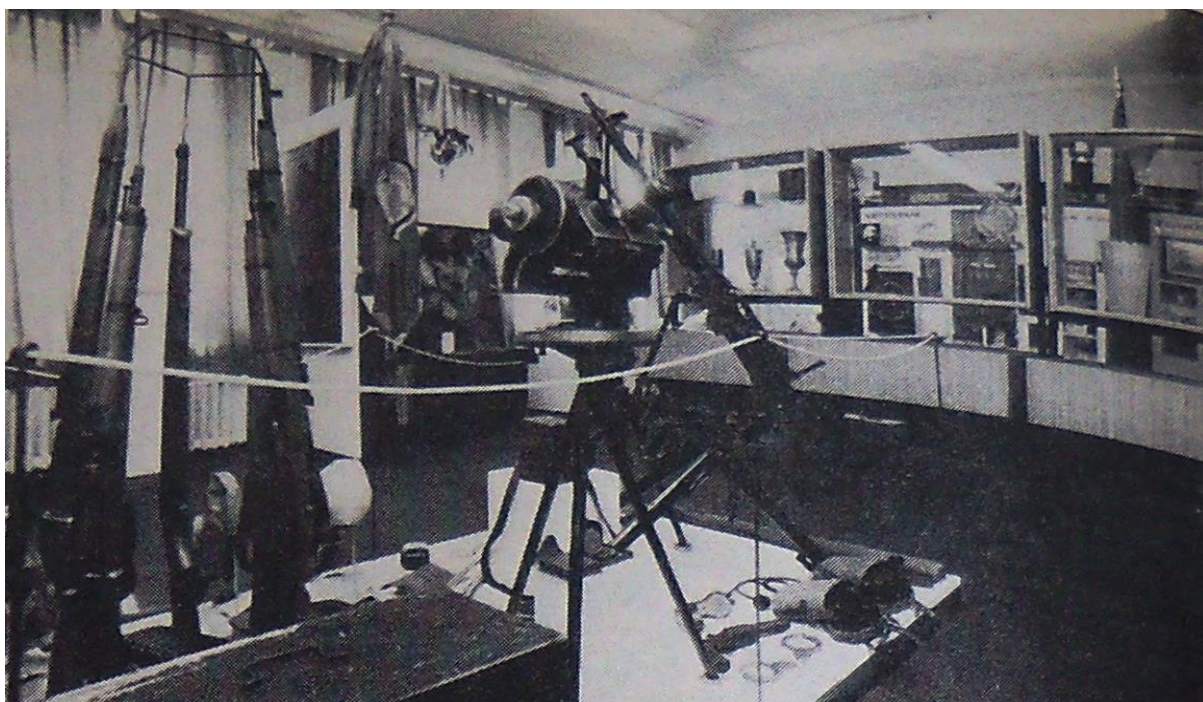

A Határőrezred múzeuma

523 SZ.: Az első zászló. Határőr, XXXVI. évf. (1981) 15. sz. 4. p. HU-ISSN 1217-6427

524 Sz.: Múzeum Adyligeten Határőr, XXXVI. évf. (1981) 47.sz. 5.p. HU-ISSN 1217-6427

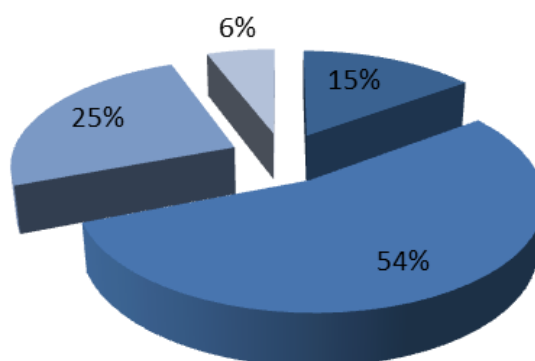
A Határőrezred csapatmúzeumában elhelyezett olajfestmények⁵²⁵

S.sz.	Festő	Kép címe
1.	Szegedi Zoltán	Sakkozó katonák
2.	Kurucz D. István	Határőr
3.	Legendi József	Híradó katonák
4.	Hrátó Pál	Útépítő katonák
5.	Nádasi István	Határőr portré
6.	Moldován István	Lovasjárőr
7.	Moldován István	Határőr-folyamőr

40. sz. melléklet⁵²⁶

Tiszti állomány iskolai végzettség szerinti megoszlása 1983-ban

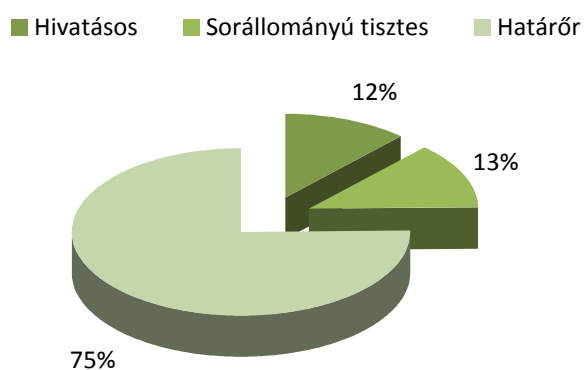
■ ZMKA ■ Főiskola ■ Középsikola ■ Nem végzett

525 KÖMŰVES

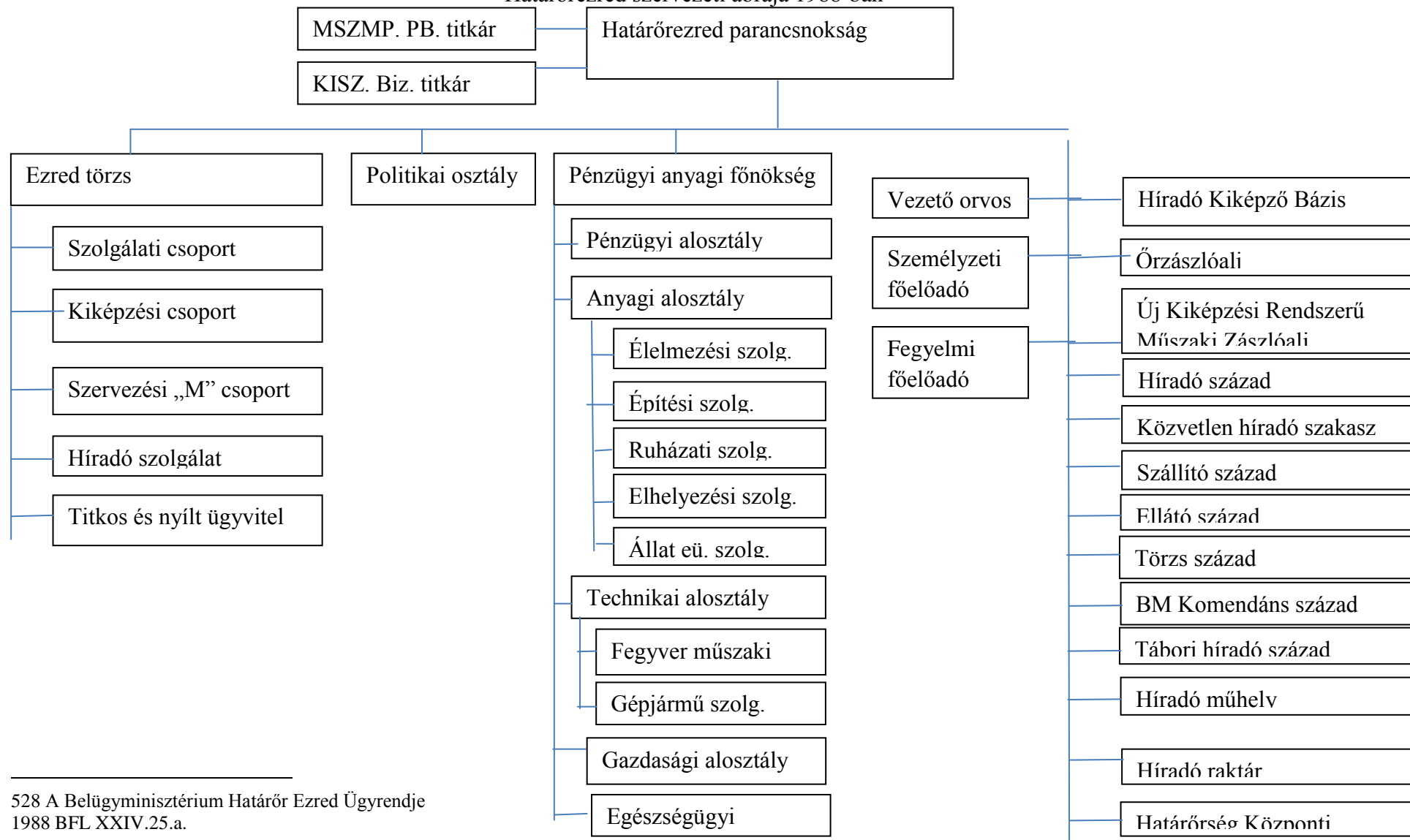
526

Határőrezred rendszeresített létszáma 1983-ban.

⁵²⁷ Jegyzőkönyv a Határőrezred parancsnoki teendők átadás átvételéről. BFL HE/BHI. XXIV.25.A.

Határőrezred szervezeti ábrája 1988-ban

528 A Belügyminisztérium Határőr Ezred Ügyrendje
1988 BFL XXIV.25.a.

Kimutatás a Határőrezred rendszeresített és állományban lévő létszámáról 1988. június 1-jei helyzetnek megfelelően**(a sorállományra vonatkozóan)**

Megnevezés	Rendszeresített				Állományban					
	stts.	ts.	hór.	össz:	stts.	ts.	hór.	össz:	többslet	hiány
Alegységek										
Híradó szd.	9	15	120	144	3	26	123	152	8	0
BM. Tábori Hír. szd	0	4	17	21	0	0	0	0	0	21
E. Közvetlen Hír szakasz	1	4	32	37	2	13	35	50	13	0
Törzs szd.	2	9	64	75	0	15	144	159	84	0
Ellátó szd.	1	10	66	77	1	17	118	136	59	0
Szállító szd.	1	19	182	202	2	38	157	197	0	5
BM. Kom. szd.	1	0	1	2	2	39	197	238	236	0
Hír. Kik. Bázis	16	49	3	68	11	67	3	81	13	0
Őrzéslőalj	19	55	452	526	12	147	427	586	60	0
Műszaki z.	1	73	626	700	1	79	612	692	0	8
Op.-ság építő	0	0	0	0	1	10	58	69	69	0
Tart. Ti. Iskola	0	0	50	50	0	0	0	0	0	50
Összesen:	51	238	1613	1902	35	451	1874	2360	458	

529 Jelentés a vezetés helyzetéről az objektumörzés, a létszám és anyaggazdálkodás állapotáról a Határőrezrednél 1988. VI. 28. BFL HE/BHI. XXIV.25.A.

Kimutatás a BM Határőrezred létszámáról a hivatásos állomány vonatkozásában 1983 – 88.

Megnevezés	Állománytábla szerint				Meglévő			
	Tiszt	Zászlós	Tiszthelyettes	Összesen	Tiszt	Zászlós	Tiszthelyettes	Összesen
1983	124	64	84	272	120 96.8%	33 51.6%	77 91.7%	232 85.3%
1984	125	64	84	273	119 95.2%	37 57.8%	79 94%	235 86.1%
1985	127	65	81	273	122 96.1%	32 49.2%	74 91.3%	228 83.5%
1986	129	70	73	272	125 96.9%	29 41.4%	70 95.9%	224 82.3%
1987	130	74	68	272	127 97.7%	32 43.2%	64 94.1%	223 82%
1988. január 1-én	132	74	63	269	124 93.9%	33 44.6%	70 111.1%	227 84.4%

530 Loc. cit.

Kimutatás a BM Határőrezred hivatásos állományának fluktuációjáról 1983 – 88.

Megnevezés	Az ezred meglévő létszáma	Érkezett													Távozott													
		Iskoláról				Hőir.-ségtől			BM.-ből		Más fegyv. szerv.	Sorállományból	Polg. életből	Összesen	Iskolára		Hőir.-séghez			BM.-ből			Más fegyv. szerv.	Polg. életből	Nyá.		Elhunyt	Összesen
		ZMKA.	Főisk.	RTF.	Polg.	Op.ság	Ker.-tól	Bp. FEP.-ről	Rendőrk.	Kormányórk.					ZMKA.	RTF.	Op.ság	Kerület	Bp. FEP.	BM.+Isk.	Rendőrk.	Kormányórk.			Felső. Kor. H.	E.ü.		
1983.	232	3	9	0	1	0	9	0	3	0	0	10	0	35	4	0	7	0	2	1	2	0	1	5	7	5	1	35
1984.	235	3	11	0	0	0	6	0	1	1	1	5	3	31	3	2	3	2	0	6	1	0	1	4	6	2	1	31
1985.	228	3	5	0	0	0	7	0	2	1	2	5	1	27	1	1	1	2	0	1	2	0	1	11	6	5	3	34
1986.	224	4	14	0	0	2	7	0	2	0	0	0	3	32	2	1	5	3	2	5	4	0	0	11	4	4	1	42
1987.	223	2	16	1	0	0	1	0	6	0	0	1	4	31	2	0	3	1	0	2	6	1	1	6	4	1	1	28
1988 június 1.	227	0	0	0	0	0	1	1	0	1	1	4	7	15	0	0	2	0	0	2	0	0	0	3	0	1	0	8
Összesen:		15	55	1	1	2	31	1	14	3	4	25	18	171	12	4	21	8	4	17	15	1	4	40	27	18	7	178

531 Loc. cit.

Kimutatás a BM Határőrezrednél végrehajtott vezető változásokról 1983 – 88.

Megnevezés	Az ezred létszáma	Ezredparancsnokság																		Alegységek												
		Fegy fő.ea.	Szem. Főea.	Vez.o.	Epk	Törzs. Főea.-k.	Hif.	SZERMCSV	Szakaioy	Tőf.	Törzs összesen	KISZ. Biz. Titkár	Pol. Főea.-k	PB.titkár	Pol. Ov.	POLO. összesen	PAF. Beo.-k.	Sz.ág. Vez.-ek	Alov.-k	Paf.	Paf. összesen:	Parancsnokság összesen:	ZPK.-k.	ZPK.-H.-k.	Előadók	Z.ír. összesen.	Aeg. Pk.-k.	Aeg. Pk. H.-k.	Ti. szpk.-k.	TTs-spk.-k.	Szolg. Vezek.	Aeg. összesen.
1983.	23 2	1	1	1	1	11	0	0	0	0	15	1	0	0	0	1	1	1	0	0	2	18	0	0	3	3	5	10	7	12	3	43
1984.	23 5	1	0	0	0	3	0	0	0	0	4	0	2	1	1	4	4	2	1	0	7	15	2	3	4	9	9	12	13	14	3	69
1985.	22 8	0	0	0	0	1	1	0	0	0	2	0	2	0	0	2	1	1	1	0	4	8	1	0	0	1	4	1	4	7	2	20
1986.	22 4	0	0	0	0	2	0	0	0	0	2	1	4	0	1	6	0	1	1	1	2	10	1	4	2	7	5	10	8	9	3	69
1987.	22 3	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	1	0	0	1	1	1	1	0	4	6	0	0	3	3	9	7	14	8	2	46
1988. június 1.	22 7	0	1	0	0	2	1	0	1	0	5	0	1	0	0	1	2	2	1	0	4	16	0	0	0	1	5	6	5	4	1	21
Összesen:		2	2	1	1	19	2	0	1	1	29	2	#	1	2	15	9	8	5	1	23	67	4	7	12	23	37	46	51	54	14	268

532 Loc. cit.

Kimutatás a szervek élén tevékenykedők számáról 1983 – 88.

Beosztás	Beosztottak száma	Beosztást betöltők száma
Ezredparancsnok	1	1
-PB. titkár	1	2
-KISZ. Biz. titkár	1	3
-Fegyelmi főelőadó	1	3
-Személyzeti főelőadó	1	3
Törzsfőnök	1	2
-Szolgálati és kiképzési alosztályvezető	1	2
-Főelőadók	5	19
-Ügyeletes Tisztek	3	6
-Szervezési és „M” csoportvezető	1	1
-„M” főelőadó	1	2
-Hírfőnök	1	3
Politikai osztályvezető	1	3
-Főelőadók	5	15
Pénzügyi anyagi főnök	1	2
-Pénzügyi alosztályvezető	1	1
-Pénzügyi ellenőr	1	1
-Anyagi alosztályvezető	1	3
-Élelmezési szolgálati ágvezető	1	1
-Elhelyezési szolgálati ágvezető	1	3
-Ruházati szolgálati ágvezető	1	3
-Technikai alosztályvezető	1	3
-Fegyverzeti és műszaki szolgálati ágvezető	1	2
-Gépjármű szolgálati ágvezető	1	4
-Gazdasági alosztályvezető	1	3
-Vezető orvos	1	2

533 Loc. cit.

Kimutatás az alegységek élén tevékenykedők számáról 1983 – 88.

Beosztás	Beosztottak száma	Beosztást betöltők száma
Hírműhely parancsnok	1	2
-Híradóműhely parancsnok helyettes	1	2
Híradóraktár parancsnok	1	2
Híradó századparancsnok	1	4
-Parancsnok helyettes	1	3
-Politikai helyettes	1	3
-Szakasz parancsnokok	3	9
BM Tábori Híradószázad parancsnok	1	4
Ezred közvetlen híradószakasz parancsnok	1	2
Törzsszázad parancsnok	1	1
-Politikai helyettes	1	3
-Szakasz parancsnokok	3	5
Ellátó századparancsnok	1	3
-Politikai helyettes	1	3
-Szakasz parancsnokok	3	5
Szállító századparancsnok	1	5
-Parancsnok helyettes	1	4
-Politikai helyettes	1	3
-Szakasz parancsnokok	4	10
BM Kommendáns századparancsnok	1	2
-Parancsnok helyettes	1	2
Zenekar karmester	1	1
-Menet és műsorvezetők	2	3
Híradó Kiképző Bázisparancsnok	1	2
-Törzsfőnök	1	2
-Politikai helyettes	1	2
-Előadók	2-3	10
1.Századparancsnok	1	2
-Politikai helyettes	1	5
-Szakaszparancsnokok	5	20
2.Századparancsnok	1	6
-Politikai helyettes	1	7
-Szakaszparancsnokok	4	14
3.Századparancsnok	1	5
-Politikai helyettes	1	2
-Szakaszparancsnokok	5	12
Őrászlóalj parancsnok	1	2
-Törzsfőnök	1	2
-Politikai helyettes	1	3
-Előadók	2	7

⁵³⁴ Loc. cit.

Beosztás	Beosztottak száma	Beosztást betöltők száma
1. századparancsnok	1	2
-Parancsnokhelyettes	1	5
-Politikai helyettes	1	4
-Szakasz parancsnokok	3	4
2. századparancsnok	1	1
-Politikai helyettes	1	3
-Szakasz parancsnokok	3	5
3. századparancsnok	1	3
-Politikai helyettes	1	4
-Szakasz parancsnokok	3	8
4. századparancsnok	1	3
-Politikai helyettes	1	5
-Szakasz parancsnokok	3	7
5. századparancsnok	1	1
-Politikai helyettes	1	1
-Szakasz parancsnokok	3	1
Önálló szakaszparancsnok (Ócsa)	1	2
-Szakaszparancsnok-helyettes	1	2
Műszaki Zászlóalj parancsnok	1	2
-Törzsfőnök	1	2
-Politikai helyettes	1	1
-Előadók	3	8
1. századparancsnok	1	3
-Politikai helyettes	1	3
-Szakasz parancsnokok	4	5
2. századparancsnok	1	3
-Politikai helyettes	1	3
-Szakasz parancsnokok	4	6
3. századparancsnok	1	1
-Politikai helyettes	1	1
-Szakasz parancsnokok	4	6
4. századparancsnok	1	2
-Politikai helyettes	1	2
-Szakasz parancsnokok	4	6
5. századparancsnok	1	4
-Politikai helyettes	1	2
-Szakasz parancsnokok	4	4
6. századparancsnok	1	1
-Politikai helyettes	1	2
-Szakasz parancsnokok	4	7

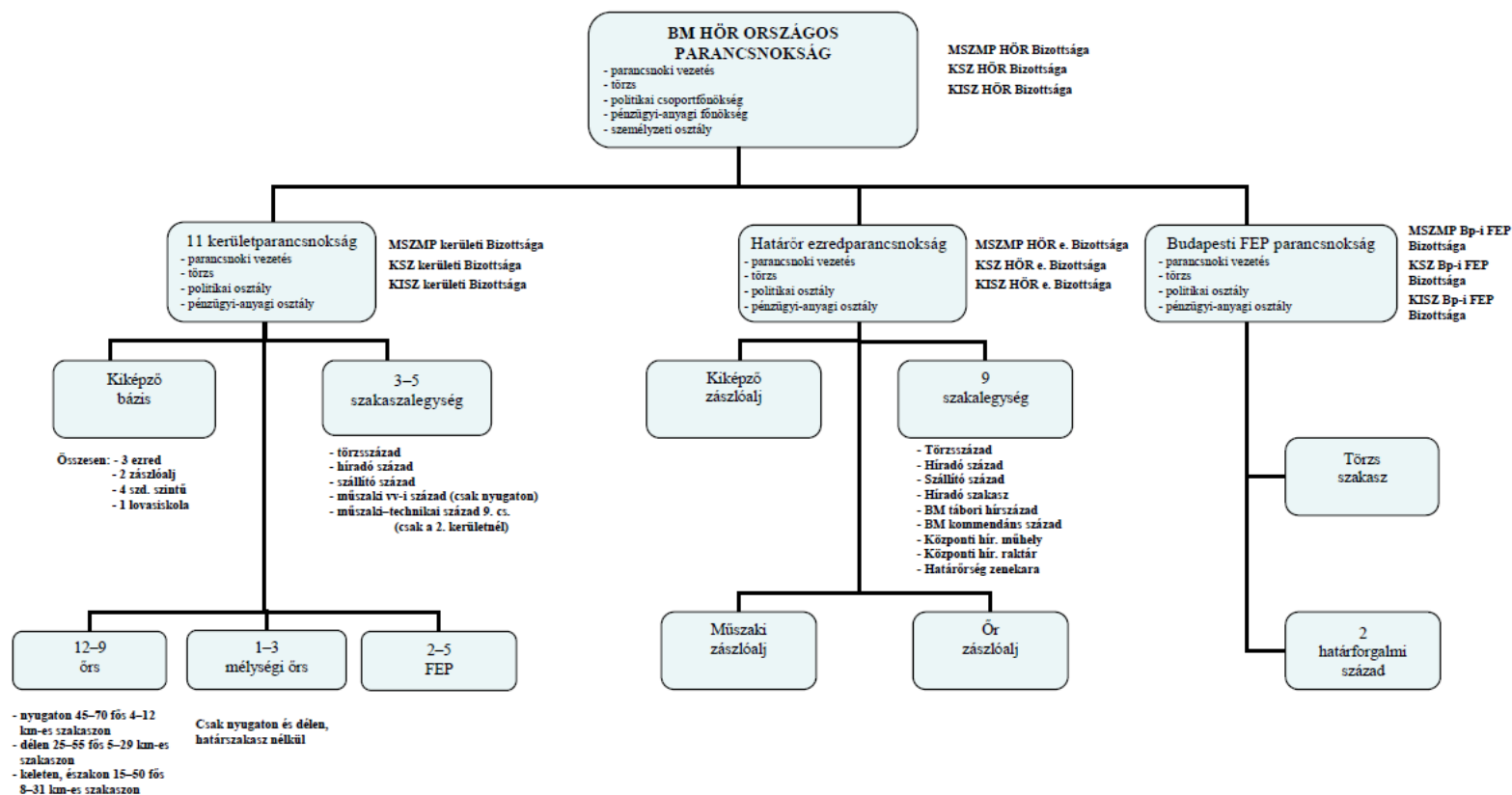
Kimutatás a Határőrezred létszámhelyzetének alakulásáról

1983 – 1988-ig a sorállomány vonatkozásában

Év	Megnevezés	Február	Május	Augusztus	November	Összesen:
1983	leszerelt	438	558	506	418	1920
	újonc	367	359	371	362	1459
	ezredlétszám	2540	2360	2224	2184	
1984	leszerelt	395	445	456	431	1727
	újonc	427	382	414	387	1610
	ezredlétszám	2329	2201	2295	2204	
1985	leszerelt	421	395	474	449	1739
	újonc	374	444	416	395	1629
	ezredlétszám	2234	2341	2374	2349	
1986	leszerelt	493	489	453	453	1888
	újonc	511	482	539	550	2082
	ezredlétszám	2393	2324	2444	2461	
1987	leszerelt	445	413	514	439	1811
	újonc	522	474	562	491	2049
	ezredlétszám	2475	2342	2414	2387	
1988	leszerelt	469	417			
	újonc	484	455			
	ezredlétszám	2377	2329			

535 Loc. cit.

A BM határőrség szervezetének elvi vázlata 1989-ben

Rövidítések: BM = belügyminisztérium ; cs. = csoport ; e. = ezred ; FEP = Forgalmellenőrző Pont ; hír = híradó ; HÖR = határőr ; KSZ = Közalkalmazotti Szakszervezet ; KISZ = Kommunista Ifjúsági Szövetség ; MSZMP = Magyar Szocialista Munkáspárt ; szd. = század ; vv = vegyvédelmi

Forrás: Állománytábla 1988. Határőrség Irattára. jóváhagyási szám: BM 16-30/10/1988.

Kimutatás a létszámhelyzet alakulásáról 1988 – 1992.

a hivatásos és polgári állomány vonatkozásában

Év	Hivatásos állomány	Közalkalmazotti állomány	Teljes állomány
1988	86.9%	96%	90%
1989	84.8%	97%	88.1%
1990	80.3%	89%	83.4%
1991	90%	96%	92%
1992	65.8%	76.5%	70%

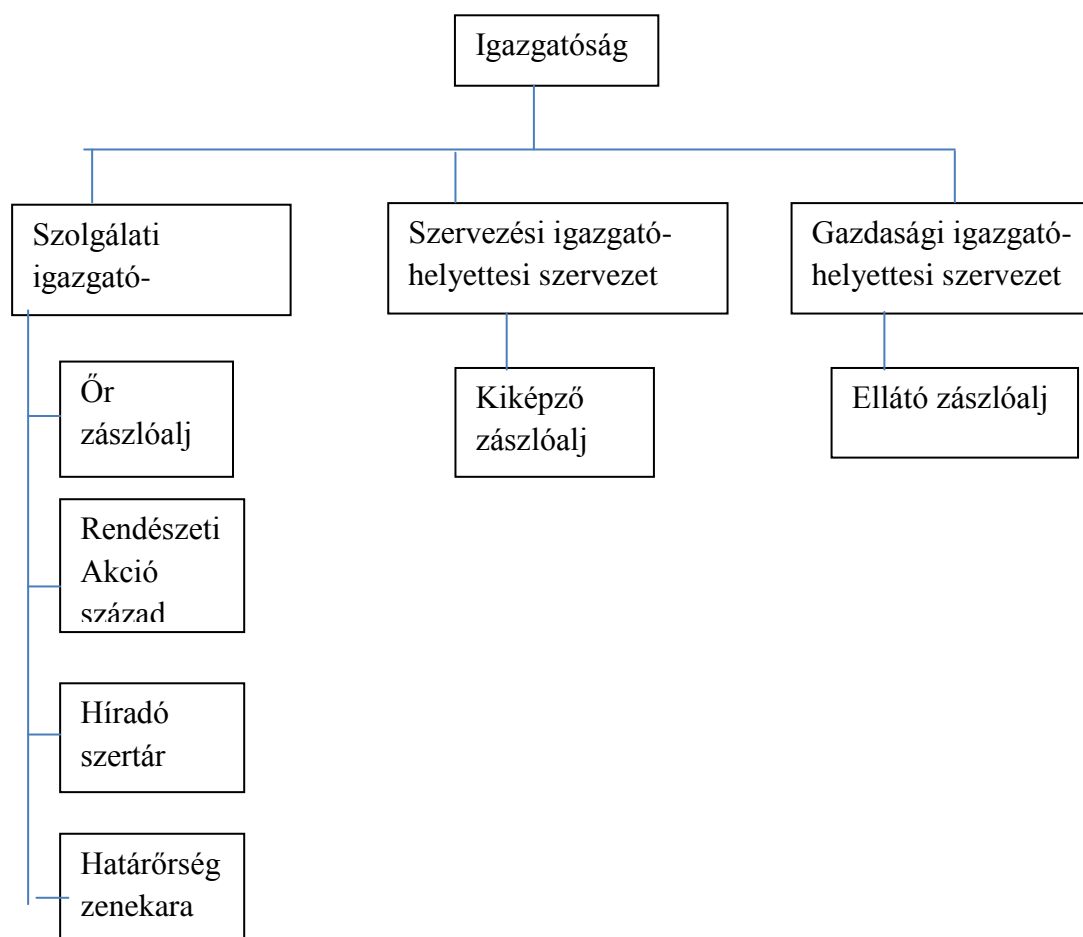
Fluktuáció 1989 – 1992 között

Év	Érkezett			Távozott		
	Hivatásos	Polgári	Összesen	Hivatásos	Polgári	Összesen
1989	41	15	56	51	17	68
1990	35	21	56	45	26	71
1991	41	37	78	38	16	54
1992	50	99	149	31	30	61
Mindösszesen	167	172	339	165	89	254

1986 és 1992 között a hivatásos és polgári állományúak közül érkezett 432, távozott 377 fő.

537 Jelentés a HÖR.BKI. 1992. évi munkájáról 1993. I. 8. BFL HE/BHI. XXIV.25.A.

Biztosító és kiszolgáló igazgatóság szervezeti ábrája – 1992.

⁵³⁸Jelentés a HÖR.BKI. 1993. évi munkájáról. BFL HE/BHI. XXIV.25.A.

Biztosító és kiszolgáló igazgatóság 1992 évi létszámadatai

Megnevezés	Hivatásos			Közalkalmazott		
	Rendszerezített	Tényleges	Eltérés	Rendszerezített	Tényleges	Eltérés
Igazgatói vezetés	11	7	-4	7	7	0
Szolgálati helyettesi szervezet	27	21	-6	8	8	0
Szervezési helyettesi szervezet	29	20	-9	18	16	-2
Gazdasági helyettesi szervezet	48	40	-8	173	123	-50
Vezetés összesen	115	88	-27	206	154	-52
Akció szd.	18	16	-2	0	0	0
PV. szd.	12	10	-2	0	0	0
Hír. szd.	18	12	-6	0	0	0
Ellátó zlj.	50	32	-18	7	3	-4
Kik. Bázis	59	25	-34	2	2	0
Őr zlj.	62	34	-28	2	1	-1
Hír műh és raktár	11	11	0	31	30	-1
HŐRSÉG Zenekara	27	25	-2	3	2	-1
BM Táb Hír. szd.	14	1	-13	0	0	0
Végrehajtók összesen	271	166	-105	45	38	-7
IGAZGATÓSÁG MINDÖSSZESEN:	386	254	-130	251	192	-59

Biztosító és kiszolgáló igazgatóság 1992. december 31-i létszámviszonyai

Állomány kategória	Rendszerezített létszám	Tényleges létszám	Hiány	Feltöltöttség %-a
Tiszt	180	124	66	65,3
Zászlós, tiszthelyettes	196	130	66	63,5
Hivatásos összesen	386	254	132	65,8
Közalkalmazott összesen	251	192	59	76,5
MINDÖSSZESEN:	637	446	191	70

53. sz. melléklet⁵³⁹

Hivatásos állomány életkor szerinti összetétele 1992-ben

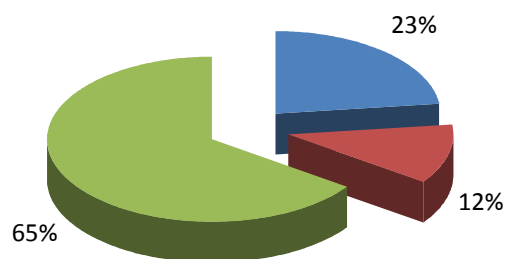
Állománykategória	20-30 év	30-40 év	40-50 év	50 év felett
Tiszt	63	37	21	3
Zászlós, tiszthelyettes	54	49	20	7
%-os megoszlás	46,1	33,8	16,1	3,9

539 loc.cit.

A Budapesti Határőr-igazgatóság létszáma 1995-ben

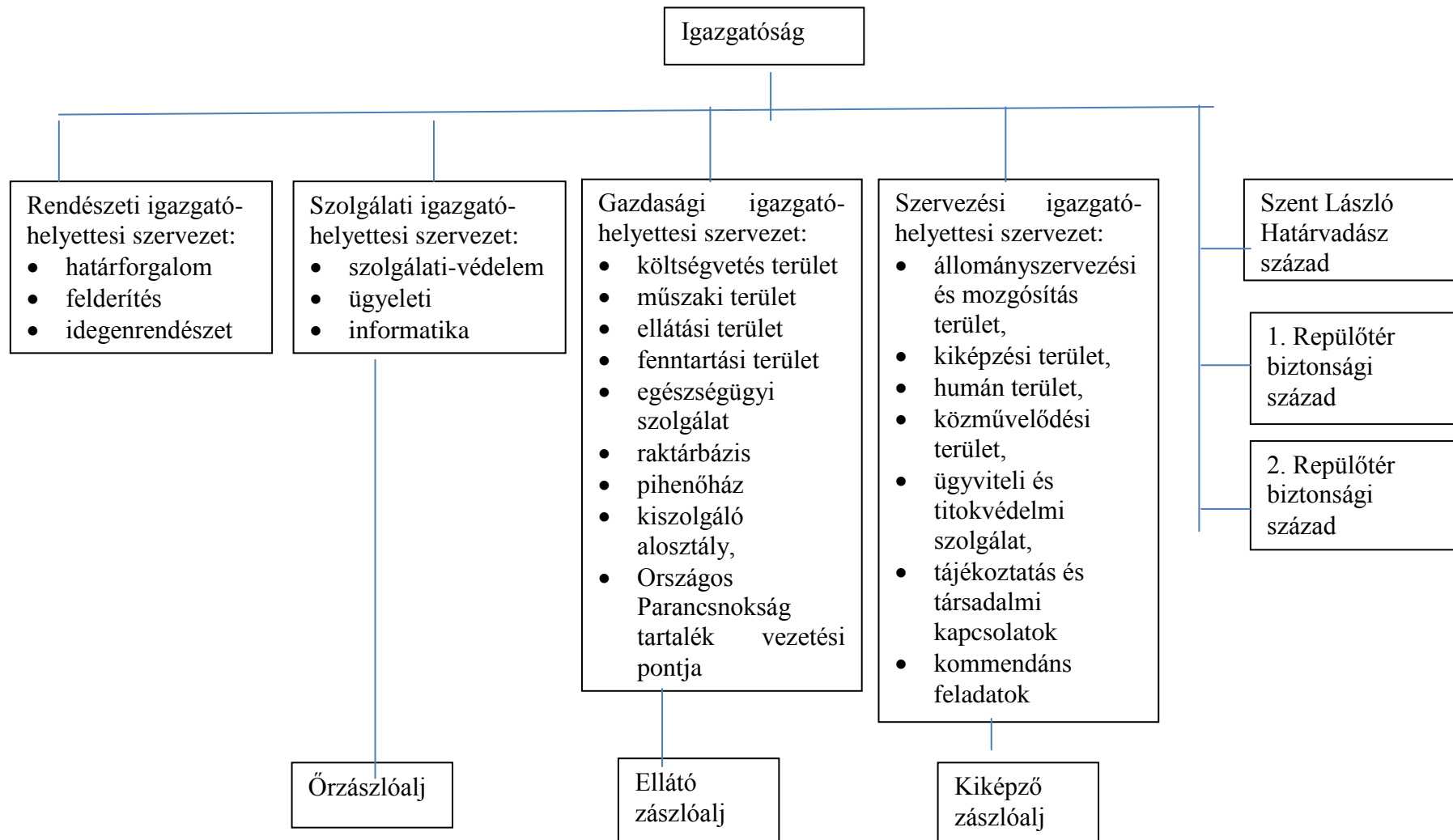

■ Hivatásos tiszt, tiszthelyettes ■ Polgári alkalmazott ■ Sorállomány

540 DEÁK József: Igazgatóság a város szélén OrszágHatár, LI.évf. (1996) 16.sz. 28-29.p. HU-ISSN 1217-6427

Budapesti Határőr-igazgatóság szervezeti felépítése

Göncz Árpád köztársasági elnök csapatzászló adományozása

Kuncze Gábor beszédének részlete az utolsó sorállományú határőrök búcsúztatóján

„A mai leszerelési ünnepséget és ezzel együtt a sorkatonai szolgálat megszüntetését a Határőrségnél hosszú fejlődési szakasz előzte meg. E fejlődés nem választható el társadalmunk átalakulásától és a bennünket körülvevő térség változásaitól.

A belső átalakulás mellett külső változások is hatottak Magyarországra. Hazánk a legújabb kori népvándorlás útvonalába került. Míg a '80-as években 1-2 ezer volt a tiltott határátlépések száma a '90-es évekre ez tíz-tizenkétszeresére emelkedett. A határforgalom tartósan 100 millió fölé emelkedett. Jelentősen nőtt az államhatárhoz kapcsolódó bűnözés, embercsempészás, a hamis úti okmányok használata és más bűncselekmények száma.

Világossá vált, hogy ilyen feltételek mellett csak hivatásos határőrökből álló, kellő jogkörrel rendelkező szervezet képes garantálni az államhatár biztonságát.

Nagy eredmény volt, hogy a Határőrség a bonyolult körülmények ellenére mindvégig magas színvonalon teljesítette feladatait és megbízhatóan őrizte az államhatárt. Ez elsősorban annak köszönhető, hogy a Határőrség egész állománya, parancsnokok és beosztottak egyaránt fegyelmezetten, felelősséggel, erejüket nem kímélve teljesítették feladataikat. Az eredményekben benne van a sorállományú határőrök, határvadászok helytállása, a határőrszolgálat kiváló ellátása is.

A határőrszolgálat közismerten a katonai szolgálat legkeményebb, legnehezebb területei közé tartozik. Állandó éjjel-nappali készenlétet kíván, és a határőrnek nap mint nap meg kell küzdenie az időjárással a terep viszonyaitól is. Munkája, a szolgálat ellátása befolyásolja az ország nyugalma és viszonyát a szomszédos államokkal. A hazánkba érkező és tőlünk távozó külföldi legelső és utolsó a határőr magatartásától függ.

Csak a legteljesebb elismerés és a köszönet hangján szólhatunk a jelenlegi és a volt határőr sorkatonák helytállásáról. Amikor a határőr sorkatonák példás helytállásra emlékezünk, nem feledkezhetünk meg a szülők, a feleségek áldozatvállalásáról sem. Akik éppoly nehezen viselik a távollétet mint fiuk vagy férjük, és igyekeztek pótolni a családban a munkás kéz, vagy az apa hiányát. Tisztelet és elismerés illeti mindannyiukat.

A mai nap történelmi jelentőségű a Határőrség életében. A fejlődés azonban nem állhat meg. Számunkra korunk nagy kihívása a bűnözés visszaszorítása a közbiztonság javítása és Magyarország Európai Unióhoz való csatlakozási feltételeinek biztosítása. Ezeken a területeken a határőrök előtt is jelentős feladatok állnak”.

542 BERKI: A hadköteles határőrök utolsó napjai.

Göncz Árpád adományozó levele

„Évszázadok hősi emlékét idézik történelmünk arany lapjai, amelyekre a magyar állam megalapítása óta a határőrök dicső tetteit vésték. Őrzők, lövők, végváriak, portyázók, határvadászok, határőrök, neves és névtelen hősök bátran és állhatatosan őrködtek az ország biztonságán. A ma Határőrsége méltó utóda a korok őrzőinek, hosszú évek óta eredményesen látja el szolgálati feladatait.

Az 1990-es években a hazánkat körül vevő térségekben történt változások, az újkori népvándorlás, a nemzetközi bűnözés erősödése és a déli határ mentén évekig tartó polgárháborús helyzet jelentősen megnövelte a határok őrzőinek feladatait és felelősségét. A Határőrség bonyolult körülmények között is megbízhatóan teljesítette kötelességét. Őrizte és védte a Magyar Köztársaság határait. Eredményes működése mellett a kor körülményeihez és a jövő kihívásaihoz alkalmazkodva sikeresen átalakította szervezetét.

Ezt a nagyszerű eredmények a határőrök bátor helytállásának, szorgalmának, fegyelmezett munkájának köszönhetők. Azoknak a fiataloknak, akik a hivatásos állomány mellett a Határőrség derékhadát alkották. Sorkatonai szolgálatukat teljesítve.

Embert próbáló, lelki és fizikai fáradalmakat elviselve, nagy kitartással, önfeláldozóan, kitartóan teljesítették feladataikat. Ott voltak, amikor hóban, fagyban vagy perzselő hőségben járőrszolgálatot láttak el, hogy megakadályozzák az államhatár tiltott módon való átlépését, de határvadászként ott voltak akkor is, amikor a déli határunkat védték, hogy a háború lángja át ne csapjon Magyarországra...

Most, amikor a Határőrség korunk követelményeinek megfelelően átalakul, a sorkatonák részére eljött az utolsó szolgálat ideje. Helytállásuk megörökítésére emlékezészlót adományozok. Emlékeztesse a zászló a ma Határőrségének állományát arra a több mint félmillió fiatalra, akik az elmúlt évtizedekben alkotmányos kötelezettségüknek eleget téve, bátran fáradalmat nem ismerve védték Magyarország határait. A dicsőség fénye övezze hősi halottaink emlékét, akik a legdrágábbat adták a haza védelmében. Emlékeztessen minden határőrt a maradéktalan kötelességteljesítésre és felelősségvállalásra a haza szolgálatában.

A Határőrség hivatásos és polgári dolgozóinak kívánom, hogy továbbra is sikeresen, jó erőben, egészségben, teljesítsék feladataikat, erősítsék hazánk biztonságát.”

543 Loc. cit.

Vezda László határőr leszerelők nevében elmondott búcsúbeszéde

”Az ember a sereghez általában nem önként vonul be. Amikor megkaptam a behívó parancsot, sok minden járt a fejemben, csak az nem, hogy katona szeretnék lenni.

Aztán eljött a bevonulás napja, elkövetkezett a beöltözés, a felszerelés sokkoló percei, majd a kiképzés első napja. Sokan közülünk először kerültek olyan körülmények közé, ahol figyelmet követeltek, és el kellett végezni a nemszeretem munkát is.

Az első időszak megrendítő élményeit aztán a határőrhétköznapi megszokott rendje váltotta fel. Megkezdődtek a határvadász-szolgalat napjai, és akkor értettük meg, mit jelent határőrnek lenni. Jólesett tudni, hogy a küzdelemnek én is részese lettem.

A katonaélet bizonyosan könnyebb lett az elmúlt évek során, de azért ma sem egyszerű katonának lenni. A szabadidőnkkel többnyire mások rendelkeznek és nem akkor találkozhattunk a családdal, amikor mi akarunk. Mindez velejárója a katonai fegyelemnek és a határőrszolgalatnak, a távollétet mégsem volt könnyű elviselni. Egyszerűsítette a nehézségek elviselését, hogy felkészült segítőkész parancsnokkal találkozhattam és meghatározó volt az a bajtársi közösség, amelybe kerültem. Az egymásrautaltság, a közös élmények gyakran életre szóló barátságokat hoztak létre. Társaim nevében is mondhatom: büszkéek vagyunk arra, hogy határőrkatonák voltunk Minket a zöld váll-lap, a határvadászok barett sapkája mindig az itt töltött hónapokra fog emlékeztetni.

Helyünket hivatásos, szerződéses határőrök veszik át. A határőrszolgalat számukra sem lesz könnyebb, de az alaposabb felkészültség és a nagyobb tapasztaltság segíti majd őket.

Parancsnokainknak köszönjük a gondoskodást és mindannyiuknak sok katonaszerencsét, egészséget kívánunk.”

544 Loc. cit.

Kovács Attila határőr őrmester maradók nevében elmondott beszéde

„Búcsúzó katonatársink!

Tudtuk, hogy elérkezik a pillanat, amely a búcsú perce. S azt is, hogy ez az 50 éve megkezdett szolgálat, a sorállomány részéről egyszer véget ér. Tudtuk azt, amikor 1990-től előbb a határátkelőhelyeken, később a határőrizeti kirendeltségeken, majd a határvadász-alegységeknél elköszönő elődeitektől átvettük a fegyvert, a feladatot és a felelősséget. Amikor hamarosan átvesszük Önöktől a Határőrség zászlóját, történelmet élünk át, mely büszkeséggel tölt el valamennyiünket, hiszen az utolsó percig becsülettel felelték meg kötelességüknek, s mi ugyanezt vállaltuk eskünkben. Nehéz feladat vár ránk, hiszen azt a munkát, amit Önök és elődeik kezdtek meg, nekünk kell továbbvinni folyamatosan növekvő felelősséggel, felkészültséggel. Ha kilépnek leszerelésük napján, a laktanya kapuin, egy korszak távozik a Határőrségtől, melynek mi, itt maradók emelt fővel tisztelgünk. Emlékezzünk a neves és névtelen hősökre, a viharban eltöltött éjszakákra, az elődök munkáját dicsérő házakra, az önzetlenül adott vérré, a parancs iránti engedelmességre, az itt kötött barátságokra.

Ahogy Önök az ünnepség végén leveszik a zöld barettsapkát a határvadászok szent címerével, úgy lépnek Önök helyére tiszthelyettes társaim, akiknek holnap már hivatásuk lesz minden határőr jelmondata: Bátorság, becsület, büszkeség!

Fiúk! Tiszta szívvel mondunk nektek búcsút, kívánva, hogy az életetek útján járjatok szerencsével, s ha jó szívvel gondoltok miránk, itt maradó zöldsapkásokra, az nekünk többet ér minden leírt dicsérő szónál.....”

⁵⁴⁵ Loc. cit.

Nováky Balázs altábornagy országos parancsnok elkészítő beszéde

„.....A Magyar Köztársaság államhatárának őrizete, a határforgalom ellenőrzése, a határrend fenntartása folyamatos.

Jelentem ezt azért, mert az előttem álló díszalegység kivonulásakor nem a feladatunktól, a törvényben előírt kötelezettségünktől mondunk búcsút, hanem azoktól a határőröktől, akik feladataik végrehajtására sorkötelezettség alapján vonultak be.

Azoktól, akik most csapatszázlósokkal együtt feladataikat is átadták a Határőrség hivatásos állományának.

A szolgálatot teljesítő sorkatonák az új, demokratikus Magyarország történelemkönyvének első oldalára kerültek. Az itt szerzett érdem nemcsak a tábornokoké és a hivatásos állományé volt, hanem a sorozott állományú határőröké is, akik példát mutattak emberségből, áldozatvállalásból.

A 90-es években hazánkban lezajlott társadalmi, politikai átalakulások természetesen nem hagyhatták érintetlenül a határőrizet módszereit, eszközeit és állományát sem. Szolgálatunk alapjául nem a katonai erő, hanem a rendvédelmi és a rendészeti szakértelem, a törvényesség, az állampolgári jogok kiszélesítésének biztosítása vált igényé, melynek végrehajtását jól felkészített, munkájukat hivatásnak, önként vállalt próbatételnek tekintő szakembereknek kell végezni.

A sorozott állomány kivonása az elmúlt évek során így vált szükségszerűvé, miből adódóan eljutottunk a mostani utolsó leszerelésig, amikor az országban összesen ezerkétszázharminchat határőr veszi le a zöld barettsapkát.

A most leszerelő határőrök részesei a Határőrség történelmének. Nagy család voltunk, Nagy család maradunk. Olyan család, ahol visszavárjuk elkészítő fiainkat és a helyükre lépő új családtagok, a hivatásos és szerződéses határőrök tiszteletet, megbecsülést kapnak nemcsak tőlünk, de az útra kelő magyar és külföldi utasoktól, a határ menti települések polgáraitól.

Leszerelő Határőrök! Köszönetemet és hálámat fejezem ki az anyáknak, az apáknak, a feleségeknek és a gyermekeknek, akik elengedték kezüket a bevonulás napján, akik gondjainkra bízta és most visszavárják önöket.

Tiszta szívből köszönöm szolgálatukat, és kívánom, hogy az életben teljesüljön minden vágyuk. Útravalónak nem adhatok mást, csak azt, hogy soha életükben, ne felejtsek el a hamarosan felcsendülő Szózat első sorát: „Hazádnak rendületlenül légy híve ó magyar....”.

546 Sz.K. :Egyszer véget ér OrszágHatár, LIII.évf. (1998) 9.sz. 2-3.p. HU-ISSN 1217-6427

Kiképzőbázis csapatzászló adományozó ünnepség

547 K. P.: Eskü a csapatzászló előtt. Határőr, XXXIX. évf. (1984) 1. sz. 2. p. HU-ISSN 1217-6427

Műszaki zászlóalj csapatzászló adományozás

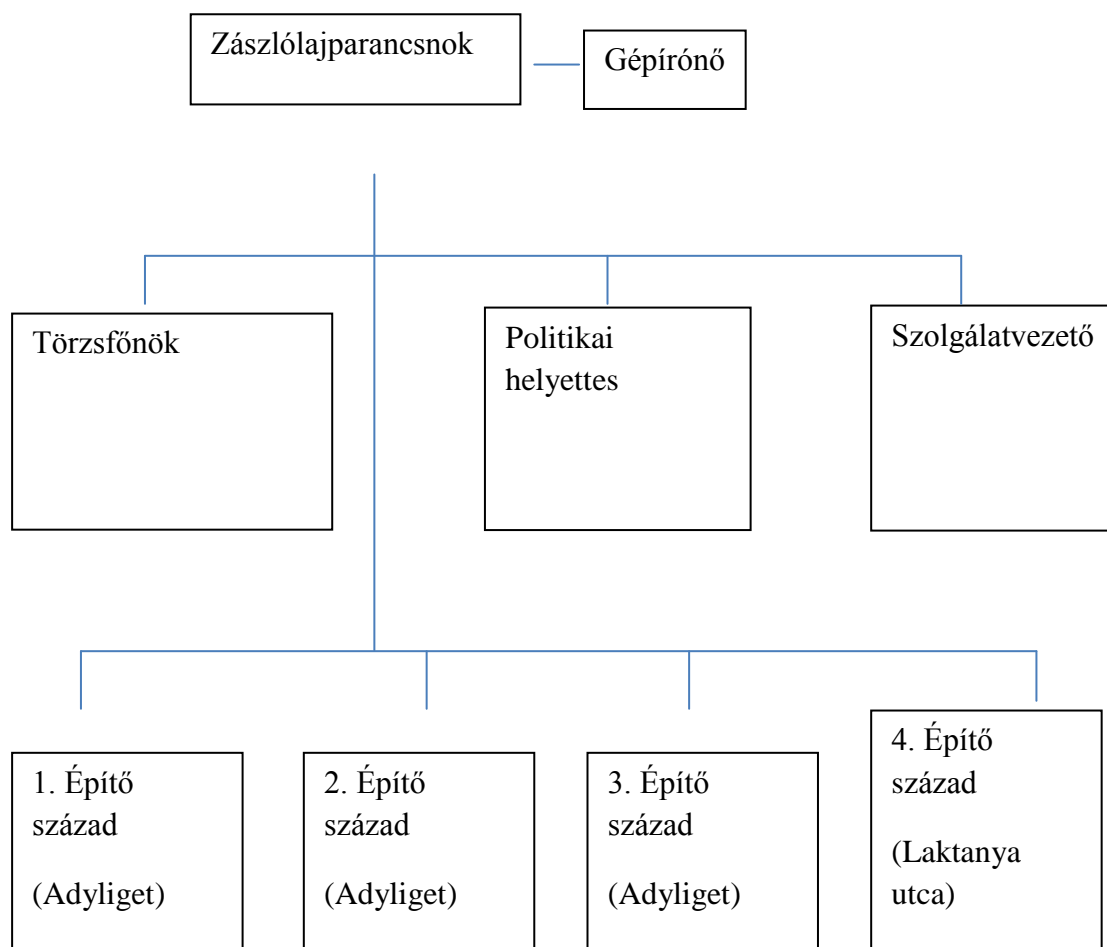

Csehik Ferencné zászlóánya

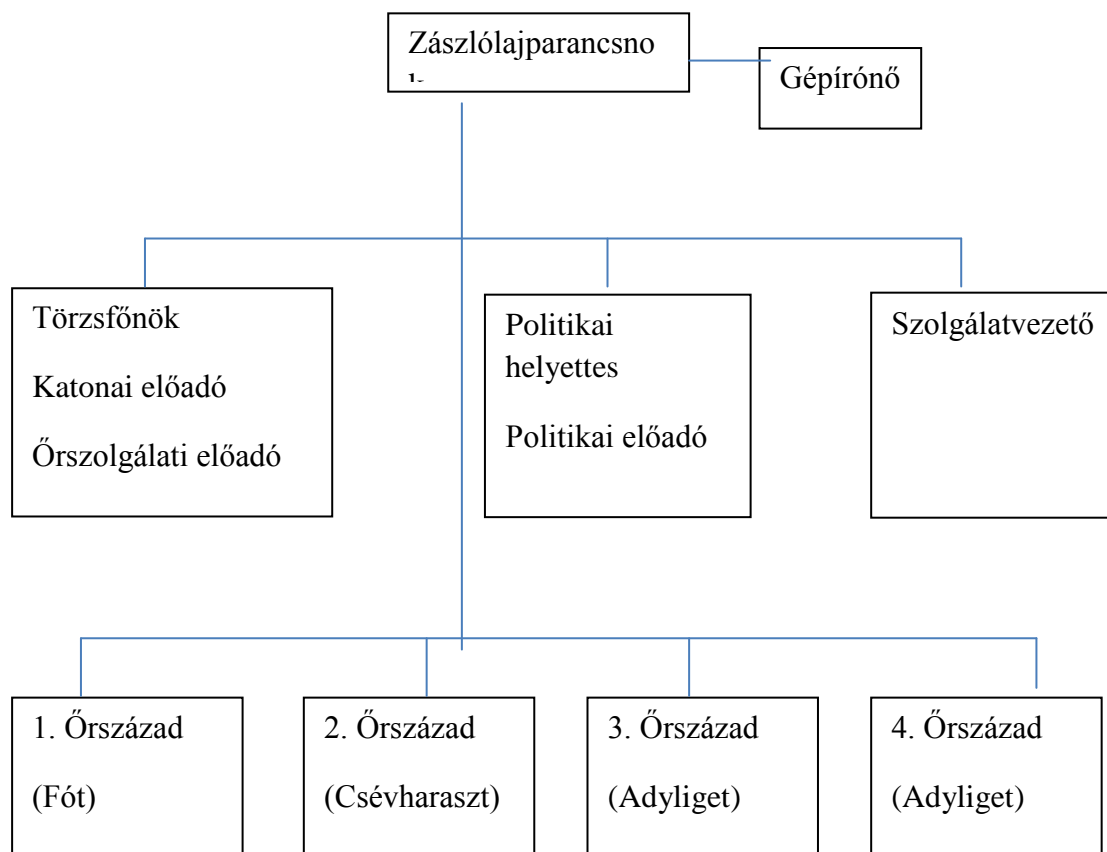

548 Sz.K. :Csapatzászlót adományoztak Hazáért, XXVI.évf. (1971) 15.sz. 2.p.

A Műszaki zászlóalj szervezeti felépítése 1971-ben

Az őrszázlálj szervezeti felépítése 1976-ban

550 CSONKAI:

Kimutatás az objektumörizet feltételrendszeréről 1988-ban.

Az őrzött létesítmény					Őrző aeg./szd.	Az őrség			Őrző létszám	Szolgálati állat/technikai eszköz					Őrzés elhelyezési körlet állaga		Elhelyezési körlet kezelője	Megjegyzés
Megnevezés	Területe ha.	Kerülete m.	EJR. hossza m.	Nyomsáv hossza m.		Száma	Foka	Rendszere		Őrkutya	Járőrkutya	Fűthető őrbódé	Őrbódé	Távbeszélő óssz.	Megfelelő	Még megfelelő		
BM. BEK Kp. Fe. és Techn. Szertár Fót	40	2700	2450	2380	1	11	1	JÖR	19	4	4	5	3	X	X	0	Objekt.	
HÖR Kp. Ello. P-ság Fót	65,8	2900	2700 ÖV-2	2700	1	12	1	JÖR	19	4	0	4	0	X	X	0	Objekt.	
BM Hír. O. Raktár IV. Apporház utca	10,5	1570	0	1500	1	13	3	JÖR	5	3	0	0	3	X	X	0	Hör E.	Nincs külön őeszoba
BM Központi Anyagszertára	20	2000	0	0	1	14	2	ÖR	11	3	0	3	1	X	X	0	Objekt.	
BM Lőtér Fót	120	6000	0	0	1	15	1	ÖR	10	0	0	0	0	0	0	0		
BM III/6. osztály Csévharaszt	350	8257	0	8000	2	21	1	JÖR	32	6	10	4	7	X	X	0	Objekt.	
Külgymín. rádió Monor	3	500	0	0	2	22	3	ÖR	7	2	0	2	2	X	X	0	Objekt.	Nincs külön őeszoba
BM III/5. osztály Ócsa	145	3900	0	0	Ö.	1	1	JÖR	18	4	2	1	6	X	X	0	Objekt.	
BM III/4-6. osztály II. Vöröshadsereg útja	2,5	617	0	0	3	31	3	JÖR	9	4	0	0	3	X	X	0	Objekt.	RICS-nek nincs szgk.
BM III/5-2. osztály II. Völgy utca	2,6	666	666 INFRA	0	3	32	3	JÖR	10	0	0	2	0	X	X	0	Objekt.	
Rendőrtisztai Főiskola II. Farkasvölgyi út	15,5	1000	0	0	3	33	2	JÖR	15	3	0	0	4	X	X	0	Objekt.	
BM Továbbképző és Módsz. Int. XII. Béla király út	40	2500	0	0	3	34	2	ÖR	12	4	0	0	3	X	X	0	Objekt.	Nincs külön őeszoba
BM Rádió Budapest HHP	18	1600	0	0	3	35	3	ÖR	5	3	0	1	2	X	0	X	Objekt.	Nincs külön fegyverszoba
BM HÖR OP.-ság II. Labanc út	3,5	1000	0	0	4	41	1	ÖR	15	4	0	0	5	X	O	X	OP.-ság	
BM Hör.E. laktanya II. Nagykovácsi út	21	2000	1450	1450	4	42	1	ÖR	16	5	0	0	5	X	0	X	Hör.E.	Nincs külön fegyverszoba
BM Kun Béla zls képző XII. Böszörményi út	2,8	800	0	0	4	43	3	ÖR	19	0	0	0	2	X	X	0	Objekt.	
ÖRZ összesen:	729.79	38010	72600	16030					212	49	16	22		15	12	3		

⁵⁵¹Loc. cit.

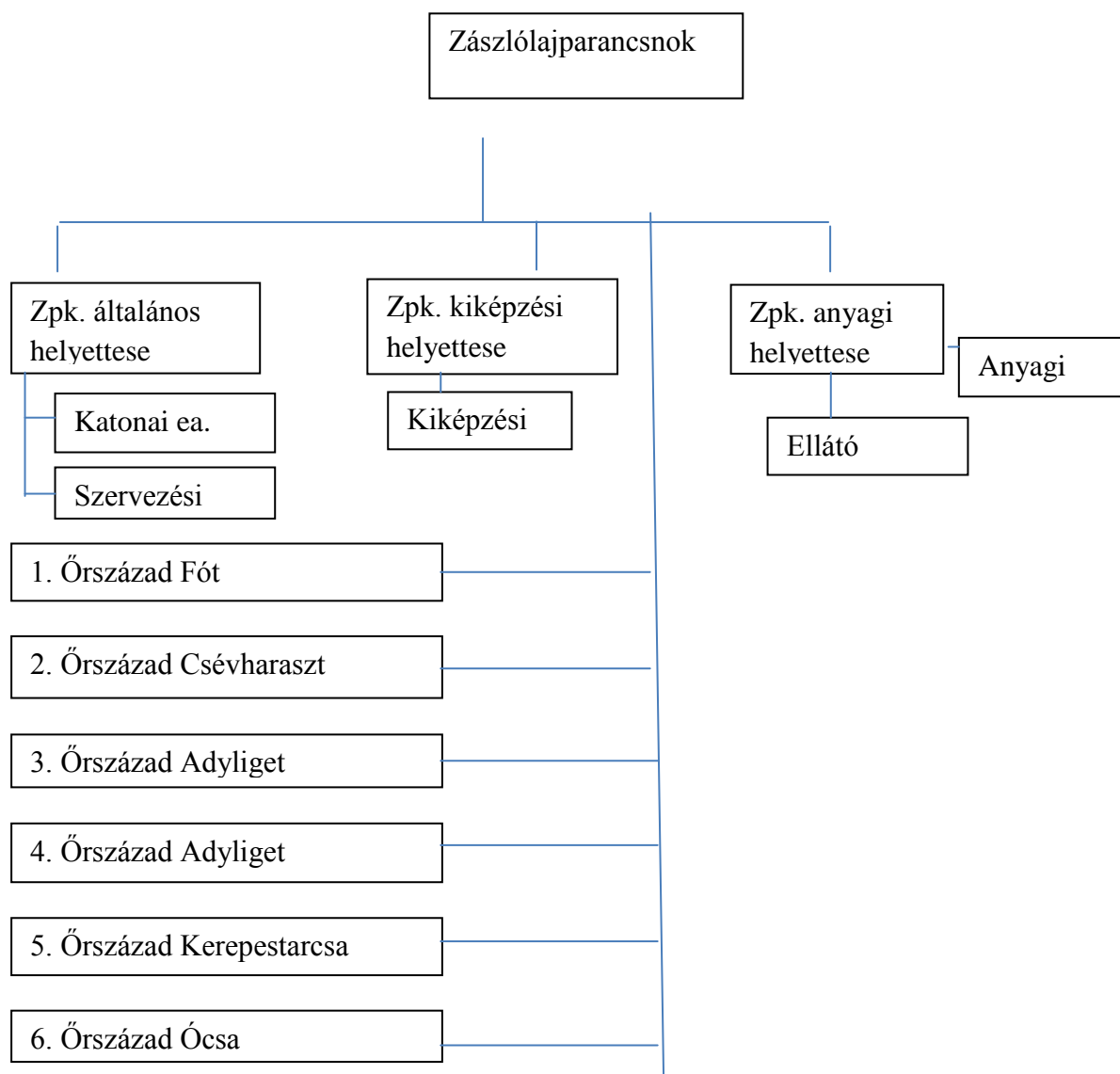
Kimutatás az őrzészlóalj létszámhelyzetéről a sorállományra vonatkozóan – 1988.

Alegységek	1. század					2. század		3. század					4. század			ócsai önálló őrszakasz	Összesen:	
Őrségek megnevezése	11	12	13	14	15	21	22	31	32	33	34	35	41	42	43	1	16	
Őrségek áll fő/nap	19	19	5	10	19	32	7	9	10	15	12	5	13	10	9	18	212	
Bel- és egyéb szolg. fő/nap	5					5		9					12			4		35
Kiszolgáló áll. fő/nap	11					10		22					7			5		55
Összesen	88					54		82					51			27		302

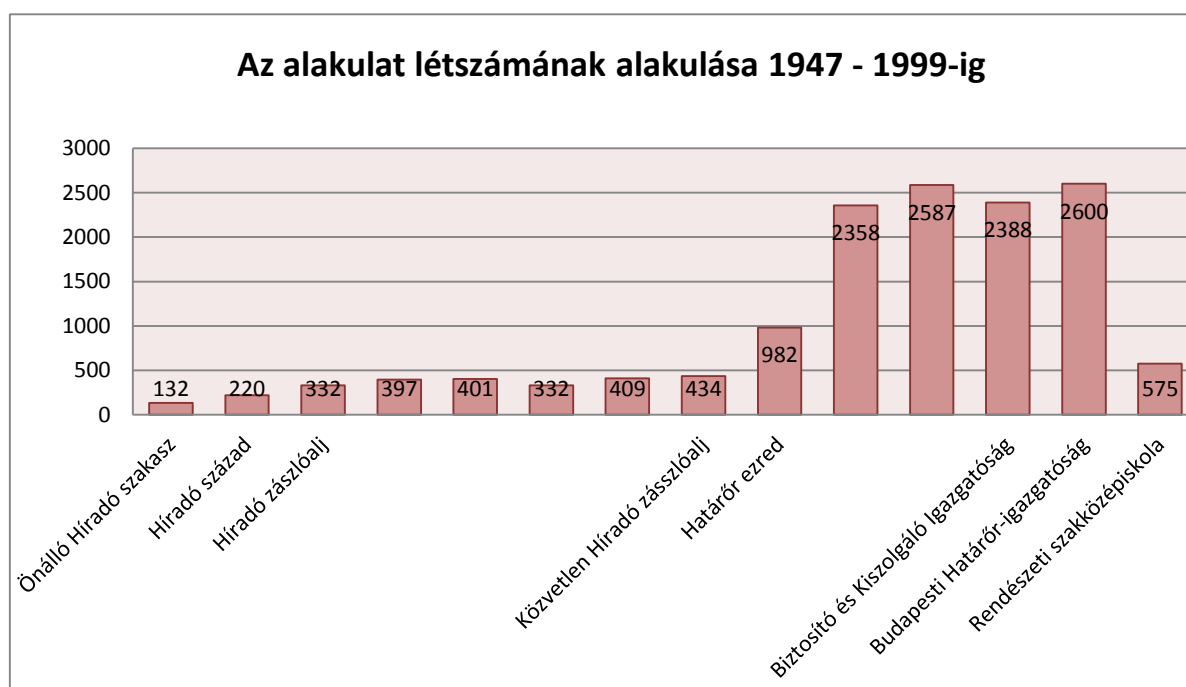
	Napi szolgálat szükséglet/fő	Minimális létszám szükséglet/fő	Szabadság szerinti létszám/fő
Őr	135	270	405
Járőr	77	77	77
Kiszolg. áll.	55	55	55
Bel. és egyéb szolg.	35	70	105
Összesen:	302	472	642
10% szabadságon, szabadnapon		47	64
Mindösszesen:		519	704

552 Loc. cit

Az őrszázlój felépítése 1992-ben

553 Loc. cit.

554 HALÁSZ Kálmán: Szocialista módon élni, dolgozni, tanulni. Hazáért, XXIII. évf. (1968) 18.sz. 10.p.

555 Szerző által készített diagramm a disszertációban szereplő adatok alapján

Az alakulat létszámának alakulása 1947 – 1999-ig

Az alakulat elnevezése	Év	Létszám
Önálló Híradó szakasz	1947	132
Híradó század	1949	220
Híradózászlóalj	1951	332
	1952	397
	1953	401
	1955	332
	1956	409
Közvetlen híradózászlóalj	1968	434
Határőrezred	1975	982
	1976	2358
	1988	2587
Biztosító és kiszolgáló igazgatóság	1993	2388
Budapesti Határőr-igazgatóság	1995	2600
Rendészeti szakközépiskola	1999	575

70. sz. melléklet

A gépjármű állomány adatai

A Híradózászlóalj gépjármű állomány 1956-ban⁵⁵⁶

Sorszám	Gépjármű típusa	Darabszám
1	Személygépkocsi	3
2	1,5 t tehergépkocsi	12
3.	3 t tehergépkocsi	8
4.	motorkerékpár	1
5.	oldalkocsis motorkerékpár	3
6.	különleges gépjármű	18
7.	Kerékpár	20
8.	3 t pótkocsi	4
9.	½ t utánfutó	4
10.	mozgókonyha	3

⁵⁵⁶ Gáspár László. A határőrség fejlődése 1950-56 között 215.p.

A Határőrezred gépjárműállománya 1976-ban⁵⁵⁷

Sorszám	Gépjármű típusa	Darabszám
1	VAZ 2101-2103 Lada személyautó	11
2	Gaz 69. raj terepjáró	1
3.	UAZ 469/B terepjáró	12
4.	UAZ 452 terepjáró kisbusz	11
5.	ROBUR LO 2501 kisbusz	2
6.	CSD 450 teherautó	31
7.	CSD 450 billenős teherautó	2
8.	CSD 452 teherautó	18
9.	CSD 344 teherautó	23
10.	IFA W 50 L teherautó	1
11.	IFA W 50 LA, teherautó	1
12.	Gaz 69. raj híradó terepjáró	8
13.	UAZ 452 híradó terepjáró kisbusz	5
14.	CSD 344 híradó teherautó	14
15	CSD 420 híradó teherautó	1
16	PMG	3
17	CSD 346 üzemanyag szállító teherautó	1
18	LATVIJA kisbusz	4
19	ROBUR LO 3000	1
20	IKARUS 255.70 busz	2
21	Pótkocsi	8
22	Vízszállító	1
23	Oszlopszállító	2
24	Nyerges pótkocsi	1
25	Motorkerékpár	13
26	Kerékpár	24

⁵⁵⁷Átadás-átvételi jegyzőkönyv a a gépjármű szolgálati ág vezetői teendőinek átadás-átvételéről MOL XIX B 10 710

Az ezred gépjármű állománya 1983. január 27-én⁵⁵⁸

Sorszám	Gépjármű típusa	Darabszám
1.	Lada 1200 személyautó	14
2.	Lada 1500 személyautó	1
3.	Lada 1200 S személyautó	6
4.	Lada NIVA terepjáró	4
5.	UAZ 469/B terepjáró	12
6.	Gaz 69. rádiós terepjáró	2
7.	UAZ 452 zárt terepjáró kisbusz	4
8.	UAZ 452 körablakos terepjáró kisbusz	6
9.	UAZ 452 zárt terepjáró mentő	2
10.	UAZ 452 rádiós terepjáró	7
11.	UAZ 452 körablakos műhely terepjáró	1
12.	CSD 344 teherautó	2
13.	IFA W 50 L teherautó	25
14.	IFA W 50 L közúti	7
15.	IFA W 50 L katonai	44
16.	CSD 452 teherautó	1
17.	ROBUR LO 3000 vegyes használatú	1
18.	ROBUR LO 3000 zárt	2
19.	GAZ 66 DF-I rádiós	2
20.	CSD 346 rádiós teherautó	9
21.	CSD 346 műhely teherautó	4
22.	CSD 346 FMG	3
23.	CSD 346 relé teherautó	7
24.	CSD 346 központ teherautó	2
25.	IFA terep billenős	3
26.	IFA központi üza	2
27.	LATVIJA kisbusz	8
28.	IKARUS 255. busz	3
29.	IKARUS 211. busz	1
30.	EPL 3,5 pótkocsi	8
31.	Vízszállító pótkocsi	2
32.	Oszlopszállító	2
33.	Pannónia motorkerékpár	4
34.	MZ TS 250 motorkerékpár	11
35.	Verhovina	10
36.	Simson	18

558 Jegyzőkönyv a Határőrezred parancsnoki teendők átadás vételéről. BFL HE/BHI. XXIV.25.A.

Az ezred gépjármű állománya 1990-ben⁵⁵⁹

Sorszám	Gépjármű típusa	Darabszám
1.	VAZ 21013	13
2.	VAZ 2105	11
3.	VAZ 2107	1
4.	VAZ 2104	1
5.	VAZ 2101 NIVA	4
6.	UAZ 469/B terepjáró	11
7.	UAZ 452 zárt terepjáró kisbusz	8
8.	UAZ 452 körablakos terepjáró kisbusz	9
9.	UAZ 452 zárt terepjáró mentő	3
10.	UAZ 452 rádiós terepjáró	7
11.	UAZ 452 körablakos rádiós terepjáró	4
13.	IFA W 50 LA/PV teherautó	7
14.	IFA L-60 teherautó	18
15.	IFA W 50 LA/MTW teherautó	45
16.	IFA W 50 LA K 3 SK teherautó	3
17.	IFA W 50 L/PG üzemanyagszállító	3
18.	ROBUR LO 3000 vegyes használatú	1
19.	ROBUR LO 3000 zárt fegyv. műh.	1
20.	AVIA	2
21.	CSD 344 teherautó	2
22.	IFA W 50 L közúti	7
23.	IFA W 50 L katonai	44
24.	GAZ 66 LF I rád.	8
25.	GAZ 452	1
26.	CSD 346 FMG	4
27.	ZIL 131 AGV 3 U	4
28.	LATVIJA RAF 2203 kisbusz	20
29.	IKARUS 255/256 busz	4
30.	KTZ 262 traktor	1
31.	EPL 3,5 pótkocsi	2
32.	Vízszállító pótkocsi	1
33.	Oszlopszállító	1
34.	Detk 205 szippantó	1
35.	MZ 250 ETZ motorkerékpár	10
36.	Simson	10

⁵⁵⁹Jelentés a Határőrezred 1990. évi munkájáról BFL XXIV 25. a.

ADATLAP

a doktori értekezés nyilvánosságra hozatalához

I. A doktori értekezés adatai

A szerző neve: Berki Imre

MTMT-azonosító: 10032128

A doktori értekezés címe és alcíme: Az adyligeti Határőrezred története

DOI-azonosító: DOI: 10.15476/ELTE.2015.137

A doktori iskola neve: Történelemtudományi Doktori Iskola

A doktori iskolán belüli doktori program neve: Új- és jelenkori magyar történelem Doktori Program

A témavezető neve és tudományos fokozata: Dr. Izsák Lajos DSc. professor emeritus

A témavezető munkahelye: ELTE BTK Új- és Jelenkori Magyar Történeti Tanszék

II. Nyilatkozatok

1. A doktori értekezés szerzőjeként

a) hozzájárulok, hogy a doktori fokozat megszerzését követően a doktori értekezésem és a tézisek nyilvánosságra kerüljenek az ELTE Digitális Intézményi Tudástárban. Felhatalmazom az ELTE BTK Doktori és Tudományszervezési Hivatal ügyintézőjét, Manhercz Mónikát, hogy az értekezést és a téziseket feltöltse az ELTE Digitális Intézményi Tudástárba, és ennek során kitöltse a feltöltéshez szükséges nyilatkozatokat.

b) kérem, hogy a mellékelt kérelemben részletezett szabadalmi, illetőleg oltalmi bejelentés közzétételéig a doktori értekezést ne bocsássák nyilvánosságra az Egyetemi Könyvtárban és az ELTE Digitális Intézményi Tudástárban;

c) kérem, hogy a nemzetbiztonsági okból minősített adatot tartalmazó doktori értekezést a minősítés (dátum)-ig tartó időtartama alatt ne bocsássák nyilvánosságra az Egyetemi Könyvtárban és az ELTE Digitális Intézményi Tudástárban;

d) kérem, hogy a mű kiadására vonatkozó mellékelt kiadó szerződésre tekintettel a doktori értekezést a könyv megjelenéséig ne bocsássák nyilvánosságra az Egyetemi Könyvtárban, és az ELTE Digitális Intézményi Tudástárban csak a könyv bibliográfiai adatait tegyék közzé. Ha a könyv a fokozatszerzést követően egy évig nem jelenik meg, hozzájárulok, hogy a doktori értekezésem és a tézisek nyilvánosságra kerüljenek az Egyetemi Könyvtárban és az ELTE Digitális Intézményi Tudástárban.

2. A doktori értekezés szerzőjeként kijelentem, hogy

a) az ELTE Digitális Intézményi Tudástárba feltöltendő doktori értekezés és a tézisek saját eredeti, önálló szellemi munkám és legjobb tudomásom szerint nem sértem vele senki szerzői jogait;

b) a doktori értekezés és a tézisek nyomtatott változatai és az elektronikus adathordozón benyújtott tartalmak (szöveg és ábrák) mindenben megegyeznek.

3. A doktori értekezés szerzőjeként hozzájárulok a doktori értekezés és a tézisek szövegének Plágiumkereső adatbázisba helyezéséhez és plágiumellenőrző vizsgálatok lefuttatásához.

Kelt: Budapest, 2015. július 24.

Berki Imre